

שו"ת מהר"י פראגי סימן א א פתב הרמב"ם בפ"ג מה' גזירות.

ז"ל שמשון לא היה נזיר גמור שהרי לא נדר בנזיר אלא המלאך הפרישו מן הטומאה וכיצד היה דינו אסור ביין ואסור בתגלחת ומותר להטמא למתים ודבר זה מפי הקבלה עכ"ל וכתב עליו הריק"ש ז"ל וז"ל ואפ' לי לומר דמשום הכי חשיב לנזירות שמשון דבר הנדור לחייב המתפס כסתמי דמתני' לפי שלא היה לחייב אסורו מן התורה אם מפי הקבלה ע"י מלאך ונהג בו וקבלו על עצמו לפיכך מי שאמר הריני נזיר כשמשון הרי זה נזיר מן התגלחת ומן היין לעולם ומותר ליטמא למתים עכ"ל ואני בעניי נ"ל לתרץ כת' מרן מוהריק"א ז"ל בכסף משנה וז"ל שמשון לא היה נזיר גמור וכו' משנה שם נזי' שמשון הכביד שערו אינו מקל ואם נטמא אינו מביא קרבן טומאה.

ובגמרא מני מתניתין לא רבי יהודה ולא רבי שמעון דתנן רבי יהודה אומר נזיר שמשון מותר ליטמא למתים שכן מצינו בשמשון שנטמא רבי שמעון אומר האומר נזיר שמשון לא אמר כלום שכן מצינו בשמשון שלא יצאת גזירות מפיו מני לא רבי יהודה ולא רבי שמעון אי רבי יהודה האמר לכתחלה ומתני' קתני אם נטמא אי רבי שמעון האמר לא חייבא עליה גזירות פלל לעולם רבי יהודה היא ואידי דקתני גבי נזיר עולם אם נטמא תנא גבי נזיר שמשון אם נטמא ושמשון לאו נדור הוא והכתיב כי נזיר אלהים? הנה הנער מן הבטן התם מלאך הוא דקאמר ומנא לן דאיטמי למתים גמרא גמירי לה וידוע דהלכה כרבי יהודה לגבי רבי שמעון ועוד דסתם מתניתין פותיה.

(*איתא תו בגמ' לימא בפלוגתא דהני תנאי קמיפלגי דתנו הרי עלי כבכור רבי יעקב אסר ורבי יוסי מתיר מאי לאו רבי יהודה סבר לה כר' יעקב דאמ' לא בעינ' דבר הנזדר ור' שמעון סבר לה כרבי יוסי דאמ' בעינ' דבר הנזדר לא דכ"ע בעינן דבר הנזדר ושאני גבי בכור דכתב ביה לה' לרבות את הבכור ורבי יוסי אמר לה' ההוא לה' מבועי ליה לרבו' חטאת ואשם שכן מתפיסן בנדר ורבי יעקב אמר לה' בכור גמי מתפיסו בנדר הוא דתנו מנין לנו לז' בכור בתוך עדרו שמצנה עליו להקדישו שנ' הנזר תקדיש ורבי יוסי אמר לה' נהי דמצנה להקדישו אי לא מקדיש ליה מי לא קדוש גבי נזיר גמי הכתי' לה' ההוא מבועי ליה לכדתנן אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא חוץ מאדם אחד שפא אלי מן הדרום? פה עינים וטוב רואי וקנוצותיו תלתלים אמרתי לו בני מה ראית לשחת שעיר נאה זה אמר לי רועה הייתי לאבי והלכתי לשאוב מים מן המעין נסתפלתי בפבואה שלי ופחזי צרי עלי ובקש לטורדני מן העולם אמ' לו ריקא מפני מה אתה מתגאה בעולם שאינו שלך שפופה להיות רימה ותולעה העבודה שאגלחה לשמים עמדתי ונשקתיו על ראשו אמרתי לו כמותך ירבו נזיר' ביש'ר' עליה הכתוב אומר איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' ושמשון לאו נדור הוא וכו': והר"י ו' לב כתב בתשובה שקשה לו על פסק זה דרבי' דבגדון דידן פליג רבי יהודה ורבי יעקב בפ"ק עם רבי שמעון ורבי יוסי דס"ל לר"ש ורבי יוסי דבעי' שידור בנדר הנדו' ומשום הכי אמר רבי שמעון דלא חייבא גזירות שמשון פלל דשמשון לא נדור הוא אלא מלאך הוא דקאמ' כי נזי' אלהים? הנה הנער מן הבטן ור"י גמי ס"ל דבעי' דבר הנדור ומשום הכי מתיר גמי שאמ' הרי עלי כבכור ונהה ליה ר' שמעון ורבי יוסי תרי ורבי יעקב ורבי יהודה תרי וכיון דרבי יוסי לגבי כל חד מהני הלכתא פנותיה שמעינן דהלכתא כר"י ורבי שמעון וכיוצא בזה

פסק בהל' טומאה בפלוג' דאחותו ארוס' ויותר קשה לפי המסקנא דקאמר דלכ"ע בעינן דבר הנידר.

דא"כ רבי יוסי ורבי שמעון ורבי יעקב כוליהו סבירא להו דבעינן דבר הנידר ולא חגיל כלל נזירות שמשון ואי משום הא לחוד לא הנה קשה שנוכל לומר שפסק פרבי יהודה משום דסתם לו תנא פנותיה הריני פשמשון כן מנוח וכו' ה"ז נזיר שמש' ואי קשיא הא קשיא איך פסק הרמב"ם תרתי דסתרון אהדדי פסק דבעינן דבר הנידר ופסק פרבי יהוד' דחגיל נזירות שמשון אע"ג דשמשון לאו נדור הוא ומה שעלה בדעתי בתירוץ קושיא זו דס"ל להרמב"ם במאי דאתמר בגמרא גבי נזיר נמי הא כתיב לה' ומשני שהוא מבעי ליה לכדתנן אמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא חוץ מאדם א' שפא אלי מן הדרום יפה עינים וכו' אמרתי לו פמוה ירבו נזירים בישראל עליה הפתוב אומר איש כי יפליא לנדור נדר נזיר להזיר לה' לרבות דבר שאינו נידר פי היכי דמריבנו משום דכתיב פי ידור נדר לה' לרבות את הבכור לרבי יעקב ולרבי יוסי חטאת ואשם ובהכי לא סתרון מתני' אהדדי דהא תנו במתני' טובא דבעינן דבר הנידר וסתם לן רבי דחגיל נזירות שמשון אע"ג דלאו נדור הוא עכ"ל ונדבר ברור הוא כמה דחוק לומר דבר שלא נזכר בגמרא אפילו ברמז.

ולי נראה לתרץ מענין אחר דאמרי' בגמרא ושמשון לאו נדור הוא והכתיב פי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן התם מלאך הוא דקאמר ופרש"י והא כתיב פי נזיר אלהים יהיה הנער וקס"ד דמנוח קאמר להא מלתא דהנה ליה נדור דאדם מדיר את בנו בנזיר מלאך הוא דקאמר פי נזיר אלהים יהיה הנער מן הבטן אבל מפיו לא יצא עכ"ל והשתא איכא למימר לעולם לרבי יהודה בעינן דבר הנדור ומאי דאמר דחגיל נזירות שמשון הוי טעמא משום דס"ל דהוי דבר הנידר דמאי דכתיב פי נזיר אלהים יהיה הנער מנוח הוא דקאמ' ליה ע"כ כל מרון מוהריק"א ז"ל בכ"מ ואני בעניי קשה לי לפי דברי מר"ן דמנוח הוא דאמר פי נזיר אלהים יהיה הנער אם פן שמשון הו"ל נדור מאביו ונהה ליה כשאר נזיר דעלמא וכינן שפן אמאי ליתיה בשאלה עוד קושיא לי איך יתכן לומר מנוח קאמר פי נזיר אלהים יהיה הנער והלא פד ס"ד דתלמוד' דמנוח קאמר פי נזיר אלהים וגו' והקשה ושמשון לאו נדור הוא ופירשו בתוס' דקס"ד שמהלאך הנה אומר לאביו שיזירנו לכשינולד דחו בגמרא סברא זו ואמרו מלאך הוא דקאמר ופירשו בתוס' מלאך הוא דקאמר ליה בנבואה ולא יצא נזירות לא מפיו ולא מפי אביו ע"כ הרי בגמרא דחו סבר' זו ואיך נקום אנו וגמרי' ולע"ד נראה דהא לא קשיא מידי דשפיר מצינא למימר דרבי יהודה ס"ל דשמשון נדור מאביו הוא דמאן שמעת ליה דקאמר שמשון לא נדור הוא רבי שמעון הוא דקאמר וכינן שפן הא דמקשה תלמודא ושמשון לאו נדור הוא לרבי שמעון קא מקשה ומדמקשה תלמודא בלשון תמיהה משמע ודאי דפשיטא ליה לתלמודא דשמש' נדור הוא דדברי המלאך הם צווי דמצוה לאביו שיזירהו ומסתמא עשה מנוח כדברי המלאך והכי מצאתי בתשובה להרשב"א סי' תש"ו ז"ל מדאמר דרוך תימה שמע מינה דמלתא דפשיט' ליה הרי למדנו דסתם תלמודא ס"ל דשמשון נדור הוא וכינן שפן על פרחין אית לן למימר דרבי יהודה ס"ל הכי וכשדחו בגמרא ואמרו התם מלאך הוא דקאמר היינו דוקא לרבי שמעון הוא דס"ל הכי וליכא למימר דרבי יהודה מפיק נזירות שמשון מלה דכתיב גבי נזיר לרבות נזירות שמשון דחגיל על מאן דמתפיס ביה דהא

בגמרא מצרכינו ליה לעובדא דשמעון הצדיק ועוד דאם איתא לא הנה שתיק תלמודא מלאשמעינו ועוד דהנה ליה לתלמודא להקשות לרבי יהודה מדידיה אדידיה דברי פ"ב דנדרים אמרי' לרבי יהודה המתפס בדבר האסור לא חגיל דבעי שיתפס בדבר הנדור אלא ודאי לרבי יהודה לא קשה מידי דס"ל דשמעון נדור הוא מפי אביו ואקושיא קמייתא דקושיא לן דכינון דנדור הוא אמאי ליתיה בשאלה י"ל דהא וקא איתנהו מלאה הדירו על פי שמאי ומנוח אביו עשה צווי המלאה והדירו והורפב אתרי ריקשי תשיב מן דר מן השמים וליתיה בשאלה ותשיב מן דר מאן דמתפס ביה חגיל עליה נזירותו: ובהה שכתבנו נתישב דברי מר"ן ונתבאר פסק הרמב"ם באר היטב בלי שום קושיא וכלי דוחק דהא רבי יוסי יעקב לא מיררו בנזירות כלל וקאמר תלמודא דתרונו' בעי דבר הנדור והשתא דאתברר לן דסתם תלמודא ס"ל דשמעון נדור הוא ובהה שמעינו דרבי יהודה נמי ס"ל הכי.

הכי נמי אית לן למימר דרבי יעקב ורבי יוסי נמי הכי סבירא להו דשמעון נדור הוא ובהכי עלה פסקיה דהרמב"ם ז"ל על יסודו: ובעל לחם משנה כתב שגרא לוי דברי מהר"י ו' לב והקשה על דברי מר"ן מוהריק"א ז"ל וז"ל נ"ל הכרח אחר עצמי אשר בעבורו הוצרך רבי למשפוני נפשיה דבפ"ב דנדרים ברישיה אמרינו ואלו מותרין חולין שאוכל לה כבשר חזיר כע"א פערות לבובין וכו' ואמרי' שם בגמרא טעמא דאמר חולין וכו' ואלא רבי יהודה היינו רישא פלומר פבר תנינא לה בפרקין דלעיל ואי רבי יהודה דאית ליה נזירות שמעון לא בעי שיתפס בדבר הנדור אלא אפילו מתפס בדבר האסור כדמשמע פשטא דסוגיא דפ"ק דנזיר א"כ אדמקשה בגמרא הא תני לה רישא ליקשי ליה טפי דאי אפשר לומר דמתניתין רבי יהודה דקאמרא דבע"א ובעורות לבובין לא מהני משום דבעי שיתפס וכו' כדפירשו שם בגמרא טעמא ורבי יהודה אפילו מתפס בדבר האסור הוי נדר אלא ודאי דטעמא דרבי יהודה בנזירות שמעון משום דכתיב לה' פדכתב מהריב"ל ויש סעד לתומכו לפ' מהריב"ל שפ' שטעמו של רבי ז"ל משום דמפיק ליה מלה' ולא כמו שפירש מוהריק"א ז"ל דטעמא דאית ליה דשמעון נדור הוא דקרא דכי נזיר אלהי' מנוח הוא דקאמר ליה דאם כדבריו איך כתב רבי' שגרי לא נדר בנזיר הא מ"מ אביו הדירו כינון דמנוח קאמר כי נזיר אלהים וגו' וקי"ל איש מדיר את בנו בנזיר עכ"ל ולע"ד הא לא מלתא היא דאיך יתכן להקשות מדחזינו לרבי יהודה דקאמר בנזיר שמעון דחגיל מפלל דס"ל לרבי יהודה דאפילו מתפס בדבר האסור הוי נדר דמאן מוכח דנזי' שמעון לא הוי נדור ועוד הא שמעינו ליה לרבי יהודה במתניתין ובבבב"תא דבעי דבר הנדור ומאן דמתפס בדבר האסור לרבי יהודה לא אמר פלום א"כ איך יתכן דישבוק תלמודא מלתיה דרבי יהודה דקאמר לה בהדיא דהמתפס בדבר האסור לאו פלום הוא ונקיט ליה מלתא דרבי יהודה בנז' שמעון איפכא ממאי דאשכחן לרבי יהודה בהדיא דס"ל פדי להקשות הא ודאי לאו מלתא היא אלא אי אפכא לאקשוני הכי הוא דאי אית' דרבי יהודה ס"ל בנזי' שמעון לא בעינו דבר הנדור קושיא דרבי יהודה אדרבי יהודה דהה שמעינו ליה במתניתין ובבבב"תא דהמתפס בדבר האסור לא אמר פלום אלא ודאי מדלא אשכחן בשום דוכתא דמקשה הכי תלמודא שמעינו דפשיטא ליה לתלמודא דס"ל לרבי יהודה דשמעון נדור הוא.

עוד אם אית' דס"ל לתלמודא דשמשון לאו נדור הוא ואשפחן כמה סתמי דמתני' דאית להו דהמתפיס בגזירות שמשון נתפס ואיפא סתמי טובא דתנו בעינן שיתפיס בדבר הנדור לא הנה שתיק תלמודא מלהקשות ונהנה רמי מתניתין אהדדי ולברורי האי מלתא וכל שפן השתא דאשפחן דתלמודא מוקי לה' דכתיב גבי נזיר דאצטר' לעובדא דשמעון הצדיק אם אית' הנה ליה לתלמוד' על כל פנים להקשות ולרבי יהודה מנא ליה לרבות נזיר שמשון שפך הוא דרף התלמוד וברור הוא ומה שפכת בעל לח"מ דרבי יהודה אית ליה נזיר שמשון לא בעי שיתפיס בדבר הנדור כדמשמע פשטא דסוגיא דפ"ק דגזירות אחר המחילה לא ידענא מהיכן משמע זה אדרבא התם אמרינן פולי עלמא בעינן דבר הנדור ומשמע דגם רבי יהודה ס"ל הכי ואם איתא דשאני ליה לרבי יהודה גזירות שמשון משום דכתיב לה' אדמתרץ תלמודא אליבא דרבי יעקב ושאני גבי בכור דכתיב ביה לה' כל שפן דהנה ליה לתלמודא לתרץ גבי גזירות שמשון דכתב לה' דהו עניינא דמסכתא וגם עסיק ביה דפתח בגזירות שמשון ואמר מני מתניתין אם אית' לא הנה שתיק מנה.

עוד גבי בכור פשוט שם בפ"ק דנזיר דלא הנה סגי ליה רבוייא דלה' בלחוד דאצטרף לרבי יעקב למימר בכור נמי מתפיסו בגדר ומשום הכי הוא דאהני ליה רבויא דלה' וכיון שפן על פרחין לומר דאי מרבינן ליה מלה' צריף לומר ונתפיסו אביו נמי בגזיר דלא מהני ליה רבוייא אלא א"כ יש בו צד התפסה על ידי אדם הרי נתברר לנו דשמשון נדור הוא ונתקיימו דברי מרן רבי הגדול ופסק הרמב"ם ז"ל זכותם יסייעו: ומה שהקשה בעל לחם משנה על מרן וכתב אם כדבריו איך פתב הרמב"ם שהרי לא נדר בגזיר הא מ"מ אביו התפיסו לע"ד לא קשה מידי שהרי דינו זה דהרמב"ם הוא לאשמעין דשמשון לא הנה נזיר גמור ומפני שיש לשאול ולמה לא יהיה נזיר גמור דהא קימא לן דהנודר מדבר אחד מהדברים שהנזיר אסור בהם הרי זה נזיר גמור וכמו שכתב הרמב"ם בפ"א מה' גזירות האומר הריני נזיר מהחיצונים בלבד או מן הזגים בלבד או מן התגלחת בלבד וכו' הרי זה נזיר גמור וכל דקדוקי גזירות עליו א"כ מאי טעמא לא יהא שמשון נזיר גמור: ונתן טעם לדבר שהרי לא נדר בגזיר פירש הוא מעצמו אלא המלאך הפרישו מן השומא דהנינו דברים שהנזיר אסור בהם כדכתיב ואל תאכלי כל טמא ודרשו רבותי מאי כל טמא רבי יצחק דבי רב אמר דברים האסורין לנזיר ע"כ וממה שהפרישו המלאך הפרישו אביו כמו שצננהו המלאך: ב ספק גזירות להקל כתב הריק"ש ז"ל ואפילו ספק גזירות שמשון כן דעת כל חכמי דורות הראשונים וריב"ל סי' פ"ז ורשד"ם י"ד סי' קל"א פסקו דספק גזירות להחמיר ולראשונים ז"ל שומעים וכן נראה דעת הרמב"ם בסתם מתניתין דפ"ד דטהרות מדסתם וכת' ספק גזירות להקל וצריף לומר דהרמב"ם ז"ל סמך על דברי רבא דאזלא סוגיא דתלמוד' פנותיה סוף פ"ב דמסכ' נזיר ועיין שם בדברי התוספות ז"ל וסובר דכי מתרץ רבא אי תניא תני' בפ"ב דגזירות הכי קאמר הדעת נותנת דלא מפלגינן בדין גזירות דכיון דבסתם גזירות ספיקו חמור מנדא לא מעייל אינש בספיקא כלל אפילו הנודר בשמשון ומשום הכי פסקו ז"ל כסתמא דתלמודא דמסכת נזיר דאפילו ספק גזירות להקל וכן פסק ותני הרמב"ם ז"ל ספק גזירות וכו' ע"כ לשון הריק"ש ז"ל ומפני שראוי דברי הריק"ש מגומגמים שנה' שגפול בהם ט"ס ראיתי לכתוב הסוגיא דפ"ב דגזירות לברר הדברים מה שנ"ל לפירש בה פירוש שישפסם לדעת הריק"ש ז"ל תנו בפ"ב דף י"ח ע"ב סתם גזירות להחמיר ופירושם להקל כיצד אמר הרי עלי

כְּבִשָׁר מְלִיחַ כִּינּוּן נֶסֶף אִם שֶׁל שָׁמַיִם נֶדֶר אֲסוּר אִם מִשָּׁל ע"ז נֶדֶר מְוַתֵּר וּפְיִרְשׁוּ הָרֵא"שׁ וְהָר"ן ז"ל דְּבִשָׁר מְלִיחַ וְכִינּוּן נֶסֶף מִשָּׁמַע שֶׁל שָׁמַיִם וּמִשָּׁמַע שֶׁל ע"ז וּבִגְמָרָא וְהִתְנַן סֶפֶק נְזִירוֹת לְהִקָּל אָמַר רַבִּי זִירָא לֹא קִשְׂיָא הָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָא רַבָּנָן וְכו' אָמַר אַבְבֵּי בְּמֵאֵי אֲוִקִימָתָא לִסְפֵי נְזִירוֹת לְהִקָּל כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר אִימָא סִיפָא וְכו'.

אֵלָּא הָא רַבִּי יְהוּדָה וְהָא רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּתַנְיָא הֲרִינֵי נְזִיר אִם יֵשׁ בְּכָרִי זֶה מֵאָה כּוֹר וְהִלֵּף וּמִצְדָּא שְׁנַגְבֵי אוֹ שְׁאֵבֵד רַבִּי יְהוּדָה מִתִּיר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹסֵר וְרַמִּי דְּרַבִּי יְהוּדָה א"ר יְהוּדָה מִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לֹא מְעִיִּיל אִינִישׁ נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא וְרַמִּינְהִי סְתָם תְּרוּמָה בִּיהוּדָה אֲסוּר וּבְגָלִיל מְוַתֵּר שְׁאִין אֲנִישֵׁי הַגָּלִיל מְפִירִין אֶת תְּרוּמַת הַלְשָׁכָה טַעְמָא דְּאִין מְפִירִין הָא מְפִירִין אֲסִירָא אָמַר רַבָּא גְבִי פְרִי קְסָבֵר כֹּל שְׁסַפִּיקוּ חֲמוּר מְוַדָּא לֹא מְעִיִּיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא דְּאִילוּ גְבִי נְזִיר וְדֹאֵי מְגַלַּח וּמְבִיא קֶרֶבֶן וְנֶאֱכָל עַל סַפִּיקוּ לֹא מְצִי מְגַלַּח אָמַר לִיהִי רַבִּי הוּנָא בְּרַבִּי יְהוּדָה לְרַבָּא נְזִיר עוֹלָם מֵאִי חֲמוּר מְוַדָּא דְּאִילוּ וְדֹאֵי הַכְּבִיד שְׁעָרוּ מִיְקָל בְּתַעַר וּמְבִיא שְׁלֵשׁ בְּהֵמוֹת וְאִילוּ סַפִּיקוּ לֹא הֲרִינֵי נְזִיר שְׁמִשׁוֹן מֵאִי אָמַר לִיהִי נְזִירוֹת שְׁמִשׁוֹן לֹא תַנְיָא אָמַר לִיהִי וְהָאֵמַר רַבִּי אֲדָא בְּרַ אֶהֱבָה תַנְיָא נְזִיר שְׁמִשׁוֹן אָמַר לִיהִי אִי תַנִּי תַנִּי ע"כ בְּג' וּפְרַש"י וְהִתְנַן סֶפֶק נְזִירוֹת לְהִקָּל דְּאֲמַרִּינָן בְּמַסְכַּת נְזִיר הֲרִינֵי נְזִיר אִם זֶה פְּלוּנֵי נְזִיר שְׁפָא לְנִגְדֵי וְהִלֵּף לוֹ אוֹתוֹ שְׁאִינוּ יוֹדְעֵי אִם נְזִיר אִם לֹא אִינוּ נְזִיר וּנְזִירוֹת הֵינּוּ כְּנִדְרִים וְהִכִּי קִתְּנֵי סְתָם נְדָרִים לְהַחֲמִיר אֵלָּא הָא רַבִּי יְהוּדָה בְּרִייתָא דְּסֶפֶק נְזִירוֹת וְהָא רַבִּי שְׁמַעוֹן מְתַנִּי דְּקִתְּנֵי סְתָם נְדָרִים לְהַחֲמִיר מִי אָמַר רַבִּי יְהוּדָה לֹא מְעִיִּיל אִינִישׁ נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא כְּגוֹן הֵכָא דְּכִשְׁנִידָר לֹא עַל דְּעִתִּיָּה דְּהִכִּי נֶדֶר שְׁאֵם נְגַבֵי הַפְּרִי הוּי סֶפֶק אִם הִנֵּה שֵׁם מֵאָה כּוֹר שְׁיָהָא נְזִיר בְּאוֹתָהּ סַפִּיקָא הָא מְפִירִין אֲסִירָא וְאֵע"ג דְּבִסְתָם נֶדֶר וְסֶפֶק אִי בְּתָרוּמַת הַלְשָׁכָה אִי בְּתָרוּמַת הַגִּוּרִין דְּמְעִיִּיל אִינִישׁ נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא דְּאֲמַרִּינָן עַל דְּעַת תְּרוּמַת הַלְשָׁכָה נֶדֶר גְּבִי פְרִי לְהִכִּי מִתִּי יְהוּדָה דְּקִסְבֵר לֹא מְעִיִּיל אִינִישׁ דְּכִינּוּן דְּסַפִּיקוּ חֲמוּר מְוַדָּא לֹא מְעִיִּיל נְפִשְׁיָה בְּאוֹתָהּ סַפִּיקָא לְחוּמְרָא אֵלָּא עַל דְּעַת כֹּן וְדֹאֵי נֶדֶר שְׁאֵם הַפְּרִי בְּעִין דְּמִשְׁכַּח לִיהִי אִם יֵשׁ שֵׁם מֵאָה כּוֹר דְּלִהוּי נְזִיר פְּדִינְיָה אֲבָל לֹא מִשְׁכַּח לִיהִי בְּעִין דְּלִהוּי נְזִיר מְסַפִּיקָא לְחוּמְרָא יוֹתֵר מְוַדָּא דְּאִילוּ נְזִיר וְדֹאֵי אִיכָּא הָאִי קוּלָּא דְּלוֹסוּף נְזִירוֹת מְגַלַּח וּמְבִיא קֶרֶבֶן וְנֶאֱכָל וְאִילוּ סֶפֶק נְזִירוֹת דְּנִגְבֵי הַפְּרִי לֹא מְצִי מְגַלַּח לְפִי שְׁאִינוּ מְגַלַּח אֵלָּא עַל קֶרֶבֶן וְהָא לֹא מְצִי לְאֲתוּנֵי קֶרֶבֶן דְּדִילְמָא לֹאֵו נְזִיר הוּא וְקָא מִיִּתִּי חוּלִין לְעִזְרָה הִילְכַף לֹא מְעִיִּיל נְפִשְׁיָה בְּהָאִי סַפִּיקָא אֲבָל גְּבִי תְּרוּמָה אָמַרִּי מְעִיִּיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא דְּאִילוּ אָמַר תְּרוּמַת הַלְשָׁכָה מְסַפִּיקָא לֹא הוּי טְפִי חוּמְרָא מְוַדָּאֵי יוֹתֵר אִם אָמַר בְּפִיו הֲרִי עָלִי כְּתָרוּמַת הַלְשָׁכָה אָמַר הֲרִינֵי נְזִיר עוֹלָם אִם יֵשׁ בְּכָרִי הִנֵּה מֵאָה כּוֹר דְּהִכָּא לִיכָּא לְמִימַר סַפִּיקוּ חֲמוּר מְוַדָּא דְּאִפִּילוּ בְּוַדָּא דְּמִדַּד הַפְּרִי וְיֵשׁ בּוֹ מֵאָה כּוֹר לֹא יִתְגַלַּח לְעוֹלָם מֵאִי אִיכָּא לְמִימַר אִמָּאִי לֹא מְעִיִּיל נְפִשְׁיָה לְסַפִּיקָא אִפִּי הִכִּי דְּאָמַר הֲרִינֵי נְזִיר עוֹלָם הוּי נְמִי סַפִּיקוּ חֲמוּר מְוַדָּא דְּאִילוּ נְזִיר עוֹלָם הַכְּבִיד שְׁעָרוּ מִיְקָל בְּתַעַר וּמְבִיא שְׁלֵשׁ בְּהֵמוֹת חֲטָאֵת עוֹלָה וּשְׁלָמִים כְּדִין נְזִיר וְאִילוּ סֶפֶק נְזִיר עוֹלָם לֹא מְצִי לְאֲתוּנֵי קֶרֶבֶן דְּשְׁמָא לֹאֵו נְזִיר הוּא אָמַר הֲרִינֵי נְזִיר שְׁמִשׁוֹן דְּלֹא מְגַלַּח לְעוֹלָם כֹּלֵל מֵאִי אִיכָּא לְמִימַר אִמָּאִי קָאֵמַר רַבִּי יְהוּדָה מְוַתֵּר הָא לִיכָּא לְמִימַר דְּסַפִּיקוּ חֲמוּר מְוַדָּאֵי אָמַר לֹא תַנִּי לֹא אֲשַׁכְּחֵן שׁוּם בְּרִייתָא דְּקִתְּנֵי הֲרִינֵי נְזִיר שְׁמִשׁוֹן דְּלִיתָהּ כֹּלֵל וְכִי אָמַר הֲרִינֵי נְזִיר שְׁמִשׁוֹן דְּלִיתָהּ חוּלִין עָלֶיהָ נְזִירוֹת כֹּלֵל

משום דשמשון לא יצא נזירות מפיו דהא הנה מטמא למתים פי הנה קטיל להו הילכף לספיקא לא עייל נפשיה.

והתני' נזיר שמשון שאומר הרניני נזיר שמשון הרי הוא נזיר שמשון ואינו מיקל בתער ומטמא למתים פשמשון אי תניא תני' אם אנשכחת ברייתא תניא דאיכא לתרוצה הכי משום הכי מתיר רבי יהודה דלא מעייל נפשיה לספיקא וליכא למירמא דרבי יהודה עכ"ל שני לשונות האחרונים דרש"י קשו לי טובא דמה שכתב לא אנשכחן שום ברייתא דקתני הרניני נזיר שמשון דליחול עליה נזירות פלל משמ' דליכא שום ברייתא דקתני דמאן דמקבל עליה נזירות שמשון שיחול פלל אלא קבלתו נזירות שמשון לאו פלום היא דלא מתפיס בדבר הנדור והעד על זה דיהיב טעמא וקאמר משום דלא יצא נזירות מפיו.

ונה קשה להלמו ונהלא משנה ערוכה בפ"ק דנזיר תנו הרניני פשמשון פכו מנוח וכ' הרי זה נזיר שמשון תו תנו התם מה בין נזיר עולם לנזיר שמשון נזיר עולם הכבידשערו מיקל בתער וכ' נזיר שמשון אינו מיקל וכ' הרי משנה ערוכה וסתמית ועוד האי סברא דשמשון לא יצא נזירות מפיו היא סברת רבי שמעון אבל רבי יהודה דפליג עליה ס"ל נזיר שמשון חייילא דבפ"ק דנזיר דף ד' תניא רבי יהודה אומר נזיר שמשון מותר ליטמא למתים שכו מצינו בשמשון שנטמא רבי שמעון אומר האומר נזיר שמשון לא אומר פלום שלא מצא דשמשון שיצאה נזירו מפיו.

הרי הא דכתב רש"י לא יצדק אלא לרבי שמעון אבל רבי יהודה פליג עליה וס"ל נזירות שמשו' חיייל נאנו בשמעתי קא שקלינו וטרנינו אליכא דרבי יהודה. עוד יש לדקדק במה שגזר בסוף לשונו וקאמר הילכף לספיקא לא עייל נפשיה דמשמע דמשום הא דאמרן דלא חיייל משום הכי לא עייל נפשי' לספיקא איך האי גזרה נפקא מהאי דאמרן ולא עוד אלא אדרבא אני רואה מהאי דכתב דליתיה לנזירות שמשון פלל לית פאן לא ספיקיה ולא ודאיה ולא שייך למימר לא מעייל איניש לספיקיה: והנראה לע"ד הא דכתב רש"י לא אנשכחן שום ברייתא דקתני הרניני נזיר שמשון דליתיה פלל לא קאי להאומר הרניני נזיר שמשון במחלט ולא מזכיר דזהו משנה סתמית וברייתא מחלוך דרבי יהודה ורבי שמעון וכדכתבנו אלא דברי רש"י קאי ברייתא דלעי' דכרי מחלוך דרבי יהודה ורבי שמעון דעלה קא שקלי וטרו בגמרא וכמו שמוכחין דברי רש"י דלעיל: וכמו שפירשו הרא"ש והר"ן אלא שרש"י קצר בלשונו שסמך על המובן והכי הוא פירוש דברי רש"י לא אנשכחן שום ברייתא בההוא מחלוך דכרי רבי יהודה ורבי שמעון דנקיט לה בגזירות שמשון וקתני הרניני נזיר שמשון אם יש בכרי זה וכ' דליתיה פלל פירוש להאי פלוגתא ליתיה פלל דלא שייכא דכי אמר הרניני נזיר שמשון אם יש בכרי זה וכ' דליחול פלל פלומר דלא משכחת תנא דיימר שיחול דאפילו תנא דקאמר בגזירות דעלמא הרניני נזיר אם יש בכרי זה וכ' דחיייל דהוא רבי שמעון בר פלוגתיה דרבי יהודה הך בגזירות שמשון ס"ל אפילו נדר בהידיא במחלט בלא תנאי לא חיייל דסבר דלא נזר בדבר הנדור דשמשון לא יצא נזירות מפיו ומה שכתב רש"י עוד הילכף לספיקא לא עייל נפשיה לא קאי אמאי דסליק מניה אלא קאי לתחלת הדברים שפירץ ואמר גבי כרי לא מעייל נפשיה לספיקא חזר פאן לקיים דבריו והכי קאמר מדלא אנשכחן גבי נזירו' שמשון תניא הרניני נזיר אם יש בכרי זה הרי זה נזיר שפיר מה דתריצא לספיקא לא עייל נפשיה וכשחזר

רבי הונא והקשה לרבא והא רבי אדא בר אבהה תניא גזיר שמשון על פרחין לפרש תני גזיר שמשון בלי מחלוקת רבי שמעון אלא דברי רבי יהודה בלבד והכי קתני האומר הרני גזיר שמשון אם יש בכרי זה וכו' הרי זה מותר דברי רבי יהודה וליפא מאן דפליג והשיב לו רבא אי תניא תני' ס"ל לרש"י דלא חזר בו רבא מתרוצא קמא ופירש"י דהכי הוא פוננת רבא אי אשפחן תניא האומר הרני גזיר שמשון אם יש בכרי זה וכו' רבי יהודה מתיר תני' פלומר שנויה היא בבית המדרש ולא משבששתא ואפילו הכי ליפא למרמא דרבי יהודה דאיפא לתרוצה הכי משום הכי דעת' רבי יהודה דאפילו בגזירות שמשון טעמו דלא מעייל לספיקא זהו מה שנגראה לע"ד בפירו' דברי רש"י ו"ל ונגראה לע"ד דהטעם בגזירות שמשון אע"פ שאין ספיקו חמור ס"ל דרבא דלרבי יהודה לא מעייל נפשיה לספיקא דהא רבא קאמר דטעמא דלא מעייל איניש נפשיה לספיקא דגזירות דעלמא הוא משום דספיקו חמור מנדאו ומאי חזרו הוא דכשהכביד שיערו לא מצי לגלח נמצא דמשום האי חומרא דלא מצי לגלח הוא דאמרינו לא מעייל נפשיה מספק להאי חומרא א"כ בגזירות שמשון דאית ביה האי חומרא בעצמה דאפילו הכביד שיערו לא מצי לגלח כלל הוא הדין והוא הטעם דכיון דמשום האי חומרא לא מעייל איניש לספיקא מה לי ספיקו חמור מנדאו מה לי ספיקו פנדאו הא מ"מ אמרינו דהאי חומרא לא מעייל איניש נפשיה לא מספיקא הרי האי חומרא דאיתא בספק גזירות דעלמא איתא נמי בנדאי גזירות דמשמשון נמצא דגזירות שמשון בהאי חומרא שנה נדאו לספק גזירות דעלמא וכי היכי דאמרינו בגזירות דעלמא לא מעייל נפשיה להאי חומרא מספק הוא הדין בגזירות שמשון נמצא לפי זה כי קאמר רבא אי תניא תני' הדר ביה רבא לומר דהא דאמר' פל שספיקו חמור מנדאו וכו' לאו דוקא צריף שיהיה הספק חמור מנדאי אלא עיקר הדבר הוא בדבר שהוא חמור דלית ליה תקנה לא מעייל איניש נפשיה לההוא חומרא מספק אלא מתחלה דמייירי בגזירות דעלמא דלית ביה האי חומרא אלא בספיקו קאמר פל שספיקו חמור מנדאו ולבתר איתבריר דלאו דוקא הוא ולפי זה על פרחין לומר דספק גזירות להקל גם בגזירות שמשון דהוא הדין והוא הטעם זה מה שנר' לע"ד להרחיב ולהביא ראיה לדברי מהריק"ש ו"ל שכתב לדברי הראשונים שומעין שכתבו שספק גזירו' להקל גם בגזירות שמשון: ג הרמב"ם פי"ו מהלכות מאכלות אסורות תבלין שהם שנים או שלשה שמות ממין אחד או שלשה מינים משם אחד מצטרפין לתבל ולאסור וכן לחמץ פיצד שאור של חטים ושאור של שעורים הואיל ושם שאור אחד הוא אינו פמין ושאינו מינו אלא הרי הם פמין אחד ומצטרפין לשער בהם כדי לחמץ בעיסה של חטים אם היה טעם שניהם טעם חטים או כדי לחמץ בעיסה של שעורים אם היה טעם שניהם טעם שעורים שלשה שמו' ממין א' פיצד פגון פרפס של גהרות וכרפס של אפר וכרפס של גנה אע"פ שכל אחד מהם שם בפני עצמו הואיל והם מין אחד מצטרפין לתבל עכ"ל: וכתב מר"ן מוהריק"א ו"ל בכסף משנה תבלין שהם שנים או שלשה שמות ממין א' או שלשה מינים וכו' שם תבלין שנים ושלשה שמות ממין אחד או ממין שלשה אסור ומצטרפין ר' שמעון אומר שנים ושלשה שמות ממין אחד או שני מינים משם אחד אינם מצטרפין ופירש שם רבי' שיעור זאת המשנה פן תבלין שנים שלשה שמות ממין אחד או שלשה מינים משם א' מצטרפין לאסור ואין הלכה כרבי שמעון וכתב הראב"ד א"א זה אינו פלום שהרי חמירא דחטי' וחמירא דשערי' וחלא דחמרא וחלא דשיכר' שפא חד חשיב להו בע"ז ועוד

השמות הללו אסורין הם עכ"ל טעמו דגריסין בפ' בתרא דע"א חלא דתמרא וחלא דשיכרא ונחמירא דחזיטי ונחמירא דשערי אבני אמר בנותן טעם בטר טעמא אזלינן והאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד והנה ליה מין בשאינו מינו ובנ"ט ורבא אמר במשהו בטר שמה אזלינן והאי תמירא מיקרי והאי תמירא מיקרי והנה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו שיהו אמר אבני מנא אמנא לה דתניא תבלין שנים ושלשה שמות והם מין אחד או מין שלש אסורין ומצטרפין ואמר חזקיה הכא במיני מתיקה עסקינן הואיל וראוין למתק בהם הקדרה אי אמרת בשלמא בטר טעמא אזלינן כוליה חד טעמא הוא אלא אי אמרת בטר שמה אזלינן האי שמה לחוד והאי שמה לחוד ורבא אמר לה הא מני רבי מאיר היא דתניא רבי יהודה משם רבי מאיר מניין לכל אסורין שבתורה שמצטרפין זה עם זה שנגמר לא תאכל כל תועבה כל שתיעבתי לה הרי הוא ככל תאכל ופרש"י תמירא דחזיטי ונחמירא דשערי חד דחזילין וחד דתרומה ונפלו זה לתוך זה תבלין שנים ושלשה שמות והם מין אחד או מין שלשה ומצטרפין הכי גריסין במסכת ערלה שלשה שמות והם מין אחד כגון פלפל לבן פלפל שחור פלפל ארוך.

או מין שלישי ושלש שמות יש להם ומצטרפ' אם נפלו ואין בזה כדי לתבל ולא בזה כדי לתבל ונצטרפו ותבלו והם של אסור מצטרפין לאסר' ואמר חזקיה הכא דקאמר מין שלישי ושלש שמות מצטרפין אע"ג דתלת' מינין נינהו ובשמה נמי לא שוו במיני מתיקה עסקינן שפולן טעמן מתוק ומ"מ מצטרפין דטעמן שנה למתק בהם את הקדרה.

ורבא אמר לה הא מני רבי מאיר היא ואע"ג דלא שוו לא בשמה ולא בטעמא קאמר דמצטרפין ודחזק' ליתא עכ"ל הרי מבואר דלדברי הפל תמירא דחזיטי ונחמירא דשערי חשיבי שם אחד וא"כ הוא הדין לכרפס של נהרות וכרפס של אפר וכרפס של גנה דחשיבי שם אחד ורבינו כתב שהם שלש שמות ומה שכתב ועוד השמות הללו אסורין הם כלומר שרבינו מפר' דהא דתנן במתניתין שנים ושלש שמות היינו שמות ממש והראב"ד משיג עליו לומר דשמות פירושו אסורין וכמו שהכריחו שם התוספות ואני קשה לי עוד בדברי רבינו שהרי רבא דהלכתא פנותיה לגבי אבני אמר דבטר שמה אזלינן ומתניתין דפ"ב דערלה מוקי לה כרבי מאיר ומשמע דסבר, רבא דלית הלכתא כרבי מאיר והיאך פסק רבינו פנותיה ועוד שרבינו לקמן אצל יין נסו שפפל על גבי ענבים פסק כרבא דאמר בטר שמה אזלינן והיאך פסק כן במתניתין דתבלין דלרבא אתיא כרבי מאיר ולית הלכתא פנותיה ונמצא רבינו כמזכה שטרך לבי תרי וצ"ע עכ"ל מר"ן רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל ואני בעניי נראה לע"ד לתרץ כל מה שהקשו על מרן הרמב"ם ז"ל מה שהקשה הראב"ד ז"ל דכרפס של נהרות וכרפס של אפר וכרפס של גנה חשיבי שם אחד לע"ד לא קשה מידי דברור הוא דמה שכתב מרן הרמב"ם ז"ל כגון כרפס של נהרות וכרפס של אפר הוא דמיון ומשל בעלמא דמתניתין לא הזכירה לא כרפס ולא דבר אחר וידוע הוא דמיני הכרפס אינם נקראין כולם בשם כרפס דהא בספרי הרופאים יש למיני הכרפס לכל מין יש לו שם לבדו שם העצם ומפלגים הרבה שמותיהם זה מזה שפך פתוב בספריהם בלשון הזה כרפס יש ממנו הררי ויש ממנו פרדסי ויש ממנו שצומח במים או בקרוב מהמים ואין כל כרפס הררי נק' פטראס ליון לפי שהפטראס ליון יולד בסלעים ונקרא סומכין וכרפס המים נקרא קרת אלעין ונקר' סבד ונקר' מלוכיה הרי שלש שמות הכרפס כל אחד מופלג שמו מחברו הרבה מאד וכיון

שְׁפָן פְּשוּט הוּא שְׂאִינוּ דוּמָה וְלֹא לְחַלָּא דְשִׁיכ' וְחַלָּא דְחַמְרָא וְלֹא לְחַמְרָא דְחִיטִי וְחַמְרָא דְשַׁעְרֵי דְהֵתָם שְׁנִיָּהֶם בְּשֵׁם חַלָּא אִיקְרוּ וּבְשֵׁם חַמְרָא אִיקְרוּ וְאִין לְהֵם שֵׁם אַחַר מַה שְׂאִין כֹּן בְּכַרְפֵּס שְׂשֵׁם הָעֵיקְרִי אִינָם נִקְרְאִין בְּשֵׁם כַּרְפֵּס אֱלָא כָּל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְשֵׁם כַּרְפֵּס הוּא שֵׁם הַמִּין כְּמוֹ שֵׁם תְּבַלִּין וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְכֵן הוּא נְמִי בִירוּשְׁלָמִי רִישׁ פ"ט דְשַׁבְּעִית מַאי כַּרְפֵּס נְהָרוֹת רַבִּי יוֹסִי בַר חֲנִינָא אוֹמַר פִּטְרַסְלִינוֹן וְהוּא הַדִּין דְלָכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ.

נִמְצָא דְמַה שְׂכַתְב מֶרֶן הֶרְמֵב"ם ז"ל דְהַכַּרְפֵּס שְׁלֵשׁ שְׁמוֹת אִינוּ עַל הַשְּׁמוֹת שְׁזָכַר כַּרְפֵּס נְהָרוֹת וְכ' אֱלָא עַל שְׁמוֹת הָעֲצָם הַמִּינְחָד לְכָל אֶחָד הוּא דְקָאֵמַר וְהָכִי דְיִיק לִישְׁנָא דְהֶרְמֵב"ם שְׂכַתְב אַע"פ שְׂכָל אֶחָד מֵהֶם שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ מִשְׁמַע שְׂכָלְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ שְׂאֵם תֵּאֵמַר שְׂמָה שְׂכַתְב הֶרְמֵב"ם שְׂכָל אֶחָד מֵהֶם שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ קָאֵי עַל שֵׁם כַּרְפֵּס שְׁזָכַר הֵנָּה לִיה לִוְמַר אַע"פ שְׂהֵם שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת וְכוּ' נְעוּד הַדְּבָר מְוֹכַרְח מִעֲצָמוֹ דְמַה שְׂכַתְב כָּל אֶחָד שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ לֹא קָאֵי עַל שֵׁם כַּרְפֵּס דְהָא שֵׁם כַּרְפֵּס לְבַדוֹ הוּא שֵׁם אֶחָד וְמִי הוּא הָעוֹשֶׂה שְׂיִהִיָּה שְׁלֵשׁ שְׁמוֹת הוּא נְהָרוֹת וְאֶפְרַיִם וְגַנְזָה וְאֵם תֵּאֵמַר שְׂעַל אֱלוֹ הוּא שְׁנִקְרָאוּ שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת זֶהוּ דְבָר שְׂאִין הַדְּעַת סוּבְלַתוֹ שְׂאֱלוֹ אִינָם שֵׁם אֱלָא לְוִי לְשֵׁם וְאִיִּךְ אֶפְשָׁר לְהַחְשִׁיבָם שְׁמוֹת אֱלָא הַנְּכֹון בְּפִירוּשׁ דְבַרֵי הֶרְמֵב"ם כְּמוֹ שְׂכַתְבְּנוּ וְא"ת הָרִי הֶרְמֵב"ם בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה פ"ב דְעֶרְלָה כְּתִב אוֹ שְׂיִהִיו שְׁלֵשָׁה מִינִים אֱלָא שְׂיֵשׁ לְהֵם שֵׁם אֶחָד כְּגוֹן מִינֵי הַכַּרְפֵּס שְׂהֵם מִינִים הַרְבֵּה וְכָל מִינֵי הַכַּרְפֵּס נִקְרְאִים כַּרְפֵּס הָרִי הֶרְמֵב"ם כְּתִב שְׂבִשֵׁם כַּרְפֵּס נִקְרְאִים מִינֵי הַכַּרְפֵּס וְא"כ כְּשְׂכַתְב כְּאֵן בַּה' מִאֲכָלוֹת כְּגוֹן כַּרְפֵּס נְהָרוֹת וְכַרְפֵּס שְׂל אֶפְרַיִם וְכַרְפֵּס שְׂל גַנְזָה שְׂכָל אֶחָד שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ הוּא עַל שֵׁם כַּרְפֵּס שְׁזָכַר: הָא לֹא קָשְׂיָא דְאֵי לֹא הֵנָּה קָשְׂיָא אֱלָא הָא וְדֹאֵי קָשְׂיָא: אֲבָל דְבַרֵי הֶרְמֵב"ם כְּאֵן בְּחִיבּוּרוֹ קָשׁוּ טוֹבָא עַל מַה שְׂכַתְב בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה שְׂכָל דְבַרֵי כְּאֵן הָיוּ אִיפְכָא מִמָּה שְׂכַתְב בְּפִירוֹ הַמְּשֻׁנָּה הֵתָם כְּתִב שְׂהַכַּר' הַרְבֵּה מִינִין וְכוּלָן נִקְרְאִין בְּשֵׁם כַּרְפֵּס וְכָאֵן בְּחִיבּוּרוֹ שְׂהַכַּרְפֵּס מִין אֶחָד וְיֵשׁ לוֹ שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת הָרִי קָשְׂיָא מְדִידָה אֲדִידָה אֱלָא מַאי אֵית לָן לְמִימַר וְדֹאֵי דֹאֵית לָן לְמִימַר שְׂהֶרְמֵב"ם חֲזַר בּוֹ מִמָּה שְׂפִירוּשׁ בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה שְׂכָף מְצָאנוּ לְהֶרְמֵב"ם בְּהַרְבֵּה דְבַרֵים אֶפְּלוֹ לְעַנְיָן פְּסַק הִלְכָה שְׂחֲזַר בּוֹ מִמָּה שְׂפִירוּשׁ בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה וְכַתְב בְּחִיבּוּרוֹ בְּהַכַּף וְכָל שְׂפָן הָכָא דְלְעַנְיָן פְּסַק הָכָא וּבְפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה שְׂוִין וְכָל שְׂפָן שְׂכַתְבִירוֹ הַמְּשֻׁנָּה גְּלַה דְעַתּוֹ וּפִירוּשׁ שְׂהַכַּרְפֵּס מִינִין הַרְבֵּה וְשֵׁם אֶחָד דְחַשְׁבִּיב מִין אֶחָד מֵאַחַר שְׂבִשֵׁם אֶחָד נִקְרְאִין וְהִינוּ וְדֹאֵי מַאי דְאֶמְרִי' בְּגִמְרָא חַלָּא דְשִׁיכְרָא וְחַלָּא דְחַמְרָא וְחַמְרָא דְחִיטִי וְחַמְרָא דְשַׁעְרֵי הוּאִיל וְשְׁנִיָּהֶם בְּשֵׁם חַלָּא וּבְשֵׁם חַמְרָא מִיקְרוּ חַשְׁבִּיבֵי מִין אֶחָד וְגַם כְּאֵן בְּחִיבּוּרוֹ כְּתִב כֹּן בְּחַמְרָא דְחִיטִי וְחַמְרָא דְשַׁעְרֵי וּמֵאַחַר שְׂפָן אִיִּךְ יִתְכֵן לְהֶרְמֵב"ם שְׂיֵאֵמַר בְּכַרְפֵּס כַּרְפֵּס נְהָרוֹת וְכַרְפֵּס שְׂל אֶפְרַיִם וְכַרְפֵּס שְׂל גַנְזָה דְחַשְׁבִּיבֵי שְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת וְהוּא הַכַּף מְדַבְּרִיו בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָּה וְהַכַּף מְדַבְּרִיו כְּאֵן גַּבֵּי חַמְרָא דְחִיטִי וְחַמְרָא דְשַׁעְרֵי וְח"ו שְׂזוֹ טְעוֹת גְּדוּלָה וְאִיִּךְ יִטְעָה אוֹר יִשְׂרָאֵל בְּדַבְּרִיו שְׂדַבְּרִיו בְּתוֹף כְּדִי דְבוּר יִכְחִישׁוּ מַה שְׂכַתְב אֱלָא הַנְּכֹון כְּמוֹ שְׂכַתְבְּנוּ שְׂהַכַּרְפֵּס שְׁלֵשָׁה מִינִין הֵם וּלְכָל מִין יֵשׁ לוֹ שֵׁם מְוֹפְלָג מִשְׁמוֹת חַבְּרִיו וּבְבַחְרוּתוֹ הִנָּה סְבוּר שְׂמִינֵי הַכַּרְפֵּס כְּוֹלָן נִקְרְאִין בְּשֵׁם כַּרְפֵּס נְהָרוֹת כַּרְפֵּס שְׂל אֶפְרַיִם כַּרְפֵּס שְׂל גַנְזָה וּלְפִיכָף כְּת' שְׂהוּא שֵׁם א' וּלְבַסּוֹף בְּחִיבּוּרוֹ יִדַע שְׂל מִינֵי הַכַּרְפֵּס יֵשׁ לְכָל אֶחָד שֵׁם בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְשֵׁם כַּרְפֵּס הוּא שֵׁם הַמִּין שְׂכּוֹלָל כְּוֹלָם בְּשֵׁם כַּרְפֵּס וּלְכָף הָיוּ מִין אֶחָד וְשְׁלֵשָׁה שְׁמוֹת זֶהוּ מַה שְׂנַר' לַע"ד

לתרץ דברי מר"ן הרמב"ם ז"ל דבר דבור על אפניו: אבל קשיא לי בדברי מר"ן הרמב"ם ז"ל ותמיהה לי איך מר"ן מוהריק"א ז"ל לא שת לבו להקשות ולברר והוא זה מה שפכת הרמב"ם ז"ל בשאור של חטים ושאור של שעורים הוא אחד הוא אינם במין ושאינו מינו אלא הרי הם במין אחד ומצטרף לשער בהם כדי לחמץ בעיסה של חטים אם היה טעם שניהם טעם חטים או כדי לחמץ בעיסה של שאור אם היה טעם שניהם טעם שעורים עכ"ל הוא קשיא טובא לע"ד דמנא ליה הא דמצריה להצטרף כדי לחמץ בעיסה של חטים שיהיה בהם טעם חטים וכן להצטרף לחמץ בעיסה של שאור שיהיה בהם טעם שעורים דהא לרבא דהלכה פנותיה ס"ל בטר שמה אולינו ולא איכפת לן בטעמא כלל אלא עיקר הדבר תלי בשמא דכיון דשניהם שם אחד הוי מין במינו דגרסי' בע"א פ' השוכר דף ס"ו ע"א חמרא עתיקא בעינבי דברי הפל בנותן טעם חמרא חדתא בעינבי אביי אמר במשהו ורבא אמר בנ"ט אביי אמר במשהו בטר טעמא אולינו אידי ואידי חד טעמא הוא דהנה ליה מין במינו ומין במינו במשהו ורבא אמר בנ"ט בטר שמה אולינו והאי שמה לחוד והאי שמה לחוד והנה ליה מין בשאינו מינו בנ"ט חלא דחמרא וחלא דשיכרא וחמירא דחטי ודחמירא דשערי אביי אמר בנ"ט בטר טעמא אולינו והאי טעמא לחוד והאי טעמא לחוד והנה ליה מין בשאינו מינו ומין בשאינו מינו בנ"ט ורבא אמר במשהו בטר שמה אולינו והאי חלא מיקרי והאי חלא מיקרי והאי חמירא מיקרי והאי חמירא מיקרי והנה ליה מין במינו ומין במינו במשהו ופירש"י חמרא עתיקא טעמו ניקר בעינבי חמרא חדתא בנ"ט וכל היכא דאתו נ"ט ואין טעמו ניקר הוי שיעור בששים חלא דחמרא וחלא דשיכרא חד דאיסור וחד דהיתר חמירא דחטי וחמירא דשערי חד דחולין וחד דתרומה ונפלו זה לתוך זה וכל מין במינו במשהו לקמן פסקינו דלית הלכת' הכי אלא אפילו מין במינו בנ"ט חוץ מטבל ויין וסוף ע"כ.

הרי משמע מסוגיין דלרבא בטר שמה אולינו ולא אכפת לן בטעמא וא"כ איך מר"ן הרמב"ם הצריח שיהיה טעם התערובת שוין עוד קשיא לי דמסוגיין משמע דהא דחמירא דחטי וחמירא דשערי כמו שפרש"י שפיר' חד דאיסור וחד דהיתר ונפלו זה לתוך זה דומיא דחמירא חדתא בעינבי ומר"ן הרמב"ם מפרש להו לחמירא דחטי וחמירא דשערי לעגנן צירוף דמצטרפין בכדי לחמץ ותמיהה לי ממר"ן מוהריק"א ז"ל שהביא פירוש רש"י ולא הזכיר שהוא חלוק מפירוש הרמב"ם ולא הקשה פלוג: לכן הנראה לע"ד דמר"ן הרמב"ם הוצרך לפרש כן ולא כמו שפירש"י דקשיא ליה ומי אמר רבא הכי והא בפ' גיד הנשה דף צ"ז סוף ע"א גרסינן אמר רבא אמור רבנן בטעמא ואמור רבנן בקפילא ואמור רבנן בששים במין ושאינו מינו דהיתרא בטעמא במינו ושאינו מינו ואיסור בקפילא ומין במינו דלא יכיל למיקם אטעמא בששים וכן פסקו הפוסקים רובם ככולם כרבא דפ' ג"ה וכן פסק הרמב"ם ז"ל הרי רבא סבירא ליה דבטר טעמא אולינו ואיך אמר פאן בפ' השוכר בטר שמה אולינו ודע דהרשב"א הוקשה לו בדברי רבא האי קושיא שכת' בת"ה דף ק"ב ע"ג ז"ל ועתה נבאר שיעורי התערובות והקשרן פיצד מין במינו אינו בטל לעולם לרבי יהודה דתנא בנבחי' פ' התערובות דם שנתערב במים אם יש בו מראה דם כשר נתערב ביין רואין אותו כאלו הוא מים נתערב בדם בהמה או בדם חיה רואים אותו כאלו הוא מים ר' יהודה אומר אין דם מבטל דם וכו' דרבי יהודה ורבנן

שניהם מקרא א' דרשו ולקח מדם הפך ומדם השעיר רבנו סברי מפאן לעול' שאין מבטלין זה את זה ורבי יהודה סבר מפאן למין במינו שאינו מבטל.

ואיכא מאן דפסק פירבי יהודה מדאפליגו אבני ורבי דבתראי ניהו בחמרא חתא בעינבי ובחמירא דחטי ובחמירא דשערי מר אמר במשהו בטר טעמא אזלינן וה"ל מין במינו ובמשהו ומר סבר בטר שמא אזלינן וקנה ליה מין בשאינו מינו ובששים אלמא תרנוניהו סבירא להו בעלמא דאיכא טעמא ושמה דמין במינו בכל שהו פירבי יהודה ואין דבריהם עולין יפה אלא קושטא דפסקא דקני' לן כרבנו דגרסינן בפ' בתרא דע"ז רב ושמואל דאמרי תרנוניהו כל האיסורים שבתורה במינן במש' שלא במינן בנ"ט ור' יוחנן ורשב"ל דאמרי תרנוני' כל האיסורי' שבתו' בין במינן בין שלא במינן בנ"ט חוץ מטבל ויין נסוף דבמינן במש' ושללא במינן בנ"ט וכל רב ושמואל ור' יוחנן וריש לקיש הלכ' כר' יוחנן ור"ל דהא קניא לן בכ"מ דכל רב ושמואל ור' יוחנן הלכ' כר' יוחנן ואי משו' דרב ושמואל לגבי ר' יוחנן רבים ניהו הא איכא ריש לקיש דקאי כר' יוחנן ועוד דהא בן לוי הכין ס"ל דהא פסק בפ' גיד הנשה דכל איסורין שבתורה בששים ילויף לה מן הזרוע בשלה מין במינו הוא אלמא רבי יהושע בן לוי אפילו במין במינו קאמר: ועוד דרבי אליעזר בן יעקב אמר בזבחים פ"ה התעורבו' גבי חרסן של זב ושל זבה דמין במינו בטיל וקניא לן דמשנת רבי אליעזר בן יעקב קב ונקי ועוד דבגמרא פסק הכין בפ' בתרא דגרסינן התם גמרא כל שהוא בהנאתו בנותן טעם.

רב אחאי שיער חלא בחמשיין ושמואל בר רב חייא שיער בששים וכן לכל האיסורין שבתורה והלכתא בששים ומשמע דאפילו מין במינו קאמר מדאמר לה סתם ורבי נמי הכין ס"ל דגרסינן בפ' גיד הנשה אמר רביא אמור רבנו בטעמא ואמור רבנו בקפילא ואמור רבנו בששים במין ושאינו מינו ונתירא בטעמא במין ושאינו מינו ואיסורא בקפילא ומין במינו דלא יכיל למיקם אטעמא בששים אלמא מדמפרש להו משמע ודאי דהכין ס"ל וגרסינן נמי בפ' התעורבו' אמר רביא אמור רבנו בטעמא ואמור רבנו ברוכא ואמור רבנו בחזיתא מין במינו ברוכא מין בשאינו מינו בטעמא היכא דאיכא חזיתא במראה ומין במינו ברוכא דקאמר מדאורייתא קאמר.

אלמא לית ליה דרבי יהודה דאלו לרבי יהודה אפילו מדאורייתא לא בטיל דמדם הפך ומדם השעיר ילויף כדאמרן ופלוגתא דאבני ורבי בחמרא חתא בעינבי ובחמירא דחטי ובחמירא דשערי בחמרא חתא דין נסוף ובחמירא דטבל היא דלכולי עלמא הני תרתי במשהו ניהו וטעמא כדמפרש התם בפר' בתרא דע"ז א גמרא אלו איסורין ואיסורן בכל שהו וכן פסק ר"ת ורוב פקל הפוסקים ז"ל עכ"ל הרשב"א בת"ה הרי הרשב"א נקיט הלכה כמימרא דרבא דפרק ג"ה דקאי ככולהו תנאי ואמוראי ותירץ דפלוגתא דאבני ורבי בחמרא חתא בעינבי וכלא דשכרא וכלא דחמרא ובחמירא דחטי ובחמירא דשערי היא ביין נסוף ובטבל דאיסורן במשהו אבל בשאר איסורין נקטינן פההיא דרבא דפר' ג"ה: והרמב"ם ז"ל ג"כ אזיל בהאי שיטה וס"ל דעיקר הדין כמימרא דרבא דפרק ג"ה אלא באוקמתא דפלוגתא דאבני ורביא יש לו דרוך אחרת וסבי' ליה דהא דאמר רביא חמירא דחטי ובחמירא דשערי הני מין ומינו אינה לעגנן חד דחולין וחד דתרומה ונפלו זה לתוך זה דזה הני בכלל מין בשאינו מינו ובטעמא תלי איסוריה אלא ס"ל דהאי

פְּלוּגָתָא דְחַמְיָא דְחִיטֵי וְחַמְיָא דְשַׁעְרֵי לְעַנְנֵי צִירוּף שְׁתֵי הַחֲמִירוּ אֶתְמַר שְׂאָם הָיוּ
חַמְיָא דְחִיטֵי וְחַמְיָא דְשַׁעְרֵי מְעוֹרְבִין יַחַד וְנִפְלוּ לְתוֹף עֵיפָה שֶׁל חֲטִים אוֹ לְתוֹף עֵיפָה
שֶׁל שְׁעוּרִים וְאִין בְּכָל אַחַת מֵהֶן כְּדֵי לְחַמֵּץ הַעֵיפָה וּבְהַצְטָרְפוֹת שְׁנִיָּהֶם יֵשׁ בָּהֶם כְּדֵי
לְחַמֵּץ קְאָמַר רַבָּא דְאַהֲנֵי הָיוּתָם שֶׁם אֶחָד דְּהוּאֵיל וְשֶׁם שְׂאוֹר עֲלֵיהֶם חֲשִׁיב כְּמִין בְּמִינוֹ
וּמַצְטָרְפִין לְשַׁעַר בָּהֶם כְּדֵי לְחַמֵּץ בְּעֵיפָה שֶׁל חֲטִים אִם הָיָה טַעַם שְׁנִיָּהֶם טַעַם חֲטִים אוֹ
כְּדֵי לְחַמֵּץ בְּעֵיפָה שֶׁל שְׁעוּרִים אִם הָיָה טַעַם שְׁנִיָּהֶם טַעַם שְׁעוּרִים שְׂאָם הָיָה טַעַם שְׁנִיָּהֶם
טַעַם חֲטִים וְנִפְלוּ לְעֵיפָה שֶׁל שְׁעוּרִים אוֹ אִם הָיָה טַעַם שְׁנִיָּהֶם טַעַם שְׁעוּרִים וְנִפְלוּ לְעֵיפָה
שֶׁל חֲטִים הָיוּ מִין וְשְׂאִינוֹ מִינוֹ וְכַדְקָאֻר רַבָּא בְּפָרְק ג"ה אֵלָא עַל פְּרָחִין לוֹמַר דְּלָא אֶסְרִי
בְּעֵיפָה שֶׁל חֲטִים אֵלָא א"כ הָיָה בָּהֶם טַעַם חֲטִים וְהוּא הַדִּין כְּשֶׁנִּפְלוּ לְעֵיפָה שֶׁל שְׁעוּרִים
אֵלָא א"כ הָיָה טַעַם שְׁנִיָּהֶם טַעַם שְׁעוּרִים וְכַדְתָּנֵן בַּפ"ב דְּעַרְל' וּלְמָה אָמְרוּ כָּל הַמְחַמֵּץ
וְהַמְתַּבֵּל וְהַמְדַמֵּעַ לְהַחְמִיר בְּמִין בְּמִינוֹ לְהַקְלִי וּלְהַחְמִיר מִין בְּשְׂאִינוֹ מִינוֹ כִּיצַד שְׂאוֹר שֶׁל
חֲטִים שְׁנִפְלֵ תוֹף עֵיפָה שֶׁל חֲטִים וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ בֵּין שְׂיֵשׁ כְּדֵי לְעַלּוֹת בֵּין וּמֵאָה וּבֵין
שְׂאִין בּוֹ לְעַלּוֹת בֵּין וּמֵאָה אָסוּר ע"כ הֲרִי דְשְׂאוֹר לֹא אָסוּר מִשּׁוּם חֲמוּץ דְּמִין בְּמִינוֹ עַד
שְׂיֵהֵיָה שְׂאוֹר שֶׁל חֲטִים בְּעֵיפָה שֶׁל חֲטִים וְיֵשׁ בּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ וּרְבָא חִידוּשׁ לֵן דְּהֵיכָא
דְשְׂאוֹר שֶׁל חֲטִים וְשְׂאוֹר שֶׁל שְׁעוּרִים הָיוּ מְעוֹרְבִין יַחַד וְנִפְלוּ לְתוֹף עֵיפָה חֲנוּלִין וְאִין בְּכָל
א' מֵהֶם לְבַדּוֹ כְּדֵי לְחַמֵּץ וּבְהַצְטָרְפוֹת שְׁנִיָּהֶם יֵשׁ בָּהֶם כְּדֵי לְחַמֵּץ אַהֲנֵי לֵן שֶׁם שְׂאוֹר
הוּאֵיל וְשֶׁם שְׂאוֹר א' חֲשִׁיב כְּמִין בְּמִינוֹ אִם הָיָה טַעַם שְׁנִיָּהֶם טַעַם חֲטִים אִין מַצְטָרְפִין
ע"י הַשֵּׁם לְאַסוֹר עֵיפָה חֲטִים וְכֵן לְגַבֵּי עֵיפָה שְׁעוּרִים לֹא אֶסְרִי לֵה עַד שְׂיֵהֵיָה בָּהֶם טַעַם
שְׁעוּרִים וּא"ת מֵאֵי אַהֲנֵי לֵן הָא דְאָמַר רַבָּא דְאַזְלִינֵן בְּתַר שְׂמָא הָא מ"מ לֹא אֶסְרִי בְּעֵיפָה
שֶׁל חֲטִים אֵלָא א"כ הָיָה טַעַם שְׁנִיָּהֶם טַעַם חֲטִים וְכֵן לֹא אֶסְרִי עֵיפָה שֶׁל שְׁעוּרִים אֵלָא
א"כ הָיָה טַעַם שְׁנִיָּהֶם טַעַם שְׁעוּרִים נִמְצָא דְסוּף סוּף בְּתַר טַעְמָא אֶזְלִינֵן דְּלֹא אֶסְרִינֵן
לְעֵיפָה שֶׁל חִיטִין אֵלָא שְׂיֵשׁ בְּשְׂאוֹר טַעַם חֲטִים דְּהוּי מִין וּמִינוֹ בְּטַעְמָא לֹא קִשְׂיָא דַע
קִימָא לֵן אִין הַמְחַמֵּץ מְחַמֵּץ אֵלָא לְפִי חֲשָׁבוֹן וּלְפִי זֶה אִי לֹא הָיָה אֶזְלִינֵן בְּתַר שְׂמָא אֵלָא
בְּתַר טַעְמָא וְכַדְאֲבִי אֵלוֹ שְׁתֵי חֲמִירוֹת שְׁנִפְלוּ לְעֵיפָה שֶׁל חֲטִים אֶפִּילוֹ יֵשׁ בָּהֶם טַעַם שֶׁל
חֲטִים הוּאֵיל וְאִין בְּשְׂאוֹר שֶׁל חֲטִים כְּדֵי לְחַמֵּץ הַעֵיפָה לֹא דִיִּינִינֵן לְהוּ בְּמִין בְּמִינוֹ אֵלָא
דִיִּינִינֵן לְהוּ בְּמִין וּמִינוֹ וְדָבָר אַחַר וְאִינוֹ אוֹסֵר בְּכָל שְׂהוּ אֵלָא בְּטַעְמָא וְכִינֵן דְּלִיפָא לְמִיקָם
אַטְעָמָא מְשַׁעְרִינֵן לְהוּ בְּשִׁשִׁים אֲבָל הַשְׂתָּא דְאַזְלִינֵן בְּתַר שְׂמָא שְׂמָא עֲבִיד לֵן שְׂיֵהֵיָה שְׁתֵי
הַחֲמִירוֹת מִין אֶחָד וּמַצְטָרְפִין לְשַׁעַר בָּהֶן כְּדֵי לְחַמֵּץ בְּעֵיפָה שֶׁל חֲטִים אִם טַעַם שְׁנִיָּהֶם
טַעַם חֲטִים.

וְהָכִי דִיִּיק לִישְׁנָא דְגַמְרָא דְבַחְמָרָא קְאָמַר חַמְרָא חַדְתָּא בְּעֵינְבֵי דְמִשְׁמַע נִתְּן טַעַם בְּעֵינְבֵי
וּבַחְמִירָא לֹא קְאָמַר חַמְיָא דְחִיטֵי בַחְמִירָא דְשַׁעְרֵי כְּדַקְאָמַר בַּחְמָרָא בְּעֵינְבֵי אֵלָא קְאָמַר
חַמְיָא דְחִיטֵי וְחַמְיָא דְשַׁעְרֵי לוֹמַר דְלְעַנְנֵי צִירוּף הוּא דְאַתִּינֵן לְדוֹן בְּהוּ גַם לְקַמֵּן גַּבֵּי
זִין נְסוּף חֲדָשׁ שְׁנִפְלֵ עַל גַּבֵּי עֲנַבִּים שְׁפָסַק הַרְמַב"ם כְּרַבָּא דְבַתַּר שְׂמָא אֶזְלִינֵן וְהוּי מִין
וְשְׂאִינוֹ מִינוֹ אֶזְלִי הַרְמַב"ם לְשִׁיטָתוֹ וּסְבִירָא לֵיה דְגַם בַּחְמָרָא חַדְתָּא בְּעֵינְבֵי אֵיכָא לְמִיקָם
אַטְעָמָא וּמִשּׁוּם הָכִי הָיוּ מִין וְשְׂאִינוֹ מִינוֹ שַׁכְת' ז"ל זִין נְסוּף שְׁנִפְלֵ עַל הָעֲנַבִּים דִּיחִם וְהֵם
מִוִּתְרוֹת בְּאַכִּילָה וְאִם הָיוּ מְבֻקְעוֹת בֵּין שְׂהֵיָה הֵינֵן יֵשׁוּן בֵּין שְׂהֵיָה חֲדָשׁ אִם נוֹתֵן טַעַם
בְּעֲנַבִּים הֲרִי אֵלוֹ אֶסוּרוֹת בְּהִנְיָה וְאִם לֹא הֲרִי אֵלוֹ מִוִּתְרוֹת בְּאַכִּילָה עַכ"ל הֲרִי כְּתַב אִם
נוֹתֵן טַעַם בְּעֲנַבִּים מִשְׁמַע דְטַעִים לְהוּ אֶפִּילוֹ בִּינֵן חֲדָשׁ אִם יֵשׁ טַעַם זִין חֲדָשׁ אֶסוּרִין וְאִם

לאו מותרות וליפא לפרושי בדברי הרמב"ם דס"ל כמו שפירש"י חמרא חדתא בנ"ט וכל היכא דאתמ' נ"ט ואין טעמו נזכר הוי שיעורא ב'ששים דאם איתא דהכי נמי סבירא ליה להרמב"ם הנה לו לפרש ועוד דמפונרש הוא בלשוננו דלא ס"ל פרש"י בהא שפכתב בין שהיה היין ישן בין שהיה חדש אם נתן טעם בענבים הרי אלו אסורות מדכילל היין חדש והיין ישן בחד פללא ובחדא מחתא מחתינהו משמע ודאי דכי היכי דביין ישן שפול ע"ג ענבים טעמי להו אם יש בהן טעם יין וסמכי' אטעמא הוא הדין נמי ביין חדש וסבירא ליה דאע"ג דיין חדש אין טעמו נר'ש בענבים כמו הישן מ"מ יש שינוי טעם בין הענבים ליין חדש וכל היכא דאיפא למיקם אטעמא אפילו פורת' הוי מין ושאינו מינו ובהא פליגי אב"י ורבא דאב"י סבירא ליה דכיון דהיין חדש טעמו קרוב לטעם הענבים הוי מין במינו ומה שאמר אב"י אידי ואידי חד טעמא לא למימרא חד טעמא ממש אלא לומר קרובים בטעמיהם ורבא דאמר בתר שמה אולינו לאו למימרא דשמה גרידא גרים דהעיקר הוא כמו שאמר בפ"ק ג"ה וכמו שפכתבנו אלא הא דאמר רבא הכא בתר שמה אולינו והוי מין בשאינו מינו פלוגתא בין דחלוקים בשמים הרי הם שני מינים ובכל שהו שיש חילוק בטעמיהם ואיפא למיקם אטעמא אפילו בכל שהו הוי מין בשאינו מינו וקרינו שפיר בהו איפא למיקם אטעמא ובזה שפכתבנו נתיישבו שתי מיתרות דרבא דפ"ק גיד הנשה ודפ"ק השוכר דלא קשה אהדדי פללא דמלתא אליבא דהרמב"ם דעיקרא דדינא במין ומינו ומין ושאינו מינו תלי בטעמא וכמימרא דרבא דפ"ק גיד הנשה ומה שאמר רבא בע"ז דאולינו בתר שמה הוא דמהני לן שמה להכריע הדבר אחר הטעם פההיא דחמירא דחזיטי ודחמירא דשערי ויש בהם טעם חטים אהני שמה דחמירא דשנה בתרנוייהו להצטרף יחד ולהחשיבם חמירא דחזיטי ומצטרפ' כדי לחמזעיסה של חטים וכן אם היה טעם שניהם טעם שעורים מהני שמה דחמירא דשנה בתרנוייהו להחשיב שניהם חמירא דשערי ומצטרפ' בכדי לחמזן בהם עיסה של שעורי' בריה רחמנא דסייען לברורי האי מלתא דהרמב"ם זכותיה יסייען ויאר עינינו אכ"ר: סימן ד ד כתב מר"ן רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל בבית יוסף י"ד סי' צ"ח דף פ"ט ריש ע"ד ז"ל מצאתי כתוב דכבד ותרגול שני מינים הם כדאמרינו הנזכר מן הבשר מותר בכבד ובשר עוף ובשר בהמה שני מינים הם: וכתב עוד שם קיימא לן כרבא דבתר שמה אולינו חמרא פדתא ועינבי שני מינים הם ושאר ועיסה שני מינים הם ואיל ושור ועז שלשה מינים הם.

וכן מיני דגים ועופות שחלוקות בשמן שני מינים הם אבל ביצים של עוף זה בביצים של עוף זה הם מין במינו וחלב ובשר שני מינים הם ושמן של הלב ושל הדקין מיקרי חלב וחלב פרה ורחל מין אחד הוא ושמן של צלעות וסנה ואליה ושמן הגרף בשר שמן הוא ומיקרי בשר ולא חלב וכבש ואיל מין במינו הוא מא"ז עכ"ל וכן מצאתי באגור עכ"ל מר"ן ואני מצאתי פנה במרדכי בע"ז בפ' השוכר.

ורבינו בע' המפ' העלה פן בסי' הנז' ס"ב והנה רואה שמה שפכתבנו משם הרשב"א וממה שפכתבנו לדעת הרמב"ם הא דכתב מר"ן שמה דבתר שמה אולינו אין פן דעת הרשב"א ודעת הרמב"ם דשניהם פסקו פההיא דרבא דפ"ק ג"ה דבתר טעמא אולינו.

וכתב עוד הרשב"א בחידושו שכן הסכימו כל הגאונים ורוב הפוסקים ומה שאמר רבא בפ' בתרא דע"ז בתר שמה אולינו כבד ביאנוהו לדעת הרמב"ם ז"ל דבר דבור על

אָפֿניוּ ויִכְבֵּר כְּתַבְנוּ דְהַרְשֵׁב"א מוֹקִי לְפִלּוּגְתָּא דְאַבְיֵי וּרְבָא בְּחַמְרָא וַחֲמִירָא הוּא בְּטָבֵל וַיִּין נְסֻף דְּלִכ"ע הֵנִי תַרְתִּי בְּמַשְׁהוּ נִינְהוּ.

גַּם הָר"ן פֿתַב בְּפֶרֶק גִּיד הַנְּשֵׂה דִף תַּחֲי"א ו"ל וּמְדַאֲמַר רַבָּא דְמִין בְּמִינוּ מְשַׁעֲרִין בְּשִׁשִּׁים מְשַׁמַּע דַּס"ל לְרַבָּא דְכָל אִיסוּרִין שְׁבַתְוֵה אֶפְּלוּ בְּמִינוּ בְּשִׁשִּׁים וְרַב אֲשִׁי נָמִי מְשַׁמַּע דְּהָכִי ס"ל מְדַאֲמַרִי לְקַמֵּן בְּהַהוּא זִיתָא דְתַרְבָּא דְנָפַל לְדִיקוּלָא דְסָבַר רַב אֲשִׁי לְשַׁעוּרִין בְּמֵאֵי דְבַלְעָה דִיקוּלָא וְהָרִי חֵלֵב בְּהַדִּי בְּשִׁשִּׁים מִין בְּמִינוּ הוּא דְאֲמַרִינֵן בַּגַּמ' בְּסוּף פִּירְקִין אֲכַל חֵלֵב מִן הַחֲי מִן הַטְּרַפָּה חֲזִיב שְׁלֵשׁ פְּלוּמַר מְשׁוּם חֵלֵב וּמְשׁוּם בְּשִׁשִּׁים מִן הַחֲי וּמְשׁוּם בְּשִׁשִּׁים מִן הַטְּרַפָּה אֲלַמָּא חֵלֵב בְּשִׁשִּׁים אִיקָרִי וְכִינֵן דְלְרַבָּא וְרַב אֲשִׁי דְבַתְרָאִי נִינְהוּ סְבִירָא לְהוּ דְמִין בְּמִינוּ בַּס' קִימָא לֵן הָכִי וְזֵה שְׁלֵשׁ פְּדַבְרֵי רַש"י שְׁכַת' בַּפ' כֹּל הַבְּשֵׁר דְקִימָא לֵן כְּרַבִּי יְהוּדָה דְמִין בְּמִינוּ לֹא בְטָבֵל עַכ"ל וּבְפֶר' בְּתַרָּא דַע"ז הָאֲרִיף הַרְבֵּה לְהוֹכִיחַ כֹּן בְּרֵאיוֹת הַרְבֵּה וְכַתֵּב עוֹד: וְהַרְאָב"ד הֵבִיא עוֹד רֵאָיָה מְעוּבָדָא דְהַהוּא זִיתָא דְתַרְבָּא דְנָפַל לְדִיקוּלָא דְבַשְׂרָא וְסָבַר רַב אֲשִׁי לְשַׁעוּרִין בְּמֵאֵי דְבַלְעָה קַדְרָה כְּדַאימָא בְּפֶרֶק ג"ה אֲלַמָּא מִין בְּמִינוּ בְטָבֵל דְהָא חֵלֵב וּבְשִׁשִּׁים מִין א' הֵם מְדַאֲמַרִי בְּסוּף ג"ה דְאֲכַל חֵלֵב מִן הַחֲי מִן הַטְּרַפָּה חֲזִיב שְׁלֵשׁ פְּלוּמַר מְשׁוּם חֵלֵב וּמְשׁוּם בְּשִׁשִּׁים מִן הַחֲי וּמְשׁוּם בְּשִׁשִּׁים מִן הַטְּרַפָּה אֲלַמָּא חֵלֵב בְּשִׁשִּׁים אִיקָרִי וְהָרַב הָאֲלַפְסִי פֿתַב בְּתַחֲלָה בְּהַלְכוּתֵי דְהַלְכָה כְּרַב וּשְׁמוּאֵל דְפִלּוּגְתֵי הוּוּ דְאַבְיֵי וּרְבָא בְּחַמְרָא דְחִיטֵי וַחֲמִירָא דְשַׁעֲרֵי וַחֲמִירָא וַחֲמִירָא דְשִׁיכְרָא כְּדַאימָא לְעִיל בְּפִירְקִין כְּרַב וּשְׁמוּאֵל שְׁיִיכָא וְאַח"כּ הֵעִידוּ תַלְמִידֵי שְׁחֹזַר בּוּ וְצִוָּה לְתַמְנָן שְׁהַלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ וְהֵנְהוּ דְחַמְרָא דְחִיטֵי וַחֲמִירָא דְשִׁיכְרָא לֹא מְסִייעֵי לְהוּ לְרַב וּשְׁמוּאֵל דְאַיכָא לְאוֹקוּמִינְהוּ בְטָבֵל וַיִּין נְסֻף דְחַמְרָא וַחֲמִירָא שְׁיִיכָא בְּהוּ וְכֹן פֿסַק הַרְמַב"ם בַּפ' ט"ו מֵהַל' מְאָכְלוֹת אִיסוּרוֹת עַכ"ל גַּם הַתּוֹס' פ' ג"ה דִף צ"ז וּבַפ' כֹּל שְׁעָה דִף ל' הָאֲרִיכוּ לְהוֹכִיחַ דְהַלְכָה כַר' יוֹחָנָן וְרִישׁ לְקִישׁ דְקָאִי רַבָּא כְּנוֹמִינְהוּ בַּפ' ג"ה וְהֵיכִי דְאַבְיֵי וּרְבָא דַפ' בְּתַרָּא דַע"ז דְחַמְרָא וַחֲמִירָא וַחֲמִירָא מוֹקוּ לְהַ בְטָבֵל וַיִּין נְסֻף דְלִכ"ע מִין בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ וְלַע"ד נַר' דְהָאִי אוֹקְמָתָא דְמוֹקְמֵי פִלּוּגְתֵי הוּוּ דְאַבְיֵי וּרְבָא דְחַמְרָא וַחֲמִירָא וְכ' דְהוּ מִין בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ הוּא דְנוֹקָא בְטָבֵל וַיִּין נְסֻף דְלִכ"ע הוּוּ בְּמַשְׁהוּ הָכִי נָמִי מְהַנִּי לֵן הָאִי אוֹקְמָתָא לְעַנְנֵן מֵהַ דְאַזְזִיל רַבָּא בְּתַר דְאַיכָא לְמִימַר הָא דְקָאֲמַר רַבָּא בְּתַר שְׁמָא אֲזַלִּינֵן הוּא דְנוֹקָא בְטָבֵל וַיִּין נְסֻף זֵה נַר' לַע"ד אַחַר שְׁפַתְבְּתֵי זֵה מְצִאֲתֵי בְּאַגוּר שְׁפַדְבְּרֵי כֹן הוּא שְׁפַתְבַּס' אֲלָף רַס"ו זֵה לְשׁוֹנוּ כְּתַב הַרְשֵׁב"ם דְמִין בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ דְקִימָא כְּרַבָּא דְבְּתַר שְׁמָא אֲזַלִּינֵן חַמְרָא חַדְתָּא בְּעִינְבֵי שְׁנֵי מִינִים הֵם שׁוֹר וְעַז וְאֵיל שְׁלֵשָׁה מִינִים הֵם אַע"ג דְכּוֹלֵן מִין בְּשִׁשִּׁים וְכֹן מִינֵי דְגִים וְעוֹפּוֹת שְׁחֲלוּקִין בְּשִׁמְן בֵּין טְהוּרִים בְּטְמֵאִים בֵּין טְמֵאִים בְּטְהוּרִים שְׁנֵי מִינִים הֵם אֲכַל בִּיצֵי עוֹף זֵה בְשֵׁל מִין אַחַר הָנִי מִין בְּמִינוּ וַחֲלָב וּבְשִׁשִּׁים מִין בְּמִינוּ הֵם וְשׁוֹמֵן חֵלֵב וְשֵׁל הַדְּקִין מִיקָרִי חֵלֵב וַחֲלָב פְּרָה וְרַחַל מִין אַחַד הוּא וְשׁוֹמֵן שֵׁל צִלְעוֹת וְשֵׁל חֲזָה וְאַלְיָה וְשׁוֹמֵן הַיִּרְף בְּשִׁשִּׁים מִין הוּא וּמִיקָרִי בְשִׁשִּׁים מִין חֵלֵב מְרַדְכ"י וְהֵילָף מְסַפֵּר אַחַר כְּבֵשׁ וְרַחַל וְאֵיל כּוֹלֵן מִין בְּמִינוּ וְשֵׁם אַחַד לְהֵם וְשׁוֹמֵן הַדְּקִים שֵׁל עוֹפּוֹת וְשֵׁל דְגִים שְׁנֵי מִינִים הֵם שְׁהָרִי שֵׁל דְגִים קָרוֹי קָרְבֵי דְגִים וְשֵׁל עוֹף מִין חֵלֵב הוּא עַכ"ל בְּפֶר' ג' פֿסַק דְמִין בְּמִינוּ בְטָבֵל בְּשִׁשִּׁים מִין הוּא וְהֵבִיא רֵאיוֹת הַרְבֵּה וְכֹן מְצָא בְּהַלְכוּ' גְּדוּלוֹת שֵׁל אֲסַפְמֵיָא וְכֹן נִהְגוּ הָעוֹלָם ע"כ לְשׁוֹן הָאֲגוּר הָרִי בְּרוּר בְּדַבְרֵי הַרְשֵׁב"ם שְׁהֵבִיא הָאֲגוּר דְאַיְסוּר מְשַׁהוּ וּבְתַר שְׁמָא אֲזַלִּינֵן הָא בְּהָא תַלְיָא דְמְשׁוּם דְקִימָא לֵן כְּרַבָּא דְבְּתַר שְׁמָא אֲזַלִּינֵן מְשׁוּם הָכִי פֿסַק מִין בְּמִינוּ בְּמַשְׁהוּ: מְשַׁמַּע וְדַאי דְמֵאֵן דְלֹא נִקְיֵט בְּהֵיכִי דְרַבָּא בַּפ' בְּתַרָּא דַע"ז בְּכָל

האיסוף אלא דוקא בהנהגה דמיירי בהו דהיינו חמרא וחמירא דשייכי בטבל ויין נסוד הוא דנקטי כרבא משמע דבשאר איסורין דנקטי בההיא דרבא דפ' גיד הנשה דמין במינו דליכא למיקם אטעמא בטל בששים ודאי דלא אזלינן בהו כתר שמה והאי פסק שמצא מר"ן מוהריק"א ז"ל שפתב דכבד ותרגול שני מינים הם פדאמרינו הנודר מן הבשר מותר בפבד הא ליתא דתנו בריש פ' כל הבשר הנודר מן הבשר מותר בבשר דגים וחגבים ואוקמה רב אשי שם כרבי עקיבא.

ובריש פ' הנודר מן הירק על מאי דאסר רבי עקיבא בדלועין אמרינן מאן תנא דפליג עליה דרבי עקיבא רשב"ג היא דתניא הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ואסור בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובזופות ומותר בבשר דגים וחגבים רשב"ג אומר הנודר מן הבשר אסור בכל מיני בשר ומותר בראש וברגלים ובקנה ובכבד ובלב ובזופות ואין צריך לומר בבשר דגים וחגבים ופרש"י אסור בראש וכו' דכל הני מיני בשר נינהו ואפילו כבד ר' שמעון אומר מותר בראש וכו' דקסברלא מיני דבשר הוא אבל בקרבים הפל מודו דמיני בשר הוה והואיל ואית בהו שומן טפי מכל הנה מראש והכבד והלב היינו דפליג עליה דרבי עקיבא דקסבר כבד לאו מין בשר ור' עקיבא סבר מיניה הוא ופסקו כל הפוסקים כרבי עקיבא נמצא דהאי פסקא לא חתים עליה מר"ר אשי ומ"ש שאור ועיסה שני מינים הם ליתא דתנו בפ"ב דערלה ולמה אמרו כל המחמין והמתבל והמדמע להחמיר מין במינו כיצד שאור של חטים שנופל לתוך עיסה של חטים ויש בו כדי לחמץ בין שיש בו כדי לעלות באחד ומאה ובין שאין בו לעלות באחד ומאה אסור.

הרי משנה ערוכה דשאור של חטים בעיסה של חטים מין במינו הוא והא נמי לא חתים עליה מר ומה שפתב חלב ובשר שני מינים הם כבר נתבאר בדברי הרשב"א והר"ן והראב"ד והתוספות והרא"ש דמין אחד הם והיא גמרא ערוכה במקומות הרבה בפרק גיד הנשה וגם מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות ז"ל מין במינו ודבר אחר שנתערבו פגון קדרה שהיה בה חלב אליה וגריסין ונפל לתוכה חלב הפליות ונמחה הפל ונעשה גוף אחד רואין את חלב האליה ואת הגריסין כאלו הן גוף אחד ומשערין חלב הפליות בגריסין ובאליה אם היה אחד מששים מותר שהרי אי אפשר כן לעמוד על הטעם עכ"ל הרי דקרי חלב הפליות עם האליה מין במינו ולדברי הפוסק שהביא מר"ן הוי שני מינים דלדידיה האליה קרי בשר שמן והוי עם החלב מין ושאינו מינו והוכרחתי להאריך בדבר מפני שהוא שורש ועיקר בדיני התערובות ואני תפלה לפני ש"מ שיאיר עינינו בתורתו ואביטה נפלאות ויפתח לבנו ויצילנו מפל שגיאות אכ"ר: סימן ה כתב הרמב"ם בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות התמאה של פותים מקצת הגאונים התירוה שהרי לא גזרו על התמאה וחלב התמאה אינו עומד ומקצת הגאונים אסרוה מפני צחצוחי חלב שישאר בה שהרי הקום שבתמאה אינו מעורב כדי שיבטל במיעוטו וכל חלב שלהן חוששין לו שמה עירבו בו חלב בהמה טמאה יראה לי שאם לקח תמאה מן הפותים ובשלה עד שהלכו להם צחצוחי חלב הרי זו מותרת שאם תאמר נתערבו עמן ונתבטלו פלן בטלו במיעוטן עכ"ל וכתב מר"ן מוהריק"א ז"ל בכסף משנה התמאה של פותים וכו' כתב הרשב"א בת"ה על דברי רבינו הטעם שכתב באיסור התמאה מפני שהקום שבתמאה אינו מעורב עם התמאה שיבטל במיעוטו אינו מחנור

כָּלֵל שֶׁהַבְּטוּל בְּרוּב בְּעֵלְמָא אֵינוֹ מַצֵּד שֶׁהַמְיָעוּט מִתְעַרֵּב בְּרוּב שְׁהָרֵי חֲטִימִים שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹף הַחֻלְיִין גְּרוּגְרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּפְּלוּ לְתוֹף הַחֻלְיִין אַע"פ שֶׁזֶה עוֹמֵד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְזֶה עוֹמֵד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ בְּטָלִי בְּשִׁיעוּרָן שֶׁכָּל שְׂאִין אִתָּהּ יָכוֹל לְבָרוּר דְּבַר מִתּוֹף דְּבַר אֵלוֹ הַיִּית אֹסֵר הָרוּב מִפְּנֵי הַמְיָעוּט נִמְצָא שְׂאִין הַמְיָעוּט בְּטָל לֹא לַח בְּלַח כְּגוֹן יַיִן בַּיַּיִן אוֹ שְׂמֵן וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה וּגְדוּלָה מִזֶּה אָמְרוּ בַּשְּׂתִי קִנְפוֹת בַּשְּׂתִי עֲיִירוֹת שֶׁמִּצְטָרְפוֹת וּמַעֲלוֹת אֵת הָאִסוּר כֹּל שֶׁכֵּן בְּקוֹם דְּחֻמְרָה שְׂאִין אִתָּהּ יָכוֹל לְבָרוּר אוֹתוֹ מִתּוֹף הַחֻמְרָה וְלִסְלָקוֹ וְרוּב כֹּל הָאִסוּרִין הַמִּתְפַּשְׁטִים וְהַמִּתְבְּטָלִים בְּרוּב בְּטָלִים בְּכִיּוֹצֵא בָּזֶה אֵלָּא שֶׁלֹּא הֵלְכוּ בְּדַבְרִים אֵלּוֹ אֵלָּא אַחַר הָרוּב אוֹ אַחַר נוֹתֵן טַעַם כְּמוֹ שֶׁכְּתֻבְנוּ עַכ"ל וְלִי נִרְאֶה דִּלְדַעַת רַבֵּינוּ י"ל דְּלֹא דָמִי לַחֲטִימִים אוֹ גְרוּגְרוֹת שֶׁל תְּרוּמָה שֶׁנִּתְעַרְבוּ בְּחֻלְיִין אַע"פ שֶׁזֶה עוֹמֵד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ וְזֶה עוֹמֵד בְּפָנֵי עֲצָמוֹ מ"מ אֵין הָאִסוּר נִיכָר כָּלֵל אֲבָל בְּחֻמְרָה הֵי הָאִסוּר נִיכָר דֵּהֵינּוּ הַקּוֹם אֵלָּא שְׂאִי אֶפְשָׁר לְבָרוּר אוֹתוֹ וְלִסְלָקוֹ מִן הַחֻמְרָה וְלִפְיָכֵהּ אֵינוֹ בְּטָל עַכ"ל מְר"ן מוהרי"ק א"א ו"ל וְאֵנִי בְּעֵנֵי תַמְיָה עַל דְּבָרֵי הַרְשָׁב"א ו"ל וְעַל דְּבָרֵי מְר"ן מוהרי"ק א"א ו"ל שֶׁנִּרְאֶה מְדַבְרֵיהֶם שְׂאִי אֶפְשָׁר לְבָרוּר הַקּוֹם מִן הַחֻמְרָה וְהָרֵי מַעֲשִׂים בְּכָל יוֹם אָנוּ מְחַמְמִין הַחֻמְרָה עַל הָאֵשׁ עַד שֶׁנִּפְשָׁר וְהַחֻמְרָה צָפָה לְמַעְלָה וְהַקּוֹם יוֹרֵד לְמַטָּה כְּמוֹ שֶׁצָּרַף הַשְּׂמֵן וְהַשְּׂמֵן עַל גְּבִי הַמְרָק כִּי הַחֻמְרָה צָפָה לְמַעְלָה מִהַקּוֹם וּמְרִיקִין אֵת הַחֻמְרָה בְּעוֹדָה חֻמְרָה וְהַקּוֹם יִשְׁאָר בְּשׁוּלֵי הַקְּדוּרָה שֶׁהִתִּיכוּ הַחֻמְרָה בָּהּ הָרֵי בְּרוּר שֶׁאֶפְשָׁר לְבָרוּר הַקּוֹם מִן הַחֻמְרָה.

וְגַם מְדַבְרֵי מְר"ן הַרְמַב"ם ו"ל בְּרוּר שֶׁאֶפְשָׁר לְבָרוּר הַקּוֹם מִן הַחֻמְרָה אֵלָּא שֶׁדְּבָרֵי הַרְמַב"ם הֵם שֶׁעַל יְדֵי שִׁבְשׁוּלוֹ הַחֻמְרָה הַקּוֹם נִשְׁרַף וְכֵלָה כְּמוֹ שֶׁמְפָרְסֵם שֶׁכְּשֵׁיִשׁ מִים בַּשְּׂמֵן אוֹ בַּשְּׂמֵן וּמִתְיַחֵן אוֹתוֹ עַל הָאֵשׁ הַמִּים כָּלֵין וְיִשְׁאָר הַשְּׂמֵן וְהַשְּׂמֵן הָרֵי מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם ו"ל בְּרוּר שֶׁאֶפְשָׁר לְבָרוּר הַקּוֹם מִן הַחֻמְרָה גַּם מֵה שֶׁכְּתֻב מְר"ן מוהרי"ק א"א ו"ל אֲבָל הַחֻמְרָה הֵי הָאִסוּר נִיכָר דֵּהֵינּוּ הַקּוֹם וְכו' יֵשׁ לְדַקְדָּק אִיךָ הוּא נִיכָר שְׂאֵם רוּצָה לֹמֵר שֶׁנִּרְאֶה לְעֵין בְּמַקּוֹם שֶׁהוּא בּוֹ א"כ אִיךָ כְּתֻב אֵי אֶפְשָׁר לְבָרוּר אוֹתוֹ הֵא כֵּינּוּ דְרוּאָה אוֹתוֹ וּמְכִירוֹ יָסִיר אוֹתוֹ מִהַמַּקּוֹם שֶׁנִּרְאֶה בּוֹ.

עוֹד קָשָׁה לִי בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם שֶׁכְּתֻב שֶׁהַקּוֹם אֵינוֹ מְעוֹרֵב עִם הַחֻמְרָה וְהָרֵי נִרְאֶה לְעֵין שֶׁהַחֻמְרָה בְּשַׁעָה שְׂמוּצִיאִין אוֹתָהּ מִן הַחֻלְבִּי הִיא גּוֹף אֶחָד רַכָּה וְהַחֻלְבִּי מְעוֹרֵב בָּהּ כְּדֻרָף כְּשֶׁמוּצִיאִין שְׂמֵן שְׂמֵן שְׂמוּצִיאִין שֶׁנִּרְאֶה וְנִיכָר תְּעַרְנוּבֵת הַשְּׂמֵן שְׂמוּצִיאִין בַּשְּׂמֵרִים שֶׁהוּא מְעוֹרֵב בַּשְּׂמֵרִים תְּעַרְנוּבֵת גְּמוּרָה כִּי הַחֻמְרָה בְּשַׁעָה שְׂמוּצִיאִין אוֹתָהּ נִרְאֶה וְנִיכָר בָּהּ תְּעַרְנוּבֵת הַחֻלְבִּי וְהִיא תְּעַרְנוּבֵת גְּמוּרָה אֵלָּא שֶׁהוּלָכֵת וּמִתְבַּשֵּׁת גַּם הַחֻלְבִּי מִתְבַּשֵּׁשׁ בָּהּ.

וּי"ל שֶׁזֶה הִיא כְּוֹנֵת מְר"ן מוהרי"ק א"א ו"ל כִּי מֵה שֶׁכְּתֻב אֲבָל הַחֻמְרָה הֵי הָאִסוּר נִיכָר דֵּהֵינּוּ הַקּוֹם רוּצָה לֹמֵר שֶׁתְּעַרְנוּבֵת הַקּוֹם נִיכָרֵת בְּחֻמְרָה כְּמוֹ שֶׁכְּתֻבְנוּ וּמֵה שֶׁכְּתֻב מְר"ן הַרְמַב"ם שֶׁהַקּוֹם אֵינוֹ מְעוֹרֵב עִם הַחֻמְרָה לֹא קָשָׁה מִיָּדֵי שִׁדוּעַ שֶׁהַחֻמְרָה הִיא מְטַבֵּעַ הַשְּׂמֵן וְהַשְּׂמֵן וְהַקּוֹם מְטַבֵּעַ הַמִּים וְיָדוּעַ הוּא שֶׁהַשְּׂמֵן וְהַמִּים אֵינּוּ מִתְעַרְבִין בְּשׂוּם אֶפְסָן לְהִיּוֹת גּוֹף אֶחָד כְּמוֹ מִים בַּיַּיִן אוֹ מִים בְּדַבֵּשׁ אוֹ בַּשְּׂאָר מִשְׂקִין שֶׁאֶפְּלוּ אִתָּהּ מְעַרְבוּ וּמִיָּתֵן יָמִים רַבִּים אֵינֶם מִתְעַרְבִין וּמִשׂוּם הַכִּי כְּתֻב הַרְמַב"ם שֶׁהַקּוֹם אֵינוֹ מְעוֹרֵב עִם הַחֻמְרָה וְכֵינּוּ שֶׁכֵּן הֵנָּה לִי כֹּל אֶחָד עוֹמֵד לְעֲצָמוֹ וְצָרִיךְ לְהַפְרִישׁ זֶה מִזֶּה כֵּינּוּ שֶׁנִּיכָר הַקּוֹם בְּחֻמְרָה וְכְמוֹ שֶׁכְּתֻב מְר"ן מוהרי"ק א"א ו"ל וּמִשׂוּם הַכִּי לֹא בְּטָל.

ונראה לע"ד שמה שכתב הרמב"ם שאם לקח החמאה מן הכותים וכ' היתר הוא זה לדעת האוסרים דהא טעם איסור שאסרו משום שהקום אינו מעורב עם החמאה כדי שיבטל וכמו שכתבנו וכיון שכן השתא שמשל לה עד שילכו צחצוחי חלב הרי האיסור נשרף וכלה והלה לו ונשאר ההיתר לבדו וא"ת הרי זה מבטל איסור לכתחלה שהרי מבטל החמאה עם הקום האסור ולא פשר למעבד הכי דאין מבטלין איסור לכתחלה הא ליתא דאין זה מבטל איסור אלא מסיר האיסור מן ההיתר ונהרי זה דומה למה שכתב מר"ן מוהריק"א ז"ל ביתה יוסף י"ד סי' פ"ד ז"ל פתוב בא"ח מעשה שנפלו נמלים בכלי הדבש והורו שיחמם הדבש עד שיהא ניתך ויסגנו וישארו הנמלים למעלה ואין פאן משום מבטל איסור שאין פנונתו אלא לתמן הדבש עכ"ל וכך העלה על שלחנו הטהור בסימן הנז' הלא נמי בחמאה הוא הדין והוא הטעם שפנונתו לשרוף האיסור ולכלותו והוסיף עוד הרמב"ם לאשמעינן שאם תאמר נתערבו עמן ע"י הבישול ונתבשלו פולן בטלו במיעוטן פירוש ומה שגורם על ידי הבישול שיתערבו יחד החמאה והקום לית לן בה ובטלו במיעוטן: וטעם ברור יש בדבר כמו שכתב הרשב"א בת"ה דף קכ"ב סוף עמוד א' ז"ל ומיהו באיסורין שעיקרן דרבנן כגבינה של נכרים וכיוצא בה אם נפלה לפחות מששים מרבה עליה ומבטלה והביא ראיה לדבר וכ"כ הרמב"ם בפט"ו מהלכות מאכלות אסורות ז"ל אבל באסור של דבריהם מבטלין האיסור לכתחלה כיצד חלב שנפל לקדרה שיש בה בשר עוף ונתן טעם בקדרה מרבה עליו בשר עוף אחר עד שיבטל הטעם וכן כל כיוצא בזה עכ"ל.

וכך העלה מר"ן מוהריק"א ז"ל על שלחנו הטהור בי"ד סימן צ"ט סעיף ו' ולפי פסק זה אפילו פנונתו לבטל הקום כיון שהוא איסור דרבנן שפיר דמי ואין בכך פלוג' ואם תאמר האיסור שפחמאה לא חשיב דרבנן אלא הוא דאורי' שהרי הרמב"ם כתב שטעם האוסרים שאסרו החמאה הוא מפני צחצוחי חלב שישאר בה וכל חלב שלהן חוששין לו שפא ערבו בו חלב בהמה טמאה הרי משום חשש חלב בהמה טמאה שהוא אסור מן התורה נגעו בה ונמצא מבטל איסור תורה לכתחלה הא לא קשיא שהרי האי חששא דתערובת חלב טמא איתיה נמי בגבינה ואפילו הכי אשפחנא ליה להרמב"ם ז"ל דלא חייש לה דהכי כתב בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות ז"ל חלב בהמה טמאה אינו נקפה ועומד כחלב הטהור ואם נתערב חלב טמא בחלב בהמה טהורה פשתעמיד אותו יעמוד חלב הטהורה ויצא חלב הטמאה עם הקום של הגבינה ומפני זה יתן הדין שכל חלב הנמצא ביז כותי אסור שפא עירב בו חלב בהמה טמאה וגבינת הכותים מותרת שאין חלב בהמה טמאה מתגבן אבל בימי חכמי המשנה גזרו על גבינת הכותים ואסרו מפני שמעמידין אותה בעור קיבה של שחיטתן שהיא נבלה עכ"ל הרי הרמב"ם ז"ל ס"ל דגבינת הגוים אינה נאסרת מפני חשש תערובת חלב טמא וצריך טעם לדבר ונראה לע"ד דהרמב"ם ז"ל כפירוש התוס' בפרק אין מעמידין דף ל"ה ע"א דגרסינן התם על הא דתנן מפני מה אסרו גבינות הכותים אמר רבי שמעון בן פזי אמר רבי יהושע בן לוי משום ניקור מגדף בה רבי ירמיה אלא מעתה יבשה תשתרי דאמר רבי חנינא יבש מותר אין מניחו ליבש ישן מותר אין מניחו ליבש אמר ר' חנינא לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב ושמואל אמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה רבי אדא בר אבהו אמר מפני שמחליקין פניה בשומן חזיר רבי חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומץ

רבי נחמן בר יצחק אומר מפני שמעמידין אותה בשער ערלה בין לר' חסדא בין לר' נחמן תתסר בהנאה קשיא וכתבו התוס' לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב פ"ה בין גנמות של גבינה נשאר מן החלב ודילמא עירב ביה חלב טמא וקשה דא"כ הנה ליה לרבי ירמיה למימר אלא פינן דהדר ביה משנויא קמא ועוד דאטו מי חיישינן דגוי שוטה הוא שעירב בו חלב טמא אע"פ שהוא יודע שאינו עומד לכן פ"ה ר"ת דקאי אמאי דהנה פריה יבשה תשתרי ומשני דאפילו כשהוא נראה ישן לעולם נשאר הארס בתוה לחלוותית הגבינה ביני אטפי ור"י הביא ראיה מן הירושלמי לדברי ר"ת דקאמר חלב הגוי למה אסור משום גילוי ינעמיד אומר רבי שמואל בר יצחק מפני ארס הנתון בין הנקבים ופירושו ינעמיד ויבשנה ומשני מפני ארס הנתון וכו'.

וקשיא שניה קיימא אגבינה פלומר גבינה שיעשו מיהא תשתרי דארס הוא אינו מניחו ליבש ומסיק מפני ארס הנתון בין הנקבים כמו שמתרץ בתלמודנו ע"כ גרסינן תו התם מעבר לדרף חלב למאי נחוש לה אי משום אחרופי טהור חנוור טהור ירוק ואי משום איצרוכי ניקום דאמר מר חלב טהור עומד חלב טמא אינו עומד אי דקבעי ליה לגבינה הכי נמי הכא במאי עסקינן דקא בעו ליה לכמכא ונישקול מניה קלי וניקום פינן דבטהור נמי איכא נסיוכי דלא קיימי ליכא למיקם עלה דמלתא ואי בעית אימא אפילו תימא דקבעי ליה לגבינה אימא דקאי ביני אטפי ע"כ וכתבו התוספות לגבינה איכא דקאי ביני אטפי פ"ה ליקח חלב מן הגוי לעשות גבינה אבל לעיל גבי ליקח גבינה של גוי ליכא למיחש לחלב טמא פינן שעושה אותו לצורך ליכא למיחש דילמא עירב בו חלב טמא שאינו עומד עכ"ל הרי ברור שהתוס' ס"ל דלא חיישינן לעירוב חלב טמא אלא בחלב של גוי אבל בגבינה של גוים לית' להאי חששא דכיון שהגוי לא מתהני מניה לא מערב ליה וכן נראה שהוא דעת הרי"ף ו"ל דנקיט לה להא דשמואל בפ' כל הבשר להלכה וזה לשון ה"ו בפ"ק אין מעמידין ונקטינן שגבינת הגוים אסורה בכל מקום ובכל זמן שהרי אפילו במקומות שאין חוששין לגלוי ראוי לאוסרה מפני שמעמידין אותה בעור קיבת גבלה והגאונים סומכין על טעם זה שהרי הרב אלפאסי ו"ל פתבו במסכת חולין וכן פתבו הרמב"ם ו"ל בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות ע"כ.

נמצינו למדין מפירוש התוספות הא דאמר רבי חנינא לפי שאי אפשר לה בלא צחצוחי חלב לא קא פליג אטעמא קמא וקא יהיב איהו טעמא אחרניא לאסור גבינת הגוים אלא שינויא הוא דקא משני אמאי דפריה יבשה תשתרי וליכא מאן דחייש לתערובת חלב טמא בגבינת הגוים דסמכינן אחזקה דנדאי הגוי לא מערב חלב טמא בחלב שעושה אותו גבינה דהא לא מתהני מידי עוד נ"ל דהא דפסקו הרי"ף והרמב"ם ו"ל פשמו' דטעמיה שייך בטעמ' דמתני' ואע"ג טעמא דמתני' קיבת גבלה וטעמא דשמואל בעור קיבת גבלה מ"מ קרובים זה לזה ועוד דמתרצי מתניתין בפ"ק כל הבשר דנשנית קודם חזרה ושמואל קאמר אחר חזרה.

עוד נ"ל לומר ה"כרס לפי התוספות דמלבד ה"כרס הקושיות שהקשו גלע"ד דלישנא דגמרא מוכח בהדיא דרבי חנינא לא קא פליג אטעמא קמא וקא יהיב איהו טעמא אחרניא דקאמר תלמודא א"ר חנינא וכו' דאם איתא דרבי חנינא אתא לאפלוגי אטעמא קמא ואתא לאשמעון טעמא אחרניא לא הנה ליה לתלמודא למימר אומר רבי חנינא וכו'.

אלא הכי הנה ליה למימר ורבי חנינא אמר לפי שאי אפשר לה בלא צחצוצי חלב ומדלא קאמר הכי וקאמר א"ר חנינא פשוט דלא אתא לאפלוגי אלא לתרץ ונה פשוט בכל התלמוד וגם אפילו בדברי המחברים נזקרו בלשונם בזה ונה פשוט ומתוך מה שכתבנו נתבאר שמה שכתב הרמב"ם יראה לי שאם לקח חמאה מן הכותים וכו' לא פתב זה אלא משום מהיות טוב דאילו מן הדין פבר נתבאר דאיהו ס"ל דאין לחוש לתערובת חלב טמא בגבינה ובנדאי הוא הדין לחמאה דמאי שגא בריף רחמנא דסייען: ועתה אגיד מה שנתחדש בעולם דע שהיום כמו ארבעים שנה בא אלי אחד מקהלנו מטובי העיר ונכבדיה ושאל אותי אם חלב בהמה טמאה נקפה ועומד אמרתי לו חלב בהמה טמאה אינו נקפה ועומד.

אמר לי אינו נקפה ועומד להעשות גבינה אולי נקפה להעשות ממנו חמאה. אמרתי לו אינו נקפה לא לגבינה ולא לחמאה.

אמר לי יודע למעכ"ת שערבי אחד יש לי עמו חברה ובכל שנה מביא לי דורון חמאה וביים הזה בא אלי ושאל בשלומי ושאלתי בשלומי ואמר לי לא תקח עלי על שלא הבאתי לה מעט חמאה כמנהג מפני שעברו ועברו אותה עם החמאה של הנאקאת בלתי ידיעתי וחרה מאד לי על שעברו אותה קודם שאפריש לה ממנה כמנהג ומפני כה לא הבאתי לה ממנה שלא רציתי להעבירה על דתה.

אמרתי לו הגוי משקר ומה שאמר הם דברי הכל אלא הגוי מתנצל ממך בדברי תהו ושכר אמרו רבותינו חלב טמא אינו עומד ורבותינו כל רז לא אנסיס להו: אמר לי אני יודע בגוי הזה שאינו משקר אפילו על דבר גדול שהוא מהמראבטין ושונא השקר ומתרחק הרבה ממנו ונסיתי אותו הרבה פעמים על זה ומצאתי אותו אמיתי כלששמעתי כה אמרתי לו גלה אני ואתה ונדרוש על הדבר הזה אם אמת הוא.

הלכנו פגענו בפלחין שאלנו מהם אם יש עמם חמאה מחלב גיאק אמרו לנו הפלחין חמאת הנאקאת אינה נמצאת עמנו שאנו אין לנו מקנה גמלים תמצאו אותה עם הערביים שיש להם מקנה גמלים אמרנו להם ואתם יודעים באמת שהערביים מוציאים חמאה מחלב הנאקאת אמרו לנו כן אנו יודעים וידוע לכל אדם דבר זה שהערביים מוציאים הרבה חמאה מהגיאק שלהם ומפני שהיא כבדה במשקל מערבין אותה עם חמאת הצאן ומוכרין אותה אמרנו להם ואיך הוא מראה חמאת הגיאק אמרו לנו שהיא לבנה כמראה חמאת הצאן וחמאת הגאמוס הלכנו משם לערביים ושאלנו אותם אם יש עמם חמאת גיאק וכולם אמרו שבעלי מקנה הגמלים מוציאים חמאה מחלב הגיאק ושאלנו איך מוציאים אותה אם כמלאכת חמאת הצאן.

ואמרו מרתיחין חלב הגיאק ובזה יוציאו החמאה ואחרים אמרו שמרתיחין חלב הגיאק ומערבין אותו עם חלב הצאן ומוציאין החמאה משניהם יחד באופן כל הפלחין וכל הערביים ששאלנו פולם דברים אחרים שהערביים מוציאים חמאה מן חלב הנאקאת לשנה האחרת הלכנו בזמן מרחשון וכסלו ושאלנו מהערביים שימפרו לנו מעט חמאת גיאק אמרו לנו עדין אינו עת שחלב הנאקה יוציא חמאה שעדין אין מרעה מספיק עד שתשבע הנאקה מרעה ואז חלבה יוציא חמאה ומאותו עת עד עתה לא זיתי מלשאול על זה כל ערבי שיבא לו דבר עמי אני שואל אותו על זה וכולם פה אחד שהערביים

מוציאין חמאה אלא יש מהם אומרים שמרתיחין אותה ומוציאין ממנה לבדה חמאה ויש שמרתיחין חלב הנאקה ומערבין אותו עם חלב הצאן ומוציאין חמאה משניהם ביחד ויאני מאחר שנתאמת לי הדבר אסרתי לבני קהלנו החמאה הלבנה כיון שפראה חמאת הנאקאת לבנה כל חמאה לבנה יש לחוש לה.

וגם החמאה המזוהרה שהיא מעורבת חמאת בקר עם חמאת צאן או עם חמאת גאמוס אסרתי אותה שפינון שחמאת הנאק דומה לחמאת הצאן וגאמוס אפשר שאותו תזהיר שפזוהרין אותה בחמאה לבנה היא פחמאת נאק.

לא התרתי כי אם החמאה הירוקה לבד שהיא חמאת הבקר הנקיה מהתזהיר: ודע לה עוד איסור אחר חמור מזה הרבה מאד דע שבשנים קדמוניות שהיו השערים מתוקנים והנה בגוים שוטר ומושל היינו רואים פשמביאין הערביים החמאה המבושלת שקורין סמן היו לוקחים אותה תגרים הסגנונים בערף ששים מעין לכל עשרה ליטרין ומוכרין אותה בפרט בששה מעין הליטרא והיינו תמהין איך הוא זה שהסגנוני לוקח בכלל בששה הליטרא ומוכר בפרט הליטרא בששה עד ששאלנו וידענו של כל עשרה ליטרין לוקחין שני ליטרין שומן או חלב בארבעה מעין ומבשלין אותם עם הסמן ומזייפין אותו בו וההפרש שיש בערף השני ליטרין של השומן או של החלב לערף שווי הסמן הם מרויחין שנמצא חמאת הגוים המבושלת היא פשר בחלב על ידי בישול שאסרה התורה בהנאה זהו הנה בשנים קדמוניות והסמן הבא עם הערביים מדרנא ומערב הנה בחזקת נקי והיום הזה נתפרסם שכולם מזייפין הסמן בשומן וזה הפרסום הוא גם על ידי ישראל הבאים משם ראיתי לכתוב מה שנהנה בעולם מקלוקול ונתחדש להציל בני ישראל מפח יוקשים רחמנא ליצלן: סימן ו שאלה יבינו מורי ורבי מה שכתב מר"ן מוהר"י קארו זצ"ל בשלחנו הטהור טור אר"ח סי' תרכ"ג סעיף ב' ז"ל תפלת נעילה כשחמה בראש האילנות כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה וצריך ש"צ לקצר בפליחות שבאמצע התפלה וגם אין למשוך בתפלת נעילה כל תיקה ותיקה כדרך שמושך בשאר תפלות כדי שיגמור קודם שקיעת החמה עכ"ל וקשיא לי טובא דכיון שמתחיל תפלת נעילה כשחמה בראשי האילנות היינו סמוך לשקיעת החמה דכשחמה בראשי האילנות תכף ומיד היא שוקעת ואין פאן זמן לומר התפלה ולגומרה קודם שקיעת החמה: תשובה הא דכתב מר"ן מוהריק"א זצ"ל כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה היא שקיעת החמה לאו שקיעת חמה כדקא סלקא דעתך דהיינו שישקע גוף השמש ולא תראה על הארץ אלא היא שקיעת חמה הוא ששקעה ואין אורה נראה בעולם דהיינו ששקעה תחת האופק וירדה שמה עשרה מעלות שאז פלה אורה מהרקיע וכוכבי לילה נראין ושועור זמן זה מתחילת השקיעה ששוקע גוף החמה עד שישקע תחת האופק שמה עשרה מעלות הוא כדי מהלך אדם בינוני ארבעה מילין כדבעינן למימר קמן נמצא ששתי שקיעות חמה הן האחת כשישקע גלגל חמה תחת האופק גופה נכסה ועדין אורה מאיר בעולם והרקיע כולו מזהיר מאורה והשקיעה השנית היא כששקע עוד מתחת האופק שמה עשרה מעלות אז אור החמה פלה מן הרקיע ועל השקיעה הזאת השנית הוא דכתב מר"ן מוהריק"א ז"ל כדי שישלים אותה סמוך לשקיעת החמה שבכל מקום שאמרו שקיעת החמה הוא זאת השקיעה השנית שהיא סוף שקיעת החמה שהוא שעה וחמש מתחלת שקיעה עד סוף שקיעתה הוא שקורין בכל מקום שקיעת החמה והנה רואה שהארכת בדברי וכפלת

דְּבָרֵי כְּדֵי שְׁתַּבִּין וְכוּ כְּתַב רַבֵּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים בְּהִידְיָא וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּסִימָן הַנּוֹז' וּזְמַנָּה סְמוּדָה לְשִׁקִיעַת הַחֲמָה כְּשֶׁהַחֲמָה בְּרֹאשׁ הָאֵילָנוֹת וְיֵשׁ לִיזְהַר שְׁלֵא יֵאָחֲרוּ לְהַתְּפַלֵּל אוֹתָהּ בְּלִילָה אֲלֵא סְמוּדָה לְשִׁקִיעַת הַחֲמָה בְּעֵנִין שְׁיִסְיָמוּ אוֹתָהּ עִם צֵאת הַכּוֹכָבִים עַכ"ל הָרִי דְמָה שְׁכַתַּב רַבֵּינוּ מוֹהֲרֵיק"א כְּדֵי שְׁיִגְמֹר קוֹנְדָם שְׁקִיעַת הַחֲמָה הֵינּוּ צֵאת הַכּוֹכָבִים וְכוּ תִמְצָא בְּהַלְכוֹת תַּעֲנִית רִישׁ סִי' תַקס"ב כְּתַב מֶרֶן מוֹהֲרֵיק"א ז"ל וְזֶה לְשׁוֹנוֹ כֹּל תַּעֲנִית שְׁלֵא שְׁקַעָה עָלָיו חֲמָה דְהֵינּוּ שְׁלֵא הַשְּׁלִימוּ עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים אֵינוּ תַעֲנִית עַכ"ל הָרִי דְקָרִי שְׁקִיעַת הַחֲמָה שְׁעָה שְׁהַכּוֹכָבִים נִרְאִין וְכוּ תִמְצָא בְּהַלְכוֹת שַׁבַּת סִימָן רס"א כְּתַב מֶרֶן ז"ל וְז"ל יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁצָרִיךְ לְהוֹסִיף מְחֹל עַל הַקֹּדֶשׁ וּזְמַן תּוֹסֶפֶת זֶה הוּא מִתְחַלֵּת הַשְּׁקִיעָה שְׁאִין הַשֶּׁמֶשׁ נִרְאִית עַל הָאָרֶץ עַד זְמַן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת וְהַזְמַן הַזֶּה שֶׁהוּא שְׁלֵשָׁה מִיָּלִין וּרְבִיעַ רֶצֶה לַעֲשׂוֹתוֹ כְּלוֹ תּוֹסֶפֶת עוֹשֶׂה רֶצֶה לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מִקְצַת עוֹשֶׂה וּבִלְבַד שְׁיִוְסִיף אֵיזָה זְמַן שְׁיִהְיֶה נִדְאֵי יוֹם מְחֹל עַל הַקֹּדֶשׁ וְשִׁיעוֹר זְמַן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הוּא שְׁלֵשָׁה רְבַעֵי מִיָּל שֶׁהֵם מְהֻלָּה אֶלְף וַת"ק אֲמוֹת קוֹנְדָם הַלִּילָה עַכ"ל וְכוּ בְּהַלְכוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים סִי' תר"ח כְּתַב מְעִין זֶה וְכוּ בְּהַלְכוֹת חֲנוּכָה סִי' תער"ב כְּתַב אֵין מְדַלִּיקִין גַּר חֲנוּכָה קוֹנְדָם שְׁתַּשְׁקַע הַחֲמָה אֲלֵא עִם סוּף שְׁקִיעַתָּה ע"כ וְהֵכִי הוּא לְשׁוֹן רַבֵּינוּ לְכַתּוֹב מְסוּף שְׁקִיעַת עָלָיו מֶרֶן מוֹהֲרֵיק"א ז"ל בְּבֵית יוֹסֵף ז"ל וְנִרְאֶה שְׁדַקְדַק רַבֵּינוּ לְכַתּוֹב מְסוּף שְׁקִיעַת מְשׁוֹם דִּתְחַלֵּת שְׁקִיעַת הַחֲמָה עַדִּין הַיּוֹם גְּדוֹל כְּמוֹ שְׁכַתְּבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפֶרֶק בְּמָה מְדַלִּיקִין ע"כ גַּם הַגְּהוֹ' מְרַדְכֵי בְּהַלְכוֹת חֲנוּכָה כְּתַבוּ בְּרִישׁ פ' שְׁנֵי וְז"ל מְשַׁתְּשָׁקַע הַחֲמָה פִּיר' מְסוּף שְׁקִיעַת הַחֲמָה דְהֵינּוּ צֵאת הַכּוֹכָבִים דְשָׂרְגָא בְּטִיְהֵרָא לֹא מְהֵי וְכוּ הָא דְאֶמְרִינּוּ כֹּל תַּעֲנִית שְׁלֵא שְׁקַעָה עָלָיו חֲמָה לֹא שְׁמָיָה תַעֲנִית הֵינּוּ צֵאת הַכּוֹכָבִים וּמִתְחַלֵּת שְׁקִיעַתָּה עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים הֵי אַרְבָּעָה מִיָּלִין עַכ"ל הָא לְמַדְתָּ דְלֹא קָרִי שְׁקִיעַת הַחֲמָה אֲלֵא עַל סוּף הַשְּׁקִיעָה וְהוּא זְמַן צֵאת הַכּוֹכָבִים וְעַתָּה אֲבָאָר לָךְ עֵיקַר וְשׁוֹרֵשׁ הַדִּין הַזֶּה גְּרַסִי בְּסוּף פֶּרֶק בְּמָה מְדַלִּיקִין תְּנוּ רַבְּנֵי בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת סְפַק מִן הַיּוֹם וּמִן הַלִּילָה סְפַק כְּלוֹ מִן הַיּוֹם סְפַק כְּלוֹ מִן הַלִּילָה מְטִילִין אוֹתוֹ לְחֹמֶר שְׁנֵי יָמִים וְאֵיזָהוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת מְשַׁתְּשָׁקַע הַחֲמָה כֹּל זְמַן שְׁפָנִי מְזַרְח מְאֲדִימִין הַכְּסִיף הַתְּחַתּוֹן וְלֹא הַכְּסִיף הָעֲלִיּוֹן בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת הַכְּסִיף הָעֲלִיּוֹן וְהַשְּׁנִיָּה לַתְּחַתּוֹן זֶהוּ לִילָה דְבָרֵי רַבֵּי יְהוּדָה ע"כ וּבַגְּמָרָא אִיפְלִיגוּ רַבָּה וְרַבֵּי יוֹסֵף שִׁיעוֹר בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת רַבָּה אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל תְּלַתָּא רְבַעֵי מִיָּלָה וְרַבֵּי יוֹסֵף אָמַר רַבֵּי יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל תְּרֵי תְּלַתִּי מִיָּלָה וּבַפְּסָחִים פ' מִי שְׁהֵיָה טְמֵא דָף צ"ד גְּרַסִינּוּ ת"ר רַבֵּי יְהוּדָה אוֹמַר עוֹבְבֵי שְׁל רְקִיעַ אֶחָד מְעַשְׂרָה בְּיוֹם תַּדַּע כְּמָה מְהֻלָּה אָדָם בִּינוֹנֵי בְּיוֹם עֲשָׂרָה פְּרָסְאוֹת מְעֻלוֹת הַשְּׁחַר עַד הַגֵּץ הַחֲמָה אַרְבָּעָה מִיָּלִין מְשַׁקִיעַת הַחֲמָה עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים אַרְבָּעָה מִיָּלִין גְּמַצָּאת עוֹבְבֵי שְׁל רְקִיעַ אֶחָד מְעַשְׂרָה בְּיוֹם ע"כ וְהַתּוֹס' שֶׁם בַּפְּסָחִים וּבְסוּף פֶּרֶק בְּמָה מְדַלִּיקִין הַקְּשׁוּ זֶה לְשׁוֹנָם תְּרֵי תְּלַתִּי מִיָּל קֶשֶׁה דְהֵכָא מְשַׁמַּע דְּמְשַׁקִיעַת הַחֲמָה עַד הַלִּילָה לִיכָא אֲלֵא תְּלַת רְבַעֵי מִיָּל וְרַבֵּי יְהוּדָה גּוֹפֵי' בַּפְּסָחִים בְּפֶרֶק מִי שְׁהֵיָה טְמֵא סְבַר דְּמְשַׁקִיעַת הַחֲמָה עַד צֵאת הַכּוֹכָבִים אַרְבָּעָה מִיָּלִין וְצֵאת הַכּוֹכָבִים לִילָה הוּא כְּדָאָמַר בְּרִישׁ פ"ק דְּפְסָחִים וְכוּ' וְאוֹמַר ר"ת דְּהַתָּם מְיִירֵי בַתְּחַלֵּת שְׁקִיעַ' וְהֵכָא מְשַׁתְּשָׁקַע מְסוּף שְׁקִיעַתָּה אַחַר שְׁנַכְנֶסָה חֲמָה בְּעוֹבְבֵי הַרְקִיעַ אֲבָל תִּימָה לר"י דְּבַמָּא פְּלִיגֵי דְהָא נִדְאֵי דְמְשַׁעַת צֵאת הַכּוֹכָבִים הֵי לִילָה כַּדְּפַרְשִׁי וִי"ל דְּאֶמְרִינּוּ לְקַמֵּן לֹא גְדוֹלִים הַנִּרְאִין בְּיוֹם וְלֹא קְטַנִּים וְכוּ' אֲלֵא בִינוֹנִיִּים וְהַשְּׁתָּא פְּלִיגֵי

דלרבי יהודה מספקא ליה בכל כוכבים הנראין משקיעת החמה עד שהכסוף העליון אם הם בינוניים אם לאו ע"כ.

הרי נתבאר לה דמה שאמרו בפ' במה מדליקין משתשקע החמה הוי בין השמשות ושיעורו שלשה רבעי מיל הוא מסוף השקיעה דאלו מתחלת שקיעת החמה שאין השמש נראית על הארץ הוא יום גמור ונמשך שיעורו בכדי שיעור מהלך שלשה מילין ורביע דאותו זמן אי אפשר לומר שהוא זמן בין השמשות שיעורו ג' רבעי מיל דהא ברייתא ערוכה בפסחים בפרק מי שהיה טמא דמשקיעת החמה עד צאת הכוכבים הוי ארבעה מילין ועוד דהא בכל מקום במשנה ובגמרא קרו לבין השמשות ספק חשיכה ספק אינה חשיכה ואותו עת ששוקע גוף השמש שאינו נראה על הארץ לא יצדק לומר עליו ספק חשיכה שהרי העולם מאיר אור רב ומזהיר וזה גדול והגאונים מנחי בה סימנא ויקרא אלהים לאור יום שכל זמן שאור בעולם הוא יום אלא נדאי לא קרי בין השמשות שהוא ספק חשיכה אלא סוף שקיעת החמה שהוא אחר תחלת השקיעה בכדי מהלך שלשה מילין ורביע שאז חשכה הארץ ולא נשאר מאור השמש כי אם ברקיע שעדיו פני הרקיע במקום שקיעת החמה מאירין קצת על אותו זמן אמרו שהוא בין השמשות והוא ספק חשיכה ואינו נדאי לילה עד שיטהר הרקיע מן האור: וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכות תרומות ז"ל אין הטמאים אוכלין בתרומה עד שיעריב שמשן ויצאו שלשה כוכבים אחר שקיעת החמה שנאמר ובה השמש וטהר שיטהר הרקיע מן האור ואחר יאכל מן הקדשים עכ"ל.

דו"ק בדברי הרמב"ם ז"ל שכתב עד שיעריב שמשן ויצאו ג' כוכבים אחר שקיעת החמה שאם תאמר דהאי שקיעת החמה הוא כשהחמה נכסית מעל הארץ היינו עריבתה וכבר כתב עד שיעריב שמשן ולא היה לו לכתוב אלא עד שיעריב שמשן ויצאו שלשה כוכבים אלא נדאי הכי קאמר עד שיעריב שמשן ויצאו שלשה כוכבים אחר שקיעת החמה שהיא סוף שקיעה לאפוקי כוכבים שיוצאים קודם סוף שקיעה ודוק במה שכתב שנאמר ובה השמש וטהר שהוא מה שאמרו בריש ברכות ומאי וטהר וטהר יומא ופירש בו שיטהר הרקיע מן האור וכמו שפירשו התוספות שם וכמו שכתב הרשב"א בחידושו שם בשם הגאונים הא למדת שאין נקרא לילה אלא אחר סוף שקיעת החמה שהוא הזמן שיטהר הרקיע מן האור אותו זמן הוא אחר שקיעת החמה בכדי שיעור מהלך ארבעה מילין ועיין בקונטרס שחברתי בענין בין השמשות ותמצא שדבר זה מוסכם מפל הפוסקים וא"ת הרי הרבה כוכבים נראין קודם שיטהר הרקיע מן האור הא לא קשיא שהרי תני בפרק במה מדליקין עד שייראו שלשה כוכבים ואמרו בגמרא לא כוכבים גדולים הנראין ביום ולא קטנים שאין נראין אלא בלילה וכתבו התוס' דלא בקיאינן בכוכבים הבינוניים ולפיכך איפליגו רבה ורב יוסף בשיעור בין השמשות וכן כתב רבינו ירוחם ומשום הכי גמי אמרו בפסחים משקיעת החמה עד צאת הכוכבים ארבעה מילין ולא סמכו אראית הכוכבים מפני שאין לעמוד על אמתתם פדכתבו התוספת ורי"ו ודבר זה מתבאר באר היטב מדברי הרמב"ם ז"ל כתב הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה בלשון ערב זה לשונו בפרק במה מדליקין ואעלם מן בעד גרוב אל שמש חתי וטהר כוכב מן אל כואב אלמתוצטא פי אל עטם ואל נור פדאלה נהאר ומנד וטהר כוכב ואחד אלי אן תטהר אמתין פהו נהאר איצא ומנד תטהר אמתין אלי אן תטהר תלתה הוא זמן בין השמשות פאדא

טְהַרְתָּ תְּלַמְתָּהּ פָּהּוּ לַיִל בְּלֵי שֶׁהָ עַכ"ל הָרִי הָרַמְב"ם בְּיֶאֱרָ לָנוּ שֶׁמָּה שֶׁאָמְרוּ בַגְמ' פּוֹכְבִים בִּינוֹנִיִים הֵם בִּינוֹנִיִים בְּגִדוּלָה וּבְאֹרָה שֶׁאֵם הָיוּ בִינוֹנִיִים בְּגִדוּלָה וּגְדוּלִים בְּאֹרָה אוֹ בִינוֹנִיִים בְּאֹרָה וּגְדוּלִים בְּגִדוּלָה אֵינָם בִּינוֹנִיִים וּבפ"ג מה' יְסוּדֵי הַתּוֹרָה כָּתַב פֶּל הַפּוֹכְבִים הַנֶּרְאִין יֵשׁ מֵהֶם פּוֹכְבִים קִטְנִים שֶׁהָאֶרֶץ גְּדוּלָה מְאֹד מֵהֶם וַיֵּשׁ מֵהֶם פּוֹכְבִים גְּדוּלִים שֶׁפֶל אֶחָד מֵהֶם גְּדוּל מִן הָאֶרֶץ כַּמָּה פְּעָמִים וְכָתַב הַמְּפָרֵשׁ עָלָיו זֶה לְשׁוֹנוֹ אָמַר הַנֶּרְאִין לְפִי שֶׁיֵּשׁ פּוֹכְבִים הַרְבֵּה שֶׁאֵינָם נֶרְאִין מִפְּנֵי קִטְנֵן וְהַפּוֹכְבִים הַנֶּרְאִין שֶׁיּוֹכְלוּ לְמָנוֹת אוֹתָן אֶלְף וּשְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים פּוֹכְבִים וְחֻלְקוֹ אוֹתָן לְשֵׁשׁ חֻלְקִים הַחֻלְקָה הָאֶחָד הַפּוֹכְבִים שֶׁבּוֹ גְדוּלִים מִן הַפּוֹכְבִים שֶׁבְּחֻלְקָה הַשְּׁנִי וְכוּ עַד סוּפֵן וְאֵלוּ הַפּוֹכְבִים יֵשׁ מֵהֶם מִי שֶׁהוּא גְדוּל מִן הָאֶרֶץ חֲמִשָּׁה עֶשְׂרֵי פְּעָמִים עַכ"ל.

הַנֶּה רֹאֵה שֶׁהַפּוֹכְבִים הַנֶּרְאִין הֵם אֶלְף וּכ"ב וְנִחְלְקוּ בְּגִדְלָן לְשֵׁשׁ מַעְלּוֹת וְאֵם הַחֻלְקִים שְׁנַיִם יִהְיֶה כָּל חֻלְקָה מְאֵה וְשִׁבְעִים פּוֹכְבִים וְאֵם נִחְלְקֵם לְשֵׁשׁ מַעְלּוֹת גְּדוּלִים וּבִינוֹנִיִים וְקִטְנִים וְהַחֻלְקִים שְׁנַיִם יִהְיֶה הַחֻלְקָה שֶׁל הַגְּדוּלִים מְסֻפָּרָם שֵׁשׁ מְאוֹת וְאַרְבָּעִים פּוֹכְבִים וּלְפִי זֶה אֶפְיָלוּ אֵם יֶרְאוּ שֵׁשׁ מְאוֹת וְאַרְבָּעִים פּוֹכְבִים עֲדִין יוֹם שֶׁהֵם מֵהַפּוֹכְבִים הַגְּדוּלִים וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאֶפְשָׁר לִהְיוֹת שֶׁהָאֶלְף כ"ב פּוֹכְבִים הַשֵּׁשׁ חֻלְקִים מֵהֶם הֵם הַגְּדוּלִים וְהַשֵּׁשׁ חֻלְקִים הֵם הַבִּינוֹנִים וְשֶׁאֵר כָּל הַפּוֹכְבִים הֵם הַקִּטְנִים.

וְכֵן נֶרְאֵה מִדְּבַרֵי הַתּוֹכֵן הַגְּדוּל הַמְּאֹסָף כָּל מַחְנוֹת הַתּוֹרְנִים הַר"ר יִש"ר בְּסֻפֵר גְּבוּרוֹת ה' דף קמ"ח ו"ל וְכַמָּה פּוֹכְבִים שֶׁל גִּוְדָל רֵאשׁוֹן וְשְׁנִי וְשְׁלִישִׁי מְאֹד בְּהִירִים וּזְהִירִים ע"כ הָרִי כָּתַב שֶׁהַפּוֹכְבִים שֶׁבְּשֵׁלֶשֶׁת חֻלְקִים רֵאשׁוֹן וְשְׁנִי וְשְׁלִישִׁי הֵם גְּדוּלִים בְּאֹרָה וְכָפִי מֵה שֶׁכָּתַב הָרַמְב"ם אֵין מֵהֶם רְאִיָּה לְלִילָה וְאֵל תַּתְמָה עַל זֶה וְלוֹמַר אֵיךְ אֶפְשָׁר שֶׁיֶרְאוּ שֵׁשׁ מְאוֹת פּוֹכְבִים וְעֲדִין הוּא יוֹם שֶׁלְמִבֵּין אֵין כָּאֵן תְּמִיָּהה שֶׁהָרִי הַזֶּמֶן שֶׁמַּעְלּוֹת הַשְּׁחַר עַד הַנֶּה הַחֲמָה וְהַזֶּמֶן שֶׁמַּשְׁקִיעֵת הַחֲמָה עַד הַלִּילָה הֵם שְׁנַיִם בְּשִׁיעוּרָן שֶׁכָּל מְקוֹם מְצִינוּ לְרַבּוּתֵנוּ שֶׁאָמְרוּ מַעְלּוֹת הַשְּׁחַר וְעַד הַנֶּה הַחֲמָה אַרְבָּעָה מִילִין וּמַשְׁקִיעֵת הַחֲמָה וְעַד צֵאת הַפּוֹכְבִים אַרְבָּעָה מִילִין וַיֵּשׁ בְּגִמְרָא מֵאֵן דְּאָמַר מַעְלּוֹת הַשְּׁחַר וְעַד הַנֶּה הַחֲמָה חֲמִשָּׁה מִילִין וּמַשְׁקִיעֵת הַחֲמָה וְעַד הַלִּילָה ה' מִילִין הָרִי רַבּוּתֵנוּ ו"ל הַשְּׁנַיִם זְמַנִּים הִלְלוּ לַהֲדָדִי.

וְהִנֵּה כָּל רֹאֵה בְּעֵינָיו שֶׁאֶחָד עֲלוֹת עֲמוּד הַשְּׁחַר נֶרְאִין בְּרִקִיעַ פּוֹכְבִים לְמְאוֹת וְאֵע"פ שֶׁהוּא יוֹם וּמְאֶחָד שֶׁכֵּן עַל פְּרָחָה אֵית לָהּ לְמִימַר שֶׁאוֹתָן פּוֹכְבִים הַנֶּרְאִין אֶחָד עֲלוֹת עֲמוּד הַשְּׁחַר הֵן הַפּוֹכְבִים הַנֶּרְאִין בַּיּוֹם וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן הוּא הַדִּין לְכָל פּוֹכְבִים הַנֶּרְאִין אֶחָד שְׁקִיעֵת הַחֲמָה עַד שִׁיעוּרָה מְהִלָּה אַרְבָּעָה מִילִין לְמַר וְחֲמִשָּׁה מִילִין לְמַר הֵם מֵהַפּוֹכְבִים הַנֶּרְאִין בַּיּוֹם שֶׁהָרִי שְׁנֵי הַזְּמַנִּים הִלְלוּ שְׁנַיִם בְּשִׁיעוּרֵיהֶם הָרִי בְּאַרְתִּי גְבוּל הַיּוֹם וְאוֹמְרָם שְׁקִיעֵת הַחֲמָה הַיָּאֵה הוּא: עֵתָה אֶבְאֵר לָהּ דִּין הַנְּעִילָה כָּתַב מְרֹן מוֹהֲרִיק"א ו"ל בְּהַלְכוֹת יוֹם הַכַּפּוּרִים ס' תַּרְכ"ג וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּסוּף יוֹמָא כָּתַב הָרֵא"ש בְּשֵׁם הַר"מ שֶׁצָּרִיךְ לְהַתְּפַלֵּל תְּפִלַּת נְעִילָה בַּיּוֹם דְּבִירוּשְׁלָמִי פ' תְּפִלַּת הַשְּׁחַר וּבְרִישׁ פ'ר' בְּתָרָא דְתַעֲנִיּוֹת פְּלִיג רַבִּי יוֹחָנָן עַל רַב וְאָמַר אֵין תְּפִלַּת נְעִילָה אֶלָּא בַּיּוֹם וְרַב וְרַבִּי יוֹחָנָן הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן וְהָכִי אֵיתָא הֵתָם אֵימְתִי הִיא נְעִילָה רַבִּין דְקִסְרִין אָמְרִין אֵיתְּפִלְגוּן רַבִּי יוֹחָנָן וְרַב רַב אָמַר נְעִילַת שְׁעָרֵי שְׁמַיִם אֶפְיָלוּ בְּלִילָה וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר נְעִילַת שְׁעָרֵי הַיְכָל דְהֵינּוּ בַּיּוֹם אֶחָד הַדְּלַקַת גְּרוֹת שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים.

אמר רבי יודן פונתוה מתני' מסייע ליה לרבי יוחנן בשלשה פרקים הפהנים נושאין כפיהם ארבעה פעמים ביום בשחרית ובמוסף ובנעילה ואית לן למימר נעילת שיערי שמים דהא איתקש נשיאות כפיים לשירות מה שירות ביום אף נשיאות כפיים ביום אחוה דאימיה דרבי אדא הנה צייר גולתיה דרב בצומא רבא אמר ליה רב כד תחמי שמשא בריש דיקלא הב לי גולתא דניצלי נעילה מיחלפא שיטתיה דרב תמן הנה אמר נעילת שיערי שמים והקא הוא אומר נעילת שיערי היכל פירוש דאמר רב כד תחמי שמשא בריש דיקלא דהיינו זמן נעילת שיערי היכל אמר ר' מתנא על ידי דרב מאריה בצלותיה סגי הנה מגיע לנעילת שיערי שמים פירוש תפלתו היתה נמשכת עד נעילת שיערי שמים.

אלמא רבי יוחנן פליג עליה דרב וגם רבי יודן מייתי סייעתא לרבי יוחנן ממתניתין וגם רב גופיה הנה מתפלל ביום אלא שהיתה תפלתו נמשכת עד הלילה הילכף אין להתפלל תפלת נעילה אלא ביום עכ"ל הא למדנו דתפלת נעילה היא מתחלת בזמן נעילת שיערי היכל והיא פשהחמה בראשי הדקלים ולמדנו עוד שמזמון נעילת שיערי היכל עד נעילת שיערי שמים יש שהות הרבה דהא פשהקשו בירושלמי על רב מיחלפה שיטתיה דרב דהא הוא דאמר תפלת נעילה זמנה בזמן נעילת שיערי שמים שהוא זמן צאת הכוכבים ואיה הוא צלי תפלת נעילה מפי שמשא בריש דיקלי שהוא זמן נעילת שיערי היכל תירצו על ידי דרב מאריה בתפלתו הרבה הנה מגיע לנעילת שיערי שמים הרי נתבאר לך באר היטב גם מתלמוד ירושלמי שמזמן שקיעת גוף החמה שאינה נראית על הארץ עד צאת הכוכבים יש שהות הרבה.

ולמדת עוד שתפלת נעילה צריכה להיות בזמן נעילת שיערי היכל דוקא ולא קודם לכן וכן קראוה תפלת נעילה שיערי משמע דדוקא בזמן נעילת שיערי ולא קודם לכן וכן פתב מרן מוהריק"א ז"ל בהלכות יום הכפורים בס"י תרכ"ג בהיד"א ז"ל ומתוך דברים הללו יתבאר לך דלדין דמפשינו טובא ברחמי הנה צריה להקדים ולהתפלל אותה מבעוד יום הרבה כדי שיגמור הסזן חזרת התפלה ביום ולפחות שיהא נשיאות כפיים ביום אלא דא"כ היינו צריכין להקדימה מבעוד יום טובא לפי שאנו מרבין בסליחות ואנו בעינו שיתפלל אותה מפי חמינו שמשא בריש דיקלי ולפיכך נראה שיש לשליח צבור לקצר בסליחות ופסוקים שבאמצע התפלה וגם אין לו למשוך בתפלת נעילה כל תיבה ותיבה פדרך שמושך בשאר תפלות וסעד לדברי מצאתי בהגה"ו מיי' בהלכות שבימת עשור ז"ל לפעמים לא הנה הר"מ אומר אבינו מלפנו של מנחה עד אחר נעילה כדי שיתפלל נעילה ביום וכן כל הפזמונים שאומר' בנעילה פעמים הנה מדלגם עד אחר ברפת פהנים כדי שיהא נשיאות כפיים ביום ואז הנה מושך בפזמונים עד הלילה ואח"כ אומר אבינו מלפנו עכ"ל הרי למדת מדרכי מר"ן שתפלת נעילה דוקא מפי חמינו שמשא בריש דקלי ולא קודם ועוד למדנו מדבריו שאין קפידא שיהיה ביום אלא דוקא עד שיגמור שליח צבור חזרת התפלה אבל הסליחות והסתנונים שאחר חזרת התפלה אין קפידא לאומרם בליה: סימן ז שאלה להרב ה"ר אברהם די מדינה נר"ו ראובן נפטר אביו לב"ע ועברו עליו שלשים יום שנוהגים בשאר מתים ויש לראובן חברים מקשיבין לקולן של סופרים שרוצים לגעור בו כמו שהוא דין על אביו ועל אמו עד שיגערו בו חביריו ושואלין מחכמי ישראל יצ"ו להודיעם פירוש גערה זו מהו על פי הדין אם הדבר תלוי ברצונם והרשות בידם לעשות הגערה אימתי שירצו ואפילו מיד אחר שלשים

בשנים או שלשה ימים או שָׁמָא אין הדָּבָר תְּלוּי בְּרִצּוֹנָם וְצָרִיף שְׂיִמְתִּינוּ עַד זְמַן מְוַגְבֵּל שְׂצָרִיף שְׂיַעֲבֹר עַל פִּ"ף וְאֵת"כּ יִכְלֹו לְגַעֲוֹר בּוּ וְהִנֵּה בַעַל הַמַּפָּה פֶּתַב שֶׁהִגְעָרָה יֵשׁ לָהּ שְׂיַעֲוֹר לְמַר י"ב חֲדָשׁ וְלְמַר שְׂלִישֶׁה חֲדָשִׁים וְזוּ סְבֵרַת מַהֲר"ר אֶסְרֵלָן בְּפִסְקִיו וְאֶגְוֹדָה וּמְהַרִּי"ל וְהַר"ן ו"ל וְהַסֵּמ"ק הִקְלָ לְהַצָּרִיף לְבַד שְׂיַעֲוֹר גְּעָרָה שְׂלִישִׁים יוֹם אַחַר שְׂלִישִׁים דְּשָׂאָר מֵתִים וְהִבִּיא דְבָרָיו הַפְּלִבּוּ סִי' קל"ח יע"ש בְּאִנְפֵּן שְׂלִפְחוֹת צָרִיף שְׂלִישִׁים שְׂנִיִּים וְאֵת"כּ יִכְלֹו לְגַעֲוֹר בּוּ וְעַל הַפֶּל רוֹצִים לְעַמּוֹד עַל פִּירוּשׁ דְּבָרֵי הַרִיק"ש ו"ל שֶׁהוּא מְרִי דְאֵתְרָא וְאֵתְרוֹן וּבְמַצְרִים צָרִיכִין לְנַהֲגַ פְּדָבָרָיו שְׂפֶתַב עַד שְׂיַשְׁלַח פְּרַע וְיִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו וְדָבָרֵי הֵם דְּבָרֵי הַתּוֹסְפּוֹת פ' וְאֵלוּ מְגַלְחִין וְנִסְתַּפְּקוּ מֵהּ פִּירוּשׁ דְּבָרָיו פְּדִי לַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה פִסְבֵּרְתּוֹ ו"ל עוֹד נִסְתַּפְּקוּ עַל מֵה שְׂפֶתַב מְהַר"י קֵאֲר"ו בְּבֵית יוֹסֵף וּבְכֶסֶף מְשֻׁנָּה עַל דְּבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל שְׂפֶתַב פ"ו מֵה' אֶבֶל וְז"ל וְהֵאִישׁ שְׂלִישִׁים יוֹם וְעַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ חֲתִיב לְגַדֵּל שְׂעָרוֹ עַד שְׂיַשְׁלַח פְּרַע אוֹ עַד שְׂיִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו עכ"ל הַרְמַב"ם ו"ל וְכַתֵּב אֵלָיו הֶרֶב בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה וְז"ל וְיֵמָה שְׂפֶתַב וְעַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ וְכו' פ' אֵלוּ מְגַלְחִין תַּנְיָא עַל כָּל הַמֵּתִים מְגַלַּח לְאַחַר שְׂלִישִׁים יוֹם וְעַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ עַד שְׂיִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו וְגָרְסִין בִּירוּשְׁלַמִי עַד שְׂיִגְדֵּל פְּרַע וְיִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו וְיֵשׁ סְפָרִים דְּגָרְסִי אוֹ יִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו וְנִרְאָה שְׂמַפְרָשׁ רַבִּינוּ דְּשִׁילּוֹחַ פְּרַע גִּידוֹל שְׂעָר יָמִים הֶרְבֵּה מְאֹד דְּאָז מִוֶּתֶר אֶפְיֵלוּ לֹא יִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו וְאֵם גְּעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו קוֹנָם שְׂגִידֵּל שְׂיַעֲר כָּל כּוֹף שָׂרִי וְהוּא שְׂגָעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו אַחַר שְׂלִישִׁים יוֹם אֶבֶל אֵם גְּעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו קוֹנָם שְׂלִישִׁים יוֹם לֹא כְּלוּם הוּא עכ"ל נִרְאָה מְדָבָרָיו בְּפִירוּשׁ שְׂמַפְנֵי שְׂגִירְס' הַרְמַב"ם ו"ל כְּסָפְרֵי דְגָרְסִי אוֹ יִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו וְלֹא גָרִיס כְּסָפְרִים דְּגָרְסִי בְּנִי וְיִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו מִן הַהֶכְרַח לֹא מֵרַב בְּדָבָרָיו דְּשִׁילּוֹחַ פְּרַע הָיִ יָמִים הֶרְבֵּה מְאֹד וְדִלָּא כְּסֵתָם שְׂיִלּוֹחַ דְּהָיִ שְׂלִישִׁים יוֹם אִימָא דְּשִׁילּוֹחַ פְּרַע הָיִ שְׂלִישִׁים כְּנִזִּיר וְלָמָּה לֹא יִהְיֶה כֵּן וְיִהְיֶה אוֹ דְּקֵאֲמַר בְּתוֹף שְׂלִישִׁים יוֹם דְּשִׁילּוֹחַ וּמְדָבָרֵי מוהר"י קֵאֲרוּ מַשְׁמַע שְׂנָה מְוַכְרַח לְאֲמָרוּ בְּדָבָרֵי הַרְמַב"ם ו"ל מֵשׁוּם דְּגָרִיס אוֹ וְצָרִיף טַעַם לָמָּה.

עוֹד נִסְתַּפְּקוּ בְּמֵה שְׂפֶסְקוּ הַפּוֹסְקִים בְּעַנְיַן הַרְגֵּל בְּדִין תּוֹסְפוֹרַת דְּאֲבִיו וְאִמּוֹ שְׂאֶפְיֵלוּ פְּגַע בּוּ הַרְגֵּל אַחַר שְׂלִישִׁים אִינוּ מְפָסִיק וְהוּא דַעַת כּוֹלְהוּ רַבְּנוֹאֲתָא הַרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהֵרָא"ש ו"ל וְכָל הָאֲחֵרוֹנִים חוּץ מִסֵּמ"ק דס"ל דְּמְפָסִיק אֵם פְּגַע עָרַב הַרְגֵּל אַחַר שְׂלִישִׁים אוֹ בְּיוֹם שְׂלִישִׁים עֲצָמוּ וְהַר"י קֵאֲרוּ ו"ל פֶּסֶק בְּבִדָּק הַבֵּית ט"ו א"ח סִימָן תַּקמ"ח דְּלֹא כְּסֵמ"ק שְׂאִין הַרְגֵּל מְפָסִיקוּ וְקִשְׂיָא לְהוּ אֵם אִיתָא הַגְּעָרָה מִיַּד אַחַר שְׂלִישִׁים מְהֵנְיָא מֵהּ מְקוֹם לְמַחְלוֹקַת זוּ שְׂאִין מְעַכֵּב אֵלָא גְּעָרָה יִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו בְּעָרַב הַרְגֵּל שְׂאֵחַר שְׂלִישִׁים וְיִאֲמָרוּ לוֹ סֵפֶר לְכַבּוֹד הַרְגֵּל וְיִהְיֶה מִוֶּתֶר לְדָבָרֵי הַפֶּל.

עוֹד נִסְתַּפְּקוּ עַל עַנְיַן דִּין זֶה שְׂעִיקָרוּ מֵשׁוּם כְּיָבוֹד אֵב וְאֵם דְּלִיְהָיִי לְהוּ הַפִּירָא יוֹתֵר מִשְׂאָר מֵתִים אֵם הוֹלְכִים בְּסִפְיָקוֹ לְהַחְמִיר אוֹ לְהַקְלַ עַל הַפֶּל יָבֵא דְבָרָם הַטּוֹב בְּפִרְטִים הַנּוֹז' מִפִּי סוֹפְרִים וּמִפִּי סְפָרִים וּשְׂכָרָם כְּפוֹל וּמְכּוֹפֵל מִן הַשְּׂמִים: תְּשׁוּבָה גָרְסִין בְּפִרְק אֵלוּ מְגַלְחִין עַל כָּל הַמֵּתִים כּוֹלָן מִסְתַּפֵּר לְאַחַר שְׂלִישִׁים יוֹם עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ עַד שְׂיִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו וּבִירוּשְׁלַמִי שְׂבִידִינוּ גָרְסִין עַל כָּל הַמֵּתִים אִסּוּר בְּתַגְלַחַת עַד שְׂלִישִׁים יוֹם עַל אֲבִיו וְעַל אִמּוֹ עַד שְׂיַשְׁלַח פְּרַע אוֹ יִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו ע"כ וְרַבִּינוּ בַעַל הַטּוֹרִים בִּי"ד סִימָן ש"ץ פֶּתַב בְּלִשׁוֹן הַבְּרִיתָא דְּתַלְמוּדָאֲדִידָן וְכּוֹף הֵם דְּבָרֵי הֵרָא"ש ו"ל וְה"ג וְהַרְמַב"ן בַּת"ה וְרַבִּי רְבוּחָם ו"ל וְלִשׁוֹן הַרִי"ף ו"ל יִגְדֵּל פְּרַע עַד שְׂיִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו וְסֵמ"ג פֶּתַב כְּלִשׁוֹן תַּלְמוּדָא דִּידָן וְכַתֵּב וּבִירוּשְׁלַמִי גָרְסִין עַד שְׂיִגְדֵּל פְּרַע אוֹ עַד שְׂיִגְעָרוּ בּוּ חֲבִירָיו כְּגָרְס' הַרְמַב"ם

ז"ל ולע"ד נראה פשוט לרבינו בעל הטורים ולהרא"ש וה"ג והרמב"ן וריר"ו שפתבו לשון הברייתא דתלמו' דידן הדברים כפשוטן שפשיעברו השלשים יום דשאר מתים הוי זמן גערה דפשוט הברייתא דקתני על כל המתים פולן מסתפר לאחר שלשים יום על אביו ועל אמו עד שיגערו בו חביריו מוכח בהידיא דכשיעברו השלשים יום יוכלו חביריו לגעור בו דהכי הוא ודאי משמען של דברים על אביו ועל אמו לא הותר לו להסתפר אחר שיעברו השלשים יום בלחוד אלא עד שיגערו בו חביריו משמע ודאי דאם עברו השלשים יום וגערו בו חביריו יכול להסתפר ומאחר שכן ודאי יכולין לגעור בו חביריו לאחר שיעברו השלשים יום וגם מדברי הרי"ף ז"ל פשוט הוא דהכי הוא משמעות לשונו מדסתם וכתב יגדל פרע עד שיגערו בו חביריו משמע דהכי הוא ודאי כסתם גידול פרע דאמרינו בעלמא דהוי שלשים יום כדילפינו לה בגמ' לנדון דשאר מתים פרע פרע מנזיר ואם איתא דס"ל ליה דגידול פרע דאביו ואמו הוי טפי משלשים יום וצריך גערה נמי לא הנה שתיק מנה לפרש וגם לגירסת הרמב"ם וסמ"ג דגרסי או דמשתמע מינה דהאי גדול פרע הוי טפי משלשים יום כדבעינו למימר קמן בס"ד אפילו הכי משתמע שפיר מנה דלאחר עבור השלשים יום דשאר מתים הוי זמן גערה שיגערו בו חביריו דהא לגרסתם פירוש הדברים כהו הוא על אביו ועל אמו עד שיגדל פרע פירוש ימים הרבה או יגערו בו חביריו משמע ודאי דמא דמצרכי ימים הרבה הוא פשאין שם גערה הא אם יש גערה הגערה מפקיעה הגידול פרע דימים הרבה.

ומצד הענין בעצמו צריכין אנו לפרש הירושלמי שיספיק לתלמודא דידן דעיקר גדול בידינו כל היכא דפליג תלמודא אירושלמי נקטינו כתלמודא דידן ואם איתא דהירושלמי פליג בהא אתלמודא דידן לא הנה להם להרמב"ם ז"ל ולסמ"ג ז"ל להביא דברי הירושלמי מאחר שאינו מספיק אתלמודא דידן אלא ודאי משמע שפיר דהירושלמי פירוש דבריו כתלמודא דידן ומשום הכי הביאו דבריו נמצינו למדין אליבא דכולהו גירסאות אליבא דכולהו רבנאותא לאחר שיעברו השלשים יום מיד הוי זמן גערה וכן פירש מרן רבינו הגדול רבן של כל ישראל מוהר"י קארו זלה"ה בי"ד סימן ש"ץ וז"ל וכו' הם דברי הרי"ף על אביו ועל אמו יגדל פרע עד שיגערו בו חביריו ונראה שגדול פרע הוי שלשים יום ולא אתא למעוטי אלא אם גערו בו חביריו תוך שלשים יום דאסור עכ"ל וגם פירש כהו דברי הרמב"ם ז"ל שם בסמוך ואפשר דמשמע דשילוח פרע היינו גידול שיער ימים הרבה מאד דאז מותר אפילו א לא גערו בו חביריו.

ואם גערו בו חביריו קודם שגידל שיער כל כהו שרי והוא שגערו בו אחר שלשים אבל אם גערו בו תוך שלשים לאו פלוג' הוא עכ"ל הרי בהידיא פ' רבינו הגדול דברי פולם בין להרמב"ם בין להרי"ף ז"ל ורבינו בעל הטורים לדברי פולם לאחר שיעברו שלשים יום דגידול פרע הוי זמן גערה ואע"ג דחלוקים בפירוש דיגדל פרע דלהרמב"ם הוי ימים הרבה טפי משלשים יום ולא ינה רבנאותא הוי שלשים יום כסתם כל גידול פרע מ"מ לענין דינא ליכא פלוגתא אלא דברי פולם עולין לדין אחז וכדכתבנא דכד דייקנא בדבריהם אשפחנא דברי פולם עולין לכוננה אחת ומעתה דברי הריק"ש ז"ל וזהתוס' ודאי דהכי הוא משמען כדברי כל הפוסקים האלו בלי ספק דלאחר שיעברו השלשים יום יוכלו החברים לגעור בו שיסתפר דהא התוספות הביאו דברי הירושלמי לפרש מאי דסתים בתלמודא דידן משמע ודאי דס"ל לתוספות דליכא פלוגתא בין תלמוד דידן

לירושלמי ולא עוד אלא נראה לע"ד פשוט מאחר שחז"ל תלו היתר התספורת על אביו ועל אמו בגערת החברים כל מה שימירו חביריו לגעור בו אחר שיעברו השלשים יום הרי הם זריזין במצות דואהבת לרעה.

ועל מה שכתב רבינו בעל המפה דשיעור גערה למר שלשה חדשים ולמר י"ב חדש ובא בשאלה דלסמ"ק שלשים יום לע"ד נראה פשוט שאין הפירוש כמו שבא בשאלה שצריך שיעבור אותו זמן ואח"כ יוכלו לגעור בו דהא הא מלתא לא מסתבר כלל דבין בתלמודא דידן בין בירושל' לא נזכר ולא נרמז הדבר הזה בתספורת ואם נאמר שנים עשר חדש לענן בית המשטה דליפא צערא דגופא לית לן למימר הכי בתספורת דאיפא צערא דגופא שניא טובא וליפא למגמר הא מהא ואין לנו להוסיף צער על מה שהטילו חז"ל והם אמרו על אביו ועל אמו לא סגי בשלשים יום דשאר מתים אלא עד שיעברו בו חביריו ומשמע נדאי דלאחר שיעברו השלשים יום מהניא הגערה להפקיע גזרת התספורת בין סמוך בין מןפלג ומאחר שכן מהיכא תיתי לן להחמירי כולי האי עד י"ב חדש או עד שלשה חדשים במקום שאמרו להקל אלא הנראה לע"ד פשוט דהאי שיעור גערה דקאמרי הני רבנאמא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה הוא פאדם שאין לו חברים לגעור בו או הנה במקום שאין בו חברים היתכן שישאר מצטער כל הימים לכן נתנו לו תקון ושיעור לזמן המתנה שימתין שיעור הראוי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וככלות ההוא זמן מותר להסתפר אפילו בלא גערה שפבר פקע ממנו איסור התספורת.

דסתם כל אדם שיש לו חברים אינן שוהין מלגעור בו יותר מההוא זמן למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולעולם כדאיכ' חברים הגוערים יכולין לגעור בו בבציר טובא מזמן זה אח"כ הדברים מבוארים באר היטב בהגהות מי"י פ"י מהלכות אביל ואביא דבריהם מרן רבינו הגדול מוהר"י קארו ז"ל ב' י"ד סי' קנ"ז וז"ל או עד שיעברו בו חביריו וז"ל סמ"ק אבל אם עברו שלשים יום קודם הרגל הרגל מפסיק ואין צריך להמתין עד שיעברו בו חביריו מאי טעמא משום דאמרי' בירושלמי שיעור גערה שלשים יום לכך הרגל מפסיקו ונראה שאפילו חל יום שלשים ערב הרגל מותר לספר דכיון דמקצת היום ככולו א"כ אותו יום שלשים מקצתו משלשים שניים כדאמרינן בשאר מתים דיום שבועה עולה לכאן ולכאן משום דמקצתו יש לו דין שלשים והוא הדין באביו ואמו ביום שלשים כפר עבר שלשים ראשונים כי כשעבר מקצת היום הותר בגיהוץ ותספורת לכך נראה לי דיום שלשים לגבי שלשים שניים של גערה דאביו ואמו הוי כמו שבועה לגבי שאר מתים ונפקא מנה שאם חל ערב הרגל יום ל' שמותר לגלח בו כשאר ימות השנה אם גערו בו חביריו ביום שלשים דנהי דאם לא גערו בו בשאר ימות השנה צריך להמתין ולהשלים שלשים שניים מ"מ אם גערו בו ביום שלשים מהני אפילו בלא רגל עכ"ל ההגהות הרי נתבאר לנו בהידיא דמאי דקאמר סמ"ק שיעור גערה שלשים יום לא למימרא דעד שלא יעברו שלשים יום שניים לא יוכלו חביריו לגעור בו אלא הפוננה היא להיכא דלא גערו בו חביריו מאיזה סבה שיהיה עד כמה יתעכב וימתין מלהסתפר וקאמר דשיעור הגערה כלומר צפיית הגערה שיעברו בו חביריו היא דסתם כל אדם אין חביריו מתעכבים מלגעור בו יותר מל' יום וכשעברו ל' יום כפר עבר הלה לו הזמן

שְׂרָאוֹי לַגְּעֵרָה וְאִין צְרִיף לְהַמְתִּין עוֹד וְאֵע"ג שְׂיֵשׁ לוֹ חֲבָרִים וְלֹא גְעָרוּ בּוֹ לֹא אִיכְפַת לָן
כִּהוּ דְבִטְלָה דְעֵתָם אֲצֵל כָּל אָדָם.

וְטַעְמָא דְמִלְתָּא נִרְאָה לִי דְעֵיקָר הַגְּעֵרָה הוּא מְשׁוּם שְׁחִבְרִיו מְקַפִּידִין עַל צְעָרוֹ וּמְצִירִים
עַל נְוִלוֹ וּמְשׁוּם הֵכִי גּוֹעְרִין בּוֹ שְׂיִסְתַּפֵּר אִי נְמִי מְשׁוּם כְּבוֹדָם שְׁמַקְפִּידִין עַל חֲבָרְתָם עִם
אָדָם מְנַוֵּל וְדַכּוֹנָתָהּ מֵאִי דְגָרְסִינָן בִּירוּשְׁלָמִי סוֹף פֶּרֶק אֱלוֹ מְגַלְחִין עַל כָּל הַמְתִּים אֲסוּר
לִילָף בְּסַחֲוֵרָה עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ עַד שְׂיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ צֵא
עִמָּנוּ ע"כ וּבּוֹדֵאֵי דְהֵיא גְעֵרָה שְׂאוּמְרִים לוֹ צֵא עִמָּנוּ אֲפֹשֶׁר שְׁחִסִּין עַל בְּטָלְתוֹ וְחִסְרוֹן
כִּיסוֹ וּגּוֹעְרִין בּוֹ שְׂיִצֵּא עִמָּהֶן לְהַתְעַסֵּק וּלְהַרְוִיחַ כְּמִנְהַגּוֹ.

אִי נְמִי מְשׁוּם שְׂיֵשׁ לוֹ עִמָּהֶם חֲבָרָה בְּמָמוֹן וּמְקַפִּידִין חֲבִירָיו עַל בְּטָלְתוֹ עַל שְׂאִינוֹ טוֹרַח
עִמָּהֶם. וְהֵגֵה מְדַבְרֵי רַבִּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים בְּסוֹף ס' ש"פ ט שְׁכַתְבּוּ וַיִּגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירָיו לֹא מֵר
לוֹ לְבוֹשׁ כְּלִים הַמְּגֻזְזִים לְכַבוֹד הַרְגָּל וְע"כ וְהֵם מְדַבְרֵי הַרְמְב"ן ז"ל ב"ה וְהֵרָא"ש
ז"ל פֶּרֶק אֱלוֹ מְגַלְחִין סוֹף דָּף ל"ט וְרִישׁ דָּף מ' וּמְסִימֵי בֵּה וְטַעְמָא דְבַעֲיֵנוּ רְגַל דְּבִלֵּא
רְגַל אִין חֲבִירָיו מְפִירִין בּוֹ אִם לֹא בִּשׁ כְּלִים חֲדָשִׁים וְאִין לְגַעֲרוּ בּוֹ וְאִילוּ בְּתַסְפֻּנְתָּ כִּיּוֹן
שְׂהַכְּבִיד שְׂעָרוֹ גּוֹעְרִין בּוֹ עכ"ל.

נִרְאָה מְדַבְרֵיהֶם אֱלוֹ שְׂהַקְפִּידֵת הַחֲבָרִים הִיא עַל צְעָרוֹ וְנִוְוִלוֹ שְׂיִהִיָּה מְנַוֵּל בְּרְגַל וּמְדַבְרֵי
הַתּוֹסֵפ' דְּגָרְסִי בִירוּשְׁלָמִי עַד שְׂיִשְׁלַח פֶּרַע וַיִּגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירָיו וַיֹּאמְרוּ לוֹ צֵא מֵעִמָּנוּ עכ"ל
נִרְאָה שְׂהַקְפִּידֵתָם שְׂאִינָם רוֹצִים לְהַתְחַבֵּר עִמּוֹ שְׂהוּא מְנַוֵּל וְלע"ד נִרְאָה דְבִין גְעָרוּ בּוֹ
מִצַּד עִצְמָם וּבִין גְעָרוּ בּוֹ מִצַּד עִצְמוֹ מִהֵנָּה גְעֵרְתָם דְּכִיּוֹן שְׂטַעַם הַגְּעֵרָה מְשׁוּם הַקְפִּידֵתָם
כ' אִין לְדַבֵּר קִצְפָּה וּגְבוּל אֱלָא הַפֵּל לְפִי מָה שְׂהוּא הָאָדָם וּלְפִי מָה שְׂהֵם חֲבִירָיו יֵשׁ אָדָם
חָשׁוּב אוֹ מְעֻנָּג שְׂמַתְנַוֵּל וּמְצַטְעֵר בְּמַעַט יָמִים וַיֵּשׁ חֲבִירִים חָשׁוּבִים שְׂמַקְפִּידִין וּמְצִירִים
מִיָּד וְלַעֲלוֹם אֲנִי אוֹמֵר כִּיּוֹן שְׂחזו"ל תְּלוּ הֵיטְרוֹ שֶׁל דְּבָר בְּגַעֲרַת הַחֲבָרִים כָּל מָה שְׂיִמְהָרוּ
חֲבִירָיו לְגַעֲרוּ בּוֹ בְּרֵאוּתָם שְׂהַכְּבִיד שְׂעָרוֹ וְחֲבִירָם מְצַטְעֵר אוֹ מַתְנַוֵּל עֲלֵיהֶם מְצֻנָּה
דְּאֵהֶבֶת הַחֲבָרִים קַעְבְּדֵי וְאֵגַב אוֹרְחִין לְמַדְנֵוּ מְדַבְרֵי רַבִּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים וְהֵרָא"ש
וְהַרְמְב"ן ז"ל שְׁכַתְבוּ דְּמַחְמַת הַרְגָּל נִוְוִל הָאָדָם נִיכָר וְלָכֵן תְּלוּ הֵיטְרָ לְבִישַׁת כְּלִים
חֲדָשִׁים וּמְגֻזְזִים בְּרְגַל וּבְגַעֲרַת הַחֲבָרִים מְכָאֵן יֵשׁ לְלַמּוֹד דָּאֵם חַל עָרַב הַרְגָּל אַחַר
שְׁלֹשִׁים יוֹם מִיָּד הוּי זְמַן גְעֵרָה לְכָל אָדָם שְׂאִין לָהּ אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל שְׂחִסְרוֹן הַתּוֹסְפֻנְתָּ אִין
נִוְוִל הוּא לוֹ אֲפִילוּ בְּיָמִים מוֹעֲטִים שְׂהָרִי גָזְרוּ וְאָסְרוּ לְסַפֵּר בְּחוּל הַמוֹעֵד מְטַעַם כְּדִי
שְׂיִסְתַּפֵּר בְּעָרַב הַרְגָּל כְּדִי שְׂלֵא יִכְנַס לְרְגַל כְּשֵׁהוּא מְנַוֵּל.

הָרִי שְׂחִסְרוֹן הַתּוֹסְפֻנְתָּ בְּרְגַל נִוְוִל הוּא לְכָל אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל אֲפִילוּ לְמִי שְׂאִינוֹ חָשׁוּב וְלֹא
עוֹד אֱלָא כִּיּוֹן דְּקִיָּמָא לָן דְּיוֹם שְׁלֹשִׁים הוּי כְּלֵאחַר שְׁלֹשִׁים וּמִתְרָ לְהַסְתַּפֵּר בּוֹ עַל שְׂאָר
מַתִּים אִם חַל עָרַב הַרְגָּל בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים מִהֵנָּה בְּיָה גְעֵרַת הַחֲבָרִים עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ
וּמְסַתַּפֵּר בּוֹ וְשְׂפִיר קָרִינָן בְּיָה אַחַר שְׁלֹשִׁים דְּהָא לִישְׁנָא דְּבִרְיָיְתָא קְתַנִּי עַל כָּל הַמְתִּים
מְסַתַּפֵּר אַחַר שְׁלֹשִׁים וְאֲפִילוּ הֵכִי אֲמַרִּינָן כִּיּוֹן דְּהִנְיָצָה הַחֲמָה בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים בְּטָלוּ מִמָּנוּ
גְזֻרוֹת שְׁלֹשִׁים דְּמַקְצַת הַיּוֹם כְּכֹל וּמִהֵנָּן הַחֲמָה וְאִילָף בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים חָשׁוּב לְאַחַר
שְׁלֹשִׁים וְעֵלָה קְתַנִּי עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ עַד שְׂיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירָיו מְשַׁמַּע דְּלֵאחַר הַשְׁלֹשִׁים
מִיָּד אִם גְעָרוּ בּוֹ חֲבִירָיו מִהֵנָּה גְעֵרְתָם וְכִיּוֹן שְׂכֹן אֲפִילוּ בְּיוֹם שְׁלֹשִׁים מְשַׁעָה דְּחֻשְׁבִּינָן
לָהּ לְאַחַר שְׁלֹשִׁים הוּי זְמַן גְעֵרָה: אֲבָל יֵשׁ לְדַקְדַּק בְּדַבְרֵי סְמ"ק שְׁכַתְבּוּ דְּשִׁיעוֹר גְעֵרָה

שְׁלֵשִׁים יוֹם וְהוּא מִדְּבָרֵי הַיְרוּשָׁלַמִי צָרִיכָא לִי תִלְמוּד דְּמָנָא לִיהָ הָא דְלִכְאוּרָה נֵר' דְּלֵא
הַוְנָפֵר בִּירוּשָׁלַמִי: וְעוּד עֵיקָר דִּינֵו דִּילִיף מֵהַיְרוּשָׁלַמִי שְׁהַרְגָל מְפָסִיק שְׁלֵשִׁים יוֹם דְּגַעְרָה
אֲדָרְבָא אִיפְכָא חֲזִינָן לִיהָ לְהַיְרוּשָׁלַמִי דְּהַתּוֹס' פְּתָבוּ בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁלַמִי וְהִבִּיאוּ מָרְן מוּהַר"י
קָארוּ וְז"ל בְּסִי' ש"ץ וְז"ל פְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּשֵׁם הַיְרוּשָׁלַמִי דְּגַרְסִינָן רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר
אֲבָדִימִי מְנָה תְּלָתִין יוֹמִין קָמִי מוֹעֲדָא שְׁאִיל לְרַבִּי מָנָא אָמַר לִיהָ כֹּל דְּבָר שְׁהוּא תְּלוּי
בְּשַׁבְעָה וְשְׁלֵשִׁים הַרְגָל מְפָסִיק בְּרַם הָכָא עַד שְׁיִשְׁלַח פְּרַע וְיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו וְיֵאמְרוּ לוֹ
צָא מֵעַמְנוּ עַכ"ל הָרִי מְבֹנָאָר בְּהִיזְיָא שְׁהַיְרוּשָׁל' סוּבְר אַע"ג דְּכָבֵר עָבְרוּ שְׁלֵשִׁים יוֹם אִין
הַרְגָל מְפָסִיק.

וּי"ל דְּסֵמ"ק גָּרִיס בִּירוּשָׁלַמִי פְּגַרְסַת סֵפֶר הַיְרוּשָׁלַמִי שְׁבִינְדִינוּ רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר אֲבָדִימִי
דְּמַפְת אִימִיָה קָמִי מוֹעֲדָא תְּמַנְיָא יוֹמִין אֲתָא שְׁאִיל לְרַבִּי מָנָא אָמַר לִיהָ כֹּל דְּבָר שְׁהוּא
תְּלוּי בְּשַׁבְעָה וְשְׁלֵשִׁים הַרְגָל מְפָסִיק בְּרַם הָכָא עַד שְׁיִשְׁלַח פְּרַע אוֹ עַד שְׁיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו
ע"כ.

נִמְצָא לְפִי גִירְס' זוֹ שְׁאֵלַת רַבִּי שְׁמוּאֵל הֵיִתָּה אִם הַרְגָל מְפָסִיק עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ גְּזַרְת
הַתְּסַפְּוֹרַת בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים כְּשָׂאָר מַתִּים דְּהָא יוֹם שְׁמִינִי לְמִיתַת אִמּוֹ הֵיִה עָרַב הַרְגָל וְלְפִי
גִירְס' זוֹ אִין מְפָאָן רְאָיָה אֵלָא לְשֵׁלָא יְפָסִיק הַרְגָל גְּזַרְת הַתְּסַפְּוֹרַת בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם
כְּשָׂאָר מַתִּים אֲבָל לְשֵׁלָא יְפָסִיק הַרְגָל הַגְּעָרָה אַחַר שְׁלֵשִׁים אִין רְאָיָה וּמָה שְׁכַתְב סֵמ"ק
דְּקָאמַר בִּירוּשָׁל' דְּשִׁיעוּר גְּעָרָה שְׁלֵשִׁים יוֹם נִרְאָה דְּדִינִיק לָהּ מִיִּיתוּר לְשׁוֹן הַיְרוּשָׁלַמִי
דְּקָאמַר עַד שְׁיִשְׁלַח פְּרַע אוֹ יִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו דְּאִי הָאִי שְׁיִשְׁלַח פְּרַע מְשַׁמְעוּ שְׁיִלוּחַ פְּרַע
כְּסַתָּם שְׁיִלוּחַ פְּרַע דְּהֵינּוּ שְׁלֵשִׁים יוֹם דְּשָׂאָר מַתִּים א"כ לָא אִיִּצְטְרִיף לְמִימְרָא דְּהוּי שְׁפַת
יְתֵר וְהָכִי הֵנּוּ לִיהָ לְמִימַר כֹּל דְּבָר שְׁהוּא תְּלוּי בְּשַׁבְעָה וְשְׁלֵשִׁים הַרְגָל מְפָסִיק בְּרַם הָכָא
עַד שְׁיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו וְתוֹ לָא מִיִּדִי וּמִסְגִּיָּת הַיְרוּשָׁלַמִי דְּיִיקָא הָאִי דְּיִיקָא דְּסֵמ"ק שְׁפִיר
טְפִי דְּגַרְסִינָן בְּסוּף אֵלוּ מְגַלְחִין עַל כֹּל הַמַּתִּים אֲסוּר בְּתַגְלַחַת עַד שְׁלֵשִׁים יוֹם עַל אָבִיו
וְעַל אִמּוֹ עַד שְׁיִשְׁלַח פְּרַע אוֹ עַד שְׁיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו ע"כ מֵהָאִי לִישְׁנָא מְדִיִיקָא שְׁפִיר טְפִי
הָאִי סְבָרָא דְּסֵמ"ק דְּאִי תִימָא דְּהָאִי עַד שְׁיִשְׁלַח פְּרַע הוּא כְּסַתָּם שְׁיִלוּחַ פְּרַע דְּהֵינּוּ
שְׁלֵשִׁים יוֹם דְּשָׂאָר מַתִּים לָא צָרִיכָא לְמִימְרָא דְּהוּי שְׁפַת יְתֵר וְהָכִי הֵנּוּ לִיהָ לְמִימַר עַל
כֹּל הַמַּתִּים אֲסוּר בְּתַגְלַחַת עַד שְׁלֵשִׁים עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ עַד שְׁיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו וְאִנּוּ
יְדַעִינָן דְּרוּצָה לוֹמַר דְּלֵאחַר שְׁיִלוּחַ פְּרַע דְּשָׂאָר מַתִּים עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ צָרִיף לְהַמְתִּין עוּד
עַד שְׁיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו דְּנִדְאִי תִלְמוּדָא אֲתָא לְהַחְמִיר עָלָיו עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ וְלֵא לְהַקְל
וּמִשׁוּם הָאִי יִיתוּרָא דְּלִישְׁנָא דִּירוּשָׁלַמִי דְּמוֹסִיף וְקָאמַר עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ עַד שְׁיִשְׁלַח
פְּרַע דְּיִיק סֵמ"ק שְׁהַפְּוֹנָה בּוֹ שְׁיִגְדַל פְּרַע אַחַר עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ מְלַבַּד פְּרַע דְּשָׂאָר מַתִּים
וּסְתָם שְׁיִלוּחַ פְּרַע שְׁלֵשִׁים יוֹם כְּדִילְפִינָן לָהּ פְּרַע מְנַזִּיר וְהָכִי קָאמַר עַל כֹּל הַמַּתִּים
אֲסוּר בְּתַגְלַחַת עַד שְׁלֵשִׁים יוֹם עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ לָא סְגִי בְּהִנֵי שְׁלֵשִׁים אֵלָא צָרִיף לְהַמְתִּין
עַד שְׁיִשְׁלַח פְּרַע אוֹ עַד שְׁיִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו מְשַׁמְעַ וְדָאִי שְׁיִשְׁלַח פְּרַע וּבְנִדְאִי מְשַׁמְעַ פְּרַע
אַחַר דְּהֵינּוּ שְׁלֵשִׁים יוֹם שְׁנִיִים אוֹ יִגְעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו דָּאִם גְּעָרוּ בּוֹ חֲבִירֵיו הַפְּקִיעוּ מִמְּנוּ
הַשְׁלֵשִׁים הַשְּׁנִיִים.

נִמְצָאנוּ לְמַדִּין לְפִי סְבָרַת סֵמ"ק רַבִּי שְׁמוּאֵל שְׁאֵל מֵר' מוּנָא אִם הַרְגָל מְפָסִיק עַל אִמּוֹ
גְּזַרְת הַתְּסַפְּוֹרַת בְּתוֹף שְׁלֵשִׁים יוֹם דְּשָׂאָר מַתִּים וְהַשִּׁיב לוֹ רַבִּי מוּנָא כֹּל דְּבָר שְׁתְּלוּי

בשבעה ושלשים הרגל מפסיק דהיינו חל הרגל בתוך שבועה מפסיק ממנו גזרת שבועה חל הרגל בתוך שלשים מפסיק ממנו גזרת שלשים נמצא שאין הרגל מפסיק אלא גזרת הימים שחל בתוכם ביום הכא דהיינו גזרת תספור' דאב ואם אינה תלויה בשלשים יום כשאר מתים אלא תלויה גם בגזרה אחרת אחר השלשים דהיינו לשלח פרע אחר השלשים דהיינו שלשים יום שניים או יגערו בו חביריו ואין הרגל מבטל אלא חדא גזרה דהיינו שבועה ושלשים דשאר מתים זהו פ' הירוש' לדעת סמ"ק ומעשה לפי זה דכשעברו השלשים יום הראשונים ונכנסו השלשים יום השניים דאב ואם שהרי אין פאן לפניו אלא גזרה חדא דהיא גזרת השלשים השניים וחל בהם הרגל סבירא ליה לסמ"ק דשפיר מצינו למימר דהרגל מפסיקן שהרי הרגל מפסיק גזרת הימים שחל בהם.

והרמב"ם ז"ל אע"ג דגרס בירושלמי פסמ"ק עד שישלח פרע או עד שיגערו בו חביריו בעובדא דרבי שמואל לא גריס פסמ"ק דמפת אמה תמניא יומין קמי מועדא אלא גריס פתוספות רבי שמואל מנה תלתין יומין קמי מועדא ומשום הכי פסק שאין הרגל מפסיק גזרת התספורת על אמו אפילו שחל אחר שלשים.

ומה שהכריח להרמב"ם לנווד מגרסת התוס' דגרסי בירושלמי עד שישלח פרע ויגערו בו חביריו וגריס איהו או יגערו בו חביריו נראה לע"ד דלפי גרסת התוס' דגרסי ויגערו על פרחין לומר דסבר הירושלמי דצריך לשלח פרע אחר שלשים יום דשאר מתים וגם צריך שיגערו בו חביריו דהכי דייק לישנא דהירושלמי דקאמר על כל המתים אסור בתגלחת עד שלשים יום על אביו ועל אמו עד שישלח פרע משמע ישלח פרע בתר שלשים דשאר מתים וגם יגערו בו חביריו דאי תימא האי עד שישלח פרע קאי אשילוח פרע דשלשים יום שזכר הוי שפת יתר והכי הוה ליה למימר על כל המתים אסור בתגלחת עד שלשים יום על אביו ועל אמו עד שיגערו בו חביריו ומשמע ודאי על אביו ועל אמו לא סגי בשלשים יום דשאר מתים אלא צריך עוד שיגערו בו חביריו ומדכפל לשונו והוסיף וקאמר על אביו ועל אמו עד שישלח פרע ויגערו משמע דתרי בעי אחר שלשים יום דשאר מתים דישלח פרע אחר וגם יגערו בו חביריו ולפי גרס' זו הירושלמי פליג אתלמודא דידן וקי"ל דכל טצדקי עבדינן כדי להספיק רבונאתא אהדדי דגדול פח השלום ומשום הכי נקט הרמב"ם בירושלמי כגרסת הספרים המסכמת לתלמוד דידן ומעשה נתבאר פירוש רבינו הגדול מוהר"י קארו ז"ל בדברי הרמב"ם שהוא מוכרח ויציב ופירוש מה שכת' רבינו הגדול מוהר"י קארו בדברי הרמב"ם יתיה הרבה מאד.

נראה לומר שאפשר שיהיו מ' או נ' יום ושפיר קרינן בהו הרבה מאד וראיה לזה דאמרי' בפ' אלו מגלחין ביוסף הפהו שנשא בת אחות אשתו לאתרו ואעפ"כ לא בא עליה עד זמן מרובה ובעי תלמודא מאי זמן מרובה א"ר פפא לאחר שלשים יום הרי דל' יום קרי זמן מרובה והוסיף רבינו הגדול לכתוב הרבה מאד לאפוש' עוד ד' יום כדאמ' ימים רבים מיעוט ימים שנים רבים שלשה.

ולעולם נראה לע"ד שאינם יותר מששים יום ודייקנא לה מדכתב הרמב"ם ז"ל על אביו ועל אמו עד שישלח פרע או עד שיגערו בו חביריו משמע דעל אביו ועל אמו צריך שישלח פרע יותר על השלשים יום דשאר מתים וסתם שילוח פרע הוי שלשים כדכתיב ופרע לא ישלחו נמצינו למדין דלהרמב"ם ז"ל היכא דליכא חבירים שגוערים בו ומתין

עוד מלבד השלשים יום דשאר מתים שלשים אחרים ובהכי יצא ידי חובתו על אביו ועל אמו ועל עניו שצא בשאלה דהפוסקים פולקם פסקו שהרגל אינו מפסיק על אביו ועל אמו אפילו אחר שלשים לבד מסמ"ק דס"ל דאם פגע הרגל אחר שלשים הרגל מפסיק והוקשה להם מה מקום למחלוקת זו וכו' פבר נתבאר דיש למחלוקת זו מקום גדול דלסמ"ק אם פגע ערב הרגל אחר שלשים ואין לו חברים שיגערו בו הרגל מפסיק דס"ל דהוי מלתא שתלויה בגזרת שלשים ולשאר פוסקים לא מהניא פגיעת הרגל אף לאחר שלשים להפסיק ממנו גזרת התספורת על אביו ועל אמו אלא בגערת החברים: וילעניו שצא בשאלה דהואיל ודין זה עיקרו משום פבוד אב ואם דליהוי להו היפירא דלמא הולכים בספיקו לחומרא לע"ד נראה לא תהא מצוה זו דרפנו בכיבוד אב ואם גדולה ממצוה דרפנו בכבוד התורה דאזלי' בספי' לקולא ספק אמר אמת ויצי' אינו אומר דהכי דק"ל אמת ויציב דרפנו אע"ג דהיא משום לתא דלמען תזפור את יום צאתה מארץ מצרים ספק קרא הלל אינו קורא ואע"ג דהוי שבח וכבוד למקום ב"ה ואם נבוא לחוש לכבוד אב ואם במלתא דעיקרא דרפנו כ"ש דניחוש לכבוד המקום ב"ה להחמיר להללו ולכבדו אלא אין לנו אלא מה שאמרו רבותינו ז"ל ספיקא דרפנו לקולא לא נביט לתומרו של דבר ולא לקולו כל חיוב שחיבוננו הם מדבריהם בין שיהיה על דבר חמור פגון שבות דשבות שהוא חיוב סקילה וכרת בין שיהיה שבות די"ט דהוי לאו גרידא אזלינו בספיקו לקולא וא"ת נהלא פתוב בה"ג פח"ז חובה נח"ר רשות ופליג רבי יוחנן ואמר דברים שבצנעה נוהג וקאמרי רפנו דהלכתא פרבי יוחנן ואע"ג דשמואל קא מיכל דכי אמרי' הלכה פדברי המיכל באבל הכי דפליגי תנאי אבל בפלוגתא דאמוראי לא עכ"ל והביאו דבריהם הרא"ש ז"ל בריש פ"ק דכתובות והתוספות פרק אלו מגלחין דף כ"ד והרמב"ן ז"ל בת"ה וסמ"ג והספיקו הם לדבריהם דה"ג נראה דהאי פלגא דהלכה פדברי המיכל דוקא בפלוגתא דתנאי הוא דנקטינו פדברי המיכל אבל פדאמוראי לא אם פן כ"ש דלא נקטינו במחלוקת הפוסקים פדברי המיכל הא לאו מלתא היא דהא דאמרי הני רבנותא דפלוגתא דאמוראי לא נקטינו פדברי המיכל היינו פההוא גוונא דאתמר דהיינו דנקטינו פדברי המיכל באבל אפילו יחיד פנגד רבים פההוא גוונא היכא דהוי פלוגתא דאמוראי לא נקטינו פדברי המיכל אלא פדברי הרבים המחמירין: וההיא הלכתא דפח"ז ונת"ר דפליגי בה שמואל ורבי יוחנן ר' יוחנן לגבי שמואל חשיב רבים במקום יחיד דהא קי"ל רב ורבי יוחנן הלכתא פרבי יוחנן וכ"ש דהלכתא פרבי יוחנן לגבי שמואל דהא הלכתא פרב באיסורי לגבי שמואל אבל במחלוקת שקולה הדרין לכלליו דאי ההיא פלוגתא היא במלתא דרפנו נקטינו פדברי המיכל ראיה לדברינו דהא חזינו לרבינו הגדול מוהר"י קארו ז"ל בענין אבילות דאב ואם פסק פמאן דמיכל בענין מת אביה של פלה או מתה אמו של חתן או אחד משאר קרובים דלהרא"ש ז"ל קוברין את המת מיד ונוהג שבעת ימי אבילות ודוחין את החופה עד שיעברו שלשים יום והרמב"ם התיר לכנס מיד אחר שבעת ימי אבילות ומסיק רבינו הגדול מוהר"י קארו ז"ל זה לשונו וילעניו הלכה נקטינו פדברי המיכל באבל עכ"ל ולא חילק בין אביה של פלה ואמו של חתן ובין שאר קרובים אלא בחדא מחתא מחתינהו ואמר פכולהו נקטינו דיקנוס מיד לאחר שבעת ימי אבילות ולא חיישינו לכבוד אב ואם אלא פינו דהאי פבוד אב ואם דאבילות הוי מלתא דחייבא מדרפנו נקטינו בספיקא לקולא פכולהו חיובי דרפנו ולא איצטריוכנא

לברורי האי מלתא אלא משום דאמת בשאלה ופקידו עלן לברורי לה משום הכי איטפלנא לה וברירנא לה דבנדון זה אעיקרא דדינא פבר ברירנא לה ברירו וד ונקי דאליבא דכולהו רבנאותא בין אליבא דתלמודא דידן בין אליבא דתלמו' דבני מערבא מסקנא חדא לכולהו רבנאותא דכשיעברו השלשים יום דשאר מתים הוי זמן גערה שיוכלו החברים לגעור במתאבל על אביו ועל אמו שישתפר וליפא שום ספיקא דהלכתא ברירא היא ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכירי: סימן ח שאלה פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות ק"ש פמה ירחיק אדם מצואה וממי רגלים ואח"כ יקרא קרית שמע ארבע אמות במה דבר' אמורי' בזמן שהם מלאחוריו או מצדיו אבל אם הוי פנגד פניו מרחיק מהן עד שלא יראה אותן ואח"כ יקרא וכתב עליו מוהר"י קארו בכ"מ ז"ל פמה ירחיק אדם וכו' משנה שם וכמה ירחיק מהן ומן הצואה ד' אמות פירו' מהן ממי רגלים ובגמרא אמר רבא אמר רב הונא לא שנו אלא לאחוריו אבל לפניו מרחיק מלא עיניו וסובר רבינו דצדדין הרי הו פלאחוריו.

והרב מנוח פתב דלכאורה משמע דכלפניו דמי דאמרינן גבי לולב עקום ואפשר לומר דמה שכתב הרב מייירי בשאינו יכול לסלקה לאחוריו דאמרינן בגמרא דהיכא דלא אפשר יסלקוה ד' אמות א"כ היכא דאפשר כלפניו דמי ונהיכא דלא אפשר פלאחוריו דמי עכ"ל קשיא לן למה מרן לא העלה הא דפירש הרב מנוח על שלחנו הטהור דנר' מדהביא האי פירוש דהר' מנוח שפירש בדברי הרמב"ם משמע דניחא ליה למוהר"י קארו ז"ל האי פירוש דהרב מנוח וא"כ הנה להעלות על שלחנו הטהור בסי' ע"ט: תשובה מרן רבינו הגדול מוהר"י קארו זצ"ל לא ס"ל האי פירוש דה"ר מנוח ז"ל ולשונו מוכיח פן בהידיא שכתב וסובר רבינו דצדדין הרי הו פלאחוריו הרי ברור בדברי מרן הריק"א שהרמב"ם ס"ל דצדדין הם פלאחור' ודלא כה"ר מנוח עוד שכת' וה"ר מנוח ולא פתב וכתב ה"ר מנוח משמע דה"ר מנוח פליג אהא דכתב מרן דהרמב"ם ס"ל דצדדין פלאחוריו וזה פשוט ועמה אבאר לה טעם הדבר מה שכתב ה"ר מנוח דלכאורה משמע דכלפניו דמי פדאמרינן גבי לולב עקום אחר המחילה אני אומר דלא היא דשנייא טובא מלולב דלא דמי כלל דטעמא דפיסול דלולב עקום הוא משום מום ומאי מומו דלולב עקום לפניו הוא משום דלא הוי דרף ברייתיה דתנן' בפ' לולב הגזול ריש דף ל"ב לולב עקום פסול אמר רב פפא לא אמרן אלא לפניו אבל לאחוריו ברייתיה הוא אמר רב נחמן לצדדין כלפניו דמי ואמרי לה פלאחוריו דמי ע"כ.

הרי מבואר בהידיא דפיסול לולב העקום לפניו או לצדדין הוא משום דלא הוי דרף ברייתו וכינון שפן אין משם ראיה לומר דצדדין הוו כלפניו וגם אין ראיה לומר דצדדין הוו פלאחוריו ופשוט הוא ברם הכא בק"ש שהרחקה שצריף שירחיק מן הצנאה שלפניו מלא עיניו הוא משום ולא יראה בה ערות דבר וכינון דהצואה היא בצדדין הא לא חזי לה אלא א"כ הופך פניו לצדדין והקורא ק"ש לא עביד להפוך פניו לצדדין דלית ליה רשות בשעת קריאה להפוך פניו ולהסתפל הנה ונהנה וכינון שפן שפיר דמי לקרות ק"ש אע"ג דצואה בצדדין ודי ליה בהרחקת ד' אמות פינון דלא חזי לה לא צריף הרחקת מלא עיניו דכלאחוריו דמ' ומ"ש דמה שכתב הרב מייירי בשאינו יכול לסלקה דאמרינן בגמ' היכא דלא אפשר וכו' לע"ד לא היא דהתם לענין תפלה אמתרא בפ' מי שמתו ס"ו דף כ"ב תנא הנה עומד בתפלה וראה צואה פנגדו מהלף לפניו עד שיתרקה לאחוריו ד' אמות

והתנני' לצדדין ל"ק הא דאפ"ש' הא דלא אפש' ע"כ ופסקה הרמב"ם בפ"ד מהלכ' תפלה
ואם איתא דהוא הדין לענני ק"ש לא הנה שתיק מנה הרמב"ם וליכא למילף מתפלה
לק"ש דהרבה חומרות איכא בתפלה מה שאין בק"ש: ולע"ד יש טעם גדול לחלק ביניהם
דלענני תפלה כל שאפ"ש' צריף לסלק הצנאה לאחריו על כל פנים ולא סגי ליה בסלוק
לצדדין דהא פשמיים תפלתו ופוסע שלש פסיעות לאחוריו הצנאה שהיתה בצדו חוזרת
להיות לפניו ואע"ג דסיים תפלתו מ"מ כל ד' אמות תפלתו סדורה בפיו ורחושי מרחשן
שפנותיה נחשיב שעדין קאי בתוך תפלתו ואין נכון שתהיה הצנאה פנגדו דאמרינן בפ'
בני העי' המתפלל אל ישתינ עד שישקה כדי הלוח ד' אמות שכל ד' אמות תפלתו סדורה
בפיו ורחושי מרחשן שפנותיה ופסקוה כל הפוסקים וגם מוהריק"א ו"ל העלה אותם על
שלחנו א"ח ס' צ"ב הא למדנו דאחר שסיים תפלתו חשיב עדין בתוך תפלתו עד שהות
כדי הלוח ד' אמות ומאח' שכן הוא הדין לצנאה שהיתה בצדדין שפשמיים תפלתו ופוסע
שלש פסיעות לאחריו אותה צנאה שהיתה בצדדין חזרה להיות לפניו וליכא שהות כדי
הלוח ד' אמות שעדין שפנותיה מרחשן וחשבינן ליה שעדין קאי בתוך תפלתו ודאי לא
נכון עוד כשפוסע שלש פסיעות לאחריו אחר תפלתו כשנותן שלום לשמאלו ולימינו
הרי הצנאה לפניו ממש מה שאין כן בק"ש שאינו זו ממקומו ואינו פונה לכאן ולכאן
שצריף לקרותה באימה וביראה וברתת ובזיע כדכתב רבינו בסי' ס"א וא"ת לפי האי
טעמא א"כ על כל פנים צריף לסלק הצנאה לאחריו ולא סגי בסלוק צדדין כלל הא ל"ק
דהאי גברא אנוס הוא שהיה עומד בתפלתו וראה הצנאה ונתרחק ממנה שיעור הראוי
לאותה שעה ובעיקר תפלתו הנה מקומו נקי אע"ג דלאח' תפלתו חזרה להיות לפניו פיו
דאינו עומד בתפלתו ממש אלא חשבינן ליה כאלו עדין הוא בתפלתו מסיבת דמרחשן
שפנותיה לא מחמרינן עליה בשעת הדחק ראה לזה דהא בהה"י דפ' בני העי' דהמתפלל
לא ישתינ עד שישקה אשכחן דמקילי בה רבנן בשעת הדחק כתב רבה"ט"ו א"ח ס' צ"ב
ו"ל ואיתא הכי נמי בירושלמי גבי ריקקה הרוקק אל יתפלל עד שישקה ד' אמות
המתפלל אל ירוק עד שישקה ד' אמות וכתב מוהריק"א ו"ל ומש' ואיתא נמי וכ' כן
כתב שם ה"ר יונה וכתב עוד ודוקא לרצונו אבל אם נזדמן לו רוק מות' כדבעינן למימר
קמן עכ"ל וכף העלה מרן על שלחנו בסי' צ"ב ומשמע דהוא הדין במשתין דאם נזדמן
לו להשתין לא צריף לשהות כדי הלוח ד' אמות ואתני' במפל שכן דבמשתין איכא צערא
דגופא ואיכא ספנתא ואיכא משום דהמשהה נקביו עוב' משום כל תשקצו את נפשתיכם
הרי אשכחנא דבמת דהתפלל קי"ל שיכול להשתין לאונסו ולא צריף לשהות ד' אמות
אע"ג שעדין שפנותיה מרחשן ומאי דקשיא להו למה מרן לא העלה הא דה"ר מנוח על
שלחנו בסימן ע"ט איברא בסי' ע"ט לא כתב אלא ומלפניו צריף להרחיק מלא עיניו אפי'
בלילה שאינו רואה אותה צריף להרחיק עד מקום שאינו יכול לראותה אבל בסימן פ"א
כתב רבה"ט"ו ו"ל ו"ל הנה קורא וראה צנאה פנגדו ילף כדי שיזרקנה לאחריו ד' אמות
ואם אי אפשר כגון שיש לפניו נהר או דבר אחר המעכב ילף עד כדי שיניחנה לצדדין
ד' אמות עכ"ל וכתב מוהריק"א הנה קורא וראה וכו' ברייתא בפ' מי שמתו גמ' הנה עומד
בתפלה ונזכר שהוא בעל קרי וכו' ואע"ג דהיא ברייתא לענני הנה עומד בתפלה מיתנני'
למד ממנה רבי' להיכא דהנה קורא ק"ש וכף העלה על שלחנו הטהור שם ומכאן אתה
למד שאם פירוש הר' מנוח שפיר' בדברי הרמב"ם נכון בעיני רבינו מוהריק"א ו"ל לא

היה נמנע מלכתוב פאן וכן פירש הר' מנוח בדברי הרמב"ם ומדלא כת' פן משמע דס"ל למר' דלהרמב"ם דלעגנו תפלה מיפני' דוקא ואין ללמוד מענה לק"ש: סימן ט שאלה פתב הרמב"ם בפט"ו מהל' תפיל' בדין גשיאות כפים וז"ל עם שהם אחרורי הפהגים אינם בכלל הברכה אבל העומדים מצדיהו הרי הם בכלל עכ"ל.

וקשיא לן הך פתב עם העומדים מצדי הפהגים הרי הם בכלל ברכה משמע דס"ל צדדין פלפני דמי ובפ"ג מה' ק"ש פתב פמה ירחיק אדם מצואה וממי רגלי' ואח"כ יקרא ק"ש ד' אמות במה דברים אמורים בזמן שהם באחריו או מצדיו אבל אם היו פנגד פניו מרחיק מהן עד שלא יראה אותן ואח"כ יקרא עכ"ל הרי בדין ק"ש פתב שצדיו פלאחריו: תשובה ממה שפכתתי לה בתשובה שאלתה הראשונה בענין מה שפכתב מרן הריק"א ז"ל בשם הר' מנוח דצדיו פלפניו דמי יתבאר לה תירוץ קושיא זו דבק"ש דצריה שירחיק ממנה מלא עיניו הטעם משום ולא יראה בה ערות דבר וכשהיא בצדו דלא חזי לה אין פאן משום ולא יראה בה אבל אני רואה בדין זה דברפת פהגים קושיא אחרת וגם בדברי בעל הטורים שהוא פתב גם פן סתם בסי' קכ"ח מטו' א"ח וז"ל דעם שלפני הפהגים ומצדיהם הם בכלל הברכה.

ודין זה מקורו בסוטה פ' ואלו נאמרין בסוף דף ל"ח תני אהבה בריה דר' מנימין בר חייא עם שאחרורי הפהגים אינם בכלל ברכה אבעיא להו צדדין מהו אמר אבא מר בר אשי ת"ש דתנו נתפנון להזות לפניו והזה לאחריו לאחר' והזה לפניו הזייתו פסולה.

נתפנון להזות לפניו והזה לצדדין שבפניו הזייתו פשרה ע"כ מלישנא דהאי מתני' דפשט מינה משמע דלא חשיב צדדין פלפניו אלא צדדין שממנו ולהלן פנגד פניו אבל צדדין ממש שמכוננים נגד ימינו בשנה ונגד שמאלו אינם פלפניו וגם מדברי רש"י ז"ל משמע פן שפכתב זה לשונו על הצדדין שבפניו צדדין שיש ממנו ולהלן ולא צדדין שיש ממנו ואלאחור והכא נמי העומדין בצדדין של פהו הימינו ולהלן בכלל הברכה הם דכלפניו דמי אבל שלאחר הימינו אף על פי שאינם אחריו ממש פלאחריו דמי עד פאן לשון רש"י ז"ל הרי מלשון רש"י ז"ל משמע בהידיא דלא אמרינו העומדין בצדדין של פהו פעומדין לפניו אלא בעם העומדין ממנו ולהלן דהיינו פנגדו אבל העומדין בצדדין שאינו ממנו ולהלן דהיינו הצדדין המכוננים פנגד ימין הפהו וכנגד שמאלו ממש לא דהכי משמעות מתני' דפשוטו לה מנה הרי מה דאבעי' לן צדדין מהו לא פשטינו ממתני' אלא צדדין שממנו ולהלן הם פלפניו וכן משמע מדברי הרמב"ם בפ"י מהלכות פרה אדומה שכת' וז"ל המתכנין להזות לפניו והזה לאחריו לאחריו והזה לפניו הזייתו פסולה נתפנון להזות לפניו והזה לצדדין שבפניו הזייתו פשרה עכ"ל מדכתב לצדדין שבפניו משמע דדוקא צדדין שממנו ולהלן הם פלפניו אבל צדדין ממש שהם צד ימינו וצד שמאלו בשנה אינם פלפניו ואם פן איך מרוהרמב"ם ומרן בעל הטורים פתבו סתם העומדין מצדיהו הרי הם בכלל ברכה ולא חילקו בין צדדין שמהם ולהלן לצדדין שפנגד ימינם ושמאלם ועייננא במתני' דפשוטו לה מינה ואשכח' דקשיא לן מתני' דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא רישא קתני נתפנון להזות לפניו והזה לאחריו לאחריו והזה לפניו הזייתו פסולה משמע הא נתפנון להזות לפניו והזה לצדדין הזייתו פשרה וסיפא קתני נתפנון להזות לפניו והזה לצדדין שבפניו הזייתו פשרה משמע הא הזה לצדדין שאינם לפניו הזייתו פסו' קשיא

סיפא לרישא ואורחא דתלמו' היכא דקשיא דיוקא דרישא אדיוקא דסיפא מקשה קשיא דיוקא אדיוקא ומסיק הילכה מהא ליכא למילף וקא חזינו דפשיט תלמודא מהאי מתני' ולא קשיא להו דיוקא אדיוקא אלמא לית פאן דיוקא ועייננא בלישנא דמתני' ודניקנא בה ואשכחנא תירוץא ודא היא דלפי מאי דהנה ס"ד דהא דקתני והנה לצדדין שבפניו פירושו לצדדין שממנו ולהלן לפניו הנה לה למתני' למימר והנה לצדדין שלפניו דבהה יצדק הפירוש לצדדין שממנו ולהלן לפניו ומדלא קתני הכי וקתני לצדדין שבפניו דיוקא שבפניו היינו לצדדין שממנו ולהלן פנגד ימינו וכנגד שמאלו ממש שפני האדם הם שנים אחד לימינו ואחד לשמאלו וחוטמו באמצע והם שני צדיו ממש והכי דייק לישנא דרש"י שכתב וז"ל על הצדדין שבפניו צדדין שיש ממנו ולהלן ולא צדדין שיש ממנו ולאחור והכא נמי העומדין בצדדין של פהו הימינו ולהלן בכלל הברכה הם דכלפניו דמי אבל שלאחר הימינו אע"פ שאינו אחריהם ממש כלאחריהם דמי ע"כ לשונו מלשון זה דרש"י משמע בהדיא דלית פאן אלא שתי חלוקות דצדדין אחת שיש ממנו ולהלן והאחת שיש ממנו ולאחור ולפום מאי דהנה סלקא דעתין דמ"ש דיש ממנו ולהלן פירושו ממנו ולהלן לפניו הנה פאן שלש חלוקות דצדדין א' שיש ממנו ולהלן פנגד פניו וא' שיש ממנו ולאחור וא' שהם ממש פנגד צדי הפהגים ואינם נוטים לא לפנים ולא לאחור ולפי זה צדיו בעיני לא אפשיטא דנדאי כי קא מבעיא לן צדדין מהו הוא על העומדין פנגד צדדין ממש דאלו לעומדין לפני הפהגים ואינם מכוננים לפניהם ממש לא צריכא דהדבר למד מעניינו דכתיב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם ופשוט דלא היו ששים רבוא מכוננים פנגד פניו אלא משוכין לצדדין א"כ על פרחין לומר דמה שכתב רש"י ז"ל על צדדין שיש ממנו ולהלן אין פירושו להלן לפניו אלא פירושו ממנו פנגד ימינו ושכנגד שמאלו ממש והיינו שבפניו דקתני מתני' וכדכתיבנא ובהכי אתי שפיר מאי דכתב וסיים ולא צדדין שיש ממנו ולאחור נמצא שאין פאן אלא שתי חלוקות דהיינו צדדין שבפניו שמשוכין לימינו ולשמאלו ממש בשוה ומה שהוא פנגד העורף וממנו ולאחור הם צדדין שלאחריו אבל מה שהוא לפניו אע"ג דאינו לפניו ממש אלא משוכין לצדדין לא חשיבי לצדדין אלא חשיבי לפניו ממש נמצא דאין להקפיד אלא על העומדין לצדדין פנגד העורף ולאחור ובהה מאי דקשיא לן דיוקא דסיפא אדיוקא דרישא אנלא לה דאין פאן דיוקא.

והכי נמי דייקי דברי התוספות שם וז"ל מחיצה מאי י"ל דדוקא בדלא אנסי קא מבעיא ליה אבל בדאנסי פשיטא דמי גרע מאחיהם שבשדות וא"ת אי לא אנסי אמאי צדיפא מעם שאחורי הפהגים בלא הפסק מחיצה.

י"ל עם שאחורי הפהגים מראין בעצמם פאלו אין הברכה חשובה בעיניהם דכתיב אמור להם פנים פנגד פנים והם עומדין אחורי עורף אבל בהפסק מחיצה פינון דלא קיימי אחורי עורף לא מלתא דלא חזינו דקפיד קרא בהכי עכ"ל הרי ברור בדברי התוספות נמי דאין קפידא אלא בעומדין אחורי עורף וגם דברי הרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות פרה אדנמה הכי דייקי שכתב והנה לצדדין של פניו ולא פתב לצדדין שלפניו דלפום מאי ס"ד מעיקרא דפירוש לצדדין שבפניו דקתני מתני' הוא לצדדין שממנו ולהלן פנגד פניו הו"ל לכתוב והנה לצדדין שלפניו ונשמר הרמב"ם ז"ל ולא כתב פן וכתב לצדדין של פניו לאשמעיןן שהאי שבפניו דקתני מתני' אינו רוצה לומר פירושו שלפניו אלא פירושו של פניו וכדכתיבנא שפני האדם הם שנים אחד בצד ימינו ממש ואחד בצד שמאלו ממש וחוטמו

באמצע שנמצא צדדין שלפניו הוא מה שמכונן פנגד ימינו ממש וכנגד שמאלו ממש כל זה שפכתתי הוא משום יגדיל תורה ויאדיר דשבעים פנים לתורה.

שפכר מרן רבינו הגדול מוהר"י קארו זצ"ל בבית יוסף א"ח סי' קכ"ח נראה מדבריו שעמד על כל מה שפכתנו ומי הוא שיבא אחרי המלה אלא ידעתי שאני הוא מתלמי' וחדו הרב בדברי תלמידו הן לפניו ודבריו צריכין ביאור לכן טרחתו וכתבתי מה שפכתתי כתב רבינו בעל הטורים ז"ל שם וזה לשונו תני אהבה בריה דר' מנימין בר חייא עם שאחורי הפהנים אינם בכלל ברכה אבל שלפניהם ומצדיהם אפילו מחיצה של ברזל אינה מפסקת ע"כ.

וכתב מרן מוהר"י קארו זצוק"ל וז"ל תני אהבה בריה דר' וכו' גם זה שם וכו' אבעיא להו צדדין מאי ת"ש דתנו נתפנון להזות לפניו והזה לאחוריו לאחוריו והזה לפניו והזאתו פסולה לפניו והזה מן הצדדין שבפניו והזאתו פשרה ופרש"י על הצדדין שבפניו צדדין שיש ממנו ולהלן ולא צדדין שיש ממנו ולאחור וקא נמי העומדין בצדדין של פהו הימינו ולהלן בכלל הברכה הן דכלפניו דמי אבל שלאחר הימינו אע"פ שאינו אחריהם ממש פלאחוריו דמי ע"כ פלומר דעם שלפני הפהנים ואינם מכוננים נגד פניהם אלא משוכין לצדדין הוו בכלל ברכה ועם שאחורי הפהנים ואינם מכוננים פנגד אחוריהם אלא משוכין לצדדין אינם בכלל ברכה ורבינו כתב סתם דעם שבצדדין הרי הם בכלל ברכה וכן כתב גם כן הרמב"ם ולא חילק בין צדדין שממנו ולהלן לצדדין שממנו ולאחור משמע דסבירא להו דכל שהם לפני הפהנים אפילו שאינם מכוננים פנגד פניהם אלא משוכין לצדדין פשיטא דבכלל עם שלפני הפהנים הם ואותם שהם אחורי הפהנים אע"פ שאינם מכוננים פנגד אחוריהם אלא משוכין לצדדין פשיטא דבכלל עם שאחורי הפהנים הם ולא הוצרכו למעטם ולא אבעיא אלא בעם שהם ממש פנגד צדי הפהנים ופשט ליה מדקתני דינא דהנה על צדדין שבפניו ולא קתני דינא דהנה על צדדין שאחוריו אלמא דהכי קאמר כל צדדין בפניו דמי וכן אמרו בירושלמי פ"ד אין עומדין הדא אמרה העומדין מן הצדדין בכלל ברכה ולא חילקו בין צדדין לצדדין עכ"ל מרן מדברי מרן הר"י קארו ז"ל משמע דרש"י לא ס"ל כרבינו בעל הטורים וקהרמב"ם שמרן פיר' דברי רש"י וכת' פלומר וכו' מדבריו אלה משמע דעם שבצדדין דהוו בכלל הברכה הם העומדין מלפני הפהנים אע"פ שאינם מכוננים פנגד פניהם אלא משוכין לצדדין וזה מבואר בדבריו וגם מדכת' ורבינו כת' סתם דעם וכו' ולא כתב וגם רבינו כת' וכו' או הנה ליה לכתוב וכת' רבינו סתם עם אלא מדכת' ורבינו כתב סתם משמע דרבינו בעל הטורים פליג ארש"י וא"כ קשיא לי לפי זה בדברי רש"י דיוקא דריש דבריו אסיפא דריש דבריו וכמו שפכתנו וצריף לי עיון: סימן י שאלה הנזר מזרע יצחק מהו בכני עשו מי אמרינן נהי דעשו לא אקרי זרע אברהם פדדרשו רז"ל כי ביצחק יקרא לה זרע ולא כל יצחק מיהו לא אשפחן דאמעייט מזרע יצחק או דילמא פיון דלגבי אברהם לא איקרי זרע הוא הדין גמי לגבי יצחק: תשובה תנן בפ' ארבעה נדרים דף ל"א שאני נהנה לזרע אברהם אסור בישראל ומותר באומות העולם.

ובגמרא והאיפא ישמעאל כי ביצחק יקרא לה זרע פתיב והאיפא עשו ביצחק ולא כל יצחק ע"כ ופירש"י ז"ל ולא כל יצחק ועשו אינו נקרא זרע יצחק להכי מותר באומות

עכ"ל הא למדנו דעשו לא איקרי זרע יצחק וא"כ הנודר מזרע יצחק מותר בבני עשו ויש לדקדק מי הכריחו לרש"י לפרש דעשו לא איקרי זרע דיצחק דלכאורה נראה מהגמרא ממאי דלא איקרי זרע אברהם סגי להיות ממעיט מזרע אברהם וכן הוא בדין ופשוט ומדהוסיף רש"י לפרש ועשו אינו זרע יצחק להכי מותר באומות משמע דעיקר דממעט עשו מזרע אברהם הוא משום דלא איקרי זרע יצחק ומנא ליה הא ונראה דס"ל לרש"י דאין דרף זו מוציאה את עשו וזרעו מייחוסו של אברהם מפל וכל דאם עשו הנה נקרא זרע יצחק אע"ג דאימעוט מאברהם אפילו הכי אגב דאיקרי זרע יצחק הנה נכלל בזרעו של יצחק ונהו אמינא דמי שזנדר מזרעו של אברהם ונהרי יצחק זרעו דאברהם ובכלל זרע יצחק נכלל עשו חזר עשו להיות אסור בכלל זרע יצחק לכן הוצרך רש"י ז"ל לפרש דכשנתמעט עשו מזרע אברהם נתמעט נמי מזרעו דיצחק ונראה דגם הרמב"ם ז"ל ס"ל דצריכין אנו למעט עשו מזרע יצחק פדי שלא יקרא זרע אברהם שפך כתב בפ"ט מהל' נדרים וז"ל הנודר מזרע אברהם מותר בבני ישמעאל ובני עשו וכו' שזאמר פי ביצחק יקרא לה זרע ונהרי יצחק אמר לייעקב ויתן לה את ברפת אברהם עכ"ל ומשמע לי דסבירא ליה להרמב"ם אע"ג דדרשינו פי ביצחק יקרא לה זרע ביצחק ולא פל יצחק צריכין אנו עוד לגילוי אחר לברר על איזה מקצת דיצחק קאמר קרא פי ביצחק יקרא לה זרע ולא פל יצחק ואשמעינו מדאשפחו שיצחק נתן לייעקב את ברפת אברהם למדנו שהוריש יצחק פל מה שזוכה הוא בו מאביו לייעקב הרי המעיטו לעשו מזרעו שלא יירש פלום מהבטיח הקב"ה לאברהם ולזרעו זה נראה לע"ד לפרש דברי הרמב"ם ז"ל אבל מצאתי לרבינו מוהר"י קארו זלה"ה בהלכות נדרים סימן רי"ז דף רנ"ח ע"ב שכתב ז"ל והרמב"ם בפ"ט כתב דישמעאל נתמעט מדאמר יצחק לייעקב ויתן לה את ברפת אברהם עכ"ל ואני בעניי קשיא לי דלפי דברי רבינו מוהר"י קארו צריף לומר דהכי קאמר ויתן לה את ברפת אברהם לה ולא לישמעאל ותימה הוא דהא בגמרא פד מקשו והאיפא ישמעאל תירצו פי ביצחק יקרא לה זרע פתיב הרי ישמעאל אימעט בהידיא ומה צריף למעט עוד ממה דאמר יצחק לייעקב ויתן לה וגו' ואם אמרתי אגיה בדברי רבינו שגפול טעות סופר וצריף לומר כף והרמב"ם בפ"ט כתב דעשו נתמעט מדאמר יצחק לייעקב ויתן לה וגו'.

עדין קשה דגם עשו אימעטו ליה בגמרא מביצחק ולא פל יצחק וצריף לי עיון אחר ימים הרבה שפתיבתי זה מצאתי להרמב"ם ז"ל שכתב מפניו כמו שהבנתי אני בדבריו וזה לשונו באגרת תימן והנה באר הקב"ה בתורה לאברהם אבינו ע"ה שפל מה שהבטיחו הבורא יתברך מברכות ושייתן מצות לזרעו ויבדיל אותם מזולתם שבשביל זרע יצחק נאמר בלבד וכו' ועוד באר בפירושו ואמר פי ביצחק יקרא לה זרע וגו' באר לנו הקב"ה ענין זה על ידי יצחק שיעקב ייחד בכל הברכות האלו זולת עשו והוא מה שאמר יצחק ויתן לה את ברפת אברהם לה ולזרעה אתה הנה התבאר לנו שמעלת התורה שהבטיח בה הקב"ה לאברהם שיתקיים בזרעו שיצחק הוא המיוחד בה ואחריו יעקב מזרע יצחק עכ"ל הרי מבואר בדברי הרמב"ם ז"ל באר היטב כמו שפתיבתי אני בבואור דברי הרמב"ם.

והקרוב אצלי בדברי רבינו מוהר"י קארו שגפול בדבריו טעות סופר וצריף להגיה עשו במקום ישמעאל ויתפרש כמו שפתיבתי: סימן יא שאלה יבמה שמתה בתוך תשעים

למיתת בעלה מי יורשה מי אמרינו כיון דצריכה להמתין תשעים יום משום ספק מעוברת אין היבם יורשה מספק או דילמא מן הסתם כיון דהקנו אותה ליבם מן השמים ואגידא ביה הוא יורשה: תשובה תנו בפרק החולץ היבמה לא תחלוץ ולא תתניבם עד שיש לה שלשה חדשים ובגמרא בשלמא לא תתניבם שמה יהיה הולד בן קנימ' וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא אלא לא תחלוץ אמאי לימ' תיהוי תיובתא דרבי יוחנן דאמר תליצת מעוברת שמה תליצה ומפרש טעמא בגמרא משום דרבי יוסי דתניא מעשה באדם אחד שבה לפני רבי יוסי אמר לו מהו לחלוץ בתוך שלש' אמר לו לא תחלוץ ותחלוץ ומה בכך קרא עליו מקראזה אם לא יחפוך הא אם חפץ ייבם כל העולה ליבום עולה לתליצה מתיב רב חיננא הספיקות חולצות ולא מתיבמות מאי ספיקות אילימא ספק קידושין אמאי לא מתיבמות תתיבם ואין בכך פלוג' אלא לאו ספק אחת משתי אחיות ואינו יודע איזו מהם קודש וקתני חולצת הכי השתא התם אם יבא אליהו ויאמר דהא קודש בת תליצה ויבום היא הלא אם יבא אליהו ויאמר דהא לא איבעברא מי משגח ביה ויבמינן לה הא קטנה דלאו בת עבורי היא ואפילו הכי צריכה להמתין שלשה חדשים ע"כ למדנו מסוגיא זו שהיבמה עד שלשה חדשים היא עומדת בספק מעוברת ואינה ראויה לא ליבום ולא לתליצה לא ליבום שמה יפגע באיסור אשת אח ולא תחלוץ נמי היינו טעמא דרבי יוסי דכל העולה ליבום עולה לתליצה ושאינה עולה ליבום אינה עולה לתליצה ומשמע דהיא הזקרה מהמקרא נמצינו למדין כל יבמה בשלשה חדשים הראשונים בספק היא עומדת אם היא בת יבום ותליצה אם לא.

והאי ספק הוא ספיקא בדאורייתא דהא אמרי' לא תתניבם שמה יהיה הולד בן קנימא וקא פגע באיסור אשת אח דאורייתא דמספקא לן שמה היא מעוברת ותלד בן קנימא וקא פגע באיסור אשת אח ולא זו בלבד אלא אפילו אם עבר וקא על יבמתו או חלץ לה ונמצאת מעוברת ביאתו לא שמה ביאה ותליצתו לא שמה תליצה ואפילו הפילה אח"כ דתנו בריש פרק החולץ ליבמתו ונמצאת מעוברת וילדה בזמן שהולד של קנימא הוא מותר בקרובותיה והיא מותרת בקרוביו ולא פסלה מן הפהונה אין הולד של קנימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הפהונה ע"כ ובגמרא איתמר החולץ למעוברת והפילה רבי יוחנן אמר אינה צריכה תליצה מן האחין וריש לקיש אמר צריכה תליצה מן האחין רבי יוחנן אמר אינה צריכה תליצה מן האחין תליצת מעוברת שמה תליצה וביאת מעוברת שמה ביאה וריש לקיש אמר צריכה תליצה מן האחין תליצת מעוברת לא שמה תליצה וביאת מעוברת לא שמה ביאה במאי קא מפלגי איבעית אימא קרא ואיבעית אימא סברא רבי יוחנן סבר אם יבא אליהו ויאמר דהא דאיבעברא מפולי נפלה מי לאו בת תליצה ויבום היא השתא נמי תיגלי מלתא למפרע וריש לקיש אמר תיגלי מלתא למפרע לא אמרינו ואיבעית אימא קרא רבי יוחנן סבר ובן אין לו אמר רחמנא והא לית ליה ור"ל סבר ובן אין לו עיין עליו איתביה רבי יוחנן לר"ל אין הולד של קנימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הפהונה בשלמא לדידי דאמינא תליצת מעוברת שמה תליצה משום הכי פסלה אלא לדידך דאמרת תליצת מעוברת לא שמה תליצה אמאי פסלה מן הפהונה אמר ליה מדרבנן ולחומ' בעלמא איכא דאמרי איתביה ר"ל לרבי יוחנן אין הולד של קנימא הוא אסור בקרובותיה והיא אסורה בקרוביו ופסלה מן הפהונה בשלמא לדידי דאמינא תליצת מעוברת לא שמה תליצה היינו

דקתני פסלה מן הפקונה לחומרא ולא קתני אינה צריכה חליצה מן האחין אלא לדידה דאמרת שמה חליצה אינה צריכה חליצה מן האחין מבעי ליה.

אמר ליה אין הכי נמי ואידי דתנא רישא לא פסלה תנא סיפ' פסולה. איתיביה רבי יוחנן לר"ל אין הולד של קנימא יקיים בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעונבת שמה חליצה וביאת מעונבת שמה ביאה משום הכי קתני יקיים אלא לדידה דאמרת חליצת מעונבת לא שמה חליצה וביאת מעונבת לא שמה ביאה יחזור ויבעול ויקיים מבעי ליה.

מאי יקיים יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי איפא דאמרי איתיביה ר"ל לרבי יוחנן אין הולד של קנימ' יקיים בשלמא לדידי דאמינא חליצת מעונבת לא שמה חליצה וביאת מעונבת לא שמה ביאה היינו דקתני יקיים יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי אלא לדידה דאמרת יוציא רצה יקיים מבעי ליה אין הכי נמי אידי דתנא רישא יוציא תנא נמי סיפא יקיים ומסיק תנא פנוניה דר"ל החולץ למעונבת והפילה צריכה חליצה מן האחין אמר רבא הלכתא פנוניה דריש לקיש בהני תלת הא דאמרן אידה וכו' הא למדנו ממה דאמר בגמרא על האי מתני' וממה דאסיק רבא הלכה פריש לקיש דביאת מעונבת לא שמה ביאה וחליצת מעונבת לא שמה חליצה דבר תורה חדא מדמתרץ ר"ל דהלכה פנוניה דמאי דקתני מתני' פסלה מדרבנן ולחומרא בעלמא משמע דמשום חומרא בעלמא פסלה ולא הויא גזרה גמורה כשאר חליצה דעלמא אלא גזר' לגזרה דחליצה דעלמא פסולה לכהונה אטו גרושה מדרבנן וזו פסלה משום חומרא דלא אתי למשרי חליצה לכהונה ומשמע ודאי דבר תורה הוא דקאמר דלא הויא חליצה פלל וגם מדמתרץ מאי יקיים יחזור ויבעול ויקיים דלא סגי משמע דהוי דבר תורה.

ובזה האי מקרא דרבי יוסי דכל העולה ליבום עולה לחליצה קמה לה בידינו בדרשה גמורה ואינה אסמכתא ולע"ד נראה טעמא מאי דביאת מעונבת לא שמה ביאה וחליצת מעונבת לא שמה חליצה.

נראה פיון דמה שאמר קרא וכו' אין לו עיין עליו וקנימא לן רוב נשים ילדו ולד מעלמיא ובכל התורה אזלינן בתר רובא נמצא בשעה שפא עליה והיא מעונבת או חלץ לה והיא מעונבת מדינא מחזקין לולד בכו קנימא ולפיכך ביאתה לא שמה ביאה וחליצתה לא שמה חליצה.

ואע"ג דבמתר הכי הפילה לא הורע חזקתו הראשונה אלא תלינן דהשתא הוא דקרה לו מקרה רע כמו שיקרה לבריאים המהלכים על בורים ומתים ג"כ הכא ודאי דהשתא הוא שקרה לו איזה מקרה שמתמתו הפילה ומשום הכי לאו בת יבום וחליצה היא אלא שאין הולד פוטר מיבום ומחליצה עד שיצא לאויר העולם ומנא אמינא לה להאי טעמא גרסינן בפרק החולץ דף ל"ו תנא פנוניה דרבא הכונס יבמתו ונמצאת מעונבת הרי זו לא תנשא צרתה שפא יהא ולד בן קנימא ואין ביאה וחליצה פוטרת אלא ולד פוטר והולד אין פוטר עד שיצא לאויר העולם טעמא דשפא יהא הולד של קנימא הוא הא לא הוי בן קנימא מיפטר צרתה לימא תיהוי תיובתא דריש לקיש אמר לך ר"ל הכי קתני הכונס יבמתו ונמצאת מעונבת הרי זו לא תנשא צרתה.

מתה בתוך שלשה חדשים לא גרית לה הא לאו מלתא היא דהא דאמר' אם יבא אליהו ויאמר דהא לא איעבר' מי משגח ביה וכו' לאו משום דקליש' זיקתה אלא משום דכיון דגזרה דרבנן היא דאשה לא תנשא עד שיעברו שלשה חדשים אפילו יבא אליהו ויאמר דהא לא איעבר' לא משום הכי מבטלי מהא גזרה דרבנן ודוק בראיה שמביא התלמוד הא קטנה דלאו בת איעבורי היא ואפ"ה צריכה להמתין כלומר לא פלוג רבנן בתקנתיהו דאפילו קטנה דלאו בת איעבורי היא גזרו רבנן וה"ה דלא משגחינן בקמה דאמר אליהו דהא לא איעבר': תדע עוד דהא קי"ל החולץ למעונרת אם הפילה או ילדה ולא חיה שלשים יום צריכה חליצה אחרת שחליצת מעונרת לא שמה חליצה ואם ייבם או חלץ בתוך צ' יום ולא נמצאת מעונרת הרי זו נפטרה ואינה צריכה כלום ונראה שזו היא דעת כל הפוסקים חוץ מהגהת מרדכי סוף גיטין הרי למדנו דיבמה בתוך שלשה חדשים אגידא ביה ביבם טפי ממעונרת וכיון שכן יבם גרית לה כשאר ש"י שמתה ואלהי הצבאות יצילנו משגיאי ויראנו מתור' נפלאו' אכי"ר אח"כ פ"ה ב"ה לידני תשובת הריק"ש ז"ל בענין פזה ורא"ל להעתי' הובאה בס' אהלי יעקב סי' פ"ה: שאלה ראובן היה נשוי עם לאה ומת והניחה מעונרת וזקוקה ליבם ומתה לאה מעונרת ואח"כ מת היבם ובאו יורשי היבם לתבוע מיורשי לאה לחלוק בגדוניה' כפתוב בשטר פתופתה הירוששה כמנהג דמשק וטוענים ואומרים דהואיל ומתה ועודה זקוקה ליבם קם ליה במקו' אחיו בכל תנאי פתופה ויורשי לאה משיבים דכיון דמת והניחה מעונרת והיא אסורה ליבם אינה קרויה זקוקה ליבם וזכתה בגכסיה ועוד אין ליבם חלק בהם ילמדנו רבינו הדין עם מי ושכרו כפול מן השמים: תשובה לכאורה היה נראה דלא גרית יבם כשמתה היבמה והיא מעונרת מדקי"ל בהחולץ כר"ל דאמר החולץ למעונרת והפילה צריכה חליצה מן האחין דחליצת מעונרת לא שמה חליצה וכתבו שם התוספות וז"ל צריכה חליצה מן האחין לאו דוקא מן האחין דה"ה דלא פקעה זיקת החולץ א"נ מן האחין של מת קאמר ע"כ.

הרי שאין החליצה כלום אפילו גבי החולץ עצמו. וכן דעת הרמב"ם בפ"א מהלכות יב' ואע"ג דאיכא מאן דפליג אהא כמו שתראה בטו' א"ה סימן קס"ד משום חומרא בעלמא הוא תדע שהרי כתב רבינו ירוחם שאם פנס אין מוציאין מידו א"כ משום חומרא הוא דלא יחלוץ הוא לפי סברתם ז"ל וקושטא דדינא דחליצת מעונרת אינה כלום אפילו גבי חולץ בעצמו ואמרנו ה"ה בפ' החולץ דטעמין' דר"ל מקרא דכתיב וכן אין לו עיני עליו וגו' ואין החליצה כלום מפני כן ופשיט' ופשיט' דבייש לופן ומתה אח"כ האשה אין ליבם כלום בגכסיה דלאו שומר' יבם היא ובהידיא כתב רשד"ם בתשובו' א"ה סימן רי"ג על שומר' יבם שמתה ומת הולד תוך ל' יום ללידתו וז"ל וכיון שהיא עומדת לחליצה ולא ליבום אין ליבם זכות בגכסים כלל ועיקר ע"כ והביא ראיה מתשובת רשב"א ז"ל יע"ש וכן נראה מדברי כל הפוסקים ז"ל דכל יבמה שחולצת ולא מתניבמת דינה בכחופתה כשאר האלמנות כ"ש כשאינה ראויה אפילו לחליצה דהיינו בעודה מעונרת שאין ליבם כלום בגכסיה אם מתה: ומ"מ אפילו לפי זה מבואר ופשוט הוא שאם הפילה נפל גמור אפילו רגע אחד קודם שתמות באותו שיעור שחיתה אחר שהפילה ראויה ליבום וחליצה היא כדקי"ל בהפילה ולא גמרו סימניו או שלא יצא הולד חי לאויר העולם ונודע בנדאי שלא פלו לו חדשיו דתתיבם אליבא דכ"ע וכמו שכת' כל זה הר' בעל מ"מ בפ"א מהלכות יבום וחליצה וכיון שכן דינה כשאר שומ' יבם שמתה שהיבם יורש עיקר פתופה ותוספ'

ונחצי נכסי צ"ב לדעת הרמב"ם ז"ל ומאן דעמיה ודלדעת הגאונים ז"ל גם נצ"ב פולם ליורשי הבעל ונ"מ אם תפסו יורשי הבעל כל נכסי צאן ברזל וכן פתב ר"י ל' לב ז"ל בתשובת ח"ב סימן י"ח וז"ל וכיון דכן הוא מסתבר דיוכל המוןחזק לומר קים לי פהני רבנותא ע"כ וכמו שכתבתי בהפילה קודם מיתתה מצאתי שפסק רשד"ם בתשובות טו' א"ה סימן קע"ג על יבמה שהפילה נפל גמור ומתה אח"ך ע"ש.

ואע"פ שפסי' רי"ג כתב על יבמה שילדה ומתה ולא תיה הולד אחריה שלשים יום שאין ליורשי הבעל פלום וכמו שבאו דבריו לעיל התם ספק נפל הנה שחולצת ולא מתבממת כמבוא' שם שילדה ותייה הולד ט"ו יום כל זה הנה נראה לכאורה דדוקא בהפילה ונתרוקנא קודם מותה הוא דירתה נצ"ב יורשי הבעל לכל סברא פדאית לה אבל מתה ועודה מעוברת לא ירית יבם מידי כיון שאינה ראויה לא ליבום ולא לחליצה כלל: מיהו כי מעיינת בה שפיר עיק' דינא הוא דאפילו לא הפילה אלא שמתה בעודה מעוברת ולא יצא הולד כלל עכ"ז דינה כשאר שומרת יבם לענין ירושה דתנו במסכת ערכין פ"ק האשה שיצאה ליהרג אין ממתינ' לה עד שתלד יבמה על המשבר ממתינין לה עד שתלד ואמרינו עליה בגמרא יבמה על המשבר וכו' מאי טעמא כיון דעק' גופא אחריןא הוא אמר רבי יהודה אמר שמו' האשה שיצאה ליהרג מפיו אות' פנגד בית' הריון עד שימות הולד תחלה כדי שלא תבא לידי גיוול למימרא דהיא קדמה ומתה ברישא והא קי"ל דולד מניית ברישא דתנו תינוק בן יומו נוחל ומנחיל אמר רב שישת נוחל בנכסי אם להנחיל לאחיו מן האב דוקא בן יום א' אבל עובר לא דהוא מניית ברישא ואין הבן יורש את אמו בבקר להנחיל לאחיו מן האב ה"מ לגבי מיתה איידי דולד וזוטר א חיותיה עיילא טיפ' דמלאך המות ומסתף להו לסימנין אבל נהרגה היא מתה בריש' והא הנה עובדא ופרס עד תלת פרפוסים מידי דהנה אנב לטאה דמפרסת אמר רב נחמן אמר שמואל האשה שיבמה על המשבר ועמה בשבת מביאין ספין ומקרעין את פריסה ומוציאין את הולד מאי עביד מחתף בכשר הוא אמר רבא לא נצרכה להביא ספין דרף רה"ר ומאי קמ"ל דמספיקא מחללין שבתא תנינא מי שנפלה עליו מפולת ספק הוא שם ספק אינו שם ספק חי ספק מת ספק נכרי ספק ישראל מפקחין עליו את הגל מהו דתימא התם הוא דהנה ליה חזקה דחיותא אבל הכא דלא הנה ליה חזקה דחיותא מעיקרא אימא לא קמ"ל וכתב שם רש"י ז"ל אבל עובר אם מתה מעוברת לא ירתי לה קרובי העובר דהוא מניית ברישא ומשני ה"מ דהוא מניית ברישא לגבי מיתה פשהיא מתה מיתת עצמה ופרכינן ולגבי מיתה מי מניית הוא ברישא והא הנה עובדא ופרס לאחר מיתת אמו זנב הלטאה אם חותכין אותה מפרסת החתיכה ואע"פ שאין בה חיות ומקרעין את פריסה דזמנין דמיקרי דהיא מנייתא ברישא ע"כ: הרי ברור מסוגיניא זו דכשמתה ולא נהרגה הולד מת קודם שתמות האם ומשום הכי הוא דלא ירתי קרובי העובר גם נתבאר דלית ליה חזקה דחיותא אלא דלענין שבת מחללין אפילו אחר כמה ספיקות ואפי' בלא חזקה דחיותא וכיון שכן חזר הדין דאחר מיתת הולד ראויה ליבום וחליצה היא דכף לי שקה שעה א' מת בבטנה כמו מת העובר בבטנה ורחמה הרת עולם בחייה שהרי בכלן נתקיים וכן אין לו ודינה כשאר שומ' יבם באותו זמן שחיתה אחר העובר פדאמרינו בפ' החולץ שאין הולד פוטר עד שיצא לאויר העולם וכשמתה נדחין יורשיה לגאונים פדאי' להו ולהרמב"ם ז"ל פדאית ליה.

ואין לומר דכיון שמת הנלד מפני טיפת מ"ה אין עוד באם חיות ואינה ראויה לחליצה וא"כ לא ירית לה יבם ליתא דבהידיא אמרינו בגמרא דאידי דנלד זוטרא חיותיה עיילא טיפת מ"ה ומסתף להו לסימנין וכו' משמע דאשה עצמה לא מחתף להו לסימנין מיד פיון דרוב חיותה ובחיים היא אחר מיתת הנלד וכ"ש שאין אנו צריכין לדבריה אלו פי אם לענן ממון דהיינו ירושתה.

וכ"כ רבי ירוח' ז"ל לפסק הלכה מישירים נכ"ה דעובר מת תחלה וז"ל תינוק בן יום אחד נוחל בנכסי האם להנחיל לאחיו מן האב שאינם מאותה האם אבל עובר לא פגון שמתה אשתו מעוברת ממנו פי העובר מת תחלה ע"כ והביא דבריו רשד"ם בסימן רי"ג ובמקומות אחרים: וכ"ת אפתי איפא למימר דהקא בנ"ד משום איסור ערוה לספ' נפשות בשבת מדמינו לה דחשביון ליה לעובר ספק חי וא"כ אין עליה זיקה ולא ירית יבם מידי תשובתה דכיון שמתה היבמה אין בעניינה איסור ערוה כלל ומשום ירושה לחוד הוא דאיפא לעיוני בה ולענן ממון אמרינו עובר מת ברישא פדהוי קושטא דמלתא מדקאמר בגמרא דליפא למימר שיחיה אחר אמו אלא בנהרגה אבל מתה ליפא לספוקי בהכי והתם לענן ירושה מייתו לה ועוד אפילו לענן איסור ערוה אזלינו בטר חזקא משא"כ לענן פיקוח נפש בשבת כדאמ' בכמה דוכתי אוקי איתת' אחזקתא ואמר גמי סוקלין על החזקו' ובהידיא אמרינו ביבמה שפנסה יבם דצרתה מותרת משום דחזקה בעל ולאחר שלשים יום אמרינו דאפילו שניהם אומרים לא בעל לא מהימני לאסור צרתה משום דחזקה בעל כמו שפא כל זה בטור א"ה סימן קס"ז ועובר זה פשמתה אמו הוא בחזקה שמתה קודם גם מעולם לאהנה ליה חזק' דחיות' כדאמר' בגמרא ומן הדין יורש: היבם לפחות חצי נצ"ב כשאר היבמות שמתו: כל זה כתבתי לפי מה שכתב רש"י ז"ל בהך דשב' דזימנין דמיקרי דהיא מייתא ברישא כמו שכתבתי לשונו: אמנם מצאתי בגליון פרש"י פתיבת יד וז"ל וליפא למפרף מהא דאמר לעיל דעובר מת קודם אמו דטעמא מאי כל זמן שהעובר במעי אמו נזון העובר ע"י האם כדאמר במס' נדה דסתום הפתוח ופתוח הסתו' ומיד כשמ"ה מטיל טפה לתוך פה האם הולכת הטיפה בתוך מעי העובר ואידי דזוטרא חיותיה מיית ברישא אבל יושבת על המשבר כבר נעק' העובר במעיה ופתוח הפתוח וסתום הסתום ואינו נזיון מאותה שעה ע"י האם ולא מיית עם אמה והטיפה אינה מזקת שגרי כבר נסתם אותו הפתח כמו שכתבתי מצאתי כתוב לר"י ע"כ וכ"כ תוס' פר' יוצא דופן וז"ל והא דאמ' בהשוח' במתה אימיה ונהדר ילידתיה היינו גמי פשנהרגה א"נ פגון דמתה אמו מחמת לידה דכיון דעק' הנלד לצאת אז לא מיית כדאמר שמואל שיליה פ"ק דערבין ישבה על המשבר ומתה מחתכין אותה בשבת ומוציאין הנלד ע"כ ובכך עלו דברינו פהוגן דיושבת על המשבר גופא אחרנא הוא פיון דעק' ולפיכך מחללין עליו שבת משא"כ במעוברת שמתה ואפשר לישוב לשון רש"י ז"ל ולומר שגם הוא ביושבת על המשבר לחוד הוא דקאמר דזמנין דמיקרי דהיא מייתא ברישא ולא חש לבאר דביושבת על המשבר דוקא קאמר משום דבהידיא אמר שמואל האשה שישבה על המשבר וכו' ואין צורך לכפול הדברים המפורשים בגמרא ומשום דאמרינו בגמרא דספיקא הוי כתב הוא ז"ל דזמנין דמיקרי וכו' אלא שעכ"פ אנו צריכין למה שתרצתי קודם לדעת האומרים דדוקא בן יום א' נוחל ומנחיל דהא מסיימי תוס' שם פ' יוצא דופן וז"ל וא"ת א"כ עובר נוחל ומנחיל ביושבה על המשבר ומת תחלה וי"ל דאה"נ ונקט בן

יום אחד משום דפסיקא ליה דנוחל ומנחיל אכל עופר לא פסיקא ליה ע"כ וא"כ לרוב הפוסקים דפליגי אהא וסברי דעופר לא ירית פלל אפילו בינשבה על המשבר ומתה תחלה ודוקא ילוד נוחל ומנחיל צ"ל דשאני שבת דמחללין אחר כמה ספיקות אע"ג דלית ליה חזקא דחיותא וכן פתבו התוס' ז"ל בסו' אותו דבור לענגן אחר וז"ל וא"ת את"ל דמותר להורגו בכטן אפילו מתה אמו ולא הוי כמו נח בקונפס' אמאי מחללין עליו את השבת שמיביאין ספין דרף רה"ר לקרוע האם פדמוכח בפ"ק דערכין וי"ל דמ"מ משום פקוח נפש מחללין את השבת אע"ג דמותר להורגו דהא גוסס בידי אדם ההורגו פטור פדאמ' בפרק הנשרפין דרוב גוססין למיתה ומחללין את השבת עליו פדאמר' פ' בתרא דיומא דאי מהלכ' בפקוח נפש אחר הרוב ע"כ.

ועל פרחין לתרץ באחד מהשני דברי' שכתבתי או דחלול מפני פיקוח נפש שאני או דישבה על המשבר שאני כי היכי דלא תקשו הסוגיא מדידה לדידה דמעיקרא מקש' בכת וזה קי"ל דולד מניית ברישא ונהדר אמר איפכא דמחללין השבת על הולד מספיקא שפא ימצא חי דזמנין דהוי הכי ולמדנו לדברי הכל דיבמה מעופרת שמתה ירית לה יבם ע"פ מה שביארו ז"ל דעובר מניית ברישא.

ועוד להכריח ירושת היבם ליבמה מעופרת כמו שיתבאר לפנים מדברי התוספות ז"ל: ובהכי ניחא לי שלא הזכירו הפוסק' דין שומרת יבם מעופרת שמתה או כשמתה תוף ג' חדשים למיתת הבעל ושהיא ספק מעופרת מן הבעל והזכירו סתם דין יבמה שמתה דכלהו יבמו' דין אחד להו בענגן ירושתו דאי לאו הכי כל פי הא ודאי איבעי להו לתנאים או לאמוראים או לגאונים או לפוסקים ז"ל לאודועי דין ירוש' יבמה מעופר' שמתה או יבמה שמתה תוף שלשה חדשים כיון שנשתנה דינו משאר יבמות אלא ודאי דין אחד להו בענגן הירושה והדברים פשוטים וברורים ואין צריך להאריך בפשוטות: ולענגן יישוב מאי דס"ד מעיקרא דירתי לה קרוביה ממה שאמרו בגמרא אליבא דר"ל וכן אין לו עינין עליו דמשמע דבעודה מעופרת הוי כמו שיש לו בן דלא ירית יבם מידי הא כדאיתא וזה כדאית' ולא מכרעא ה' לנ"ד פלל דבשעת חליצה הנה העופר חי ואמרינן ביה עינין עליו לר"ל דקימא לו כנותיה אבל סמוך למיתת היבמה כבר מת העופר וקרינן ביה שפיר וכן אין לו אפ"ל דאמר עינין עליו דהא לי' ליה וכן נראה פשוט מדברי התוספות ז"ל שכתבו שם וז"ל ור"ל סבר בן אין לו עינין עליו הואיל ובאותה שעה הנה ראוי להתקיים.

וא"ת א"כ תפטר לשוק בלא חליצה כמו בנרע פסו' דנפ' לן גמי מאין לו ואמאי גמי אמרינן לקמן דולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם וי"ל דאמרינן גמי עינין עליו שלא תחלוץ ולא תנשא כל זמן שעומדת בספק ע"כ הרי משום דבאותה שעה ראוי להתקיים הוא דאמרינן עינין עליו אבל כל שבאותה שעה אינו ראוי להתקיים שפבר מת לא אמרינן ביה עינין עליו דלאו פלום הוא ועוד למדנו מדבריהם ענגן שני דדוקא לענגן שלא תחלוץ ולא תנשא כל שעומדת בספק הוא שאמרה תורה עינין עליו.

אבל לעולם אפילו באותו זמן שעומדת בספק אגידא ביבם ולא מפטרא מן היבום אפילו באותו זמן שעומדת בספק: וכן פתבו התוס' בפ"י במסכת נדה פרק יוצא דופן אהא דאמר התם כנעוריה פרט למעופרת וז"ל וא"ת תיפוק ליה מוורע אין לה עינין עליה כי היכי דפסלינן בפרק החולץ חליצת מעופרת מאין לו עינין עליו וי"ל דהתם לא קאמר אלא

ענין והמתן אם יהיה נלד של קנימא אכל לא מיפטרא מן היבום משום דכתיב וכן אין לו וכו'.

הרי ברור דאגינא ואינה פטורה מן היבום דשומרת יבם היא באותו זמן עצמו אלא שצריכה להמתין לבד. ונדוע הוא שנקסי צאן ברזל פולם או חצנין לכל חד פדאית ליה בחזקת יורשי הבעל קנימי וכמו שכתבו התוספות עצמם על משנה שניה דשומרת יבם שמתה ונ"ל ובית הלל אומרים נכסים בחזקתו בפרק מי שמת פליגי בית שמאי ובית הלל גבי נפל הבית עליו ועל אשתו וכו' עד ורבינו תם אומר דלא דמיא הך לדהתם דהכא לא פליגי בית שמאי בכחובה אלא בנקסי מלוג וכו' אבל התם קתני סתמא יחלוקו משמע דבכחובה נמי פליגי והיינו טעמא דהתם אם הבעל מת תחלה האשה כמו שגבתה פתובה אבל הכא שיהא זקוקה ליבם אין לאשה כלום בנקסי הבעל עד אחר החליצה דלא גינתה פתובה לגבות מחיים ונאפשר דכולהו אמוראי מודו הכא דנקסי צאן ברזל הוו בחזקת יורשי הבעל ע"כ ועם היות שדבריהם כפי סברת הגאונים דנקסי צאן ברזל בחזקת יורשי הבעל קנימי מדבריהם נלמוד לחצי נכסי צאן ברזל למאן דאמר דירתי יורשי הבעל חצנין לבד דקנימי חצנין בחזקת יורשי הבעל ואין לאשה בהם כלום ובין דאגינא ביבם בעודה מעוברת הניא כשאר יבמות שאין ליורשי האשה באותו חלק כלום וכ"ש פשמת הנולד קודם מותה ופשטא דאפילו תפסו יורשי האשה לא מהני תפיסתו במקומו שאין להם דין ודברים בו תדע שהרי לדינא דבית הלל דאמרי נכסי צ"ב בחזקת יורשי הבעל פלן או מקצתו כפי סברו הפוסק' אם הוחלפה חזקתו ותפסו יורשי האשה לא ישתנה דינו דבחזקתו מדדברי ב"ה טעמא דדינא הוא לא שתהיה חזקתו למי שתפסם וכן כתבו התו' בפ"י באותו דבור ענין שם וכן דעת כל הפוסקים ז"ל: וכי תאמר בלבבך הנה הפוסקים ז"ל חלוקים בעיקר הדין אלו אומרים מצות יבום קודמת ואלו אומרים מצות חליצה קודמת וא"כ בנ"ד עכשיו שמתה היבמה ונקסיה בידי יורשיה יוכלו לומר יורשיה קים לן כמ"ד מצות חליצה קודמת ודינה כשאר אלמנות ואין כאן ירושה ליבם כלל: אלו הם דברים שאין להם שחר שהרי ראשי אלפי ישראל שאומרים דמצות חליצה קודמת הם ר"ת ובעלי התוספ' וסמ"ג והרא"ש ז"ל וכלם כאחד כתבו דין ירושת היבם בנצ"ב ולא תלאוה בתפיסה כלל ואדרבא הם הם הסוברים דכלהו נצ"ב קנימי בחזקת יורשי הבעל אפילו היו בידי יורשי היבמה ופוק חזי מה שכתבו התוס' באותו דבור שעל משנה שניה דפ' החולץ דבחזקתו היינו טעמא דדינא ולא רצה לפרש בחזקת מי שהם בידי יורשי הבעל או יורשי האשה אשרי מי שיאחז והאריכות בה הוא ללא צורך פי גם מה שחלקו בו חכמי הדור שלפנינו ז"ל אם תפיסת היבמה מועילה כשאושרת רוצה אני לחלוץ דאיכא מאן דאמר דמהניא לה ואין מוציאין מינה היינו דוקא כשטוענת פן ולא שנטעון אנחנו בעדה אחרי מותה וכן פסק רשד"ם ז"ל באותה תשובה דסימן קע"ג שהיו הנכסים בידי יורשי האשה כמפורש בשאלה והעלה לפסק הלכה בתשובה ז"ל כלל הדברים שאני אומר שאם הנולד היה נפל גמור וא"כ היתה מותרת להתניבם הדין הוא שייחלקו יורשי האשה עם יורשי הבעל בנקסי צאן ברזל וכו' עד ולא אאריה עתה לפי שכפי הנראה הנולד היה נפל גמור וא"כ הדין כמו שכתבתי לחלוק יורשי הבעל עם יורשי האשה ע"כ: וראיתי מי שרצה לומר דמפני כובד חליצה אחר מיתת הנולד דעם היות שיש בה חיות כבר עיילה בה טיפת מ"ה מפני כן אינה חשובה ראויה ליבום ולא ירית לה יבם

והם דברי רוח דכי אמרינו ראוייה או אינה ראוייה ליבום על דין הנוגע לזיקה הוא דאמרינו לא על מקרי גופה כי לא תמצא מימי התנאים ועד דורינו זה מי שאמר דיבמה שפבד חליה בלי תקנת רפוא' או שנשמתגעה או שהפילה ונשפעה דם עד שמתה דלא לירית לה יבם וזה מבואר מאד עד שנ"ל שאסור להעלות דבריו על ספ' להיות' שלא פהלק' כ"ש שאפילו בעודה מעוברת הוכחנו מדברי התו' פ' יוצא דופן שיש עליה זיקת יבם אע"פ שאינה ראוייה אז ליבום: עוד ראיתי מי שרצה לומר דכשהעצ' ההוגנת ליבם הי' לחלוץ לא גרית מידי דהא לא הנה מכוני' לש' מצו' ביבומה אלא לשם ממון: ולא חש לקמחי' שהרי הרא"ש ז"ל שפתב בתשובה כלל נ"ב יבמה שנופל' לפני יב' נער וכו' שאם אינ' יכולין להטעותו כופין אותו לחלוץ פתב שם דהיינו מפני שתבע בפירוש ממון לחלוץ משא"כ בנ"ד ובר מ"ד כל זה איננו שנה לענין דין הירוש' תדע שהרי פתב שם הרא"ש ז"ל ונ"ל ור"ת פסק הלכה פסתם משנה דפ"ק דבכורות ולפי פסק שולו אפילו בלא אמתלאה אמנם בפסק זה רבו החולקים ובירוש' וכו' ע"כ.

וכבר כתבתי דברי ר"ת בענין ירושה שי"ב דאמ' בהידיא שהם בחזקת יורשי הבעל ולא שינה דינם בהיותם ביד יורשי האשה ובאותו נדון הוא מחמיר על היבם טפי מהרא"ש ז"ל דאפילו בלא אמתלאה נמי כופין אותו לחלוץ אלא נדאי טענה שטוענת היא לחוד וירוש' נצ"ב דאנו בעינן למטען לה לחוד: כלל העולה שדין יבמה זו שמתה מעוברת ולא יצא הולד שנה לדין ירושה שאר היבמות לכל חד מרבנותא פדאית ליה: ומה שפא בשאלה שכתוב בשטר פתובתה הירושה פמנהג דמשק וכו' פבר כתב הר"ן ז"ל בסוף תשובה נ"ד ונ"ל ודבר ברור שתנאי השויר אינו אלא אם תמות אשתו בחייו אבל בחיי יבם אין לנו ע"כ וכן הביא דבריו בספר ב"י סי' ק"ס ואע"פ שרשד"ם ז"ל סי' קע"ג ובמקומות אחרים מתשובותיו רצה לחלק או לחלוק בכך להם ז"ל שומעין וצור יש' יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות פה מעתיר: אחר כתבי כל זה אנהרינהו לעיינין בהלכה אחד קדוש מתשובות הרשב"א ז"ל סי' תר"ס פתיבת יד ונ"ל גם מה שטענו שהיא שומרת יבם ושומרת יבם שמתה יורשי הבעל יורשים פתובתה וכו' עד מה שטענו יורשי האשה שמעוברת היתה אינה טענה לפי שאין הולד פוטר מן היבום עד שיצא לאויר העולם ואפילו נלד קיימא כמו שאמרו ביבמות פרק החולץ וזה הרי מת ונהרי קברו מוכיח עליו שהיתה לו אמו קברו ולא יצא לאויר העולם: ועוד דכיון דמתה היא קיימא לן דהוא מניית תחלה דתנ' במסכת נדה פרק יוצא דופן תינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל ואמרינו עלה בגמרא דוקא בן יום א' אבל עובר לא מאי טעמא דהוא מניית ברישא ואיתא נמי סוף פ"ק דערכין ע"כ לשון תשובת הרשב"א ז"ל ותל"י שזיכני לכונן לדעתו ז"ל קודם רואי דבריו ותו לא מידי ע"כ העתקתי מתשובת הריק"ש ז"ל סי' פ"ה ותל"י שפיונתי להלכה במקצת ראיותיכם: סימן יב שאלה פתב רבינו הגדול מוהר"י קארו זלה"ה בשלחנו הטוהר בהלכות שבת סימן רמ"ט סעיף ב' ונ"ל אסור לקבוע בע"ש סעודה ומשמה שאינו רגיל בימי החול ואפילו סעודת אירוסין מפני פבוד השבת שפכנס לשבת פשהוא תאב לאכול וכל היום בכלל האיסור ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה אפילו סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל מן הדין אבל מצנה להמנע מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול מתשע שעות ולמעלה עכ"ל וקשיא לן מאי האי דקאמר אפילו סעודה שרגיל בה בחול דמשמ' לא מבעיא סעודה שאינו רגיל בה בחול דמותר דאדרבא

סעודה שאינו רגיל בה בחול הוא ד"ש להחמיר טפי מסעודה שרגיל בה בחול: תשובה דע ד"ש שלשה מיני סעודות אחת היא מה שרגיל בה האדם בכל יום והאחת סעודה גדולה ומשנה שאין האדם רגיל בה בכל יום אלא לפרקי פשיש לו איזה סיבה שפאו לו אורחים או שמחה או מריעות.

והאחת היא סעודת עראי שהיא קטנה מהסעודה שרגיל בה בחול דכשיש לו איזה עסק וטרוד ואין לו פנאי לקבוע עצמו לסעודה שרגיל בה בחול ואוכל סעודתו בלי קבע: נמצא ד"ש שתי סעודות שאין רגיל בהם בחול האחת היא סעודה גדולה דהיינו סעודה ומשנה והאחת היא קטנה שאינו קובע עצמו לה אלא אוכל אותה עראי כלפי האי סעודה הקטנה שאינו רגיל בה בחול הוא חידושיה דהאי אפילו שכתב רבינו הגדול בשלחנו הט"הור: והכי קאמר לא מבעיא סעודה קטנה שאינו רגיל בה בחול אלא אפילו סעודה שרגיל בה בחול מותר.

וצריך לדעת דין זה מהיכן מקורו ואם"כ אפרש שיעור דברי רבינו הגדול ז"ל כתב רבינו בב"י בס"י זה כתב הרמב"ם אסור לקבוע סעודה ומשנה בע"ש מפני כבוד השבת ומותר לאכול ולשתות עד שתחשף ואעפ"י כן מכבוד השבת שימנע האדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה כדי שיכנס לשבת כשהוא מתאנה לאכול ע"כ ופירש הרב המג"י שסעודה ומשנה שאינו נהוג בה בחול אסור לעשות בע"ש וכל היום בכלל האיסור ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה אפילו סעודה שרגיל בה בחול כל היום מותר להתחיל כרבי יוסי דפרק ערבי פסחים ולקבוע סעודה שרגיל בה בחול מצנה להמנע מתשע שעות ולמעלה לפי שסבור דקי"ל כרבי יוסי דאמר אוכל והולך עד שתחשף והיינו דוקא בלי קביעות סעודה עכ"ל ע"כ לשון רבינו בב"י יוסף.

הרי נתבאר שהדין הזה הוא מדברי הרמב"ם ז"ל וכפירוש הרב המגיד אלא שדברי מוהריק"א ז"ל יותר מסודרים על סדר דברי הרמב"ם בתוספת ביאור שמה שכתב הרמב"ם אסור לקבוע סעודה ומשנה בערב שבת וכו' פשוט הוא שלא אסר אלא סעודה גדולה שאינו רגיל בימי החול שפך הוא לשון סעודה ומשנה וכו' הם דברי רבינו בש"ע והוסיף עוד לבאר ואפילו סעודת אירוסין שיש בה מצנה אסור וכל היום בכלל האיסור וכמו שפירש הרב המגיד ומ"ש הרמב"ם ומותר לאכול ולשתות עד שתחשף פשוט הוא שמתיר מן הדין לקבוע סעודה שרגיל בחול שהרי כתב עלה ואף ע"פ כן מכבוד השבת שימנע האדם מן המנחה ולמעלה מלקבוע סעודה דמהא משמע ודאי דמכבוד השבת שימנע מלקבוע סעודה מט' שעות אע"פ שמוותר מן הדין והשתא שיעור דברי רבי מוהריק"א בש"ע כף הוא אסור לקבוע בע"ש סעודה ומשנה שאינו רגיל בימי החול ואפילו סעודת אירוסין (פי' שיש בה קצת מצנה) מפני כבוד השבת וכו' ולאכול ולשתות בלי קביעות סעודה (פי' בלי קביעות סעודה הנז' דהיינו סעודה ומשנה) אפילו סעודה שרגיל בה בחול וכו' (פי' לא מבעיא סעודה קטנה שאינו רגיל בחול דלית בה קביעות שמוותר אלא אפילו סעודה שרגיל בה בחול דאית בה קביעות) כל היום מותר להתחיל מן הדין אבל מצנה להמנע מלקבוע סעודה שנהוג בה בחול מתשע שעות ולמעלה: סימן יג שאלה מי שלא התפלל בע"ש דקי"ל מתפלל ערבית שתיים של שבת טעה והתפלל ראשונה של שבת לחובת שעתיה ותפלה שניה של תשלומין התפלל תפלה של חול אם

צָרִיף לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל פַּעַם אַחֶרֶת תְּפִלָּה שֶׁל שַׁבַּת דְּהֵא קי"ל מי שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה בע"ש מִתְפַּלֵּל עֶרְבִית שְׁתֵּים שֶׁל שַׁבַּת: תְּשׁוּבָה גְרָסִינוּ בְּפֶרֶק מי שֶׁמְתוֹ אָמַר רַב נַחְמָן כִּי הוֹיָא בִּי רַבָּא בַר אַבְוֵה אֲבַעְיָא לֹן הֵנִי בְּגֵי רַב דְּטַעוּ וּמִתְחַלּוּ בְּתַפְלַת חוּל בְּשַׁבַּת מֵהוּ שְׂיִגְמְרוּ אָמַר לְהוּ גּוֹמֵר כָּל אוֹתָהּ בְּרַכָּה דְבַדִּין הוּא דְבַעֵי לְצַלוּנֵי שְׁמִנָּה עֶשְׂרֵה בְּשַׁבַּת וּמִשׁוּם כְּבוֹד הַשַּׁבַּת לֹא אֶטְרַחוּהָ רַבְּנָן ע"כ וְכוּ פִּסְקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים.

הָרִי לְמַדְנֵוּ דְבַדִּין הָוָה רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל בְּשַׁבַּת שְׁמִנָּה עֶשְׂרֵה בְּרַכּוֹת דְּחוּל אֲלֵא שְׂיִזְפִּיר שַׁבַּת בְּאַחַת מִן הַבְּרַכּוֹת כְּמוֹ בַר"ח וְכִמוֹ בְּהַבְּדִילָה כְּמַבְנֵאָר בְּדַבְרֵי רַבִּי הַגְּדוֹל מוֹהַר"י קֵאָרוֹ ז"ל ב"י א"ח סי' רס"ח אֲלֵא דְמִשׁוּם כְּבוֹד הַשַּׁבַּת לֹא הִטְרִיחוּהוּ רַבְּנָן וְתַקְּנוּ שְׂיִתְפַּלֵּל בְּשַׁבַּת שִׁבְעַת בְּרַכּוֹת וְכִינּוּן שֶׁכֵּן דְלַעֲיָקָר הֵדִין שֶׁהֵיָה רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל שְׁמִנָּה עֶשְׂרֵה בְּרַכּוֹת פֶּסֶק מֶר"ן שְׂאֵם הִתְפַּלֵּל בְּשַׁבַּת תְּפִלָּה שֶׁל חוּל וְהַזְכִּיר שֶׁל שַׁבַּת בְּתוֹף י"ח אַע"פ שֶׁלֹּא קִבַּע בְּרַכָּה לְשַׁבַּת יָצָא כְּמַבְנֵאָר בַּש"ע א"ח סימָן רס"ח א"כ דְלַעֲיָקָר הֵדִין שֶׁהֵיָה רָאוּי לְהִתְפַּלֵּל י"ח בְּרַכּוֹת הֵדִין נוֹתֵן מִי שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּעֶרְבַת שַׁבַּת בְּלִיל שַׁבַּת עֶרְבִית מִתְפַּלֵּל שְׁתֵּים שְׁמִנָּה עֶשְׂרֵה מְזַכִּיר שֶׁל שַׁבַּת בְּרֵאשׁוֹנָה שֶׁהִיא חוֹבַת שְׁעִתְיָה וְאִינוּ מְזַכִּיר בְּשִׁנְיָה שֶׁהִיא לְתַשְׁלוּמֵינן פְּדִין מִי שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּשַׁבַּת לִיל מוֹצָאֵי שַׁבַּת עֶרְבִית מִתְפַּלֵּל שְׁתֵּים מְבַדִּיל בְּרֵאשׁוֹנָה וְאִינוּ מְבַדִּיל בְּשִׁנְיָה וְהַשְׁתָּא נָמִי אַע"ג דְּתַקִּינוּ רַבְּנָן שִׁבְעַת בְּרַכּוֹת מִשׁוּם כְּבוֹד הַשַּׁבַּת אֲפִילוּ הֵכִי חֲזִינוּן דְּאֵם הִתְפַּלֵּל שְׁמִנָּה עֶשְׂרֵה בְּרַכּוֹת בְּשַׁבַּת יָצָא דְרֵאוּיֵינן הֵם וְכִינּוּן שֶׁכֵּן אֲפִילוּ הַשְׁתָּא כְּתִב דְּתַקִּינוּ לְשַׁבַּת שִׁבְעַת בְּרַכּוֹת אִם הִתְפַּלֵּל עֶרְבִית דְלִיל שַׁבַּת שְׁתֵּים שֶׁל חוּל וְהַזְכִּיר שֶׁל שַׁבַּת בְּרֵאשׁוֹנָה וְלֹא הַזְכִּיר בְּשִׁנְיָה אוּ הַזְכִּיר שֶׁל שַׁבַּת בְּשִׁתֵּיהֶם שְׁפִיר נִפְיָק י"ח מִתְפַּלֵּת עֶרְבִית וּמִתְפַּלֵּת תַּשְׁלוּמֵינן פְּדִין מִתְפַּלֵּל שְׁתֵּים בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת וַא"כ הוּא הֵדִין וְהוּא הִטְעַם אִם הִתְפַּלֵּל רֵאשׁוֹנָה שֶׁל שַׁבַּת וְטַעַה בְּשִׁנְיָה וְהִתְפַּלֵּל שֶׁל חוּל יָצָא יְדֵי חוֹבָתוֹ בְּלִי סַפְקָ: סִימָן יד שֶׁאֵלֶּה קי"ל מִי שֶׁלֹּא הִבְדִּיל בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת בְּתַפְלָה אִינוּ צָרִיף לַחֲזוֹר מִפְּנֵי שֶׁמְבַדִּיל עַל הַכּוֹס וְאִם טַעַה גַּם בְּכּוֹס שֶׁטַעַם קוֹדֵם שֶׁהִבְדִּיל עַל הַכּוֹס צָרִיף לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל הַשְׁתָּא מִבְּעֵיָא לִי מִי שֶׁהֵיָה צָרִיף לְתַפְלַת תַּשְׁלוּמֵינן בַּמ"ש וְהִתְפַּלֵּל שְׁתֵּים וְלֹא הִבְדִּיל בְּשִׁתֵּיהֶם וְהֵיָה לוֹ כּוֹס לְהַבְדִּיל עָלָיו דְקי"ל דִּיָּצָא אִם זֶה טַעַה גַּם בְּכּוֹס וְטַעַם קוֹדֵם שֶׁהִבְדִּיל עַל הַכּוֹס דְצָרִיף לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל תְּפִלַּת עֶרְבִית מִי גֵימָא כִּינּוּן דְצָרִיף לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל עֶרְבִית צָרִיף נָמִי לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל תְּפִלַּת הַתַּשְׁלוּמֵינן דְכִינּוּן שְׁנַפְסָלָה תְּפִלַּת עֶרְבִית וְצָרִיף לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל עֶרְבִית אִם לֹא יַחֲזוֹר תְּפִלַּת הַתַּשְׁלוּמֵינן נִמְצָא דְתְּפִלַּת הַתַּשְׁלוּמֵינן קִדְמָה לְתַפְלַת חוֹבַת שְׁעִתְיָה וְלֹא שְׁפִיר לְמַעַבְד הֵכִי דְמֵהֵי טַעַמָא מְצָרְכִינוּן לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל לְמִי שֶׁלֹּא הִבְדִּיל בְּרֵאשׁוֹנָה וְלֹא הִבְדִּיל בְּשִׁנְיָה: תְּשׁוּבָה מְסַתְּבָרָא דְמִי שֶׁהִתְפַּלֵּל בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת רֵאשׁוֹנָה לְעֶרְבִית וְשִׁנְיָה לְתַשְׁלוּמֵינן וְלֹא הִבְדִּיל בְּשִׁתֵּיהֶם וְטַעַה גַּם בְּכּוֹס וְטַעַם קוֹדֵם שֶׁהִבְדִּיל אַע"ג דְצָרִיף לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל תְּפִלַּת עֶרְבִית אֲפִילוּ הֵכִי אִין צָרִיף לַחֲזוֹר וְלִהְתַּפְּלֵל תְּפִלַּת הַתַּשְׁלוּמֵינן כִּינּוּן דְבִשְׁעָה שֶׁהִתְפַּלֵּל הַתַּשְׁלוּמֵינן הֵיָתָה פְּדִין דְהָוָה עֲסִיק בְּרַחֲמֵי דְחוֹבַת שְׁעִתְיָה יָצָא יְדֵי חוֹבַת הַתַּשְׁלוּמֵינן וְדַע דְהֵא דְאָמַר טַעַה וְלֹא הִתְפַּלֵּל מִנְחָה בְּשַׁבַּת מִתְפַּלֵּל בַּמ"ש שְׁתֵּים מְבַדִּיל בְּרֵאשׁוֹנָה וְאִינוּ מְבַדִּיל בְּשִׁנְיָה וְאִם לֹא הִבְדִּיל בְּרֵאשׁוֹנָה וְהִבְדִּיל בְּשִׁנְיָה שְׁנִיָּה עָלְתָה לוֹ רֵאשׁוֹנָה לֹא עָלְתָה לוֹ הִטְעַם כְּתִבוּ הָרִי"ף וְהֵרָא"ש ז"ל וְזֶה לְשׁוֹנָם כְּתִב ר' הֵאִי גָאוֹן דְכִינּוּן דְאֲבָדִיל בְּשִׁנְיָה גְלֵיָא דְעִתְיָה דְכִינּוּן בְּרֵאשׁוֹנָה לְשֵׁם תַּשְׁלוּמֵינן וְשִׁנְיָה מִשׁוּם חוֹבָה וְאִין לְהַקְדִּים שֶׁל תַּשְׁלוּמֵינן לְחוֹבַת הַזְּמַן וְצָרִיף לְהִתְפַּלֵּל אוֹתָהּ שֶׁל תַּשְׁלוּמֵינן פַּעַם שְׁנִית

ע"כ הא למדת דהטעם שצריך לחזור ולהתפלל פעם שנית לתשלומין הוא משום דגלי דעתיה דכוון בתפלת ראשונה לתשלומין ולא מבעי ליה למעבד הכי להקדים תפלת התשלומין לתפלת חובת שעתיה וכיון שפן בנדון דשאלה דלא היתה שם פנונה המפסדת התפלה אלא פנונתו היתה שהתפלה הא' לחובת שעתיה והשניה משום תשלומין ובשעה שהתפלל היום שתיקה בכוונה ראויה ורצויה אלא שאח"כ קרה מקרה שהפסיד התפלה דחובת שעתיה היא לבדה הפסיד וקרי זה דומה לקרבן שאירע בו פסול לאחר שגזרק הדם דמה שנעשה פהלכתו כבר הורצה.

הוא הדין הכא פיון דבשעה שהתפלל שתיקה ובכוונה רצויה ובאותה שעה היו רצויות קרי הורצה שתיקה אלא שאח"כ קרה מקרהו שטעה גם בכוס וטעם ומשום הכי צריך לחזור ולהתפלל כדי שיבדיל פדין אותה תפלה שצריך לחזור ולאומרה היא לבדה הפסיד ושניה שהיא לתשלומין עלתה לו פיון שבשעה שאמרה לא היה שם דבר המפסיד אותה וא"ת ג"כ הכא איכא גילוי דעת דכיון דטעה בכוס נתחייב לחזור ולהתפלל לשם חובת שעתיה אגלאי מלתא למפרע דאחרונה זו שחוזר ואומרה היא לחובת שעתיה וכבר קדמה לה תפלת התשלומין ולא מבעי ליה למעבד הכי.

הא לא קשיא דשאני התם שהבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה בשעה שהתפלל השניה גילה דעתו שהתפלל שלא פדין מה שאין פן הכא דבשעה שהיה מתפלל לא היה שם גילוי דעת זהו מה שגראה לע"ד: והואיל נאמא לידן האי עניינא דהבדיל בשניה ולא הבדיל בראשונה אודיעה מה דהנה קשיא לי ביה ומאי דתריצנא ליה.

קרי חזינו דרבנן אתא יהבי טעמא אמאי דאמרו בגמרא שניה עלתה לו ראשונה לא עלתה לו וצריך לחזור ולהתפלל תפלה שלישית לחובת תשלומין שנמצא דכיון דאבדיל בשניה גלי דעתיה שהתפלל לחובת שעתיה שפך הוא עיקר הדין מבדיל בראשונה ואינו מבדיל בשניה שנמצא לעיקר הדין אינו צריך להבדיל אלא בתפלה שהיא חובת השעה שהיא של מוצאי שבת ובין שהבדיל בשניה גלי דעתיה שהיא לחובת השעה.

ועל דא קשיא לן דאיהו יתכן למימר האי גילוי דעתא והא האי גברא נדאי פנונתו היתה דתפלה הראשונה לשם חובת השעה שהיא של מוצאי שבת והשניה לשם תפלת התשלומין ורחמנא בוחן לבות וכליות אלא שקרה מקרהו שטעה בשניה והבדיל וכיון שפן איהו משוינו להאי גברא דכוון איפכא ממה שהיתה פנונתו ואמרין האי גברא פוין בראשונה לתשלומין ושניה לחובת שעתיה והא האי גברא קא צנח ואמר לא נתפוננתי אלא הראשו' לחובת שעתיה ושניה לתשלומין ואיהו מפסדינו ליה לתפלה קמייתא איפכא מפנונתו ומכשרינו ליה לתפלתו השניה אפכ' מפנונתו קשיא לן בתרתי ותרצנא לה להאי מלתא הכי האי מלתא דמאי להא דתנ' בפרק ד' דגדר' דף ל"ב ע"ב הגוזר מרואי חמה אסור אף בפסוקין שלא נתפנון זה אלא למי שהחמה רואה אותו.

ויפירש הרא"ש ז"ל בגמרא מפרש טעמא מדלא קאמר מן הרואין ואפילו אמר מן הרואין נתפוננתי לא צייתינו ליה דלא נדרי אינשי אדעתא דנפשיה היכא דאיכא שינויא ע"כ למדנו מהרא"ש ז"ל היכא דדברי האדם אפכא מפנונתו תפיסנא לדבריו עיקר ולא משגחינו בכוונתו ואפילו קא צנח ואמר כף היתה פנונתי לא משגחינו ביה הוא הדין הכא פיון שסדר תפלותיו שאמר בפיו הם אפכא מפנונתו שהרי הדין נותן שמבדיל בראשונה

שְׁהִיא לְחֹבֶת שְׁעִתָּיה וְאִינוּ מְבַדִּיל בְּשִׁנְיָה שְׁהִיא לְתַשְׁלוּמִין שְׁנִמְצָא שׁוֹרֵת הַדִּין שְׁהַתְּפִלָּה שְׁהִיא חֹבֶת מוֹצְאֵי שְׁבֶת הִיא שְׁהִיא בֵּת הַבְּדִלָּה וְשְׁאִינָה לְחֹבֶת מוֹצְאֵי שְׁבֶת אִינָה בֵּת הַבְּדִלָּה וְזֶה הַבְּדִיל בְּשִׁנְיָה וְלֹא הַבְּדִיל בְּרֹאשׁוֹנָה הָרִי דְבָרָיו מוֹכִיחִים שְׁהַשִּׁנְיָה שְׁהַבְּדִיל בָּהּ הֵיטָה לְשֵׁם חֹבֶת מוֹצְאֵי שְׁבֶת וְהָרֹאשׁוֹנָה שְׁלֹא הַבְּדִיל בָּהּ הֵיטָה לְתַשְׁלוּמִין דְּמִנְחָה וְלֹא בְּעֵי לְמַעַבְד הֵכִי וְכִינּוֹן שְׁדְבָרָיו מוֹכִיחִין כֵּן לֹא מִשְׁגָּחִינוּן בְּמָה שְׁהֵיטָה פְּנוּנָתוֹ: סִימָן טו שְׁאֵלָה לְרִשִׁיד מַעֲשֵׂה שְׁהֵיטָה כִּי הֵיטָה שְׁלֵתָת גּוֹי הַחֲטִיִּים שְׁלֵ יִשְׂרָאֵל בִּי"ט אַחֲרוֹן שְׁל פֶּסַח בֵּין מִנְחָה לְמַעֲרִיב בְּלַתִּי יְדִיעַת יִשְׂרָאֵל כְּמוֹ שְׁנֹזְהִיגִים שְׁלֹקְחִים מְעַט מִן הַחֲטִיִּים וְרוֹחֲצִים אוֹתָם בְּמִים הֵיטָב וְאַח"כּ מְעַרְבִים אוֹתָם בְּתוֹךְ הַחֲטִיִּים שְׁרוֹצִים לְטַחֲוֹן וּמְשַׁפְּשֵׁפִין הֵיטָב עַד שְׁיִתְעַרְבוּ יָפָה בְּכָל הַחֲטִיִּים וְתוֹסֵר הָעֲפָרוּרִית הַדְּבוּקָה בָּהֶם וְאַח"כּ נוֹתְנִין סֹבֵין בְּתוֹךְ הַחֲטִיִּים וּמְעַרְבִי אוֹתָם הֵיטָב עַד שְׁיִשְׁאַבוּ הַלְחֹת שְׁל הַמִּים וְהָעֲפָרוּרִית וְנִסְתַּפְּקוּ אוֹי הָרִי חֲמֵץ שֶׁעַב' עָלָיו הַפֶּסַח וְאַסוּר בְּהִנָּאָה אִם לֹא יוֹרְנוּ מוֹרְנוּ וּשְׁכָרוּ כְּפוּל: תְּשׁוּבָה חֲטִין אֵלוּ מוֹתְרִין הֵם אֲפִילוּ בְּאַכִּילָה וְלִית בָּהוּ שׁוּם חֲשֵׁשׁ דְּהָא מְדִינָא דַּגְמ' מוֹתֵר לְלַתְּוֹת הַחֲטִיִּים.

דְּגַרְסִינוּן בְּפֶרֶק כָּל שְׁעָה דָּף מ' ת"ר אִין לוֹתְתִין שְׁעוּרִים בְּפֶסַח וְאִם לַתְּ נִתְבַּקְעוּ אֲסוּרוֹ' לֹא נִתְבַּקְעוּ מוֹתְרוֹת. אָמַר רַב חֲסִדָּא אָמַר מֵר עוֹקְבָא לֹא נִתְבַּקְעוּ מִמֶּשׁ אֲלֵא כָּל שְׁאֵלוּ מִנִּיחָן עַל פִּי הַבֵּיב וְהֵן מִתְבַּקְעוֹת מֵאִילֵיהוֹן.

וּשְׁמוּאֵל אָמַר נִתְבַּקְעוּ מִמֶּשׁ עֲבַד שְׁמוּאֵל עוֹבְדָא בְּדוּרָא דְבִי בַר חֲשׁוּ נִתְבַּקְעוּ מִמֶּשׁ. אָמַר רַבָּה בַּעַל נֶפֶשׁ (פֶּרֶש"י חֲסִיד) לֹא יִלְתְּוֹת אֲפִילוּ חֲטִיִּים דְּשְׁרִירִי אָמַר רַב נַחְמָן מֵאן צִיַּיִת לְאַבָּא דְּאָכִיל נִהְמָא דְּעַפְיוּשָׁא דְּהָא בִּי רַב הוּנָא לְתַתִּי וְבִי רַבָּא בַר אָבִין לְתַתִּי אָמַר רַבָּא מוֹתֵר לְלַתְּוֹת וְהָזֵר אָמַר' רַבָּא מְצָנָה לְלַתְּוֹת ע"כ הָרִי בְּרוּר בְּגִמְרָא דְּמֵן הַדִּין מוֹתֵר לְלַתְּוֹת.

אֲלֵא שְׁהַגָּאוֹ' מִשׁוֹ' חוֹמֵר הַחֲמֵץ אֲסוּרוֹהוּ הָאִיִּדְנָא כְּדֵאִית' בְּהַרִי"ף וּבַטוּר וְכִינּוֹן שְׁכֵן חֲטִי שְׁנִלְתְּוֹתוֹ בְּדִיעַבְד מוֹתְרִין הֵן וְלֹא עוֹד אֲלֵא נִרְאָה פֶּשׁוּט דְּלַתִּיתָא שְׁלָנוּ גְרִיעָא טוּבָא מְלַתִּית' שְׁלָהֶם שְׁכָף כְּתַב הַרְמַב"ם ז"ל בְּפ"ה מֵהַל' חֲמֵץ וְז"ל הַחֲטִיִּים מוֹתֵר לְבָלּוֹל אוֹתָם בְּמִים כְּדִי לְהַסִּיר סוֹבֵן וְטוֹחֲנִין אוֹתָם מִיֵּד כְּדָרָף שְׁטוּחְנִי' הַסּוֹלֶת וּכְבָר נִהְגוּ כָּל יִשְׂרָאֵל בְּשִׁנְעָר וּבְאַרְצֵי הַצְּבִי וּבְסַפְרֵד וּבְעַרְי הַמַּעֲרָב שְׁלֹא יְבָלְלוּ הַחֲטִיִּים בְּמִים גְּזֵרָה שְׁמָא יִשְׁהוּ וְיִתְחַמְצוּ עַכ"ל הָרִי בְּרוּר שְׁבָלִילַת הַחֲטִיִּים שְׁלָהֶם הֵיטָה כְּדִי לְהַסִּיר סוֹבֵן וְכֵן פֶּרֶש"י פ' כ"ש דָּף ל"ו לַתִּית' לְשׁוֹרֵן בְּמִי' מְעַט וּלְכֹתֶשֶׁן בְּמִכְתָּשֶׁת לְהַסִּי' מוֹרְסָנוּ כְּדִי שְׁתַּהַא סוֹלֶתָן נִקְיָה וּבְדוּאֵי שְׁהַבְּלִילָה הַמְסִירָה סוֹבֵן שְׁל חֲטִיִּים צְרִיכָה לְהִיֹּת שְׁרוּיָה בְּמִים רַבִּים וְשׁוּהִין בְּמִים זְמַן מָה עַד שְׁתַּנְתַּק וּתְנַשֵּׁר קְלִיפְתָּנוּ כְּדִי שְׁיִוְכְלוּ לְהַסִּירָה בְּמִכְתָּשֶׁת אוֹ ע"י דְּרִיכַת הַרְגָּלִים כְּמוֹ שְׁעוֹשִׁין בְּמִקוּמְנוּ מָה שְׁאִין כֵּן בְּבָלִילָה שְׁלָנוּ שְׁאִינָה אֲלֵא בְּמַעַט מִים כְּדִי מְשִׁיחָה וְאִין שׁוּהִין בְּמִים כָּלָל כִּי אִם כְּדִי שְׁתַּתְקַנַּח הָעֲפָרוּרִית מִהֶם בְּלַחוּד וְכָל כִּי הִיא קִילָא טְפִי מִהַבְּלִילָה שְׁלָהֶם וּמְצַד הַשְּׁעוּרִין הַמְעוֹרְבִין בְּחֲטִיִּים דְּאֲסוּרִים לְלַתְּוֹת מְדִינָא דְּגִמְרָא נְמִי יֵשׁ לְהַקֵּל דְּהָא תְּנִיָא וְאִם לַתְּ נִתְבַּקְעוּ אֲסוּרוֹת לֹא נִתְבַּקְעוּ מוֹתְרוֹת וּמָמָה דְּאֲפִלִּיג בָּהּ מֵר עוֹקְבָא וּשְׁמוּאֵל דְּלִמַר עוֹקְבָא מֵאִי נִתְבַּקְעוּ דְּרָפוּ עַד דְּאֵלוּ מִנִּיחָן עַל פִּי הַבֵּיב מִתְבַּקְעוּ' כִּי הָר"ן פִּי' שְׁתַּפְּחוּ וּמִחֲמַת הַנִּיפּוּחָן מִתְבַּקְעוֹת כְּשִׁמְנִיחָן עַל פִּי הַבֵּיב (וְכָף פִּירְשָׁה הַרְמַב"ם ז"ל בְּפ"ה) וְלִשְׁמוּאֵל עַד שְׁיִתְבַּקְעוּ מִמֶּשׁ מִשְׁם רֵאָיָה דְּהִנֵּי שְׁעָרֵי

דלתימתא דילן לית בהו חשש חימוץ דהא חזינן דבלילה דילן לא מתפח להו ולא מרפא להו לא לחיטי ולא לשערי אלא עדן קשין הו ושרירן ולא מתבקעות על פי הדיב ולא דמו לחיטי שטבעו בנהר מגו דטבעו במים רבים ומינח נייחי אתו לידי חימוץ ואפלי לא נתבקעו אבל גבי בלילה שזליפתה מועטת לא חיישינן אלא בנתבקעו למר פדאית ליה ולמר פדאית ליה.

וכ"כ הגהות מי"י בפ"ה וכן נראה מתשובת הרשב"א סי' ק"ב עוד טעם אחר חזינן להרי"ף והרא"ש בהאי פלוגתא דמר עוקבא ושמואל פתבו וז"ל וכינן דלא איפסיקא בהא הלכת' בהידיא לא כמר עוקבא ולא כמר שמואל עבדינן לחומרא כמר עוקבא דה"ל ספיקא דאורייתא והני מילי לענן מפליגהו להני שערי בענייהו אבל אי משתכחי בהדי בשולא ולא נתבקעו פיון דאסור חמץ במשהו דרבנן הוא לא אסרינן לההוא בשולא דאשתכחו ביה תרי או תלתא שערי אלא א"כ נתבקעו כשמואל משום דהני ספיקא דרבנן ואזלינן ביה לקולא ויש אומרים דהלכה כשמואל דמר עוקבא תלמיד דשמואל הוא וקי"ל דאין הלכה כתלמיד במקו' הרב ועוד דהא עביד שמואל עובדא ואי לא דקים ליה דהכי הלכתא לא עביד עובדא ע"כ לשון הרי"ף והרא"ש ז"ל הנה למדנו מדברי הרי"ף והרא"ש ז"ל תלתא קולי לעובדא דילן חדא דאפילו את"ל דיש לחוש לשערי דנלתתו בהדי הני חיטי לדמר עוקבא אפילו הכי לא אסרי להו לחיטי במה שהוא פיון דאסור חמץ במשהו הוא מדרב' הנה ליה ספיקא במלתא דרבנן ונקטינן בה כשמואל לקולא ואפילו ביומא קמא דפסחא דלא אסרי אלא א"כ נתבקעו ממש או אין בחטים ששים כנגד השעורים דהשתא הוי ספיקא דאורייתא.

עוד קולא אחריתי דהאי עובדא הנה ביום שמיני דפסחא דהוא דרבנן אפילו הנה דלתת שערי בלחודייהו נקטינן בהו כשמואל ולא אסרינן להו עד שיתבקעו ממש דהוא הדין והוא הטעם דלא שגא ועוד קולא אחריתי דהא הרי"ף והרא"ש ז"ל חשו לסברת מאן דנקטי הלכה כשמואל וכתבו סברתם והעלוה על ספר ונתנו בה תרי טעמי שהם עיקריים ויסודיים והם עיקר ויסוד בכל התורה פולה האחד דפסקו כשמואל מטעמא דמר עוקבא תלמיד דשמואל ואין הלכה כתלמיד במקום הרב דהכי קי"ל בכל התורה בר מבתראי מרבא ואילו דהלכה כבתראי ועוד מטעמא אחריןא פסקו כשמואל משום דעביד עובדא וקימא לן בכל התורה פולה דמעשה רב ועיקר גדול לפסק הלכה.

ויכמו שכתב הרמב"ם בפ' י' מהלכות שמיעה ויובל הלכה ו' דלע"ד נראה פשוט מדעעלו הרי"ף והרא"ש ז"ל לסברת הניא מלתא בתרי טעמי דחזינן להו להרי"ף והרא"ש ז"ל בכל דוקתא דבחד טעמא מהני טעמי נקטי אינהו הלכתא פשיט לן דמשום הכי העלוה לאשמעינן דמאן דבעי לסמוך עלה דהאי פסקא ולעביד עובדא פנותיה דיש לו לסמוך עליה ואפילו ביומא קמא דפסחא ומפל שפן וק"ו ליום שמיני של פסח שהוא דרבנן אפילו לפי פסקא דהרי"ף והרא"ש ז"ל נקטינן לקולא כשמואל עד שיתבקעו ממש דהכי היא סברת הרי"ף והרא"ש ז"ל ומצד הסובין שעירבו בחטים נראה לע"ד פשוט דבטלים הם ואפילו שאין בחטים ששים כנגד הסובין ואפילו היו הסובין ודאי חמץ גמור דקי"ל בפסקא דמרן מוהר"י קארו ז"ל שפסקו בסי' תמ"ז סעיף י' נותן טעם לפגם מותר גם

בפס' והסובין פוגמין בנדאי דבהידנא תנו פל שאין בהנאתו בנ"ט מותר עוד טעם אחר
הא דקי"ל חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח אסור בהנאה לאו מדינא הוא.

דקי"ל כרבי שמעון דאמר חמץ בין לפני זמנו בין לאחר זמנו אינו עובר עליו בלא פלוס
ובדין הוא אפילו של ישראל נמי לאחר הפסח מותר אלא דקא קניס ר"ש בחמץ של
ישראל שעבר עליו הפסח הואיל ועבר עליה בבל יראה ובבל ימצא וכי קא קניס ר"ש
בעיניה אבל על ידי תערוכת לא קניס כמבאר בדברי הרי"ף ו"ל בפרק פל שעה וכינון
שפן חטים אלו דשאלה אפילו הנה שעירב הגוי בהן אפילו חמץ גמור שלא מדעת
הבעלים לא שייך למקנסיהו לבעלים כלל.

וכ"ש שאין בסובין של גויים אלא משום חשש לתיתא בלחוד וכבר נתבאר דליתא
דחטים אין בה חששא לאחזוקי בה איסור' אלא חומרא שהחמירו הגאונים ואסרוה משום
חומר החמץ וכי תימא היינו דוקא בשל ישראל אבל בשל גוים מחזיקנן בהו איסורא הא
לאו מלתא היא דבהדיא איתא בפרק פל שעה דף מ' אמר רב הונא בצקות של גוים אדם
ממלא פריסו מהם ובלבד שיאכ' פזית מצה באחרו' וכתבה רבי' בעה"ט בסו' סי' תנ"ד
ופי' בה כפירש"י ו"ל שפיר' שניכר בהם שלא החמיצ' שאין בהם סידוק ולא הכסיפו
פניהם.

הרי ברור דלא חיישינן לבצקות של גוים מחשש חימוץ מחמת לתיתא וגם לפירוש ר"ח
והר"ן דאמרי דחיישינן לבצקות של גוים שמא ערבי בהן שאור אלא דבצקות של גוים
שממלא פריסו מהם היינו שלשה הגוי בפני ישראל וראה שלא עירב בה שאור נר' דוקא
להא הוא דחיישי' אבל חשש לתיתא ליכא אפילו בליתא של גוים דאם איתא דיש לחוש
לא הו' שרו למלאת פריסו מבצקם.

גם מרן רבינו הגדול מוהריק"א ו"ל העלה על שלחנו הטהור סי' תנ"ג סעיף ד' ו"ל
בשעת הדחק מותר ליקח קמח מן השוק ע"כ והיא שאלה לגאון הביאה רבי' בעל הטורים
ו"ל ואם הנה חשש חימוץ בליתא לא הו' שרו ליקח קמח מן השוק הרי נתבאר דהני
חטים דשאלה לית בהו חשש איסורא לא מצד הליתא ולא מצד הסובין של גוים
שנתערבו בהם אלא חטים אלו מותרים באכילה.

והא דכתבנא טעמי טובא לכל מלתא ומלתא לאו דצריכ' להו לכולהו טעמי למנהי כולהו
סניפין למשרי קטרין ובלאו הכי לית חילא למשרי דלע"ד נראה דבכל טעמא וטעמא
לחודיה ויש ספק למשרי שריותא להידנא אלא דאיתנא לכולהו הני טעמי משום
דאשפחנא להו ולא חזי לן למשבקינהו וכתבנא להו משום יגדיל תורה ויאדיר ועוד
דיהו לנא לדכרנא לענייני אחרני דשייך בהו חד טעמא וטעמא אחרני לא שייך משום
הכי הוא דכתבנא להו לכולהו: סימן טז שאלה עישור נכסים שנוטלות הפנות מעזבון
אביהם אם הוא עישור כל הנכסים שהניח בשעת מיתה או הוא אחר שתטול האלמנה
מהנשאר יקחו עישור מה שנשאר: תשובה גלע"ד שהעישור שנוטלות הפנות מעזבון
לפרנסתם הוא אחר שתגבה האלמנה פתובתה דגרסינן בפרק מציאת האשה דף ס"ח
אמר רבי בת הנזונת מן האחין נוטלת עישור נכסים אמרו לו לרבי לדבריה מי שיש לו
עשר בנות וכן אין לו לבן במקום בנות כלום אמר להם כף אני אומר ראשונה תטול
עישור נכסים שניה במה ששיירה ושלישית במה וחזרות וחולקות בשנה ע"כ למדנו

מהאי סוגיית דהיכא דלא ישאר לבן כלום לא אמרי' הבנות יטלו עישור נכסים א"כ הכא נמי אם אתה אומר שהבנות יטלו עישור הנכסים בשעת מיתה לדבריה מי שהניח אלף זוז והניח אלמנה שפתנבתה תשע מאות זוז והניח בן ובת תטול הבת מאה זוז שהם עישור הנכסים והתשע מאות תטול האלמנה והבן יצא בלא כלום הא ודאי לא אמרינן אלא שמע מינה שהאלמנה תטול כל סכי פתנבתה ואח"כ תטול הבת עישור מה שישאר.

עוד ראיה קי"ל הבת בעישור נכסים בעלת חוב דאחי ולא בעלת חוב דאב וכינן שהיא בע"ח ודאי לא תטול אלא מהנכסים שירשו וזכו בהם והם בני חרי דאלו ממון המשועבד לא מקרי ממון להתחייב עליו כדאשכחן גבי נוטלי צדקה דאם יש לו ממון הרבה והוא משועבד לתוב' אשה או לבעלי חוב הרי זה יטול מן הצדקה ומכאן אנו למדין דהוא הדין אם היו חובות על אביו לא תטול הבת עישור נכסים אלא מה שישאר אחר פריעת הבעלי חובות ולא כתובת האלמנה בלבד תקדים לפרנסת הבנות אלא גם מזונות האלמנה קודמין לפרנסת הבנות כמבואר בא"ה בטור ובבית יוסף סוף סי' קי"ג.

וכן העלה מרן הר"י קארו ז"ל על שלחנו הטהור בא"ה סי' קי"ג סעיף ו' וז"ל מי שמת והניח אלמנה ובת אין הבת נוטלת עישור נכסים מפני מזונות האלמנה ואפילו מתה הבת אחר שנשאת אין הבעל יורש פרנסה הראויה להנתן לה שהרי פולן בחזקת האלמנה שפתהא נזונת מהם עכ"ל.

והוא מלשון הרמב"ם בפ"כ מהלכות אישות והטעם מבוא' בטור בסימן הנז' שהאלמנה ב"ח דאב והבת בע"ח דאחי וכינן שפן אין לבת כלום במקום בעלי חובות דאב: סימן יז שאלה ראובן נפטר לב"ע והניח אחריו בן גדול מאשתו ראשונה שנשא אותה בליגורנא והניח אלמנה שנשא אותה פה נא אמון ועמה בן קטן ושתי בנות קטנות והבן הגדול שהוא מהאשה שנשא בליגורנא תובע פתובת אמו מדין כתוב' בגין דכרין שפך נוהגים בליגורנא עתה יורנו מורה צדק אם יזכה בכתובת אמו כמנהג ליגורנא או דילמא לא יזכה דאזלינן בטר המקום שנפטר שם דלא נהגא כתוב' בגין דכרין ושכרו כפול מן השמים: תשובה האי דינא דכתוב' ב"ד פלוגת' דרבנות' דקמאי ובתראי יש מן הגאונים דסברי דהאידינא לא נהגא כתוב' ב"ד דטעמא דמקיננו רבנן כתוב' ב"ד הוא כדי שיקפנין האדם ויתן לבתו כבנו והאידינא הלואי שיתן לבנו כבתו.

ויש מהגאונים דסברי דהאידינא לא נהגא כתוב' ב"ד מטעמ' משום דלא בקיאי בשומא טפי ולא מתוקמא שומא דידהו על מות' דינר ויש מהגאונים שכתבו לא יכילנא לכתולי תשנתא דרבנן וכן הוא פלוגת' דפוסקים בתראי כמבוא' בית יוסף א"ה סימן קי"א יש מקומות דנקטו כמאן דאמר דגם האידינא נהגא כתוב' ב"ד ויש מקומות דנקטי כמאן דאמר האידינא לא נהגא ונהרא נהרא ופשיטיה.

ולענין שאלתה אי אזלינן בטר אתרא דמית תמן או לא. נראה לע"ד פשוט דחייב כתוב' ב"ד תלי במקו' הנישואין דהנשוא אשה במקום דנהגא כתוב' ב"ד והוא משם חל עליה חייב כתוב' ב"ד שפך הנשוא אשה על דעת מנהג מקומו הוא נושא וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מהלכות אישות וז"ל מנהגות רבות יש בבדוניה וכו' והנשוא' סתם כות' ונותן כמנהג המדינה וכן היא שפסקה להכניס נותנת כמנהג המדינה וכו' וכל הדברים האלו וכיוצא בהם מנהג המדינה עיקר גדול הוא ועל פיו דנין ע"כ.

וכיון שפן מסתברא דמי שנשא אשה במקום שנהגא בתנאי ב"ד נתחייב בכחן ב"ד וכיון שנחתחייב אע"פ שעיקר דירתו משם והלך למקום דלא נהגא ומת שם לא פקע מניה החיוב ראיה לזה תנו בפירק נער' שנתפ' לא כתב לה את תהא יתב' בביתי חייב שהיא תנאי ב"ד פה היו פותבי אנשי ירושל' אנשי גליל היו פותבין פאנשי ירושל' אנשי יהודה היו פותבין עד שירצו הירש' ליתן לה פתונפתה לפיכה אם רצו הירש' נותנים לה פתונפת' ופותרין אותה ובגמרא אתמ' רב אמר הלכה פאנשי יהודה ושמואל אמר הלכה פאנשי גליל בכל וכל פרונדהא נהוג פרב נהרדעא וכל פרונדהא נהוג פשמואל ההיא בת מחוז' דהוה נסיבא לנהרדעא אתו לקמיה דרבי נחמן שמעא לקלא דבת מחוזא היא אמר להו בכל וכל פרונדהא נהוג פרב אמרו ליה והא לנהרדעא נסיבת אמר להו אי הכי נהרדעא וכל פרונדהא נהוג פשמואל ע"כ מפאן ראיה דחייב תנאי פתונפתה תלי במקום דנהוג.

וכ"כ הרשב"א בתשו' סימן תרס"ב ונ"ל תשובה אם על דעת לדור במקום שנשא פנסה ע"ד אותו מקום נשאה אפילו דרכו לכתוב שם בכל המנהג והתנאי וזה לא כת' שפלוגי בפירוש התנה פה שכל הכותב והנוש' והמקבל שדה ושאר דברים פינצא פאלו ע"ד מנהג המקום הוא כותב וזהו שפן דרשו חז"ל לשון הדיוט פלומר עניינים והנהגות שנהגו הדיוטות מעצמן שתקנו להם חכמים ואף שאם לא תקנום בהסכמה והם פל אותם שאמרו בכבא מצינא בריש פירק המקבל והם פתקנות הקבועות שתקנו חכמים ובריש' בפירק נערה שנתפתת' עם תנאים שתקנו בכתובה לא כתב פתונפת בתולה גובה ק"ק ואלמנ' ק' לא כתב לה פל נכסים אתראים לכתובתה' לא כתב לה בגין דכרין דבכולן אע"פ שלא כתב כמי שכת' אבל אם דעתן לדור במקום שדעתם לקבוע שם או מן הסתם פמנהג מקומו שיכול להוציאה מעירה לעירו ואפי' ממדינה למדינה אחרת פגון מיהודה לגליל ומגליל ליהודה פל זמן שהוא מגליל והיא מיהודה או הוא מיהודה והיא מגליל פדאיאתא בתוספת' וכיון שפן הרי הוא נושא לכל דעת תנאי מקומו שהוא מוציאה שם עכ"ל הא למדנו שנהוש' אשה ע"ד תנאי מקומו הוא נושאה ומתחייב לה ולבניה ולבנותיה בכל חיובי מנהגי מקומו דהא הרשב"א פניל פל תנאי פתונה ובחדא מחתא מחתינהו ועל פולן כתב הנוש' אשה לכל דעת תנאי מקומו שהוא מוציאה שם שאע"פ שנשאה במקום דלא נהגו תנאי מקומו אפילו הכי הרי זה מתחייב פמנהג מקומו שדעתו להוציאה שם וכיון שפן כ"ש וק"ו דהיכא שנשאה במקומו ונתחייב בתנאי מקומו שקם עליו קיום גמור חיו' מקומו ולא פקע מיניה לעולם וכיון שפן ראוכו זה שארץ מולדתו היא ליוורנו ונשא אשה משם הדין נותן דמן הסתם נתחייב לה ולבניה בכל תנאי מקומו והואיל ובליורנו נהגא כתו' ב"ד הרי זה נתחייב בכחן ב"ד די יהו לה מיניה ואע"פ שיצא משם אע"פ וקבע דירתו במקום דלא נהגא כתו' ב"ד לא מפני פה פקע חייוביה דמה טעם ונפקע.

ולא דמי להא דתנו נשא אשה בא"י נותן לה ממעות א"י נשא אשה בקפוטק' וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י דהתם לאו טעמ' דאזלינן בתר גובייאנ' דהא בגמרא מקשו הא גופא קשיא קתני נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטק' נותן לה ממעות א"י אלמא בתר שעבודא אזלי' אימ' סיפא נשא אשה בקפוטק' וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא בתר גובייאנ' אזלינו: אמר רבא מקולי כתוב' שנו פאן הרי דטעמא דנשא אשה בקפוטק' נותן לה ממעות א"י דהתם לאו טעמ' דאזלינן בתר גובייאנ' דהא בגמרא מקשו הא גופא קשיא קתני נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטק' נותן לה ממעות א"י אלמא בתר שעבודא אזלי' אימ' סיפא נשא אשה בקפוטק' וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא בתר גובייאנ' אזלינו: אמר רבא מקולי כתוב' שנו פאן הרי דטעמא דנשא אשה בקפוטק' נותן לה ממעות א"י דהתם לאו טעמ' דאזלינן בתר גובייאנ' דהא בגמרא מקשו הא גופא קשיא קתני נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטק' נותן לה ממעות א"י אלמא בתר שעבודא אזלי' אימ' סיפא נשא אשה בקפוטק' וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא בתר גובייאנ' אזלינו: אמר רבא מקולי כתוב' שנו פאן הרי דטעמא דנשא אשה בקפוטק' נותן לה ממעות א"י דהתם לאו טעמ' דאזלינן בתר גובייאנ' דהא בגמרא מקשו הא גופא קשיא קתני נשא אשה בא"י וגרשה בקפוטק' נותן לה ממעות א"י אלמא בתר שעבודא אזלי' אימ' סיפא נשא אשה בקפוטק' וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא בתר גובייאנ' אזלינו:

וגרשה בא"י שנותן לה ממעות א"י הוא מקולי פתובה כמו שהקלו בכתוב' בדברים הרבה הקלו ג"כ דכשפתב לה מעות סתם ולא פירש דאינה גובה אלא בפחות שבמטבעות שאם נשאה במקום א' וגרשה במקום א' אם היו מעות מקום הנישואין טובים ממעות מקום הגירושין נותן לה ממעות מקום הגירושין לענין זה דוקא הוא דאמרי' הקלו וכיון שפן מנלן לומר שנפקיע תנאי פתוב' ב"ד מפל וכל הא ודאי לדעתי ליתא והנה מצאתי למהרימ"ט בח' א"ה סי' מ"ח ששאל על איש ואשתו שהיו בויניציא וכותבי' שם בכתובה אם ימות הבעל בלי זש"ק שתגב' כל סכי פתובה אמנם אם יתה לה זרע ממנו אז הבחיר' ביד הזר' או ביד האפטרופו' לתת לה פתובת' או לחלוק עמה לחצאי' נכסי עזבון אביהם ואחר הנישואי' באו האיש ואשתו פה ביולגראדו וישם מת הבעל ותובע' האלמנה פתוב' מושלם פמנהג העיר אע"פ שיש לה בנים ממנו ואפטרופו' טען דבתר מקום הפתו' אזלינו שהרשות ביד האפטרופו' לחלוק עמה לחצאין והשיב הר' שנדאי הדין דין אמת ברור שכל שהתנה עליה שלא יתה לה שעבוד על חצי הנכסים א"כ רצו היורשים הפל לפי תנאם ולא מפני שנעקרו ממקומ' יעקר תנאם ממקומו וקולי פתוב' ומעות א"י כלפי לייא שאפילו אם הם באותה העיר עצמ' חזרו ותקנו בענין אחר לא מהני תקנתם אלא מכאן ולהבא דאלו מה שזכה בשעת הנישואין לא הופקע זכותו אח"כ יע"ש: גם כתב שם וז"ל אלא שיש לעמוד על תשו' מהריב"ל בח"ב על איש מאנדרי' שנשא אשה בקוסטנדי' והלכו האיש ואשתו לאנדר' יש תקנה שלא תגב' האלמנה התוס' כל זמן שהיתומים קטנים קיימים והשיב הרב איבר' דתנ' נשא אשה בא"י וכו' עד מקולי כתובה שנו פאן והתוספת מקולי הוא ולכאורא הנה נראה דתוספ' בתר גוביאנא אזלינו ומה שיש להסתפק לפי שפתו' בכתוב' שאם יפטר הבעל תגב' הנדוניא והתוס' שאפילו היתה נשואה באנדרי' הרי הוציאה עצמה מן הפלל והאריו' הרימ"ט לדקדק בדברי הריב"ל יע"ש וכתב שמדברי הריב"ל נראה שדעתו מכרעת שתגב' שלא אמרו מקולי פתובה לעקן' את כל הגוף אלא שתגב' מן הפחות שבמטבעות ע"כ ואני חפשי בח"ב מתשו' הריב"ל ז"ל ולא מצאתי תשובה זו אבל מצאתי בח"ב סימן כ"ג שאלה במלכו' פורטוגאל יש חק ומנהג שהאלמנה תזכה במחיצת הנכסים שהניח הבעל בין שהכניסה הרבה בין שהכניסה מעט בנדונייתה וכו' ומתו אותם היהודים באותו מלכות ואח"כ באים האלמ' והיורשים לטורקי' לחסות תחת פני השכינה אם זכות אלו האלמנות במחצית הנכסים דמנהג אותו המקום אשר נשאו שם והשיב שזכתה האלמנה מחמת המנהג ואיברא דאלו לא הנה אלא תנאי שתקנו ביניהם הבעל והאשה בעת הנישואין לחלוק הנכסים בין האשה ובין היורשים ודאי דהוי פלוגתא דרבנותא כמו שכת' שם פלוגתא דהרמב"ם והראב"ד והרמב"ן והתוס' והרא"ש יע"ש ונדון דידן כל אנפי שוין שזכתה האלמנה אפילו היו הנכסים ביד היורשים וכמו שכתב הרשב"א בתשו' שאלה דהיקא דרבים הסכימו אפי' שאינם כל בני העיר אלא שהם כל בני האומנות שבאותה העיר הספמתו קיימת וכתב עוד מהריב"ל בשם מהרי"ק ז"ל דס"ל דגם הרמב"ם ס"ל דהיקא שכל אומני העיר הסכימו להשתתף הספמתו קיימת שפח הרבים יפה והביא ראיה לדבר יע"ש וכתב עוד מהריב"ל וכיון דכן הוא בנ"ד מצד המנהג שנהגו שהנשוא אשה בסתם דהיא חולקת הנכסים עם היורשים מלתא דפשיטא היא דכ"ע דזכתה האלמנה במחצית הנכסים וכ"כ הרמב"ם בפכ"ג מהלכות אישות וז"ל מנהגות רבות יש בנדוני' וכו' ובכל

הדברים האלה וכיוצא בהם מנהג המדינה עיקר וכ"כ הריב"ש סי' שמ"ה וז"ל אם נהגו וכו' יע"ש מפל הגי יראה דבר ברור דאפילו הנה המנהג הזה במקום אחד בארצותינו הנה מבטל הלכה וכ"ש בהיות המלכות נוהגים באותו מנהג והמנהג הוא פשוט וקיים בכל המדינה והבעל מת באותו מלכות אשר שם חק ומשפט ואח"כ באה האלמנה והיורשי' בטורקי' לחסות תחת פנפי השכינה מלתא דפשיטא הי' דלא מפעיא אם תפסה האלמנה במחצית הנכסים דאין מוציאין מינה אלא אפילו היו כל הנכסים ברשות היורשי' מוציאין מינה ונותני' לאלמנה חלק המגיעה לפי החק והמנהג שהוא מהמלכות וכבר בא מעש' לידי כיוצא בזה פעמים רבות בשאלוניקי וכן דנתי ומעולם לא שמעתי ולא ראיתי שום חולק בזה עכ"ל מהריב"ל ז"ל ומ"ש הר' והבעל מת באותו המלכות ואח"כ באה האשה דמשמע דאי הנה שפאו הבעל ואשתו לטורקי' שיתבטל מהם מנהג נישואיהם שקבלו עליהם בפורטוג' וא"כ נשמע מינה דמנהג לא מתקיים אא"כ היו במקו' המנהג בפשע גובייאנ'.

הא ליתא אלא הטעם שכתב פן דבההוא נדון שנשא בגיות צריף להיות פן דלא שייך האי דינא אלא פשקרה פן שמת הבעל שם אז זכתה האשה דאם באו הבעל ואשתו לחסות תחת פנפי השכינה לא שייך זה דכשפאים למקום שיש בו ישראל עושים מחדש קדושין ונשואין פדת משה וישראל ותנאי' כמנהגי ישראל הרי למדנו דהמנהג עיקר גדול הוא באפי' מנהג שנהגו מעצמן ואין לו עיקר בדין התורה כ"ש וק"ו במנהג זה דכתוב' ב"ד דהוא סמוך על הדין אליבא דכמה רבננותא גדולים ועצומים דס"ל דגם האידינא נהגא כתו' ב"ד מדינא פמבן' בא"ה סימן קי"א ובהריב"ש סי' ק"ו וז"ל ומה ששאלת בכתן' ב"ד אם ישאר לבן שום זכות בכתן' ב"ד אחר מיתת האב לגבות ממקרקעי כמו שכתב הרמב"ם ז"ל פי"ו מהלכות אישות אחר שלא שמענו מעולם שיגבו אות' וגם לא פורש בכתוב' פשאר התנאים והמגיד משנה פתב שיש מן הגאונים שכתבו שאינה נוהגת כלל ושאלת להודיעה דעתי והכרעתי.

תשובה אף אם אין התנאי כתוב בכתובה אין חשש בזה דאע"פ שלא נכתב פמי שנכתב דמי פתנאי המזונות לאחר מית' שאינו נכתב בכתובה אלא מזונות דמחיים וכן שאר תנאים ומשנה שלימה בפרק נערה שנתפתת לא כתב לה וכו' אבל מה שאמרו הגאונים שאינה נוהגת היום מטעם אחר אמרו ואני אכתוב לה מה שכתבתי בחדושי למסכת פתובות וזה לשוני ולענין כתו' ב"ד אם נוהגת בזמן הזה אם לא מקצת הגאונים אמרו שאינה נוהגת ולא מגבינן לה דטעמא פקיננו רבנן פדי שיקפון אדם ויתן לבתו פכנו הלואי שיתן לבנו פכתו וכ"כ הרא"ה ז"ל וז"ל מר חגיגא גאו' בר' ר' יהודה גאו' אביו של רבי שרירא גאון ז"ל היום פמה שנים פטלה כתו' ב"ד בשיבתנו ואין אנו דנין פה אבל לרבי שרירא גאון ורבינו האיי גאונים ז"ל נמצא שנוהגת היא שפן כתו' פחבור אדוננו הנשיא הרב אלברגלוני ז"ל ונשאל רבי שרירא גאון ורבינו האיי גאון ז"ל אי נהגא כתו' ב"ד האידינא אי לא משום דאשתכח לרבי נטרונאי ז"ל דאורי' דלא נהגא האידינא משום דלא בקיאי בשומא טפי ולא מתוקמא שומא על מות' דינר והשיבו ודאי היכא דלא מוכח' מלתא דנכסי אי אית פהו מות' דינר אי לא והדעת טוע' פהן לא חזי למיהב כתו' ב"ד דצריכ' שומא תריצה בב"ד דתנ' אלא שמיין את הנכסי' בב"ד אבל ודאי היכא דמוכח' מלתא ואין הדעת טועה ודבר ברור הוא דאיכא נכסין שיעו' שתי פתובות

א' מגדולי הפוסקים אפילו היה יחיד בסברתו וכ"ע פליגי עליה ואפילו באסור תמור של תורה ולקולא הרי הוא להם כגופה של תורה שהרי הראיה שהביאו ממקומו של רבי אליעזר שהיו פורתים עצים בשבת התמורה לעשות פתמים לעשות אומל למול בו מכרחת הכרח גמור שהרי חכמים כולם פליגי עליה וסברי דלא פנותיה ואפילו הכי לא מיחו בידם חכמים.

עוד ראיה מבעל הריב בעצמו לנ"ד כמו שכתבנו ולא בדדמי אלא הם הם ממש הנה רבינו הגדול רבן של כל ישראל זכותיה וסייען מהר"י קארו זצ"ל בא"ה סוף סי' קי"א הביא תשובת הרשב"א ז"ל שפרור ומפרש בדברי התשובה דס"ל להרשב"א ז"ל בענין פתוב' ב"ד פהרמב"ם ז"ל דלא דנין בה האידינא אלא פדין התלמוד דלא גביא אלא ממקרקעי ולא ממטלטלי ובסוף התשובה כתב ז"ל ומ"מ אני רואה שפשיט המנהג ביניכם לפי מ"ש רבינו הגדול מוהר"מ ז"ל לגבות אותה גם עכשיו ואפי' מהמטלט' וכל פיוצא בדברים אלו הפל הולך אחר המנהג שזה בדרישת לשון הדיוט שאמרו בפרק המקבל עכ"ל הרי נתבאר לנו ביאור ברור בנ"ד דאפילו מאן דס"ל דלא נהגא האידינא פתוב' ב"ד במקום שנהגו בה ליכא מאן דפליג דהא הרשב"א ז"ל שהיא ס"ל דלא נהגא האידינא אלא במקרקעי הורה לנו הגין בה גם במטלטלי שילכו אחר המנהג ומעתה מה שכתב מהרשב"ם ז"ל בסימן קנ"א די לנו לקיים תקנת כתוב' ב"ד בקרקע פאשר פן היה יסודה אמנם לא במטלטלין ע"כ פשוט הוא דלא הורה פן אלא במקום שאין בו מנהג פשוט להגבות ממטלטלי אבל במקום שפשיט בו המנהג להגבותה מן המטלטלים לא אמר הרב וזה פשוט ומוכרח לאומרו תדע עוד שהרי הרשד"ם ז"ל הביא תשובה וכת' וילדעתי היא מהרשב"א וזה לשונה ומה ששאלת אם פתוב' ב"ד נוהגת במקומנו אם לא דע שאין לנו מנהג קבוע על זה ולכן אין פח בשום אחד לבטל תקנת חכמים וכבר פסקתי לכמה אנשי שאלוני על זה שינהגו כפי תקנת חכמים ונעשו כמה מעשים על פי.

ומינין שלא מצאנו מנהג ירושתה פשוט בכל המקומות לא דנתי לגבותה אלא מן הקרק' כפי דין התלמוד לא מן המטלטלין כפי תקנת הגאונים כדכתב הרמב"ם ע"כ. ומדברי הרשד"ם ז"ל נראה שהביא תשובה זו דהרשב"א סייעתא לדבריו ודברי תשובה זו מורים בהידיא דהולכין בכתובת ב"ד אחר המנהג הפשוט לגבות' אפילו מן המטלטלין ואם איתא דדברי הרשד"ם שכתב דאין לגבותה אלא מן הקרקע הוא בכל מקום ולא מהני בה מנהג לא הוה שתיק מלברר זאת אלא ודאי קושטא דמלתא פדאמרן ולע"ד ברור הוא אין צריך להאריך יענין מר במ' שכתבנו וינזח לו מאי דקשיא ליה בגדון דידן ומאי דקשיא ליה למר לא שייך אלא על מקום שלא פשיט בו מנהג ובנדאי דיש לעורר על זה כמה פחה דתקנה שתתקיים פנגד דין התורה אעפ"י שיש בה פקפוק וכעת אין לי פנאי שזה תלוי בדרך אחרת לע"ד ובזמן הרב מרנא כמוהר"ה רפואה שלם ז"ל זה כמו מ' שנה פתבתי פסק על זה במצות מורי ורבי וחתמו בו כל גאוני מצרים ז"ל וכעת לא נמצא בידי ואין לי פנאי אם יעזרני ה' אעמוד על הדבר ואשלקנו למר ומה שכתב מר שהקשו על מרן איך יתכן דאיכא מאן דסבר שאין התוספ' בכלל פתוב' ב"ד והלא תלמוד ערוך הוא גם אני פשעינתי בגמרא על נדון דידן דכתוב' ב"ד הוקשה לי על זה מפ' נערה שנתפתתה ותירצתי דמה שאמרו בגמרא דבעל לא לירות בעלי סברא זו מפרשי לה על מנה מאתים דהיא עיקר פתובה דנהגא בכל הנשים אבל בתוספ' דלא נהוג אלא במיעוטא

שְׁפֹן נִרְאָה מֵהַתְּלִמּוּד דְּבִזְמַנָּם הָיָה כֵּן וּמִכָּל שְׁפֹן דְּבִזְמַן אַנְשֵׁי כְּנֶסֶת הַגְּדוּלָה שִׁהְיוּ יִשְׂרָאֵל
בְּתַכְלִית הָעֲנִיּוֹת לֹא תִקּוּן בְּדָבָר שְׁלֵא הָיָה מְצוּי בְּרֹוב יִשְׂרָאֵל זֶה הָיָה נִרְאָה לִי לְתַרְזֵן עַל
מֵה דְקָשְׂיָא מִפּ' נַעֲרָה.

וּמֵה שִׁהְקִשׁוּ מִפּ' אַע"פ שְׁאֲמָרוּ תּוֹסֶפֶת כְּתוּבָ' כְּתוּבָ' גַם לַעֲנִין כְּתוּבַת ב"ד זֶה לֹא הוּא
אַדְעֵתַאי וְהִיא קְוָשְׂיָא עֲצוּמָה לֹא מְצֵאתִי לָהּ תִירוּזִין וּמ"ש מֵר דָּאִין רָמְזוּ בְּבֵית יוֹסֵף מְזֵה
דְּכַתְּבַת מְרִן בִּש"ע דִּי"א דְלָא גְבִיָא תּוֹסֶפֶת בְּכַתְּוִן ב"ד.

גַּם זֶה עֲמֻדְתִּי עָלְיוֹ דְּכִינּוּן דְּסִבְרָא זֹו דָּאִין הַתּוֹסֶפֶת בְּכָלֵל לֹא מְצִינּוּ מִי שְׁאֲמָרָה אִיךָ הָעֵלָה
אוֹתָהּ מְרִן עַל שְׁלַחְנּוּ הַטְּהוֹר וְתִירְצָתִי דְמְרִן הַר"י קָארוֹ ז"ל ס"ל דְּהִיא סְבַרְת הַרְמַב"ם
ז"ל שְׁפַתְב בְּרִיש פִּי"ט ז"ל מִתְנַאי הַפְּתוּבָה שִׁהְיוּ בְּגִים הַזְּכָרִים יוֹרְשִׁים כְּתוּבַת אֲמִם
וְגִדּוּנְיָא שֶׁהַכְּנִיסָה בְּתוֹרַת נְכִסֵּי צ"ב ע"כ וְהוּא הִלְשׁוֹן בְּעֲצָמוֹ שְׁפַתוֹב בְּשִׁלְחוֹן עָרוּף תִּיבָה
בְּתִיבָה וּס"ל לְמְרִן הַרִיק"א דִּמ"ש הַרְמַב"ם כְּתוּבַת אֲמִם הוּא עַל מְנָה מְאֵתִים דְּוָקָא
וְנִמְשָׁף בְּזֵה אַחַר לְשׁוֹן רַבִּינוּ בַּעֲהַט"ו ז"ל שְׁפַתְב בְּרִיש סִי' קִי"א וְז"ל תְּנַאי כְּתוּבָה שִׁהְיוּ
בְּגִיָה זְכָרִים יוֹרְשִׁים כְּתוּבַת אֲמִם וְגִדּוּנְיָתָהּ שֶׁהַכְּנִיסָה בְּתוֹרַת נְצ"ב וְתּוֹסֶפֶת שֶׁהוֹסִיף לָהּ
בְּעֵלָה ע"כ שֶׁזֶה הִלְשׁוֹן מוֹכַח שֶׁהַכְּתוּבָה הוּא עַל מְנָה מְאֵתִים דְּוָקָא וּלְפִיכָף הִבִּין מְרִן
דְּמֵה שְׁפַתְב הַרְמַב"ם בְּגִים הַזְּכָרִים יוֹרְשִׁים כְּתוּבַת אֲמִם וְגִדּוּנְיָתָהּ הִיא כְּתוּבַת אֲמִם
שְׁפַתְב הַרְמַב"ם הוּא עַל מְנָה מְאֵתִים דְּוָקָא וְאִין הַתּוֹסֶפֶת בְּכָלֵל דָּאִם אִיתָא דְּגַם הַתּוֹסֶפֶת
בְּכָלֵל הָיָה לוֹ לְפָרֵשׁ וּלְכַתְּוֹב כְּמוֹ שְׁפַתְב הַטּוֹר וּלְפִיכָף פֶּסֶק סְבַרְת הַרְמַב"ם עֵיקָר וְהָעֵלָה
לְשׁוֹנוֹ בְּסֵתֵם וּסְבַרְת הַטּוֹר הָעֵלָה אוֹתָהּ בְּלִשׁוֹן י"א זֶה הָיָה נ"ל לְתַרְזֵן אָבֵל כַּד עֵינְיָנָ'
שְׁפִיר אֲשַׁפְּח' הִיא סְבָרָא פְּרִיכָא הִיא שְׁהַרִי הַרְמַב"ם בְּפִי"ו מֵהַלְכוֹ' אִישׁוֹ' כְּתַב וְז"ל
הַנְּכִסִּים שְׁמַכְּנֶסֶת הָאִשָּׁה לְבַעֲלָהּ וְכוּ' אַע"פ שֶׁהֵם נִכְתְּבִים בְּשִׁטְר הַפְּתוּבָה אִין נִקְרְאִין
כְּתוּבָה אֲלָא גִדּוּנְיָא שְׁמֵם וְכוּ' וְאִין נִקְרְאִין כְּתוּבָה אֲלָא עֵיקָר כְּתוּ' שֶׁהוּא מְנָה אוֹ מְאֵתִים
עִם הַתּוֹסֶ' בְּלַבַּד ע"כ וּבְפִי' בִּיָּאָר עוֹזֵד וְכַתְּבַת כָּל מְקוֹם שְׁנֵא' בּוֹ כְּתוּבָ' סֵתֵם הוּא הָעֵיקָר
וְהַתּוֹסֶ' כֹּאח' ע"כ הַרִי הַרְמַב"ם הוֹדִיעַ לְנוֹ שֶׁהַתּוֹסֶ' נִכְלָל בְּשֵׁם כְּתוּבָה וְכִינּוּן שְׁפֹן מִסְתַּבְּר'
דִּמ"ש הַרְמַב"ם ז"ל בִּפ' י"ט שִׁהְיוּ בְּגִיָה הַזְּכָרִים יוֹרְשִׁין כְּתוּבַת אֲמִם הִינּוּ מְנָה אוֹ
מְאֵתִים עִם הַתּוֹסֶפֶת וְכַסְבַּרְת רַבִּינוּ בַּעֲל הַטּוֹרִים ז"ל וְזֶה נ"ל פְּשׁוּט וּבְזֵה לֹא מְשׁוּיָנָ'
לְהַרְמַב"ם פְּלִיג עַל רַבִּינוּ בַּעֲהַט"ו וְעוֹזֵד דְּקָשְׂיָא לִיהֵה הִיא דְרִי' פ' אַע"פ תְּנַאי כְּתוּבָה
כְּתוּבָה דְּמִי נִפְקָא מִיָּנָה לְמוֹכְרַת וּלְמוֹחֶלֶת וְכוּ' וּלְכַתְּוֹבַת בְּגִין דְּכָרִין ע"כ וּמְרִן הַר"י
קָארוֹ ז"ל וְדֵאִי אִישְׁתְּמִיטְתִּיהֵה הִיא דְּהַרְמַב"ם בְּפִי"ו מֵהַל' אִישׁוֹת וְגַם נִמְשָׁף אַחַר דְּבָרֵי
רַבִּינוּ בַּעֲהַט"ו ז"ל וְכֵן הוּא הָאֵמֶת זְכוּתִיָּהּ יְסִיָּעוֹן: סִימָן יח מַעֲשֵׂה כְּשִׁנְפִטְר הַנְּכַבֵּד
הַמְּנוּחַס הַר' יִצְחָק פִּירִירָא נ"ע הַגִּיט אַחֲרֵיו בֵּין מְאֵשְׁתוֹ רֵאשׁוּנָה שְׁנִשְׂא בְּלִיוּרְנוֹ יַע"א
שֶׁהִיא אֲרִץ מוֹלְדָתוֹ וְהַגִּיט מְאֵשְׁתוֹ הַשְּׁנִיָּה שְׁנִשְׂא פֶּה נָא אֲמוֹן אֶלְמָנָה וְעַמָּה בֵּין קָטָן וְשִׁתִּי
בְּנוֹת קְטַנּוֹת וְהִבֵּן שֶׁהַגִּיט מְאֵשְׁתוֹ הַרֵאשׁוּנָה שְׁנִשְׂא בְּלִיוּרְנוֹ תְּבַע כְּתוּבַת אֲמוֹ מִדִּין
כְּתוּבַת בְּגִין דְּכָרִין וְעַל זֶה נִסְתַּפְקֵתִי אִי נִהְגָא כְּתוּבַת ב"ד בְּלִיוּרְנוֹ וְשִׁלְחָתִי לְלִיוּרְנוֹ
לְהַר' מְאֵרִי דְאַתְרָא ה"ר כְּמַהר"ר שְׁמוּאֵל קוֹסְטָא שִׁיּוּדִיעֵנוֹ אִי נִהְגָא כְּתוּבַת ב"ד בְּלִיוּרְנוֹ
וְזֶה לְשׁוֹן תְּשׁוּבָתוֹ שְׁשִׁלַּח לִי לְהַפְקֵת רְצוֹן הַרְבַּ הַחֲתוּם לְעֵיל בְּאֵתִי עַל הַחֲתוּם לְהַעֲיֵד עַל
דְּבַר אֵמֶת וְצָדֵק אִיךָ פֶּה לִיוּרְנוֹ יַע"א נוֹהֲגִין כְּתוּבַת ב"ד כְּפִי סְבַרְת מוֹהַר"י קָארוֹ ז"ל
וְהַרְבֵּה פְּעָמִים דְּנוּ רַבּוּתִי הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה וְאַחַר עֲקוּבוּתִיהֶם הִלְכָתִי וְדַגְתִּי פְּעַם וְשִׁתִּים עִם
הַסְּפַמַת חֲבִירֵי וּלְכָף חֲתַמְתִּי שְׁמִי הַצְּעִיר שְׁמוּאֵל קוֹסְטָא עכ"ל וְאֲנִי נִסְתַּפְקֵתִי בְּדְבָרֵי הַרְבַּ

הר"ש קונסטא נר"ו והוא זה הנה הרב הנז' הודיע לנו שנוהגים בליוורנו פתובת ב"ד כפי סברת מרן מוהר"י קארו ז"ל ועדין לא הונה צמאוננו וצריכין אנו למודעי שבאכון העור סי' קי"א סעיף א' פתב רבינו מתנאי הפתובה שיהיו בנים הזכרים יורשים פתובת אמן ונדוניתה שהכניסה לו בתורת נכסי צ"ב וי"א שאפילו התוספת בכלל ע"כ הרי פאן הדין במחלוקת וכפי הפלל שפנינו שהסברא שמביא רבינו בראשונה בסתם ואח"כ פותב וי"א שתופס עיקר הסברא הראשונה הסתמית א"כ הכא נקיט רבינו הלכה דאינם יורשים אלא מנה ומאמים והדוניא ובסעיף י"ד פתב י"א דוקא במקרקעי שיש שם קרקע כדי שתי הפתובות נהגא פתובת בנין דכרין אבל אם אין שם אלא מטלטלי לא ייש מי שאומר דהאידידא דכתבינו בכתוב' דילן מטלטלי אנב מקרקעי גם פתובת ב"ד נגבית מן המטלטלין דתנאי פתובה בכתובה עכ"ל הנה פאן פתב סברא ראשונה י"א דוקא במקרקעי ובסברא שנית פתב ויש מי שאומר משמע דסברא שניה היא סברת יחיד משמע ודאי דמרן נקיט הלכה כרבים נמצא לפי פסק מרן הריק"א ז"ל אין פתובת ב"ד נהגא אלא במנה מאמים ונדוניא ובמקרקעי דוקא ולפי זה אין פתובת ב"ד נגבית לכל אלא לעשירים בעלי הקרקעות והמה מעט מזער וכל פי הא הנה ליה להרב מארי דאתרא דעיר ליוורנו לפרש ולא לסתום ומדסתם משמע דנהגא בליוורנו להדיא לכל אדם ואין הפרש בין בעלי הקרקעות לאינם בעלי קרקעות והדברים האלה שלחתי למרנא ורננא הרב המופלא כמוהר"ר דוד גרשון נר"ו ז"ל תשובתו יש מקומות דגם האידידא נהגי פתובת ב"ד ויש מקומ' דלא נהגי האידי' כתו' ב"ד ונהרא נהר' ופשטיה ומקו' שאין נוהגין פתובת ב"ד אשכנז ואגפיה כמו שכתבו הר' בעל המפרשים והלבוש ז"ל וכמו כן במצרים וסביבותיה לא נהגא פתובת ב"ד כמו שכתב הריק"ש ז"ל בהגהותיו ויש מקומות דגם האידידא נוהגין פתובת ב"ד כגון ליגורנא כמו שכתב מארי דאתרא אשר שם וכת"ל זה אם בן הראשונה שמתה בחיי בעלה וכן השניה שנשארה אחר בעלה היא ובה היא דרים בליגורנא הנה להם לנהוג כמנהג מקומם והנה לבן הראשונה לקחת פתובת ב"ד ואם היא שניהם דרים בנא אמון אין לבן הראשונה פתוב' ב"ד כמנהג מקומם אבל השתא דבן הראשונה דר בליגורנא וכן השניה דר בנא אמון איכא לאסתפוקי אי אזלינן בטר מקום בן הראשונה שהיא בליגורנא? טול פתובת ב"ד או אזלינן בטר מקום דירת בן השניה שהיא בנא אמון ולא יטול בן הראשונה פתובת ב"ד ונלע"ד דכיון דבן השניה בא מפת רבושה שהיא מדאורייתא וכן הראשונה בא מפת תקנה דרבנן הנה ליה בן השניה מוחזק פינן דהוא יורש דאורייתא לגבי בן הראשונה דהוי תשנתא דרבנן ואנן קיימא לו בעלמא דירבושה דיו מוחזק יש לה ואוקי ממונא אחזקתיה שהיא מוחזק בהם מן התורה עכ"ל מרנא נר"ו וזאת היתה תשובתי אליו עלמה שכתב לי ואני בעניי לא יכולתי לעמוד על דעתיה דמר דמה ענין דירת הבנים בטר מיתת אביהם במקום שנהגו בכתובת ב"ד ובמקום שלא נהגו דלע"ד נראה דחיו' פתובת ב"ד תלוי במקום הנשואין דהנשוא אשה במקום דנהגא פתובת ב"ד והוא מאותו מקום חל עליה חייוב פתובת ב"ד שפל הנשוא אשה על דעת מנהג מקומו הוא נושא וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"ג מהלכות אישות וז"ל מנהגות רבות יש בנדוניא וכו' הנשוא סתם פותב ונותן כמנהג המדינה וכן היא שפסקה להכניס נותנת כמנהג המדינה וכו' וכל הדברים האלו וכיוצא בהם מנהג המדינה עיקר גדול הוא ועל פיו דנין והוא שיהיה אותו מנהג פשוט בכל המדינה ע"כ

ואם אחר שְׁנֵשָׂא הֵלֶךְ לוֹ וְדָר בְּמָקוֹם דָּלָא נְהָגָא לְמָה יִנְפָקַע מִמְּנוּ חוּבַת מְקוּמוֹ שְׂפָכְרָא
נְתַחֲזִיב בּוּ וְאִם הוּא מְמָקוֹם דָּלָא נְהָגָא כְּתוּבַת ב"ד וְנִשְׂא שְׁם אִשָּׁה לֹא חָל עָלֶיהָ חֲזִיב
כְּתוּבַת ב"ד וְאִם ע"י שְׂהֵלֶךְ וְדָר בְּמָקוֹם דְּנִהְגָא רְאִיָּה לְזֵה תַּנּוּ בְּפָרְק נַעֲרָה שְׁנַתְּפַתְתָּה לֹא
כְּתַב לָהּ אֶת תְּהָא יְתָבָא בְּבִיתִי וּמִתְנַנָּא מִנְכֶסִּי כּל יְמֵי מַגְר אֶלְמְנוּתֶיהָ חֲזִיב שֶׁהוּא תְּנַאי
ב"ד כִּי הָיוּ כּוֹתְבִים אֲנָשִׁי יְרוּשָׁלַיִם אֲנָשִׁי גְלִיל הָיוּ כּוֹתְבִים כְּאֲנָשִׁי יְרוּשָׁלַיִם אֲנָשִׁי יְהוּדָה
הָיוּ כּוֹתְבִים עַד שְׂיַרְצוּ הַיּוֹרְשִׁים לִיתְּנָן לִיהָ כְּתוּבַתֶּיהָ לְפִיכָה אִם רְצוּ הַיּוֹרְשִׁים נוֹתְנִין לָהּ
כְּתוּבַתֶּיהָ וּפּוֹטְרִין אוֹתָהּ וּבְגָמ' אֶתְמַר רַב אָמַר הִלְכָה כְּאֲנָשִׁי יְהוּדָה וּשְׂמוּאֵל אָמַר הִלְכָה
כְּאֲנָשִׁי גְלִיל: בְּבָל וְכָל פְּרוּדָהָ נִהְגוּ כְּרַב נִהְרַדְעָא וְכָל פְּרוּדָהָ נִהְגוּ כְּשְׂמוּאֵל הֵיִיא
בֵּת מַחוּזָא דְהוֹת נְסִיבָא לְנִהְרַדְעָא אֶתּוּ לְמַמְיָה דְרַבִּי נַחֲמָן שְׂמַעְיָא לְקַלָּה דְבֵּת מַחוּזָא הֵיִיא
אָמַר לְהוּ בְּבָל וְכָל פְּרוּדָהָ נִהְגוּ כְּרַב אָמְרוּ לִיהָ וְהָא לְנִהְרַדְעָא נְסִיבַת אָמַר לְהוּ נִהְרַדְעָא
וְכָל פְּרוּדָהָ נִהְגוּ כְּשְׂמוּאֵל ע"כ מִפְּאָן לְמַדִּין דְּחִיּוּב תְּנַאי הַכְּתוּבָה תְּלוּי בְּמִנְהָג: וְכ"כ
הַרְשָׁב"א ז"ל בְּתִשְׁבּוּבָה ס' תַּרְס"ב וְז"ל תִּשְׁבּוּבָה אִם עַל דַּעַת לְדוֹר בְּמָקוֹם שְׁנֵשָׂא כְּנִסָּה
ע"ד תְּנַאי אוֹתוֹ מְקוֹם נִשְׂאָה וְאֶפְיָלוּ דְרַכּוּ לְכַתּוּב שְׁם בְּכָל הַמִּנְהָג וְהַתְּנַאי וְזֵה לֹא כְּתַב
שְׂפָלוּנִי בְּפִירוּשׁ הַתְּנָה כִּי שְׂפָל הַכּוֹתֵב וְהַנּוֹשֵׂא וְהַמְקַבֵּל שְׂדָה וּשְׂאָר דְּבָרִים כִּי יִצְאָא בְּאֵלוּ
ע"ד מְנַהֵג הַמְקוֹם הוּא כּוֹתֵב וְזֵהוּ שְׂפָן דְּרִשׁוּ חַז"ל לְשׁוֹן הַדְּיוּט פְּלוּמ' עֲנִינִים וְהַנְּהַגוֹת
שְׁנֵהְגוּ הַהַדְּיוּטוֹת מַעֲצָמָן שְׂתַקְנוּ לְהֵם חַכְמִים וְאַף שְׁהֵם לֹא תַקְנוּם בְּהַסְפָּמָה וְהֵם כָּל אוֹתָן
שְׂאָמְרוּ ב"מ פָּרַק הַמְקַבֵּל וְהֵם כְּתוּבַת הַקְּבוּעוֹת שְׂתַקְנוּ חַכְמִים וּבִירוּשָׁלַיִם פ' נַעֲרָה
שְׁנַתְּפַתְתָּ עִם תְּנַאִים שְׂתַקְנוּ בְּכַתּוּבוֹ לֹא כְּתַב לָהּ כְּתוּבָה בְּתוּלָה גּוּבָה מְאֵתִים וְאֶלְמְנָה
מְנָה לֹא כְּתַב לָהּ כָּל נְכֶסִּי אַחֲרָיִן לְכַתּוּבַתֶּיהָ לֹא כְּתַב לָהּ ב"ד דְּבַכּוּלָן אַע"פ שְׂלֵא כְּתַב
כְּמוֹ שְׂפַתְב אָבֵל אִם דַּעַתָּן לְדוֹר בְּמָקוֹם שְׂדַעַתָּם לְקַבּוּעַ שְׁם אוּ מִן הַסְתָּם כְּמִנְהָג מְקוּמוֹ
שְׂיִכּוּל לְהוֹצִיאָהּ מַעֲרָה לַעֲירוֹ וְאֶפְי' מִמְּדִינָה לְמַדִּינָא אַחֲרַת כְּגוֹן מִיְהוּדָה לְגְלִיל וּמַגְלִיל
לְיְהוּדָה כָּל זְמַן שֶׁהוּא מַגְלִיל וְהֵיא מִיְהוּדָה אוּ הוּא מִיְהוּדָה וְהֵיא מַגְלִיל כְּדֵאִיתָא בְּתוֹסְפָתָא
וְכִיּוֹן שְׂפָן הָרִי הוּא נוֹשֵׂא לְכָל דַּעַת תְּנַאי מְקוּמוֹ שֶׁהוּא מוֹצִיאָה שְׁם עכ"ל הָרִי לְמַדְנוּ
שְׁהַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה עַל דַּעַת תְּנַאי מְקוּמוֹ הוּא נוֹשֵׂא וּמִתְחַזֵּיב לָהּ וּלְבָנֶיהָ וְלְבָנוֹת' בְּכָל תְּנַאי
מְנַהֵג מְקוּמוֹ דְּהָא הַרְשָׁב"א ז"ל כְּפִיֵּל כָּל תְּנַאי כְּתוּבָה וּבְחֻדָא מַחְתָּא מַחְתִּינָהוּ וְעַל כּוּלָן
כְּתַב הַנּוֹשֵׂא אִשָּׁה לְכָל דַּעַת תְּנַאי מְקוּמוֹ שֶׁהוּא מוֹצִיאָה שְׁם שֶׁאֵע"פ שְׁנֵשָׂא בְּמָקוֹם דָּלָא
נִהְגוּ תְּנַאי מְקוּמוֹ אֶפְיָלוּ הַכִּי מִתְחַזֵּיב מִן הַסְתָּם בְּכָל תְּנַאי מְנַהֵג מְקוּמוֹ שְׂדַעַתוֹ לְהוֹצִיאָהּ
שְׁם.

וְכִיּוֹן שְׂפָן הַדְּבָרִים ק"ו דְּהִיכָא שְׁנֵשָׂא בְּמָקוּמוֹ וְנִתְחַזֵּיב בְּתַנַּאי מְקוּמוֹ וְדֵאִי שְׂקִמוּ עָלֵיו
קִיּוּם גְּמוּר וְלֹא פָקַע מִנִּיהָ לְעוֹלָם אֶפְיָלוּ שְׂיַצָּא מִמְּקוּמוֹ וְדָר בְּמָקוֹם דָּלָא נִהְגוּ תְּנַאי מְקוּמוֹ
וְכִיּוֹן שְׂפָן הָרַב יִצְחָק פִּירִירָא זֵה שְׂאָרְז מוֹלְדָתוֹ הֵיא לִיּוּרְנוּ וְנִשְׂא אִשָּׁה מִשְׁם הַדִּין נוֹתֵן
שְׂמֹן הַסְתָּם נְתַחֲזִי לָהּ בְּכָל תְּנַאי לִיּוּרְנוּ וְהוֹאִיל וְשֵׁם נוֹהֲגִין בְּכַתּוּבַת ב"ד הָרִי זֵה חֲזִיב
נְכֶסִּי לְכַתּוּבַת ב"ד דִּיהוּ לָהּ מִנִּיהָ וְאֵע"פ שְׂיַצָּא מִשְׁם אַח"כ וְקַבַּע דִּירְתוֹ בְּמָקוֹם דָּלָא
נִהְגוּ כְּתוּבַת ב"ד לֹא מִפְּנֵי כִּי פָקַע חֲזִיבוּבִי דְמָה טַעַם יִנְפָקַע חֲזִיבוּבִיהָ וְלֹא דְמִי לָהּ דַּתְּנָן
נִשְׂא אִשָּׁה בַּא"י וְגִרְשָׁה בַּא"י נוֹתֵן לָהּ מַמְעוֹת א"י נִשְׂא אִשָּׁה בַּא"י וְגִרְשָׁה בְּקַפּוֹטְקִיא
נוֹתֵן לָהּ מַמְעוֹת א"י נִשְׂא אִשָּׁה בְּקַפּוֹטְקִיא וְגִרְשָׁה בַּא"י נוֹתֵן לָהּ מַמְעוֹת א"י דְּהֵתָם לֹא
טַעֲמָא מִשּׁוּם דְּאִזְלִי בְּתַר גּוּבִיאַנְ דְּהָא בְּגִמְרָא מְקִשׁוּ הָא גּוּפָא קִשְׂיָא קִתְּנִי נִשְׂא אִשָּׁה
בַּא"י וְגִרְשָׁה בְּקַפּוֹטְקִיא נוֹתֵן לָהּ מַמְעוֹת א"י אֶלְמָא בְּתַר שְׂעֻבּוֹד' אִזְלִינָן אִימָא סִיפָא נִשְׂא

אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י נותן לה ממעות א"י אלמא פתר גוביניא, אזלינן אמר רבא
מקולי כתובה שנו פאן הרי דטעמא דנשא אשה בקפוטקיא וגרשה בא"י שנותן לה ממעות
א"י הוא משום קולי כתובה כמו שהקלו בכתובה בדברים הרבה הקלו ג"כ דכשפתב
בכתובה בעיקר כתובה ותוספת מעות סתם ולא פירש דאינה גובה אלא בפחות
שבמטבעות שאם נשאה במקו' א' וגרשה במקו' אחר אם היו מעות מקו' הנשוא' יפים
ממעות מקום הגירושין נותן לה ממעות מקום הגירושין ואם היו מעות מקום הגירושין
יפים ממעות מקום הנשוא' נותן לה ממעות מקום הנשואין לענין זה דוקא הוא דאמרין
הקלו בכתובה וכיון שפן מנלן לומר שנפקיע תנאי הכתובה לחלוטין ועוד דלא מקולי
כתובה אלא בעיקר ותוספת אבל בנדוניא לית בה קולא אלא הרי היא כחוב דעלמא וכיון
שפן אית ליה למר בהא דכתובת ב"ד מקולי כתובה היא דוקא בעיקר ותוספת והנה
מצאתי למהרימ"ט ז"ל בטור א"ה סי' מ"ח שנשאל על איש ואשתו שהיו בויניציא
וכותבים שם בכתובה אם ימות הבעל בלי זרע שתגבה כל סכי כתובתה אמנם אם יקנה
לה ממנו זרע או הבחירה ביז הזרע שהוא או ביז האפטרופו' לתת לה כתובתה או
לחלוק עמה לחצאין נכסי עזבון אביהם ואחר הנשואין באו האיש ואשתו פה בליוגראדו
וילימים מת הבעל ותובעת האלמנה כתובתה משלם כמנהג העיר בליוגראדו אע"פ שיש
לה בנים ממנו והאפטרופוס טוען דבתר מקום הכתובה אזלינן שהרשות ביז
האפטרופו' לחלוק עמה לחצאין והשיב הרב שנדאי הדין דין אמת ברור שכל שהתנה
עליה שלא יהא לה שעבוד על חצי הנכסים אלא א"כ רצו היורשים הפל לפי תנאם ולא
מפני שנעקרו ממקומם יעקר התנאי ממקומו וקולי כתובה ומעות א"י ומעות קפוטקיא
כלפי לייא שאפ"י אם הם באותה העיר עצמה חזרו ותקנו בענין אחר לא מהני תקנתם
אלא מכאן ולהבא דאלו מה שזכה בשעת הנשואין לא הנפקע זכותו אח"כ יע"ש גם כתב
שם ז"ל אלא שיש לעמוד על תשובת הרב מהר"י ו' לב בח"ב על איש מאנדריא שנשא
אשה בקוסטנטין והלכו האיש ואשתו לאנדרי' ושם באנדרי' יש תקנה שלא תגבה האלמ'
התוספת כל זמן שהיתומים קטנים קיימים והשיב הרב איברא דתנן נשא אשה בא"י וכו'
עד מקולי כתובה שנו פאן ותוספת מקולי כתובה הוא ולכאורה היה נראה התוספת דבתר
גוביניא אזלי' ומה שיש להסתפק שכתו' בכתובה שאם יפטר הבעל תגבה הנדוניא
והתוספ' שאפ"י היתה נשואה באנדרי' הרי הוציאה עצמה מן הפלל וכו' והאר"י מהרימ"ט
לדקדק בדברי הר"י ו' לב יע"ש נכתב עוד שמדברי מהריב"ל נראה שדעתו מברעת
שתגבה שלא אמרו מקולי כתובה לעקור את כל הגוף אלא שתגבה מן הפחות
שבמטבעות ע"כ ואני חפשי בח"ב מתשובו' מהריב"ל ולא מצאתי תשובה זו שהזכיר
הרב אבל מצא' בח"ב סימן כ"ג שאלה ז"ל במלכו' פורטוגאל יש חק ומנהג שהאלמנה
תזכה במחצית הנכסים שהניח הבעל בין שהניסה הרבה או מעט בנדונייתה וכו' ומתו
אותם היהודים באותה מלכות ואח"כ באה האלמנה והיורשים לטורקניא לחסות תחת
כנפי השכינה אם זכות אלו האלמנות במחצית הנכסים כמנהג אותו המקום אשר נשאו
שמה.

והשיב שזכתה האלמנה מחמת המנהג ואיברא דאלו לא הוה אלא תנאי שהתנו ביניהם
הבעל והאשה בעת הנשואין לחלוק הנכסים בין האשה והיורשים ודאי דהוי פלוגתא
דרבנאות' וכו' כמו שכת' שם משם הרמב"ם והרמב"ן והתוס' והרא"ש יע"ש

וכינן דהוי פלוג' דרבנן ואתא הנכסים בחזקת יורשים קנימי ונדון דידן כל אפין שוין שזכתה האלמנה אפילו היו הנכסים ביד היורש' וכמו שכתב הרשב"א בתשוב' שאלה דהיכא דרבים הספימו אפילו שאינם כל בני העיר אלא שהם כל בני האומנות שבאותה העיר הספמתן קנימ' וכת' עוד מהריב"ל בשם מהרי"ק דס"ל דגם הרמב"ם ס"ל דהיכא שכל אומני העיר הספימו להשתתף הספמתן קנימת בלי שום קנין שפח הרבים יפה והביא ראיה נכונה לדבר יע"ש וכתב הוא עוד שם וכינן דכן הוא בנדון דידן מצד המנהג שנהגו שהנזשא אשה בסתם דהיא חולקת הנכסים עם היורשים מלתא דפשיטא היא דאליבא דכ"ע דזכתה האלמנה במחצית הנכסים וכן כתב הרמב"ם בפירק כ"ג מהלכות אישות מנהגות רבות בנדוניא יש מקומות שנהגו בנדוניא וכו' ובכל הדברים האלה וכינצא בהם מנהג המדינה עיקר.

וכ"כ הריב"ש ס' שמ"ה ונ"ל אם נהגו על דרך משל שהמלנה את חברו בעדים לא יהא נאמן לומר פרעתי וכו' הולכין אחר מנהגם אפילו דסתם מנהגם מבטל הלכ' המצריכה קנין ומשיכה וכן בענייני הנדוניא ותנאי' הרגילי' לעשות בה הולכין אחר המנהג ואפילו לא התנו עליו בני העיר ע"כ מפל הני יראה דבר ברור דאפילו הנה המנהג הזה במקום אחד בארצותינו הנה מבטל הלכה וכ"ש בהיותם המלכות נוהגים באותו מנהג והמנהג פשוט וקיים בכל המדינה והבעל מת באותו מלכות אשר שם חק ומשפט ואח"כ באה האלמנה והיורש' בטורקניא לחסו' תחת פנפי השכינה מלתא דפשיטא היא דלא מבעיא אם תפסה האלמנה במחצית הנכסים דאין מוציאין מידם אלא אפילו כל הנכסים ברשות היורשים מוציאין מידם ונותנין לאלמנה חלקה המגיעה לפי החק והמנהג מהמלכות וכבר בא מעשה לדי' בכינצא בזה פעמים רבות בשאלונקי וכן דנתי ומעולם לא שמעתי ולא ראיתי שום חולק בזה עכ"ל מהריב"ל ז"ל ומ"ש מוהריב"ל והבעל מת באותו מלכות ואח"כ באה האשה וכו' דמשמע דאי הנה שבאו הבעל ואשתו לטורקניא שיתבטל מהם חק ומנהג נשואיהם שקבלו עליהם בפטרונגאל וא"כ נשמע מינה דמנהג המקום לא מתקיים אלא א"כ נמצא המתחייב במקום שהוא בשעת גובי'אנא הא ליתא כדמשמע מדברי הרב מתחלת' לסופם.

אלא הטעם שכתב כן הוא דבהוא נדון דנשאו בגייות צריף להיות כן דלא שייף האי דינא אלא כשקרה כן שמת הבעל שם אז זכתה האלמנה דאם באו הבעל ואשתו לחסות תחת פנפי השכינה לא שייף דין זה דכשבאי' אנוסי הזמן למקום שיש בני ישראל איש ואשתו עושין ביניהם אישות מחדש קדושין ונשואין כדת משה וישראל ותנאים כמנהגי ישראל ולע"ד אלו משמע שיצאו מהמקו' אשר היו שמה לבא אל מקום ישראל לחסות תחת פנפי השכינה אפשר דפקע מנייהו כל הנהו חוקי ומנהגי דגייות וצ"ע וכעת אין פנאי הרי למדנו דהמנהג עיקר גדול הוא אפילו מנהג דנהגו מעצמן ואין לו עיקר בדין התורה ולא עוד אלא מבטל הלכה דדין התורה.

כ"ש וק"ו מנהג זה דכתובת ב"ד דהוא סמוך על דאיכא פמה רבנן ואתא רבים ועצומים דס"ל דהאינדנא נהגא כתובת ב"ד ונ"ל הריב"ש ז"ל בסיומן ק"ו ומה ששאלת על כתובת ב"ד אם ישאר לבן שום זכות בכתובת ב"ד אחר מיתת האב לגבות מהקררע כמו שכתב הרמב"ם ז"ל פ"ו מהלכות אישות אחר שלא שמענו מעולם שגיבבו אותה וגם לא פורש

בכתובה פשאר תנאים והמ' משנ' כת' שיש מן הגאון שכתב שאינה נוהגת כלל ושאלת להודיעה דעתי והכרעתי.

תשובה אף אם התנאי הוא פתוב בכתוב' אין חשש בזה דאע"פ שלא נכתב כמו שכתב דמי כמו בתנאי המזונות לאחר מיתה שאין נכתב בכתובה אלא מזונות דמחיים וכן שאר תנאים ומשנה שלמה בפ' נערה לא כתב לה ב"ד וכו' חייב מפני שהוא תנאי ב"ד לא כתב לה ב"ד וכן וכן וכו' חייב מפני שהוא תנאי ב"ד לא כתב לה את תבא בביתי וכו' חייב מפני שהוא תנאי ב"ד וכן שנו שם בתנאי לפדותה אבל מה שאמרו הגאונים שאינה נוהגת היום מטעם אחר אמרו ואני כותב לה מה שכתבתי בחדושי למסכת פתובות וזה לשוני ולענין פתובת ב"ד אם נוהגת בזמן הזה או לא מקצת הגאונים אמרו שאינה נוהגת ולא מגבי לה דטעמא תקינו רבנן כדי שיקפוץ אדם ויטן לבתו כבנו הלואי שיטן לבנו כבתו וכו' הר"א ז"ל: וז"ל מר חנינא גאון בר רב יהודה גאון ז"ל אביו של ר' שרירא גאון ז"ל וז"ל היום כמה שנים בטלה פתובת ב"ד בישיבתנו ואין אנו דנין בה אבל לרבי שרירא ורבננו האי גאונים ז"ל נמצא שנוהגת היא שכן פתוב בפתור אדוננו הנשיא הרב הלפרגלוני ז"ל ונשא אל רב שרירא רב האי ב"ד של גאונים ז"ל אי נהגא פתובת ב"ד האידנא אי לא משום דאשתכח לרב נטרונאי ז"ל דאורי דלא נהגא האידנא משום דלא בקיאי בשומא טפי ולא מתוקמא שומא דידהו על מותר דינר והשיבו ודאי היכא דלא מוכח' מלתא דנכסי אי אית בהו מותר דינר אי לא והדעת טועה בהו לא חזי למיהב פתובת ב"ד דצריכא שומא תריצא בב"ד דתנ' אלא שמין הנכסים בב"ד אבל ודאיהיכא דמוכח' מלתא ואין הדעת טוע' ודבר ברור הוא דאיכא נכסים שיעור שתי פתובו' ומותר דינר מגבין פתוב' ב"ד ולא ממנעינן והכי עיבידו וכן הביא מר רבי דוסא גאון דברי רב האי גאון שכתב מפני מה לא נהגא כתו' ב"ד ואיך יבטלוהו רבנן ומימר קאמרי א"ר יוחנן משום ר' ש"ן יוחאי מפני מה תקנו פתובת ב"ד וכו' וכתב בסוף דבריו אלו וחס ושלם שתיעק' פתובת ב"ד ויש בה תקנה גדולה זו אלא שאנו לא הגבינו מעולם פתוב' ב"ד ולא ראינו אחים בני כמה אמהות שתבעו בה ואלו בא אדם לפנינו ותבע בה היינו מגבין אותה ע"כ וכן העלה מר רבי דוסא הנז' ז"ל וכן הנגיד רבי שמואל הלוי ז"ל וגם הריא"ף ז"ל שרגיל בכל מקום להביא תקנת הגאונים ז"ל הביא פאן ובפרק נערה פ' דיני פתובת ב"ד האמורי' במשניות ובגמרא ולא הזכיר שתקנו הגאונים שום דבר פנגד זה וכן הרמב"ם ז"ל והר"י אכן גיאת ז"ל ג"כ כתב שנוהגת בזמן הזה ומ"מ בארצותינו אלה לא ראינו בעינינו ולא אבותינו ספרו לנו מי שתבע בב"ד פתובת ב"ד עכ"ל החדושין שלי.

ונראה שאחרי שרוב הגאונים ז"ל כתבו והשיבו הלכה למעשה שהיא נוהגת והריא"ף והרמב"ם והרמב"ן ז"ל והרשב"א לא הזכירו כלל תקנת שום גאון פנגדה פכר נראה שלא חשו לדברי אותן גאונים שאמרו שלא לגבותה ולכן אם יבא אדם לתבוע אותן מגבין לו ע"פ דין התלמוד גם כתו' בספ' א"ה סי' קי"א שריצב"א ורבי שמשון כתבו שנוהגת גם במטלטל' אחר שתקנו הגאונים שכת' נגבית מהמטלטל' ה"ה נמי פתובת ב"ד.

והרמ"ה ז"ל ורבי יונה ז"ל כתבו דודאי נוהגת בזמן הזה שאין לבטל תקנת חכמים אבל ממקרקעי דוקא ולא ממטלטלי ומה שתקנו הגאונים ז"ל שתגבה פתובה אפילו ממטלטל'

לא עשו לענין זה פתוב' ב"ד ככתובה ולזה הסכים הרא"ש וכן דעת הרמב"ם ז"ל אבל נראה שעשה שפותבים בכל הפתובות מטלטלי אגב מקרקעי והיא נגבית מן המטלט' מן הדין בזולת תקנת הגאונים גם פתובת ב"ד נגבית מן המטלט' דתנאי פתובה ככתובה אלא שאינה גובה מן המשועבדין משום דירתון תנו עכ"ל, הריב"ש ז"ל הרי מצינו דרבים גדולים ועצומים ס"ל דכתובת בגין דכרין נהגא האידינא ונגבית אפי' מן המטל' וכיון שכן מקום שנהגו בכתובת ב"ד על פי סברת רבנא דס"ל הכי ואפילו על פי סברת יחיד רב בתור' לא בלבד יחשב להם כמנהג אלא הרי הוא להם כגופה של תורת פתובת ב"ד מעיקר תקנת פנסת הגדולה כיון שמנהגם סמוך ע"פ רב בתורה.

וכמו שכתב הרשב"א ז"ל סי' רנ"ג על שנשאל היאך הלכה למעשה בדברים שהם במחלוקת בין חכמי הפוסקים שנה מתיר וזה אוסר והשיב ז"ל עיקר דברים אלו יש בהן חילוקין שאין כל הפוסקי' והחכמי' שוין ולא כל המקומות שוין מן הדין כיצד שורת הדין אם שני פוסקים פאחד זה אוסר וזה מתיר אם נודע האחד גדול בחכמה ובמנין ויצא שמו פן הולכים אחריו בין להקל בין להחמיר היו שניהם שוין ולא נודע מי גדול מב' בשל תורה הולכין אחר המחמיר דהנה ליה כספיקא דאורייתא ובשל סופרים הולכין אחר המיקל ומי שסומך על המיקל תורה עובר וזה מאותן שפאמר עליהם ומקלו יגיד לו אבל אם היה רב אחד במקומם ולמדם הם הולכין אחר דבריו והו מחלוקת ארץ ישראל ובבל בתרפא דאייתרא דאלו אוסרין ואלו מתירין ואוכלין ואוכל בתשאי אפילו בבבל אם דעתו לחזור ואעפ"י שהוא חלב דאורייתא לדברי בניי בכל והנה במקומו של רבי אליעזר כורתים עצים לעשות פחמים לעשות איזמל ולא מיחו בינדם חכמים לפי שהם עושים פדברי רבם ובפרק כל הבשר אמרי' לוי אקלע לבי יוסף רישבא אייתיאו ליה רישא דטנסא בחלבא ולא אכל ולא אמר להו ולא מידי פי אתא לקמיה דרב אמר ליה אמאי לא תשמתינהו אמר ליה אתריה דרב' יהודה בן בתירא ואמינא דלמא דרש להו פרבי יוסי הגלילי דאמר יצא בשר עוף שאין לו חלב וכן רבים ומן הדרך הזה כל שנהגו לעשות כל מעשיהם ע"פ אחד מגדולי הפוסקים במקום שנהגו לעשות כל מעשיהם ע"פ הרי"ף ז"ל ובמקום שנהגו לעשות כל מעשיהם ע"פ חבור הרמב"ם ז"ל וכן כתב הר"ן ז"ל בפרק מקום שנהגו ובתשו' סימן מ"א הא למדנו שמקום שנהגו על פי סברת אחד מגדולי הפוסקים הרי הוא להם כגופה של תורה א"כ בנדון זה דכתובת ב"ד דהרבה פוסקים פתבו דנהגא האידינא מקום שנהגו על פי הוראתם הרי היא להם כחובה כמו עיקר דינא דתקנת הגבאים דאינון אנשי פנסת הגדולה בלא מחלוקת ע"כ היו הדברים ששלחתי למרנא הפופלא בדור הרב כמוה"ר דוד גרשון נר"ו: והשיב לי על זה וזה לשונו זאת להודיענו איך דברות קדשו האירו אל עבר פני ובתוכם מראות אלהים על שהוא נדון דכתובת בגין דכרין בא לו בארובה במקום שאמרו לקצר מכל מקום דינו דין אמת והדרי בי ולהיות כי כשל כחי לא אאריף עכ"ל: סימן יט שאלה כתב מרן מוהר"י קארו זלה"ה בשלחנו טהור טור א"ח סי' ק"ס סעיף י"ב וז"ל השלג והברד והכפור והגליד והמלח אם ריסקן עד שנעשו מים נוטלין מהם וטובלין בהם אם יש בהם פשיעור עכ"ל והקשה הריק"ש ז"ל על זה מאי שנא מי המלח מהמים המלוחים שכתב מרן בסי' הנז' סעיף ט' שפסולין מתמת שאין הפלב יכול לשתותן גם מי המלח אין הפלב יכול לשתותן והניח הדבר בצ"ע וראית מחכמי רישלים תוב"ב שמגיהין בדברי מרן ומוחקין

תִּיבַת וְהַמְלַח וְאוֹמְרִים דְּאֵגֵב רִיקָטָא שְׁנִשְׁנוּ הַחֲמִשָּׁה דְּבָרִים הִלְלוּ בְּמִשְׁנֵה לְעֵגְנֵי מִקְנָה
כְּתִב מֶרֶן וְהַמְלַח וְלְעוֹלָם מִי הַמְלַח פְּסוּלִין לְנִטְיִלַת יְדִים מִפְּנֵי שְׂאִין הַפֶּלֶב יָכוֹל לְשַׁתּוֹתֵן
מִיַּדִּי דְהִנֵּה אֲמִים מְלוּחִים דְּלֹא שְׂנָא: תְּשׁוּבָה אָשִׁיב עַל אַחֲרוֹן רֵאשׁוֹנָה מֵה שְׁהִגִּיהוּ בְּדַבְרֵי
מֶרֶן וְהַמְלַח אֵינוֹ נֶכּוֹן שֶׁהָרִי רִבִּינוּ לָמַד דִּין זֶה מִדְּבַרֵי הַרְמַב"ם וְ"ל כְּמִבְּנֵי בַב"י בְּסִימָן
הַנּוֹז' וְ"ל כְּתִב הַרְמַב"ם בְּסוֹף הַלֵּכ' מִקְנָאוֹת פְּלִי שְׂיִהֵיָהּ בּו רְבִיעִית מִים פְּשָׁרִים וְכ' פֶּל
הָעוֹלָה לְמַדַּת מִקְנָה בְּטִיט הַנְּדוּק עוֹלָה לְשִׁיעוֹר רְבִיעִית וּבפ"ו מֵהַלְכוֹת בְּרִכּוֹת כַּת' ג"כ
פֶּל הָעוֹלָה לְמַדַּת מִקְנָה עוֹלָה לְשִׁיעוֹר רְבִיעִית וְדְבָרִים הָעוֹלִים לְמַדַּת מִקְנָה שְׁנוּיִים מִמְּסַכַּת
מִקְנָאוֹת וְהֵם הַשְּׁלֵג וְהַבְּרֵד וְהַפְּפוֹר וְהַגְּלִיד וְהַמְּלַח וְטִיט הַנְּדוּק כִּיצַד מִקְנָה שְׂיִישׁ בּו
אַרְבָּעִים סָאָה חֶסֶר א' נֶפֶל מֵהֶם סָאָה לְתוֹכוֹ הָעֲלוּהוּ וְתַנּוּ נָמִי שְׂאָפִילוּ הִבִּיא אַרְבָּעִים
סָאָה שְׁלֵג בְּתַחֲלָה וְהַגִּיחֵן בְּעוֹקָא וְרִיקָטָא שֶׁם הָרִי זֶה מִקְנָה שְׁלֵם וְכִשֶּׁר וְכֵן פֶּסֶק הַרְמַב"ם
וְ"ל וּלְפִי זֶה הוּא הַדִּין לְרְבִיעִית מֵהַגִּי אִם רִיקָטָא עַד שְׁנַעֲשׂוּ מִים אֶפְּיִלוּ פֶּל הַרְבִּיעִית
מִרִּיקָטָא דְּבָרִים הִלְלוּ וּמִשְׁפָּטִי טִיט הַנְּדוּק נִתְבָּאָר לְעֵיל עַכ"ל הָרִי לְמַדְנֵוּ דִּין זֶה דְּמִי
הַמְּלַח שְׂפִתָּב רִבִּינוּ בְּשִׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר מְבֹנָאָר הוּא בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם וְ"ל דְּכִשְׁרִים לַנ"י
וּמִוְכָרַח זֶה בְּדַבְרֵי הַרְמַב"ם מִדְּסַתֵּם הַרְמַב"ם וְכַתֵּב פֶּל הָעוֹלָה לְמַדַּת מִקְנָה עוֹלָה לְשִׁיעוֹר
רְבִיעִית מִשְׁמַע דְּשׁוּיֵן הֵם וְאִין חִילוּק בִּינֵיהֶם דָּאִם אִית' דְּשִׁאֲנִי לֵן מְלַח לְעֵגְנֵי רְבִיעִית
מִשְׂאָר דְּבָרִים הָעוֹלִים הֵנָּה לִיה לְהַרְמַב"ם לְמַעוֹטִיָּה מְכַלְלֵם וְלַכְתּוּב חוּץ מִן הַמְּלַח אֵלָּא
וְדֹאִי כְּדָאָמַר מֶרֶן וְלע"ד יֵשׁ טַעַם נֶכּוֹן לְחַלֵּק בֵּין הַמִּים הַמְּלוּחִי וּבֵין מִי הַמְּלַח דְּבִשְׁלֵמָא
הַמִּים הַמְּלוּחִים מִים מְנֻכָּרִים קָרוּ לְהוּ בְּהַרְבָּה מְקוֹמוֹת בְּמִשְׁנֵה וְאִינָם רְאוּיִים לְכֻלּוֹם אֲבָל
מִי הַמְּלַח אִם אִינָם רְאוּיִים לְשַׁתִּיבַת הַבְּהֵמָה הָרִי הֵם רְאוּיִים לְאָדָם לְטַבֵּל בָּהֶם מְאֹכְלוּ:
וּבְנֻדָּאִי דְּדַבְרֵי הָרֵאָוִי לְאָדָם הוּא יוֹתֵר חָשׁוּב מִדְּבַר הָרֵאָוִי לְבַהֲמָה א"כ מִי הַמְּלַח הָרִי הֵם
מִשְׁקָה חָשׁוּב כְּשִׂאָר מִשְׁקִין הָרֵאָוִיִים לְאָדָם וְאִין סְבָרָא לְפִסּוּל אֶת הָרֵאָוִי לְאָדָם מִשׁוּם
שְׂאִינוֹ רְאוּי לְבַהֲמָה.

תַּדַּע כְּתִב מֶרֶן בַּב"י בְּסִי' הַנּוֹז' וְ"ל גְּרַסִּינֵן בְּסוֹף פֶּרֶק שְׁלִישֵׁה שְׂאָכְלוּ ת"ר יֵין עַד שְׁלֹא
נָתַן לְתוֹכוֹ מִים אִין מְבָרְכִין עָלָיו בּוֹרָא פְּרִי הַגֶּפֶן וְנוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לְיַדִּים מִשְׁנָתֵן לְתוֹכוֹ מִים
אִין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לְיַדִּים דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וּח"א בֵּין כֶּהָ וּבֵין כֶּהָ אִין נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לְיַדִּים
וּפְרַש"י אִין מְבָרְכִין עָלָיו לְפִי שְׁהֵיָהּ יֵינָם חֲזַק מְאֹד וְאִין רְאוּי לְשַׁתּוֹת בְּלֹא מִים וְנוֹטְלִין
מִמֶּנּוּ לְיַדִּים דְּשֶׁם מִים עָלָיו דְּמִי פִירוֹת מִיקְרִי וְכַתֵּב הַמְּרַדְכִי פֶּרֶק אֵלוּ דְּבָרִים אֵהָא דְּמַבְעֵי
לֵן אִי קִפְדִּינֵן אַחֲזוֹת' וְצ"ע מֵהָא דְּאָמַר פֶּר' שְׁלִישֵׁה שְׂאָכְלוּ יֵין עַד שְׁלֹא נָתַן לְתוֹכוֹ מִים
נוֹטְלִין מִמֶּנּוּ לְיַדִּים וְ"ל בֵּינֵן לְבֵן וְהָרֵאָ"ש כְּתִב מִשְׁמַע מִתּוֹךְ פְּרַש"י דְּכָל מִי פִירוֹת
רְאוּיִים לְנִטְיִלַת יְדִים אֲבָל מִשְׁנָתֵן לְתוֹכוֹ מִים שֶׁם יֵין עָלָיו וְאִין נוֹטְלִיָּה בֵּינֵן וְתִימָה דְּבִפְרִק
פֶּל הַבְּשָׂר אֲמַרִּינוּ דְּקִפְדִּינֵן אֲמָנָא וְאַחֲזוֹת' וְתַנּוּ בְּמַסְכַּת יְדִים שְׂאֵם נִשְׁתַּנּוּ מִרְאִיָּהוּ פְּסוּלִין
אַלְמָא אֶפְּיִלוּ מִרְאָה מִים בְּעֵינֵן וּמִי פִירוֹת אֶפְּיִלוּ מִרְאָה מִים אִין בָּהֶם וְשְׂמָא יֵשׁ לְחַלֵּק
דְּמִים שְׁנַשְׁתַּנּוּ מִרְאִיָּהוּ גְרוּעִין מִמִּי פִירוֹת שְׁעוֹמְדִין בְּמִרְאִיתָן וְשֶׁם מִים עָלֵיהֶם וְטַפִּי נַר'
כְּפִירוֹ הַרְאָב"ד שְׁפִיר' הָאִי נוֹטְלִי מִמֶּנּוּ לְיַדִּים דְּקִאָמְרִי הֵכָא לֹא נוֹטְלִי יְדִים הַמְּכַשִּׁיר'
לְאֲכִילָה קִאָמַר דְּאִין נוֹטְלִי יְדִים בְּשׁוּם מִשְׁקָה אֵלָּא בְּמִים לְפִי שְׁעֵשׂוּ נוֹטְלִי יְדִים לְחֻלּוּן
כְּטַבִּילָה לְתַרוּמָה וְאִין עוֹשִׂין מִקְנָה אֵלָּא מֵהַמִּים דְּכַתִּיב וְיָדִיו לֹא שְׁטַף בְּמִים וּמִכָּאֵן סְמָכוּ
חֲכָמִים לְנִטְיִלַת יְדִים אֵלָּא לְנִטְיִלַת יְדִים לְנִקְיוֹת בְּעֵלְמָא קִאָמַר וְכו' וְבַת"ה הָאָרוּךְ כְּתִב
אַחַר דְּבָרִים הִלְלוּ שֶׁל הַרְאָב"ד בְּלִשׁוֹן הֵנָּה וּבַהֲלָכוֹת נוֹטְלִי יְדִים שְׁחִיבֵר הוּא וְ"ל פִּירְשֵׁה

לנטילת ידים המכשירין לאכילה וכן ודאי נראה דאי לא לימא אין רוחצין בו את הידים
שאין נטי' אלא על שם אנטל על שם שצריך לנטול בפלי עכ"ל.

וכן פסק בת"ה הקצ"ו"ל היינו פשר לנטילת ידים בין נתן לתוכו מים בין לא נתן לתוכו
מים אלא שאסו' לעשו' פן לכתחלה כדי שלא יהא כמזלזל בדבר חשוב שנושפתנה לעילוי
עד שקובע ברכה לעצמו לברך בורה פרי הגפן עכ"ל ובהגהו' אשיקרי בפ"ב דברכות כת'
בש' א"ז אין נוטלין מיין שלנו לידים אבל משכר ודבש נוטלין בשעת הדחק עכ"ל ואין
דבריו נראין בדבש ואפילו בשעת הדחק שהרי אינם מנקים עכ"ל רבי'.

הא למדנו דהרבה רבנאמא ס"ל דשא"ר משקין אע"פ שאינם ראויים לשתיית בהמה וגם
אין בהם מראה מים פשרים לנטילת ידים ובנדאי משום דחשובין הם אינם נפסלין מחמת
שאין ראויים לשתיית בהמה תדע דכשהקשה הרא"ש והמרדכי לא הקשו אלא מפסולא
דחזותא ואם איתא דכל משקה תלוי הכשרו בשתיית בהמה ולא משגחינו ביה במה שהיא
ראוי לאדם הנה להו להקשות נמי והא בעינן שהבהמה יכולה לשותתן אלא ודאי שמע
מינה דהא דבעינן ראויין לשתיית בהמה הוא דנקא במים הגרועים ומתוך דגרעי טובא
ואינם ראויים לאדם לא מתפשרי אלא עד שיהיו ראויים לשתיית בהמה אבל במשקין
החשובים דמתהני האדם מהם לא קפדינן בהו אם אינם ראויים לשתיית בהמה דהרי הם
חשובים יותר מהראויים לשתיית בהמה דמלתא דפשיטא היא דמשקה הראוי לאדם ליפא
למפסלי' משום שאינו ראוי לבהמה ולפיכך לא הנה קשיא להו ממה שאינו ראוי לבהמה
אלא קשיא להו מחזותא דהוי פיסול דפסיל אפילו במים היפים הראויים לאדם: עוד פד
עיינו במלתא שפיר אשכחנא דעיקר הכשר המים הוא בראויים לאדם ע"י הדחק ומה
שתלו אותם בשתיית הבהמה הוא דכל הראוי לבהמה יכול האדם לשותתן ע"י הדחק
דהכי כתב רבינו יונה פרק אלו דברים דף מ"ד ע"ב מדפוס המאורות וז"ל חמי טבריה
חזקה אמ' אין נוטלין מהם לידים וכו' ואסיקנא דבמקומם כ"ע לא פליגי דשרי למשקל
מניהו במנא כ"ע לא פליגי דאסיר ואיפא למידק דלעיל משמע שאפילו במים שהיד
סולדת בהם נוטלין מים ראשונים שלא אסרו מים שהיד סולדת בהם אלא במים אחרונים
בלבד מפני שאין מעבירין את הגזמה אבל במים ראשונים מותר' אפילו בכלי.

וי"ל דהכא לא אסרו אותם מפני החמימות אלא מפני שהם מרים ביותר שאפילו ע"י
הדחק אין אדם יכול לשותתן וגם אין ראוי לשותת מהם בהמה ולפיכך אסרו אותם
בכלים אבל בחמי האור ודאי אפי' בכלים הם מותרים וכן מים אחר' שנובעין חמין כמו
חמי טבריה פינן שאינם מרים כ"כ פמותן שיכול האדם לשותת מהם ע"י הדחק יכול
ליטול מהם בכלי עכ"ל הרי למדנו דעיקר פיסול המים המלוחים והמרים הוא מחמת
שאין ראויים לאדם לשותתן ואפי' ע"י הדחק ומה שתלו בשתיית הפלב הוא דכל שראוי
לשתיית הפלב האדם יכול לשותתן על ידי הדחק ומאחר שפן מי המלח שראויין לאדם
לטבל אכילתו בהן לא קרו מים המופים אלא קרו מים היפים וראוי' הם וכשר' הם ובכן
נתישבה ההלכה על מכונה דבר דבור על אפניו: סימן כ שאלה יביני מורי ורבי מאמר
אגדה בשמות רבה ריש פרש' בא זה לשונו שאל אבנימוס הגרדי את אבא יוסף הבנאי
היאך נבראת הארץ תחלה אמר לו נטל הקב"ה עפר מתחת פסא הכבוד וזרק על המים
ונעשית ארץ וצורות קטנים שהיו בעפר נעשו הרים וגבעות ע"כ: המאמר הזה תמוה

דְּהָא עֵינְקָר אַמוּנָה בְּיַדְנוּ שְׁהַפְלֵ בְּרָא יֵשׁ מְאִין וּבְמֵאָמֵר פִּיּוּ וְעוֹד הָאִי עֶפְרָ שְׁמַתְחַת כְּסָא
הַכְּבוֹד אִיךָ הוּא: תְּשׁוּבָה יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵי הַשְּׂאֵלָה אוֹמְרוּ הֵיאֵךְ נִבְרָאת הָאָרְץ תְּחִלָּה
מֵאִי עֵבִידְתִּיהָ שְׁהָאָרְץ בְּפַעַם אַחַת נִבְרָאת וְהָיָה דִּי לֹא לְשֵׂאוֹל הֵיאֵךְ נִבְרָאת הָאָרְץ וְתו
לֹא וְגַם יֵשׁ לְדַקְדָּק בְּדַבְרֵי הַתְּשׁוּבָה אוֹמְרוּ נָטַל עֶפְרָ וְנָרַק עַל הַמַּיִם וְנַעֲשִׂית אָרְץ כְּפִי
הַמּוֹבֵן הוּא שְׂאוֹתוֹ עֶפְרָ שְׁנָרַק עַל הַמַּיִם מִמֶּנּוּ נִתְהַוִּית הָאָרְץ וְהוּא הָיָה אָרְץ א"כ הִכִּי
הָיָה לִיָּה לֹאמֵר נָטַל עֶפְרָ מִתְּחַת כְּסָא הַכְּבוֹד וְנָרַק עַל הַמַּיִם וְנַעֲשִׂית אָרְץ אַבְל הַנִּבְרָאָה
שְׁהַגְרָדִי שְׂאֵלְתוּ הָיְתָה לְדַעַת תְּחִלַּת בְּרִיאַת הָאָרְץ וְיִסוּדָהּ וּבְמָה מִתְקַיְיֶמֶת כְּמוֹ בּוֹנָה בֵּית
שְׁבַתְחִלָּה עוֹשֶׂה לָּהּ יְסוּדוֹת שְׁבָהֶם יִתְקַיְיֶם הַבְּנִין וְנָה אוֹמְרוּ הֵיאֵךְ נִבְרָאת הָאָרְץ תְּחִלָּה
וּמָה הָיוּ יְסוּדוֹתֶיהָ שְׁתַּתְקַיְיֶם בָּהֶם וְהַשִּׁיב לֹא אֶבְאָ יוֹסֵף שְׁיִסוּדוֹת תְּחִלַּת בְּרִיאַת הָאָרְץ
נָטַל הַקַּב"ה עֶפְרָ מִתְּחַת כְּסָא הַכְּבוֹד וְנָרַק עַל הַמַּיִם וְנַעֲשִׂית אָרְץ כְּלוֹמֵר נִתְקַיְיֶמֶת הָאָרְץ
וְלִהְבִּין מֵהוּ הָעֶפְרָ הַזֶּה וּמֵהוּ הַמַּיִם וּמֵהוּ הַצְּרוּרוֹת וּמֵהוּ הָרִים וּגְבָעוֹת צְרִיף לְהַקְדִּים
עֵינְקָרִים: עֵינְקָר בְּיַדְנוּ נִפְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל חֲצוּבוֹת מִתְּחַת כְּסָא הַכְּבוֹד: עֵינְקָר ב' יִשְׂרָאֵל
נִמְשְׁלוּ לְעֶפְרָ כְּדַכְתִּיב וְהָיָה זְרַעַךְ כְּעֶפְרָ הָאָרְץ וְגַם נִקְרָאוּ עֶפְרָ שְׁנֵאָמֵר מִי מָנָה עֶפְרָ יַעֲקֹב
וְתַרְגָּם אוֹנְקְלוֹס דְּעֵדְקָיָא דְּבֵית יַעֲקֹב: עֵינְקָר ג' הַצְּדִיקִים נִמְשְׁלוּ לְהָרִים וּגְבָעוֹת שְׁנֵאָמֵר
מְדַלֵּג עַל הָהָרִים מְקַפֵּץ עַל הַגְּבָעוֹת: עֵינְקָר ד' דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּבְרָאִישִׁית רַבָּה בְּרָאִישִׁית
בְּרָא וְגו' בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל שְׁנִקְרָאוּ רֵאשִׁית שְׁנֵאָמֵר רֵאשִׁית תְּבוּאָתוֹ בְּרָא הַקַּב"ה אֵת
הָעוֹלָם: עֵינְקָר ה' דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּרִישׁ בְּרָאִישִׁית רַבָּה הָעוֹלָם וּמְלוֹאוּ לֹא נִבְרָא אֶלָּא בְּזִכּוֹת
הַתּוֹרָה: עֵינְקָר ו' הַתּוֹרָה נִמְשְׁלָה לְמַיִם שְׁנֵאָמֵר הוּי כָּל צְמָא לְכוּ לְמַיִם וְכֵן אָמְרוּ רַבּוֹתֵי
בְּבְרָאִישִׁית רַבָּה פְּרִשְׁת סֵט' וְהָיָה זְרַעַךְ כְּעֶפְרָ הָאָרְץ מֵהָ עֶפְרָ הָאָרְץ אִינוּ מִתְּבַרְךָ אֶלָּא
בְּמַיִם כִּף בְּנִיף אֵינָם מִתְּבַרְכִין אֶלָּא בְּזִכּוֹת הַתּוֹרָה שְׁנִמְשְׁלָה לְמַיִם: עֵינְקָר ז' דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ
ז"ל תְּנַאי הַתְּנָה הַקַּב"ה עִם מַעֲשֶׂה בְּרֵאשִׁית אִם יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִין אֵת הַתּוֹרָה מוּטָב וְאִם
לֹא יִחְזִיר אֵת הָעוֹלָם לְתַהוּ וְכַהוּ: הַשְּׂתָא הַמֵּאָמֵר מוֹבֵן כְּמִין חוֹמֵר הָעֶפְרָ שְׁנָטַל מִתְּחַת
כְּסָא הַכְּבוֹד הוּא שְׁחָצַב נִפְשׁוֹתֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שְׁנִקְרָאוּ עֶפְרָ מִתְּחַת כְּסָא כְּבוֹדוֹ וְנָרַק עַל
הַמַּיִם שְׁהִיא הַתּוֹרָה שְׁיִקְבְּלוּ יִשְׂרָאֵל אֵלֵינוּ הֵם יְסוּדוֹת הָאָרְץ וּבְזֶה נַעֲשִׂית אָרְץ וְנִשְׁתַּכְּלָלָה
וְנִתְקַיְיֶמֶת בָּהֶם וּמֵהָ שְׂאֵמֵר וְצְרוּרוֹת קִטְנִים שְׁהָיוּ כְּעֶפְרָ נַעֲשׂוּ הָרִים וּגְבָעוֹת הֵם הַנִּפְשׁוֹת
הַמְּעוֹלוֹת שְׁהֵם נִפְשׁוֹתֵיהֶן שֶׁל הַצְּדִיקִים שְׁבָכַל דוֹר וְדוֹר: סִימָן כֹּא שְׂאֵלָה דְּבִשׁ שְׁעוֹשִׂין
הַיִּשְׁמַעְלִים מִן הַצְּמוּקִין וְקוֹרִין לוֹ בְּלִשׁוֹן עֶרֶב דְּבָס מֵהוּ אִם הוּא אֶסוּר: תְּשׁוּבָה גְרָסִינָן
בְּפֶרֶק אֵין מַעְמִידִין דָּף כ"ט אָמֵר רַב אֶלְעָאִי שְׁנִינּוּ יֵין מְבוֹשֶׁל שֶׁל גּוֹיִם שְׁהָיָה מִתְּחִלָּתוֹ
יֵין אֶסוּר פְּשִׁיטָא מִשׁוּם דְּאִיבְשִׁיל פִּקְע לִיָּה אֶסוּרִיָּה אָמֵר רַבִּי אֲשִׁי הָא אֶתָּא לְאִשְׁמַעִינָן
יֵין מְבוֹשֶׁל שְׁלָנוּ בְּיַד גּוֹיִם אֵין צְרִי' חוֹתָם בְּתוֹף חוֹתָם אִי מִשׁוּם אִינְסוּכִי לֹא מְנַסְכִּי וְאִי
מִשׁוּם אִיחְלוּפִי כִּינּוּן דְּאִיכָּא חוֹתָם אַחַד לֹא טָרַח וּמְזַיְיָף ע"כ.

הָרִי לְמַדְנּוּ דְּלֹא אֶסְרִינָן לִיָּה לֵינָן מְבוֹשֶׁל שֶׁל גּוֹיִם אֶלָּא מִשׁוּם שְׁהָיָה מִתְּחִלָּתוֹ יֵין וְכַבֵּר
נְאֶסֵר וְלֹא פִקְע אֶסוּרוֹ בְּבִשׁוּל. מִשְׁמַע וְדִאי דִּינָן שְׁנַעֲשֶׂה מִתְּחִלָּתוֹ עַל דִּי בִשׁוּל לֹא גָזְרוּ
בִּיָּה וְלִית בִּיָּה אֶסוּר נִיְסוּף וּמִשְׁמַע נְמִי דְּלִית בִּיָּה מִשׁוּם חֲתָנוּת.

דְּהָא בְּפֶרֶק אֵין מַעְמִידִין דָּף ל' ע"א אָמֵר' שְׁמוּאֵל וְאֶבְלֵט הוּוּ יְתִבִי אֵייתוֹ' לְקַמְיָהוּ חֲמָרָא
מְבוֹשֶׁל מִשְׁכִּיָּה לִידְיָה אָמֵר לִיָּה שְׁמוּאֵל הָרִי אָמְרוּ יֵין מְבוֹשֶׁל אֵין בּוֹ מִשׁוּם יֵין נֶסֶף
וּפְרַשׁ"י אֶבְלֵט גּוֹי הָיָה מִשְׁכִּיָּה אֶבְלֵט לִידְיָה שְׁלֵא יָגַע בּוֹ וְיִאֶסְרֵנוּ הָרִי אָמְרוּ וְכו' שְׁמַעִינָן
מִהָכָּא דָּאף בְּשִׁתִּיָּה מוֹתֵר וְכַתֵּב הָרֵא"ש בְּפֶרֶק אֵין מַעְמִידִין דָּף פ"ה ע"ג ז"ל וְדַבֵּר תְּמוּהָ

כִּינּוּן שְׁגוּרוֹ עַל יֵינָם מְשׁוּם בְּנוֹתֵיהֶם וְכִי מְשׁוּם שֶׁהִרְתִּיחוּ לֹא שְׂיִיכָא הֵךְ גְּזִירָה וְאִי מְשׁוּם דְּלֹאוּ בַר נִיסוּף הוּא וְהֵלֵא יֵינּוּ מְזוּג נְמִי לֹאוּ בַר נִיסוּף הוּא וְאֶפְשָׁר שְׁלִפִי שֶׁהִמְבֹּשֵׁל אֵינוֹ מְצוּי כֹּל כֹּף וּמִלְתָּא דְלֹא שְׁכִיחָא לֹא גְזִירוֹ בֵּיהּ עַכ"ל הָא לְמַדְנֵנוּ מִדְּבָרֵי הָרֵא"ש ו"ל דְּבִינֵי מְבֹשֵׁל לִית בֵּיהּ אֶפְילוֹ מְשׁוּם חֲתָנוּת א"כ הָא דְבָס דִּישְׁמַעְלִים שְׁעוּשִׁין מְהַצְמוּקִין שְׁמַתְחַלְתוּ נַעֲשֶׂה ע"י בְּשׁוּל לִית שׁוּם גְּזִירָה שְׁכָף הִיא מְלֹאכְתוֹ דְּכִין הַצְּמוּקִין עַד שְׂיִתְרַסְקוּ הֵיטֵב וְנוֹתְנִים אוֹתָם בְּסֻלִים וְנוֹתְנִי הַסֻּלִים בְּתוֹף עֲרִיבוֹת וּמִרְתִּיחוּ מִים עַד שְׂיִרְתִּיחוּ הַרְבֵּה וְשׁוֹפְכִין הַמִּים רוֹתְחִין עַל הַצְּמוּקִין שְׁבַסְלִים וּדְבַשׁ הַצְּמוּקִין נִמַּס ע"י הַמִּים הַרוֹתְחִין וְנִבִּין מִנְקֵבֵי הַסֻּלִים לְתוֹף הַעֲרִיבוֹ וּמִרְתִּיחוּ מִים פַּעַם שְׁנֵיהּ וְשְׁלִישִׁית וְשׁוֹפְכִין עַל אוֹתָן צְמוּקִין שְׁבַסְלִים וּבְזֶה יֵצֵא כֹּל דְּבַשֶּׁם וְלֹא יִשָּׂאֵר כִּי אִם קְלִיפַת הַצְּמוּקִין בְּלִי שׁוּם מְתִיקוֹת וְאִתְּכּוּ מִרְתִּיחוּ אוֹתָם הַמִּים הַרְבֵּה עַד שְׂיִתְעַבֵּה וְיִהְיֶה דְבַשׁ וּמֵאֲחַר שְׁכֹן הִיא מְלֹאכֶת הַדְּבַשׁ שֶׁל הַצְּמוּקִין הֵרִי זֶה מִתְחַלֵּת מְצִיאֹתוֹ בְּעוֹלָם הוּא ע"י בְּשׁוּל וּמְעוֹלָם לֹא נֶאֱסַר מְשׁוּם גְּזִירַת נִיסוּף דִּינֵי וְלֹא מְשׁוּם חֲתָנוּת וְעַתָּה צְרִיכִין אֲנוּ לְבַרֵּר אִם הַעֲיָרוֹי הַזֶּה הוּי בְּשׁוּל כְּתֵב מִן הַר"י קֶאֱרוֹ ב"י א"ח ס'ש"י"ח ו"ל וְכִתְבוּ הַתּוֹסֵ' שְׂרַשְׁב"ם סוֹב' דְּלֹא מִיתְּס' אֶלָּא לִיתֵּן תְּבִלִין לְתוֹף הַכְּלִי רֵאשׁוֹן אֶבֶל מִןתָּר לִיתֵּן הַתְּבִלִי לְתוֹף הַקְּעֶרֶה וְלַעֲרוֹת עֲלֶיהָ מְכֻלֵי רֵאשׁוֹן דְּעִירוֹי דְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן אֵינוֹ כְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן וּר"י אוֹסֵר דְּעִירוֹי כְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן וְהָרֵא"ש וְהָר"ן כְּתֵבוּ שֶׁר"ת אוֹסֵר וְדְבָרֵי הָר"ן נוֹטִי לְדְבָרֵי רַשְׁב"ם וְדְבָרֵי הָרֵא"ש לְדְבָרֵי ר"ת וְכֵן דַּעַת הַר"ה מ' שַׁכְת' בַּפ' כ"ב שֶׁפֶרֶש"י דְּעִירוֹי כְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן וְשְׁכֹן נִרְאֶה מְלֵשׁוֹן הַרְמַב"ם הָא קָמֵן דְּר"י וּר"ת וְרַש"י וְהָרֵא"ש וְהַרְמַב"ם ס"ל דְּעִירוֹי דְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן מְבַשֵּׁל כְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן וְאֵע"פ דְּאִיכָּא דְּפִלְגִי וּס"ל דְּעִירוֹי בְּכֻלֵי שְׁנֵי וְלֹא מְבַשֵּׁל בְּעַנְיָן זֶה דֵּהִיא מְלִתָּא דְּרַבְּנָן שְׁפִיר מְצִינֵנוּ לְמַסְמָךְ עַל מֵאֵן דַּס"ל דְּעִירוֹי הוּי כְּכֻלֵי רֵאשׁוֹן וְהוּי בְּשׁוּל דֵּהִיא בֵּינָם דִּישְׁמַעְלִים לִית בֵּיהּ אֶלָּא מְשׁוּם חֲתָנוּת וְלִית בֵּיהּ אֶפְילוֹ מְשׁוּם לְתֵא דִי"נ לֹא פִלְחֵי לַע"ז.

וְאֵל תְּשִׁיבֵנִי מִמָּה שְׁכָתֵב מוֹהֲרִיק"א ו"ל בִּי"ד סוֹף סִימָן קכ"ג בְּשֵׁם הָר"ן שְׂרַצְהָ לְלַמֵּד זְכוּת עַל דְּבַשׁ שֶׁל הַיִּשְׁמַעְלִים שְׂאִין עֲלֵיו תּוֹרַת יֵינּוּ נִסְף וְנִתְּנָן טַעַם יַע"ש וְנִתְּנָן טַעַם שְׁנֵי שְׁמַתְחַלֵּת דְּרִיכְתוֹ לְכֹף נִתְּפֹנוֹן אֶבֶל לְמַעֲשֶׂה אֲנִי אוֹסֵר וְכו' יַע"ש דֵּהֶתֵם מִיָּרִי בְּדְבַשׁ שְׁעוּשִׁי מְהַעֲנִיבִים שְׁמַתְחַלְתוֹ הֵיזֶה יֵינּוּ גַמ' אֶלָּא שְׂרַצְהָ לְהַתִּירוֹ שְׁנִשְׁתַּנֵּה וּמְשׁוּם שְׁמַתְחַלְתָּהּ כְּשֶׁדְּרָכּוּהוּ לְכֹף נִתְּפֹנוֹן לַעֲשׂוֹתוֹ דְּבַשׁ וּלְבַסּוֹף כְּשֶׁכָּת' שְׁלִמְעֶשֶׂה אוֹסֵר הַטַּעַם כִּינּוּן שְׁמַתְחַלְתוֹ הֵיזֶה יֵינּוּ חֵל עֲלֵיו אִיסוּר הֵינֵן אֵינוֹ חוֹזֵר וְנִתְּרַם מִחֲמַת שְׁנִתְּבַשֵּׁל עִי"ש אֶבֶל הַדְּבַשׁ שֶׁל הַצְּמוּקִין מְעוֹלָם לֹא חֵל עֲלֵיו אִיסוּר יֵינּוּ שְׁמַתְחַלֵּת מְצִיאֹתוֹ לֹא נִמְצָא אֶלָּא ע"י בְּשׁוּל וּפְשׁוּט דְּכֹל כֶּהֱאִי גִוְוָא לִית חֲשֵׁשׁ כָּלל כְּמוֹ שַׁכְת' הָרֵא"ש ו"ל וְאִין כָּאֵן לְהֶאֱרִיף שְׁהַדְּבָרִים פְּשׁוּטִים מְצִד עֲצָמָם אֵינָם צְרִיכִין לְרֵאֲיָה וְאֵלֵהִי הַצְּבָאוֹת יִצְיָלוּ מִשְׁגִּיאוֹת וְיִרְאֲנוּ מִתּוֹרַתוֹ נִפְלְאוֹת אַכִּי"ר: סִימָן כַּב שְׂאֵלָה רֵאוּבֵן הַלְלוּהָ לְשִׁמְעוֹן עֲשֶׂרֶה גְרוּשׁוֹשׁ עַל מִשְׁכּוֹן שְׁנֵה עֲשָׂרִים גְרוּשׁוֹשׁ וְיִהִי הַיּוֹם נִגְנַב הַמִּשְׁכּוֹן מִחֲנוֹת רֵאוּבֵן וּבֵא שְׁמַעוֹן לְשִׁאוּל מִרֵאוּבֵן דְּמִי הַמִּשְׁכּוֹן הֵיטְרִים עַל הַחֹב מִי אֶמְרִינֵן שׁוֹמֵר שְׁכָר הוּי עַל כֹּל הַמִּשְׁכּוֹן וְחִיִּיב רֵאוּבֵן לְשַׁלֵּם מֵה שְׁשׁוּהַ הַמִּשְׁכּוֹן יוֹתֵר עַל הַחֹב אוֹ לֹא: תְּשׁוּבָה נִלְע"ד שְׁהַדִּין עִם שְׁמַעוֹן הַנּוֹ' וְחִיִּיב רֵאוּבֵן לְשַׁלֵּם לְשִׁמְעוֹן הַנּוֹ' דְּמִי הַמִּשְׁכּוֹן שְׁנִגְנַב וְטַעֲמָא דְּמִלְתָּא דְּתָנֵן בְּמִצִּיעָא בְּפָרֶק הַשׁוֹכֵר אֶת הָאֶמְנִין הַלְלוּהוּ עַל הַמִּשְׁכּוֹן שׁוֹמ' שַׁכ' וְכַת' הָרֵי"ף זצ"ל שֶׁם בְּהַלְכוֹ' קי"ל כְּסֻתָּם מִתְּנִיתִין דְּקַתְּנֵי הַלְלוּהוּ עַל הַמִּשְׁכּוֹן ש"ש ל"ש הַלְלוּהוּ פִּירוֹ' ל"ש הַלְלוּהוּ מְעוֹת

ל"ש משפנו בשעת הלואתו ל"ש משפנו שלא בשע' הלואתו בכלהו ש"ש הוי וכן פסק הרמב"ם ז"ל פ"ק עשירי מהלכות שכירות וז"ל המלנה על המשכון בין שהלנהו מעות בין שהלנהו פירו' בין שמשפנו בשע' הלואתו בין שמשפנו אחר שהלנהו ה"ז ש"ש לפיכך אם אבד המשכון או נגנב חייב בדמיו ע"כ וכ"כ הטור ח"ה סימן ע"ב וז"ל כל הגאונים פסקו שהמלנה על המשכון ש"ש וחייב בגניבה ואבדה ופטור מן האונסים וכ' עד ואם דמי המשכון יתרים על החוב נותן המלנה ללנה היתרון וכו' והאריף עליו בפ"ה הגאון מוהרר"י קארו ז"ל יענין שם אף עיקר סוף דבריו כת' וז"ל וילדי פיון דאשפחו בתשובה דהרא"ש ז"ל דס"ל פ"ב יוסף ילמדו המקומות הסתומים בפסקיו מדבריו בתשוב' ונימא דס"ל כפסק ר"ח והג' ומ"ש ר"פ אלו מציאו' והוי ש"ש לפי מאי דפרשית דהלכ' פ"ב אינו מקריע כ"כ לומר דס"ל דהלכ' פ"ב וכו' וכו' רס"ז ומ"מ בין שיהיה דעתו פן או לא אנו כר' יוסף נקטינן פדעת גדולי הפוסקים.

ולדברי רבי' גם לדברי התוספו' ל"ש להו בין משפנו בשע' הלואתו למשפנו שלא בשעת הלואתו. וכבר כתבתי שדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ק עשירי מהלכות שכירות כשיטת הגאונים וכתב הר' המ' ז"ל שהרמב"ם ונהרשפ"א האריכו להעמיד שיטת הגאונים וכן עיק' עכ"ל וכן ג"כ כתב המרדכי בסוף פר' האומני' וז"ל קי"ל כר' יוסף דאמר שומ' אבדה ש"ש הוא וכן פר"ח וראב"ן.

ופירשו הגאונים הא דלא קי"ל כר' יוסף אלא בשדה ענין ומחצה פדאית' פ"ק דב"ב וביש נוחלין ופר' מי שמת דוקא היכ' דליכ' פלוגת' דרבנות' בהדיהו אבל בהא הא חזינו פר' אלו מציאות דפסיק רבי יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון.

וכי מעינת' ברבי טרפון שייכא כר' יוסף ור"י פסק פ"ב עכ"ל וכן פסק הר"ן ונמקי יוסף דהמלנה על המשכון ש"ש הרי דכל הגי' אשלי רב"ב פסקו דהמלנה על המשכון הוי ש"ש וכינון שפן הוא בנדון זה חייב ראובן הנז' לשלם לשמעון הנז' דמי המשכון היתרים על החוב פיון שהוא ש"ש עליו פי ש"ש חייב בגניבה ואבדה ואע"ג שכתב הטור שם בסמן הנז' ל שר"י פסק שהמלנה על המשכון הוי ש"ח על דמי המשכון היתרים על החוב וכו' עד ונזה הספ"א א"א הרא"ש ז"ל: ויש מי שאמ' שבענין ממון מצי המוןחזק לומר קים לי כפלוני ופלוני כפר כתב הגאון מוהר"ר דוד ו' אבי זמרה זצ"ל סי' קי"ו דף מ"ד וז"ל ועוד אני אומר דעד פאן לא קאמ' מהרר"י קולון דמצי המוןחזק למימר ק"ל כפלוני להחזיק הממון בידו אלא היכ' דלא קבלו עליהם לדון כפ' פוסק או שלא נהגו לדון כאחד מן הפוסקים אבל היכא דנהגו לפסוק פדעת הרמב"ם באתרין או פדעת הרא"ש באתריה לא מצי למימר ק"ל כפלוני שיהי' כל השטרות וכל ההלואות לדעת אותו פוסק נעשו והוי כאילו קבלוהו עליהם וכו' עד דאי לא תימא הכי לא שבקת חיי לכל בריה דאפילו שהוא חכם גדול לא תקיף דיעתו לכל הפוסקים כי אפשר שיש פוסק אחד או שנים שהוא לא ראה ויאמר בעל הדין ק"ל פאותו פוסק אלא נדאי פיון שנעשה השטר לדעת אותו פוסק שנהגו לפסוק כמותו תו לא מצי למימ' ק"ל כפוסק אחר ודוק פי זה הטעם נכון לבטל פסק זה כ"ש בהצטרפות שאר טעמים: עוד אני אומר דלא אמרינן דמצי למימר ק"ל כפלוני פוסק אלא היכא שהם א' כנגד א' או שנים כנגד שנים אלא שהדין אשר בא לפניו המעשה סובר כחד מנייהו או מצי אידיה למימר תביא ראייה שאין

הלקהכפלוני ותוציא ממני אבל פשיחיד חולק על רבים או רבים פנגד מרובים לא אמרה אדם מעולם דא"כ בטלת מה שפיתוב בתורה אחר רבים להטות וקרא איירי בין לאפוקי ממונא בין לאוקומי ממונא וכן לענין דיני נפשות אפילו שרבו המחייבים יאמר ק"ל פאותם הפוטרים ושלשה שישבו לדון נמי שנים חייבו וא' פוטר יאמר ק"ל פזה הפוטר תביאו ראיה שאין הדין כמותו ותוציאו ממני ונמצא שאין שום דין יבא לידי גמר ואלו דברי של טעם הם אינם צריכין ראיה: אבל כדי שיתברר לה אכתוב מה שכתב המרדכי ז"ל בשם הר' שמואל ז"ל דאם יתפוס החתן המוציא מחברו עליו הראיה שאומ' ק"ל פרש"י ונהרי אתה רואה שהוא מחלוקת רש"י ור"ת דלדעת רש"י מן הנשואין הוא גובה ולדעת ר"ת אינו גובה הכל ונהרי רש"י ור"ת יחיד פנגד יחיד הוא ורש"י יותר מפורסם מר"ת ומשום הכי מצי למימר קים לי פרש"י וכ"ש דרבו אבי"ה ז"ל בשם ר"י הלכן פסק דגובה הכל וכו' עד והן לו כדבריו סמי הגי מקמי כל הגי רבנואתא דכתיב לעיל חדא דרבים נינהו ותו דעליהם נהגו לסמוך בכל גלילות ישראל ומפני שראיתי בעל הפסק הזה סמוך על מהר"י קולון ז"ל טרחתי למצוא לבטל דבריו ממקום שפא ז"ל בשןרש קפ"ג ואע"ג שכת' רב' אשר שרבי אפרים ז"ל דחה הראיה וגם גאון אחר שיהביא הוא ואפשר שחולקים גם על עיקר הדין והנה פן סמינהו מקמי פוליהו רברבי קמאי ובתראי שיהבאתי לעיל וכל דינא דלא דאין פהאי גוונא לאו דינא הוא וזה פשוט שאם אין להכה"ר שלמה מה לפרוע ויהיה לכה"ר אברהם לפרוע שודאי יכולין לפרע מכה"ר אברהם מדין ערב וכדכתבנא לעיל ע"כ ולדעת זה הפוסק אמאי פרע כמה"ר אברהם הערב לימא קים לי פרבי אפרים וכאותו גאון וכו' עד אלא ודאי לא אמרינן הכי היכא דהם מועטים במקום רבים וכ"ש אם הם מפורסמים יותר ופשוט הוא עכ"ל הרדבא"ז זצ"ל יע"ש: הרי נמצינו למדין מדבריהם דהיכא דיש רבים ומועט' פנגדום לא מצי המוןחז' למימר ק"ל גם היכא דנהוג לפסוק פהרמב"ם ז"ל באתרין לא מצי למימר ק"ל פפוסק אחר.

א"כ בנ"ד מאחר שכל הגי רבנואת' דכתיבין לעיל סברי דהמלנה על המשכון הוי שומר שחר עליו ודאי דהכי נקטינן דחייב ראובן הנז"ל לשלם דמי המשכון היתרי על החוב דרוב מנין ורוב בנני הוא לגבי הרא"ש והר"י ז"ל ולא מצי למימר ראובן הנז' ק"ל פהרא"ש וכהר"י ז"ל: ועוד פנין דפשט המנהג באתרין למיזל בשיטת מוהר"י קארו ז"ל דפסיק הלכת' פהרי"ף והרמב"ם ז"ל ובפרט הרמב"ם ז"ל דהוא מארי דאתרא וכבר פשט המנהג לפסוק כמותו בדיני ממונות שפן פתב מוהר"י קארו ז"ל בה' טוען ונטען סי' ע"ז דף צ"ה ע"ג ז"ל ולענין הלכה כבר שאל מאתי החכם כמה"ר אהרן מטראני דין זה והוריתי לו כדברי הרמב"ם ז"ל ודלא פהרא"ש וטעמא דמלתא משום דהרמב"ם מסכים לדברי הרמב"ם ז"ל עד ועוד דפשט המנהג לפסוק פהרמב"ם בדיני ממונות והודה הח' הנז' לדברי עכ"ל: הרי דכבר פשט המנהג פהרמב"ם ז"ל וכ"ש דהוא מארי דאתרין וכ"ש דכל הגי אשלי רברבי סברי פנות' וכבר נהגו כל ישראל לפסוק פנותיהו ודאי דהכי הלכת' וליכא מאן דפליג בהא ואפילו יהו בר פלוגתיהו מיעוטא דמנכר ואפילו דלא הוו מיעוט' לא מצי למימר ראובן הנז' ק"ל דלא שבקינן מארי דאתרין בין לחובה בין לפיטור בין לאוקמי ממונא בין לאפוקי מאחר שפבר נהגו וכ"כ הר"ן בתשובה סי' מ"ח דף קט"ו ז"ל לפי שבני מקום א' חייבין לנהוג פרב גלילותיהם ואפילו היכא דרבים חולקי עליו

כְּדָאֵמַר בְּמִקוּמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָיוּ פּוֹרְתִים עֲצִים לַעֲשׂוֹת פְּחָמִים לַעֲשׂוֹת כְּלֵי בְּרִנָּה וְכ"ש פְּשָׁדוּלֵיהֶם מִחֲמִירִין בְּדָבָר וְכו' עכ"ל וְכ"כ הִרְשָׁפָה אַ בְּתָשׁוּבָה ס' רנ"ג וְהֵבִיא רֵאשִׁית מִמִּקוּמוֹ שֶׁל רַבִּי אֱלִיעֶזֶר כְּמוֹ שֶׁכַּת' הֵר"ן וְהֵבִיא גַם מִתְּרַבָּא דְאִיְיָתְרָא דְאֵלּוֹ אוֹכְלִין וְאֵלּוֹ מִחֲזִיקִין לִיהַ פְּחָלָב גְּמוּר מִדְּאוּרִיְיָתָא וְעָנוּשׁ פֶּרֶת וְהִטְעַם דְּבָנֵי בָּבֶל עֲבָדֵי כְּרַבִּים וּבְנֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲבָדֵי כְּמֵאֲרֵי דְאַתְרֵהוֹן יע"ש פִּי הָאֲרִיָּה וְהִשְׁתָּא הָרִי הַדְּבָרִים קַל וְחֹנָמַר אִם בְּאִסּוּרָא דְלֹא שְׁיִיף לְמִימַר בֵּיהּ מְנַהֵג מְבַטֵּל הֶלְכָה אֶפְיָלוּ הֵכִי כִּי נִהְגוּ עַל פִּי חֲכָם בְּהוֹרָאת הַתּוֹרָה אֲמָרִינוּ יֵשׁ לָהֶם עַל מָה לְסַמּוֹךְ וְלֹא מְחִינָא בִּידְיָהוּ אֶפְיָלוּ שְׁפָל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל דְלֹא פְסָבְרַת רַבָּם כ"ש וק"ו בְּמָמוֹן דְקִי"ל בֵּיהּ מְנַהֵג מְבַטֵּל הֶלְכָה כְּדָכְתַב הֵר"ף וְהֵרַמְב"ם וְדָאֵי וּפְשׁוּט הוּא דְאֶזְלִינוּן בְּתַר מְאֲרֵי דְאַתְרָא לְפָסְוֹק הֶלְכָה כְּנוֹתִיָּה אֶפְיָלוּ לְהוֹצִיא מִיַּד הַמְּוֹחֲזָק: וְכ"כ מֵהֵר"ר מֹשֶׁה אֱלִישִׁיף ז"ל ס' פ"ה דף קכ"ו וז"ל אִיבְרָא דְמִסְתַּבֵּר טַעֲמִיָּהוּ דְהָרָא"ש וְהֵרַמ"ה וְעוֹד דְכָבֵר הַחֲזִיק בְּמַחֲצִיָּה אֲלֵא דְבִאֲתָרִין דְהֵרַמְב"ם ז"ל מְאֲרִיָּה דְאַתְרָא כְּנוֹתִיָּה נִקְטִינָן וְכו' עכ"ל הֵרִי פִינּוּ דְהוּי מְאֲרִיָּה דְאַתְרָא נִקְטִינָן כְּנוֹתִיָּה אֶפְיָ לְהוֹצִיא מִמּוֹן מְוֹחֲזָתוֹ וְא"כ בְּנ"ד מְאַחַר דְהֵרַמְב"ם מְאֲרִיָּה דְאַתְרָא וְכ"ש דְכָל הֵנִי אֶשְׁלִי רַבְרָבֵי מְחִיבֵי לְרְאוּבֵן זֶה בִּש"ש תוּ לֹא מְצִי לְמִימַר קִים לִי כְהֵר"י וְכִהָרָא"ש ז"ל: עוֹד אֲבִיא לָהּ רֵאשִׁית אַחֲרֵת מִמֵּהֵר"י קוּלוֹן ז"ל שְׁוֹרֵשׁ קַנ"ט וז"ל דְאֶפְיָלוּ בְּמָמוֹן לֹא מְצִי לְמִימַר הֵכִי בְשֶׁפָל חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל חוֹלְקִים וְאֶפְיָלוּ תַפְסֵי מִפְקִינוּ מִנֵּיהּ וְזֶה פְשׁוּט לְכָל מֵאֵן דְנִחִית לַעֲוֹמְקָא דְדִינָא דְלֹא גִרַע מֵהִיכָא דְסוּגְיָא דְעֵלְמָא אֲזַל בְּחַד דְאֶזְלִינוּן בְּתַרִּיהּ ע"כ: עוֹד כַּת' בְּשׁוֹרֵשׁ קַפ"ב וז"ל אִם כֵּן נֹאמַר דְלְדָבְרֵי רַבִּי מֹשֶׁה וְהֵרַמְב"ן אִינוּ מוֹעִיל מ"מ מְאַחַר דְכָל הֵנִי רַבְרָבֵי חוֹלְקִין עַל רַבִּי מֹשֶׁה וְהֵרַמְב"ן כְּדִפְיָר' וְגַם מֵהֵר"ם דְבַתְרָאָה הוּא חוֹלֵק עַל רַבִּי מֹשֶׁה וְהֵרַמְב"ן כְּדִפְיָ לְעֵיל רְאוּי הוּא לְנִהְגֵי כְר"ת וְרַבִּי קוּלוֹנִיָּמוֹס וְהֵרַב בְּעַל הָעֵטוֹר דְרַבִּים נִינְהוּ עַד דִּישׁ לְהֵלֵךְ אַחַר רֹב הַפּוֹסְקִים עכ"ל הֵרִי לָהּ רֵאשִׁית אַחֲרֵת מִמֵּהֵר"ק ז"ל דְאֶפְיָ דְבַעֲלָמָא סְבִירָא לִיהַ דְמְצִי לְמִימַר הַמְּוֹחֲזָק קִים לִי הִיכָא דִישׁ רַבָּא אֶזְלִינוּן בְּתַר רַבָּא וְלֹא מְצִי הַמְּוֹחֲזָק לְמִימַר ק"ל כְּמִיעוּטָא וְכ"כ מֵהֵר"י לֵב בְּתָשׁוּבַת שְׁאֵלָה ס' ק"א וז"ל מִכַּח אֵלּוֹ הַדְּבָרִי וְהַתּוֹסְפוֹת וּמִדְּבָרֵי הָרָא"ש דְהִיכָא דְהוּי רַבָּא דְרַבְנוֹתָ וְהוּי רַבָּא דְמִינְכֵר אַע"ג דְלֹא הוּי מִינְכֵר טוֹבָא אִית לְמִיזַל בְּתַר רַבָּא וְלֹא בְתַר חֲזָקָה וּבְנ"ד אַע"ג דְנִימָא דְהֵרַמְב"ם וְהָרָאב"ד ז"ל סְבִירָא לְהוּ דְלֹא יוֹצִיא אִית לָן לְמִיזַל בְּתַר כָּל הַפּוֹסְקִים עכ"ל בְּחֻלְקֵי שְׁלִישִׁי: עוֹד כְּתַב הֵר' הַנּוֹ בְּחֻלְקֵי רַבִּיעִי וְז"ל אֲבָל אֲנִי מוֹדִיעַ לְשׂוֹאֵל שְׁאֲנִי כְּתַבְתִּי בְּסַפ' הַפְּסָקֵי שְׁלִי פְעָמִים שְׁלֵשׁ בְּכַמָּה רֵאשִׁית דְהִיכָא דְאִיכָּ רַבָּא דְמִינְכֵר בְּחֻלְקֵי וּבְמִנְיָן דְלֹא מְצִי הַמְּוֹחֲזָק לְמִימַר ק"ל כְּהֵנִי רַבְנוֹתָ וְכִינוּן דְכֵן הוּא בְנ"ד נְמִי לֹא מְצִי הַמְּוֹחֲזָק לומ' ק"ל כְּהֵרַמְב"ן וְהֵר' חֲזִים ז"ל וְאֵע"ג דְאִינְהוּ תְרֵי אַרְיִינוֹתָא עכ"ל: הֵרִי עוֹד רֵאשִׁית אַחֲרֵת מִדְּבָרֵי מֵהֵר"י ו' לֵב ז"ל דְהִיכָא דְאִיכָּ רַבָּא וְלֹא מְצִי הַמְּוֹחֲזָק לְמִימַר ק"ל כְּמִיעוּט' וְכִינוּן שְׁכֵן הוּא בְנ"ד לֹא מְצִי רְאוּבֵן הַנּוֹ לְמִימַר ק"ל כְּהָרָא"ש וְכֵר"י כְּנֶגֶד כָּל הַפּוֹסְקֵי שְׁפָסְקוּ דְהוּי ש"ש וְכ"ש שְׁיֵשׁ מִי שְׁפִי שְׁגַם הָרָא"ש ס' לְשֵׁהוּא ש"ש כְּמוֹ שְׁכַתְבִּיתִי לַע' מִשְׁם מֵהֵר"י קָארוֹ ז"ל: וְכ"כ כְּמֵהֵר"ש דִּי מְדִינָה ז"ל בְּחֻלְקֵי ח"ה שְׁאֵלָה תכ"ט וז"ל אֲלֵא שְׁאֲנִי רֵאשִׁית לְמֵהֵר"י ט זצ"ל הֶלְכָה לְמַעֲשֵׂה לְחִיבֵי הַמְּלִנָּה בִּש"ש וְגַם אֲנִי נוֹהֵג אַחֲרָיו כְּשֵׁאֲנִי יְכוּל לְפָשֵׁר בִּינֵיהֶם וְהִטְעַ' דְכִינוּן שְׁפָל הַגְּאוּנִים ז"ל סְבָרֵי דְהוּי ש"ש גַם הֵר"ף וְהֵרַמְב"ם ז"ל הֵכִי ס' ל וְכֵן ג"כ הִסְפִּי לְדַעַת זֶה הֵרַמְב"ן וְהִרְשָׁפָה ז"ל גַם הָרָא"ש בְּתָשׁוּבוֹ הֵכִי קָאֵמַר פְּעַם וּשְׁתִּים וְאֵע"ג שְׁהֵרִיב"ה

יצילנו משגיאות וינאנו מתורתו נפלאות: פה מעתיר העבד הצעיר משה סרגוסי דברי חכמים בנחת שלחנם מלאים בשר ויין ושרשם פתוח אלי ים התלמוד וה' הולך לפנינו לנחותם הדרך ישפון אור ואסיקו שמענת' אליבא דהלכתא והדין דין אמת שתייב ראובן לשלם גם כל יתר החוב ואין להאר' במקום שאמרו לקצר כי אם לברר מקחו של צדיק וצור ישראל יצילנו משגיאות: הצעיר יעקב בירב ישראל רומאנו הצעיר מנחם הכהן.

יהודא ו לא"א חזקה הכהן ברוכות הידים שפה סומכות פהני מילי מעליית' במודים דרבנן ומשה עלה העמק שאלה מילין לצד עילאה ממלל והובא בשם המפורש שאין לומר ק"ל כמ"ד ש"ח הוי ופטור מגנבה ואבדה וכן מצאנו ראינו למרן הגדול מהרדב"ז ז"ל בח"א סי' קי"ו שפתב דלא אמרי' ק"ל אלא היכא שלא קבלו עליהם לדון פפס' הפוסק אבל במקומות שנהגו לפסוק פדעת הרמב"ם ז"ל או פדעת הרא"ש ז"ל אין המוןחזק יכול לומר ק"ל פנגדם וכן הם הדברים אשר נאמרו למשה מסיני בשם הר' זקנו מהריק"ש ז"ל והרדב"ז ז"ל ובפרט שכת' הר' מוהרי"ק ז"ל בספר בדיק הבית סימן כ"ח ז"ל ואני אומר שבזמן הזה פשט הדבר בכל גלילותינו לפסוק פהרמב"ם ז"ל זולת בקצת מקומות שהוקשו לה' דבריו ולא ירדו לסו' דעתו עכ"ל הינצא מן המחובר נקי ובר שהדין עם שמעון ותייב ראובן לשלם לשמעון דמי המשפון היתרים על החוב שהפתוב קבע עליו חובה ואם פשנאב' המשכון אין ידוע לו אם נגנב או נאבד בפשיעה פשיטא לן ודאי דאינו יכול לומר ק"ל ואפילו שנתפשט המנהג בקוסט' ושאלוניקי יע"א לומר המוןחזק ק"ל דוקא בטוען ודאי אבל בטוען ספק פיון דמעיקרא בטענה איכא ספיקא לא אמרינו ק"ל ואפ' שלא פשע בנ"ד הוי ש"ש ולא יזוז איש ממקומו וכמו שפתב מושיע ורב האיש משה נר"ו ונימוקו עמו אשר תקנו אבהתנא נהרא נהרא ופשטיה ולטיירדא דשעתא אתינא אגב ריהטא: נאם הקטן נתן בכמהרר"ז גוטא זלה"ה סימן כד הרמב"ם פ"ו מה' גזלה זה לשונו דברים הרבה אסרו חכמים משום גזל והעובר עליהן הרי זה גזלן מדבריהם פגון מפריחי יונים והמשחקים בקוביא מפריחי יונים פיצד וכו' המשחקים בקוביא פיצד אלו המשחקים בעצים או בצרורות או בעצמות וכיוצ' בהם ועושין תנאי ביניהם שכל הנוצח את חברו באותו צחוק יקח ממנו פד' וכף הרי זה גזל מדבריהם אע"פ שברצון הבעלים לקח הואיל ולקח ממון חברו בחנם דרף צחוק והתול הרי זה גזלן וכו' והמשחק בקוביא עם הפותי אין בו איסור גזל אבל יש בו איסור עוסק בדברי בטלים שאין ראוי לאדם שיעסוק כל ימיו אלא בדברי חכמה וביישובו של עולם עכ"ל ובפ"י מהלכו' עדות כתב ז"ל וכן כל העו' על גזל של דבריהם הרי הוא פסול מדבריה' פיצד החמסנים וכו' וכן הרועים וכו' וכן המוכסים וכו' וכן מפריחי יונים וכו' וכן סוחרי שביעית וכו' וכן משחק בקוביא והוא שלא תהיה לו אומנות אלא הוא הואיל ואינו עוסק ביישובו של עולם ה"ז בחזקת שאוכל מן הקוביא שהוא אבק גזל עכ"ל וכת' הר' המ' בפ"ו מה' גזלה ז"ל המשחק בקוביא הרי זה גזל מדבריהם זה קצת תימה אצלי דהא משמ' פ' זה בורר דהיא אוקמתא דאמר אסמכתא היא ואסמכתא לא קניא דחיא וקי"ל פרב ששת כל פי האי גוונא לאו אסמכתא היא דהא מדעתיה קא יהיב ליה והטעם שהם פסולין לעדות מפני שאין עוסקין ביישובו של עולם וכגון שאין להם אומנות אלא הוא ולא שנא פותי ולא שנא ישראל וא"כ מנין לנו גזל מדבריהם וצ"ע וכ"ש שרבי' עצמו פסק מנ"י מהלכו' עדות שאין המשחק נפסל אלא בפשאי לו אומנות אלא הוא ונראה

סיוע לדברי רבי ממה שאמרו בשבת פרוק שואל ומנה גדולה פנגד מנה קטנה אף בחול אסור מאי טעמא משו' קוביא עכ"ל הה"מ: ולי אני בעניי נ"ל דיש עוד לתמוה בדברי הרמב"ם ו"ל שבפ"י מהל' עדות פתב שני הטעמים דרמי בר חמא שאמ' דפסולו דמשחק בקוביא הוא משום גזל וגם פתב טעמיה דרב ששית שאמר שפסולו משום שאינו עוסק בישובו של עולם וכלל שני הטעמים כא' וזה תימה היא דזיפה שטרך לבי תרי ובגמרא פשוט דפליגי ולעד"נ דלעמוד על דעת הרמב"ם צריך לתרץ דברי הגמרא דקש"י לי בהו טובא בפ' זה בורר דף כ"ד ע"ב תנו ואלו הן הפסולין המשחק בקוביא וכו' אמר רבי יהודה אימתי בזמן שאין להם אומנות אלא הוא אבל יש להם אומנות שלא הוא פשרין ובגמרא משחק בקוביא מאי קא עביד אמר רמי בר חמא משום דהוי אסמכתא ואסמכתא לא קניא רב ששית אמר כל כי האי גוונא לאו אסמכתא היא אלא לפי שאין עוסקין בישובו של עולם מאי בינייהו איכא בינייהו דגמר אומנותא אחריתי ותנו אמר ר' יהודה אימתי בזמן שאין לו אומנות אלא הוא אבל יש לו אומנות שלא הוא פשר אלקא טעמא דמתני' משו' ישובו של עולם הוא קש"י לרמי בר חמא וכי תימ' פליגי רבנו עליה דרבי יהודה והאמר רבי יהושע בן לוי כל מקום שאמר רבי יהודה אימתי ובמה אינו אלא לפרש דברי חכמים רבי יוחנן אמר אימתי לפרש ובמה לחלוק ודכולי עלמא אימתי לפר' הוא גברא אגברא קא רמית מר סבר פליגי ומ"ס לא פליגי ולא פליגי והתניא בין שיש לו אומנות שלא הוא בין שאין לו אומנות אלא הוא הרי זה פסול הרי רבי יהודה משום רבי טרפון היא דתנן רבי יהודה משום רבי טרפון לעולם אין א' מהם נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה ע"כ הנה מסוגיא זו שמעינן בהידיא דרמי ב"ח ורב ששית פליגי בטעמא דרבנן דסתם מתנ' דרמי ב"ח סבר רבי יהודה פליג ארבנן דסתם מתני' דרבנן סברי משחק בקוביא ומפריחי יוני' פסולי' מטעמא דגזל ורבי יהודה סבר פסוליהו מחמת שאינם עוסקין בישובו של עולם והלכה כסתם מתני' דפסוליהו מחמת גזל וא"כ אפילו יש להם אומנות פסולין משום גזל ורב ששית סבר כל כי האי גוונא לאו אסמכתא ואין בו משו' גזל דמדעתיה קא יהיב ליה אלא טעמא דרבנן דסתם מתני' כדפירש רבי יהודה למלתייהו משום שאינם עוסקין בישובו של עולם ולא פליגי ומסקינן בגמרא בדר' כ"ו ע"ב אמר רבי יהודה אימתי וכו' אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר הלכה כרבי יהודה ממסקנא דא דגמרא שמעינן דפסוליהו דמשחק בקוביא ומפריחי יוני' הוא משום שאינן עוסקין בישובו של עולם וכרב ששית בין דנימא הלכה כרבי יהודה מפל' דפליגי בין דנימא הלכה כרבי יהודה ולא פליגי מ"מ קם ליה טעמא דרב ששית אליבא דהלכתא דטעמא דפסוליהו משום דאינן עוסקין בישובו של עולם ולית פאן אסמכתא וגזל: גרסי' תו בגמרא מאי מפריחי יוני' הקא תרגומא אי תקדמין' יונה ליון רבי חמא ברבי אוןשא אמר ארא מאן דאמר אי תקדמין' יונה ליון מאי טעמא לא אמ' ארא אמ' לך ארא מפני דרכי שלום בעלמא: ומאן דאמר אר' מאי טעמא לא אמר אי תקדמין' יונה ליון.

אמר לך היינו משחק בקוביא ואידך תנא תולה בדעת יונו ותנ' תולה בדעת עצמו וצריכא דאי תנא תולה בדעת עצמו התם הוא דלא גמר ומקני דאמר קים לי בנפשי דידענא טפי אבל תולה בדעת יונו אימא לא ואי תנא תולה בדעת יונו דאמר בנקשא תליא מלת' ואנא ידענא לנקושי טפי אבל תולה בדעת עצמו אימא לא צריכ' הרי מסוגי' זו משמ' דטעמא דמשחק בקוביא ומפריחי יוני' פסוליהו הוא משום אסמכתא מדמקשה למ"ד אי תקדמין'

יונה ליון היינו משחק בקוביא ועבד צריכותא בטעמא דאסמכתא דלא קניא משמע דס"ל לסתם תלמוד' דטעם פסול משחק בקוביא ומפריחי יונים הוא משום דהוי אסמכתא ולא קניא וא"כ מטעמא דגזל נגעו בהו: וכיון שפן אפילו כי אית ליה אומנות אחריתי פסולין וקניא הני תרי סוגין אהדדי: וגם מסוגיניא דשבת דפ' שואל דף קמ"ט ע"ב קניא דגרסינן בגמרא על הא דתנו ומפייס עם בנאו ועם בני ביתו על השלחן ובלבד שיתפנין לעשות מנה גדולה פנגד מנה קטנה חסורי מחסרה והכי קתני מפייס אדם עם בנאו ועם בני ביתו על השלחן ואפי' מנה גדולה פנגד קטנה מ"ט פדרב יהודה אמר רב עם בנאו ועם בני ביתו אין עם אחרים לא מ"נ פדרב יהודה אמר שמו' מנה גדולה פנגד קטנה אף בחול לאחרים אסור מ"ט משום קניא ע"כ: הרי גם מסוגיניא זו דפ' שואל פשוט דאיסור קוביא משום לתא דגזל והנה רואה דמה דקניא לן בדברי הרמב"ם ה"נ קניא לן מסתם תלמוד' לסתם תלמוד' א"כ קניא הלכתא אהלכתא: ואני בעניי נ"ל לתרץ דברי הר"מ במז"ל דבר דבור על אפניו והוא דהרמב"ם ז"ל סבירא ליה דמאי דאמר רמי בר חמא משום דהוי אסמכתא ואסמכתא לא קניא דברים כפשוטן דלא קניא כלל וכיון דלא קני הנה ליה גזל גמור בידו ורב ששת פליג עליה ואמר דכל כי האי לא הוי אסמכתא וקני ולא הוי גזל גמור ומיהו סבירא ליה לרב ששת דנהי דלא הוי גזל גמור מ"מ הוי אבק גזל מדרבנן ואית ביה איסורא מיהו לא מיפסיל לעדות אלא כי לית ליה אומנות אלא הוא דהשתא אינו עסוק ביישובו של עולם ופסק הרמב"ם ז"ל כר' ששת ונתן טעם דכיון דאינו עסוק ביישובו של עולם הרי זה בחזקת שאינו אוכל אלא מן הקוביא שהוא גזל מדרבנן וכיון שפן הרי הדבר מגונה מאד דהוי משומד לעבירה זו דרבנן ופסול לעדות ובהכי גיחא מה שכתב הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות גזלה שהמשחק בקוביא אסור משום גזל ולא חילק בין יש לו אומנות אחרת ובין אין לו אומנ' דלענין איסורא כל צחוק אסור משום לתא דגזל ואפילו יש לו אומנות אחרת וגם אתי שפיר מה שחילק בין ישראל לגוי דכיון דמסיק שם ביש לו אומנות אחרת המשחק עם הגוי אין בו משום גזל ואתי שפיר מה שכתב בפ"ימהל' עדות שפנין שאין לו אומנות אחרת הרי זה פסול ולא חילק בין מצחק עם הגוי למצחק עם ישראל דלא שייך לחלק דכיון דפסולו הוא מחמת שאין לו אומנות אחרת להתפרנס ממנה והרי הוא בחזקת שמתפרנס מן הקוביא לא שייך לחלק בין ישראל לגוי כיון שהוא בחזקת שמתפרנס מן הקוביא שהוא אבק גזל וראיה לדברי הרמב"ם דפסק דכל צחוק בקוביא אסור אע"פ שמתפרנס מאומנות ממה שאמרו בפ' שואל ומנה גדולה פנגד מנה קטנה אף בחול אסור משום קוביא והא ה"מ הוי דרף אקראי ואפילו הכי אסרו: וראיה דרמי בר חמא פסיל ליה למשחק בקוביא משום דהוי גזל גמור מדפריף לקמן לר' יוחנן ולר' יהושע בן לוי ולא פליגי והתניא בין שיש לו אומנות שלא הוא בין שאין לו אומנות אלא הוא הרי זה פסול ומתירצי ומוקי לה ה"מ רבי יהודה משום רבי טרפון היא דתניא רבי יהודה אמר משום רבי טרפון לעולם אין אחד מהם נזיר לפי שלא נתנה נזירות אלא להפלאה ופרש"י אין אחד מהם נזיר שעל הספק אמר דבריו תחלה ואין זו הפלאה דכי יפליא איש יפרש משמע אלמא לר' טרפון דכי תלי תנאה במידי דלאו בידיה ולא ידע ליה אפי' הכי הוי אסמכת' ולא אמרי' מספיק' גמר ואקני הרי דמשנה תלמוד' טעמא דאסמכתא דמתני' אליבא דרמי בר חמא לאסמכת' דר' טרפון דהפלאה א"כ דכי היכי דאסמכ' דר' טרפון לא קניא דבר תורה דהא מקרא

מיייתי לה ה"נ דרמי בר חמא דקאמר טעמא דמתנן דפסיל ליה משום אסמכתא ולא קני הכי נמי לא קני דבר תורה ונהיה ליה גזל גמור ואי אפשר לומר דהרמב"ם פסק פרימי בר חמא דקא אמרו בגמרא דאיכא בינייהו דגמר אוננות' אחריתי דלרמי בר חמא אפי' דגמי' אוננותא אחריתי פסול וזה דלא כהר"מ במז"ל דהרמב"ם התנה ואמר דלא מפסיל אלא בדלית ליה אוננות אלא הוא ועוד ראיה לדברי הרמב"ם דקא אמרינן בגמ' דף כ"ו ע"ב אמר רבי יהודה אימתי וכו' אמר רבי אבהו אמר רבי אלעזר הלכה פרימי יהודה ע"כ ופסק זה דלא פרימי ומשמע דפסק זה דפסק רבי אבהו אמר רבי אלעזר סתם תלמודא נמי ס"ל הכי דאם איתא דלא ס"ל או יש מאן דפליג אהאי פסקא לא הוה שתיק תלמודא מניה אלא ודאי האי פסקא מסקנא דתלמודא הוא דמסיק לה ומאחר שפן אית לן למימר דהכי ס"ל להרמב"ם פסק הלכה: כלל הדברים הרמב"ם ז"ל ס"ל דרמי ב"ח פסיל ליה למשחק בקוביא מטעמא דהוי אסמכתא ולא קני כלל והוי גזל גמור בידו שפן הוא פשט דבריו דקאמר משום דהוי אסמכתא ולא קני וכדמוכח' בהידיא ההיא פרייתא דמוקי לה פרימי טרפון דאזיל בשיטתו' רמי ב"ח ור' ששת פליג ואמר דלא הוי אסמכתא דבר תורה דלא קני כלל אלא הוי אסמכתא מדרבנן והוי אבק גזל ואיסור' דרבנן בכל שחוק אפי' יש לו אוננות אחרת וכדמוכחא ההיא סוגיא דפ' שואל ומאי דפסלינן ליה למשחק בקוביא הוא בדלית ליה אוננות אחרת להתפרנס ממנה דהשתא הוי אדויק ופרויץ הרבה בעבירה זו והוי משומד לעבירה זו ומשום הכי מפסיל ובזה נתיישבו דברי הרמב"ם ז"ל ונתיישבו סוגייו הגמרא דבר דבור על אפניו ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר: סימן כה פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ה מה' נחלות אם נפל הבית עליו ועל אמו מעמידין נכסי האם בחזקת יורשי האם שהם יורשין ודאין אבל יורשי הבן ספק הם שאם מת הבן תחלה אין לאחיו מאביו בנכסי אמו כלום כמו שבארנו נפל הבית עליו ועל בן בתו אם האב מת תחלה בן בתו יירשנו ונמצאו הנכסים של יורשי הבן ואם בן בתו מת תחלה אין הבן יורש את אמו בקבר כמו שבארנו ונמצאו הנכסים של יורשי האב לפי' יחלוקו ע"כ.

וכתב הרב המ' נפל הבית עליו ועל בן בתו פריית' שם אב שנשבה ומת בן בתו במדינה וכן שנשבה ומת אבי אמו במדינה יורשי האב ויורשי הבן יחלוקו פירו' נכסי האב ורבי' הלונה דין נפל לדין נשבו ומתו זה בשבי וזה במדינה ואין ידוע איזה מת ראשון ופשוט הוא שהם שוין אלא שיש לתמוה היאך פסק רבי' פריית' זו אחר שפסק פדברי האומ' אם נפל הבית עליו ועל אמו שהנכסים בחזקת יורשי האם ומשמע דכל שפן בנכסי אבי האם שהנכסים בחזקת יורשי אבי האם והיאך יפה פת יורש זה בנכסי אבי אמו יותר מבנכסי אמו וכבר הקשה פן הרשב"א על דברי רבינו ולא מצא בזה תירוץ והוא ז"ל פתב דהו' פרייתא אתי' כמאן דאמר נפל הבית עליו ועל אמו יחלוקו ואין הלכה פן ואע"פ שהביאו ראיה ממנה בגמרא לא הביאה לענין דין זה אלא שאין הבן יורש את אמו בקבר להנחיל לאחיו מן האב ועם כל זה לא רצה לחלוק על דברי רבינו הלכה למעשה עכ"ל: ואני בעניי נראה לי לתרץ דברי הרמב"ם ז"ל גרסינן בסוף פירק מי שמעת על משנה דנפל הבית עליו ועל אמו על מה שאמר רבי עקיבא במשנה מודה אני בזו שהנכסים בחזקתו בחזקת מי רבי אילא אמר בחזקת יורשי האב רבי זירא אמר בחזקת יורשי הבן פי סליק רבי זירא קם בשיטתו' דרבי אילא אמר רבי זירא שמע מניה אוריא דארץ ישראל מחכים

טעמיה דר' הונא נרב ובהלכ' אישות כתב טעמיה דשמואל ודר' אושעיא דאמרי לפי שאין מערבין שמחה בשמחה.

עוד קשה אמאי שבק טעמא דגמרא דילן דיליף לה לאין מערבין שמחה בשמחה מקרא דשלמה דתנוכת בית המקדש ומייתי ילפותא דירוש' דיליף לה מקרא דמלא שבוע זאת הנראה לע"ד פשוט דהרמב"ם ז"ל ס"ל דשמואל נרבי אושעיא דאמרי לפי שאין מערבין שמחה בשמחה לא פליגי ארבה ב"ר הונא נרב דרב דדריש ושמחת בחגך ולא באשתך ס"ל טעמא דקרא דאסר הוא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה ומשום הכי קאסר קרא דלא ישא אשה בחג דכשמערב שתי שמחות בהדי הדדי לא עביד לתרנייהו פדחוי להו והיינו דקאמר רב הונא מפני שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו זה נ"ל לתרין דברי הרמב"ם ז"ל וא"ת א"כ דלא פליגי נרב דדריש ושמחת בחגך בחגך ולא באשתך הטעם הוא לפי שאין מערבין שמחה בשמחה א"כ מאי בעי בגמ' ודאין מערבין שמחה בשמחה מנלן הא יליף לה רב מקרא דאורייתא דושמחת בחגך ולא באשתך הא לא קשיא דאי מקרא דושמחת בחגך ולא באשתך עדין איכא למימר אין לי אלא שלא יערב שמחת אשתו דהיא רשות עם שמחת החג דהיא חובה שמניח שמחת החג ועוסק בשמחת אשתו ועל דא הוא דקפיד קרא אבל כשמערב שתי שמחות הן דמצוה לא למדנו לכו בעי בגמרא ודאין מערבין שמחה בשמחה כלומר בכל שתי שמחות אפילו שתייהן דמצוה דהכי משמע מלישנא דשמואל ודרבי אושעיא דאמרי לפי שאין מערבין שמחה בשמחה משמע מלתא פסיקתא הא דבכל שתי שמחות אין מערבין מנלן נמצא דמה שכתב הרמב"ם ז"ל בהלכות שביתת י"ט פדי שלא תשתפח שמחת החג הוא משום שאין מערבין שמחה דאשתו עם שמחת החג ומלתייהו דרבה ב"ר הונא ומלתייהו דשמואל ודר' אושעיא כוליהו דבר אחד הם: אט"פ מצאתי דהרי"ף ונהרא"ש ז"ל הכי סבירא להו דמייתו להו בחדא סברא וזה לשונם אין נושאין נשים במועד וכו' מפני ששמחה היא לו וכי שמחה היא לו מאי הני אמר רבי יהודה אמר שמואל לפי שאין מערבין שמחה בשמחה ואמר רב דניאל בר קטינא אמר רב מנין שאין נושאין נשים במועד שנאמר ושמחת בחגך ולא באשתך ע"כ הרי לה בהדיניא דלהרי"ף ונהרא"ש ז"ל מלתא דשמואל ודרב תרנייהו חדא מלתא וחד טעמא הוה נמצינו למדין לפי דרפנו דמאי דבעי בגמרא ודאין מערבין שמחה בשמחה מנלן הוא לרונחא דמלתא כלפי מי שירצה לדחות ולומר אין לי ללמוד מושמחת בחגך ולא באשתך דאין מערבין שמחה בשמחה אלא כהוא גוונא דאין מערבין שמחת רשות בשמחת חובה אבל כשמשתיהן של מצוה מנלן שאין מערבין ומייתי ראיה משמחת חגונכת בית המקדש ושמחת החג דשתייהם דמצוה ולא ערביניהו שלמה ומה שכתב הרמב"ם בפירוש עשירי מהלכות אישות שאין מערבין שמחה בשמחה מקרא דמלא שבוע זאת: נ"ל דאגב גררא כתבו וז"ל יש לו לאדם לישא נשים רבות פאחת ביום א' ומברך ברפת חתנים לכולן פאחת אבל לשמחה צריך לשמון עם כל אחת שמחה הראויה לה אם בתולה שבעה אם בעולה שלשה ואין מערבין שמחה בשמחה מות' לארס וכו' ואפילו בחולו של מועד אין נושאין נשים כמו שבארנו לפי שאין מערבין שמחה בשמחה שנא' מלא שבוע זאת ונתנה לה גם את זאת ע"כ הנה רואה שכתב כמו שבארנו וכו' וזה חוזר על מה שכתב בתחלת הלשון בענין נישואי שתי נשים ואין מערבין שמחה בשמחה דהיינו שמחת שתי נשים כא' ועל זה הוא דמייתי קרא דמלא שבוע זאת דקרא זה שפיר מדריש

על שמחת שתי נשים והכי דריש ליה בירוש' דאילו מקראי דשלמה אין ראיה לשמחת שתי נשים שלא יערבם דיש לדחות ולומר דשאני שתי שמחות דמצנה שאין מערבין דאיכא פבוד שמים ומשו' הכי קפדינן לעשות כל אחת בפני עצמה פי הכי דלקהוי להו קיפרא אבל בשמחת גישואין בשתי נשים דהיא מלתא דכבוד הדיוט הואיל ונושא אדם פמה נשים פאחת ומברך לכולהו ברכת חתנים פאחת איכא למימר דהוא הדין שעושה שמחה אחת לכולן וליכא שום קפידיא לפיכך נראה לו להרמב"ם ז"ל ואייתי קרא דמלא שבוע זאת דמיירי בענין הנישואין לאשמעינן דגם בשמחת שתי נשים דהיא שמחת הדיוט אין מערבין שמחה בשמחה זהו מה שנוראה לי לישב בדברי הרמב"ם ז"ל ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכי"ר: סימן כז שלחן ערוך א"ח ס' רנ"ג סעיף ג' המשפטים בפקר וראה שהקדיח תבשילו וירא פן יקדיח יותר יכול להסירו ולהניח קדירה ישנה ריקנית על פי הפירה ואז ישים הקדירה שהתבשיל בתוכה על גבי הקדירה ריקנית ויזהר שלא ישים ע"ג קרקע ושתהיה רותחת עכ"ל וכת' עליו הרב הר' ישראל בננימן זלה"ה ונ"ל לא נמצא דין זה אלא בהגהות מרדכי והביאו בית יוסף בדרף קס"ו ב' ובמרדכי דף קע"ח ע"ד למ"ד מלאכה שאינה לגופה חייב גם זה יהיה חייב משום מלבן אם הקדירה של מתכת ולדעתי שזה אסור בכל ענין ואפילו בשל חרס ישנה וראי' מההוא גברא דאנח כוונא דמיא אפומא דקומקומא ונזהיה רבא משום דאולודי קא מוליד הקא נמי אולודי קא מוליד חום בקדירה הישנה ואסיר וכ"ת שאני הקא שאינו מתפנין לחמם אלא להגן אפתי הנה ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה וחיוב עליה לדעת הר"י ו' והרמב"ם ואפילו לדעת הפוסקים דפטור אסור מיהא הוי ובעל מגדל עוז בסוף דף פ"ט הביא לשון הירושלמי האי מאן דשחין חספ חייב משום מבשל פירו' שמחמם פלי חרס עכ"ל מה שכת' אם הקדירה של מתכת אסור פן נראה גם מדברי רבינו שהרי פתב ולהניח קדירה ישנה ריקנית וסתם קדירה היא של חרס.

ועוד דלא שייך חילוק בין ישנה לחדשה אלא בשל חרס דבשל מתכת בין חדשה בין ישנה משחממו עד שתעשה גחלת הרי זה תולדת מבשל כמבואר בדברי הרמב"ם ז"ל פ"ט מה' שבת אבל בשל חרס לא שייך בה מלאכה אלא בחדשה שמחממה והיא גמר מלאכתה וחיוב משום מבשל כמבואר ג"כ שם פדאמרי' בביצה פ' המביא דף ל"ד על בריית' א' נתן את האור וא' נתן את העצים וכו' בשלמא פוליהו קא עבדי מעשה אלא שופת הקדירה מאי קעביד ותירצו הקא בקדירה חדשה עסקינן ומשום לבון רעפים נגעו בה ופרש"י בקדירה חדשה עסקינן שנותנין אותה ריקנית על האור לחסמה הרי דדוקא בחדשה הוא דאיכא מלאכה דחסימה אבל בישנה ליכא מלאכה.

ומה שכתב ולדעתי שזה אסור אפי' בשל חרס ישנה וראה מההוא גברא דאנח כוונא דמיא אפומא דקומקומא ונזהיה רבה וכו' הקא נמי אולודי קא מוליד חום בקדירה ישנה ואסיר אחר המחילה אני אומר דלא היא ולא דמיא כלל דגרסינן בפ' במה טומנין דף מ"ח ע"א רבה ורבי זירא איקלעו לבי ריש גלותא חזיוה ליהוה עבדא דאנח כוונא דמיא אפומא דקומקומא ונזהיה רבה אמר ליה רבי זירא מאי שנא ממחם על גבי מחם אמר ליה התם אוקומי קא מוקים הקא אולודי קא מוליד ופרש"י אפומא דקומקומא מחם של חמין והכוונא היתה מלאה צונן מאי שנא ממחם ע"ג מחם דתניא בבב"יתא בסוף פירקין דשרי התם אוקומי קא מוקים שהמחם העליון גם יש בו מים חמין והתחתון אינו אלא מעמיד

חנמו שלא יפיג ע"כ הרי דטעמא דאיסורא דעליה נזהיה רבא הוא משום דקמוליד חנם במים שפכונו לא משום הכוונא והטעם הוא דבמים אית בהו משום מבשיל דהוי מלאכה גמורה וכיון שכוונתו גמורונו במוליד בהו חנם שלא יבא לעשות מלאכה.

דכל מוליד איסורו מדברי סופרין פמבואר בפ"ב דביצה דף כ"ג ריש ע"א פתב רש"י דקא מוליד ריחא ונכנס בחרס שלא הנה בו ריח ואסור מדברבנו שהמוליד דבר חדש קרוב הוא לעשות מלאכה חדשה ע"כ: ומ"ש אפתי הנה ליה מלאכה שאינה צריכה לגופה קבר נתבאר דשופת קדרה ישנה ריקנית לא עביד מידי ולית בה מלאכה.

ומ"ש ואפי' לדעת הפוסקים דפטור איסור מיהא הוי. גם זה ליתא דאפי' דאית להו מלאכה שאינה צריכה לגופה אית ביה איסורא אפילו דלא מיפניו היינו במידי דאית בה מלאכה אבל הכא לית בה מלאכה כלל כי לא מיפניו מותר גמור ומה שהביא מהירושלמי שהביא המגדל עוזי האי מאן דשחין חסר היינו חסר חדש לא ישן ואליבא דהרב איפא להקשות טובא איך אנו מתירין להניח בשבת דבר שנתבשל כל צורכו פנגד המדורה ואפי' במקום שהיז סולדת פדאיתא בטו' א"ח ס' שי"ח שהרי מוליד בו חנם ולהרב ליתסר מיהא משום דקא מוליד ביה חנם וכן הא דתנו בהכא בחמין מע"ש שורין אותו בחמין בשבת ומוקמי לה הפוסקים דאפילו נצטנו וכן בס' רנ"ג מתיר ליתן אנפאנאדא וכיוצא בה להתחמם פנגד לפי שאין דרוך בשול בכוף והיא סמ"ג וסמ"ק ורבי ירוחם משם הרשב"א ז"ל וגם מפירוש רש"י והרמב"ם והרמב"ן ז"ל על הא דתנו אין מרסקין לא את השלג ולא את הפרד ההלכה עולה פדברי סמ"ק וסמ"ג ואף לדברי בעל התרומה ודעמיה דאסרי ליתן אינפאנאדא פנגד האש להתחמם הוא דוקא ביש בה שומן קרוש ועל ידי האש נימוח ונעשה משקה דקא מוליד האי משקה משום דמדמה לה לשבירת הפרד: אבל בדבר יבש דאין בו דבר הנימוס לא קאסרי בעל התרומה ודעמיה פמבואר בטור א"ח ס' שי"ח אלא עיקרו פינו דלית פאן איסור מלאכה והוא אינו מתפניו אלא להגן ליכא למגזר כמו שמתירין להניח פנגד המדורה לחמם מטעם פינו שאין בו משום ומניח בענין שאין דרוך בשול בכוף לא גזרינו הכא נמי דכוונתה וקי"ל טובא מנה דהכא לא מכוין כלל לחמם אלא להגן בעלמא מה שאין פו במניח פנגד המדורה שפכונו להניח שם כדי להתחמם ואפילו הכי מותר: סימן כח שאלה אשת חיל דרפה בכל יום ערב שבת הולכת לבית הפנסת ומכבדת ומסירה העפרורית ומנערת המחצלאות ומצעת אותם ומתקנת ויהי היום ותלך לבית הפנסת ותעש מצונתה פדרפה ויהי בצאתה מב"ה לאחר שעשתה מצונתה שמעה צעקה בבית עשיר אחד מהדרים בשכונת ב"ה ונכנסה שם לראות על מה היתה הצעקה ומצאה שהיו מריבים ומתקוטטים עם המשרתת שלהם ששלחו אותה להביא להם חפץ אחד ואבדה אותו חפץ שנפל ממנה בדרוך בשוק שרוב העוברים גוים ותלך האשה העושה המצנה משם ללכת לביתה ויהי בלפתה בשוק הנז' ותמצא את החפץ הנז' בשוק הנז' ותקחה ותוליקהו לביתה ותבא האשה הזאת ותשאל אם החפץ שמצאה הוא שלה ואין לה שום חשש עון או תחזירהו לבעליו יורנו מורה צדק דרוך ישכן אור: תשובה הדין פשוט בטור ח"מ ס' רנ"ט דהמוציא מציאה במקום שרוב העוברים שם גוים אינו חייב להחזיר אפי' ידע שמישראל נפלה ויש בה סימן שונדאי נתאשו הבעלים ממנה וכגון שידעו הבעלים בנפילתה.

והכא בגדון דידן מצאה האשה החפץ אחר שידעו הבעלים בנפילה דהא אחר ששמעה הצעקה על אודות החפץ שנפל מצאה אותו ובנדאי נתיאשו הבעלים והחפץ נכתה בו האשה שמצאתו ואע"ג שפתיב בסי' הנז' אע"פ שמן הדין במקום שרוב גוים מצויים אפי' נתן בה ישראל סימן אינו חייב להחזיר טוב וינשר לעשות לפנים משורת הדין להחזיר לישראל שנתן בה סימן הכא בגדון דידן אין האשה הזאת בת עשייה לפנים משורת הדין דהא עניה היא ובעל האבדה עשיר וכתב רבי בעל ההגה ואם הוא עני ובעל האבדה עשיר אין צריך לעשות לפנים משורת הדין ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר: יפה דן יפה פסק וכבר נתבאר בדברי הרב מוהריק"א ז"ל בסי' רס"ב סעי' י"ד אפילו ראה שנפל מטבע מחברו בתוך החול אמרינו נדאי נתיאש ואפי' הביא פברה וכו' שמעשיו מוכיחין שלא נתיאש עם כל זה אינו חייב להחזיר דאמרינו נדאי נתיאש ה"ה בגדון דידן שנפל בשוק שרובם גוים הואיל וידע בנפילתו נדאי נתיאש והואיל ולא פירש השואל אם היה בו סימן מובהק איכא למימר דאפי' במקום דאיכא רוב ישראל אינו חייב להחזיר ואפי' שנאמר משקלו זהו סימנו הואיל ולמפיר קאי איכא למימר דמכרו ומיד אחריו נפל ונדמא הא להא דאמר מוהריק"א דאפילו אם שמו כתוב עליו הואיל ולהוצאה קאי איכא למימר דהוציאו ומאחרים נפל זהו הנראה לענין הדין: נאם דוד יצחקיהדין דין אמת ואפי' שיש בו סימן שפודאי נתיאשו הבעלים כמו שכתב מהריק"א ז"ל בסי' רנ"ט ואפי' שראינו שעדין הם מחפשיין וחוקרין ודורשיין כמו שכתב החכם השלם נר"ו בשם מוהריק"א בסי' רס"ב: ואין צריך עוד ראיה: נאם הצעיר אהרן אזוביב סימן כט שאלה מעשה בחופה שחטו שלשים תרנגולות והטבח מלח תשעה ועשרים מהם והדיחם והכשירם והשאיר אחת בלא מליחה שהיו רוצין לצלותה ושפת שתי יורות על האש וצנה לאשה המסייעת אותו שתשים התרנגולות חצים ביורה אחת וסערים ביורה האחרת והאשה לא ידעה בתרנגולת שהשאיר בלא מליחה ולקחה אותה וערכה אותה עם המלוחות ונתנה ט"ו תרנגולו' ביורה א' וט"ו תרנגולות ביורה האחרת וכשפא הטבח שאל בעד התרנגולת שהשאיר בלא מליחה לצלותה אמרה האשה לא ידעתי מזה ולקחתי אותה ונתתי ביורה עם האחרות שאל אותה אם מלחה אותה אמרה הייתי סבורה שנמלחה עם האחרות ורצו לשער כל א' מהיורו' מתרנגולות ומרק אם יש בה שלשים כנגד תרנגולת א' ומצאו שיורה אחת היה בה בין התרנגולות והמרק כשיעור חמש ושלשים תרנגולות וביורה מצאו כשיעור שמנה ועשרים תרנגולות יורנו מורה צדק מה משפט התערובת הזאת ושכרו כפול מן השמים: תשובה כתב רבינו בעל הטורים ז"ל בי"ד סי' קי"א דף ק"ב בשם הרשב"א ז"ל וז"ל היה כאן שתי קדרות של היתר ונפל איסור לתוך אחת מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפל ואין באחת פדי לבטל האיסור ויש בשתיהן פדי לבטלו שתיהן מצטרפין לבטלו ולא עוד אלא אפילו היתה אחת בבית ואחת בעליה מצטרפין והוא הדין למאה שכל שנכנס בספק מחמת איסור מצטרף לבטלו במה דברים אמורים בשתיהן משל אדם אחד לפי שכל שהוא לאדם אחד עתיד להתערב לפיכך רואין אותו כאילו כבר מעורב אבל אם הם של שני בני אדם אין מצטרפין לבטלו עכ"ל, וכתב רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל וזה לשונו היה כאן שתי קדרות של היתר ונפל איסור לתוך א' מהן ואין ידוע לאיזו מהן נפל וכו' בת"ה הארוך דהיינו מדתנו במסכת תרומו' פ"ד ומייתי לה תלמודא פ"ה

דביצה לייטרא קציעות שגנדרסה ע"פ הקבית ואין ידוע איזו היא ר' אליעזר אומר רואים אותן כאילו הן פרודות והתחונות מעלו' את העליונות ר' יהושע אומר לא תעלה עד שיהיו שם מאה פדין ואפ' היו שתי קדרות בשתי עליות ואין ידוע לאיזו נפל שתייהן מצטרפות ומעלות דתנ' בתוס' דתרומות שתי קנפות בשתי עליות שתי מגורות בעליה א' הרי אלו יעלו ר' יהוד' אומר לא יעלו רש"א אפי' הן בשתי ענירות מעלות זו את זו וקי"ל כת"ק אבל אם היו השתי קדרות לשני בני אדם פתב ר"ש במסכת תרו' אין מצטרפות והביא ראיה ממה ששנו בתוספת' זו דבשתי קנפו' אפי' בשתי עליות יעלו ואילו במגורות קתני בעליה א' יעלו אבל בשתי עליות לא יעלו ומפ' בירוש' מה בין קנפות למגורות קנפות דרכן להתפנות מגורות אין דרכן להתפנות ופירש הוא ו"ל קנפות עשויות הן להתפנות ולהתערב יחד אבל מגורות אין דרכן ולהתערב יחד פלומר וכל העשוי להתערב כמעורב דמי וכתב הוא ו"ל ולפי טעם זה נראה דהאי דמעלו' זו את זו כשיש בזו חמשים ובזו חמשים היינו פששתייהן של אדם א' שדרכן להתפנות ולהתערב אבל בשל שני בני אדם שאין דרכן להתערב לא וחיזק עוד הרב ו"ל הסב'רא הזו ממה ששנינו בסיפא של אותה תוספתא בזו מאה ובזו אין מאה הריני אומר לתוף מאה נפלה: ואיכ' למידק למאי נפקא מינה כי איכא בא' מאה והא אפילו כי ליכא בכל חדא אלא חמשים מעלות זו את זו אלא משום דתרי גברי איצטריה ולי נראה דבין של אדם א' בין של שני בני אדם מצטרפין ומעלין שא"כ לייטרא קציעות דוקא בשל הפדין לאדם אחד הא בשני בני אדם אין מצטרפין וא"כ כשחלקו שם בשחורות ולבנות אם מעלות זו את זו וכן בעיגולין גדולים וקטנים ובפרודות וכשאינן פרודות הנה להם לחלק בין אדם אחד לשני בני אדם ומתני' נמי סתמא קתני שתי קנפות שני מגורות שגנדרסה סאה תרומה לתוף אחת מהם ואין ידוע לאיזו מהן נפלה מעלות זו את זו ולא חלק בין אדם אחד לשני בני אדם ומיהו אפ' דמאי דלא פריש במתניתין פירש בברייתא ומיהו מה ששנו בברייתא בזו מאה ובזו חמשים אני אומר לתוף מאה נפלה מסתברא לי שאינה ראיה להעמידה דוקא בשני בני אדם אלא נ"ל שהטעם בזה לפי שאין דבר מצטרף לבטל את האיסור אלא מה שגננס בספק מחמת האיסור דכלפי שהאיסור מכניסו בספק מתעורר הוא לבטלו: מה שאינו גננס בספק איסור מחמת האיסור מה לו להצטרף עם אחר לבטל את האיסור דומה קצת למה שאמר ר' יהושע שאין התחונות מעלות את העליונות לפי שלא גננסו התחונות בספק פל' מחמת לייטרא קציעות התרומה שגנדרסה על פי הפד וכיון שכן שיש באחת מאה לא גננסה היא בספק איסור שהרי אפילו תמצא לומר שבתוכה נפלה הרי זו מותרת וא"כ כשאין בשניה אלא חמשים לולי מדה זו שאנו תולין לומר בתוף של מאה נפלה אותה של חמשים היתה אסורה שהרי אין לה מי שיצטרף עמה להעלות שאין ראוי להצטרף אלא הגננס בספק ולפיכך שנינו שאע"פ שאין להתירה מצד אותה מדה שאנו מצרפין שתי קנפות להעלות את האיסור מ"מ יש לנו להתיר מצד מדה אחרת שאנו תולין במקום שיש מתירין עוד אפ' לומר שלא שנו בזו מאה ובזו אין מאה הריני אומר לתוף מאה נפלה אלא מפני ששנינו בפ"ב של מסכת ערלה התרום' ותרומ' מעשר ותרומ' מעשר של דמאי החלה והבפורים עולין בא' ומאה ומצטרפין זה עם זה וצריף להרים וגרסי' במסכת תרומות ר' זירא ור' חייא בשם ר"ש היו לפניו שתי קנפות בזו חמשים סאה ובזו נ' סאה ונפלה סאה של תרום' בתוף אחת

מהן ואין ידוע לאיזו נפלה רצה להעלות מזו מעלה מחצה מזו ומחצה מזו מעלה ולפיכך שנו פאן שאם היו בא' מאה ובא' חמשים אני אומר לתוך מאה נפלה ומשם הוא מרים ולא משל חמשים וכדג'רסי' בירוש' דמסכת תרומות בפ"ד את אומר קנפות מעלות מגורות אינן מעלות היה עבידא שתי מגורות בשתי עליות ונפלה סאה תרומה לתוך אחת מהן שתייהן אסורות ריבה על אחת מהן ובטלה שוגג מעלה ומתיר והשנייה לכשירבה לה שוגג היא מותרת ואינה צריכה עליה שפכר עלתה תרומה: אלמא אפילו מאותה שלא היו בה מתחילה אלא חמשים ואילו רצה מזו מעלה ואילו רצה מזו מעלה כשיריבה על האחת והתירה ממנה מרים כל הסאה כל שפן זה שמשעת נפילה הנה בה מאה והיא מותרת גמורה בלא צרוף השנייה שממנה הוא מרים שאני אומר לתוכה נפלה פן נ"ל ומ"מ צריכין אנו לחוש לדברי ר"ש שרב גדול ומובהק הוא עכ"ל ויבאר פתב בד"א בשתייהן לאדם א' לפי שכל שהוא לאדם אחד עשוי להתערב במקום א' ולפיכך רואין אותן מעתה פאילו נתערבו אבל היו לשני בני אדם אין מצטרפי' ונראה לי שאפ' היו לשני בני אדם אלא שאחד מגדולי המורים אוסר ויש לחוש להורות הלכה למעשה כדברי ע"כ עכ"ל מן מוהריק"א ו"ל האמת יורה דרכו שלע"ד נראין דברי הרשב"א כולם נכוחים למבין ונראה שמפני זה רבי' מוהריק"א ו"ל טרח לכתוב כל דברי הרשב"א שלא כדרכו שאין דרכו לכתוב כל דברי הפוסק וראיותיו בדרב' ארנפה אלא פותב בדרב' קצרה פוסק פ' פסק פ' וכאן הטריח עצמו וכתב כל דברי הרשב"א וראיותיו בדרב' ארנפה מה שכתב בשם רבינו שמשון וראיותיו ומה שחלק עליו הכל באור' לא הניח דבר ודאי שישירו דברי הרשב"א ו"ל בעיניו ומפני כך טרח והעלה כל דבריו על ספרו הבהיר אבל קשה לי ממה שאמרו בירוש' שתי קנפות בשתי עליות ושתי מגורות בעליה אחת אבל שתי מגורות בשתי עליות לא כדא מה בין קנפו' למגורות קנפות דרפן להתפנות מגורות אין דרפן להתפנות ופירש בה ר"ש קנפות עשויות הן להתפנות ולהתערב יחד וכל העשוי להתערב כמעורב דמי ולפי הירוש' ומה שפירש פן דברי ר"ש דאמ' דדוקא בששתי הקנפות של אדם אחד הוא שמצטרפין הם מוכרחין ואין לזוז מהם ומדברי הרשב"א נראה שהוא מחזיק בסברתו דסבר דשתי קנפות בשתי עליות אפ' הן של שני בני אדם מצטרפין ומשום דיש לחוש לדברי ר"ש הוא דכתב שראוי להורות הלכה למעשה כדבריו וא"כ צריכין אנו לדעת דאיה' יפרש הרשב"א ו"ל מה שאמרו בירוש' קנפות דרפן להתפנות מגורות אין דרפן להתפנות ונ"ל לע"ד דהרשב"א ו"ל מפרש הירוש' דאמר קנפות דרפן להתפנות וכו' מפרש לה כמו שפירש הרמב"ם ו"ל דבפ"ד ממסכת תרומות פתב וז"ל ואמרו קנפות דרפן להתפנות מגורות אין דרפן להתפנות ופירוש להתפנות לטלטלן ולהעתיקן ממקום למקום וכיון שטלטליו ונעתיקות יתקבצו בשעת הטלטול עכ"ל וכ"כ בפ"ד מה' תרומות וז"ל ואפ' היתה קנפה בבית זה וקנפה בבית אחר לפי שקרוב הדבר לקבץ שתייהן בבית אחד: וכן פי' רבי' עובדיה בפ' המשנה בפ"ד ממס' תרומו' ו"ל שתי קנפות בכל א' חמשים סאה ואין ידוע לאיזו מהן נפלה ושתייהן אסורות מספק מסייעות זו את זו לבטל ואם רצה להעלות סאה מזו מעלה מזו מעלה מחצה מזו ומחצה מזו מעלה ושתי קנפות אפ' הן בשתי בתים ואין ידוע לאיזו מהן נפלה סאה של תרומה מעלות זו את זו מפני שדרפן להתפנות והן מטלטלו' ממקום למקום ופועמים שמתערבות זו עם זו אבל שתי מגורות שאינן מטלטלות בזמן ששתייהן

בבית א' מעלות זו את זו ואם הן בשני בתים אין מעלות זו את זו עכ"ל הרי להרמב"ם ולר' עובדיה פירו' דרפן להתפנות אין רוצה לומר לפנות מהן מה שבתוכן אלא פ"י הוא שהקנפות דבר המטלטל הם ועשוני' לטלטלם ולפנותם ממקום למקום ומשו' הכי מצטרפין נמצא שעיקר דין צירוף השתי קנפות אפ"י הן בשני בתים הוא משום דכיון דמטלטלין ולפעמים שמתקבצים שתיהן במקום אחד משום הכי רואין אותן כאילו הן בבית א' והבית מצרפן פדין שתי מגורות בבית אחד ויש לדקדק עוד דלקאורא נר' דמה שאמרו קנפות דרפן להתפנות פשט הדברים כמו שפיר' ר"ש וא"כ מי הקריחם להרמב"ם ז"ל ור' עובדיה ז"ל והרשב"א ז"ל לנוד מפירו' זה ונר' דמה שהקריחם לנוד מפירו' זה הוא משו' דקשיא להו מה שאמרו מגורות אין דרפן להתפנו' דאי אפשר לפרש אין דרפן להתפנות שאין דרף לפנות מהן מה שבתוכן דליתא דהא אין נותנין בתוכן אדעתא שיהיו שם לעולם אלא מה שנותנין בהן אדעתא לפנותן פשיצטרכו להם וכן בקנפו' נמצא במדה זו מגורות וקופו' דרפן להתפנו' ושון הן ואין לחלק בין זמן מועט לזמן מרובה דא"כ נתתה דבריך לשיעורין ולפעמים יצטרכו למה שבמגורו' קודם הקנפות והדרא בעינין לדנקתא מה בין מגורות לקנפות ולפיכך נדו להו מפירו' זה ודע שדברי הרשב"א ז"ל נראו פשוט דהני קולי דכת' רבי' מוהריק' ז"ל בסימן קי"א פולם באיסורא דרבנן או באיסורא דאורייתא ושיעורא דרבנן וכמו שכתב רבי' מוהריק' ז"ל בסימן הנז' ורבינו הגדול מוהריק' ז"ל אע"פ שראוה שיעורו בעיניו דברי הרשב"א ז"ל אפ"י הכי בראותו שהרשב"א ז"ל כתב שראוי להורות הלכה למעשה פדברי רבי' שמשון ז"ל העלה על שלחנו הטהור פדברי רבי' שמשון וגם נראה שסברת רבי' בעל הטורים מסכמת לדברי הרשב"א לפיכך העלה מרן מוהריק' ז"ל סברתו על שלחנו הטהור ורבינו בעל ההגה כתב ויש מחמירין דאפ"י באדם אחד אין להקל ולצנור הפסד מרובה יש להתיר באדם אחד ומיהו אין לאכלו אלא אחר שיערבנו יחד שאז כבר נתבטל האיסור עכ"ל מ"ש דיש מחמירין דאפ"י באדם א' אין להקל נר' שהיא דעת הרא"ה בבידק הבית לת"ה דהרשב"א בדרף קי"ג ע"ב וז"ל וכן הא דאמרי' בתרומו' שתי קנפו' בשתי עליות שתי מגורות בעליה אחת יעלו לא נאמרו קולו' אלו אלא באיסורין דרבנן או באיסורי תורה ושיעורין דרבנן וכן יבש בביב דלית ביה טעמ' או לח ואית בה ששים אבל כל היכא דאית ביה טעמא ודאי כל דיהיב טעמא או שראוי ליתן טעם כגון לח בלול כמין במינו ואין בו ששים לא אמרינן ביה הני קולי אפ"י באיסורין דרבנן ולא הוזכר דין זה בשום מקום בשום דבר שיש בו כדי ליתן טעם דטעמ' לעולם לא בטיל או ראוי לנתי' טעם אע"ג דליכא טעמא כגון מין במינו וכתב עוד אבל מה שכתב במטבע קצר שלו בשתי קדרות שנפל איסור בא' מהן שמצטרפין לבטל זה אינו שלא נאמר זה הדין בשום דבר שיש בו בנ"ט או שראוי ליתן טעם אע"ג דלית ביה כגון מין במינו אלא א"כ כשיעור מאה לתרומ' ויש ששים בכל א' ואין ידוע באיזו נפל האיסור' עכ"ל סברא זו דהרא"ה כבר השיב עליה הרשב"א במשמר' הבית והמענין יראה שמה שכתב בסוף דבריו שלא נאמר דין זה בשום דבר שיש בו בנותן טעם או שראוי ליתן טעם אע"ג דלית ביה כגון מין במינו אלא א"כ כשיעור מאה לתרומ' ויש ששים בכל אחת ואין ידוע באיזו נפל האיסור אני אומר אחר המחילה שזו כשגגה היא שהרי הרמב"ם ז"ל ור"ש ורבי' עבדיה והרשב"א פולם פירשוהו שיש בכל א' חמשים והוא תלמוד ערוך ירושלמי וכיון שכן

הרי יש בכל א' בכדי שיעור דנתינת טעם: ומ"ש ומיהו אין לאוכלו אלא לאחר שיערבנו יחד זה אינו דהא אמרי' בירושל' רצה לעלות סאה מזו מעלה מזו מעלה מחצה מזו ומחצה מזו מעלה וכן פסקו הרמב"ם ור"ש ור' עובדיה ואם איתא דצריף לערבם משום חשש איסור פדי שיתבטל האיסור בשיעורו א"כ הדין נותן דלא יעלה הסאה אלא אחר שיערב השתי קנפות יחד אלא ודאי פשיטא דכיון דשניהם מצטרפות לבטל האיסור' תו לא צריף ולא מידי והשתא נבא לנדון דידן בנדון דידן כל אפי' שוין דהשתי קדרות הם של אדם אחד והם צריכין לערבם יחד ולחלקם אח"כ למיני מטעמים ולית בהאי תערובת שום חשש איסור דאורייתא שהרי הם מין במינו דבטל ברוב דאורייתא ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר: סימן ל שאלה מלחו בשר פשיעור ששה עשר ליטרין והכשירוהו ונתכוהו דק לעשות ממנו מולייתא בתוך הדקין של בני מעים שקורין סרסיתשא והיה שם בשר שעדין לא נמלח פשיעור שני ליטרין ונכנס חבירו ולקח אותו בשר שלא נמלח ונתכוו דק ועירבו עם הבשר המוכשר ועשאו מולייתא יורנו מור' צדק כדת מה לעשות בהאי תערובת: תשובה מולייתא זו לית לה שום תיקון לאכלה ע"י בשול ומקנתה היא לאוכלה ע"י צלי וצריף שלא יצלו המולייתא שלימה כשהיא קשורה משני ראשיה שאין מקום שיזוב ממנו הדם ומתבשלת בדמה אלא יתכוה או יעשו בה נקבים פדי שיזוב מהם הדם בשעת צלייה ואע"ג דקימ' לן דמין במינו יבש ביבש בטיל ברוב ואין צריף שיעור מדרבנן כפר פסק רבי הגדול מוהר"י קארו ז"ל בתערובת יבש ביבש שנתבטל חד בתרי אם בשלן פולן יחד אפי' לאכול כל אחד בפני עצמו אסור אם אין שלשים פנגד האיסור שהרוטב בנותן טעם ונבלע בתמיכות פמבואר בי"ד סימן ק"ט סעיף ב' לפיכך האי מולייתא אם מבשלה ע"י רוטב הרוטב בנ"ט ונבלע בכולו וכן לאכול האי מולייתא פד חי בלי צליה ובלי בשול ג"כ אסור שהרי פסק רבי הגדול בסימן הנז' אסור לאוכלם שלשתם יחד ובסימן ס"ז סעיף ב' כתב לפיכך מותר לאכול בשר חי בהדחה משמע דבלא הדחה אסור משום דם שעל פניו: ובסימן ס"ט סעיף א' כתב צריף להדיח הבשר קודם מליחה ואם אחר שהדיח חתף כל גתח לשנים או לשלשה צריף לחזור ולהדיחם עכ"ל וכתב רבי בעל המפה ואם לא עשה פן הוי כלא הודח כלל עכ"ל הרי למדנו שאינו מותר לאכול בשר חי אלא בהדחה ולמדנו שחתיכה שהודחה ואחר שהדיחה חתכה לשתי' ושלש חתיכו' צריף להדיחם א"כ לפי זה הבשר הזה שלא נמלח שחתיכוהו לחתיכות דקות לא הותר לאכול ממנו חי אלא בהדחה והשתא שנתערב האי בשר שלא נמלח ולאוכלו פד חי צריף הדחה והשתא אי אפשר להדיחו פשיטא שאינו יכול לאוכלו פד חי אלא תיקון האי מולייתא לאוכלה צלי: סימן לא שאלה מעשה בחופה שחטו שלשים תרגולות והיו במלח כ"ט מהן והדיחם והשאיר א' בלא מליחה שהיו רוצים לצלותה וכו' ככתוב לעיל בסימן ל' תשובה כתב רבי בעל הטור י"ד סימן קי"א בשם הרשב"א וכו' ככתוב לעיל בסימן הנזכר עד ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר: עתה באתי להבין ההלכה על בורניה כפי קוצר דעתי נתבודדתי בדברי רבי בעל המפה ובדברי ספר הלבושי' דמשמע מהם דלפי פ"י ר"ש שפסקו רבותינו בעל הטור ומוהריק"א ז"ל צריף שיהיו שני התבשילין שבשתי הקדרות מינים שאפשר להתערב וסופן להתערב יחד ואפי' הן של אדם א' ולפי דברייהם פשוט אפי' היו השתי קדרות בבית אחד אינן מצטרפות אלא על פי תנאים הללו שהכל תלוי בערובי תבשילין: ונתתי

אל לבי לעינין במקור הדין ולדלות ממנו מים חיים מה שמצא ידי והוקשה לי השתא דאמרת הכי קשיא מגורות דבבית א' מצטרפות אמרו בירוש' מגורו' אין דרכן להתפנו' ומשום הכי בשני בתים אינו מצטרפו' בבית אחד מצטרפות אי אמרת בשלמא הא דאמרו קנפו' דרכן להתפנות פי' ולהתערב השתי קנפות בבית א' וכמו שפירשו הרמב"ם ור' עבדיה ניחא הא דאמרו בירוש' מה בין קנפות למגורות שהקנפות מצטרפות אפי' הן בשתי עליות והמגורות אינו מצטרפות אלא אם הן בעליה א' והשיבו מגורות אין דרכן להתפנות ולהתערב במקום א' שהן בנגן קבוע קנפות שהם דבר המטלטל דרכן להתפנו' במקום למקום ועשויות להתערב במקום אחד ורואין אותן פאילו הן במקום א' התשובה מעין השאלה דבר דבור על אפניו אבל השתא דאמרת האי דרכן להתפנו' ולהתערב השני תבשילין שבשתי הקדרות יחד קשיא מגורות דהא בירוש' אמרו מגורות אין דרכן להתפנות ולהתערב מה שבתוכן יחד וא"כ אמאי מצטרפות אפי' שיהיו בעליה א' ואם תרצה לחלק בין עשויות להתפנו' ולהתערב בזמן מועט לעשויות להתפנות לזמן מרובה הא לאו מלתא היא דאם פו נמת דבריה לשיעורין וכל פי האי לאו מלתא היא דכלל גדול בכל התורה נמת דבריה לשיעורין לאו מלתא היא שיש מי שמפנה מגורתו לזמן מרובה וקנפתו לזמן מועט מי שמפנה מגורתו לזמן מועט וקנפתו לזמן מרובה ואפי' באדם אחד פעמים מפנה קנפתו לזמן מרובה ומגורתו לזמן מועט והכל לפי השעה ולפי הצורך.

נמצא דפנינוי המגורות והקנפות אינו תלוי בהן מצד עצמן אלא תלוי באדם בעליהן כפי מה שיצטרכו לפי השעה מפנין אותן והירוש' קאמר שהן מצד עצמן עשויות להתפנות ואין עשויות להתפנות ורוצה אני לדעת מי מעכב על בעל המגורה לפנות מגורתו וחוזרתי על כל הצדדין שהשיגה ידי הקצרה לישב דבריהם כפי הירושלמי ולא ניחא לי והספיקה דעתי לפרש דברי רבי שמשון ז"ל במה שכתב להתפנות ולהתערב האי להתערב לאו עירובי תבשילין קאמי' שמתערבין שני התבשילין יחד אלא בכונה שמתערבין במקום אחד וכדבעינן לברורי קמן בס"ד אמיא אפשר דאיתא לסברתין ולא איתא בדברי הרשב"א וחוזרתי ועיינתי בדברי הרשב"א דלעיל והאיר המאיר את עיני ומצאתי דהרשב"א ור' שמשון ז"ל מפרשין הירושלמי הנה פפירוש הרמב"ם ורבי' עבדיה ז"ל בת"ה דף קי"ג ע"ב השיב על דברי הרמב"ם דסבר דהא דתנו הדורס ליטרא קציעות על פי הפד וכו' מייירי שהם של אדם א' וכו' פתב הוא ז"ל וזה לשונו ועוד דאדרבא בתוספת' תרומו' משמע בהפך דקשהם של אדם שראויות להתפנות ולהתערב יחד אנו רואין אותן פאילו הן א' ומצטרפות: דתנן התם בפ' סאה תרומות שתי קנפות בשתי עליות שתי מגורות בעליה אחת יעלו ר' יהודה אומר לא יעלו ר"ש אומר אפי' הן בשתי עיירות מעלות זו את זו בזו מאה ובזו אין מאה הריני אומר לתוך מאה נפלה: פי' שתי קנפות בשתי עליות ואינו יודע באיזו מהן נפלה מצטרפות אבל שתי מגורות דוקא בעליה אחת מצטרפות אבל בשתי עליות אין מצטרפות ואמרי' עלה בירושלמי מה בין קנפות למגורות ופריק קנפות עשויו' להתפנות מגורות אינו עשויות להתפנות.

אלמא ממנה אתה דן לשתי קנפות של שני בני אדם שאין עשויות להתפנות במקום א' שאין מעלות זו את זו ואע"פ שיש לדון בזה וכמו שאני עתיד לכתוב בע"ה מ"מ ממנה אנו למדין דיותר יש להקל ולימ' שיצטרפו ויעלו באדם א' ממה שיצטרפו ויעלו כשהן של שני בני אדם עכ"ל: הרי מבואר בדברי הרשב"א דמה שאמרו בירושלמי קנפו'

עשויות להתפנות פ"י עשויות הקנפות להתפנות ממקום שהן ולהתערב במקום א' וכמו שכתב הרשב"א בהידיא שפך כתב אלמא ממנה אתה דן לשתי קנפות של שני בני אדם שאין עשויות להתפנות במקום אחד שאין מעלות זו את זו שמעינן מהא דמאן דס"ל דבשל ב' בני אדם אין מצטרפין הוא מפרש הירושלמי פהרמב"ם ור' עבדיה דפירוש להתפנות ולהתערב יחד במקום א' ומאן שמעת ליה דקאמר דשתי קנפות של שני בני אדם אין מצטרפין רבינו שמשון הוא דקאמר לה.

נמצינו למדין דזה הפירוש גם הוא לרבי' שמשון וגם ממה שכתב הרשב"א ואע"פ שיש לדון בזה כמו שאני עתיד לכתוב בע"ה משמע בהידיא דזה הפירוש הוא נמי לבר פלוגתיה שדן על דבריו והוא רבי' שמשון ז"ל והוא מה שכתב לקמן בדר קי"ד ע"א כשכתב דרבי' שמשון כתב ולפי זה נראה דהאי דמעלות זו את זו פשטיהן לאדם אחד שדרכן להתפנות ולהתערב: אבל בשל שני בני אדם שאין דרכן להתערב לא.

והרשב"א ז"ל דן על זה וכתב ולי נראה דבין של אדם אחד בין של שני בני אדם מצטרפין ומעלין והאריף לדון בזה יע"ש ועוד הוכרח גמור דבפירוש הירושלמי ליכא פלוגתא בין הרשב"א ור"ש ז"ל דאם איתא דמה שכתב רבי' שמשון דרכן להתפנות ולהתערב הוא מה שכתוב הקנפות קשיא לו בדברי הרשב"א ממה נפשך דאי ס"ל להרשב"א דפי' להתפנות הוא להתערב מה שכתוב הקנפות וכו' שמשון באיזה סברא פליג עליה וכתב דאפי' בשל שני בני אדם מצטרפין דהא לפי פ"י זה הדבר מוכרח בעצמו ולא צריך ראיה דפשוט הוא דכיון דטעמא דמצטרפין הוא משום דעשויה להתערב מה שכתוב יחד פשיטא דלא שנייה זה אלא כפשטיהן לאדם אחד ואי הרשב"א פליג על ר"ש במה שפירש עשויות להתערב מה שכתוב יחד דלהרשב"א פ"י עשויות הקנפות בעצמם להתפנות קשיא למה לא זכר הרשב"א פלוגות' דא שבינו ובין ר"ש והיה לו לדון על פ"י שהוא עיקר הדין וטעמו וכמו שהאריף לדון שם אלא ודאי בפירוש דרכן להתפנות ליכא פלוגתא ביניהם דבין למר ובין למר להתפנות פירוש להתפנות ולהתערב במקום אחד אלא בהא פליגי דר' שמשון סבר כיון דצריכין אנו לדרכן להתפנות ולהתערב במקום אחד כיון שהן של שני בני אדם אין דרכן להתפנות במקום אחד והרשב"א סבר דלאו דוקא אלא כיון שאפשר להתפנות ולהתערב במקום א' כל שנכנס בספק איסור הוא מתעורר כנגד האיסור להצטרף ולבטלו כמבואר בדבריו יע"ש והמדייק בדברי ר"ש מצא דהכי היא פלוגתו וזה לשונו בפ"ד ממסכת תרומות תניא שתי קנפות בשתי עליות שתי מגורות בעליה אחת הרי אלו יעלו ודוקא שני מגורות בעליה אחת אבל שני מגורות בשתי עליות לא ומפרש בירושלמי מה בין מגורות לקנפות קנפות דרכן להתפנות מגורות אין דרכן להתפנות ולפי טעם זה נראה דהא דמעלות זו את זו פשיטא בזה חמשים ובזו חמשים היינו כפשטיהן לאדם אחד שדרכן להתפנות ולהתערב: אבל שני בני אדם לא וניחא השתא דתני בתוספתא בזומאה ובזו אין מאה הריני אומר לתוף מאה נפלה למאי נפקא מנה הא כיון דלא ידיע מעלות זו את זו משו' שני גברי אצטריף עכ"ל הנך רואה דרבינו שמשון לא הוסיף על לשון הירושלמי אלא תיבת ולהתערב משמע דס"ל דתיבת להתפנות כמשמעה רוצה לומר שהקנפות דרכן להתפנות ממקום למקום לא לפנות מה שכתוב ואתא ר"ש והוסיף תיבת ולהתערב לתת טעם דמה טעם שדרכן להתפנות דמשום מצטרפין וכתב ולהתערב לומר משום שמתערבות הקנפות וכפשטה

דבריימא דיגיד עליו ריעו שתי מגורות בעלמיה אָחַד מעלות זו את זו משמע דמשום שהן במקום אָחַד מעלות זו את זו זה שפֿתבנו דְרָךְ הגון וְנִכוֹן פּפִי כִלּל פּסַק הַלָּכָה כּפֿלונְגָמֵא דרִבּוֹנֵתָא דְאִית לֶן לְמַעְבַּד כָּל טַצְדְקֵי דְלָא לֹאפּוֹשֵׁי פְלוֹגְמֵא בִינֵי רִבּוֹנֵתָא וּלְהַשְׁוֹתֵם דְגְדוֹל פַּח הַשְּׁלוּם פֿמוּ שְׁמַבְנוֹאָר בְּדַבְרֵי הַרִי"ף ו"ל ב'פ' חבית בסונגיא דסוחט אָדָם אָשְׁכּוּל שְׁל עֲנָבִים וּבִהַרְבֵּה מְקוּמוֹת דְמֵאן דְאָמֵר פְּלִיגֵי עַלְיוּ הֶרְאַיָה: וְכֹל שִׁפּוֹן בְּנָדוֹן זֶה שֵׁישׁ הוֹכָחוֹת דְבִפְּרִוּוֹ הִירוּשָׁלַּמִי שְׁנָה רִבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן עִם הַפּל וּלְפִי דִרְבְּנָו לְמָדְנוּ דִּמָּה שְׁפֿתַב רִבִּינוּ שְׁמִשׁוֹן וּלְפִי טַעַם זֶה נִרְאָה דִּהֵאִי דְמַעְלוֹת זו את זו הִינְנוּ בִּשְׂשִׁיתֵהוֹן לְאָדָם אָחַד שְׁדַרְכּוֹן לְהַתְפַּנוֹת וּלְהַתְעַרְב.

אָבַל שְׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם לֹא עַל כִּרְחִין לוֹמַר דְלֹא קָאִי אֵלָא אִשְׁתִּי קְנוֹפוֹת בְּשִׁתִּי עַלִּיּוֹת שְׁאַיִן בְּמַקּוּם אָחַד וּכְמוֹ שְׁמִירוּהָ הָעִנְיָן דְבָהָא עָסִיק דְכִינּוֹן שְׁהוֹן שְׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם שְׁאַיִן דִּרְכּוֹן לְהַתְפַּנוֹת בְּמַקּוּם אָחַד אִינּוּ מְצַטְרְפוֹת אָבַל בְּשִׁתִּי קְנוֹפוֹת שְׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם וְהוֹן בְּמַקּוּם אָחַד לֹא קֵאָמֵר: דְבִהֶנְהוּ שְׁהוֹן בְּמַקּוּם אָחַד וְדָאִי מְצַטְרְפוֹת שְׁהַמְקוּם מְצַרְפּוֹן: וְהִינְנוּ מַגּוֹרוֹת דְבִרְיימָא שְׁתֵּי מַגּוֹרוֹת בְּעַלְמִיָּה אָחַד דְקֵאָמֵר עַלָּה בִירוּש' אַע"פ שְׁאַיִן דִּרְכּוֹן לְהַתְפַּנוֹת וּלְהַתְעַרְב מַעְלוֹת זו את זו שְׁהַמְקוּם מְצַרְפּוֹן סְתָמָא דְמַלְתָּא הָכִי הוּא פְדַכְתִּיבְנָא וּמְכָרְחָ הוּא מִפְּרִוּשׁ ר"ש דְפִירֵשׁ דִּינָא דְשִׁתִּי קְנוֹפוֹת בְּשִׁתִּי עַלִּיּוֹת עַשְׁוִיוֹ לְהַתְעַרְב וּדִינִיק מְנָה וְכַתְבַּ וּלְפִי טַעַם זֶה נִרְאָה דִּהֵאִי דְמַעְלוֹת זו את זו הִינְנוּ בִּשְׂשִׁיתֵהוֹן לְאָדָם אָחַד וְכו' אָבַל שְׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם לֹא נְלָא פִירֵשׁ דִּינָא דְמַגּוֹרוֹת מִשְׁמַע וְדָאִי דִּהִינְנוּ דְנוֹקֵא שְׁתֵּי קְנוֹפוֹת ב'ב' עַלִּיּוֹת הוּא דִישׁ הָפֵרֵשׁ בֵּין שְׁל אָדָם אָחַד לְשְׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם אָבַל בְּמַקּוּם אָחַד אִפִּי הוּן שְׁל ב' בְנֵי אָדָם מְצַטְרְפוֹת שְׁהַמְקוּם מְצַרְפּוֹן וְאֵם אִיתָא דְכִשְׁהֵם שְׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם אִפִּילוּ בְּעַלְמִיָּה אָחַד אִינּוּ מְצַטְרְפוֹת לֹא שְׁתִּיק ר"ש מִן דִּינָא דְמַגּוֹרוֹת בְּעַלְמִיָּה אַחַת דְמְצַטְרְפוֹת דְקֵאָמֵר בִירוּש' אִינּוּ דִּרְכּוֹן לְהַתְפַּנוֹת וְהִנְהוּ לִיָּה לֹא שְׁמַעִינּוּ דְדוֹקֵא כִשְׁהֵם שְׁל אָדָם א' וְהִנְהוּ מוֹקֵי לְהוּ בְּמִצִּיאוֹת דְלֹא שְׂיָיִךְ בָּהוּ דִּינָא דְצִירוּף וְהוּא חִזְדוּשׁ טְפִי אֵלָא וְדָאִי דְבָרִים כְּפֿשְׁטוֹן קְנוֹפוֹת אִפִּילוּ בְּשִׁתִּי עַלִּיּוֹת מְצַטְרְפוֹת שְׁעַשְׁוִיוֹת לְהַתְעַרְב יַחַד בְּמַקּוּם מַגּוֹרוֹת אִינּוּ מְצַטְרְפוֹת אֵלָא כְּסֻתָּם בְּעַלְמִיָּה אַחַת שְׁהַמְקוּם מְצַרְפּוֹן וְדַבְרֵי רִבּוֹתִינוּ מוֹהַר"י בְּעַל הַטּוֹרִים ז"ל וּמוֹהַר"י קָאֵרוֹ ז"ל מוֹכִיחִין בְּהִדְיָא עַל פִּירוּשׁ זֶה וּמְכָרְחָ בִּלְשׁוֹנָם וְזֶה לְשׁוֹנָם הָיוּ כָּאֵן שְׁתֵּי קְדוֹרוֹת שְׁל הִיתֵר וְנַפְל אִיסוֹר לְתוּף אַחַת מָהֵן וְאִין יָדוּעַ לֵאִיזוּ נַפְל וְאִין בְּאַחַת כְּדִי לְבִטְלָא הָאִיסוֹר וְיֵישׁ בְּשִׁתִּיהוֹן כְּדִי לְבִטְלוֹ שְׁתִּיהוֹן מְצַטְרְפוֹת לְבִטְלוֹ וְלֹא עוֹד אֵלָא אִפִּילוּ אַחַת בְּבֵית וְאַחַת בְּעַלְמִיָּה מְצַטְרְפוֹת וְהוּא הָדִין אִפִּילוּ לְמֵאָה שְׁפָל שְׁנַכְנַס בְּסַפֵּק מְחַמַּת אִיסוֹר לְבִטְלוֹ כְּמָה דְבָרִים אַמּוּרִים בִּשְׂשִׁיתֵהוֹן מְשֵׁל אָדָם אָחַד שְׁפָל שְׁהוּא לְאָדָם אָחַד עֲתִיד לְהַתְעַרְב לְפִיכְךָ רוֹאִין אוֹתוֹ כְּאִילוּ הוּא מְעוֹרֵב ע"כ"ל: הַבַּט בְּלִשׁוֹנָם וְדוּק הֵיטֵב דְמַשְׁמַע מִמֶּנּוּ דְנוֹהֵג שְׁבַעוֹלָם כָּף הוּא דִּהַמְבָשֵׁל שְׁנֵי תְבָשִׁילִין בְּשִׁתִּי קְדוֹרוֹת עֲתִיד לְעָרְבֵם וְלֹא עוֹד אֵלָא שְׁפָלְלוּ הַפּל כְּאָחַד שְׁפֿתְבוּ שְׁפָל שְׁהוּא לְאָדָם אָחַד עֲתִיד לְהַתְעַרְב דְמַשְׁמַע שְׁהַפּל עַל כָּל פְּנִים עוֹשִׁין דָּבָר זֶה שְׁמַעְרְבִין תְבָשִׁילִין וְאִי אָמֵרַת דִּהֵאִי עֲתִיד לְהַתְעַרְב שְׁפֿתְבוּ רִבּוֹתִינוּ הִינְנוּ שְׁנֵי תְבָשִׁילִין יַחַד תְּמִינָה גְדוֹלָה יֵישׁ בְּדָבָר דָּבָר זֶה לֹא רֵאִינוּ וְלֹא שְׁמַעְנוּ מִי שְׁנוֹהֵג כֵּן אֵלָא אִדְרָבָא בְּנוֹהֵג שְׁבַעוֹלָם שְׁרָאִינוּ וְשְׁמַעְנוּ מְבָשֵׁל שְׁנִים אוֹ שְׁלִשָּׁה תְבָשִׁילִין אוֹ יוֹתֵר כָּל אָחַד בְּקִדְרָה לְבָדוּ וְאוֹכְלִים כָּל תְבָשִׁיל בְּקַעֲרָה לְבָדוּ בְּלֵי תַעֲרוֹכַת אֵלָא מֵאִי אִית לֶן לְמִימֵר עַל כִּרְחִין לוֹמַר דִּמָּה שְׁפֿתְבוּ רִבּוֹתִינוּ שְׁפָל שְׁהוּא לְאָדָם אָחַד עֲתִיד לְהַתְעַרְב לָאוּ עִירוּבֵי תְבָשִׁילִין זֶה בְּזָה קֵאָמֵרִי אֵלָא

מתערבין במקום הוא דקאמ' שפן הוא דרף ונוהג שבעולם שהאדם מבשל קדרה בביתו וקדרה בפונרני או בבית שכיניו ומביאן לביתו ואוכלן בבית אחד על שלחן אחד והיגנו מה שפתבו רבותי בעה"ט ומוהר"י קארו ז"ל שפל שהוא לאדם א' עתיד להתערב שבשעת אכילה על כל פנים מתערבין בבית אחד: וכי תימא דהקא במאי עסקינן פששתי התבשילין שבשתי הקדרות הם ממין אחד כגון שבשל בשר ולפת או בשר ודלועין בשתי קדרות ועל' קאמרי עתיד להתערב: הא ליתא מכמה טעמי חדא דהעיקר חסר מן הספר איכפלו רבותינו לכתוב היו פאן שתי קדרות ממין תבשיל אחד שהוא עיקר הדין ויסודו ועוד דזה לא שכים דאין אדם מבשל מין אחד בשתי קדרות אלא מדוחק דכשיש תבשיל הרבה בקדרה אחד משביח יותר ועוד מרויח בעצים ואין לה אדם שאין לו קדרה המכילה תבשילו ואין אדם מבשל תבשיל אחד בשתי קדרות אלא באקראי כגון שיש לו אורחים ואין לו קדרה המכילה כדי סיפוקם וכל פי האי אין להם לרבותינו לסתום אלא לפרש דכלל גדול בידינו אין סותמין חכמים דבריהם אלא על ההוה ושכים והוא אמרם לא דברו חכמים אלא בהנה וא"כ איך יתכן לומר דרבותינו מיירו על הסתם בדבר דלא שכים ועוד דזה אינו תחת המוכרח לומר שעל כל פנים יערב התבשיל שבשתי הקדרות יחד אלא דבר זה תחת האפשר הוא אפשר שלא יערבם שאם היו שתי הקדרות מצומקות או ממורקות מה לו לערבם ואפשר שיערבם כגון אם הייתה האחת מצומקת והאחת ממורקת ומערבם כדי להשביחם זו בזו ורבותינו מהר"י בעה"ט ומהר"י קארו ז"ל פתבו שפל שהוא לאדם אחד עתיד להתערב משמע דהכל פאשר לכל על כל פנים מערבין קדרותיהן וזה לא יצדק אלא למה שפתבנו שאעפ"י שיבשל האדם הרבה קדרות בהרבה בתים על כל פנים צריך הוא להביאם לביתו ולאכלם על שלחן אחד: נמצינו למדין דמה שפתבו רבותינו מהר"י בעה"ט ומהר"י קארו ז"ל פמה דברים אמורי' פששתיגן לאדם אחד וכו' לא קאי אכולה מלתא אלא אסיפא דכתבו אפילו אחת בבית ואחת בעליה מצטרפין עליה קאי והכי קאמר במה דברים אמורים שאחת בבית ואחת בעליה מצטרפין פששתיגן לאדם אחד דעתידין להתערב יחד בביתאחד דכל שעתידי להתערב כמעורב דמי וכדאמרי' בעלמא בענייני טובא: ונמצינו למדין דדרף רבותינו מהר"י בעה"ט ומהר"י קארו ז"ל רחוקה מאד מדרף רבינו בעל הלבושים ומדרף רבינו בעל המפה ז"ל: ונמצינו למדין דמה שפסקו רבינו ריב"ט וריק"א ז"ל כר"ש לא מטעמא דכתבנן מעיקרא אלא משורת הדין דכיון דר"ש בפירוש הירושלמי ס"ל פכולהו רבנות' אפשר דבחידוש זה שחידש ר"ש דדוקא פששתיגן לאדם אחד הוא שמצטרפין סברי פנותיה ולפיכך העלו את דבריו לפסק הלכה ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר: סימן לב שאלה ראובן נתן לשמעון מעט נוצא של נעמיות שיולייכם עמו למדין' הים למכרם לו שם ויהי באמצע הדרך סמוך לעיר אחת נשברה הספינה ולאחר זמן בא שמעון תבע ראובן משמעון הנזכר הפקדון הנזכר שנתן לו אמר שמעון לראובן פקדונך נטבע בכלל כל נכסי ונכסי אחרים שהיו בפני' השיב ראובן ואמר גוים הגידו לי שראו אותך שמכרת נוצה של נעמיות בתונס השיב שמעון אלו דברי שקר שלא הלכתי לתונס וזה הדבר שחשדת אותי כמדומה לי מפני שיום א' הייתי יושב אצלך בחנותך והיגנו מספרים וכשנגמרו הדברים אמרתי לה אם אותה נוצה ששלחת עמי הייתה מצעת לשלום הייתה נמכרת בטוב שאני פשיצאתי ליבשה מצאתי מעט נוצה ביד ערביים וקניתי אותה מהם

ומכרתי אותה בטריפולי והרונחתי בה הרבה ומפני אלו הדברים אני אומר שאתה חושד אותי שאותה נוצה היא שלך.

אבל דע לה מפל שהיה לי בספינה בין משלי בין משל אחרים לא יצא מהטביעה כי אם שתי באלות של פלוני ובאלה אחת של פלוני יורנו מורה צדק אם שמעון זה חייב שבועת הפקדון פדיון כל נפקד שטוען שאבד הפקדון ושכרו כפול מן השמים: תשובה איברא דהטוען בפקדון טענת נגנב או אבד או טענת נאנס נשבע שפדבריו הוא ומגלגלין עליו שלא פשע ושלא שלח בו יד ושבועה זו היא אפילו על הספק דאע"ג דהמפקיד לא טעין בריא אלא טעין שמה לא נאנס או שמה לא אבד אפילו הכי הנפקד חייב שבועה נדון זה דשאלה נראה דאין נפקד זה בר שבועה דדמי להא דכתב רבינו בעל הטורים בח"ה סימן רצ"ד בשם הרמ"ה וז"ל מי שטען טענת אונס בפקדון ומביא עדים שנאנס מידו החפץ ששאל המפקיד פגון ששואל גלימא וטוען שנאנס ומביא עדים שראו שנאנס לו גלימא אע"פ דלא ידעי אי גלימת המפקיד היא פטור פניו שאילו היתה גלימא בידו ומפקיד אמר לא זו היא ונפקד אמר זו היא נאמן בשבועת הדין ואם המפקיד אומר שמה היא ונפקד אומר בריא אפילו הדין ליכא והיא כפי פניו דהמפקיד לא ידע האי גלימא דאתניס אי דידיה אי לא שומר מהימן עכ"ל וכתב רבי הגדול מוהר"י קארו ז"ל שדברים נכונים הם וכך העלה על שלחנו הטהור שם ולע"ד איכא למידק בהאי פסקא דהרמ"ה ז"ל דהא שבועת הפקדון היא אפ"ל לא טעין מפקיד בריא ועוד קשיא במאי דכתב דאפילו כי טעין מפקיד בריא דליכא אלא שבועת הדין אטו מי גרע טענת מפקיד בריא שאין אותה גלימא שנאנסה שלו מאילו היה טוען טענת שמה אילו לא היו עדים דמסתברא דהני עדים כמאן דליתנהו דמי דהא לא ידעי מה טיבה של גלימא זו והנראה לע"ד לתרץ דטעמא מאי אמרינו דהנפקד נשבע מספק הטעם הוא משום דחיישינן ליה אישתמוטי קא משתמיט דאורי היתר לעצמו שומר חנם שטען נגנב או אבד מימר אמר כזה הוי אבידה ונגבה אי נמי עד דמשפחנא ליה ושומר שוכר שטען נאנס מימר אמר עד דמשפחנא ליה לגנבא לפיכך רמי רחמנא שבועה עליה פי הכי דלודי א"כ כשאומר הנפקד זהו פקדונה והמפקיד אומר לא זהו פקדוני לית פאן חשדא דאישתמוטי אלא בטענת חסרון הפקדון שאומר נגנב או נאבד או נאנס שהלה לו הפקדון דבהאי טענה שייך לומ' משתמיט עד דמשפח ליה ויחזרנו לבעליו אבל כד טעין זהו פקדונה לא משתמיט הוא אלא אפשר דקושטא קאמר שהוא פקדונו או אפשר שאבד והא דקאמר זהו פקדונה רוצה הוא לשלם לו פקדונו בזה ומאחר שכן פקעה לה שבועה דרמינן עליה מחמת אשתמוטי וקמה לה בשאר טענות דטוען ונטען דאין פאן אלא שבועת הדין וכשמפקיד טעין שמה אפילו הדין ליכא דאין נשבעין על טענת ספק וכשוט הוא דכל פי האי דמסהדי סהדי הרי הדבר ברור פאילו הוא לפנינו וכיון שכן השתא דמסהדי סהדי דאתניס ליה גלימא חשבינן פאילו הגלימא בפנינו ועלה קא מדייני נפקד אומר זו היא גלימא דילך ואע"ג דלא ידעי סהדי מה טיבה של גלימא דאיתניסא אפילו הכי מהני סהדותיהו לשוויי הגלימא פאילו היא לפנינו ועלה קא מדייני מפקיד ונפקד וכיון שהנפקד טעין הגלימא שהפקדת אצלי היא אותה שנאנסה והמפקיד לא מצי טעין בריא הנה ליה נתבע בריא ותובע שמה ואין פאן אפילו שבועת הדין.

דוק בַּהַכְרַח דהרמ"ה וּתְשַׁכַּח דְּהֵכִי הוּא עִיקָר הַדִּבְרֵי שֶׁהֵרִי כָּתַב שְׂאִילוֹ הִיְתָה גְּלִימָא בְּיָדוֹ
וּמִפְקִיד אֹמַר לֹא זֶה הוּא גְּלִימָא דִּילִי וְנִפְקַד אֹמַר זֶה הוּא גְּלִימָא דִּילָךְ וְנִפְקַד נַאָמֵן בְּשַׁבּוּעַ
הַיְסֻת וְאִם הַמִּפְקִיד אֹמַר שִׂמָּא וְנִפְקַד אֹמַר בְּרִיא אִפִּי שַׁבּוּעַת הַיְסֻת לִיכָּא וְהָכָּא פִּינּוּן
שֶׁהַמִּפְקִיד לֹא יַדַּע הַאִי גְּלִימָא דְּאִיְתָנִים אִי דִּידְיָה אִי לֹא שׁוֹמֵר נַאָמֵן ע"כ הָרִי דִּמְשֻׁנָּה דִּין
גְּלִימָא זֶה דְּאִתְנִים עַל מִימָר סְהַדִּיָּא לְגְּלִימָא שֶׁבְּפִינֵנוּ וְעָלָה קָא מְדִיָּנִי מְשֻׁמַּע וְדֹאִי דִּשְׁוִין
הֵן וְהָכָּא בְּנִדּוּן דְּשְׂאֵלָה עֲדִיף טְפִי שֶׁהֵרִי יֵשׁ עֲדִים שֶׁנִּטְבַּע הַפְּקִדוֹן שֶׁמְדִיָּנִין עָלָיו שֶׁהֵרִי
מְפֻרְסָם הֵיָה שְׁהִיּוּ הַכֹּל אֹמְרִים הַסְּפִינָה שִׁירַד בָּהּ שְׁמַעוֹן נְטָבֵעָה וְקִי"ל שֶׁהַפְּרָסוּם מְהִנֵּי
כְּמוֹ עֲדוּת גְּמוּרָה רְאֵיהּ לְזָה כְּתַב רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מוֹהַר"י קָארוֹ ב"ח ה"ה סִימָן קי"א דָּף ק"ל
סוּף ע"ב וְ"ל וְכָתַב הָרַא"ש כֵּלָל צ"ט רְאוּבֵן שֶׁהוֹצִיא שְׂטָר חוּב עַל שְׁמַעוֹן וְאִינוּ מוֹצֵא
לּוֹ נְכָסִים אֲלָא בְּתִים שְׁלׁוֹי מְוַחֲזָק בְּהֶם וְטוֹעֵן רְאוּבֵן שֶׁאִוֹתָן בְּתִים מְכָר שְׁמַעוֹן לְלוֹי אַחַר
שְׁנֵת־חֲמִיב לּוֹ בְּזָה הַשְּׂטָר וְלוֹי טוֹעֵן לֹא הָיוּ דִּבְרֵי מְעוּלָּה וְרְאוּבֵן הַבִּיא עֲדִי שֶׁאֵח' זְמַן הַחוּב.

הַזֶּה הֵיָה פְּרָסוּם בְּעִיר שְׁהִיּוּ אֹמְרִים הַעוֹלָם שֶׁאִוֹתָן בְּתִים הָיוּ שֶׁל שְׁמַעוֹן תְּשׁוּבָה הֵדִין
עַם רְאוּבֵן שֶׁהֵרִי בְּכָל מְקוֹם הַפְּרָסוּם מוֹעִיל שֶׁשׁוֹרְפִין וְסוֹקְלִין עַל הַחֲזָקוֹת ע"כ"ל הָרִי
לְמִדְּנוּ שֶׁהַפְּרָסוּם חָשִׁיב כְּמוֹ עֲדוּת גְּמוּרָה וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן בְּנִדּוּן דְּשְׂאֵלָה שְׁהִיָּה פְּרָסוּם
שֶׁהַסְּפִינָה שֶׁהִלָּךְ בָּהּ שְׁמַעוֹן נְטָבֵעָה הָרִי זֶה כְּמוֹ עֲדִים מְעִידִין שֶׁהַפְּקִדוֹן בְּעֶצְמוֹ נְטָבֵעַ
וְעֲדִיף מִנִּדּוּן דֵּה־רמ"ה וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן אִין עַל הַנִּפְקָד אֲפִילוֹ שַׁבּוּעַת הַיְסֻת אֲלָא מַחְרִים סְתָם
עַל מִי שֶׁלָּקַח פְּקִדוֹנוֹ אִם יִצְּאָ.

וְזֶהוּ כְּשֶׁהֵיָה בְּמְקוֹם שִׁישׁ בּוֹ דִּינָא דְּמַלְכוּתָא שֶׁהוֹצֵא מֵהִנְכָסִים הַנְּטָבֵעִים בֵּימָּם שִׁיחְזוּרוּ
לְבַעַלֵּיהֶן דְּאִם לֹא כֵּן אֲפִילוֹ חֶרֶם סְתָם אִין כָּאֵן שֶׁהִנְכָסִים הַנְּטָבֵעִים בֵּימָּם אֲבָדוּ עַל בַּעַלֵּיהֶן
וְהַמַּצִּילָם מִזוּטוֹ שֶׁל יָם הָרִי הֵן שְׁלוֹ וְנֶאֱפִי' לֹא־אַחַר יִאוֹשׁ שֶׁלֹּא מַדַּעַת דְּרַחֲמַנָּא שְׁרִיָּיָה דְּגָרְסִי
בַּפ' אֶלוּ מְצִיאוֹת יִאוֹשׁ שֶׁלֹּא מַדַּע' אֲבַיִי אָמַר הָיוּ יִאוֹשׁ וְרַבָּא אָמַר הָיוּ יִאוֹשׁ בְּדִבְרֵי שִׁישׁ
בּוֹ סִי' כו"ע ל"פ דִּלָּא הָיוּ יִאוֹשׁ וְאֵע"ג דְּשִׁמְעִינָיָה דְּמִיָּאֵשׁ לְסוּף לֹא הָיוּ יִאוֹשׁ דְּכִי אָתָּא
לִידְיָה בְּאִיסוּרָא הוּא דְּאָתָּא לִידְיָה בְּאִיסוּרָא הוּא דְּאָתָּא לִידְיָה דְּלִכִּי יַדַּע דְּנֶפֶל מַנְיָה לֹא
מִיָּאֵשׁ מִימָר אָמַר סִימָנָא אִית לֵיהּ בְּגוּיָה יְהִיבָנָא סִימָנָא וְשֶׁקְלֵנָא לֵיהּ בְּזוּטוֹ שֶׁל יָם
וּבְשַׁלִּילוֹתוֹ שֶׁל נְהָר אֵע"ג דְּאִית בֵּיָה סִימָנָא רַחֲמַנָּא שְׁרִיָּיָה כְּדָבַעִינוּ לְמִימָר קֶמַן.

כִּי פְּלִיגִי בְּדִבְרֵי שִׁישׁ בּוֹ סִימָן אֲבַיִי אָמַר לֹא הָיוּ יִאוֹשׁ דְּהָא לֹא יַדַּע דְּנֶפֶל מַנְיָה. רַבָּא אָמַר
הָיוּ יִאוֹשׁ דְּלִכִּי יַדַּע דְּנֶפֶל מַנְיָה מִיָּאֵשׁ אָמַר סִימָנָא לִית לִי בְּגוּיָה מֵהַשְׂתָּא הוּא דְּמִיָּאֵשׁ:
וּפִירִשׁ"י יִאוֹשׁ שֶׁלֹּא מַדַּעַת דְּבִר שֶׁסְתֵמוּ יִאוֹשׁ לְכַשְׁיַדַּע שֶׁנֶּפֶל מִמֶּנּוּ וְכִשְׁמַצָּאוּ עֲדִינִין לֹא
יַדַּעוּ הַבְּעָלִים שֶׁנֶּפֶל מֵהֵן וְכֵן כְּתַב הַגְּמַמִּי רַחֲמַנָּא שְׁרִיָּיָה וְנֶאֱפִי' בְּאֵת לִידַּת הַמוֹצָא לְפָנַי יִאוֹשׁ
תּוֹ גְּרִיסִינוּ לְקַמֵּן דָּף כ"ב ע"ב אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מְשׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל בֶּן יְהוֹצָדֵק מְנִין לְאַבְדָּה
שֶׁשֵׁטָפָה נִהַר שֶׁהִיא מְוַחֲרָת דְּכַתִּיב בֶּן תַּעֲשֶׂה לְחַמּוּרוֹ בֶּן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלֹתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל
אַבְדֹת אַחִיף אֲשֶׁר תִּאבְדֵּן מִמֶּנּוּ וּמְצֹאָתָהּ מִי שֶׁאַבּוּדָה מִמֶּנּוּ וּמְצוּיָה אֲצֶל כָּל אָדָם יִצְתָה זֶה
שֶׁאַבּוּדָה מִמֶּנּוּ וְאִינָה מְצוּיָה אֲצֶל כָּל אָדָם ע"כ תּוֹ גְּרִיסִי לְקַמֵּן דָּף כ"ד ע"א וְכֵן הֵיָה ר"ש
בֶּן אֶלְעָזָר אֹמֵר הַמַּצִּיל מִן הָאָרֶץ וּמִן הַדּוֹב וּמִן הַנָּמָר וּמִן הַבְּרָדָלַס וּמִן זוּטוֹ שֶׁל יָם
וּמִשְׁלׁוּלִיתוֹ שֶׁל נְהָר הַמוֹצָא בְּסִרְטָיָא וּבְפְלִטָא גְּדוּלָּה וּבְכָל מְקוֹם שֶׁהָרַבִּים מְצוּיִין שָׁם
הָרִי אֶלוּ שְׁלוֹ מְפָנִי שֶׁהַבְּעָלִים מְתִנְאַשִׁין מֵהֵן ע"כ וְכָתַב הָרַא"ש שֶׁם הָאִי מְתִנְאַשִׁין
אַסְרִטָיא וּפְלִטָיא וְרַבִּים מְצוּיִין שָׁם קָאִי אַבְּל אִינַף אֲפִילוֹ עוֹמֵד וְצוֹנוֹת נַעֲשָׂה כְּצוֹנוֹת עַל

ביתו שגפול עכ"ל: וכתב גמקי יוסף רחמנא שרייה ואפילו באתה ליד המוצא לפני יאוש ואפי' אמר לא מיאשנא לאו כל פמיניה ואפי' מרדף אחריה דבטלה דעתו שהרי אבודה ממנו ומפל אדם פן דעת הרשב"א והרנב"ה ו"ל וכן נראה דעת הרי"ף שהביא פלל הסוגיא באופן שמספיק לדעת זו ואע"ג שגרא דעת הרמב"ם שגם בזוטו של ים ובשלילותו של נהר לא שרייה רחמנא אלא בטר שידעו הבועלים אפילו הכי לא עבדינו עובדא שלא פדעת כל הני רבנאמא וכיון שכן בנדון דשאלה לא בר הטלת חרם הוא אבל הנה שנטבעה הספינה במקום שיש בו דינא דמלכותא שהיוצא מהנכסים הנטבעים יחזירום לבועלים ודאי צריף להטיל חרם על שמעון זה שאם יצא פקדונו של ראובן שימתן לו דמיו וכדכתב המרדכי בריש אלו מציאות ונ"ל בשאל לר"ג על עסקי יהודים ההולכים בספינה וטבעה הספינה וניצולו הנפשות והממון הנה בתיבות ועמד יהודי אחד הניצול מן הספינה ושכר גוי אחד לעזור לו להציל מן הממון והציל הגוי תיבתו של ראובן וכו' ושאר הממון שבספינה לא יכלו להציל הפל פי הנה חשוף ואישון לילה ואפלה והגוים נתאספו לשם ונטפו מן הממון והולכו לביתם וכו' ובתורה שלשים יום שהיה מחזיר ראובן על אבידתו מכר גוי אחד מן הממון לשמעון ואינו רוצה להחזיר לראובן ואומ' שפבר זכיתי בה שאבדה ששטפה נהר מותרת והשיב כף דעתי נוטה שאין בדברי שמעון ממש פי מה שאומר אבידת נהר מותרת אינה טענה שהרי לא הצילה הוא מהנהר אלא הגוי הצילה ומושלי העיר פבר צווי להחזיר ודינא דמלכותא דינא ובדיני הגוים המציל מן הנהר נוטל שכר טורחו כשמודה בה ומחזירה לבועלים בחנם וגוי שפופר בה דינו כגנב ודינו של שמעון זה דינו פלוקח מן הגנב ועשו בו תקנת השוק וישבע כמה נתן ויטול פדתנו המפיר פליו וספריו ביז אחר וכו' ע"כ הא למדנו דבמקום שיש דינא דמלכותא שהמציל מזוטו של ים יטול שכרו ויחזיר לבועלים שלהם: סימן לג שאלה הא דקיימא לן יבש ביבש חד בתרי בטיל הוא דוקא חד בתרי והוא הדין לתרי בארבע וארבע בשמנה וכן לעולם על דרף זו: תשובה דע דהא דיבש ביבש אחד בתרי בטיל אוקמוה רבנן אדאורייתא דמדאורייתא מין במינו בטיל ברוב בין פלח בין ביבש מדכתב רחמנא אחרי רבים להטות ורבנן גזרו בנבלל בתערבתו בששים והיבש לא גזרו ביה מידי אלא אוקמוה אדינא דאורייתא דבטיל ברוב א"כ מה דאמרינן יבש ביבש חד בתרי בטיל לאו דוקא חד בתרי בטיל לאו דוקא חד בתרי אלא משום דחד דאסורא בתרי דהיתירא וכן כתב הרשב"א בתשובה סימן ער"ב ונ"ל באנן הא קי"ל דמין במינו חד בתרי בטיל וכדאיתא התם פ' התערובות אלא לא אמרו אלא בשאין האיסור ניקר ובדאיכ' ודאי רוב בהיתר וביבש לא משפחת לה בפחות משלש חתיכות א' של איסור בשמים של היתר הרי לה בהידיא פדאמרן וא"כ הא דאמרי' חד בתרי בטיל לאו דוקא אלא הוא הדין עשר חתיכות דאיסור שנתערבו באחד עשר בהיתירא בטילי ברוב פדינא דאורייתא דמין במינו בטיל ברוב דיבש ביבש אוקמוה אדאורייתא ולא גזרו ביה מידי ועיין בשלחן ערוך סימן צ"ח סעיף ב'.

וסימן קי"א סעיף ד': סימן לד שאלה ראובן נשא אשה והכניסה לו מכלל נכסי צאן ברזל חוב בכתב יד על לוי וקודם שנתפרע ראובן החוב הנזכר מלוי מתה אשת ראובן המכנסת לו את החוב בתורת נכסי צאן ברזל יורנו מורה צדק אם חוב זה כשאר מלוה שהיתה לה קודם שנשאת דחשיב ראוי ובעל לא ירית לה או דילמא פיון שקבל אחריותם קמו

להו ברשותו ושליו הם: תשובה פתב רבינו בעל הטור ח"מ סימן ס"ו סעיף כ"ז ו"ל וכן המכנסת שטר חוב לבעלה אינה יכולה למחול שאין קננו לאשה בלא בעלה ע"כ וכתב רבינו הגדול מוהר"י קארו ו"ל וז"ל וכן המכנסת שטר חוב וכו' פ' הכותב מימרא דרבא משום רבי אבין מודה שמואל במכנסת שטר חוב לבעלה וחתרה ומחלתו שאינו מחול מפני שידו פתדה וכתב בעל התרומה בשער נ"א ואיפא' מאן דאמר דכינון דכתב הרי"ף בפ' מי שמת דטעמא דמכנסת שאינה יכולה למחול משום דאין קננו לאשה בלא בעלה הילכף דייקינו מנה דאפילו לא הכניסה לו שטר חוב בשעה שנשא אלא שליו ממנה אחרים אחר נשואיה ועודה תחת בעלה אינה יכולה למחול דאין קננו לאשה בלא בעלה לא שנא מלנה על פה לא שנא מלנה בשטר ואיפא' מאן דאמר דוקא מכנסת שטר חוב לבעלה דקני ליה לדדידה בכתיבה ומסירה אינה יכולה למחול וכל המכנסת לו מלנה על פה או מלנה בשטר בלא כתיבה ומסירה אז יכולה למחול ומסתברא ברא דכינון דהכניסה בתורת נדוניה קנה בעלה ואפילו מלנה על פה ואין צריך לומר מלנה בשטר דהנה ליה דברים הנקניו באמירה מדרב גידל וכן השיב הרמב"ן דמכנסת לבעלה שטר אין צריך לכתיבה ומסירה וכן אם היא מלנה על פה אין צריך מעמד שלשתן אלא בתקנת חקמים שעשאוהו פלוקס ויורש לזכותו קנה הפל ואפילו היו המעות אלו נכסי מלוג ידו פתדה ואע"פ שלא קנה פדרכי ההקנאות אלא בתקנת חקמים קנה הבעל ואינה יכולה למחול ע"כ בב"י והעלה מוהריק"א ו"ל על שלחנו הטהור ח"מ סימן ס"ו סעיף י"ב ו"ל מכנסת לבעלה שטר חוב אינו צריך כתיבה ומסירה ואם היא מלנה על פה אינו צריך מעמד שלשתן ואפילו אם היו נכסי מלוג עכ"ל ובאבן העזר סימן צ"א העלה ו"ל מכנסת לבעלה שטר חוב וחתרה ומחלתו אינו מחול ובח"ה סימן ס"ו סעי' כ"ח פתב מכנסת שטר חוב לבעלה או מלנה ע"פ או שליו ממנה אחרים אחר נישואיה אינה יכולה למחול דאין קננו לאשה בלא בעלה ואפילו הנה נכסי מלוג עכ"ל הרי השנה חוב שהכניסה לבעלה לחוב שהלותה אחר נישואיה א"כ דכי היכי דמלנה שהלותה אחר נישואיה בעל ירית לה הוא הדין נמי חוב שהכניסה לבעלה בין בשטר בין בע"פ בעל ירית לה: סימן לה בית יוסף י"ד סימן קל"ד דף קל"ז סוף ע"ד פתב רבינו בשם הרשב"א ו"ל וזה לשונו וכתב עוד בתשובה על פלי של יין איסור שנתנו בו יין כשר מה שאמרתם אם מועיל מים שמשמין ביין בשעת דריכת הענבים בגת ודאי זה אסור לכתחלה שאע"פ שאמרו מין ומינו ודבר אחר סלק את מינו כמי שאינו ושאינו מינו רבה עליו ומבטלו לא אמרו להקל ולעשות כן לכתחלה לפי שאין מבטלין איסור לכתחלה אבל אם נעשה זה בשוגג רואין אם יש במים פדי לבטל פליטת היין הנבלע בכלי מותר בדיעבד ותמה עליו רבינו מוהריק"א ו"ל וז"ל ואני תמיה על מה שאסר ליתן מים בשעת דריכת הענבים משום דאין מבטלין איסור לכתחילה פינן שנתן המים קודם שנגאס' לא הוי מבטל איסור וצ"ע עכ"ל: ואני בעניי איני רואה שום תמיהא בדברי הרשב"א ו"ל דהרשב"א לא השיב על נתינת המים ביין בשעת דריכת הענבים דעל זה לא שאלוהו דהא השואל שאלתו היא על יין כשר שנתנו בו מים בשעת דריכת הענבים בגת ונתנו אותו יין בכלי של יין איסור ושאל השואל אם אותן מים המעורבין ביין הכשר משעת דריכת הענבים מועיל השתא לבטל פליטת הפלי של איסור מדין סלק את מינו וכו' והכי מוכח תחלת לשון השאלה שכתוב על פלי של יין איסור שנתנו בו יין כשר מזה הלשון ברור שעל נתינת היין הכשר בכלי

שֶׁל יֵין הָאִיסוּר הֵיטְהָה הַשְּׂאֵלָה וּפְשׁוּט הוּא דְעַל מַה שֶּׁשְּׂאֵלוֹ הַשִּׁיב וְכַתֵּב וְדַאי זֶה אָסוּר לְכַתְחִילָה לִתֵּת יֵין כְּשֶׁר הַמְעוֹרָב בּוֹ מִיָּם בְּכָלִי שֶׁל יֵין אִיסוּר עַל סִמּוֹ שְׂיִבְטַל פְּלִיטַת הַכְּלִי הָאִיסוּר וְעוֹד מִמָּה שֶׁכַּתֵּב וַאֲעִ"פּ שְׂאֵמְרוּ מִיָּן וּמֵינּוּ וְדָבָר אַחֵר סַלֵּק אֶת מֵינּוּ וְכוּ' מוֹכַח בְּהִידְיָא שֶׁעַל נְתִינַת הַיֵּין הַכְּשֶׁר הַמְעוֹרָב בּוֹ מִיָּם בְּכָלִי שֶׁל יֵין אִיסוּר הוּא דְקָא אָסַר לְכַתְחִילָה דְמַה שֶׁכַּתֵּב סַלֵּק אֶת מֵינּוּ כְּמִי שְׂאֵינּוּ וְכוּ' לֹא שְׂיִיף פְּלֵל בְּשַׁעַת נְתִינַת הַמִּיָּם בְּיָן בְּשַׁעַת דְּרִיכַת הָעֲנַבִּים דְּאָז לִית פָּאן תַּעְרוֹבָת מִיָּן וּמֵינּוּ וְדָבָר אַחֵר אֱלָא פְּשׁוּט הוּא דְמַיְיַרֵּי עַל שַׁעַת נְתִינַת הַיֵּין הַכְּשֶׁר הַמְעוֹרָבִין בּוֹ מִיָּם בְּכָלִי שֶׁל יֵין אִיסוּר דְּאָז פְּלִיטַת הַכְּלִי שֶׁל אִיסוּר מְתַעַרְבֶת עִם הַיֵּין הַכְּשֶׁר דְּאָז הֵוִי מִיָּן וּמֵינּוּ וְדָבָר אַחֵר דְּלִגְבֵי הַיֵּין לֹא בְּטָלָה פְּלִיטַת קַלִּיפַת כְּלִי הָאִיסוּר דְּיָן בְּיָן אוֹסַר בְּכָל שָׂהוּ וּלְגַבֵּי הַמִּיָּם שְׂאֵינּוּ מֵינּוּ בְּטָלָה פְּלִיטַת הַכְּלִי בְּשַׁעַת דְּיָן בְּמִיָּם בְּטִיל בְּשַׁעַת וְכֹל כִּי הֵא אֲמַרְיָן סַלֵּק אֶת מֵינּוּ כְּמִי שְׂאֵינּוּ וְשְׂאֵינּוּ מֵינּוּ רַבָּה עָלֵיו וּמְבַטְלוֹ הִכָּא נְמִי אֲמַרְיָן סַלֵּק אֶת מֵינּוּ הַיֵּין הַכְּשֶׁר כְּמִי שְׂאֵינּוּ וְהַמִּיָּם שְׂאֵינּוּ מֵינּוּ רַבִּין עַל פְּלִיטַת הַיֵּין שֶׁל כְּלִי הָאִיסוּר וּמְבַטְלִין אוֹתָהּ וְעַל זֶה הוּא דְקָאֵמַר הִרְשַׁבִּ"א לְעֲשׂוֹת זֶה לְכַתְחִילָה שְׂיִתָּן יֵין כְּשֶׁר שֶׁמְעוֹרָבִין בּוֹ מִיָּם לְתוֹף כְּלִי שֶׁל אִיסוּר עַל סִמּוֹ שֶׂהַמִּיָּם שָׁבוּ מְבַטְלִין פְּלִיטַת קַלִּיפַת הַכְּלִי מֵדִין סַלֵּק אֶת מֵינּוּ וְכוּ' אָסוּר לְכַתְחִילָה וְכֹן מִמָּה שֶׁכַּתֵּב בְּסוֹף דְּבַרְיָו אִם נַעֲשֶׂה זֶה בְּשׁוֹגֵג רוֹאִין אִם יֵשׁ בְּמִיָּם כְּדֵי לְבַטֵּל פְּלִיטַת הַמִּיָּם הַנִּבְלָע בְּכָלִי מִן הַיֵּין הַכְּשֶׁר דְּאֵילּוּ עַל שַׁעַת נְתִינַת הַמִּיָּם בְּיָן שְׂבַגַת מַה שְׂיִיף לוֹמַר רוֹאִין אִם יֵשׁ בְּמִיָּם כְּדֵי לְבַטֵּל פְּלִיטַת הַיֵּין הַנִּבְלָע בְּכָלִי שְׂעָה אֵין פָּאן מַה לְרַאוֹת לְבַטֵּל פְּלִיטַת שְׂאֵינּוּ פָּאן לֹא בַלַּע וְלֹא פְּלִיטָה זֶה לַע"ד בְּרוּר: סִימֵן לוֹ שְׂאֵלָה לְהַחֲכִים הַשְּׁלַם בַּר אֹרֶיָּן וְכִר אַבְהָן יְהוֹשֻׁעַ דִּילִנְבִיץ נר"ו כַּתֵּב מוּהֵרִיק"א זַלְה"ה בְּשַׁלְחָנוּ הַטְהוּר י"ד סִימֵן קי"א סְעִיף ה' הֵוִי פָּאן שְׂתֵי קַדְרוֹת שֶׁל הַיָּתֵר וְלַפְנֵיָהֶם שְׂתֵי חֲתִיכוֹת א' שֶׁל הַיָּתֵר וַא' שֶׁל אִיסוּר וְנַפְלָה א' לְתוֹף זֹו וַא' לְתוֹף זֹו אָסוּרִים שְׂתֵיֶהֶן אֲפִילוּ בְּאִיסוּר דְּרַבְּנָן אִם אֵין בְּשׁוּם א' כְּדֵי לְבַטֵּל הָאִיסוּר אָבֵל אִם יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן לְבַטֵּל הָאִיסוּר שְׂתֵיֶהֶן מִן הַיָּתֵר עַכ"ל קִשְׂיָא לִי מִדְּכַתֵּב אִם אֵין בְּשׁוּם אַחַת מֵהֶן כְּדֵי לְבַטֵּל הָאִיסוּר: אָסוּרוֹת מְשַׁמַּע דְּאֲפִילוּ יֵשׁ בְּשְׂתֵיֶהֶן כְּדֵי לְבַטֵּל הָאִיסוּר אֵין מְצַטְרַפּוֹת וְלָמָּה לֹא יִצְטְרַפוּ מִיְדֵי דְהָוָה מַה שֶׁכַּתֵּב בְּסְעִיף ז' וַז"ל הֵוִי פָּאן שְׂתֵי קַדְרוֹת שֶׁל הַיָּתֵר וְנַפְלָה אִיסוּר לְתוֹף אַחַת מֵהֶן וַאֲיֵן יְדוּעַ לְאִיזֹו נַפֵּל וַאֲיֵן בְּאַחַת כְּדֵי לְבַטֵּל הָאִיסוּר וַיֵּשׁ בְּשְׂתֵיֶהֶן כְּדֵי לְבַטֵּלוֹ שְׂתֵיֶהֶן מְצַטְרַפּוֹת לְבַטְלוֹ וְלֹא עוֹד אֱלָא אֲפִילוּ אַחַת בְּבֵית וְאַחַת בְּעֻלְיָהּ מְצַטְרַפּוֹת וְהוּא הַדִּין לְמָאָה בַד"א כְּשֶׁשְׂתֵיֶהֶן לְאֵדָם אֲחַד לְפִי שֶׁפֵּל שֶׁהֵן לְאֵדָם אֲחַד עַתִּיד לְהַתְעַרֵב אָבֵל אִם הֵם שֶׁל שְׂנֵי בְּנֵי אָדָם אֵין מְצַטְרַפּוֹת עַכ"ל: תְּשׁוּבָה מְרָן ר"י בַּעַה"ט מְסִיָּים בָּהּ שְׂאֵי אֲפָשֶׁר לְתַלּוֹת בְּאַחַת יוֹתֵר מִבְּחֻרְתָּהּ.

לְמִדְּנוּ דְמַדִּין תְּלִיִית הַיָּתֵר בְּאֲנֵי אוֹמַר נִגְעוּ בָּהּ דְהֵכָא לִית לֵן לְמִימַר אֲנִי אוֹמַר בְּזוֹ נַפְלָה וְלֹא בְּזוֹ דְמַאי חֻזִית לְתַלּוֹת בְּזוֹ וְלֹא בְּזוֹ וְכַמּוֹ שֶׁמְבָרָר בְּדְבָרֵי הִרְשַׁבִּ"א בַת"ה דַּף קי"ג ע"ב שֶׂהוּא מְקוּר דִּין זֶה וַז"ל שֶׁם וְכִינּוּן שְׂכּוֹן כֵּל שְׂאֵתָה אוֹמַר אֲנִי אוֹמַר בְּזוֹ נַפְלָה וְלֹא בְּזוֹ אַתָּה יָכוֹל לְהַתִּיר אֶת שְׂתֵיֶהֶן בְּלִי שְׂתַצְטְרֹף לְשׁוּם שְׂיַעוֹר לְבַטֵּל אֶת הָאִיסוּר אַתָּה תוֹלָה לְהַקְלֵ וְאוֹמַר בְּזוֹ נַפְלָה אָבֵל כֵּל שְׂאֵתָה צְרִיף לְשִׁיעוֹר כְּדֵי לְבַטֵּל כִּגּוֹן לִיטַר' שֶׁל קִצְיָעוֹת שְׁנַדְרָסָה עַל פִּי הַחֻבֵּית שְׂאֵילוּ אַתָּה אוֹמַר לֹא לְתוֹף זֹו נִדְרָסָה אֱלָא לְתוֹף חֻבְרָתָה עַדִּין אֵין אַתָּה מֵתִיר אֶת הַשְּׂנֵיָה אֱלָא אוֹסְרָה כִּינּוּן שְׂאֵינּוּ בָּהּ כְּדֵי לְבַטֵּל אֶת הָאִיסוּר וְכִינּוּן

שָׁאנוּ צָרִיכִין עַל כָּל פְּנִים לְשִׁיעוּרִין אִם בָּאנוּ לְהַתִּיר אָפִילוּ בְּפְרוּדוֹת לֹא תַתִּיר אֶלָּא א"כ יֵשׁ בְּשִׁתְּיָהּ שָׁשִׁים אוּ מָאָה שֶׁל הָיְתָר כִּנְגֵד הָאִיסוּר לְפִי מַה שֶׁהוּא אִיסוּר עַכ"ל: הָרִי מְבוֹאֵר שֶׁאֵין אָנוּ יְכוּלִין לְהַתִּיר בְּתוֹרַת אֲנִי אֹמֵר בְּזוֹ נִפְלֵה וְלֹא בְּזוֹ אֶלָּא א"כ אֲתָה מַתִּיר אֶת שִׁתְּיָהּ כִּגוֹן שֶׁיֵּשׁ בְּאַחַת פְּדֵי לְבָטֵל אֶת הָאִיסוּר שְׁאֵז אֲנִי תוֹלֵה לְהַקֵּל וְאוֹמֵר אֲנִי בְּזוֹ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּדֵי לְבָטֵל הָאִיסוּר נִפְלֵ שְׁאֵז אֲתָה מַתִּיר אֶת שִׁתְּיָהּ וְכֵן מְבוֹאֵר בְּדִבְרֵי פְּשָׁטִין אֲתָה יְכוּלֵת לְהַתִּיר אֶת שִׁתְּיָהּ בְּאֲנִי אֹמֵר אִם יֵשׁ בְּשִׁתְּיָהּ פְּדֵי לְבָטֵל אֶת הָאִיסוּר מִצְטָרְפוֹת שִׁתְּיָהּ לְבָטְלוֹ וְאֵין מוֹנֵעַ שִׁפְתַּב כִּגוֹן לִיִּטְרָא שֶׁנְּדָרְסָה עַל פִּי הַחֲבִית וְכוּ' וּבְלִיִּטְרָא קִצְיֵעות תֵּנָן בְּהִידְיָא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֹמֵר לֹא תַעֲלֶה עַד שִׁיְהִיו שְׁם מָאָה פֶד פְּדֵי שִׁיִּתְבָּטֵל פּוּם הַפֶּד שֶׁנְּדָרְסָה בּוֹ הַלִּיִּטְרָא שֶׁל קִצְיֵעוֹ' בְּמָאָה פְּוּמִין שֶׁהוּא שִׁיעוּר בִּטּוֹ' תְּרוּמָה וְכֵן מְבוֹאֵר שֶׁאֵפִי' בְּדַרְבְּנֵן אֵין אֲתָה תוֹלֵה בְּאֲנִי אֹמֵר אֶלָּא כִּנּוֹ' הָרִי דְּבִשְׁאֵיָן אֲתָה יְכוּלֵת לְתַלּוֹת הָיְתָר בְּאֲנִי אֹמֵר אִם יֵשׁ שִׁיעוּר בֵּין הַכֹּל פְּדֵי לְבָטֵל מִצְטָרְפִין אָפִילוּ מָאָה פְּדֵין וְדַע דְּמַתְּחַלֵּת סִי' זֶה עַד סְעִיף ז' לֹא מֵיִירִי אֶלָּא בְּדֵין תְּלִיִית הָיְתָר בְּאֲנִי אֹמֵר וּבִסְעִיף ז' אֲשַׁמְעִינָן דֵּין הַצְּיָרוּף נִמְצָא דְּכַוְנַת לְשׁוֹן רְבוּתִינוּ הִכִּי הוּא הָיְתָה פְּאֵן שְׁתֵּי קִדְרוֹת שֶׁל הָיְתָר וְלִפְנֵיהֶם שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל הָיְתָר וְאַחַת שֶׁל אִיסוּר וּנְפִלְהָ א' לְתוּף זוֹ וּא' לְתוּף זוֹ שִׁתְּיָהּ אִיסוּרוֹת שְׁאֵי אֲפָשָׁר לָהּ לְתַלּוֹת בְּאַחַת יוֹתֵר מִחֲבַרְתָּ' אֶלָּא א"כ יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן פְּדֵי לְבָטֵל חֲתִיכַת הָאִיסוּר שְׁאֵז אֲתָה תוֹלֵה וְאוֹמֵר אֲנִי אֹמֵר שְׁבִקְדְּרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּדֵי לְבָטֵל הָאִיסוּר נִפְלֵ שְׁבִזְהָ אֲתָה מַתִּיר אֶת שִׁתְּיָהּ וּכְמוֹ שִׁפְתַּב הַרְשֵׁב"א וְכִינּוֹן שְׁפֶן אֵין מְקוּם לְהַקְשׁוֹ' וְלָמָּה לֹא יִצְטָרְפוּ שִׁתְּיָהּ דְּאֵי הָיְתָה פוֹתֵב וְאִם יֵשׁ בְּשִׁתְּיָהּ פְּדֵי לְבָטֵל הָאִיסוּר מִצְטָרְפוֹת הִיָּה צְרִיף לְכַתּוּב כָּל מַה שִׁפְתַּב בִּסְעִיף ז' וְהִיָּה הַפָּסַק בְּעִנְיָן וְלֹא זוֹ הִיא הַדְּרָף: וְגַם אִם הִיָּה פוֹתֵב בְּקִיצוּר גַּם זֶה הִיָּה שְׁפֶת יֵתֵר דְּהָא בִּסְעִיף ז' פְּתַב הַהֲלֵכָה שֶׁלָּמָּה.

לְכֵן הִמְתִּין עַד שֶׁגָּמֵר עֲנִינֵי תְּלִיִית הָיְתָר מְדִין אֲנִי אֹמֵר וְאַח"כּ כֶּתֵב הָיְתָר מְדִין הַצְּיָרוּף. תִּדַע עוֹד שֶׁמֶרְן ר"י בַּעַה"ט בְּסוּף דֵּין זֶה פְּתַב וְאֵין חִילוּק בֵּין אִם שְׁתֵּי הַקִּדְרוֹת שֶׁל אָדָם אֶחָד אוּ מִשְׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם הָרִי בְּרוּר מַה שִׁפְתַּבְנוּ דְּלֹא מֵיִירִי אֶלָּא מְדִין אֲנִי אֹמֵר וְלֹא בְּצִיָרוּף וְכִינּוֹן דְּמֵיִירִי כְּשֶׁהַקִּדְרוֹת מִשְׁל שְׁנֵי בְנֵי אָדָם לֹא שְׁיִיף בְּהוּ צִיָרוּף וְכִינּוֹן שְׁפֶן אֵין מְקוּם לְקוֹשְׁיָתָהּ וְדַע דְּיֵשׁ בְּדִבְרֵי רְבוּתִינוּ מֵהַר"י בַּעַה"ט וּדְבָרֵי מוֹהַרִּיק"א זֶלֶה"ה דְּקָדוּק גָּדוֹל וְבוֹ יוֹשְׁלֵם הַבְּנַת הָעֲנִינֵן וְהוּא זֶה דְּלָמָּה כְּתָבוּ וְלִפְנֵיהֶם שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל הָיְתָר וְא' שֶׁל אִיסוּר דְּהָא דֵּין זֶה מִפִּיק לִיָּה הַרְשֵׁב"א ו' ז' לְמָהּ דְּתֵנּוּ הַדּוֹרֵס לִיִּטְרָא קִצְיֵעות עַל פִּי הַפֶּד וְאֵין יָדוּעַ אִיזוֹ כֵּד דְּכֻלָּן אִיסוּרִין עַד שִׁיְהִיו שְׁם מָאָה פְּדֵין.

וְהָא הָתָם אֵין לְפָנֵיהֶם אֶלָּא חֲתִיכָה אַחַת דְּהֵינּוּ הַלִּיִּטְרָא קִצְיֵעות וְלָמָּה שֶׁיֵּנוּ רְבוּתִינוּ וְכָתְבוּ וְלִפְנֵיהֶם שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת גְּרָאָה לַע"ד הָא דְּנִקְטוּ רְבוּתִינוּ וְלִפְנֵיהֶם שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת לְאַשְׁמְעִינָן רְבוּתָא בְּסִיפָא דְּהָא דֵּינָא שִׁפְתַּבו אִם יֵשׁ בְּאַחַת מֵהֶן לְבָטֵל הָאִיסוּר שִׁתְּיָהּ מְוַתְּרוֹת דְּבָהָא אֵיכָא רְבוּתָא טָפִי כִּי אֵיכָא שְׁתֵּי חֲתִיכוֹת דְּאִית בָּהּ תְּרֵתֵי אֲנִי אֹמֵר דְּאֵי הָיוּ כְּתָבִי וְלִפְנֵיהֶם חֲתִיכָה א' שֶׁל אִיסוּר הִנֵּה אֶמְיָא דְּוְקָא בְּחֲתִיכָה א' תְּלִינָן לְהַתִּיר בְּאֲנִי אֹמֵר שֶׁאֵין פְּאֵן אֶלָּא חֵד אֲנִי אֹמֵר שֶׁלֹּא רֵאִינוּ שְׁנִפְלֵ כְּלוּם לְתוּף שֶׁל הָיְתָר וְאוֹקִי הָיְתָר בְּחֻזְקָתוֹ אָבַל בִּב' חֲתִיכוֹת שְׁרֵאִינוּ שְׁנִפְלֵה חֵדָא לְתוּף קְדָרָה שֶׁל הָיְתָר דְּאֵיכָא תְּרֵתֵי אֲנִי אֹמֵר לֹא תְּלִינָן לְהַקֵּל קָא מִשְׁמַע לֵן דְּגַם בְּשְׁתֵּי חֲתִיכוֹת תְּלִינָן לְהַקֵּל וְאֲנִי אֹמֵר שֶׁל אִיסוּר נִפְלֵה לְקְדָרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ פְּדֵי לְבָטֵל וְחֲתִיכַת הָיְתָר נִפְלֵה לְקְדָרָה שֶׁאֵין בָּהּ פְּדֵי לְבָטֵל וּמָנָא אֶמְיָא לָהּ לְהָא מִלְתָּא הַרְשֵׁב"א בְּעִצְמוֹ אֶמְרָה בַּת"ה דַּף קי"ג ע"א פְּתַב וְז"ל

וְשֹׁמְעֵינוּ מִהָא דְאֶפִּילוּ בְדַאִיְכָא תִּרְתִּי כְּלוּמַר דְּנִפְלָה תְּדַא לְתוּף חֲוָלִין אִפִּי הָכִי תוּלִין
לְהַקֵּל וְאָנִי אוֹמֵר מַה שְׂנִפְלָה לְתוּף הִתְרוּ' תְּרוּמָה הֵימָּה וּמַה שְׂנִפְלָה לְתוּף חֲוָלִי' חֲוָלִי'
הָיוּ וְדַכְּוָתָה הָיוּ לְפָנָיו שְׂתִי קְדֻרוֹת אַחַת שֶׁל הֵיטֵר וְאַחַת שֶׁל אִיסוּר וּלְפָנֵיהֶם שְׂתִי
חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל גְּבֵלָה וְאַחַת שֶׁל שְׁחוּטָה וְנִפְלוּ אֵלָיו לְתוּף אֵלָיו מִיַּן בְּמִינוֹ הוּא וְהֵיטֵר
רַבָּה עַל־הָאִיסוּר וְכֵן אִם הָיָה אֶפִּילוּ מִיַּן בְּשַׁאֲיֵנוּ מִיַּנוּ אִם הָיָה בְּהֵיטֵר יוֹתֵר מִכְּדֵי אֲכִילַת
פָּרָס בְּכִנְגָד חֲתִיכַת הַגְּבֵלָה שְׂאֶפִּילוּ נִפְלָה גְּבֵלָה לְתוּף קְדֻרָה שֶׁל הֵיטֵר אֵין פָּאן אֲלָא
שְׂעִוּר דְּרַבְּנָן וְאִי נְמִי כְּזִית שֶׁל שְׁוָמָן גִּיד הַנֶּזְשָׁה דְּרַבְּנָן וְכְזִי' שֶׁל שְׁוָמָן דְּהֵיטֵר וְנִפְלוּ אֵלָיו
לְתוּף אֵלָיו אָנִי אוֹמֵר הֵיטֵר לְתו' הֵיטֵר נִפְל וְאִיסוּר לְתוּף אִיסוּר נִפְל וְכ"ש כְּשַׁאֲיֵן שֶׁם
אֲלָא חֲתִיכָה אַחַת שֶׁל אִיסוּר וְנִפְלָה לְתוּף אַחַת מִהֶן שְׂיש לְתו' בְּזָה לְהַקֵּל וְלוֹמֵר לְתוּף
שֶׁל אִיסוּר נִפְל' שְׁהָרִי לֹא רְאִינוּ שְׂנִפְל כְּלוּם לְתוּף שֶׁל הֵיטֵר וְכֵן שְׂנִינוּ בְּמַסְכַּת תְּרוּמָה
פָּרָק הָאוּכַל תְּרוּמָה מִזִּיד שְׂתִי קְנוּפוֹת אַחַת שֶׁל חֲוָלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְנִפְלָה סָאָה שֶׁל
תְּרוּמָה לְתוּף א' מִהֶן וְאֵין יְדוּעַ לְאִיזוֹ מִהֶן נִפְלָה הָרִי אָנִי אוֹמֵר לְתוּף תְּרו' נִפְלָה וְא"ת
לְמָה הֵבִיאוּ בִּיבְמוֹת וּבְפִסְחִים בְּרִייתָא דְשְׂתִי קְנוּפוֹת וּלְפָנֵיהֶם שְׂתִי סָאִים וְלֹא הֵבִיאוּ הָאִי
מִתְּנִיתִין דְּתְרוּמוֹת י"ל דְּנִיחָא לִיָּה טְפִי לְאִיתוּי בְּרִייתָא מְשוּם דְּבִהֵיא אִיְכָא רְבוּתָא טְפִי
דַּאע"ג דְּאִיְכָא תִּרְתִּי שְׂאָנִי אוֹמֵר כְּמוֹ שְׂאָמְרֵנוּ אִפִּי"ה תְּלִינָן לְהַקֵּל עכ"ל הָא לְמִדְּנוּ
דְּבְדַאִיְכָא שְׂתִי חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל הֵיטֵר וְאַחַת שֶׁל אִיסוּר דְּאִיְכָא תִּרְתִּי אוֹמֵר אָנִי אִיְכָא
רְבוּתָא טְפִי לְאֶשְׁמַעֲיָנוּ דְּתְלִינָן לְהַקֵּל וְלוֹמֵר תִּרְתִּי אָנִי אוֹמֵר וְכִינָן שְׁפֵן בְּנִדּוֹן דִּידוֹן נְמִי
י"ל הָא דְּנִקְטוּ רְבוּתִי' בַּה"ט וּמֵהִרִיק" א ו"ל הָיוּ פָּאן שְׂתִי קְדֻרוֹת וּלְפָנֵיהֶם שְׂתִי חֲתִיכוֹת
אַחַת שֶׁל אִיסוּר וְאַחַת שֶׁל הֵיטֵר מְשוּם רְבוּת' דְּהֵיטֵרָא דְּסִיפָא דָּאִם יֵשׁ בְּאַחַת מִהֶן כְּדִי
לְבַטֵּל הָאִיסוּר תְּלִינָן לְהַקֵּל וְאָנִי אוֹמֵר שֶׁל אִיסוּר נִפְלָה לְקְדֻרָה שְׂיש בָּהּ כְּדִי לְבַטֵּל
אִיסוּר וְשֶׁל הֵיטֵר נִפְלָה לְקְדֻר' שְׂאֵין בָּהּ כְּדִי לְבַטֵּל הָאִיסוּר וְכֵן כְּתָבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּפָרָק
הָעָרַל דְּף פ"ב ס"ו ע"א שְׂתִי קְנוּפוֹת אַחַת שֶׁל חֲוָלִין הַקֵּשׁ הַרר"ש מְאַכְזֵב אַדְמַקְשׁ'
מְבַרִּית' לִוְתִּיב מִמִּתְּנִיתִין דְּתְרו' דפ"ד דתנ' שְׂתִי קְנוּפוֹת אַחַת שֶׁל חֲוָלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה
שְׂנִפְלָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוּף אַחַת מִהֶן וְאֵין יְדוּעַ לְאִיזוֹ מִהֶן נִפְלָה הָרִינִי אוֹמֵר לְתוּף
תְּרוּמָה נִפְלָה וְהוּוּ לְהוּוּ רִיו"ח וְר"ל לְאִיפְלוּגִי עֲלֵה וְהַשִּׁיב ר"י דְּמְשׁוּם רְבוּת' דְּרִי"ו מִיְיַתִּי
בְּרִיית' דְּאֶפִּי' בְּשְׂתִי קְנוּפוֹת וְשְׂתִי סָאִים דְּלִיְכָא לְמִימַר כְּוָלִי הָאִי אוֹקִי חֲוָלִין אַחַת מִיְיַתִּי
דְּמָה שְׂנִפְל בְּקוּפ' שֶׁל חֲוָלִין סְפֵק הוּא וְאֵין לוֹ חֲזוּקַת הֵיטֵר שְׂרִי בָּהּ ר' יוֹחָנָן בְּלֹא רְבִינָה
וְאַפְשָׁר דְּבִסָּאָה אַחַת אֶפִּילוּ ר"ל שְׂרִי בְּלֹא רְבִינָה דְּסְמָכִינוּ אַחַת חֲוָלִין שְׂפָקוּפָה וּמוֹקִי
לָה אַחַת מִיְיַתִּי וְלֵהֲכִי לֹא פְּלִיגִי אַמְתְּנִיתִין אֲלָא אַבְרִייתָא עכ"ל הָרִי נְתָבָר דְּרְבוּת' טְפִי
לְאֶשְׁמַעֲיָנוּ קוּלָא בְּשְׂתִי חֲתִיכוֹת מִבְּחֲתִיכָה א' וּמ"מ אֲגַב אֲרַחֲזִין לְמִדְּנוּ דְּבִין בְּשְׂתִי חֲתִיכוֹת
בֵּין בְּחֲתִיכָה אַחַת תְּלִינָן לְהַקֵּל: וְרֵאִיתִי בְּסִפְרַי בֵּית חֲדָשׁ שְׂדַקְדָּק מְזָה לּוֹמֵר דְּמְשׁוּם הָכִי
כְּתָבוּ וּלְפָנֵיהֶם שְׂתִי חֲתִיכוֹת דְּבָהָא אֵין מִצְטְרְפִין שְׂתִי הַקְּדֻרוֹת לְבַטֵּל הָאִיסוּר מְשׁוּם דִּישׁ
פָּאן שְׂתִי נְפִילוֹת וְהֵבִיאוּ רְאִיָּה מִדְּבָרֵי הַרְשָׁב"א שְׂפִתְבְּנוּ יַע"ש וְלַע"ד נִרְאָה פְּשׁוּט
דְּאֲדַרְבָּא מְשָׁם רְאִיָּה אֶפְכָא מְסַבְּרָתוֹ דְּהַרְשָׁב"א הַקָּשָׁה וּלְמָה הֵבִיאוּ בִּיבְמוֹת וּבְפִסְחִים
בְּרִיית' דְּשְׂתִי קוּפ' וּלְפָנֵיהֶם שְׂתִי סָאִים וְלֹא הֵבִיאוּ מִתְּנִיתִין דְּתְרוּמוֹת שְׂתִי קְנוּפוֹת אַחַת
שֶׁל חֲוָלִין וְאַחַת שֶׁל תְּרוּמָה וְנִפְלָה סָאָה שֶׁל תְּרוּמָה לְתוּף אַחַת מִהֶן וְאֵין יְדוּעַ לְאִיזוֹ מִהֶן
נִפְלָה הָרִי אָנִי אוֹמֵר לְתוּף תְּרוּמָה וְתִרְצַן דְּנִיחָ' לִיָּה טְפִי לְאִיתוּי בְּרִייתָא דְּאִיְכָא רְבוּתָא
טְפִי דַּאע"ג דְּאִיְכָא תִּרְתִּי אָנִי אוֹמֵר תְּלִינָן לְהַקֵּל הָרִי בְּרִירָו בְּדְבָרֵיו דְּבְשְׂתִי נְפִילוֹת דְּאִיְכָא

תּרְתִי אָנִי אוֹמֵר קֵא ס"ד לְמִימֵר דְּבָהָא לֹא תְלִינּוּ לְהַקְלֵ דְלִיכָא פּוֹלִי הַאי לְמִימֵר אוֹקִי הִיתִירָא אֲחֻזְקֵת' כּמוֹ שְׁמַבְנֵאָר בְּדַבְרֵי הַתּוֹסֵפוֹת קֵא מְשַׁמַּע לֵן דְּלֹא תִיּסָק אֲדַעְתִּין לְמִימֵר קֵא אֲלֵא בֵּין בְּחֻתִּיכָה א' בֵּין בְּשֵׁתִי חֻתִּיכוֹת דְּאִיכָא שְׁתִּי נְפִילוֹת וְצָרִיךְ אָנִי לוֹמֵר תּרְתִּי אָנִי אוֹמֵר שְׁוִין הֵן וּבִתְרַנּוּיָהּ תְלִינּוּ לְהַקְלֵ: וְכִי תִימָא נְהִי דְלַמַּדְתּ אָנִי אוֹמֵר לְמַדְנוּ דְשְׁוִין הֵן שְׁתִּי חֻתִּיכוֹת כּמוֹ חֻתִּיכָה אַחַת מ"מ בֵּינּוּ דְאַשְׁפָּחַן דַּבְּב' חֻתִּיכוֹת יַשׁ צַד חָמוֹר יוֹתֵר מִבְּחֻתִּיכָה אַחַת אַע"ג דְּהָהוּא צַד לֹא אַהֲנִי לֵן לְהַחֲמִיר בְּמַדַּת אָנִי אוֹמֵר מ"מ יְלַפִּינּוּ לְמַדַּת הַצִּירוּף דְּכְשָׁנְפְלוּ שְׁתִּי חֻתִּיכוֹת חֲמִירֵי טָפִי וְלֹא מְצַטְרְפֵי הַשְׁתִּי קַדְרוֹת הָא לֹא מְלֵתָא הִיא דָּאָם אִיתָא לֹא הִנּוּהָ שְׁתִּי מְנָה הַרְשֵׁב"א: וְעוֹד דְּלִטְעָמִיךְ אָם יַשׁ לְהַחֲמִיר בְּשֵׁתִי חֻתִּיכוֹת יוֹתֵר מִבְּחֻתִּיכָה אַחַת אֵין לְדוֹן וּלְהַחֲמִיר אֲלֵא בְּהִיתֵר הֵבֵא בְּמַדַּת אָנִי אוֹמֵר דְּהַתָּם הוּא דְשִׁיךְ טַעְמָא דִּילָךְ שְׁבַמַּדַּת אָנִי אוֹמֵר אַתָּה מְסַלַּק אֵת הַסְּפֵק מִן הַהִיתֵר וּמַעְמִידוֹ עַל הִיתִירוֹ כּמוֹ שְׁמַבְנֵאָר מִדְּבַרֵי הַרְשֵׁב"א ו"ל אֲבָל כְּמַדַּת הַצִּירוּף שְׁאֵנוּ מְצַרְפִּין הַשְׁתִּי קַדְרוֹ' לֹא זֹה הִיא הַדְּרֵךְ וְלֹא שִׁיךְ בְּהָ טַעְמִיךְ דְּלִטְעָמִיךְ דְּאַמְרֵת כְּשֵׁישׁ שְׁתִּי נְפִילוֹת הֵרִי רֵאִינוּ שְׁנַפְלָה חֻתִּיכָה בְּהִיתֵר אֲלֵא שְׁאֵנוּ מְסוֹפְקִים אָם הִיא חֻתִּיכַת הַהִיתֵר וּכְיִןן שְׁכֹן לֹא פְלִטָה קַדְרַת הַהִיתֵר מְסַפֵּק וּמְשוּם הֵכִי אַמְרֵת דְּלֹא מְצַטְרְפֵי שְׁתִּי הַקַּדְרוֹת לְבַטֵּל הָאִיסוּר זֶה לֹא שִׁיךְ אֲלֵא בְּמַדַּת אָנִי אוֹמֵר שְׁאֵתָה מְסַלַּק הַסְּפֵק מִן הַהִיתֵר וּמַעְמִידוֹ עַל הִיתִירוֹ הֵרֵאשׁוֹן בְּזֶה שִׁיךְ לְדוֹן וְלוֹמֵר נְהֵלֹא רֵאִינוּ שְׁנַפְלָה חֻתִּיכָה מְשֵׁתִי חֻתִּיכוֹת בְּהִיתֵר וְהֵרִי הַהִיתֵר עוֹמֵד בְּסַפֵּק גְּמוֹר אֲבָל הַהִיתֵר שְׁאֵתָה מַתִּיר מַחֲמַת הַצִּירוּף אֲדַרְבָּא דַּרְכּוֹ הוּי אֲפָכָא דֵאִין הַהִיתֵר מְצַטְרַף עִם הִיתֵר אַחַר לְבַטֵּל אֵת הָאִיסוּר אֲלֵא הַהִיתֵר שְׁנַכְנֵס בְּסַפֵּק אִיסוּר מַחֲמַת הָאִיסוּר וְעוֹמֵד בְּסַפֵּקוֹ וְכִמוֹ שְׁנַכְתּוּב לְקִמֵן בְּס"ד בְּשֵׁם הַרְשֵׁב"א ו"ל: דַּע עוֹד הָא דְּכַתְבוּ רַבּוֹתֵינוּ מְהָר"י בְּה"ט וּמְהָר"י קֵארוֹ זלַה"ה בְּסִיפָא דְהֵאִי דִּינָא אָם יַשׁ בְּאַחַת מְהֵן כָּדִי לְבַטֵּל הָאִיסוּר שְׁתִּיּהֵן מְנוֹתְרוֹת שְׁאֵנִי אוֹמֵר הָאִיסוּר נָפַל וְכו' כְּתַב מוּהַרִיק"א ו"ל בְּב"י שְׁדִין זֶה הוּא מְמַה שְׁכְּתַב הַרְשֵׁב"א ו"ל בְּת"ה (דַּף קי"ד ע"א) הִיוּ שְׁתִּי קַדְרוֹת שָׁל הִיתֵר נָפַל אִיסוּר לְתוֹף אַחַת מְהֵן אָם יַשׁ בְּאַחַת מְהֵן כָּדִי לְהַעֲלוֹת הָאִיסוּר וּבִשְׁנֵיּהֵן אֵין שְׁיַעוּר לְהַעֲלוֹת גַּם בְּזֶה תּוֹלִין לְהַקְלֵ וְאוֹמְרִים לְזוֹ שְׁישׁ בְּהָ שְׁיַעוּר כָּדִי לְבַטֵּל נָפַל וּמֵן הַטַּעַם שְׁכְּתַבְנוּ שְׂאָף כְּשְׁאֵתָה תּוֹלָה בְּזוֹ שְׁישׁ בְּהָ כָּדִי לְבַטֵּל נִשְׂאָר הַכֹּל עַל הִיתְרוֹ כְּמוֹ שְׁהִיָּה מַתְחַלָּה וְחַנְגִּ' בְּתוֹסֵפְתָא דְתְרוּמוֹת בְּזוֹ מְאַה וּבְזוֹ אֵין מְאַה הַרְיָנִי אֲנוֹמֵר לְתוֹף מְאַה נְפָלָה ע"כ וְהַרְיָנִי כּוֹתֵב פֶּל לְשׁוֹן הַרְשֵׁב"א דְנִפְקָא לֵן מְנָה טוּבָא וְכַתֵּב עוֹד וְאָם אֵין בֵּא' מְהֵן כָּדִי לְבַטֵּל אֵת הָאִיסוּר אֲבָל יַשׁ בֵּין שְׁתִּיּהֵן לְבַטֵּלוֹ אָם שְׁתִּיּהֵן שָׁל אָדָם אַחַד הֵן רּוֹאִין אֵת שְׁתִּיּהֵן כְּאִילוֹ הֵן כְּאַחַת וּמְצַטְרְפִין וּמַעֲלִין וְהִינּוּ דַתְּנֵן לִיטְרָא קְצִיעוֹת וְכו' וְאֶפֶּילוֹ הִיוּ שְׁתִּי קַדְרוֹת בְּשֵׁתִי עֲלִיוֹת וְאֵינוּ יְדוּעַ לְאִיזוֹ נָפַל שְׁתִּיּהֵן מְצַטְרְפוֹת וּמַעֲלוֹת דַּתְּנִי בְּתוֹסֵפְתָ' תְרוּמוֹת שְׁתִּי קְנוֹפוֹת בְּשֵׁתִי עֲלִיוֹת שְׁתִּי מְגוֹרוֹת בְּעֲלִיָּה אַחַת הֵרִי אֵלוֹ יַעֲלוּ וְכו' וְקי"ל בְּת"ק אֲבָל אָם הִיוּ שְׁתִּי קַדְרוֹת לְשְׁנֵי בְּנֵי אָדָם כְּתַב רַבֵּינוּ שְׁמִשׁוֹן כְּפִי' הַמְּשַׁנֵּה בְּמַסְכַּת תְרוּמוֹת שְׁאֵינֵן מְצַטְרְפוֹת וְהֵבִיא רֵאָיָה מְמַה שְׁשֵׁנוּ בְּתוֹסֵפְתָא זֹה שְׁכְּתַבְנוּ מְשֵׁתִי קְנוֹפוֹת אֶפֶּילוֹ בְּשֵׁתִי עֲלִיוֹת יַעֲלוּ וְאֵילוֹ בְּמְגוֹרוֹת קְתַנִּי בְּעֲלִיָּה אַחַת יַעֲלוּ אֲבָל בְּשֵׁתִי עֲלִיוֹת לֹא יַעֲלוּ וּמִפְּרָשׁ בִּירוֹשָׁלַּמִי מַה בֵּין קְנוֹפוֹת לְמְגוֹרוֹת קְנוֹפוֹת דִּרְכֵן לְהַתְּפַנּוֹת מְגוֹרוֹת אֵין דִּרְכֵן לְהַתְּפַנּוֹת וְכִי הוּא ו"ל קְנוֹפוֹת עֲשׂוּיוֹת הֵן לְהַתְּפַנּוֹת וְלְהַתְּעַרֵב יַחַד אֲבָל מְגוֹרוֹת אֵין דִּרְכֵן לְהַתְּפַנּוֹת וְלְהַתְּעַרֵב יַחַד כְּלוֹמֵר וְכֹל הַעֲשׂוּי לְהַתְּעַרֵב כְּמְעוֹרֵב דְּמִי וְכַתֵּב הוּא ו"ל וְלָפִי טַעַם זֶה נְרָאָה דְהֵאִי דְמַעֲלוֹת זֹה אֵת זֹה כְּשֵׁישׁ בְּזוֹ חַמְשִׁים וּבְזוֹ חַמְשִׁים הִינּוּ כְּשִׁשְׁתִּיּהֵן

לאדם אחד שדרפן להתפנות ולהת', אבל בשל שני בני אדם שאין דרפן להתערב לא וחקק הרב הסברא הזו ממה שישנו בסופה של אותה תוספתא בזו מאה ובזו אין מאה הרניג אומר לתוך מאה נפלה: ואיפא למידק למאי נפקא מינה פי איפא באחת מאה וקא אפילו ליפא בכל חדא אלא חמשים מעלות זו את זו אלא דמשום תרי גברי אצטריה ולי נראה דבין של אדם אחד בין של שני בני אדם מצטרפין ומעלין שא"כ ליטר' קציעו' דוקא בשכל הפדין לאדם אחד הא בשני בני אדם אין מצטרפין וא"כ פשם שחלקו שם בשחורות ולבנות אם מעלות זו את זו וכו' הנה להם לחלק ג"כ בין אדם אחד לשני בני אדם ומתני נמי סתמא קתני וכו' ומיהו מה שישנו בתוספתא בזו מאה ובזו חמשים וכו' מסתברא לי שאינה ראיה דוקא להעמידה בשני בני אדם אלא נראה לי שהטעם בזה לפי שאין דבר מצטרף לבטל את האיסור אלא מה שנקנס בספק מחמת האיסור דכלפי שהאיסור ר מוכניסו בספק מתעורר הוא לבטלו מה שאינו נקנס בספק איסור מחמת האיסור מה לו להצטרף עם אחר לבטל את האיסור דומה קצת למה שאמר רבי יהושע שאין התחנות מעלות את העליונות לפי שלא נקנסו התחנות בספק פלל מחמת ליטרא קציעות התרומה שנדקרה ע"פ הפד.

וכיון שפן פשיש באחת מאה לא נקנסה היא בספק איסור שהרי אפילו תמצא לומר שבתוכה נפלה הרי זו מותרת וא"כ פשאין בשניה אלא חמשים לולי מדה זו שאנו תולין לומר בתוך של מאה נפלה אותה של חמשים היתה אסורה שהרי אין לה מי שיצטרף עמה להעלות שאין ראוי להצטרף אלא הנקנס בספק ולפיכך שנינו שאע"פ שאין ראוי להתירה מצד אותה מדה שאנו מצטרפין שתי קופו' להעלו' את האיסור מ"מ יש לנו להתיר מצד מדה אחרת שאנו תולין במקום שיש מתירין ע"כ הא למדנו דהתוספתא שהיא מקור דין זה הקשו עלה דלא צריכא למימ' דלמאי נפק' לן מינה באחת מאה דמרישא שמעינן דאפילו ליפא בשום א' משתייהן כדי להעלות אי איפא בין שתייהן כדי להעלות מצטרפות שתייהן להעלות כל שפן בדאיפא בחדא כדי להעלות ותירצו רבינו שמשון מוקי לה לסיפא דאיצטריכא להיכא דשתי הקופות של שני בני אדם דאינן מצטרפות אשמעינן דהיכא דיש באחת מהן כדי להעלות תלינן דבה נפל האיסור ובזה ניתרת גם השניה והרשב"א ז"ל מוקי לה דאיצטריכא לאשמעינן לדהיכא דיש באחת מהן כדי להעלות האסור שלא נקנסה בספק איסור דמחמת זה אינה מצטרפת עם האחרת להתירה דנמצא האחת שאין בה כדי להעלות אין לה היתר מצד הצירוף אשמעינן סיפא דאע"ג דאין לה היתר מצד הצירוף אפילו הכי יש להתירה מתורת אני אומר הרי שכל חידושו של דין זה בין למר ובין למר דאיצטריכא לדהיכא דיש באחת כדי לבטל את האיסור שאינה מצטרפת למר משום שהן של שני בני אדם משום הכי אינן מצטרפות ולמר משום שלא נקנסה בספק איסור אינה מצטרפת קס"ד אמינה דהאחת שאין בה כדי לבטל האיסור לית לה היתר קמ"ל דניתרת באני אומר הרי נתבאר כל מה שכתבנו ומ"מ למדנו דהיכא דיש בשתייהן כדי לבטל האיסור מצטרפות ואין מעכב בדבר זה אלא א"כ הן של שני בני אדם לדעת רבינו שמשון זלה"ה: סימן לו שאלה אלמנה גנבה פלים מבית אחד ומשכנה אותם ביד אחד ונודע הדבר והאשה שנגנבו הפלים מביתה תפסה שגלת האלמנה על פליה יורנו מורה צדק אם יש בזה משום לא תחבול בגד אלמנה ושכרו כפול מן השמים: תשובה אע"ג דקי"ל אף ע"ג דהאיש נמכר בגנבתו אין האשה נמכרת בגנבתה

מ"מ יש לחלק דדוקא לעגנן שתהא נמפרת בגנבתה הוא דאמרין דלא דהוי שעבוד הגוף דהא קי"ל דאפילו שעבד הלנה גופו למלנה להיות נחבש אין בשעבודו ממש ולא יחבש על החוב ואדרבא איפא למילף מהקא דאע"ג דכתיב פי לי בני ישראל עבדים ולא עבדים לעבדים להיות גופם משועבד לעבד לנה להיות נחבש אפילו הכי פי גנב ועשה עבירה ונתחייב ממון גנבתו ואין בידו לשלם דמי הגנבה שגנב פתיב ונמפר בגנבתו הואיל והאי ממון נתחייב בו מחמת עברה הפקירה התורה את גופו לימכר כעבד לשלם הממון שנתחייב בו בעברה כ"ש וכו' הקא בנגד אלמנה שגנבה שהתורה הפקירתו להיות נחבל על גנבתה ויש עוד ראיה מטעם אחר גרסינן בפירק המקבל דף קט"ו ע"א תנו רבנן לא תבא אל ביתו לעבנט עבנטו לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לביתו של ערב וכן הוא אומר לקח בגדו פי ערב זר וגומר וכו' לצד שני לביתו אי אתה נכנס אבל אתה נכנס לשכר פתף לשכר חמר לשכר.

פונדק לשכר דיוקנאות יכול אפילו זקפן עליו במלנה תלמוד לומר משאת מאומה ופרש"י ז"ל לביתו של לנה במלנה אי אתה נכנס אבל אתה למשכנו חוב אחר שאינו מלנה ע"כ הרי לא הנהירה התורה הנהרת דלא תבא אל ביתו וכו' אלא על חוב שהוא מלנה אבל חוב שאינו מלנה לא הנהירה אלא מותר לבא אל ביתו לעבנט עבנטו והדברים ק"ו ומה בחוב שאינו מלנה ואין בו עברה התיירה התורה לבא אל ביתו ולעבנט עבנטו בחוב שאינו מלנה ובא בעברה לא כל שכן: סימן לח שאלה פשנפלה חתיכת איסור לתוף קדירה של היתר ומשערין אם יש ששים בהיתר כנגד חתיכת האיסור אם ישערו במשקל שישקלו החתיכה וישקלו כל מה שבקדירה לראות אם יש בתבשיל ששים כנגד משקל החתיכה של איסור או ישערו בכמות שישערו החתיכה אם יש בה פביצה צריף להיות בתבשיל שיעור ששים ביצים מפני שראיתי כשנמלח בשור עם חלב הפסלים שוקלין החלב ושוקלין הבשר אם יש בבשר במשקל ששים כנגד החלב מתירין אותו ואני שמעתי על מר שמשער בכמות לא במשקל ועמו הסליחה יאיר עינינו בדבר הזה: תשובה אלו שמשערין במשקל אין להם על מה שייסמוכו שפשט כל השמועות מוכיחין בהדיא שכל השיעורין הן בכמות לא במשקל ואפילו חלב בבשר כדאמרין ההוא כזיתא דתרבא דנפל לדיקולא דבשרא ובראותי זה נתעוררתי לעמוד על פוריו של דבר ונסיתי ושקלתי החלב והבשר אם יכונן משק' כמו החל' עם משק' כמו הבש' ולעול' לא נתכונן ומה שעל' בדי על הרו' שאם פביצה מחלב תשקול י' דרהמי' פביצה מבשר תשקול אחד עשר וחצי דרהמים ולפעמים יותר באופן שאין שיעור הכמות יבא מכונן עם המשקל ואפ' בחלב ובשר כ"ש בבשר עם המרק שרוב המרחק ביניהם ולעולם לא שיערתי בפני גדולי רבני העיר ובפני רבני גאוני מצרים שהיו נמצאים פה נא אמון והבאתי להם ראיה מפשטי השמועות והודו לדברי והבאתי עוד להם ראיה מדברי הרשב"א והרן ז"ל ושמוחו בה הרבה פתב הר"ן בפירק גיד הנשה דפוס מאורות דף תשי"ב ע"א וז"ל וכתב הרב רבינו אהרן הלוי ז"ל בפירושי ההלכות והגוי יודע דכשמשערין ברוטב משערין לכזית ביצה ומחצה של רוטב שפן שיעורו שאם יקרוש יעמוד על כזית עכ"ל וז"ל שלמדה מדאמרין במסכת שבת בריש פירק המוציא גבי מתניתין דתנו המוציא יין כדי מזיגת הכוס תנא יבש בכזי' דברי ר' נתן וכו' אלמא המשקין הצוללין פשהו נקרושין רביעית שלהן חוזר לכזית ולפיכך כל שהאיסור קרוש משערין רביעית רוטב לכזית ואע"ג דעלה ההיא

אמרין אומר ליה אבני דילמא לא היא עד פאן לא קאמר ר' נתן הכא דכזית בעי רביעית
אלא בנין דקליש אבל דם דסמיה פזית לא בעי רביעית אי נמי עד פאן לא קאמר ' יוסי
התם דכזית סגי ליה ברביעית אלא בדם דסמיה אבל יין דקליש פזית הוי יותר מרביעית
וכי מפיק פחות מכוזית לחיוב דאלמא ס"ל לאבני שאין כל המשקין שוין לדבר זה.

ואעפ"כ נראה שסובר הרב ז"ל דלא שבקינן מאי דפשיטא ליה לר' יוסף משום ספיקא
דאבני ואעפ"כ אין דבריו נראין לי דכינן דאמרין משערין ברוטב סתמא דכמות שהוא
משערין אותו שפך שיערו חכמים שאין לה שנותן טעם יותר מששים אפילו ברוטב
שאם לא פן היינו צריכין לחוש ולתת הדבר לשיעורין ולענין באיסור והיתר אם הוא עב
נדק עכ"ל וז"ל הרשב"א בחידושייו בפרק גיד הנשה דף ק"י ע"א וכתב הרב בעל העיטור
ז"ל ומסתברא מדפסקינן לעיל במאי דאיתיה קמן משערין בתר רוטב דהשתא משערין
ולא חשבינן רביעית ככזית ונימא לכשיקראש יהא בו פזית עכ"ל הא למדנו דכשמשערין
בששים בהיתר פנגד האיסור בכמות משערין לא במשקל ואלמדך איה תשער בכמות
אם הנה הדבר שנפלה חתיכת איסור לתוך קדירה של היתר ואותה קדירה אין בה חתיכות
אלא מרק בלחוד בזה נקל הדבר מאד קח אותה חתיכה של איסור שנפלה לקדירה ומלא
פלי מים על כל גדותיו וערה אותן מים לתוך פלי אחר ותן אותה חתיכה לתוך הפלי
הריקן שיעריתה ממנו המים ותחזיר ותתן לתוכו המים שיעריתה ממנו והמים שיתרו הן
שיעור פמות החתיכה ותראה פלי קטן שיעזיק אותן המים ובו תשער המרק שבקדירה
אם יש במרק מלא אותו פלי ששים פעמים הרי יש במרק ששים פנגד חתיכת האיסור
ואם יש בקדירה חתיכות ומרק צף על החתיכות גם זה נקל תושיב הקדירה על מכונה
ותעשה סימן בתוך הקדירה במקום שמגיע המרק ותערה כל התבשיל שבקדירה ותשים
מים בקדירה עד מקום הסימן שעשית בה ואותן המים תשער אותם באותו פלי הקטן
שהוא שיעור חתיכת האיסור אם יש במים מלא אותו פלי ששים פעמי' הרי יש בתבשיל
ששים פנגד האיסור ואם אין מרק צף על החתיכות תוציא כל החתיכות שבקדירה מהמרק
ותמלא פלי מים ותערה המים ממנו לפלי אחר ואח"כ תתן החתיכות של התבשיל באותו
פלי הריקן שיעריתה ממנו המים ותחזיר בו המים שיעריתה ממנו והמים שיתרו הם
שיעור פמות פחתיכות ותשער אותן מים באותו פלי קטן שהוא שיעור חתיכת האיסור
אם יש באותן מים ובמרק מלא אותו פלי ששים פעמים הרי יש בתבשיל פולו ששים
פנגד חתיכת האיסור: דע פשמביאין לפני בשר שנמלח בחלבו אני שוקל החלב והבשר
לא שאני משער במשקל אלא שיעור בכמות טירחא תירא היא ואני שוקל הבשר
והחלב אם אני רואה שהדבר מכונן בכמות פפי אומד דעתי איני מטריח את עצמי לשער
בכמות ואם אני רואה שהדבר מצומצם ויש ספק בדבר אני חוזר וטורח ומשער בכמות
ואלהי הצבאות יצילנו מפל משול ועון ומפל שגיאיות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר:
סימן לט שאלה ראשית הגש' לדבר דבר רחש לבי דבר טוב מהאל הטוב יקדמנו ברכות
טוב ויחי ויתן לו מזהב שיבה גם עד זקנה ושיבה רענן וגם רטוב נהרי נחלי שלום לו
שלום לתורתו ולמשנתו משנת חסידים שנו פאן חבר אל חבר יחדיו ידבקו שבתם גם
יחד מה טוב האותיות שמים לפני הדר תורתו יודיעני דעתו וסברתו אם מסכמת ומכרעת
פונתי אנא עבדא דיעקב והנה הוא זה יצא ראשונה ע"ד אשר שאל השואל ממני אם
אכילת הסרסיג'א מותרת בפסח והיתה תשובתי אליו לאסור את האיסור על נפשנו מפמה

טעמי אלימי והפל הולך וסובב אל מקום אחד כי הנה אין לדמות הסרסיג'ה לבשר יבש וגבינה ודגים דפסק מרנא מוהריק"א ו"ל דמותר לאכלם דהתם שאני דכיון דנתבטל קודם הפסח וגם אם באולי היה שם חמץ עכשיו ליתוהי בעיניה מחמת ההדחה דמצריף להו הרב בעל ההג"ה ו"ל וכו' חלף חלף לו לחמץ בהדחתו קודם הפסח אבל בנד' של הסרסיג'ה שהיא סוגרת ומסוגרת ואטומא משני צדדיה בודאי דיש לאוסרה מחמת פי לא נזקרו באופן עשייתה הן מצד המלח הנידוף במדוכה של חמץ בלתי ברירה פי לעולם לא התיר מרנא אלא מלח ששמו במדוכה דנקא שמו אבל נידוף אסורה ועיין בי"ד סימן צ"ו בדין תבלין שנידוכו במדוכה של בשר פתב שם הרב בעל ש"ך ו"ל ונ"ל וה"ה מלח שנידוף וכל שאר דברים התריפים ודוקא נידוכו אבל לא פשהו נתונים במדוכה של בשר פדלעי"ס"ס צ"ו ובא"ח סימן תמ"ז דין ו' אלו דבריו גם שם בי"ד סימן ק"ה פתב בעל ההג"ה דצריף שיהיה הפלי נקי ואף שיהיה הפלי נקי המחמיר תבא עליו ברכה ע"כ א"כ הרי לדעתי מצד המלח והתבלין שבתוכה יש איסור באכילתה.

וינדעתי שהרוצה לדחות ידחה לי מאומרו כי דין זה הוא למלח בתוך הפסח ואין להביא ראיה לדבר המלוח מקודם הפסח. אבל אני אומר לו אין הכי נמי דהי' צד להתיר אם בסרסיג'ה הזאת לא היה בתוכה היום מלח בעיניה אבל רואה שפטר עשייתה הוא שמשמי' מלח בתוכה כדי להעמידה ובבשר דוקא התיר מפני דהמלח שבה היא נופלת ולא קנימא עליה ואפי"ה מרן בעל ההג"ה הצריף הדחה ושטיפה ג' פעמים כי היכי דלא ליהוי בעיניה המלח ומ"ש אם יש צד לצדד שיהי' חמץ פאשר הגיד דודאי דאסור וכבר כת' הפוסקים ראשונים גם האחרונים אהזו שער בהיכא דאיכא למיחש דאיתיה לחמץ בעיניה אפילו בכל שהו עיין בהם ובשמותיהם ועוד אני אומר דמעיקרא נ"ל דדבר זה נפתח בגדולים ונסתם בקטנים פמוני העבד האוסר ולי נראה בפירו' דבר הרב בעל ההג"ה דכת' ובכרפשות אין מועיל הדחה ולפיכך אין להשהות הטבחות היבשי' עכ"ל אני מפרש דכרפשות אלו וטבחות אלו דקאמר הם הם הסרסיג'ה הזאת שאנו דנים עליה ואסרם הרב מחמת פי אי אפטר להדיחם מחמת פי עינינו רואות שהם מלאות בשר ולכן קאמר שאין מועיל הדחה וכיון שאין מציאות להדיחם כדי שיפול המלח שבתוכם אסורות בפסח ומה גם דאיכא למיחש לחמץ בעיניה פאשר מעיד אני שמים וארץ כי פעמים רבות מצאתי בתוכם חטה ושעורה בבת אחת מחמת הפלפלין דשמים בתוכה דשכיח טובא חטים מעורב בפלפלין זאת ועוד רעה חולה אני מעיד שראיתי בעיני לאנשי ביתי שפשהו דכים האלמסטיגה כדי לשים לתוך הסרסיג'ה הן בשביל הריח והן בשביל שיעמיד אותה ימים רבים כדי שלא תדבק האלמסטיגה במדוכה שוחקין אותה במעט קמח סלת כדי שלא תדבק ואח"כ שמים התבלין האחרים ומערבין הפל יפה יפה ומשימין תוך הבשר עם המלח א"כ מי הוא זה ואיזהו אשר ימלאנו לבו להתיר ואף שיאמר האומר דדבר זה לא הפל עושין כף אבל אני אומר תן לי ערב למיחש מיהא חיישינן וכיון שאנו מתירין סתם סרסיג'ה האי עמה דבר לא ידעו ולא יבינו בחשכה יתהלכו על ידי המתירין והקולר תלוי בצנארים זאת ועוד נטה לבי לאסור אף שאומר דכולי עלמא אינם עושים כעשייתנו יש לחוש ולאסור מצד הסכין שחוחתין בו הבשר דכתב בעל המפה דסתם סכין אינו נקי ויש לחוש לחמץ הדבוק בו א"כ לדידי חזי לי דלא יש צד היתר פלל ועיקר וכן אוחילה אחלה פני תפארת גדולתו למעני למעני יפנה שעה ויעמיק בדבר זה

להעמידו על צד הדין בְּדוֹקָא לְהֵלְכָה וּלְמַעֲשֵׂהָ וְאִם עֲנוּשׁ יַעֲנֹשׁ הַמְקִיל וְלֹא עַל צַד חוּמְרָא וּחְסִידוֹת כִּי לְמִילֵי דְחֻסִידוֹתָ יַדְעָנָא דְלִית לִיהָ שְׂיַעְיָרָא וְכָל הַרּוּצָה לְהַחְמִיר תַּעֲב"ט אַבְל חֶפְצֵי וּרְצוֹנֵי הוּא לְהַעְמִיד הַדְּבָר עַל צַד הַדִּין בֵּין לְאַסְוֵר בֵּין לְהַתִּיר כַּאֲשֶׁר כּוֹן אֲעֲשֵׂהָ בַּעֲהֵי"ת לְהַעְמִיק בְּשׁוֹרְשֵׁי הַדִּינָן וּבְכֵן תִּאֲוָה נְפִשֵׁי לְהַגִּיד לּוֹ וַיּוֹדִיעֵנִי לְהִיכֵן דְעָתוֹ וּסְבָרָתוֹ מִסַּפְמָת וּמְכַרְעַת כִּי יְדַעְתִּיו זְרִיז וְזָהִיר וּבְהִיר וּמִנְחָה לְחַקּוֹר וּלְחַפֵּשׁ חִיפּוּשׁ מְחִיפּוּשׁ עַד אֲשֶׁר יַעֲמִיד הַדְּבָר עַל בְּוֵרָיו: עוֹד זֹאת אֲשַׁאלְךָ וְהוֹדִיעֵנִי עַל אֲשֶׁר רָאִיתִי אֶמֶשׁ בְּמוֹצָאי הַחַג שֵׁשׁ גּוֹיִם בְּעֲלֵי בָתִּים שְׁלָשִׁין עֵיסָה בְּבֵיתָם לְכַתְחָלָה כְּדֵי לְשַׁלּוֹחַ דוֹרוֹן פֶּת נָאָה לְקַצַּת יְהוּדִים אֲהוּבִים וְסוֹחָרִים שְׁלָהֶם כְּדֵי שְׂיֵאָכְלוּ מִפֶּתֶם תְּכָף וּמִיָּד בְּמוֹצָאי חַג הַפֶּסַח וּבְרֵאוֹתַי עֲמַדְתִּי מֵרַעִיד וְשָׁאֲלַתִּי אֶת פִּיהֶם עַל מַה סִּמְכוּ לְאַכֹּל פֶּת שְׁל בְּעֲלֵי בָתִּים וּבְכֶרֶט בְּהֵיּוֹת נְמָצָא שְׁל פְלִטָר שֶׁהוּא מִן הַרַע מְיַעוּטוֹ וְכָף הָיָה רָאוּי לַעֲשׂוֹת מִי שְׂרִיצָה וְלֹא לְפְרוֹץ אֶת הַגֹּדֵר אֲשֶׁר גָּדַר מֵרֵנֵי הַגְּאוֹן מוֹהֲרִיק"א וְכ' אַבְל פֶּת שְׁל בְּעֲלֵי בַתִּי"א אֵין שָׁם מִי שֶׁהוֹרָה לְהַקְל.

עוֹד כָּתַב פֶּת שְׁל בְּעַל הַבַּיִת אֲסוּרָה לְעוֹלָם כַּאֲשֶׁר לֹא נֶעְלַם מֵעֵינֵי אֲדוֹנֵי כְּמַה הַחְמִיר בְּפֶת שְׁל בְּעֲלֵי בָתִּים וְלֹא מְצִאתִי לְהֵם עַל מַה שְׂיַסְמוּכוּ זוֹלַת עַל הַבַּיִת חָדָשׁ ז"ל שְׁכַתְב עַל תְּשׁוּבַת הָרָא"ש כְּלָל י"ט וְכּו' עִי"ש בְּקַצְיוֹר ז"ל הַבַּיִת חָדָשׁ אֶלְמָא לְהַיְדִיא דְבִשְׁאַר מְקוּמוֹת שְׁנֵהָגוּ הָיָתֵר בְּסֶתֶם אִף שְׁל בְּעַל הַבַּיִת מִתֵּר וּבְמָקוֹם שְׁנֵהָגוּ אִיסוּר בְּסֶתֶם אִף שְׁל פְלִטָר אִסוּר אִם לֹא שְׁנֵהָגוּ לְחַלַּק לְאַסְוֵר בְּשָׁל בַּעַה"ב וְלְהַתִּיר בְּשָׁל פְלִטָר עַפ"י הֵירוּשָׁלַמִי וְהֵיֵנוּ כְּדָכְתָב רַבֵּינוּ לְדַעַת הָרָא"ש וְלֹא כְּדַבְרֵי הַבַּיִת יוֹסֵף שְׁכַתְב עַל מַה שְׁכַתְב רַבֵּינוּ וְלְדַעַת הָרָא"ש אֵין חִילּוֹק וְכּו' לֹא יַדְעֵנוּ מִנֵּיין לּוֹ וְכּו' עִי"ש עַכ"ל יַעֲיִי"ש וּבְכֵן לֹא מְצִאתִי לְהֵם הָיָתֵר רַק אֶת זֶה דְכֵינּוּן שְׁכַתְבִּיהֶם הֵזֵה נִהְגוּ הָיָתֵר בְּסֶתֶם אִף שְׁל בְּעַל הַבַּיִת מוֹתֵר לְהֵם וְמַה גַּם שְׂרוּצִים לוֹמַר כִּי לֹא נֶאֱסַר רַק בְּעוֹבְדֵי עַ"ז אַבְל גּוֹיִם דִּינּוּ דְאַיְנָם עַע"ז יֵשׁ לְהַקְל אַבְל לֹא נִיחָא לִי בְּהִכִי נֶאֱנִי כִי מֵלֵךְ אֲשָׁמּוֹר וְלֹא הִנְחַתִּיו לְעֲלוֹת עַל שְׁלַחַן מְלָכִים לְכֵן יוֹדִיעֵנִי אִם הַמְנַהֵג כֵּן אוֹ מַה צַד הָיָתֵר נְמָצָא לְהֵם מֵאָחַר דְמְרַנָּא מְחַמִּיר כ"כ וְאִם לֹא עָלִיו הַמְלָאכָה לְגַמּוֹר לְהַכְרִיז עָלָיו בְּקֵהָל רַב וְלְהוֹדִיעַ לְמִי שְׂצָרִיף לְדַעַת שְׁפַת בְּעֲלֵי בָתִּים אִסוּר לְעוֹלָם וּבְכֵן אֵצֵא מִלְפָּנָיו בְּקִידָה כְּדָת מַה לְעֲשׂוֹת בְּעַבּוֹדַת הַלּוֹי קָמִי דַּרְבִּי וְלֹא בְּמֵאֵי דְסָלְקָא בִּיהָ וּשְׁלָמָא דְמֵר לְיִמְטֵי לִיהָ מְמִיתִּבְתָּא דְרַקִּיעָא כֹּל יוֹמָא נְהוֹרָא לִיהָ יִמְטֵי וּבְרַכָּאָן דְנַפְשִׁין כְּאַוֹת נְפִשׁוֹ הַרְמָה גַּם חֻסְדָּה בְּשָׂמִים וּכְאוֹתָנְפָשׁ נָאָה דּוֹרְשׁ שְׁלוֹמוֹ וְנִטְוֹבְתוֹ בְּאַהֲבַת הַטּוֹב בְּמַה שֶׁהוּא טוֹב מוּכֵן לְעַבּוֹדָתוֹ וְסֵר אֵל מִשְׂמַעְתּוֹ אֶלֶּה דְבָרֵי שׁוּעָל כֵּן אֲרֵי וְהוּא מְשַׁרְתַּת מַלְשָׁה בַּכְּמָה"ר: יַעֲקֹב חַאֲגַ'יז זְלוּה"ה תְּשׁוּבָה מַה שְׂאָסֵר מַעֲכ"ת הַסְרִסְיָגָה הַדִּין דֵּין אֶמֶת וְלֹא מִטַעַם חֲשֵׁשׁ שְׁהִי חָטִים בְּפִלְפֻלִין דְאַחְזוּקֵי אִיסוּר' בְּדָבָר שְׂאֵין דֶּרְכוֹ לֹא מְחֻזְקִינוּ דְבְּמְקוּמֵנוּ מְעוּלָם לֹא רָאוּנוּ חָטִים נְמָצָאִים בְּפִלְפֻלִין אַבְל מִטַעַמָּא דְהַסְפִּין הוּא בְּחֻזְקַת שְׂאֵינוּ נָקִי וְהָאִיסוּר טוּחַ עָלָיו בְּעֵין לַע"ד נֶרְאָה פֶּשׁוּט דְמִטַעַם זֶה הַסְרִסְיָגָה אִיסוּרָה וְלֹא דְמִי לְבָשָׂר יָבֵשׁ שְׁהַתִּיר רִש"י ז"ל דְהַתָּם אֵין חֲשֵׁשׁ אֶלֶּא שְׁנֵמְלַח בְּמִלְחָה שְׁלֹא נְבִדְק וּמִסְתַּמָּא אֵין בּוֹ בַּנ"ט וְאַיְנוּ בְּעֵינֵיהָ וּכְבָר נְתַבְטַל קוּדָם וְכַדְכָתְב רַבִּי הַגְּדוֹל בְּסִימָן תּמ"ז בְּשֵׁם תְּשׁוּבַת רִש"י ז"ל וְהִיא חֲשֵׁשׁ דְלָא אִיִּתְחַזַּק אִיסוּרָא: וּמִשְׁמַע לִי דְלִפֵּי פְסֶק מְרֵן מוֹהֲרִיק"א ז"ל בְּבָשָׂר יָבֵשׁ לֹא צָרִיף הַדְחָה מְדָכְתָב רַבִּי בְּעַל הַהַג"ה עַל זֶה ז"ל וַיֵּשׁ חוֹלְקִין מְחַמִּירִין וּבְמַדְיַנוֹת אֵלוּ הַמְנַהֵג לְהַחְמִיר לְכַתְחָלָה שְׁלֹא לְאַכֹּל גְּבִינּוֹת וְדָגִים וּבָשָׂר יָבֵשׁ אַבְל אִם הַדִּיחוּ הַבָּשָׂר ג"ף קוּדָם הַפֶּס' נּוֹהֲגִי לְאַנְכוֹלוּ וּבְכַרְכְּשׁוּ'

אין מועיל הדחה לפיכך אין להשרות הטבחות היבשים ובדיעבד אין להחמיר באלו ע"כ הרי דלא הצריח הדחה אלא למנהג דמחמירין ולא לפסק מרן מוהריק"א ו"ל אבל מטע' הספין דסתמו אינו נקי והאיסור בעיניה הסרסיג'ה אסורה אפי' לפסק מרן מוהריק"א ו"ל דהכא אפי' תרתי לריעותא חדא ממשו של חמץ מעורב וכד צלו לה בפסח יהיב טעמא וחמץ בפסח במה שהוא לכ"ע וטעמא אחרניא דאסור לה אפילו לאוכלה חייב בלא צליה דכינן דחתכו לבשר דק דק אין בחתיכות כדי לבטל אפילו בששים ואסירא לכ"ע אפי' למאן דאמר חמץ שנתערב קודם פסח בטל בששים: וגם מצד התבלין שמשמין בה שנידוכו במדוכה מתקמצת דחמוצה קשה ואגב דוחקא דדיכא בלע גוף האיסור ומפליט גוף האיסור אסורה דהני תבלין שנידוכו במדוכה של חמץ בלועי' מחמץ הם ואוסרין וכי תימא דליבטיל בששים קודם הפסח דהא התבלין אין בהם אחד מששים ובטילי מיהא למאן דאית ליה חמץ שנתערב קודם הפסח בטל בששים דליכא למימר כיון דעבידי לטעמא לא בטילי דהא לא אתינא עלה דהאי איסורא מחמת התבלין עצמו אלא מחמת החמץ הבלוע בהן וכל פי הא בטל הוא דלא אזלינן אלא בתר האיסור הבלוע כמבואר בי"ד בענין מלח הבלוע מדם וא"כ ה"כ נמי בהני תבלין דבליעי' מחמץ ליבטיל החמץ הבלוע בהן בששים קודם הפסח הא ליתא דכינן דהני בשמים חשבנין להו דבליעי' מגוף החמץ והווי בעינייהו בפסח לא בטילי דיהבי טעמא בפסח ואסור לכ"ע במה שהוא מידי דהנה אחיממו תרגולת בפסח בעוד שהחטה בתוכה כדאיתא בש"ע בה' פסח סימן תמ"ז סעיף ג' ומה שכתב שהמסטיגה דכין אותה ע"י קמח פן הוא ג"כ במקומנו אבל אין נותנין אותה בסרסיג'ה והפך פשות דקאמר בהגה' דאין מועיל להם הדחה וכתב כת"ר שגזרה לו דהם המולייטא נראה שמה שהביאו לפרש פן משום דקשיא ליה דאי לא תימא הכי היינו בשר דעלמא ואמאי לא תועיל להם הדחה.

ולי אין נראה לפרש פן דאם איתא דבהכי מייירי איכפל לכתוב והפך פשות שהם במולייטא אין מועיל להם הדחה ועוד דאי בהא מייירי פשיטא דמה מקום להדחה ולא צריכא למימר אלא נ"ל דהכא במאי עסקינן בכרפשות דעלמא פמות שהם בלא מולייטא ומה דקאמר דלא מועיל להו הדחה משום דמולחין אותן מצד השומן ואין יכול למולחן מצד פנים מטעם דאין מחזיקין דם בבני מעים ואחר מהפכין אותן שיהיה צד החיצון שיש בו השומן לפנים ומשום הכי קאמר דלא מועיל להו הדחה דהא המקום שנתמלח שיש בו חשש החמוץ עתה הוא מבפנים.

ובפירוש זה שפירשנו ראיה ברורה לפי דרך מעכ"ת ואתיא במפל שכן למולייטא וזה שכתבתי הוא משו' דמעכ"ת נשא ונתן בזה לפסק הלכה לענינו דלדידי פסק ההלכה לדעת מרן מוהריק"א ו"ל לא צריח הדחה לבשר יבש וכדכתיבנא לעיל ועיקר איסור הסרסיג'ה הוא מצד הספין והתבלין: ומענין הפת הנח להם לישראל אם אינם נביאי' בני נבי' הם מלת' דדשו בה רבי' אם יבא אליהו ויאמר לא כן היא אין שומעין לו וכל שכן דכשיש להם על מה שייסמוכו דחזינן דמקשו רבנןאיתא דהא קי"ל אין ב"ד יכול לבטל דברי ב"ד אלא א"כ גדול ממנו בחכמה ובמנין וקא חזינא דבי דינא בתראי מקילין בהאי גזירה דפת ומתירין אותה ומתראי דהאי גזירה דפת מעיקרה היתה גזרה שאין רוב הצבור יכולין לעמן' בה וקי"ל אין גזרין גזרה אלא א"כ רוב הצבור יכולין לעמוד בה ומשו"ה לא פשטה הגזרה בכל ישראל והיינו פתן דבי דינא בתראי דהתירו גם מדברי

הפוסקים יש להם על מה שייסמוכו דהא לרבינו בעל הטורים ו"ל דעת הרא"ש ו"ל דאין חילוק בפת בין פת של פלטר לפת של בעל הבית פדאיתא בי"ד סימן קי"ב גם בסימן קל"ד כת' רבי' בעה"נ בשם הרשב"א חטין שנפל עליהן יין נסוה יטחנם ויאפם וימפרם לגוי אם הוא במקום שלא נהגו לאכול פת של גוים אבל במקום שנהגו לאכול פש"ג אין להם תקנה למוכרם לגוי וכתב מרן מוהריק"א ו"ל שפתב עוד הרשב"א ובכל מקום אסור למכור לפלטר שפת של פלטר בכל מקום נהגו בה היתר ע"כ הרי למדנו שיש שנהגים היתר בפת של בעל הבית והנח להם לישראל במה שנהגו וכ"ש בדבר שקל איסורו וכ"ש בדבר שהוא חיי נפש וכ"ש שרבה העניות' ואי אפשר לאסור לאחד ולהתיר לאחד: סימן מ שאלה חביות יין באו בספינה ובהיותה בדרך רדפו אותה שוללים וכדי להקל ממשאה שברו חמש חביות' ופעו בכל חבית פתח כדי שישכחם לזכורם בו אדם ויצא היין דרך שם לשיפולי הספינה וכן היו ממלאים בכדים ושופכים לים והיה בספינה שקים של צימוקים ונתלחלחו ביין יורנו מורה צדק אם אותן צימוקים נאסרו מחמת נגיעת הגוים ביין: תשובה פתב רבינו בעה"ט י"ד סימן קכ"ו בשם הראב"ד ו"ל ו"ל וכתב עוד שאם הגוי מערה לטיט או לאשפה או למקום לכולו אין דרוה נוסוה בכך והפל מותר בין מה שיצא לחוץ בין מה שבפנים.

וכתב מרן מהריק"א ו"ל שהרשב"א ו"ל פתב בת"ה הארוה ו"ל מדברי הראב"ד בתשובותיו בגוי המערה מפלי אל פלי שאינו הולך לאיבוד הוא שנאסר הפל א"נ אם הפל הולך לאיבוד ע"י ישראל או ע"י גוי אחר ובא גוי זה ונגע בו אע"פ שהולך לאיבוד אסור אבל אם גוי זה בעצמו שופכו לאיבוד אין נאסר דהו"ל כזורק מים בתוה הטיט וכדאמרין בפרק אין מעמידין בשמעתא דנודות היין וכלשון הזה פתב דבר זה מסורת בידי מרבתי ומאבינו שבשמים שלא התירו ביין אלא פת שפיתו בזמן ששופך אותו לאיבוד דהא נעשה בשפיתו כזורק מים לטיט דהא בטליה מחשיבותיה ושנויה מיא בעלמא ומכלל זה אתה שומע שפל יין שהגוי נוגע בו בענין אחר אע"פ שהיין הולך מעצמו לאיבוד בין שהוא הולך לאיבוד מאליו בין ע"י ישראל בין ע"י גוי אחר ובא גוי ונגע בקילוהו אסור מה שנשאר בפלי מ"ט גוי בתרא הא לא בטליה וקא מנסה ליה וכ"ש דלא ניתא ליה לגוי דניזיל לאיבוד כמעשה דידכו ע"כ והולך לאיבוד היינו שהולך למקום מלונכה פאשפה וכיוצא בה א"נ בנותן יין בזפת בשעה שמופתים את הכלים מפני שהיין מקבל זוהמא מן הזפת וכדגרסינן בירושלמי וחש לומר שמה ניסוה אין עשוי לנסוה ע"ג דבר מאוס אבל כשנשפה על גבי קרקע לא שאף הם מזלפין על גבי קרקע לפני ע"ז שלהם ומ"מ שמענו מגוי המערה מחבית למקום איבוד דמה שנשאר בכלי מותר דכח גוי דרבנן בנפק לבראי גזרו ביה רבנן דאשתאר במנא לא גזרו ביה רבנן ואי משום נצוק למה שיצא לחוץ לפלי אפילו מה שיצא חוץ אין נאסר פיון שהוא משליכו לאיבוד עכ"ל נראה לע"ד דהרשב"א אשמעין תרתי במה שפירש וכתב והולך לאיבוד היינו שהולך וכו' אשמעין חדא חומרא וחדא קולא אשמעין חומרא פששפה ע"ג קרקע סלקא דעתה אמין דהרי זה הולך לאיבוד ואין בו משום ניסוה קא משמע פיון שהם מזלפין ע"ג קרקע לפני ע"ז שלהם לא חשיב הולך לאיבוד ויש בו משום ניסוה ואשמעין קולא דכשנותן יין בזפת בשעה שמופתין הכלים כדי להסיר זוהמת הזפת ולתקן הכלים סלקא דעתה אמין דאין זה הולך לאיבוד אלא אדרבא הרי זה מועיל ומתקן בו וא"כ יש בו

משום ג'סוף קא מ'שמע לן פ'ינן ש'ה'ינן ה'ג'ינן ב'כלי ה'מ'ז'נ'פת ג'מ'אס אין ד'ר'ך ג'י'סוף ב'כ'ף
 ו'ב'נ'ד'ון ד'י'ד'ן פ'שוט ה'וא ד'מה ש'ש'ב'רו ה'ת'כ'י'ות ו'ד'אי ל'א'י'ב'וד ש'ב'רו א'ות'ן ל'ה'ק'ל מ'ע'ל'י'ה'ן אין
 ב'ו מ'ש'ום ג'י'סוף ו'ה'צ'י'מ'ו'ק'י'ן ש'נ'ת'ל'ח'לו מ'ה'י'נן ל'או מ'י'י'ן ג'ס'ף ו'מ'ת'ר'י'ן ה'ם ו'ל'א ת'י'ש'י'נ'ן
 ל'ז'מ'ר פ'י'נן ד'ג'י'סוף ח'ב'י'ב ע'ל'י'ה'ו ש'מ'א ג'ג'ע'ו ו'ג'י'ס'כו ד'ה'א ט'ר'י'ד'י ו'א'י'ן ל'ה'ם פ'נ'אי ל'נ'ס'ף ו'כ'ד'ת'נ'ן
 ב'פ'ר'ק ה'ש'ז'כ'ר ב'ל'ש'ת ש'נ'כ'נ'ס'ה ל'ע'יר ב'ש'ע'ת ש'ל'ום ח'ב'י'ו' פ'ת'ו'ח'ו' א'ס'ו'ר'ו' ו'ס'ת'ו'מ'ו'ת מ'ן'ת'רו'ת
 ב'ש'ע'ת מ'ל'ח'מ'ה א'לו ו'אל'ו מ'ן'ת'רו'ת ל'פ'י ש'א'י'ן פ'נ'אי ל'נ'ס'ף ע"כ ו'פ'ס'ק'ו פ'ל ה'פ'ו'ס'ק'י'ם פ'ה'אי
 מ'ת'נ'י': ס'י'מ'ן מ'א ט'ור י"ד ס'י'מ'ן ק"כ"א ו'ז"ל ו'א'י'ן מ'ג'ע'י'ל'י'ן ה'פ'ל'י ע'ד ש'ל'א י'ה'א ב'ן י'ו'מ'ו א'ו
 ש'י'ה'י'ו ב'מ'י'ם ש'מ'ג'ע'י'ל'י'ן ב'ו ס' פ'נ'ג'ד'ו א'ב'ל א'ם ה'וא ב'ן י'ו'מ'ו ו'א'י'ן ב'מ'י'ם ש'ש'י' פ'נ'ג'ד'ו ל'א
 ע'ל'ת'ה ל'ו ה'ג'ע'ל'ה ו'ל'א ע'וד א'ל'א א'פ'י ה'פ'ל'י ש'ה'ג'ע'י'לו ב'ת'ו'כ'ו ג'ם פ'ן נ'א'ס'ר א'ם ה'י'ה ש'ל ה'י'ת'ר
 ו'כ'ן ה'מ'ג'ע'י'ל ש'ל ב'ש'ר ל'א'כ'ו'ל ב'ו ח'ל'ב א'ו א'י'פ'כ'א צ'ר'י'ף ש'ל'א י'ה'א ב'ן י'ו'מ'ו ע"כ"ל ה'א ד'כ'ת'ב
 ר'ב'י ש'ה'מ'ג'ע'י'ל פ'ל'י ש'ל ב'ש'ר ל'א'כ'ו'ל ב'ו ח'ל'ב א'ו א'י'פ'כ'א צ'ר'י'ף ש'ל'א י'ה'א ב'ן י'ו'מ'ו ק'ש'י'א
 ד'ט'ע'מ'א מ'אי מ'צ'ר'כ'י'נ'ן ש'י'ה'א ה'פ'ל'י א'י'נו ב'ן י'ו'מ'ו א'ו ש'י'ה'ו ה'מ'י'ם ש'מ'ג'ע'י'ל ב'ה'ם ש'י'ה'א ב'ה'ם
 ס' פ'נ'ג'ד ה'פ'ל'י ה'נ'ג'ע'ל ב'ה'ם ה'ט'ע'ם ה'וא ד'א'ח'ר ש'י'פ'ל'ו'ט ה'פ'ל'י ה'נ'ג'ע'ל מ'ה ש'ב'ת'ו'כ'ו ח'ו'ז'ר ו'ב'ו'ל'ע
 מ'ה'מ'י'ם ו'כ'ש'י'ש ב'מ'י'ם ס' פ'נ'ג'ד ה'פ'ל'י פ'כ'ר נ'ת'ב'ט'ל'ה פ'ל'י'טת ה'פ'ל'י ו'כ'ש'י'ח'ז'ו'ר ל'ב'ל'ו'ע מ'ה'מ'י'
 ל'י'ת ל'ן ב'ה ד'ה'י'ת'ר'א ב'ל'ע ו'כ'ן פ'ש'ה'פ'ל'י א'י'נו ב'ן י'ו'מ'ו ד'נו'ת'ן ט'ע'ם ל'פ'ג'ם ה'וא א'פ'י א'י'ן ב'מ'י'ם
 ס' א'פ'י י'ח'ז'ו'ר ה'פ'ל'י ל'ב'ל'ו'ע מ'ה'מ'י'ם ל'י'ת ל'ן ב'ה ד'ה'י'ת'ר'א ב'ל'ע ד'נו'ת'ן ט'ע'ם ל'פ'ג'ם מ'ן'ת'ר ג'ר'א'ה
 פ'שו'ט ב'מ'ג'ע'י'ל פ'ל'י ש'ל ב'ש'ר ל'א'כ'ו'ל ב'ו ח'ל'ב א'ו א'י'פ'כ'א ד'ה'י'נ'ו ד'י'ן ד'ג'י'ם ש'ע'לו ב'ק'ד'ר'ה ש'ל
 ב'ש'ר ש'מ'ן'ת'ר ל'א'כ'ל'ם ב'כ'ו'ת'ח ד'ה'וי ג"ט ב'ר ג"ט ד'ה'ת'יר'א ו'ע'ד'י'ף מ'י'נ'ה ד'כ'ת'ב ה'ר'א"ש ב'פ'ר'ק
 פ'ל ש'ע'ה ד'ף ק"כ"ט ע"ג ו'ז"ל ו'ב'ע'ר'ב פ'ס'ח ק'ו'ד'ם ש'ע'ה ח'מ'י'ש'י'ת ד'ש'ע'ת ה'י'ת'ר ה'וא ו'מ'ן'ת'ר
 ל'ה'ג'ע'י'ל א'פ'י ב'ן י'ו'מ'ו מ'ש'ום ד'ה'וי ג"ט ב'ר ג"ט ה'ח'מ'י'ץ נו'ת'ן ט'ע'ם ב'כ'ל'י ו'ה'פ'ל'י ב'מ'י'ם ו'ח'ו'ז'ר
 ו'ג'ב'ל'ע ב'כ'ל'י ו'כ'ו'ל'ה'ו ה'י'ת'ר ו'ה'וי פ'מו ד'ג'י'ם ש'ע'לו ב'ק'ד'ר'ה ש'מ'ן'ת'ר ל'א'ו'כ'ל'ן ב'כ'ו'ת'ח ו'א'פ'י'
 ל'ד'ב'ר'י ה'מ'פ'ר'ש'י'ן ע'לו א'י'ן נ'ת'ב'ש'ל'ו ל'א ה'כ'א ש'ר'י ד'ה'ת'ם ה'ב'ש'ר ה'נ'ב'ל'ע ב'ד'ג'י'ם ח'ש'ו'ב ט'ע'ם
 פ'י ג'ב'ל'ע א'נ'כ'ל ב'א'נ'כ'ל ש'ד'ג'י'ם ר'או'י'י'ן ל'א'כ'י'ל'ה ו'ה'ב'ש'ר נו'ת'ן ב'ה'ם ט'ע'ם ל'ש'ב'ח ה'ל'פ'ך א'ס'ו'ר
 ל'א'ן'כ'לו ב'כ'ו'ת'ח א'ם נ'ת'ב'ש'לו ב'ק'ד'ר'ה א'ב'ל ה'כ'א ט'ע'ם ה'ח'מ'י'ץ ה'נ'פ'ל'ט מ'ן ה'פ'ל'י ל'מ'י'ם ו'ח'ו'ז'ר
 ו'ג'ב'ל'ע ב'ד'ו'פ'נ'י ה'פ'ל'י א'י'נו ח'ש'ו'ב ט'ע'ם פ'ש'י'ח'ז'ו'ר ו'י'פ'ל'ו'ט ב'פ'ס'ח ל'ת'ו'ף ה'ת'ב'ש'י'ל ע"כ"ל: ו'כ"כ
 ה'ת'ו'ס'פ'ו'ת ב'ס'ו'ף ע"ז ד'ף ע"ו ב'ד'ב'ור ה'מ'ת'ח'י'ל מ'פ'א'ן ו'א'י'ל'ך ל'ש'ת'ר'י'.

ו'ה'ר'י ז'ה ד'ו'מ'ה ל'ג'ד'ו'ן ד'ה'ר'א"ש מ'מ'ש ט'ע'ם ה'ב'ש'ר ה'נ'פ'ל'ט מ'ה'פ'ל'י ל'מ'י'ם ו'ח'ו'ז'ר ו'ג'ב'ל'ע ב'ד'ו'פ'נ'י
 ה'פ'ל'י א'י'נו ח'ש'ו'ב ט'ע'ם פ'ש'י'ח'ז'ו'ר ו'י'פ'ל'ו'ט ב'ש'ע'ה ש'מ'ב'ש'ל'י'ן ה'ח'ל'ב ו'ז"ל ה'ר"ן ב'פ'ר'ק פ'ל
 ש'ע'ה ו'מ'י'ה'ו א'ו'מ'ר ר' י'צ'ח'ק ז"ל ד'כ'ל'י'ם ש'מ'ג'ע'י'ל'י'ן מ'ח'מ'י'ץ א'ם מ'ג'ע'י'ל'י'ן א'ו'ת'ן ק'ו'ד'ם ז'מן
 א'י'ס'ו'ר ש'ל ח'מ'י'ץ מ'ן'ת'ר ל'ה'ג'ע'י'ל א'ו'ת'ן א'פ'י ב'נ'י י'ו'מ'ן מ'ש'ום ד'ה'וי ג"ט ב'ר ג"ט ד'ה'ת'ר ק'ו'ד'ם
 ש'ב'א ה'א'י'ס'ו'ר פ'ד'ג'י'ם ש'ע'לו ב'ק'ע'ר'ה ש'ל ב'ש'ר ש'מ'ן'ת'ר ל'א'כ'ל'ן ב'כ'ו'ת'ח: ו'א'פ'ש'ר ל'ח'ל'ק ק'צ'ת
 מ'ש'ום ד'ה'ת'ם א'י'ן ש'ם ה'א'י'ס'ו'ר ח'ל'ע'ל'יו ד'ה'י'נ'ו ב'ש'ר ב'ח'ל'ב א'ב'ל ה'כ'א מ'ע'י'ק'ר'א ח'מ'י'ץ ו'ה'ש'ת'
 ח'מ'י'ץ ע"כ"ל ה'ר'י ש'א'פ'י' ל'מ'א'ן ד'מ'ח'מ'יר ב'ח'מ'י'ץ ה'וא מ'ש'ום ד'מ'ד'מ'ה ל'י'ה ל'ב'ל'ו'ע מ'א'י'ס'ו'ר א'ב'ל
 מ'ב'ש'ר ל'ח'ל'ב א'ו א'י'פ'כ' ל'י'כ'א מ'א'ן ד'פ'ל'י'ג ד'ב'ל'ו'ע ה'י'ת'ר ה'וא.

ו'ד'ב'ר'י ה'מ'ר'ד'כ'י פ'ד'ב'ר'י ה'ר'א"ש ו'ג'ם מ'ר'ן ר'ב'י ב'ע'ל ה'ט'ו'ר'י'ם ב'ה'ל'כו'ת פ'ס'ח פ'ת'ב פ'ד'ב'ר'י
 ה'ר'א"ש ב'ס'י'מ'ן תנ"א ו'ב'ס'י'מ'ן תנ"ב: ו'אי א'פ'ש'ר ל'ז'מ'ר ד'ה'א ד'כ'ת'ב מ'ר'ן ר'ב'י ב'ע'ל ה'ט'ו'ר'י'ם
 ב'י"ד ס'י'מ'ן ק"כ"א ד'ה'מ'ג'ע'י'ל פ'ל'י ש'ל ב'ש'ר ל'א'כ'ו'ל ב'ו ח'ל'ב א'ו א'י'פ'כ'א צ'ר'י'ף ש'ל'א י'ה'א ב'ן
 י'ו'מ'ו ט'ע'ו'ת ס'ו'פ'ר ה'וא ו'צ'ר'י'ף ל'ה'י'ו'ת ו'ה'מ'ג'ע'י'ל פ'ל'י ש'ל ב'ש'ר ל'א'כ'ו'ל ב'ו ח'ל'ב א'ו א'י'פ'כ'א א'י'ן

צָרִיף שְׁלֵא יֵהָא בְּן יוֹמוּ דְהָא כְּתַב לְקַמְן בְּסֻמוּף וְאַם בְּתוּף מַעֲת לְעַת חֲמֵמוּ בּוּ אֲפִילוּ מִים
לְבַדָּם צָרִיף לְשִׁהוּת מַעֲת לְעַת לְבִשׁוּל הַמֵּיִם אַבְּל בְּכִשְׁר בְּחֻלְב אֵינוּ בְּן אִם בְּשֵׁל בְּה מִים
לְבַדָּם אַחַר בִּישׁוּל הַבֶּשֶׂר וְכֹא לְהַכְשִׁירָה לְחֻלְב אֵין צָרִיף לְשִׁהוּת מַעֲת לְעַת אַחַר בִּישׁוּל
הַמֵּיִם אֵלָא אַחַר בִּישׁוּל הַבֶּשֶׂר עַכ"ל הָרִי גַם מִדִּין זֶה בָּרוּר שֶׁהַמַּגְעִיל מִבֶּשֶׂר לְחֻלְב אוֹ
אִיפְכָא צָרִיף שְׁלֵא יֵהִיָּה הַפְּלִי בְּן יוֹמוּ וּצ"ע אַחַר יָמִים רַבִּים מְצֵאֵי לְסַמ"ק בְּסִימָן קצ"ח
כְּתַב וְז"ל פִּירַשׁ רַבֵּי בְרוּךְ פֶּשְׁבָאִין לְהַגְעִיל פְּלִים שְׁל אִיסוּר שְׁאִינְן בְּגִי יוֹמֵן צָרִיף שְׁלֵא
יֵהִיָּה בְּגִי יוֹמֵן מְשׁוּם תִּשְׁמִישׁ דְּחֲמִין אֲפִילוּ דְהֵיתֵר דְּאַם נִשְׁתַּמֵּשׁ תוּף אוֹתוּ יוֹם בְּחֲמִין
אֲפִילוּ דְהֵיתֵר כְּגוֹן מִים רוֹתְחִין הָרִי הָאִיסוּר הַנְּבֻלְע בְּפְלִי נּוֹתֵן טַעַם בְּמִים לְשִׁכּוּחַ וְחִזּוּר
וְבוֹלַע וְנַעֲשֶׂה בְּזֶה בְּן יוֹמוּ וְצָרִיף לְהַמְתִּין מַע"ל מֵאוֹתוֹ תִּשְׁמִישׁ קוֹדֵם שְׁיִגְעִילָנוּ וְדוֹקָא
פְּלִי שְׁפְלוֹעַ מֵאִיסוּר אַבְּל מֵהֵיתֵר לְהֵיתֵר כְּגוֹן מִבֶּשֶׂר לְחֻלְב אֲפִילוּ נִשְׁתַּמֵּשׁוּ בְּחֲמִין בְּאוֹתוֹ
יוֹם אֵין לְחוּשׁ מְשׁוּם דְּהוּי נ"ט בַּר נ"ט דְּהֵיתֵר וּמֵהֵאִי טַעַמָא מִבֶּשֶׂר לְחֻלְב אִם הַגְעִילוּ
אֲפִילוּ בְּן יוֹמוּ מוֹתֵר מְשׁוּם דְּהוּי נ"ט בַּר נ"ט דְּהֵיתֵר כְּמוּ גַבִּי חַמִּץ עֶרֶב פֶּסַח קוֹדֵם אֲרַבַּע
שָׁעוֹת כְּדִפְרִישׁ בְּפִנִּים גַּם הַגְעָלָה מִבֶּשֶׂר לְחֻלְב אִף לְכַתְחִילָה אִיסוּר לְהַגְעִיל שׁוּם פְּלִי בְּן
יוֹמוּ אֲפִילוּ מִבֶּשֶׂר לְחֻלְב גִּזְרָה אִטּוּ פְּלִים שְׁל אִיסוּר וְגַם נִרְאָה דַּנ"ט בַּר נ"ט גּוֹפִיָּה דְּשָׁרִי
הֵינּוּ דוֹקָא דִּיעֵבַד אַבְּל לְכַתְחִילָה אִיסוּר לְגִרוּם מִדַּקָּא מְרַגִּים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה מוֹתֵר לְאַכְלָם
בְּכוּתַח מְשַׁמֵּעַ דוֹקָא עָלוּ דִּיעֵבַד אַבְּל לְכַתְחִילָה אִיסוּר לְהַעֲלוֹתוֹן בְּקַעְרָה שְׁל בֶּשֶׂר כְּדִי
לְאַכְלָם בְּכוּתַח וְאַל תִּשְׁיַבְנִי מִפְּנֵי מָה הֵתִיר ר' בְּרוּךְ לְהַגְעִיל כְּלִי בַּע' הַפְּס' לְכַתְחִילָה
קוֹדֵם אֲרַבַּע שָׁעוֹת מְשׁוּם נ"ט בַּר נ"ט מְשׁוּם דְּהֵתֵם לְפִי שְׁעָה הוּא וְגַם לֹא מִיִּחְלָף בְּכִלֵי
שְׁל אִיסוּר כְּמוּ גַבִּי בֶּשֶׂר בְּחֻלְב.

וְכֹן לֹא קָשִׁיָּא מֵאִי דְּשָׁרִינֵן גַּבִּי הַגְעָלָה דְּבֶשֶׂר בְּחֻלְב אַע"ג דְּנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתוּף אוֹתוּ יוֹם בְּמִי
חֲמִין דְּהֵתֵם דִּיעֵבַד הוּא כְּפֶשֶׂבֱא לִישְׁאֵל עַל הַהַגְעָלָה פְּלִלָא דְּמִלְתָא לְעַנְנֵן לְכַתְחִילָה וְדִיעֵבַד
לְגַבִּי נ"ט הַפֵּל תְּלוּי בִּשְׁע' שְׁאֵלָה לְחֻלְב כְּבָר נַעֲשֶׂה נ"ט בַּר נ"ט וְהוּא שׁוֹאֵל עָלָיו אִם
מוֹתֵר מִבֶּשֶׂר לְחֻלְב אוֹ אִיפְכָא אוֹמְרִין לוֹ מוֹתֵר וְאַם קוֹדֵם שְׁנַעֲשֶׂה נ"ט בַּר נ"ט הוּא שׁוֹאֵל
עָלָיו אִם מוֹתֵר לְגִרוּם נ"ט בַּר נ"ט פְּדִי לְאַכְלוֹ מִבֶּשֶׂר בְּחֻלְב אוֹ אִיפְכָא אוֹמְרִים לוֹ לְאַסְוֵן
כְּמוּ גַבִּי דָּגִים דְּאִיסוּר לְהַעֲלוֹתוֹן לְכַתְחִילָה בְּקַעְרָה שְׁל בֶּשֶׂר כְּדִי לְאַכְלָם בְּחֻלְב וְכֹן גַּבִּי
הַגְעָלָה מֵהֵאִי טַעַמָא עַכ"ל לְמַדְנוּ דְּסַמ"ק ס"ל לְהַגְעִיל פְּלִי מִבֶּשֶׂר לְחֻלְב אוֹ אִיפְכָא אַע"ג
דְּהוּי נ"ט בַּר נ"ט דְּהֵיתֵר צָרִיף שְׁלֵא יֵהִיָּה הַפְּלִי בְּן יוֹמוּ מִתְרִי טַעַמֵי חַדָּא גִזְרָה אִטּוּ פְּלִי
אִיסוּר וְעוֹד דְּמֵאִי דְּאִמְרִין דָּגִים שְׁעָלוּ בְּקַעְרָה שְׁל בֶּשֶׂר וְכו' הוּא דוֹקָא דִּיעֵבַד וְהַכָּא
הַמַּגְעִיל פְּלִי שְׁל בֶּשֶׂר לְהַכְשִׁירוֹ לְחֻלְב הָוִי לְכַתְחִילָה אַבְּל אִם עֶבֶר וְהַגְעִיל מִבֶּשֶׂר לְחֻלְב
דְּהוּי דִּיעֵבַד מוֹתֵר וְצָרִיכִין אֲנִן לְדַעַת מַה דְּעֵתִיהָ דְּמָרְן רַבִּינוּ בַּעַל הַטּוֹר בְּהִנֵּי תְּרֵי טַעַמֵי
אִי סְבִירָא לִיה פְּסַמ"ק אוֹ לֹא וְנִרְאָה לַע"ד דְּהַטַּעַם שְׁכַתַּב סַמ"ק דַּנ"ט בַּר נ"ט דְּלֹא שָׁרִי
אַלָּא דוֹקָא דִּיעֵבַד אַבְּל לְכַתְחִין אִיסוּר לְגִרוּם וְכו' הֵאִי סְבִירָא לֹא סְבִירָא לִיה לְמָרְן בַּע"ס
דָּאִם אִיתָא דְּהֵכִי ס"ל לֹא הָוִה שְׁתִּיק מִינָהּ וְעַל כָּל פְּנִים הָוִה לִיה לְאַשְׁמַעֲיָנּוּ וְזֶה פְּשוּט
וְכֹן נִרְאָה דְּמָרְן מוֹהֲרִיק"א ו"ל ס"ל דְּדַעַת רַבִּי בַּע"ס דְּלֹא פְּסַמ"ק דְּהָא כְּתַב בְּבַדִּיק
הַבַּיִת ו"ל כְּתַב ר' יְרוּד' יְרֻקוֹת וְקוּטְנִיּוֹת שְׁנַתְּבַשְׁלוּ בְּקֻדְרָה חוֹלְבַת אַפִּי הִיא בַּת יוֹמָה
מוֹתֵר לְאַנְוֵלּוֹ בְּתִבְשִׁיל שְׁל בֶּשֶׂר וְנִרְאָה דוֹקָא דִּיעֵבַד אַבְּל לְכַתְחִין אֵין לוֹ לְבַשֵּׁל בְּכִלֵי
שְׁל חֻלְב דְּבַר שְׁרוּצָה לְאַנְוֵלּוֹ עִם בֶּשֶׂר עַכ"ל וְאַיִן דְּבָרֵיו נִרְאִין אֵלָּא לְכַתְחִין נְמִי מוֹתֵר
לְבַשְׁלָם בְּכִלֵי שְׁל בֶּשֶׂר כַּנּו"ל עַכ"ל מָרְן בַּבַּד' הַבַּיִת.

גם בב"י הביא דברי סמ"ק בזה ודחה אותם. וזה לשונו כתב סמ"ק אפי' נצלו או נתבשלו דוקא דיעבד אבל לכתחין אסור להעלותם או לבשולם בכלי של בשר כדי לאוכלם בכותח ודייק לה מדקאמר דגים שעלו בקערה בלשון דיעבד וכ"כ הגהות מיימוני' וכ"כ ר' ירו' אבל בעל התרומה כתב במפתחות דקטנית שבשול בקדירה חולבת מותר לכתחין לערוטן בקדירה של בשר ואפי' הקדירה בת יום' כמו דגים שעלו בקערה וכו' עכ"ל מדדחה מרן דברי ריר"ו וסמ"ק בפשיטות משמע דס"ל דמסקנת פל הפוסקים דלא פנותיהו ורבי' בעל הטורים בכללם.

דאם איתא דרבינו בעהט"ו ס"ל פסמ"ק וריר"ו לא הנה שתיק מוהריק"א ז"ל מלפני דבריו ודברי רבינו שדחה דברי סמ"ק מדברי בעל התרומה שכתב במפתחות דקטני' שבשול בקדירה חולבת מותר לכתחין לערוטן בקדירה של בשר וכו' צריכין תלמוד דאיכ' מאן דכתב על מרן דלא דק וזה לשון בית חדש ומ"ש ב"י דבספר התרומה חולק על סמ"ק שכתב דקטנית שבש' בקדיר' חולב' מותר לכתחין לערוטן בקערה של בשר ואפי' הקדירה בת יומה כמו דגים שעלו בקערה דמותר לאוכלן בכותח לא דק דהא לא כתב ספר התרומה שיכול לבשול לכתחילה קטנית בקדירה חולב' כדי לערוטן בקערה של בשר אלא אם בשולן פבר קאמר דהיינו דיעבד שיכול אח"כ לערוטן בקערה של בשר ואין פאן מחלוקת ועוד דדוקא כדי לאכול עם החלב והבשר בעצמו הוא דאסור לכתחילה אבל לערוטן וליתנו בכלי של חל' ובש' מותר אף לכתחילה עכ"ל ואני אומר שרי ליה מריה שחשד רבינו הגדול במלתא דלה טעי ביה בר בי רב דחד יומא אבל האמת הוא לא דק בענין והמעמיק לעיניו בדבר ימצא דיש תמיהה גדולה בדברי סמ"ק וריר"ו דאסרו לבשול ירקות בקדירה של בשר לכתחילה יש לתמוה דבע' שבשול הירקות בקדירה של בשר מה שייך לאסור לכתחילה דאז ליפא שום תערובת אסור כלל דהכל היתר גמור וא"כ לא שייך לאסור לכתחילה דוק ותשפח דהכי אמרינן בפרק כ"ה בין פבדא בין פחלא תותי בשרא שרי עילוי בשרא דיעבד איולכתחילה לא והטעם דעילוי בשרא לכתחילה לא משום רבוי דם הפבד לא נכון לצלותו עילוי בשרא שלא יזוב דם הפבד על הבשר וכן פחלא הוא הטעם שלא יזוב החלב על הבשר נמצא דמה דאסרינן לכתחילה הוא בשעיה דשיני' בההוא מעשה לתא דאיסורא ופוק דוק בדיני מליחה ותמצ' לאין מספר: ואם נפשך לאסור נ"ט בר נ"ט לכתחילה אין לה לאסור אלא בשעיה שמערב הדגי' או הירקות בכות' דאז מתערבין בר נ"ט דבשר עם החלב אז שייך לומר לכתחילה לא יערבם לאכלן יחד ואם עבר ועירבם מותר לאוכלן אבל בשעת בישול הירקות בקדירה של בשר ליפא שום חשש לתא דאיסורא כלל וא"כ מהיכא תיתי לן לאסור לכתחיל' ומשוי' הדי' רבי' הגדול מוהר"ק א דברי בעל התרומה דדייקי הדי' שכתב מותר לכתחילה לערוטן בקדיר' של בשר דמשמע דההיא שעתא שמערבן הוא דשייך חשש תערובת טעם חלב עם הבשר וכתב דאפילו הדי' מותר לכתחילה לערבן כמו דגים שעלו בקדירה של בשר נמצא דקשיא ליה לסמ"ק בתרתי חדא דלא שייך למיסר לכתחין בישול הדגים דאז לית שום חשש לתא דאסורא וגם בשע' התערובת דשייך למיחש אפילו הדי' לית פאן בית מיחוש ומותר לכתחילה דהדי' דייקא סוגי' דפ' כ"ה דף קי"א ע"ב אתמ' דגים שעלו בקדירה של בשר רב אמר אסור לאוכלן בכותח ושמואל אמר מותר לאוכלן בכותח ומסקינן הלכת' דגים שעלו בקערה מותר לאוכלן בכותח גם מייתו התם עובדא

דשמואל איתו ליה דגים שעלו בקערה ואכל בכות' ועובד' דרב הונא ורב חניא בר אשי
דאיתו ליה דגים שעלו בקערה ואכל בכותח פל הסוגיא מוכחא דמסתמ' לית חשש
למיסר בהאי מלתא לכתחילה ואם איתא לא הנה שתיק תלמודא מלאשמעינו והכי הנה
ליה למימר דגים שעלו בקערה של בשר ונתנם בכותח מותר לאוכלם דהיה שעתא הוא
דאיפא למיסר לכתחילה ובספר פרישה ודרישה בדרישה הליץ בעד מרן מוהריק"א ז"ל
ונו"ל שוב עינתי במפתחות דבעל התרומה שכתב בלשון הזה בסימן ס"א וכן קטנית
שבשלם בקדרה חולבת מותרת לערותו בקדרה של בשר ואפילו לכתחילה ואפילו
הקדרה בת יומא הפל מותר ואיפא למידק בתלת חדא למה הוצרך למכתב ואפילו
לכתחילה פשיטא דלכתחילה מותר מדכתב לפני זה מותר לערותו דמשמע לכתחילה ועוד
מאי זה דקאמר ואפילו הקדרה בת יומא טפי רבותא הנה ליה לאשמעינו אפילו הבשר
הוא בעינו מותר לערות הקטנית לתוכו פיון שאין בל' בקטני' אלא ט"ע בר נ"ט דהיתרא
וכדאמר' דגים שעלו בקערה מותר לאוכלו בכותח ועוד למה חזר לכתוב הפל מותר הרי
פבר פתב מותר לערות ומפל אלה נראה דמ"ש ואפילו לכתחילה ואפילו הקדרה בת
יומא וכו' חזר ארישא ובא לאשמעינו דלאו דוקא הוא מ"ש קטנית שבשל' וכ' דמשמע
דיעבד דזה אינו דאפילו לכתחילה מותר לבשל קטנית בקדרה חולבת כדי לערותו אח"כ
בקדרה של בשר ואפילו אותה הקדרה חולבת הוא בן יומו אפילו הכי הפל מותר לעשות
פן לכתחילה ודו"ק ונראה דכף הנה ג"כ גיר' ב"י ומשום הכי פתב אבל בעל התרומה
וכו' בלשון פלוגתא וא"ש אלא שט"ס הוא או מהמדפיסים שטענו בבור דברי בעל התרומ'
ומפח הקושיות והדייקי' שהקשתי שינו דבריו ולא הבינו תוכן דבריו ודוק הרי ברכנו
דאין דאין דעת מרן רבינו בעל הטור ז"ל פדעת סמ"ק שאסר לכתחילה נ"ט בר נ"ט א"כ
צריכין אנו לומר דמ"ש רבי' בעה"ט דאין להגעיל פלי מבשר לחלב או איפכא אלא א"כ
אינו ב"י טעמו משום אידך טעמא דסמ"ק דגזרינו מבשר לחלב אטו פלי איסור: סימן
מב פתב מרן מוהריק"א ז"ל בב"י י"ד סימן ער"ה דף שכ"ד ע"ג ז"ל ונראה מדברי
הר"מ במז"ל בפ"ז שאם שייר בין פרשה לפרשה פחות מט' אותיות לא פסל שכת' שם
יש דברים אחרים שלא נאמרו בתלמוד ונהגו בהם הסופרים וקבלה היא בידם איש מפי
איש והן שיהיו מגין השיטין וכו' ושיהיה הרינח שבין פרשה לפרשה כמו ט' אותיות
אשר אשר אשר ושתהיה בראש השיטין למעלה משירת הים וכו' פל אלו הדברים למצנה
מן המובחר ואם שינה לא פסל עכ"ל ומיהו אפשר דלא אמר דלא פסל אלא בששייר
פחות מאשר אשר ומ"מ יתנה בשייור כדי ט' אותיות קטנות אבל פל שאין בו כדי
ט' אותיות אפילו קטנות אפשר דפסול נמי הוי דכל בציר משיעור מתשעה אותיות קבלו
דלא הוי שייור עכ"ל מרן מוהריק"א ז"ל: דקדוק רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל שדקדק
בדברי הרמב"ם ז"ל דשיעור הרינח שבין הפרשיות שהוא כדי אשר אשר הוא
למצנה ולא לעכובא זה ברור בדברי הרמב"ם ז"ל: אבל מה שכתב אפשר דלא אמר דלא
פסל וכו' ומ"מ יתנה בשייור כדי ט' אותיות קטנות אבל פל שאין בו כדי ט' אותיות אפילו
קטנות אפשר דפסול נמי הוי דכל בציר משיעור ט' קבלו דלא הוי שייור עכ"ל: האי ט'
אותיות דכתב רבינו מוהריק"א ז"ל צריכא לי תלמוד מאי ט' אותיות קטנות דקאמר אי
נימא תשעה ווי"ן או ט' יודי"ן אי אפשר דא"כ קשה דהא פתב הרמב"ם בפ"ז מה' ס"ת
ננדמנה לו תיקבה בת עשר אותיות או יותר וכו' אם יכול לכתוב חציה בתוך הדף וחציה

חויז לדף כותב ואם לאו מניח המקו' פנוי ע"כ ובנדאי תיבה שיש בה יותר מעשר אותיות
פחמש אותיות ממנה יש שיעור יותר מט' וידי"ן או ט' ווי"ן ואם ט' יודי"ן או ט' ווי"ן הוי
שיעור רינח פרשה איה גיית המקום פנוי.

דקא פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ח אם טעה ברינח הפרשיות נכתב פתוח' סתומה או שהפסיק
והניח פנוי במקום שאין בו פרשה או שכתב פדרכו ולא הפסיק ברינח במקום הפרשה
וכו' הרי זה פסול עכ"ל הרי הרמב"ם פסל בשהניח פנוי במקום שאין בו פרשה וא"כ
בנדמנה לו תיבה בת י"א אותיות פגון ולמשפחתיכם ואין יכול לכתוב שש אותיות
ממנה בתוך הדף שצריך להניח המקום פנוי הרי יש בו שיעור ט' וידי"ן או ט' ווי"ן שהוא
שיעור רינח של פרשה ופסול לפי דברי רבינו מוהריק"א ז"ל וי"ל דקא דכתב רבינו
מוהריק"א ז"ל דשיעור רינח שבין פרשה לפרשה ט' אותיות קטנות האי קטנות לאו
דוקא הוא אלא ר"ל שלש תיבות משלש שלש אותיות שיש בהם אותיות קטנות פגון
יגש יגש וקרי להו קטנות בסתם משו' דרנבם קטנו' ורנבו פכולו אי נמי מאי קטנות
בינוניות וקרי להו קטנו' בערך השלש שיני"ן שבאשר אשר אשר שהשי"ן היא הגדול'
שבכל אותיו' האלפא ביתא ומן כרחין אנו לפר' פן דברי רבי' מוהריק"א מדסיים רבינו
ונכתב אבל כל שאין בו פדי ט' אותי' אפי' קטנו' אפשר דפסול נמי הוא מדקאמר בלשון
אפשר דפסול משמע דהאי פסול לא בריר ליה אפילו דליכא פדי תשעה אותיות קטנות
ואי אמרת האי תשעה אותיו' קטנו' היינו יודי"ן ווי"ן קשי' וכי נעל' מעיני רבי' מה שכתב
הרמב"ם בנדמנה לו תיבה יותר על עשר אותיות אם אינו יכול לכתוב חצייה בתוך הדף
שיניח המקו' פנוי דמשמע מהא דבבבצי תיבת בת עשר אותיות דלא הוי שיעור רינח פרשה
אלא ודאי האי תשעה אותיות קטנות דכתב רבינו מוהריק"א ז"ל בינוניות וכו': ושלחתי
מאי דקשיא לי בדברי רבינו מוהריק"א ז"ל להרב גדול הדור כמוהר"ר דוד גרשון נר"ו
ונה לשנו' ששלח לי לע"ד נראה לי שבמה שיש לדקד' על הרמב"ם זלה"ה שכתב ז"ל
ושיהיה הרינח שבין פרשה לפרשה כמו תשעה אותיות אשר אשר אשר עכ"ל דמאחר
שכתב שיעור הרינח תשעה אותיות למה כתב אשר אשר אשר וכי תימה דבא למעט
דלא נימא דהני תשעה אותיו' דהוו מהקטנות פגון וי"ו זי"ן יו"ד וכדומה לכך כתב אשר
שהוא מהאותיות הגדולות אפתי קשה למה נקט אותיות אשר ג"פ שהם ג' תיבות לימא
ט' אותיות פגון למשפחתיכם שהם תשעה אותיות וגדולות בתיבה אחת לכן נראה לע"ד
דהני סופרים למצוה מן המוכרח עבדי תרתי ברינח שבין פ' לפ' חדא שמשיירים שיעור
ט' אותיות גדולות אשר נעוד שמפסיקים בין ט' אותיות גדולות כל ג' שיעור תיבה א'
שנמצא שהתשעה אותיות הם ג' תיבות ולכך כתב אשר אשר אשר ג"פ באופן שסופרים
אלו משיירין בין פרשה לפרשה שיעור תשעה אותיות גדולות ושלשה קטנות שצריך
לשייר בין תיבה לתיבה שיעור אות קטנה ולישיעור זה כתב הרמב"ם ז"ל ואם שינה לא
פסל ר"ל ששייר בפחות מתשעה אותיות גדולות ושלשה קטנות לא פסל וע"ז כתב
מוהרי"ק זלה"ה ומיהו אפשר וכו' אבל כל שאין בו פדי תשעה אותיות אפילו קטנות
אפשר דפסו' נמי הוי וכו' ובנדאי דהני תשעה אותיות קטנות דבעי' לשי' הוי תשעה
אותיות קטנות שכל שלשה מהם תיבה אחת באופן שלהכשיר בשי"ו בעי תשעה אותיות
קטנות נעוד שיעור שבין שלשה תיבות בין תיבה לתיבה שיעור אות קטנה נמצא סך
השיור י"ב אותיות קטנות נעוד שיעור' כחוט השערה שבין אותיות קטנות נמצא שיעור

זה גדול יותר מנזמנה לו תיבה בת י"א אותיות ואין מקום לכתן' מקצתה בתוך הדף
שמשניר מקום חמשה אותיות מקום פנוי שאף אם יהיו כל החמש אותיות גדולות שיעור
הי"ב אותיו' קטנו' הוי שיעו' טפי ובו' יבואו דברי מרן על נכון: סימן מג מעשה פשהייתי
כותב ס"ת הנה לפני תלמיד לומד פרקו וקשהגתי לכתוב שם אלהיה אמרתי לתלמיד
שנה לומד שתוק עד שאכתוב את השם וכתבתי את השם ועוד כמו שני שיטין נסתפקתי
אם פשכתבתי את השם קדשתי אותו ואע"פ שנה נראה לע"ד שפשר הדבר אפילו הכי
כיון שקבלתי עלי לכתוב הס"ת שלי בלי שום פקפוק ולכותבו כדעת פולי עלמא אפילו
כמוהר"ר דוד גרשון נר"ו וזאת היא תשובתו ו"ל ועל השאלה בענין ההפכות בהאי
מילתא איפא תרי פלוגתא דרבנותא חדא דאיפא מאן דאמר דלא בעינן כתיב' לשם
קדושת השם אלא בשם המיוחד אבל בשאר שמות שאינם נמחקין דינם שנה לשאר ס"ת
דסגי במה שאמר בתחילת הכתיבה שהיא כותב לשם ס"ת ואיפא מאן דאמ' דכל שמות
שאינם נמחקין דינם שנה לשם המיוחד דבעי לשמה והרמב"ם ו"ל נראה דס"ל הכי
מדכתב בהלכות תפילין פ"ג ו"ל הכותב ס"ת או תפילין או מזוזה ובשעת כתיבה לא
היתה לו פונה וכתב אנפיה מן האפירות שבהן שלא לשמן פסולין לפיכך הכותב ס"ת
או תפילין או מזוזה ובשעת כתיבה לא היתה לו פונה וכתב אנפיה מן האפירות שבהן
שלא לשמן פסולין לפיכך הכותב את השם אפילו מלה ישראל שואל בשלומו לא ישיבנו
הנה כותב ב' ג' שמות הרי זה מפסיק ביניהם ומשיב עכ"ל ומדכתב ב' ג' שמות כאחד אי
הוי שם המיוחד לא אשפחן ג' יחד אבל אם נאמ' שכל שמו' שאינ' נמחקין שוין אשפחן
ג' שמו' יחד פגון בשמע ה' אלהי ה' ובי"ג מדות ה"ה אל וכי תימא דהרמב"ם ס"ל דשם
המיוחד נוקא בעינן לשמה ומשפחת לה ג' הנויות להדידי פגון ששמעת שיש סופרין
שכותבים הס"ת ומשיירין כל ההנויות ואחר גמר הס"ת כותבין כל ההנויות ביחד הא ליתא
דכלל הרמב"ם ו"ל ס"ת תפילין ומזוזה ובתפילין ובמזוזה לא אפשר למעבד הכי דהוי
שלא כסדרן ופסולין אלא ודאי כל שמות שאין נמחקין שוין ובהכי מצינו ג' שמות ביחד
שכתב הרמב"ם.

עוד איפא פלוגתא אחריתי דאיפא מ"ד דבעינן שיאמר בפיו שכותב לשם ה' ואיפא מ"ד
דבכונת הלב סגי וזה נרא' שהיא סבר' הרמב"ם זלה"ה דנראה מלשונו שהעפתקנו לעיל
וטעמא דיליף מפגול ותרומה דהוי במחשבה והשתא בנ"ד איפא כמה ספיקי ספק אם
אמר בפיו אם לא ואת"ל שלא אמר בפיו האי דאשתיק לתלמיד הוי פונת הלב ובהכי סגי
ואת"ל דלא סגי אלא בעינן בפיו דילמ' הלכת' דלא בעינן שיאמ' לשם ה' או שיכוין בלבו
אלא בשם המיוחד אבל בשם אלהי לא וכיון דאיפא כל הני ספיקי אפילו בדאורייתא
ספק ספיקא לקולא והיריעה כשרה: נאם הטרויד ומקנה רצון דוד גרשון סימן מד שאלה
ראובן לקח אשה בת בנים ובינה שבע ברכות בבית אמה ולא הכניסה לחופה ונפלו דברי
ריבות וקטטות בין ראובן ובין אשתו ראשונה וראה שאין לו נחת רוח וגם מצד אם
האשה שהיא זדונית ונתקוטטה עם אשתו הראשונה בהנמ מסובת זה גמר בדעתו לגרש
את האשה החדשה באופן שאשה זו עדין נקראת ארוסה מהו לכתוב דהגוית ארוסתי או
דהגוית אנתתי יורנו מורה צדקושכרו כפול מן השמים: וגם יורינו אם ראובן זה חייב
לפרוע לה כל מה שכתב לה בכתובה עיקר ותוספת: תשובה כתב רבינו הגדול מוהריק"א

זלה"ה בשלחנו הטוהור אה"ע סימן קכ"ו סעיף מ"ו ו"ל בגט ארוסה פותבין דהגות ארוסתי ואם פתב דהגות אנתתי פשר עכ"ל: הדין הזה הביאו מרן בב"י בשם רבי ירוחם ו"ל ו"ל בדרך קנ"ה סוף ע"א בגט ארוסה צריך לכתוב דהגות ארוסתי ואם פתב דהגות אנתתי פתב רבי ירוחם בח"ב דמעשה ב"א לפניו והכשיר וראיתו מדאמר פ"ק דקידושין הרי את אשתי הרי את ארוסתי הרי את מקודשת נראה דארוסה נקראת אשה גם בתרומת הדשן סימן רכ"ט הכשיר דייעבד וכתב עוד שם פתב הרשב"א בתשובה ונ"ל מסתברא שאם אמר להם שיכתבו גט לארוסתו ולא אמר להם שיכתבו בו דהגות אנתתי אלא שהם טעו וכתבו פן הגט פשר דארוסתו זו היא אשתו וראיה מאותה שאמרת דהרי את אשתי הרי זו מקודשת ואין אשתי כנשואתי שאילו האומר הרי את נשואתי לא שמענו שתהא מקודשת דלא תקרא נשואה עד שתבעל או עד שתפנס לחופה עכ"ל הרי למדנו דאם פתב בגט ארוסה דהגות אנתתי פשר בדיעבד ונראה לע"ד דמהראיה שהביאו הרשב"א ורבי ירוחם שמעינו דארוסתי ואנתתי כי הדדי גינהו דתנא בפ"ק דקידושין הרי את אשתי הרי את ארוסתי הרי את קנויה לי הרי זו מקודשת משמע דכי הדדי גינהו מדתנא ברישא הרי את אשתי דאי הנה דייעבד גמור הנה ליה למיתגי הרי את ארוסתי הרי את אשתי הרי זו מקודשת ומדשינה משמע פי הדדי גינהו ומה שכתב רבינו בארוסה יכתוב ארוסתי דמשמע דלכתחילה יותר טוב לכתוב ארוסתי הטעם הוא מפני הרואים דלאו פולי עלמא דינא גמירי ומשמע להו לאינשי דארוסתי לחוד ואשתי לחוד וכל היכא דאיכא לברורי בגט צריך לברר ולפיק דלכתחילה צריך לכתוב בגט ארוסה, דהגות ארוסתי ומינה נשמע לנ"ד הלשון המבורר הוא שיכתוב דהגות אנתתי מפני הרואים דלאו כ"ע דינה גמירי ומשמע להו לאינשי דבשבע ברכו' הרי היא נשואה ואע"ג שלא נכנס לחופה דהכי הוא מרגלא בפומיהו דאינשי פ' נתן שבע ברכות היום לפלונית ולא אמרי פ' פנס פלונית לחופה ומשום הכי בגדון דשאלה עדיף טפי שיכתוב בגט דהגות אנתתי דהגות לשון המבורר לעלמא פיון שהוכחנו דארוסתי היינו אשתי ויש הוכחה לזה יותר ברורה מלשון הרשב"א ו"ל שכתב שאם אמר להם שיכתבו גט לארוסתו ולא אמר להם שיכתבו בו דהגות אנתתי אלא שהם טעו וכתבו פן הגט פשר דארוסתו זו היא אשתו ע"כ מדגזר וכתב דארוסתו זו היא אשתו ולא פתב הגט פשר בדיעבד דארוסתו זו היא אשתו משמע פי הדדי גינהו ועוד איכא למיד' בדברי הרשב"א שכת' ואמ' להם שיכתבו גט לארוסתו ולא אמר להם שיכתבו בו דהגות אנתתי אלא שהם טעו וכתבו פן משמע דספיקא דשאלה הוא משום שאמר להם שיכתבו גט לארוסתו והרי זה במי שצנה שיכתבו בו דהגות ארוסתי והם טעו וכתבו בו דהגות אנתתי ומספקא ליה אי חשיב עוברים על דבריו ועל זה השיב דארוסתו זו היא אשתו ואין כאן טעות ומשמע נמי דאם אמר להם שיכתבו גט לאשתו דלכתחילה יכתבו בו דהגות אנתתי ולא הנה בו שום ספק: פלל הדברים אע"ג דהעלה מרן על שלחנו הטוהור בגט ארוסה לכתחילה יכתבו דהגות ארוסתי בגדון זה דשאלה הלשון המבורר לאינשי הוא שיכתבו לכתחילה דהגות אנתתי זהו מה שנראה לע"ד ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר: סימן מה ומענין השאלה השנית אם ראונו זה חייב לפרוע לה כל מה שכתב לה בכתובה עיקר ותוספת פתב הרמב"ם בפ"י מהל' אישות המארס את האשה ובירך ברפת חתנים ולא נתיחד עמה

בביתו עדין ארוסה היא שאין ברפת חתנים עושה הנישואין אלא פניסה לחופה עכ"ל והביא דבריו אלה רבינו בעה"ט א"ה סימן ס"ב דף כ"ו ע"ב.

וכ"כ רבינו מוהריק"א זלה"ה בא"ה סימן נ"ד סעיף ב' בלשון הרמב"ם פתב עוד הרמב"ם בפ"י מהלכות אישות המאירס את האשה וכתב לה פתובה ולא נכנסה לחופה עדין ארוסה היא ואינה נשואה שאין הפתובה עושה נישואין ואם מת או גרשה גובה עיקר פתובתה מבני חורין ואינה גובה תוסף כלל הואיל ולא פנסה וכך העלה רבינו מוהריק"א ז"ל על שלחנו הטהור בא"ה סימן נ"ד סעיף ו': למדנו מדברי הרמב"ם ורבינו מוהריק"א ז"ל ארבעה דינין האחד שאין ברפת חתנים עושה נישואין ולמדנו שפניסה לחופה היא עושה הנישואין ומהו פניסה לחופה הייחוד שמתחזק עמה וכל שלא נתיחד עמה עדין היא ארוסה ולמדנו שהמאירס את האשה וכתב לה פתובה ולא נכנסה לחופה עדין ארוסה היא ואינה נשואה שאין הפתובה עושה נישואין ולמדנו שהמאירס את האשה וכת' לה פתובה אם מת או גרשה שאינה גובה תוספת וכל הארבע דינין אלו הדין היא סברת רבינו בעה"ט ז"ל מ"ש שאין ברפת חתנים עושה נישואין הדין פתב בסימן ס"ב בשם הרמב"ם ולא חלק עליו מדלא חלק עליו משמע ודאי דהדין ס"ל ועוד דברמזים סימן ס"ב פתב סתם ז"ל אין ברפת חתנים עושה נישואין אלא פניסה לחופה משמע דמסבא דנפשיה קאמר לה ומ"ש שאין הפתובה עושה נישואין וגם מ"ש שהמאירס את האשה וכתב לה פתובה אם מת או גרשה שאינה גובה תוספת גם זה פשו' בדברי רבינו בעל הטורי' בסי' נ"ה פתב ז"ל פתב הרמב"ם המאיר את האשה וכתב לה פתובה ומת או גרשה גובה העיקר מבני חורי ואינה גובה תוספת כלל ואם לא פתב לה אפי' ק' אין לה ולא נהירא לא"א ז"ל אלא ק' ק"ק יש לה אפילו ממשעבדי אפילו לא פתב לה ותוספת אפילו מבני חרי לא גביא אפילו אם פתב לה עכ"ל הרי הרא"ש מודה להרמב"ם בכותב פתובה לארוסה וגרשה שאין לה תוספת ולפי דרכנו למדנו דס"ל להרא"ש שאין פתובה עושה נישואין ופשוט ואי קשיא לה ממעשים בכל יום שאדם מקדש לו אשה וכותב לה פתובה מהאירוסין בממון רב הרבה מאד יותר על מנה ק"ק וכשמתגרשה נותן לה כל מה שכתב לה דע דהמנהג הזה שפותר לה סוף גדול בכתובת אירוסין וכשמתגרשה נותן לה כל מה שכתב לה מדין קנס אתינא עליה שהרי אפילו בשידוכין בעלמא מתחייבין זה לזה בסוף גדול הרבה מאד יותר ממנה ק"ק וכל החוזר בו יפרע לשפנגדו הסוף שפסקו ביניה' וכשמבטל השידוכין הוא נותן לה כל מה שכתב והטעם שפך נתחייב לה וקנו מידו וכיון שנתחייב וקנו מידו הרי הוא חייב לתת מה שנתחייב שהרי המתחייב עצמו לחברו אפילו בלי שום סיבה הרי הוא חייב לתת מה שנתחייב בו הדין נמי בכתובה שפותר בין עכשיו מן האירוסין וכותבין בשטר הפתובה שנתחייב מעכשיו חייב גמור שאם יגרשנה שיתן לה כל מה שכתב לה בפתובה וקנו מידו פשוט הוא דצריך לתת מה שנתחייב אבל אם פתב לה פתובה אירוסין ולא פירש בה שאם יגרשנה שיתן לה כל מה שכתב אינו חייב לתת כי אם מנה ק"ק אבל תוספת אין לה שלא פתב לה אלא על מנת לכונס' וזהו הדין שפתבו רבותינו ז"ל ומכאן אתה דן לנושא אשה ובירך ברפת חתנים אדעתא לכונסה לחופה וקרה מקרה שלא נכנסה דעדין חשיבא ארוסה ומגרש אותה דאינו חייב בתוספת דהאי אומדנא שאמרו רבותינו דלא פתב תוספת לארוסה אלא אדעתא לכונסה הדין לאו אומדנא בלחוד אלא הדבר ברור ומפורש שלא פתב לה אלא פתובה נישואין

ובנדאי אדעתא דנישואין הוא דכתב לה: סימן מו זה הפתב שלח לי הרב כמה"ר אברהם הלוי על הקונט' שחברתי על זמן בין השמשות שהוא בתחלת הספר הזה סימן א' (סי' א' נמצא קרוע וזע"ד): האלהים האדירים נודע בשערים סיני ועוקר הרים מגלה עמלקות ומגלה סתרים רוח ה' נוסס' בו לחונר וילבן הלכות סתומות ועמומות פזוהר המאורים ובכולהו בי מדרשאי קרו עליה דין גלי רזיא ומארי חטיא טוחן ומוציא סולת נקיה וכל קר ראתה עינו שהכל בו וחושן המשפט על לבו דכנלהו סיפרי דבי רב על ימינו פחותם מושיע נרב יושב אהלים רבינו תם יהי שמו לעול' אכ"ר: ראיתי מגלה עפה בין השמים ושמי השמים כלבנה יפה וכשחר נשקפה מעולפת ספירים ואמרי' ברים פזוהר הרקיע מזהירי' ע"ד אמת בדקדוק שיעור בין השמשות והבדל בין קדש לחול במוציא שבת לא הניח זוי' שלא נתעסק בו הן בסוגיות התלמוד הן בדברי התוכנים והוכרי שמים החונים בפוכבים מודיעים לחדשים הן בתשו' הגאונים ופוסקי הלכות וסילת ובירר ויוציא לאור משפטו ודינו וצירף וזקק וחקק והעמיד דברים המצודקים דברי ר"ת שפובר שאחר שקיעת החמה שנכסת מן העין עד שיעור שלשה מילין ורביע מיל עד זין יום הוא ואחר פלות זמן זה במשך שהות שיעור ג' רביעי מיל שהם מהלך אלה ות"ק אמה הוי לילה ולהעמיד דבר זה חזון הרבה פיז ה' הטובה עליו נדחה סברת הר"מ אלא שקר ז"ל בתשו' סימן צ"ו שכתב בשם הגאונים ורבינו אברהם החסיד בנו של הרמב"ם ז"ל דשיעור שלשה רביעי מיל הלוי שאחריהם הוי לילה התחלתם משקיעת החמה שנכסת מן העין ואני אנה אני בא אחר התיר הגדול את אשר כבר עשהו אף אמנה באתי ללמד זכות להסביר דברי הגאונים ז"ל דלא קטלי קני באגמא אינון כי ידעתי שאין ידיעתי מכרעת ואף גם זאת דיילי נמי דיליה היא ומדברי מעכ"ל נתלמד לישוב קצת מתמיהותיו ואבוא בדרך קצרה למען רויז קורא בו והרוצה לעמוד בדקדוק על הפרטים ילך לו אל הר המור ושם ימצא שלחן ערוף לפני ה' בדברות קדשו של מעכ"ל לכן אקצר ואלקט אורות וראשי בשמים מראשי פרקי' ואלהי אמת יגחני בדרך אמת כי בו חפצתי אכ"ר: כתב הרי"ף ז"ל בשלהי במה מדליקין ת"ר בין השמשות ספק מן היום ומן הלילה ספק פולו מן היום ס' פולו מן הלילה מטילין אותו לחומר לשיני ימים ואיזהו בין השמשות משתשקע החמה וכו' דברי ר' יאודה וכו' ומפרש בה רבה א"ש פרוף ותני איזה בה"ש משתשקע החמה וכל זמן שפני מזרח מאדימין הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון נמי בין השמשות הכסוף העליון והשנה לתחתון לילה ומסיים בה הרי"ף הילכך משתשקע החמה איתקדיש יומא ואסור בעשיית מלאכה אמר רב יהודה אמר שמואל פוכב אחד יום שנים בה"ש שלשה לילה ע"כ: וכתב הר"ן ז"ל וז"ל הילכך משתשקע החמה איתקדיש יומא ואסור בעשיית מלאכה כרבה דהיינו תלתא רביעי מילא וא"ת דהכא משמע דמשתשקע החמה עד צאת הפוכבים ליכא אלא תלתא רביעי מילא ואילו בפסח שני תניא משקיעת החמה ועד צאת הפוכבים ד' מילין ותירץ ר"ת דשתי שקיעות הם דמשתשקע החמה דשמעתין היינו מסו' שקיעת החמה פלומר משעה שנשקע ברקיע והיא עדין כנגד חלונה ולפי שלא עברה חלונה ועדין אינה מהלכת אחורי פיפה פני רקיע מאדימין כנגד מקומה ומשקיעת החמה דתניא בפסחים היינו מתחילת שקיעת החמה שהתחילה ליפנס ברקיע נמצא מתחילת שקיעת' עד זמן בין השמשות שהוא סוף השקיע' שלשה מילין ורביע והכי מוכח בירושלמי שאין בין השמשות מתחיל עד סוף השקיעה

וכו' וכתב הרמב"ן ו"ל שנה הזמן הנזכר בכל התלמוד לתוספת שמוסיפין מחול על הקדש שאי אפשר לומר שיהיה בעוד השמש זורחת על הארץ דהא תנו ובבבלין ב"ה מתירין עם השמש ואי אפשר ג"כ שיהיה בזמן בה"ש שהרי תוספת אינו אלא עשה ובה"ש ספק פרת הוא וחיוב אשם תלוי ובשני בה"ש חטאת שמנה אלא ודאי שזמנו של תוספת היינו מתחלת השקיעה שאין השמש נראה על הארץ עד זמן בה"ש והזמן הזה שהוא שלשה מילין ורביע רצה לעשותו כולו תוספת עושה רצה לעשות מקצת ממנו בלבד עושה ובלבד שיוסיף איזה זמן שיהיה ודאי יום מחול על הקדש וא"ת תינח תוספת בתחילתו אבל תוספת ביציאתו היכי משפחת לה שזמן בה"ש אינו ראוי לתוספת שזמן הספק הוא נאסר מבה"ש ולהלן לילה גמור הוא ועד איזו שעה יהא מוסיף והולך י"ל כענין שאמרו בירושל' דברכות דגרסינו התם ובלבד דיתחמון תלתא פוכבים דדמין כחדא פוכבתא פלומר רצופין במקום אחד היו מפוזרין אסור בעשיית מלאכה משום תוספ' עכ"ל הר"ן ו"ל: ויש לדקדק על זה דפסחים והיא בפרק מי שהיה טמא דף צ"ד ע"א רבי יהודה אומר עוביו שלרקייע א' מעשרה ביום תדע כמה מהלך אדם בינוני ביום עשרה פרסאות מעלות השחר עד הגז החמה ארבעה מילין משקיעת החמה ועד צאת הכוכבים ארבעה מילין נמצא עוביו של רקיע אחד מעשרה ביום ע"כ והשתא פיון שההגז והשקיעה זמנם שנה שאור השמש מבהיק ומאיר בעולם קודם צאתו למראית העין וכן אחר שקיעתו ונעלם מן העין מבהיק ומאיר שיעור ארבעה מילין א"כ מדוע מעלות השחר ועד הגז לא הטילו בו חכמים שום ספק ודנו בו פדין יום ברור לגמרי ולא כן עשו בשקיעת השמש והעלמה מן העין עד צאת הכוכבים שעשו גבולים מקצתו השאירוהו פדין יום ומקצתו עשאוהו פדין ספק ומצינו שדבר שמצנתו ביום אם עשאו משיעלה עמוד השחר כשר דאמרי' בפ"ב דמגלה לא מלין ולא טובלי' ולא מזין וכן שומר' יום פנגד יום לא תטבול עד שתגז החמה וכולם שעשו משעלה עמוד השחר כשר ופרש"י וכולן שעשו וכ' דמעלות השחר ומא הוא אבל לפי שאין בקיאיין בו צריכין להמתין עד הגז החמה ובמפק יומא אנחנו מחלקין שיעור זה של ארבעה מילין דשלש מילין ורביע יש לו דין יום ברור פהלקתו ומתלתא רבעי מיל בתרייתא הטילו בו הספק שאם עשה בו מלאכה בשבת הוי ספק פרת ומביא אשם תלוי: ונראה ליישב שראו חז"ל להקל בעלו' השח' והעמידוהו על דינו וראו להחמיר בסוף השקיעה והכניסוהו לכלל ספק והטעם שהעושה מצוה או טבילה שזמנה ביום כשרוצה להקדים לעשותה מעלות השחר הרי הוא מדקדק ושם אל לבו ותולה עיניו לשמים לפאת מזרח ומבחין ומרגיש בעלות השחר ואינו מצוי שיטעה בכך כי בנקל אדם מבדיל ומבחין בין האור ובין החשך ואם לפעמים אפשר שיטעה וסבור שעלה עמוד השחר ואינו אלא אור הלבנה.

הנה באמת טעות זו רחוקה היא כי אור השחר מדי רגע ברגע הולך וגדל ואור הלבנה אינו מוסיף כלל וכשמבחין שאין האור מתרבה ידע ויכיר שאין זה עמוד השחר ואע"פ שעל צד הזרות אפשר שיטעה וסבור שעלה עמוד השחר ועדין לא עלה אעפ"כ אין כאן הפסד מרובה ולא איסור גדול באותם דברים שמצנתן ביום אם עשאן בלילה ועכ"פ בידו לתקן שאם מצא עצמו שטעה יחזור שנית ויעשה אותן הדברים ביום ונינקטינהו חזקא חזקא אם טעה ומל קודם שעלה עמוד השחר הא בידו לתקן שיעזור ויטיף ממנו דם ברית דהא קי"ל דמה שעשה עשוי ומילה כשרה היא וכן הכריע מרן בספר ב"י טור י"ד

סימן רס"ב ובספר ש"ך כתב דהרמב"ם סבור פן ואף דהרב בעל ש"ך חולק וסובר דמילה בלילה פסולה וצריך לחזור ולהטיף ממנו דם בר' ביום הרי הוא עצמו כתב שם דיש ליישב בדוחק דברי שפנגדו ושאר מגילי דמתניתין טבילה והזאה וטבילת שומרת יום פנגד יום אם טעו ונעשו כסבורים שעלה עמוד השחר אפילו דתימא דבעינו בהוא יום לעיפובא הרי בנקל אפשר לתמן שיתזרו לעשות ביום ברור ולכן מפני כל צדדין אלו לא נראה לחז"ל להחמיר בדין עלות השחר כלל והניחוי על מכונתו לדונו ביום ברור אכן במיפק יומא ראו חז"ל להחמיר ולהטיל במקצתו דין ספק להחמיר לפי שמצוי הרבה להיות בו עירבוביא גדולה והטעם לפי שאין דרכן של בני אדם לצפות ולהמתין להנחת דבר שמוטל עליו לעשותו ביום ולאחריו עד תכלית וגמר היום דחזקה היא שכל דבר המוטל על האדם פשוטא זמן ראוי לעשותו הוא מקדים ועוש' ואינו מניח עצמו שיפנס בעשייתו בדוחק ובצמצום יותר מדאי לאחריו עד תכלית הזמן ולא משפחת לה שאדם יאחר את מעשהו דכה"ג רק בהיותו נחפז וטרוד וכשהאדם נחפז וטרוד הרי לבו בל עמו וכיון שפן חזקה שלא דקדק לתלות עיניו לשמים ולדקדק היטב בשקיעת החמה כדי לעשות מעשהו קודם שישלמו לו מהלך ארבעה מילין ומה גם דזמן הספק הוא שיעור שלשה ריבועי מיל שהוא שיעור מועט ובשיעור מועט כזה אדם בא לידי טעו' גם מצד אחר מצד השערת מהלך אדם בינוני וכדכתבו התוספות בשילהי במה מדליקין דמספקא לן מהו אדם בינוני וניחא טפי שספק זה מצוי הרבה אליבא דר"ת שהרי צריך הוא לשער מקמי הכי כל הארבעה מילין בשיעור מהלך אדם בינוני כדי שידע ויבחין מהלך שלשה ריבועי בתרייתא וע"י פן מתרבה בהן הספק ועל פן החמירו חז"ל בדבר ואמרו שתלתא רבועי מילא בתרייתא ראוי להחמיר בהן כדין הספקות דשמא נכנס בגבול יום שאחריו: והנה רואה שישוּב ותירוץ זה עולה ומתקבל לסברת ר"ת לפי שקרוב הדבר שהאדם טועה בהשערת סוף הארבעה מילין אכן לדעת החולקים על ר"ת וסברי דתלת' רבועי מיל דזמן בה"ש מתחילין מיד אחר השקיעה קשה טובה דבתלתא מילי ורביע מיל בתרייתא דנו בהם דין לילה ושיעור זה מרובה מאד ולא עוד אלא דבתלתא רבועי מיל קמיייתא דנו בהם דין הספקות וקשה דמנן פנס האדם לבית הספק בהם הרי האדם בקי בשקיעת השמש שנעלם מן העין וישער אח"כ שלשה רבועי מיל ואינו מצוי שישערה בהשערת זמן מועט זה ואם יטעה בהשערת זמן מועט זה שלא יבחין בין מהלך אדם בינוני לשאינו בינוני הלא אין טעות זו מביאתו שיפגש בתחום של לילה שישאר שלשה רבועי מיל והם יהיו ארבעה מילין ומשהו ולמרבה אם יטעה ברביעא דמיל או בחצי מיל וכיון שפן אפתי יום ברור הוא: ואין לנו עסק לתלות בזה במחלוקת שבין חכמי ישראל ובין חכמי א"ה שהרי שיעור זה דארבעה מילין דמעלות השחר ועד ההגף ודמשקיעת עד פלות האור מן השמים הוא דבר מוסכם גם מחכמי האומות דגם איגהו דסברי שבלילה השמש מהלך תחת הארץ הו' שיערו דזוהר ואור השמש מבייק הוא בעולם ארבעה מילין קודם הגץ וארבעה מילין לאחר השקיעה וא"כ מפני מה נשתנו ד' מילין דלכתר שקיעה מארבעה מילין דקודם הגץ והו' אמת דר' יאודה דאיהו מארי דשמעתא ששמועותיו סותרות זו את זו איהו סבור דהשמש מהלך בלילה על כפיפת הרקיע וליישב שמועותיו יישב ר"ת אליבא דר' יאודה בשתי שקיעו' ושקיע' שניה היא פשמתחלת להלך על הכיפה הרי גם שנאמר לדעת חכמי האומות שהשמש מהלך בלילה מתחת

לְאָרְץ יֵשׁ לְיֹשֵׁב הַפְּרָשׁ זֶה שֶׁבֵּין שְׁתֵּי שְׂמוּעוֹת אֱלוֹ וְנִעְמִיד אוֹתָם ג"כ בְּשֵׁתֵי שְׂקִיעוֹת וְשְׂקִיעָה רֵאשׁוֹנָה הִיא כְּשֶׁנִּעְלָם גּוֹפּוֹ שֶׁל שֶׁמֶשׁ מִן הָעֵינַן וְשְׂקִיעָה שְׁנֵייהָ כְּשֶׁפֹּלָה וְעוֹבֵר גַּם אוֹרוֹ שֶׁל שֶׁמֶשׁ מִן הַשָּׁמַיִם בְּעִבּוֹר שְׁנֵי שְׁתַּקְעָה וְהִרְבָּה מֵהֲלָכוֹ תַּחַת הָאָרֶץ: וְנִרְאָה לְיֹשֵׁב דְרָאוּי לְחֻלְקָה בֵּין אַרְבָּעָה מִיַּלִּין דְקוֹנֵד'הֶנֶץ לְאַרְבָּעָה מִיַּלִּין דְלִבְתָּר הַשְּׂקִיעָה לְפִי שְׂאָנוּ הוֹלְכִין בָּזֶה אַחֵר דִּיעוֹת בְּנֵי אָדָם וְאַחֵר מְנַהֵגָם וּמְצַיְנוּ שְׁהֵיּוֹם נִתְנוּהוּ לְמֵלְאָכָה לַעֲשׂוֹת כָּל אֶחָד מֵעֲשֵׂהוּ הַצְרִיף לוֹ וְהַלִּילָה קְבַעוּהוּ לְשִׁבְיִתָּהּ וְלִנְיֻחָא וְהַכְתוּב מוֹכִיחַ כֵּן דְקֵאָמַר וְהֵיּוֹם לְמֵלְאָכָה דְמִשְׁמַע הֶזְמַן מְלָאָכָה לִיתִיָּהּ אֶלָּא בַּיּוֹם וּכְשֶׁאֵינּוּ זְמַן מְלָאָכָה לִיתִיָּהּ בְּדִין יוֹם וְקַחְזֻינָא דִנְרִיזִין מְקֻדְמִינִין לַעֲשׂוֹת מְלָאָכְתָּם מֵיַד בְּעֵלוֹ' הַשָּׁחַר לְפִי שֶׁפֹּל הַלִּילָה נִחוּ עַל מְטוֹת' וְסֵרוּחִים בְּעֵרְסוֹתָם וּמְצָאוּ מִרְגוּעַ לַנְּפִשׁוֹתָם וְלָכֵן יִשְׁפִּימוּ בַּפֶּקֶר לְהַזְדַּרֵּז לְמֵלְאָכְתָּם וְאֵע"פ שֶׁעֲדִין אֵין הָאוֹר בְּרוֹר וְאֵינּוּ רֵאוּי לְמֵלְאָכְתָּהּ מֵעֲשֵׂה אַעפ"כ מְהַנְיָא לְהוּ קִיָּמָה זֶה לְהַתְעַסֵּק בְּצָרְכֵי הַמְּלָאָכָה בְּדִבְרֵי שְׂאֵינוּ צְרִיף אִוֵר בְּרוֹר וְלֹא בְּעַי עַיִינוֹ גְדוֹל כְּדֵי שְׁבִהוּת הָאוֹר מֵתַרְבָּה יִתְחִילוּ מֵיַד בְּעֵסֵק מְלָאָכְתָּם נִמְצָא שְׁמֵיַד בְּהַתְחַלְתַּת יְצִיאַת עֲמוּד הַשָּׁחַר הֵנִי יוֹם לְפִי שֶׁרֵאוּי לְמֵלְאָכָה וְזוֹ דַּרְכָּם לַפְנוֹת בִּקְרֹא אֲכֹן בִּגְמַר הַמְּלָאָכָה לַפְנוֹת עָרַב אֵינּוּ מְזַדְרָזִין לַעֲסוֹק עַד סוֹף שִׁיכְלֶה הָאוֹר מִן הָעוֹלָם בְּעִבּוֹר שֶׁפֹּל הַיּוֹם יִגְעוּ וְנָטְרוּ בְּמֵלְאָכָה וְלָכֵן מֵיַד כְּשֶׁשְׂקִיעָה חֲמָה וּמַעֲט זְמַן אַחֵר הַשְּׂקִיעָה כְּמַהֲלֵף תִּלְתָּא רְבָעֵי מִיַּל שֶׁעֲדִין הָאוֹר מְרוּבָה בְּעוֹלָם הֵם עוֹסְקִים בְּמֵלְאָכְתָּם וְאַחֵר זֶה הֵם שׁוֹכְתִים וְנִחוּיִם מְמַלְאָכְתָּם: וְאֵע"ג דְבִרְיַשׁ הַפּוֹעֲלִים אֶמְרִינֵן דְזְמַן מְלָאָכְתָּהּ פּוֹעֲלִים הֵנִי מֵהֶנֶץ הַחֲמָה עַד יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים כְּדֵאָמַר קְרָא תִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ וְגו' יָצָא אָדָם לְפַעֲלוֹ וְגו' הִתְם מִיְיָרֵי בְּפוֹעֲלִים שְׂעוֹשֵׂינִן אֲצֵל בְּעַל הַבַּיִת כְּדֵאִתָּא שֶׁם בִּגְמִ' אַבָּל הָעוֹשֵׂה מְלָאָכְתָּהּ עֲצָמוּ הוּא מְזַדְרָז הִרְבָּה וְכַדְכָתְבוּ שֶׁם הַתּוֹס' גַּבֵּי עֲנִין בַּיַּת הַמִּקְדָּשׁ דִּהוּ עֲבָדֵי מַעֲלוֹת הַשָּׁחַר עַד יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים דְּמִשׁוּם כְּבוֹד בַּיַּת הַמִּקְדָּשׁ הוּוּ מְקֻדְמִי טָפִי אַבָּל שְׂאֵר פּוֹעֲלִים לֹא הָיוּ יוֹצְאֵין לְמֵלְאָכָה אֶלָּא מֵהֶנֶץ וְאֵילֵף וְכו' וְהִכָּא נִמִּי אֵיכָּא לְמִימַר דְּמֵלְאָכְתָּהּ הָאָדָם עֲצָמוּ הוּא מְזַדְרָז הִרְבָּה וְעוֹשֵׂה מְלָאָכָה מַעֲלוֹת הַשָּׁחַר וְעַד אַחֵר הַשְּׂקִיעָה בְּכָדֵי שְׂעוֹר שְׁלֶשָׁה רְבָעֵי מִיַּל וְזְמַן זֶה הוּא שֵׁישׁ לוֹ דִּין יוֹם וְכִינּוּן שֶׁהוּא זְמַן מוֹעֵט בְּנֻקַּל יָבֵא הָאָדָם לִיַּדֵּי טַעוּת וּמִן הַטָּעִיִּים שְׂכַתְּבוּנוּ לַעֲלִיל וְלָכֵן דָּנוּ בוֹ דִּין הַסְּפִיקוֹת.

וְהֵיּוֹם דְּפִסְחִים דִּיְהִיב שְׂעוֹר אַרְבָּעָה מִיַּלִּין מִשְׂקִיעַת הַחֲמָה וְעַד יְצִיאַת הַכּוֹכָבִים לֹא לַעֲנִינֵי אִיסוּר שַׁבַּת קֵאָמַר לָהּ אֶלָּא לַעֲנִין שְׂעוֹר עוֹבְיוֹ שֶׁל רְקִיעַ וְתַרֵּי גְנוּנֵי דִיּוֹצִיאַת כּוֹכָבִים אֵיכָּא לַעֲנִין שַׁבַּת אֵינִי מֵיַד כְּשֶׁיְהִי נִרְאִים שְׁלֶשָׁה כּוֹכָבִים בְּכָל מְקוֹם שֶׁיְהִיָּהּ בְּרַקִּיעַ הֵנִי לִילָה לַעֲנִין שַׁבַּת אֲכֹן לַעֲנִין הַשְּׁעֵר עוֹבְיוֹ שֶׁל הַרְקִיעַ צְרִיף שְׂהִיּוּ נִרְאֵין הַכּוֹכָבִים כְּשֶׁיִּטְטְרוּ אִוֵר הַשֶּׁמֶשׁ לְגַמְרֵי מִפְּאַת הַמַּעֲרָב אֲשֶׁר שֶׁם מְבַהֵיק וּמִצְרִיף אִוֵר הַשֶּׁמֶשׁ יוֹתֵר מְשָׁאֵר מְקוּמוֹת וּבֵאוֹתָהּ פְּאָה לֹא יִרְאוּ כּוֹכָבִים אֶלָּא אַחֵר עִבּוֹר אַרְבָּעָה מִיַּלִּין גְּמוּרִים מֵעַתַּת תְּחִילַת הַשְּׂקִיעָה וְאָגַב אוֹרְחִין רוּחוּנָא שְׂאֵם נִמְצָא לְחֻז' לְשֶׁבְּאִיזָה דְּבֵר לֹא דָנוּ בוֹ דִּין לִילָה רַק עַד שִׁיכְלֶה אִוֵר הַשֶּׁמֶשׁ לְגַמְרֵי אֵין מְזַה סְתִירָה לַעֲנִין שַׁבַּת שְׂקֻדְוִשְׁתַּת שַׁבַּת הִיא בְּעִבּוֹר שִׁנְחַת הַקֶּב"ה מְמַלְאָכְתָּהּ בְּעוֹלָמוֹ בְּמִיעַל שַׁבַּתָּא וְלָכֵן אֵין לָנוּ לְהַסְתַּפֵּל בְּזֶה אֶלָּא בְּזְמַן שֶׁבִנֵּי אָדָם עוֹסְקִים בְּמֵלְאָכְתָּם: וְכַפִּי מֵהַ שְׂכַתְּבוּנוּ גַּתְחַזְקָה וְנִתְלַשְׂרָה סְבַרְתַּת הַגְּאוּנִים טוֹבָא דְאַשְׁפָּחוֹן דְּנִתְנוּ סִימָן לְדְבֵר וְאֶמְרוּ דְכוֹכָב אֶחָד יוֹם שְׁנַיִם בֵּין הַשֶּׁמֶשׁ שׁוֹת ג' שְׁלֶשָׁה לִילָה וְאֵם כְּדְבָרֵי ר"ת דְקֵאָמַר דְּלֶאָחַר עִבּוֹר ד' מִיַּלִּין הוּא זְמַנּוֹ שֶׁל לִילָה קָשָׁה טוֹבָא דְבַהָּהוּא זְמַנָּא הַרְקִיעַ מִתְּמַלֵּא כּוֹכָבִים גְּדוּלִי' וְקַטְנֵי' לֵאֵין מְסַפֵּר וּמֵאֵי טִיבּוֹתָהּ

דמר שמו' שְהָיָה בְּקִי בְחִכְמַת הָאֵי צִטְטִי גִינוֹת לומר שְכִשְׁיָרְאוּ שְלֹשָׁה כּוֹכְבִים שֶׁהוּא לִילָה וְהֵלֵא אֶפְיָלוּ חֲשׂוֹכֵי הָרְאוֹת שִׁסְתַּפְּלוּ בְּרָקִיעַ יַעֲדוּן יַגִּידוּן עַל כֶּמָּה וְכֶמָּה כּוֹכְבִים שְׁנֵרְאִין לְאַחַר עָבוּר אַרְבָּעָה מִילִין דְּשִׁיעוּר זֶה דְאַרְבָּעָה מִילִין הוּא כְּשִׁכְלָה וַיַּעְבוֹר בְּהִיקוֹת אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְגִמְרֵי מֵן הָעוֹלָם וְכִשְׁעוֹבֵר בְּהִיקוֹת הַשֶּׁמֶשׁ נִרְאִים הַכּוֹכְבִים לְאִין תַּכְלִית וְהִישָׁמְעֵאלִים מִדְּקָדְקִין בְּדָבָר זֶה הֵיטֵב שֶׁבְּאַשְׁמֹרֶת הַבּוֹקֶר כְּשִׁמְתַּחֲלִיל לַעֲלוֹת הַשֶּׁחַר קוֹרִין אוֹתוֹן אֶלסֵלֵאם וּבְאוֹתָהּ שְׁעָה הַרְבֵּה כּוֹכְבִים נִרְאִים לְאִין תַּכְלִית וּבִפְנוֹת הַיּוֹם וַיַּעְבוֹר אוֹר בְּהִיקוֹת הַשֶּׁמֶשׁ לְגִמְרֵי קוֹרִין אוֹתוֹ אֶלְעִישָׁה וּבְאוֹתָהּ שְׁעָה נִרְאִים כּוֹכְבִים לְאִין מִסְפָּר וְהַזְמַן הַזֶּה שֶׁהוּא מְאֹלְסֵלֵאם עַד הַהֶגֶץ הוּא שְׁעָה וְחוֹמָשׁ שְׁעָה שֶׁהוּא שְׁיַעוּר אַרְבָּעָה מִילִין וְדַכּוֹנֹתֶיהָ הַזְמַן שֶׁיֵּשׁ מִשְׁקִיעַת הַחֲמָה עַד אֶלְעִישָׁה הוּא שְׁעָה וְחוֹמָשׁ שְׁעָה וּכְפִי מוֹנָח זֶה הַשְּׁתֵּא דְחֲזִינוּ דְשִׁמוּאֵל יְהִיב לָן סִמְּן דְכּוֹכֵב אֶחָד וְשַׁנִּי כּוֹכְבִים וְשָׁלְשָׁה כּוֹכְבִים סִמְּן זֶה הוּא כְּשִׁיִּדְקַדְקֵה הַאֵד' בְּרָקִי וְיִסְתַּפֵּל הֵיטֵב וְכְשִׁמְצֵא שְלֹשָׁה כּוֹכְבִים יֵדַע נֶאֱמָנָה שֶׁהוּא לִילָה וְאִין סִמְּן זֶה מִתְקַבֵּל אֶלָּא לְדַבְרֵי הַגְּאוּנִים שְׁאוּמְרִים דְּלְאַחַר הַשְּׁקִיעָה בְּשִׁיעוּר שְלֹשָׁה רִיבְעֵי מִילָּא הוּא לִילָה שְׁאֵז צִרְיָה הַשְּׁתַּדְלוֹת וְכִיוּן הַלֵּב הֵיטֵב לְהַסְתַּפֵּל בְּכָל צְדָדֵי הָרָקִיעַ עַד שֶׁבְּדוֹחַק אֶפְשֶׁר לוֹ לְרְאוֹת שְלֹשָׁה כּוֹכְבִים אֲבָל לְסִבְרַת ר"ת אִין סִמְּן זֶה מִתְקַבֵּל כֹּלֵל וְהַאֲמַת יַעֲיֵד לְעַצְמוֹ שְׁזוֹ רֵאֵיָה בְרוּרָה לְסִבְרַת הַגְּאוּנִים: וְכִפִּי זֶה צִרְיָכִין אֲנוּ לומר דְסִי' דְהַכְסִיף הָעֵלְיוֹן וְהַשְּׁנוּה לְתַחַתוֹן דְּהָיִי לִילָה לֵא הֵנִי כַדְקֵס"ד דְּמִשְׁמַ' שְׁיֵטֵה' וַיַּעְבוֹר אוֹר בְּהִיקוֹת הַשֶּׁמֶשׁ לְגִמְרֵי מֵן הָעוֹלָם וְכַדְבְּרֵי ר"ת אֶלָּא עַל כְּרַחֲמֵי לומר דְּהֵיְיָנוּ שְׁמַתַּמְעַט הָאוּר שְׁלֵאֲחַר הַשְּׁקִיעָה שְׁאֲחַר הַשְּׁקִיעָה הָאוּר הוֹלֵךְ וּמִתַּמְעַט מִמֶּה שֶׁהָיָה קוֹדָם הַשְּׁקִיעָה וְעַל מְעַט אוֹר זֶה הוּא דְקֹאֲמַר הַכְסִיף וְעַל כְּרַחֲמֵינוּ לומר כֵּן שְׂאָם נֹאמַר דְשִׁיעוּר דְהַכְסִיף הָיִי מִשְׁיֵטְהֵר וַיַּעְבוֹר אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ לְגִמְרֵי מֵן הָעוֹלָם וְהֵא לֵא הָיִי אֶלָּא לְבַתֵּר ד' מִילִין מֵן הַשְּׁקִיעָה קֶשֶׁה מַה שְּׁכַתְּבֵנוּ דְאִיָּה בְּתֵר הָכִי מִיִּתִּי תְלַמוּדָא לְסִמְּנָא דְיָהִיב שְׁמוּאֵל דְכּוֹכֵב אֶחָד וְכו' וְאִין לָהּ מְקוֹם לְזוּנוּג וְלְהַשְׁוֹת סִמְּן דְשִׁמוּאֵל אֶלָּא כְּשֶׁתֹּאמַר דְסִמְּן זֶה דְכּוֹכֵב אֶחָד וְכו' הוּא דְנֻקָּא כְּשִׁיְהִיָּה נִרְאָה בְּפֹא' הַמְעַרְב מְקוֹם שְׁקִיעַת הַשֶּׁמֶשׁ שֶׁהוּא שְׁיַעוּר אַרְבָּעָה מִילִין וְהוּא שְׁיַעוּר דְהַכְסִיף הָעֵלְיוֹן וְהַשְּׁנוּה לְתַחַתוֹן וְזֶה דְבַר דְּלֵא אֶפְשֶׁר דָּאָם אִיְתָּא דְסִמְּנָא דְשִׁמוּאֵל הָיִי בְּפֹאֵת הַמְעַרְב הָיָה רְאוּי לוֹ וְלְפָרַשׁ וְלְכַרֵּר דְבְרָיו כֵּן בְּפִירוּשׁ וּמְדַחְזִינָא דְסַתֵּם דְבְרָיו בְּסִמְּן זֶה מוֹכַח בְּהִידְיָא שֶׁכָּל מְקוֹם שְׁיַרְאוּ שְלֹשָׁה כּוֹכְבִים סְלִיק בִּידְיָה דְהָיִי לִילָה וְהַשְּׁתֵּא שֶׁתַּלְמוּד אַחַר שֶׁהֵבִיא סִמְּן דְהַכְסִיף לִידַע זִמְנוֹ שֶׁל לִילָה לְפִי שְׂרָאָה שְׁאִין סִמְּן זֶה בְרוּר לְכָל אָדָם וַיֵּשׁ טְעוּת וּמַחְלוּקַת בְּדָבָר דְזֶה יֹאמַר דְהָעָרֵב זֶה הָיִי הַכְסִיף וְזֶה יֹאמַר דְעַדִּין אִין הָעָרֵב זֶה בְּכָלֵל הַכְסִיף לְכֵן הֵבִיא אַח"כ סִמְּנָא דְשִׁמוּאֵל שֶׁהוּא דְבַר מְסוּר לְכָל אָדָם לְחַכְמִים וְלְטַפְּשִׁים וְכִשְׁמְסַתְפָּלִין וּמְפִירִין שִׁישׁ שְלֹשָׁה כּוֹכְבִי' יָדְעוּ נֶאֱמָנָה שֶׁהוּא לִילָה: נִשְׂאָר עָלֵינוּ לִישֹׁב לְדַעַת הַגְּאוּנִים דְהֵא אִיסוּר חֲמַץ בַּע"פ הָיִי מִתְחִילַת חֲצִי הַיּוֹם וְאִיְלָף דְהֵיְיָנוּ מִתְחִילַת שְׁעָה שְׁבִיעִית שְׁכַבְרָה הֵלְכָה הַחֲמָה וְנִרְאִית בְּכִפְתֵּת הָרָקִיעַ ו' שְׁעו' וְנִשְׂאָר ו' שְׁעו' לְהַעֲלֵם גּוֹפָה מֵן הָעֵין וְהַשְּׁתֵּא בַשְּׁלָמָא לְדַעַת ר"ת נִיחָא בְּתַחֲלִילַת שְׁבַע הָיִי חֲצִי הַיּוֹם דִּד' מִילִין דְקוֹדָם הַגֶּץ הוּא מֵן הַיּוֹם וְכֵן אַרְבָּעָה מִילִין דְלֶאחַר הַשְּׁקִיעָה הָיוּ מֵן הַיּוֹם נִמְצָא שֶׁהוּא חֲצִי הַיּוֹם בְּדַקְדוּק וְשִׁיעוּר תִּלְתָּא רִבְעֵי מִיל דִּלְר"ת שֶׁהוּא שְׁיַעוּר בֵּין הַשְּׁמַשׁוֹת רְאוּי הָיָה לִידוֹן כְּדִין יוֹם גִּמּו' אֶלָּא שְׁעֶשְׂאוּהוּ סָפְק וְכַדְכַתְּבֵנוּ טַעְמָא לְעִיל אֲכַן לְסִבְרַת הַגְּאוּנִים קֶשֶׁה טוֹבָא דְאִין תַּחֲלִילַת שְׁעָה שְׁבִיעִית דְעָרַב פֶּסַח אֵינָה חֲצִי הַיּוֹם שֶׁהָיִי יֵשׁ מִלְפָּנֵי הַהֶגֶץ שְׁיַעוּר שְׁעָה אַחַת וְחוֹמָשׁ

שְׁעָה שְׁנֹחֶשֶׁב מֵהַיּוֹם וְאִין אַחַר הַשְּׂקִיעָה שִׁיעוּר כְּמוֹהוּ רַק שִׁיעוּר מוֹעֵט כֹּל שֶׁהוּא דְשִׁלְשָׁה רְבָעֵי מֵיֵל וְאִיךָ יִתְחַשֵּׁב תִּחְיִילַת שְׁעָה שְׁבִיעִית מְחֻצֵי הַיּוֹם וְהָלֵא הֵיָה רְאוּי לִכְנָס הַרְבֵּה בְשַׁעָה שְׁשִׁית לְאֶסוֹר בְּהַחֲמִין שְׁיִתְחַיֶּימ אִסוּר הַחֲמִין מְחֻצֵי הַיּוֹם וְאִילָךְ וְאִיךָ חַו"ל הִקְלוּ וְדָחוּ זְמַן אִסוּר הַחֲמִין לְאַחַר מְחֻצִית הַיּוֹם וְהַקָּל בְּאִסוּרֵינָן זֶה אֵינָה תוֹרָה: וְכַיּוֹצֵא בְּזוֹ יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת עוֹד לְסַבְּרַת הַגְּאוּנִים וְ"ל שְׁזֵמַן הַקְּרַבַּת תִּמִּיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים שְׁזֵמַן שְׁחִיטָתוֹ הֵיָה מִיַּד מְפִי מִשְׁחָרֵי כְּנֹתְלֵי בְּתַחֲלַת שְׁבַע וְכַדְאָמָרְן צְלוֹתְהָ דְאֲבָרְהָם אָבִינוּ דַּתְּפִילַת מְנַחֵה הֵיָתָה מְפִי מִשְׁחָרֵי כְּנֹתְלֵי כְּדַאִיתָא בְּפָרֻק אָמַר לְהָם הַמְּמוּנָה דְּרַח כ"ח ע"ב.

וְחִימָה דְלֵא מִשְׁחָרֵי כְּנֹתְלֵי אֵלָא בְּשַׁפְכַּר הַלְכָה הַחֲמָה וְנִרְאִית בְּעוֹלָם שֶׁשׁ שְׁעוֹת גְּמוּרוֹת וְעַתִּידָה לִירְאוֹת עוֹד שֶׁשׁ שְׁעוֹת גְּמוּרוֹת וְלְפִי סַבְּרַת הַגְּאוּנִים הָרֵי אַרְבָּעָה מֵיֵלִין דְקָוָדָם הַנֵּץ נָחֲשָׁבִין מִן הַיּוֹם וְאִין כְּנָגְדָם לְאַחַר הַשְּׂקִיעָה כְּלוּם וְנִמְצָא דַּתְּחִילַת שְׁבַע דְּהַקְּרַבַּת הַקְּרַבָּן אֵינוּ בֵּין הָעַרְבִים דְּמַשְׁמַע בְּפִלְגוֹת יוֹמָא אֵלָא שְׁלִזָה יֵשׁ לְתַרְץ דְלֵא מִשְׁגַּחֲוִין בְּקַרְבָּן זֶה שִׁיְהִיָה מְכּוּוֹן בְּחֻצֵי הַיּוֹם אֵלָא שִׁיְהִיָה מְפִי יְנַטוּ צְלִילֵי עַרְב שְׁפַכַּר הַלְכָה הַחֲמָה וְנִרְאִית בְּרַקִיעַ שֶׁשׁ שְׁעוֹת וְתַרְאָה עוֹד שֶׁשׁ שְׁעוֹת וְלֵא מִשְׁגַּחֲוִין אִם כֶּבֶר עָבַר חֻצֵי הַיּוֹם וְהָכִי אָמְרֵינוּ בְּרִישׁ תְּמִיד נְשַׁחֲט אָמַר רַבָּא מַצְוָתוֹ דַּתְּמִיד מִשְׁיֵנְטוּ צְלִילֵי עַרְב מאי טַעְמָא דְאָמַר קָרָא בֵּין הָעַרְבִים בְּעֵידְנָא דְמִתְחִיל שְׁמָשׂא לְמַעַרְב וְכו' חַל פְּסַח לְהֵיוֹת בְּשַׁבַּת וְכו' מוֹקַמִי לֵיָה אַדִּינָה וְכַתְּבוּ שֵׁם הַתּוֹסָפוֹת וְ"ל וְ"ל מוֹקַמִין לֵיָה אַדִּינָה בְּשֶׁשׁ שְׁעוֹת וּמְחַצְהָ בְּרִישׁ אָמַר לְהָם הַמְּמוּנָה פָּרִיךְ וּנְיִשְׁחֻטְיָה מְפִי מִשְׁחָרֵי כְּנֹתְלֵי פִּירוּשׁ מְתַחֲיִלַת שְׁבַע וּמְשַׁנִּי מִשּׁוּם דְלֵא מְכּוּוֹנֵי עַכ"ל וְכָפִי זֶה אַע"ג דְקָבְעוּ זְמַן הַקְּרַבַּת הַקְּרַבָּן בְּתַחֲיִלַת שְׁבַע וְזֵמַן זֶה הֵיָה פָּחוֹת מְחֻצֵי הַיּוֹם אִין לְהַקְפִיד בְּכַף וּמַתּוּף כֹּף יֵשׁ לְתַרְץ קוֹשֵׁיָא קַמְיָתָא שְׁכַתֵּב הַרְמְב"ם בְּפ"א מְהִלְכוֹת חֲמִין וְ"ל אִסוּר לְאָכּוֹל חֲמִין בְּיּוֹם י"ד מְחֻצוֹת הַיּוֹם וְלַמַּעֲלָה שֶׁהוּא מְתַחִן שְׁעָה שְׁבִיעִית בְּיּוֹם וְכֹל הָאוֹכֵל חֲמִין בְּזֵמַן הַזֶּה מִן הַתּוֹרָה שְׁנֵאֵמַר לֹא תֹאכֵל עָלֶיךָ חֲמִין כְּלוּמָר עַל קְרַבָּן פְּסַח כֹּף לְמָדוּ מְפִי הַשְּׂמוּעָה בְּפִירוּשׁ דְּבַר זֶה לֹא תֹאכֵל חֲמִין מְשֻׁעָה שְׁרְאוּיָה לְשְׁחִיטַת פְּסַח שֶׁהוּא בֵּין הָעַרְבִים וְהוּא חֻצֵי הַיּוֹם עַכ"ל.

מַעֲתָה לְמָדָנוּ דְשִׁיעוּר חֻצֵי הַיּוֹם דְאִסוּר אֲכִילַת חֲמִין בְּעַרְב פְּסַח תְּלוּי בְּחֻצֵי הַיּוֹם דְּמַעַרְב שְׁמָשׂא שְׁנִירְאָה מְהִלְךָ הַשְּׁמָשׁ בְּעוֹלָם שֶׁהוּא זְמַן הַקְּרַבָּה אַע"ג דְּאֵינוּ חֻצֵי הַיּוֹם בְּכִיוּוֹן מַעֲלוֹת הַשָּׁחַר: וּמַצָּאֵנִי לְהַרְב לוי ו' חָבִיב וְ"ל בְּפִירוּשׁוֹ בְּפ"ב מְהִלְכוֹת קִידוּשׁ הַחוֹדֵשׁ שְׁמֵאֲרֵי הַרְבֵּה וּמְיִישָׁב דַּעַת הַגְּאוּנִים וְ"ל וּבַחֲתִימַת דְּבַרְיוּ כְּתָב דַּלְעַת הַרְמְב"ם וְ"ל לְעַנְיָן שַׁבַּת וְכֹל מִיֵּדִי דְאֵתִי מְנַיָה חוֹנְמָרָא זְמַן ב' הַשְּׁמָשׁוֹ מְתַחֲלֵל מִשְׂקִיעַ' הַחֲמָה וְאַע"פ שֶׁלֹא נִרְאוּ ב' כּוֹכְבֵי אֲמֵנָם לְעַנְיָן קִידוּשׁ הַחוֹדֵשׁ שְׁהַדְבַר מְסוּר לְב"ד יֵשׁ לְנוּ לְסִמּוּךְ עֲלֵיהֶם אִם לֹא נִרְאוּ שְׁנֵי כּוֹכְבִים שְׁעַדִּין הֵיָה יוֹם: וְתִמָּה אֲנִי מַמַּעַכ"ת נִר"ו שֶׁלֹא הַנְּכִיר בְּקוּנְטֵרִיסוֹ מִדְּבַרֵי הַרְלִב"ח כְּלוּם שְׁמִדְּבַרְיוּ יֵשׁ לִיִּישָׁב הַרְבֵּה מְתַמְיָהוּתָיו שֶׁל מַעַכ"ת שְׁתַּמָּה עַל דְּבַרֵי הַגְּאוּנִים סוּף דְּבַר סַבְּרַת הַגְּאוּנִים לֹא נִפְלְאָת וְלֹא רַחוּקָה הֵיא וְדְבַרֵי הַרְב הַחֲסִיד אֲבָרְהָם בְּנוֹ שֶׁל הַרְמְב"ם וְ"ל בְּרוּרִים דְּאֵזְלִי לְשִׁיטַת הַגְּאוּנִים וְכַתְּבָם הַר"ם אֵלְאִשְׁקָר בְּתַשׁוּבוֹת סִימָן צ"ו וְבוּדָאי שֶׁהֵיא דַּעַת אָבִיו הַרְמְב"ם וְהַרְלִב"ח יִיחָס דַּעַת זֶה לְהַרְי"ף וְהַרְמְב"ם וְהַרְא"ש וְכַבַּר הָרְאֵנוּ פָּנִים לְסַבְּרַת הַגְּאוּנִים יוֹתֵר מְסַבְּרַת ר"ת וּמָה גַם דְּגִדּוֹל כַּח הַמְּנַהֵג וְאִין בְּיַדְנוּ לְחַלּוֹק עַל הַמְּנַהֵג פִּינּוּן שְׁיֵשׁ לְהָם עַל מַה שְׁיִסְמוּכוּ וְעֵינֵינוּ הַרְוֹאוֹת שְׁבְכָל גְּלִילוֹת יִשְׂרָאֵל לִית דַּחַשׁ לְהָא דַּר"ת שְׁבָמוּצָאֵי שַׁבַּת בְּכָדִי שֶׁהוּא שְׁנַיִם שִׁלְשָׁה מֵיֵלִין מְדֻלָּקִין אֶת הַיָּר בְּבָתֵי כְּנִסְיוֹת וּמַעֲלוֹם לֹא מִיָּחוּ בְּהָם חֲכָמֵי הַדּוֹרוֹת דְּמִשְׁמַע

דסבירא להו שסברת הגאונים עיקר ואפילו דתימא שעדין מחלוקת שקולה היא אי כר"ת
אי כגאונים אין בידינו לבטל המנהג צא ולמד דבפרק רבי אליעזר ת"ר במקומו של רבי
אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמים לעשות פלי ברזל לצורך מילה ואמרו שם עיר
אחת הית' בא"י שהיו עושים כר"א ולא היו מתים אלא בזמן ופעם אחת גזרו שמד על
המילה ועל אותה העיר לא גזרו תו בפרק מקום שנהגו דף נ"א פי אתא ב"ב חנה אכל
דאייתרא והוא חלב שבפפיף הקיבה ובני א"י אוכלין אותו ובני בבל נוהגים בו איסור
ולבני בבל חייב עליו פרת ובפ"ק דחולין דף ח' ע"ב פי סליק רבי זירא אכל מוגרמת'
דר' ושמו' ולר' ושמו' הני גבלה.

אשר על כל אלה אין בידינו לבטל את ישראל ממנהגם פיון שיש להם ע"מ שייסמוכו
וגלילו' אלו אתרין דהרמב"ם ודהר"מ אלא שקר מה גם דכל העולם כף הם נוהגין
והמסלול בזה ורוצה להחמיר על עצמו יעשה בצניעה ועליו תבא ברכת טוב והנלע"ד
כתבתי הצעיר אברהם הלוי סימן מז תשובה ראיתי דברי מר שפתב ותקע יתד נאמן
שלא תמוט שהגאונים ז"ל פליגי על ר"ת דסבר דשתי שקיעות הווי ואני בעני תמיהא לי
טובא איף מלאו לבו לומר שהגאונים ז"ל פליגי על מה דסבר ר"ת דתרי שקיעות הווי
אחר שראה דברי הרז"ה והרשב"א ז"ל שפתבו שהגאונים ז"ל משבשי גיר' רש"י דריש
ברכו' בפסוקי ממאי דהאי ובא השמש ביאת השמש וכו' וגרסי אינהו בענין אחר ומפרשי
לה בתרי שקיעות כר"ת כמו שראה מר בקונטרסי וכ"ת דההיא הוא דוקא לענין תרומה
אבל לענין שבת לא וכדכת' כת"ר בהאי קונטרסי ששלח הא ליתא דהא בפרק במה
מדליקין פסק ר' יוחנן הלכה כר' יאודה לענין שבת והלכ' פרבי יוסי לענין תרומה שמע
מינה דשבת ותרומה שייכי אהדדי ואין לחלק ביניהם ועוד דהרשב"א הביא בריש ברכות
ברייטא דפולגתא דר' אליעזר ור' יהושע ור' מאיר ור' חגינה וכתב שר' האי גאון מפרש
לה אליבא דר' יהושע בתרי שקיעות והלכה פרבי יהושע סבר ובא השמש ביאתאורו
ומאי וטהר יומא ואיפא ביניהם שעה אחת וכמו שראה מר בקונטרסי הרי דרבינו האיי
אשר סמוך רבינו הר"מ אלא שקר על תשובתו ודחה דברי ר"ת בשתי ידים הוא רבינו
האיי בעצמו סבר כר"ת דשתי שקיעות הווי ואם נראה למר שיותר יש לסמוך על דברי
מוהר"מ אלא שקר יותר ממה לסמוך על דברי הרז"ה והרשב"א אחר המחילה מכת"ר
לא זו העיר ולא זו הדרך דאין לדחות עדות הרז"ה והרשב"א ז"ל מקמי דברי תשובת
רב דאינון מרי חטיי מחברי הלכות ועמדו על כל דברי התלמוד ועל כל דברי רבנותא
שקדמו בפירושי הלכות התלמוד לעמדו על מכון ויסוד ההלכה וחלילה וחס שיכתבו
בשם הגאונים מה שלא כתבו חלילה חליל' וחס להם דא ולא דכונתה ולא דדמי לה
ואילולי דאתבריר להו דהכי היא דעת הגאונים בירור גמור לא הווי פתבי ליה ואחר
המחילה מתחת עפר כפו' רגלי רבינו מוהר"ם אלא שקר אלה פעמים אני אומר דלא עיין
בדברי רבינו האיי גאון לדעת פונותם ולא עיין בענין כמו שצריך וסמוך על חקמתו ואגב
ריקטא ואגב חורפיה לא דק וכתב מה שכתב ודחה דברי ר"ת בשתי ידים ואני בעניי
בזכותיה דר"ת האיר הקב"ה עיני וירדתי לכוננת הגאונים שבעצור מדבריהם מוהר"ם
אלא שקר לדחות דברי ר"ת ופירשתי דבריהם ונתבררו דבריהם שאין דרכם דרכו
דמהר"ם אלא שקר ואין פונותם פונותו כמו שראה מר בקונטרסי וזה שכתבתי הנה די
להשיב לעניינינו אלא שראיתי למר דברים שלא הספימה עניינות דעתי בהם לכן צריך

אני להשיב עליהם שלא יראה שאני מודה בהם: הקשה מר קושניא עצמית ז"ל פיון שהנץ והשקיעה זמנם שנה שאור השמש מבהיק וכו' מדוע מעלות ועד הנץ לא הטילו בו חכמים שום ספק ודנו בו פדין יום ברור לגמרי ולא כן עשו בבוא השמש והעלמה וכו' שעשו בו שני גבולים מקצתו השאירוהו פדין יום ומקצתו עשאוהו פדין ספק וכו': ותיגרין מר וכתב ז"ל ונראה ליישב שראו חז"ל להקל בעלות השחר והעמידוהו על דינו וראו להחמיר בסוף השקיעה והכניסוהו לכלל ספק והטעם שהעושה מצו' או טבילה שזמנה ביום פשרוזה להקדים לעשות מעלות השחר הרי הוא מדקדק ושם אל לבו ותולה עיניו לשמים לפאת מזרח ומבחין ומרגיש בעלות השחר ואינו מצוי שיטעה בכך וכו' ואם לפעמים אפשר שיטעה וסבור שעלה עמוד השחר ואינו אלא אור הלכנה הנה באמת טעות זו רחוקה וכו' ואע"פ שעל צד הזרות אפשר שיטעה וסבור שעלה עמוד השחר ועדין לא עלה אעפ"כ אין פאן הפסד מרובה ולא איסור גדול באותן הדברים שמצונתן ביום אם עשאן בלילה ועל כל פנים יש ביזו לתקן שאם מצאו עצמו שטעה יחזור שנית ויעשה אותן הדברים ביום ע"כ אחר המחילה ממר בזה לא תיגרין מאומה אין דבריו אלה מעין תיובתיה ותיובתיה באתרה קיימא דהא תיובתיה היא מהטעם דמעלות עמוד השחר דינו פיון ברור ולית ביה שום ספק ותיגרין מר דהטעם דהעמידוהו על דינו ולית ביה ספק הוא דליכא לטעות שיסבור שעלה עמוד השחר ועדין לא עלה.

מדבריו אלה משמע ודאי משום דליכא לטעות הוא דלא הטילו בו ספק וזו תמיהא גדולה דמה ענין הטעות לספק דהספק אינו בא מחמת הטעות אלא הספק הוא בתחילת הזמן דעמוד השחר בעצמו מצד עצמו ספק אם הוא מן היום או הוא מן הלילה נמצא אפילו לא טעה ונתברר שעלה עמוד השחר תיובתיה דמר באתריה ולמה לא יהא תחילת עמוד השחר בכדי מהלך שלשה רבעי מיל ספק יום ספק לילה מידי דהנה בסוף השקיעה ולמה יהא דינו פיון ברור ונמצא לפום תיובתא דאפילו עשה מצוה דאורייתא שזמנ' ביום אחר שעל עמו' השח' בבירוי' בתו' זמן מהלך ג' רבעי מיל יהא חייב לחזור ולעשות משום ספיקא דאוריית' לחומרא נמצא דתיובתיה דמר על עלות עמוד השחר בודאי וכיון שכן אין לנו עסק לא בטעות ולא בתיקון מה שעוות דאינו ענין כלל לתיובתיה אלא עיקר תיובתיה דמר וענינה הוא לדעת דלמה לא יהא תחילת עה"ש בכדי שלשה רבעי מיל ספק מן היום ספק מן הלילה ומה נשתנה מסוף השקיעה פיון ששני זמנים אלו שוין בשיעורם ובאין שניהם מסיבה אחת ומטבע אחד ואין להאריך שיעדין אני חלש ואיני יכול להאריך: וכתב מר אם טעה ומל קודם עמוד השחר הא ביזו לתקן שיחזור ויטיף ממנו וכו' ואם אירע לו טעות זו ביום שבת אין חוזר להטיף דהא קי"ל דמה שעשה עשוי ומילה פשרה היא וכן הכריע מרן בב"י ט"ו י"ד סימן רס"ב ובספר ש"ף דהרמב"ם סבור כן ואף שהרב בעל ש"ף חולק וסובר דמילה בלילה פסולה וצריך לחזור ולהטיף ממנו דם ברית ביום מ"ש אם טעה ומל קודם עמוד השחר קי"ל דמה שעשה עשוי ומילה פשרה היא וכו' אינו אלא לא הוי מילה כלל אלא כמחתה בשר בעלמא והוא תלמוד ערוף גרסינו בפרק רבי אליעזר דמילה דף קל"ז תני רבי חייא אומר הנה רבי מאיר לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו שתי תינוקות א' למול בערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ער"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו שתי תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל של אחר השבת בשבת

שְׂרָבִי אֲלִיעֶזֶר מְחַיֵּב חֲטָאת ור' יְהוֹשֻׁעַ פּוֹטֵר הַשְּׂתֵא רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ סִיפָא דְלֹא קַעֲבִיד מְצֻנָה פּוֹטֵר רִישָׁא דְקַעֲבִיד מְצֻנָה מְחַיֵּב הָרִי בְּרוּר דְּמִילָה קוֹדֵם זְמַנָּה לָאוּ מְצֻנָה הִיא וּמִילָה אַחֵר זְמַנָּה מְצֻנָה וְגַם מְדַבְרֵי רִש"י בְּפִירוּשׁ הַמְּשֻׁנָה שֵׁם בְּרוּר דְּמִילָה קוֹדֵם זְמַנָּה לָאוּ מְצֻנָה שְׂפִי וְשִׂכַח וְיָמַל אֶת שְׂלָאֵחַר הַשֶּׁבִי בְּשִׁבְתֵי חַיִּיב דְּטַעָה בְּדַבְרֵי מְצֻנָה וְלֹא עָשָׂה מְצֻנָה הוּא וְעָבַד לִיה חַבּוּרָה שְׂלָא לְצוֹרֶךְ ע"כ: וְנִרְאֶה דְמָה שֶׁהֵבִיאוּ לְמַר לֹאמֵר דְּאִם מְל בְּלִילָה קוֹדֵם עֲמוּד הַשְּׂחַר דְּמִילָה כְּשֶׁרָה הִיא הוּא מְמַה שְׂפַתְב מְרֵן הַרִיק"א י"ד סִימָן רס"ב וְנ"ל וְהִכָּא דְעֵבֵר וְיָמַל בְּלִילָה מִפְּשֻׁטָא דְמַתְנִי מִשְׁמַע דְּאִינוּ כְּשֶׁר וְאִם כֵּן צִרִי לְהַטִּיף מִמְּנוּ דָם בְּרִית וְכ"כ הִגְהוֹת מִיָּמּוֹן וְאִם הַדְּבָר כֵּן יֵשׁ לְתַמּוּהָ עַל הַפּוֹסְקִים שְׂלָא הַזְּכִירוּהוּ וְאֶפְשָׁר שֶׁהֵם סוֹבְרִים שְׂאִינוּ צָרִיךְ לְהַטִּיף.

וְכֵן נִרְאֶה מְדַבְרֵי הָרֵא"ש שְׂפַתְב בְּפִרְק רַבִּי אֲלִיעֶזֶר דְּמִילָה שְׂפַתְב דְּקָטָן שְׂנִימוּל בְּתוֹךְ שְׂמֻנָה אִינוּ צָרִיךְ לְחַזֵּר וְלְהַטִּיף וְכֵן נִרְאֵה מִתְּשׁוּ"ה הַרְשָׁב"א שְׂאֶכְתוּב בְּסִימָן וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לֹאמֵר שֶׁמָּה שְׂשֻׁנִינוּ וְכֹלָן שְׂעָשׂוּ מִשְׁעָלָה עֲמוּד הַשְּׂחַר כְּשֶׁר דְּמִשְׁמַע שְׂאִם עָשׂוּ בְּלִילָה פְּסוּל לֹא קָאִי אֲמִילָה אֲלֵא אֲאִינְךָ עכ"ל.

וְד"ק מֵר מְדַכְתָּב שְׂאִינוּ צָרִיךְ לְהַטִּיף מִשְׁמַע מִשׁוּם דְּהוּי מִילָה כְּשֶׁרָה הִיא וְגַם דִּינִיק מִלְשׁוֹן מְרֵן שְׂפַתְב וּלְפִי זֶה צ"ל שְׂמָה שְׂשֻׁנִינוּ וְכֹלָן שְׂעָשׂוּ מִשְׁעָלָה עֲמוּד הַשְּׂחַר כְּשֶׁר דְּמִשְׁמַע שְׂאִם עָשׂוּ בְּלִילָה פְּסוּל לֹא קָאִי אֲמִילָה אֲלֵא אֲאִינְךָ ע"כ מְהָא מִשְׁמַע דַּס"ל דְּמִילָה שְׂעָשָׂא בְּלִילָה כְּשֶׁרָה.

אִיבְרָא דְהָכִי מִשְׁמַע לְכַאוּרָה לְפּוּם רִיהֶט' אֲבָל שְׂמַעֲנִי אֲדוּנִי כַּד דִּינִיקִינוּ שְׂפִיר אֲשַׁכְחָנָא דְאִין הַדְּבָרִים כְּמִשְׁמַעֲנָן הָכָא וְלֹא פִירֵשׁ שְׂפַתְבָּ עַל מָה שְׂפַתְבָּ וְכֵן נִרְאֶה מְדַבְרֵי הָרֵא"ש בְּפִרְק ר' אֲלִיעֶזֶר דְּמִילָה וְכו' וְכֵן נִרְאֶה מִתְּשׁוּבוֹת הַרְשָׁב"א שְׂאֶכְתוּב בְּסִימָן וז"ל תְּשׁוּ"ה הַרְשָׁב"א שְׂפַתְבָּ בְּסִימָן שְׂהַצְרִיכוּהוּ רּוֹפְאִים בְּקִיאִים לְמוּלוּ בְּתוֹךְ ח' מִפְּנֵי הַסְּפָנָה וַיֵּשׁ שֵׁם מוֹהֵל יִשְׂרָאֵל וְכֵן גּוּי מִי יָמוּל אוֹתוֹ וְאִם מְל אוֹתוֹ גּוּי מְהוּ מִילָתוֹ: תְּשׁוּבָה כָּל מַחְמַת הַסְּפָנָה מוֹתֵר שְׂאִין לֹךְ דְּבָר עוֹמ' בְּפִנֵי פִיקוּם הַנְּפֵשׁ וּמִיָּהוּ כָּל שְׂמָלוּ אוֹתוֹ קוֹדֵם שְׂמֻנָה אִין זֹו מִילָה אֲלֵא חַתִּיכַת בְּשֶׁר בְּעֵלְמָא וְאִין הַפְּרֵשׁ בְּזָה בֵּין גּוּי לְיִשְׂרָאֵל וְאִם לֹא גָמְרוּ אֶת הַמִּילָה כְּגוֹן שְׂנִשְׂאָרוּ עֲדִין צִיצִין הַמְּעַכְבִּין אֶת הַמִּילָה אוּ שְׂלָא פְּרַעוּ יַחְזִירוּ אַחֵר שְׂיִתְרַפָּא וַיִּטְלוּ צִיצִין וַיִּפְרַעוּ ע"י מוֹהֵל יִשְׂרָאֵל עכ"ל מְדַבְרֵי תְּשׁוּבָה זֹו דְּהַרְשָׁב"א שְׂפַתְב דְּכַשְׂלָא גָמְרוּ הַמִּילָה יַחְזִירוּ וַיִּגְמְרוּ אֶת הַמִּילָה אַחֵר שְׂיִתְרַפָּא מִשְׁמַע אֲבָל אִם גָּמְרוּ הַמִּילָה אִין צָרִיךְ לְדַבֵּר אַחֵר דְּאִם אֵיתָא דְּכַשְׂגָּמְרוּ הַמִּילָה צָרִיךְ לְהַטִּיף דָּם בְּרִית לֹא הִנָּה שְׂתִיק מִיָּנָה וּמִשׁוּם הָכִי הוּא דְּדִינִיק מְרֵן דְּהַרְשָׁב"א ס"ל דְּהַמְל בְּתוֹךְ שְׂמֻנָה אִין צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמְּנוּ דָּם בְּרִית הָרִי לְמַדְנּוּ מְדַבְרֵי תְּשׁוּבָה זֹו דְּהַרְשָׁב"א דְּהַמְל בְּתוֹךְ שְׂמֻנָה אַע"ג דְּאִין צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמְּנוּ דָּם בְּרִי אֲפִילוּ הָכִי לֹא מִשׁוּם הָכִי הִיא מִילָה הוּיָא מְצֻנָה דְּלֹא הָא בְּהָא תְּלִיא אֲלֵא הוּי כְּמַחְמָה בְּשֶׁר בְּעֵלְמָא וְא"כ דְּמָה שְׂאִינוּ צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמְּנוּ דָּם בְּרִית הוּא מִשׁוּם מְעָנוּת לֹא יוֹכַל לְתַקּוּן.

גַּם מְדַבְרֵי הָרֵא"ש ו"ל בְּפִרְק רַבִּי אֲלִיעֶזֶר דְּמִילָה דָּף קַע"ח ע"ג מְבוֹאֲרִין הַדְּבָרִים יָפָה שְׂפַתְב בְּשֵׁם ה"ג קָטָן שְׂנוּלֵד כְּשֶׁהוּא מְהוּל אִין צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמְּנוּ דָּם בְּרִית וְגַר שְׂנַתְגִּייר כְּשֶׁהוּא מְהוּל צָרִיךְ לְהַטִּיף מִמְּנוּ דָּם בְּרִית וְכַתְּב עוֹד ו"ל וְנִרְאֶה דְּהִינּוּ טַעְמָא דְּגַר כֵּינּוּ שְׂהִיָּתָה לוֹ עַרְלָה דִּין הוּא שְׂצָרִיךְ הַטְּפָה יוֹתֵר מִקָּטָן שְׂלָא הִיָּתָה לוֹ עַרְלָה.

והקש' הר"ש א"כ קטן שנימול תוף שמנה יהיה צריף הטפה פיון שהיתה לו ערל' ונימול שלא בזמנו ואינו פן מדאמרינו בשלהי פירקין דהיכא דקדם ומל של שבת בערב שבת שלא ניתנה שבת לדחות.

ועוד דגר שכולד פשהו מהול לא יהא צריף הטפה ולא פלוג ע"כ הרי ברור דאיכא מאן דאמר דקטן שנימול בתוף שמנה אין צריף הטפה ואע"ג דהוא בכלל מה ששנינו וכולן שעשו משעלה עמוד השחר פשר דמשמע שאם עשו בליילה פסול ומשמע דכי היכי דבכל אינף ששנינו צריף לחזור ולעשו' ביום הכי נמי במילה שעשה בליילה צריף לחזור ולהטיף ד"ב ביום אפילו הכי קאמר דאין צריף להטיף מטעמא דאמרינו בשלהי פירקין שלא ניתנה שבת לדחות ואע"ג דיש לדקדק ולהשיב על דבריו שגראה מהם דכל היכא דצריף הטפה ניתנה שבת לדחות עלה אין לנו עסק בזה שאינו מענייננו.

מ"מ לענייננו דצריכין אנו לדעת דיש מי שסובר דאע"ג שכל בתוף ח' שאינה מצו' אין צריף הטפה דבריו אלה מוכיחין בהדיא פה ועוד דהא השנה מילה בתוף ח' לגר שנימול בגייתו דאינה מילה כלל שהרי הקש' מקטן שנימול בתוף ח' לגר שנימול בגייתו משמע דשוין הם דכי היכי דגר שנתגיייר פשהו מהול לא הוי מילה כלל הכי נמי בקטן שנימול בתוף ח' לא הוי מילה דאי איתא דבקטן שנימול בתוף ח' הוי מילה פשרה לא הנה מקשה ולא מידי דיש לומר שאני קטן דלא צריף הטפה דהא איקיים ביה מצנת מילה מה שאין פן בגר שנימול בגייתו דלא איקיים ביה מצנת מילה כלל אלא שמע מינה פדאמרון הילכף צריף לומר דלמאן דאמר קטן שנימול בתוף ח' אין צריף הטפה הטעם משום דהוי מענות לא יוכל לתקון וכיון שכן על פרחין צריף לומר דמה שכתב רבינו הגדול מוהר"י קארו ז"ל וילפי זה צריף לומר שמה ששנינו וכולן שעשו משעלה עמוד השחר פשר דמשמע שאם עשו בליילה פסול לא קאי אמילה אלא אינף לא למימרא דמילה אפילו אם עשאה בליילה דכשרה שהרי מרן תלה דבריו אלה בדברי הרא"ש שהעתיקונו ובדברי הרשב"א שכתבנו משמע דהם הם דבריו והם הם דברי הרא"ש והרשב"א אלא הפוננה לומר דמילה אינה בכל מיני דכללא דמתניתין ביאור הדברים דפשוט הוא דכל אינף דמיתנו במתניתין אם עשאו בליילה אינו פשרים וצריף לחזור ולעשות ביום וכמו שכתב מרן מפשטא דמתני' משמ' דאינו פשר וא"כ ס"ד אמנא דכי היכי דבכל אינף דמתניתין אם עשאו בליילה צריף לחזור ולעשות ביום ומילה איתנניא בהדיהו וא"כ הכי נמי מילה שעשאה בליילה צריף לחזור ולהטיף דם ברית ביום על דא הוא דאתא מרן לאשמעין דמאי דדייקא מתניתין דאם עשו בליילה צריף לחזור ולעשות ביום לא קאי אמילה אלא אינף דמילה לא שייך בה עשייה אחרת דכבר נעשית כולה ולא מיחסרא מידי ומענות שלא יוכל לתקון הוא מה שאין פן בכל אינף דמה שעשה בליילה יש בידו לתקן לחזור ולעשותו ביום: ומה שכתב מר בטעם שהחמירו בסוף השקיעה סובר והולך על יסודו וז"ל אכן במיפק יומא ראו חז"ל להחמיר ולהטיל במקצתו דין ספק להחמיר לפי שמצוי הרבה להיות בו עירבוביניא גדולה והטעם לפי שאין דרפן של בני אדם לצפות ולהמתין להניח דבר שמנטל עליו לעשותו ביום ולאחרו עד תכלית וגמר היום דחזקה היא שכל דבר המנטל על האדם פשמוצא זמן ראוי לעשותו הוא מקדים ועושה ואינו מניח עצמו שיפנס בעשייתו בדוחק ובצמצום יותר מדאי לאחרו עד תכלית הזמן ולא משפחת לה שהאד' יאחר את מעשהו בכה"ג רק בהיותו נחפז וטרוד וכשהאדם נחפז וטרוד הרי לבו

בל עמו וכיון שכן חזקה שלא דקדק לתלות עיניו לשמים ולדקדק היטב בשקיעת החמה כפי לעשות מעשהו קודם שישלמו לו מהלף ארבעה מילין ע"כ: האמת לא ידעתי מאי דעתיה דמר במה שכתב ראו חז"ל להתמיר ולהטיל במקצתו דין ספק דמה ענין הטלת חז"ל בדבר שהוא ספק דכיון דהדבר הוא ספק הרי הוא חמור מצד עצמו ולא שינה לומר הטילו בו חז"ל חומרא ואי פוננת מר לומר דהטילו חז"ל חומרא בבין השמשות כפי שלא יבא לידי ספק וא"כ אין חומרתו מצד עצמו הא לימא דהא קי"ל העושה מלאכה בבין השמשות מביא אשם תלוי וכיון שכן הרי הוא ספקא דאורייתא מצד עצמו שמיא עליו אשם תלוי ונתן מר טעם לדבריו וכתב לפי שמוציא הרבה להיות בו ערבוּבָיָא וכו' ומה היא הערבוּבָיָא כתב מר לפי שאין דרכן של בני אדם לאחר את מעשהו דחזקה היא שהאדם מקדים לעשות את מעשהו וכו' רק בהיותו נחפז וכו' ואז לבו בל עמו נמצא לפי דעתיה דמר משום אותו אדם דלבו בל עמו החמירו בסוף השקיעה לדונה בספק ועל זה אני תמה דכיון דחזקת כל אדם אינו מאחר את מעשהו אין ראוי לחז"ל להתמיר בדבר דכלל גדול בידינו דלא גזרי רבנן אלא בדבר דשכיח וכיון דאמר מר חזקה דכולי עלמא אין מאחרין מעשיהם א"כ הרי מה דשכיח הוא חזקה דכולי עלמא וכיון שכן אין להם לחז"ל לגזור ולהחמיר אפולי עלמא משום אחד דלא שכיח דלבו בל עמו אטו בשופטני עסקינן זו אינה מידת חז"ל ועוד תמיהא גדולה דלפי דברי מר אלו סוף השקיעה היא חומרא דרבנן משום הערבוּבָיָא דשכיח בה והא לימא דהא קי"ל העושה מלאכה בבין השמשות חייב אשם תלוי ובתרי בין השמשות חייב קרבן חטאת ושמנה ואיך אפשר להביא קרבן על הטלת חומרא מדחז"ל אלא הדבר בספק גמור בדבר שהוא גוף תורה ומ"ש מר וז"ל גם מהשערת אדם בינוני וכדכתבו התוס' וכו' דמספקא מהו אדם בינוני וכו' ועל פן החמירו חכמים בדבר ואמרו שתלתא רבעי מילא בתרייתא ראוי להתמיר בהן כדין הספיקות דשמא נכנס בגבול יום שאחריו ע"כ אזיל מר לשיטתו ובמה שכתבנו די לפי השערה שאני חולה ולא יכולתי להאריך: אבל הנראה לענייני בתיורוצא דתיובתיה דמר וכבר רמזתי אותו בקונטרסי שבידו והנראה לע"ד דגם בתחלת עלות השחר הוי ספק יום ספק לילה כמו בסוף השקיעה ומשום ספק זה הוא דגזרו בכל מצנה שמצונתה ביום לא יעשו עד הגנח החמה והכי דייק פירוש רש"י ז"ל במתניתין ז"ל עד הגנח החמה שיצא מספק לילה משמע דמשום ספק נגעו בה ולא יעשו עד הגנח החמה ובדאי דמשום ספק דתחלת עלות השחר הוא דליכא למימר דקודם ההגנח הוי ספק דכבר פרש"י שם וז"ל וכולן שעשו וכו' דמעלות השחר ימא הוא אבל לפי שאין הכל בקיאים בו צריכין להמתין עד הגנח החמה עכ"ל הרי דקודם ההגנח הוי יום ברור אלא דקאמר שאין הכל בקיאים בו וליכא למימר גמי דאעפ"י שהוא יום ברור אין הכל בקיאים בו דהא פולי עלמא ידעי דכד נהיר יומא ימא הוא ואפילו דרדקי ידעי אלא ודאי דמאי דכתב דאין הכל בקיאים בו הוא על זמן עלות השחר דאין הכל בקיאים בעת עלות השחר האמיתי שאין בו ספק ומשום שהוא ספק גזרו שלא יעשו עד הגנח החמה וכמו שמבואר הטעם בקונטרסי שביד מר והא דאמרן מינא אמינא לה מתניתין דייקא דקתני וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר ולא קתני וכולן שעשו מעלות השחר כדמתניא בפסחים מעלות השחר וכו' וכדכתיב בקרא מעלות השחר ותרי דייקי דייקא מתניתין חד דקתני משעלה לשון עבר משמע משעלה כבר אבל מעלות השחר לשון מקור הונה הוא משמע שהתחיל

לעלות ולא גמרה עלייתו ועוד דייקא דקתני עמוד השחר דהשחר לחוד ועמוד השחר לחוד דעמוד רוצה לומר שעלה האור כעמוד שהאיר תחתון ועליון של כפיפת הרקיע שבתחלת עלות השחר מתחיל האור להראות בעליון של כפיפת הרקיע והולך ומתפשט האור עד שיאיר גם התחתון כעמוד הזה שהוא גוף אחד ממעלה למטה אז הוא עמוד השחר והוא פנגד סוף השקיעה שקל זמן שמאיר העליון והתחתון של כפיפת הרקיע עדיין יום הוא הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון שנפסק האור ואינו גוף אחד כעמוד הני בין השמשות וכן הוא בעלות השחר אם האיר העליון של כפיפת הרקיע ולא האיר התחתון עדין לא הני עמוד השחר דאין עמוד השחר אלא כשמו פן הוא שיאיר התחתון וישנה לעליון כעמוד הזה ממעלה למטה ואל תשיבני ממה דכתיב ואנחנו עושים וכו' ואומר והיה לנו הלילה למשמר והיו למלאכה דמשמע דמעלות השחר הני יום ולפי מה שכתבנו עדין אינו יום ודאי עד עמוד השחר לא קשיא איבעי אימ' קרא לא קפיד על אותו מעט זמן לקרותו יום ואיבעי אימ' דכיון שיצא מכלל לילה לא נמנע מלקרותו יום תדע דהא בפסחים תניא מעלות השחר ועד הנץ החמה ארבע מילין ומשקיעת החמה עד צאת הפוכבים ד' מילין וקרי לאותם ד' מילין יממא ולפום קושטא דמלתא שלשה רבעי מילא מהד' מילין הוו בין השמשות ואפילו הכי לא נמנעו מלקרות' יום ע"כ אית לן למימר דלא קפדי אדמן מועט או משום דלא הני בכלל ודאי לילה קריה ליה יום: עוד ראיה למה שכתבנו בסוף פ"ב דמגלה על פיס' דוכלן שעשו משעלה עמוד השחר כשר בעי בגמ' מנא הני מילי אמר רבי זירא מהקא ואנחנו עושין במלאכ' וכו' מעלות השחר ועד צאת הפוכבים ואומר והיה לנו הלילה למשמר וגו' מאי ואומר וכי תימיה משעלה עמוד השחר לאו יממא ומפי ערבא שמשא לילי וכ' ת"ש והיה לנו הלילה למשמר והיום למלאכה ע"כ איכא למידק למה בעל התלמוד שינה מלישנא דקרא ולא נקט לישנא דקרא דהא קאי אקרא דאתא לבאר מה דכתיב בקרא מעלות השחר והכי הוה ליה למימר וכי תימא מעלות השחר לאו יממא הוא וכו' ת"ש וכו' דבשלמא אי הוה לישנא דנקט תלמודא לישנא קלילא מלישנא דקרא גיחא די"ל קוצר בלשונו מלישנא דקרא משום ותבחר לשון ערומים אבל הכא אדרבא לישנא דתלמודא ארוך יותר מלישנא דקרא שבמקום מעלות אמר משיעלה עמוד ובמה שכתבנו דיש חילוק בין עלות השחר ובין עמוד השחר מותרצא שפיר: דתשובת תא שמע באה לעקור הדחייה דוכי תימא ואי הוה נקיט לישנא דקרא ואמר וכי תימיה מעלות השחר לאו יממא וכו' היתה באה תשובת דת"ש לומר דמעלות השחר יממא הוא.

אבל השתא דנקט הדחייה במשיעלה עמוד השחר תשובת דת"ש היא ג"כ לומר דמשיעלה עמוד השחר יממא אבל מעלות השחר אינו יום ברור. פלל הדבר דאם איתא דסבירא ליה לתלמודא דמעלות השחר ומשיעלה עמוד השחר דבר אחד הם והני יום ברור לא הוה משנה דבריו מלשון הכתוב והוה בוני' יסודו בלשון הכתוב דעליה קאי לבארו ומדשנא ובנה דברי יסודו על לשון עמוד השחר משמע דלית ליה לתלמודא שהוא יום ברור אלא משיעלה עמוד השחר אבל עלות השחר אינו יום ברור וכדכתיבנא: הקשה מר על בר פלוגתיה דר"ת וז"ל אכן לדעת החולקים על ר"ת וסברי דבתלתא רבעי מילא דזמן בין השמשות מתחילין מיד אחר השקיעה קשה טובא דבתלתא מילי ורביע מיל בתרייתא דנו בהם דין לילה ושיעור זה מרובה מאד ולא עוד אלא דבתלתא רבעי מיל

קמיינתא דנו ביהו דין הספיקות וקשה דמנין יפגס האדם לבית הספק בהם הרי האדם בקי בשקיעת השמש ששנעל' מן העין וישער אח"כ ג' רבעי מיל ואינו מצוי שיטע' בהשערת זמן מועט זה ואם יטעה בהשערת זמן מועט זה שלא יבחין בין מהלך אדם בינוני לשאינו בינוני הלא אין טעות זו מביאתו שיפגש בתחומה של לילה שישער שלשה רבעי מיל והם יהיו שלשה רבעי מיל ומשהו ולמרה אם יטעה בריבוע דמיל וכיון שכן אפתי יום ברור הוא ע"כ: הנה מר הולך לשיטתו וכבר כתבנו דאין לנו עסק בטעות דאין הדבר תלוי בטעות פתב מר עוד ואין לנו עסק ליתלות בזה במחלוקת שבין חכמי ישראל ובין חכמי א"ה שהרי שיעור זה דארבעה מילין דמעלות השחר עד ההגז ודמשקיע' עד פלות האור מן השמים הוא דבר מוסכם גם מחכמי האומות וכו' וא"כ מפני מה נשתנו ארבעה מילין דלבתר השקיעה מארבעה מילין דקודם השקיעה תמיהא לי ממר פניו דמודה מר שדבר זה מוסכם גם מחכמי האומות איך תקע יתד בדברי מוהר"ם אלמשקר ו"ל שהרי כל דברי מוהר"ם מתחלתם ועד סופם שאין למציאות זה דאיפא ב' שקיעות שקיעת גוף השמש ושקיעת אורה אלא לדעת חכמי ישראל שסוברים שהשמש נכנס בענבי הרקיע אבל לדעת חכמי האומות שהגלגל הוא שחוזר ומוריד השמש למטה מהארץ אין לדבר הזה שום מציאות כלל בעולם וכבר הודו חכמי ישראל לחכמי א"ה ואין בדברי מוהר"ם בכל מה שכתב שום טעם אחר לדחות בו דברי ר"ת ואפי' ברמז אלא בכל מה שכתב בה נחית בה סליק להכריח שאין לדבר הזה שום מציאות ואפילו דברי רש"י פירשם על זה הדרך ובזה הוא שדחה דברי ר"ת בשתי ידים ומחא להו מאה עונקלי בעוכלא והשתא דמודה מר דדבר זה הוא מוסכם גם מחכמי א"ה הנה ליה לדחות דברי מוהר"ם בשתי ידים ולימחי להו מאה עונקלי בעוכלא ולקיים לא תכירו פנים במשפט ולא ליתלי בעצמו בוקי סריקי ולהכני' עצמו במשעול אשר אין דרו לנטות ימין ושמאל: ותירץ מר ו"ל ונראה ליישב דראוי לחלק בין ארבעה מילין דקודם הגז לארבע' מילין דבתר השקיעה לפי שאנו הולכין בזה אחר דיעות בני אדם ואחר מנהגם שהיום נתנוהו למלאכה והלילה קבעוהו לשכיבה ולגיחא והכתוב מוכיח דקאמר והיום למלאכה דמשמע וכו' וקחזינא דזריזין מקדימין לעשות מלאכתן מיד בעלות השחר וכו' אכן בגמר מלאכה לפנות ערב אין מזדרזין לעסוק עד שיכלה האור מן העולם וכו' ולכן אחר זמן שקיע' כמהלך תלתא רבעי מיל שעדין האור מרובה עוסקים במלאכתם ואחר זה הם שובתים ונחים ממלאכתם ע"כ והוקשה ליה למר מההיא דריש הפועלים דאמרינן שם דזמן מלאכת פועלים מהגז החמה ועד צאת הכוכבים ותירץ מר דהתם מייירי בפועלים העושין אצל בעל הבית אבל מלאכת עצמו הוא מזדרז הרבה וכדכתבו שם התוספות גבי בגין ב"ה דהו עבדי מעלות השחר עד צאת הכוכבים אבל שאר פועלים לא היו יוצאים למלאכה אלא מהגז ואילך וכו' והכא נמי איפא למימר דמלאכת אדם עצמו הוא מזדרז הרבה ועושה מלאכה מעמוד השחר ועד אחר השקיעה בכדי שלשה רבעי מיל וזמן זה הוא דיש לו דין יום ע"כ דברי מר ואני בעניי קשיא לי בהו טובא חדא מ"ש שאנו הולכים בזה אחר דיעות בני אדם לאו סברא דקרא קרי בשיל ויקרא אלהים לאור יום והגאונים דס"ל דעד שיטהר האור מן הרקיע הני מתנחי בהו סימנא ויקרא אלהים לאור יום כמבואר בדברי הר"ה בריש ברכות.

עוד קשׁיָא ליה למר מדידניה דלפי מה שחילק דההיא דתנרַח השׁמשׁ וגו' יצא אדם לפעלו
 היא בעושיִן אצל בעל הבית. א"כ היינו מדת כולי עלמא דכולי עלמא אין עושיִן מלאכתן
 ע"י עצמן אלא ע"י פועלים ואין לה אדם שעושה מלאכתו ע"י עצמו אחד מאלף ונדעתיא
 דמר דאזיל בתר דיעות בני אדם בקביעות גבול היום לית ליה למימ' אלא דאזלינן בתר
 דיעות ומנהג דרובא דעלמא ולא בתר המעט ויהיה גבול היום לדעתיה דמר מהנין הסמה
 עד צאת הפוכבים על פרתיה דמר וזה איפכא מסכרתיה דמר: עוד קשה דלפי מ"ש מר
 ונ"ל אבל העושה מלאכת עצמו הוא מודרז הרבה וכדכתבו שם התוספות גבי בנן ב"ה
 דהו עבדי מעלות השחר עד צאת הפוכבים וכו' קשיא ליה פיון דיליף לה מבנן ב"ה
 דהו עבדי מעלות השחר עד צאת הפוכבים על פרתיה צריף ליה למילף פולה מלתא וכי
 היכי דבנן ב"ה הו עבדי מעלות השחר עד צאת הפוכבים הכי נמי העושה מלאכת
 עצמו עושה עד צאת הפוכבים שפן הוא הדרף ומר לא עשה פן אלא נקט מה שפחר
 דמספיק לדעתו והשאר הניח: פתב מר ונהיא דפסחים דיהיב שיעור ארבעה מילין
 משקיעת הסמה ועד צאת הפוכבים לא לענן איסור שבת קאמר אלא לענן עוביו של
 רקיע לא ידעתי מאי פנונתיה דמר אי פנונתו לומר לא מיירי בענן שבת מה בכך פיון
 שדנו אותו פיום גמו' ממילא הוא נידון פיום גמו' בין לענן שבת בין לכל ענן שתלוי
 פיום ואי פנונתו לומר הא דאמרו משקיעת הסמה ועד צאת הפוכבים ד' מילין לא לענן
 שישב אותו זמן יום אלא דוקא לומר שעוביו של רקיע כמהלך ארבעה מילין הא ליתא
 מר תלי תניא בדלא תניא וכי רבי יהודה יליף שיעור מהלך ארבע מילין דמשקיעת הסמה
 מעוביו של רקיע רבי יהודה אתא לאשמעינן מלתא דאגדתא מעין מה שאמרו שם לקמן
 עביו של רקיע ת"ק שנה ורבי יהודה ס"ל דעוביו של רקיע כשיעור אחד מעשרה פיום
 דכלפי דס"ל דהשמש נכנס בעוביו של רקיע יליף לה משיעור קדומא ונשוכא דהוא
 אחד מעשרה פיום וזה ברור בדברי רבי יהודה דקאמר עוביו של רקיע אחד מעשרה
 פיום תדע כמה מהלך אדם בינוני פיום עשר פרסאות מעלות השחר עד הנץ הסמה
 ארבעה מילין משקיעת הסמה ועד צאת הפוכבים ארבעה מילין נמצאת עוביו של רקיע
 אחד מעשרה פיום ע"כ הרי דשיעור קדומא ונשוכא היא מלתא פסיקתא ורבי יהודה
 אתא למילף מינה לשיעור עוביו של רקיע וכו' הם דברי רב האי גאון שהביא הרמא"ש
 ו"ל כמו שפכתנו הנה הם קמי מר דוק בלשונם ותמצא כמו שפכתנו נמצא דעיקר מה
 שאמרו מעלות השחר עד הנץ הסמה ארבעה מילין ומשקיעת הסמה ועד צאת הפוכבים
 ארבעה מילין הוא לאשמעינן דהני תרי זימני הו מכלל יומא ומ"ש ותרי גונוי יציאת
 הפוכבים איפא לענן שבת איירי מיז כשיהיו נראין שלשה פוכבים בכל מקום שיהיה
 ברקיע הוי לילה אכן לענן השערת עוביו של רקיע צריף שיהיו נראין הפוכבים כשיטהר
 אור השמש לגמרי מפאת המערב וכו': אחר המחילה מכת"ר כל מה שכתב הוי דברים
 בעלמאבלא ראיה ולא עוד אלא הם איפכא מכל סוגיות התלמוד דמיררו בהכי ואיני צריף
 לכותבם ולהטריח עצמי שלא נעלם מעיני מר ועזת האהבה שאהב ללמד זכות על
 הרמא"ש ו"ל היא לחצתהו עד שיצא מהדרף הסלולה מכל אבן.

והתמיהה הגדולה על מר שכתב ו"ל וכפי מה שפכתנו נתחזקה ונתיישרה סברת הגאונים
 טובא דאשכחן דנתנו סימן דכוכב אחד יום שנים בין השמשות שלשה לילה אחר המחילה
 מכת"ר תמיהה לי טובא איף לא שות לבו לפירכא דאיתא בדברי מר הנה מר סבר דס"ל

לגאונים דמיך בשקיעת החמה תחת האפק הוא בין השמשות א"כ לפי דברי מר דסבר דהאי סימן דכוכב אַחַד יום וכו' בו נתחזקה סברת הגאונים על פְּרִיָּה דמר צ"ל מה שאמרו פּוֹכֵב אַחַד יום הוא שְׁנֵרָאָה הפּוֹכֵב קוֹדֵם שְׁקִיעַת החמה שְׁעֵדֵן החמ' זורחת שאי אפשר לו לומר פְּשֵׁרָאָה אחר שְׁשֵׁקְעָה החמה שְׁפִשְׁשֵׁקְעָה הוא כְּבָר בין השמשות.

והשני פּוֹכֵבִים שְׁעוֹשִׂין בין השמשות הוא פְּשֵׁרָאוּ מִיַּד עם שקיעת החמה ולפי זה קשׁיא טובא דְּדָבָר זֶה אין לו שום מציאות שְׁיִרָאָה פּוֹכֵב קוֹדֵם שְׁקִיעַת החמה והוא מהנמנע וגם אחר השקיעה מִיַּד הוא מהנמנע שְׁיִרָאָה בו שום פּוֹכֵב אֶפְּיֵלוּ מִן הפּוֹכֵבִי הגדולים כ"ש פּוֹכֵבִים בִּינוּנִיִּים.

עוד קשה ליה קוֹשְׁיָא עֲצָמִית דלפי סברתיה מה צריך לסימנא דהפּוֹכֵבִים לא לסימן דכוכב אַחַד ולא לסימן דשני פּוֹכֵבִים דקוֹדֵם שְׁקִיעַת הרי כל בני העולם רואין שהשמש זורחת ויִדְעִי שֶׁהוּא יום ובשקוע השמש הא אמרת דמיך הוי בין השמשות וא"כ אין אנו צריכין לסימן דכוכבים דאין לה סימן גדול וברור כסי' שְׁקִיעַת השמש שהוא ברור לעיני הכל אפילו לקצרי הראוי וכיון שכן במאי נתחזקה סברת הגאונים ומ"ש מר ואם פְּדָבְרִי ר"ת דקאמר דלאחר עבור ארבעה מילין הוא זמנו של לילה קשה טובא דבההוא זמנה הרקיע מתמלא פּוֹכֵבִי גדולים וקטנים לאין מספר ומאי טיבותיה דמר שמואל שהיה בקי בחכמת האיִצְטְגִינּוֹת לומר שְׁפִשְׁרָאוּ ג' פּוֹכֵבִים שֶׁהוּא לִילָה וכו' תמיהא לי ממר מאי קשׁיא ליה מאחר שאמרו לא פּוֹכֵבִים גדולים הנראין ביום וכו' אלא בִּינוּנִיִּים וכיון שכן כל אותן פּוֹכֵבִים הנראין קוֹדֵם עבור ארבעה מילין הם הפּוֹכֵבִים הגדולים הנראין ביום וטיבותיה דמר שמואל כְּבָר בִּירְוּהָ בְּתוֹסְפוֹת שְׁאֶפְּיֵלוּ חֲכָמֵי התלמוד נסתפקו בפּוֹכֵבִים איזה הם הבִּינוּנִיִּים ומר שמואל שהיה בקי באִיצְטְגִינּוֹת הִיא מְפִיר בָּהֶם וכ"ש במאי שנתברר לנו מדברי הרמב"ם ודברי התוֹכְנִים שהפּוֹכֵבִים הגדולים הם למאות והשְׁתָּא דְאַתִּי מר להכי אמאי לא קשׁיא ליה הִיא דְרִישׁ בְּרִכּוֹת מאי וְטַהַר טַהַר יוֹמָא ופִּירְשׁוּהָ עַד שְׁיִטְהַר הִרְקִיעַ מן האורה הנה ליה להקשות מדתנא סי' לדבר צאת הפּוֹכֵבִים והא קיימא לן דבשְׁלֵשָׁה פּוֹכֵבִים הוי לילה והלא קוֹדֵם עַת שְׁיִטְהַר הִרְקִיעַ מן האורה מתמלא הִרְקִיעַ פּוֹכֵבִים לאין מספר אלא מאי אית ליה למימר ע"כ אית ליה למימר כיון שאמרו לא פּוֹכֵבִי גדולים הנראין ביום א"כ אותן פּוֹכֵבִים שְׁנֵרָאוּ קוֹדֵם שְׁיִטְהַר הִרְקִיעַ מן האורה הם הפּוֹכֵבִים הנראין ביום.

כתב מר והישמעאלים מדקדקין בדבר זה היטב שבאשמורת הפקר כשמתחיל לעלות השחר קורין אותו אֶלְסָלָאָם ובאותה שעה הרבה פּוֹכֵבִים נראין לאין תכלית ובפנות היום ויעבור אור בהיקו' השמש לגמרי קורין אותו אלעִישָׁה ובאותה שעה נראים פּוֹכֵבִים לאין מספר והזמן הזה שיש מאלסלאם עד ההנץ הוא שיעור שעה וחומש שעה שהוא שיעור ארבעה מילין ודכונתיה הזמן שיש משקיעת החמה עד אלעִישָׁה הוא שעה וחומש שעה וכתב עוד וכפי מנח זה השתא דחזינו דשמואל יחיב לן סימן דכוכב אַחַד ושני פּוֹכֵבִים ושלש הוא פְּשֵׁרָאָה האדם ברקיע ויסתכל היטב וכשִׁמְצָא ג' פּוֹכֵבִים ידע נאמנה שהוא לילה ואין סימן זה מתקבל אלא לדברי הגאונים שאומרים דלאחר השקיעה פְּשֵׁרָאוּ שְׁלֵשָׁה רבעי מיל הוי לילה שאז צריף הסתכלות וכיוון הלב היטב להסתכל בכל צדדי הרקיע עד שפדוסק אפשר לו לראות שלשה פּוֹכֵבִים ע"כ והאמת לא ידעתי פוננתיה

דמר שזכר תפלת אלסלאם ואלעישה דהישמעאלים וכתב אחר כף מה שפכת ואיני יכול להאריף ולהשיב והנה מר הביא זמן תפלו' הישמעאלי' ורצ' מר להעזר מהם ומה שפכת אינו עגנון פלל לזמן תפלות הישמעאלי' אבל אני אבאר עיקר תפלות הישמעאלי' על מה הטבעו יש להם בפנו' היום ב' תפלו' הא' היא מה שקורין צלאת אל מגרב ר"ל שקיעת החמה והב' היא מה שקורין צלאת אלעשי ופי' אלעשי ר"ל חשיכה.

שפן פירש רבינו סעדיה גאון ז"ל ויהי בערב ויקח לכן את לאה בתו פלמא פאן פאלעשי הנה עשי פירושו חשיכה גם הרופאים קורין לסנוגרים עשי נמצא צלאת אלמגרב ר"ל תפלת השקיעה וצלאת אלעשי ר"ל תפלת החשיכה וזו ראיה גמורה לסברת האמת שהיא סברת ר"ת שבכל מקום מצינו לרבותינו שקורין סוף היום חשיכה משניות וברייתות וסוגיות וזאת התפלה של עשי של הישמעאלים היא אחר שקיעת החמה עשרים מדרגות שהיא שעה ושליש שעה שמתעכבין אחר י"ח מדרגות שהם שעה וחמש פמו שתי מדרגות נמצא שחשיכה היא אחר שעה וחמש שעה משקיע' החמה פתב מר וכפי זה צריכים אנו לומר דסי' דהכסוף העליון והשונה לתחתון הוי לילה לאו כדקס"ד וכדברי ר"ת אלא על פרח לומר דהינו שמתמעט האור שלאחר השקיעה ממה שהיה קודם השקיעה ועל מעט אור זה הוא דקאמר הכסוף מארי דאברהם יתנה בעזרו לא ידענא מאי קאמר שאם על מעט אור שמתמעט בתר השקיעה אמרו הכסוף איך יתרוץ לפי זה הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון דהא באותו עת ולאחר השקיעה בזמן רב לא שייך הכסוף התחתון ולא הכסוף העליון שאינו במציאות כלל אלא כל הרקיע כולו מאיר בשונה אין שום שינוי בין עליון לתחתון פמו שהוא נראה לעיני הכל והמוחש לא ינכחש ועוד איך יפרש הא דאמרינו בגמ' אביי אשכחיה לרבא דקא דאוי למערב אמ' ליה והתני' כל זמן שפני מאדמינו א"ל מי סברת פני מזרח ממש לא.

פנים המאדמין את המזרח וסימניה פונתא. ופרש"י דאוי מביט ע"ש אם יש שם אדמומית חמה ולפי דברי מר דאמר דעל אותו מעט אור קאמר הכסוף קשה בתרתי חדא אותו עת לא שייך שום ספק פדי להביט אם נשאר במערב אדמומית שהרי כל הרקיע כולו מלא אורה בשונה שאין הפרש בשום מקום זה מזה.

עוד קשה דכיון דבשקיעת החמה מיד הוי בין השמשות מה שייך להביט שהרי בשקיעת החמה מיד הוי בין השמשות וקדש ליה יומא שאין לה אות ומופת גדול מזה ולא צריף להביט אלא אם שקעה החמה.

ולא די ליה למר שפירש בדבר שאין לו מציאות אלא דכתב ועל פרחנו לומר פן שאם נאמר דשיעור דהכסי' הוי משיטהר ויעבור אור השמש לגמרי מן העולם והא לא הוי אלא לבתר ארבעה מילין מן השקיעה קשה מה שכתבנו ודאי דלפי דברי מר לא הא בלחוד קשה אלא כל הסוגיא קשיא ליה ואין לו דרך לנטות ימין ושמאל אבל לפי דרך האמת דהיא דרך ר"ת לא קשה מידי ודברי שמואל מזווגים ומיוחדין עם מה דתניא הכסוף וכו' פיון דיהיב תנאי לא פוכבים גדולים הנראין ביום ולא קטנים שאין נראין אלא בלילה אלא בינוניים ממילא משמע דהאי סימן דכוכבים אינו מסור אלא לחכמים פשמואל דנהירי ליה שבילי דשמיא דבקי איזה הם הכוכבי' הגדולים ואיזה הם הבינוניים ומשום הכי נסתפקו חכמי התלמו' בדבר הזה וכדכתבו התוספות וריר"ו.

ולפי זה אפי' יראו הפוכים למאות לא יצא ידי ספק אלא הפקי בקטנים ובגדולים ובבנוניים או שייראו שלשה רצופין אבל סימן דהכסוף הוא המסור לכל אדם וזה נראה לע"ד ברור שאין בו ספק: והנה מר הניח בדברי הגאונים הנחה מונחת דפליגי אר"ת ולא שת לבו לשני גאוני ישראל שהם הר"ן והרשב"א ז"ל שכתבו בשם הגאונים כר"ת ובפרט בשם ר' האי גאון דסבר כר"ת וטרח מר הרבה ונשתדל בכל עוז להעמיד דברי מוהרמא"ש דסבר בדברי ר' האי דפליגי אר"ת שכתבו מן השמים שכתב טרחו בידו ואע"ג דלא הועיל שהרי כל הסוגיות עומדות פנגד מר לחומות ברזל.

ולא עוד אלא למה דבר מר דומה למציל מיד הזאב ומניח בפי הארי הנה לפי הנחה שהניח מר בדברי הגאונים קשיא לר' האי מדידה אדידה דהא לסברת מר דר' האי סבר דמיד משתקע החמה הוי בין השמשו' וכמו שכתב מהרמא"ש בשמו קשיא והא כתב הרשב"א בפירושו וגם הר"ן"ה דהגאונים ס"ל כר"ת וגם כתב הרשב"א בשם ר' האי בעצמו פסברת ר"ת וא"כ קשיא לר' האי מדידה אדידה וידוע דקושא דקשיא לרב מדידה עצומה היא מאד מדקשיא ליה במקום אחר ואין להאריך: פתב מר וז"ל נשאר עלינו לישוב לדעת הגאונים דהא איסור חמץ מתחלת שעה שביעית שפבר הלכה החמה ונראית בכיפת הרקיע שש שעות ונשאר שש שעות להעלם גופה מן העין והשתא בשלמא לדעת ר"ת ניקח וכו' אכן לסברת הגאונים קשה טובא דאין תחלת שעה שביעית דערב פסח אינה חצי היום שהרי יש מלפני ההגץ שיעור שעה אחת וחומש שעה שנהשב מן היום וכו' ואיך חז"ל הקלו ונדחו זמן איסור החמץ לאחר מתצית היום והקלו באיסורין ע"כ לע"ד מהא לא קשיא דכיון דסבר גבול היום מעלות השחר ועד השקיעה חלק אותו זמן ל"ב שעות ובסוף השש שעות הראשונות הוא חצי היום ובהכי אין פאן קולא אלא אדרבא חומרא היא אבל הנראה לע"ד אי קשיא הא קשיא דהא אמרינן בגמרא חצי שש וחצי שבע חמה באמצע הרקיע וכיון שפון לא משכחת לה חצי שש וחצי שבע באמצע הרקיע אלא א"כ יהיה גבול היום מעלות השחר עד צאת הפוכים דהיינו שעה וחומש שעה קודם הגץ החמה ושעה וחומש שעה אחר שקיע' החמה או יהיה גבול היום מהגץ החמה עד שקיע' החמה דאילו גבול היום מעלות השחר עד שקיעת החמה אי אפשר להיות חצי שש וחצי שבע חמה באמצ' הרקיע וזו היא ראיה ברורה לסברת ר"ת ואין בי פח להאריך שעדין אני חולה: פתב מר ומצאתי להרלנ"ח בפירושו בפ"ב מה' קדוש החדש שמאריך הרבה ומיישב דעת הגאונים: ראיתי דברי הרלנ"ח ז"ל בפ"ב מה' קדוש החדש ולא הזכיר גאונים פלל אבל ייחס סברא זו דמיד אחר שקיעת החמה הוי בין השמשו' להרי"ף והרא"ש והרמב"ם ז"ל וכתב שהרא"ש לא הזכיר דברי ר"ת ואנו פבר פתבנו בקונטרסי לשון הרא"ש דתעניות שמביא דברי ר"ת וסביר' ליה פנותיה וכבר ישבנו בקונטרסי דברי הרי"ף והרמב"ם בטוב טעם ודעת עוד ראיה עתה נוספת ששקיעת החמה שפתבו הרי"ף והרמב"ם היא סוף השקיעה בהלכות תנופה פתב הרמב"ם אין מדליקין גרות תנופה קודם שקיע' החמה אלא עם שקיעתה לא מאחרין ולא מקדימין: מדליק והולך עד שתכלה רגל מן השוק וכמה הוא זמן זה כמו חצי שעה או יתר ע"כ וכך הם דברי הרי"ף ז"ל על פרחין לפרש האי שקיעת החמה דגבי הדלקת גרות תנופה היינו סוף השקיעה שהיא אחר מהלך ארבעה מילין מפמה טעמי דתחלת השקיעה פשגוף השמש נכסה מעל הארץ אי אפשר דהא עיקר מצותה היא שיאירו

הנרות וע"י שיאירו מסתכלין בה' וזוכרים הנס ואיכא פרסומי ניסא ובתחלת השקיעה
עדין אור השמש גדול בעולם ושרגא בטוהרא מאי מהנייא וכמו שכתבו הגהות המרדכי
בפ' במה מדליקין וכ"ש שעיקר התקנה היא שינדליקו בחוץ שאין מחשבי אלא אחר זמן
רב אחר שקיעת החמה ועוד דקאמר זמנה הוא משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן
השוק ומפשי לה הרי"ף והרמב"ם שהוא כמו חצי שעה אחר שקיעת החמה.

ואם הוא אחר תחלת השקיעה אי אפשר לומר שבכמו חצי שעה פליא רגל מן השוק דלא
פליא רגל מן השוק אלא אחר שתחשף ודבר זה ידוע אין צריף להביא ואפילו הכי אביא
מאי דאמרינן בגמ' תניא מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק ואמרינן
בגמרא עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רב' בר בר חנה אמר ר' יוחנן עד דכליאי
ריגלא דתרמודאי.

ופרש"י ריגלא דתרמודאי שם אנומות מלקטי עצים דקים ומתעפבין בשוק עד שהולכין
בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעירין בבתיהם אור וכשצריכין לעצים יוצאים וקונים
מהם הרי דכליאי ריגלא דתרמודאי הוא אחר שהולכין בני השוק לבתיהם משחשכה
דהיינו צאת הפוכבים שמתעפבים אח"כ התרמודאי בכדי שילכו בני השוק לבתיהם ואם
יצטרכו לעצי יוצאי וקונים מהם הרי נתבאר שהרי"ף והרמב"ם ס"ל שקיעת החמה
הוא משחשכה שהוא סוף השקיעה.

והנה מהר"ם אלא שקר בדחיותיו שדחה דברי ר"ת פתב וז"ל וגם הרי"ף פתב גבי יום
הכפורים ומ"מ צריף לפרוש משעת שקיעת החמה לכול הפחות משום דמאז מתחיל בין
השמשות ולא חילק פלל ע"כ ואני חפשי בדברי הרי"ף ז"ל ולא נמצא בדבריו דבר
מזה ואם תמצא לומר שישנו פבר נתבאר דסתם שקיעת החמה דקאמרי הרי"ף והר"ם
במז"ל היא סוף השקיעה: פתב מר וז"ל ותמיה אני ממעכ"ת שלא הזכיר בקונטרסו
מדברי הרלב"ח פלום שמדבריו יש ליישב הרבה מתמיהותיו שתמה על דברי הגאונים
ע"כ: אחר הפחילה אין גם אחת מתמיהותי מתיישבת בדברי הרלב"ח וכל תמיהותי
עומדות פנגד דבריו לחומות ברזל ושתי תמיהות גדולות אני תמיהה בדבריו האחת פתב
שמצא בפירוש המשנה להרמב"ם שבלשון ערבי נסחא אחרת והיא זו דע פי אחר ביאת
השמש עד שיראו שלשה פוכבים בינוניים בגדול ובאורה הוא זמן בין השמשות וכתב
הרלב"ח ז"ל לקיים את שתייהם כאשר יראה מר בדבריו וזו תמיהה גדולה פי' דע לכל
יודע ספר ופשוט הוא ואיני יכול להאריך.

עוד תמיהה אחרת שכתב שיש ימים שהפוכבים נראין קודם שקיע' החמה ויש ימים
שנראין עם שקיעת החמה שניהם פאחד ויש ימים לאחר שקיעת החמה וזה דבר דלא
אפשר כמו שכתבנו ועוד פשוט בסוף פרק במה מדליקין שזמן בין השמשות שנה לכל
הימים שלשה רבעי מיל שהוא מהלך אלף ות"ק אמה ואיני יכול להאריך: תמה מר על
בעל ספר גבורות ה' וכתב מר ז"ל ובאמת שדברים אלו אסור לשמען וחסלילה לאשר
בשם ישראל יכונה לעזוב מקור מים חיים לחצוב להם בורות נשברים כ"ש לגדולי
ישראל שיעזבו קבלת נביאיהם וכו' אל יהי בעיני מר הרב הנה קל שהוא הנה גדול בדורו
גדול בתלמוד וגדול בדברי הנהגה וגדול בתכונה והוא הנה אומר ספרי הרמב"ם הם
נפשו ורוחו אלא שהרב דבר בחידושי חכמת התכונה שחדשו התוכנים האחרונים ע"י

כלים שעשו שהתוכנים הראשונים היו מביטים בגלגלים ובמזלות לפי ראות עיניהם והתוכנים האחרונים עשו להם מראות שמביטים בהם בגלגלים ובמזלות וע"י המראות השיגו לראות מה שלא היו רואים הראשונים עד שהשיגו שמה שהראשונים אומרים שהמזל אין לו תנועה כלל האחרוני השיגו וראו שהמזלות יש להם תנועה בפני עצמן מלבד תנועת הגלגל שהמזלות יש להם גלגלים קטנים שקבועי בגלגל הגדול וע"י אותם גלגלים קטנים הם מתנועעו תנועה אחרת מלבד תנועת הגלגל הגדול וכתב וכן פסלו התוכנים האחרונים את דברי התוכנים הראשונים: ועל זה אמר שפיון שחקמי ישראל היו מקובלי מנביאי'ה' אע"ג דמסיבת הגלות נשתפחה קבלתם וחרו ללכת אחר העיון הא מיהא אותו מעט זכרון שנשאר בדעתם אין להם להניחו.

מזה ידן מר זכות וגם הרמב"ם ז"ל אעפ"י שכתב שחקמי א"ה נצחו חכמי ישראל כמו שכתב בסוף פ"ח מח"ב מהמורה וז"ל וזה אמת כי העניינים העיוניים אמנם דבר בהם כל מי שדבר כפי שהביא אליו העיון ולזה אמן מה שהתאמת מופתו עכ"ל זהו היה אחר שנשתפחה החכמה מחכמינו וכמו שכתב בריש פע"א מח"א וז"ל דע כי החכמות הרבות אשר היו באומותנו באמתת אלו העניינים אבדו באורך הזמן ובשלוט עלינו האומות הסכלות וכו' עיין שם הרי ברור בדברי הרמב"ם שמתמת שנשתפחה אמיתת החכמה הזאת מבני עמנו וחרו לעיונים משום הכי נצחו חכמי א"ה חכמי ישראל ולע"ד נראה ברור שהיתה החכמה הזאת מקובלת בידי חכמי ישראל דור אחר דור ממשה רבינו בכלל התורה.

דתנו בריש פ"ב דחגיגה ולא במעשה בראשית בשנים ובגמ' מה"מ דת"ר כי שאל נא לימים ראשונים יחיד שואל ואין שנים שואלים יכול לא ישאל אדם מששת ימי בראשית ת"ל ראשונים אשר היו לפנים יכול ישאל אדם מה למעלה ומה למטה מה לפנים ומה לאחור ת"ל ולמקצה השמים ועד קצה השמים מקצה השמים ועד קצה השמים אתה שואל ואין אתה שואל מה למעלה מה למטה מה לפנים מה לאחור הא למדנו שהתורה צוה או נתנה רשות לשאול ולדרוש במעשה בראשית מקצה השמים ועד קצה השמים דהיינו בענייני כל הגלגלים.

ומדנתנה התורה רשות או צוה לשאול ולדרוש במעשה בראשית ודאי דיש משיב בקי להשיב ומנין נמצא בקי בענין להשיב אלא ודאי כי הכי דחכמות התורה קבלם משה רבינו מאת אלהינו ולמד את בני ישראל הכי נמי חכמת מעשה בראשית קבלה משה מן השמי' ולמד אל בני ישראל ומקובלת היא בידי בני ישראל דור אחר דור ולפיכך אמרה תורה שאל נא וגו': כתב מר ומה גם דגדול כח המנהג ואין בידינו לחלק על המנהג פיון שיש להם על מה שייסמוכו ועיינו הרואות שבכל גלילות ישראל לית דחש להא דר"ת שפמוצאי שבת בכדי שהות שנים שלשה מילין מדליקין את הגר בבתי כנסיות ומעולם לא מיחו בהם חכמי הדורות משמע דס"ל שסברת הגאונים עיקר נאפילו דתימא שצדן מחלוקת שקולה היא אי כר"ת אי כגאונים אין בידינו לבטל המנהג צא ולמד דבפרק רבי אליעזר ת"ר במקומו של ר' אליעזר וכו' תו בפרק מקום שנהגו כי אתא רבה ב"ב חנה וכו' ובפ"ק דחולין כי סליק רבי זירא אכל מגרומתא וכו' אשר על כל אלה אין בידינו לבטל את ישראל ממנהגם פיון שיש להם על מה שייסמוכו וגלילות אלו

אתריה דהרמב"ם ודהרמא"ש הוא והמסלול בזה ורוצה להחמי' על עצמו תבא עליו ברפת טוב: גם אנכי ידעתי ואני אומר שאין יכולת בידינו לבטל דבר דדשו בו העם ולא מטעמיה דמר שפתיב דיש להם על מה שישמוכו ואני אומר דאין להם על מה שישמוכו דהא כבר נתברר שהגאונים ס"ל כר"ת ולא עוד אלא דרבינו האי גאון בעצמו דמדבריו נעזר מוהר"מ אלאשקר ו"ל מצינו שפתיב כר"ת וגם הרי"ף והרמב"ם ו"ל כבר נתבאר דסבירא להו כר"ת וכל הפוסקים אין גם אחד דלא ס"ל כר"ת אלא מהר"מ אלאשקר וממקום שנעזר לבטל דעת ר"ת עזרנו השם ב"ה וממנו קיימנו דעת ר"ת ומ"ש מר דמהר"ם אלאשקר מארי דאתרא אדברא מה שידענו ונתפרסם לנו הוא דהרדבא"ז ו"ל הוא המפורסם במארי דאתר' במצרים דהא רוב חידושי הריק"ש ו"ל הם מדברי הרדבא"ז ו"ל והנה הרדבא"ז ו"ל מספים לדעת ר"ת ומאחר שפן מה סמך למנהג לומר יש להם על מה שישמוכו ואפילו הכי אני אומר אין בידינו לבטל המנהג הזה מפני שפבר דשו בו כל העולם ועל זה נאמר הנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין וכל המערער על המנהג הזה אני דן אותו במחטיא את הרבים ועל זה נאמר הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא.

ולחגי ידוע ליה למר שהיום יותר מארבעים שנה קרוב לחמשים שנה נכנסתי לבית מורי ורבי ביומי חנוכה וראיתי שהדליק גרות חנוכה בשקיעת החמה ונדתי לפני מורי ורבי מדברי ר"ת ומדברי הגהות מרדכי ומדברי מרן מוהר"י קארו שצריך שידליק בצאת הכוכבים וישרו הדברים בעיניו למחרת בפקר בשיבה נשא ונתן בדבר עם הרב הגדול יחיד בדור רבי חיים אבולעפיה ו"ל והשיב הרב רבינו חיים הנ"ז ואמר זה הדבר פשוט בקל התלמוד אין בו ספק השיבו חכמי השיבה ואמרו א"כ גם לענין מוצאי שבת צריך להתמין כדי מהלך ארבעה מילין והשיב הרב ואמר פשיטא ופשיטא אמרו א"כ למה לא יוכיחו את העם על זה שלפי זה חוטאים העם ועושין מלאכה בעצם יום השבת השיב הרב אין הכי נמי אם אתם יכולין להוכיח את העם ולהחזירם למוטב הנה מה טוב אבל לא יועילו ולא יצילו דבריקם שפבר דשו בו העם והרי זה דומה למה שאמרו אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שפבר נהגו העם בסנדל ועל זה נאמר יפה שתיקה לחכמים: וגם אני היום כמו חמשים שנה ויותר שעמדתי על הדבר הזה ואני מתהלך בו בתם לבבי בקרב בימי ואפילו נות בימי אינה שומעת לי בדבר הזה שאומרת לי בפירוש אני הולכת בדרכי שהולכים פל היהודים אבל היא מעצמה מחמרת על עצמה ומתעפכת מלהדליק במ"ש כמו רביע שעה אחר שמדליקין השכנים שפל העיר מדליקין בכמו חצי שעה ופחות אחר שקיעת החמה והיא מדלקת בכמו שני שלישי שעה או שלשה רבעי שעה אחר שקיע' החמה ויש מהשכנות שאינן רוצות להדליק עד שיראו אותה שהדליקה.

נמצא הקונטרס שחברתי לעצמי חברתי. ולא נתעוררתי לשלחו אלא ע"י שפבלום אמרו שטוב הדבר לפרסם הקונטרס הזה בעולם שעל ידו הרבה מהחרדים אל דבר השם תנהגו על פיו ואפשר שעל ידי זה תתקרב הגאולה ואני לא שלחתי אותו עד שהודעתי הדברים למר ושלח מר לאמר שאשלחנו אז שלחתי אותו: והואיל והזכיר מר ספר מנחת פהן לא אחשוף פי מחידוש ספר מנחת פהן יש בו פנינים ויש בו דברים הפך המכונן ואין לתפוש עליו דעל פרחו הנצרך לידחק שמצא רב גדול שגזר אומר דהגאונים

חולקיה על ר"ת וגם הרי"ף והרמב"ם וכל הפוסקים פולגם דלא כר"ת ושם דברי ר"ת בטעות גמורה ובאין עיון אמרם חן חן לו שלא נטה אחר הדברים שכתב מהר"ם אלא שקר בפשיטות שדברי רב"ת הם על יסוד רעוע שאין בו ממש ונדחה דבריו בשתי ידיים ולא חש להם בשום אופן בעולם להראות להם פנים אפילו מעט מזער וכתב ששכח מה שאמר רבי בפסחים פרק מי שהיה טמא ונראים דבריהם מדברינו וגזר אומר שדברי ר"ת אין להם מציאות ושדבריו מן הנמנעות ועתה אני משיב על דברי מוהר"ם אלא שקר ומה יאמר הרב בדברי התוספות שדברו שם באותה סוגי' דרבי שאמר ונראין דבריהם מדברינו ובתוף פדי דבור א' כתבו שם פדברי רבינו תם וסתם קאמרי לה מסברא דנפשייהו הרי שלא שקחו התוספות דברי רבי שאמר ונראין דבריהם ומרחשון שפנותיהו בדברי רבי ואפילו הכי כתבו להא דר"ת ועוד כתב בדחיותיו שהרשב"א הקשה על ר"ת ולא חש לראות לבקש ולדרוש דברי הרשב"א במקורם מה סבר ואנו דרשנו ומצאנו שהרשב"א ס"ל כר"ת ממש וכבר ביררנו הדברים ומכל המקומות שהקשה ונדחה דברי ר"ת נתברר דכולהו סייעתא לר"ת כמו שעניי מר תחזינה משורים וכיון שפן יש לתמוה על מר איך מלאו לבו להחזיק בדברי מוהר"ם אלא שקר ולכתוב כף סברי הגאונים ומר לה ידע ולא חלם בדברי הגאונים אלא מפיו דמוהר"ם אלא שקר ודברי מוהר"ם אלא שקר דחויים מפמה בטולים שפנגדם ונתבררו הדברים מדברי הגאונים בעצמם לענין דינא דאורייתא בגבול היום אינון סברי כר"ת ודברי הגאונים שהביא מוהר"ם אלא שקר לדחות בהם דברי ר"ת נתברר שאינו ענין כלל ואפילו ברמז לענין דינא דגבול היום אלא ענין אחר הם בספר מנחת פהו יש שני ענינים שצריך לעורר עליהם האחד כתב וז"ל וצריך עיון אם אלו השיעורים הם שוין לעולם בכל זמן ובכל מקום או אם הם משתנים לפי הזמנים ולפי המקומות רצוני לומר אם אלו השיעורים הם שוין בכל זמני השנה בין בקיץ שהימים ארוכים ובין בחורף שהימים קצרים והשעה וחומש שיש מן השקיעה עד צאת הכוכבים היא מן השעות השוות או אם זה דוקא ביום בינוני שהיום והלילה שוין אבל בקיץ בחורף משתנים אלו השיעורים לפי אורך הימים או קצורם והשעה וחומש היא מן השעו' הזמניות ונשא ונתן בדבר שתי הסברות ולבסוף הכריע שהשעה וחומש היא מן השעות הזמניות והביא ראיה מפירוש המשניות להרמב"ם בפ"ק דברכות וז"ל ועמוד השחר הוא האור הנוצץ בפאת מזרח קודם עלות השמש בכדי שעה וחומש מן השעות הזמניות וטעם זה קרבת שטח אור השמש מן הקיטורים העבים העולים מן הארץ תמיד אשר די עלותם מן הארץ נ"א מילין עכ"ל וידוע הוא שהשעות הזמניות ישתנו בשיעורם לפחות ויתר כפי אורך הימים או קיצורם ולפי זה הוא הדין משקיעת החמה עד צאת הכוכבים פי לדברי הפל שני אלה הזמנים שוין הם בשיעורם עכ"ל ספר מנחת פהו להני ידוע ליה למר שהיום כמו שלשי שנה שנתקשתי בלשון זה דהרמב"ם איך יתכן שתהיה השעה זו וחומש מן השעות הזמניות שפכי הטעם שנתן בהכרח צריך להיות השעה וחומש מן שעות ההשוניא ושאלתי עליו את פי כל יודע על זה ולא מצאו ידיהם ורגליהם בתירוץ דבר זה ודנתי לפני מורי ור' על זה הרבה פעמים ולא היה בידו להשיב עד שגזדמנו לי פירוש משניות להרמב"ם בלשון ערב שהוא העיקרי וז"ל ועמוד השחר הוא עמוד אלפגר מא יטהר פי גהה אלקרק קבל טלוע אלשמש בנחו סאעה וכמס מן סעאת אלאעתדאל ועלתה קרב צטח מצרוט נור

אֶלְשָׁמָס מִן אֲלֵאבְכָרָה אֶלְגְּלִיטָה אֶלְצָאעֵדָה מִן אֶלְאָרֹן דְּאִימָא אֶלְדִּי אֶרְתַּפְּאָעָה מִן אֶל אָרְצִי
וְאָחָד וְכַמְסִין מִיָּלָא" עכ"ל.

הָרִי מִר רֹאֵה וְשֵׁשׁ בִּלְשׁוֹן הִזָּה טְעוֹת הַעֲתָקָה שְׁבַמְקוֹם מִן הַשְּׁעוֹת הַזְּמַנְיּוֹת צָרִיף לֵהִיּוֹת
מִן שְׁעוֹת הַהַשְׁנִיָּה שְׁלִשׁוֹן אַעֲתֵדָאֵל הוּא לְשׁוֹן הַשְּׁנִיָּה בִּלְשׁוֹנָנוּ וּבַמְקוֹם דִּי עֲלוּתָם מִן
הָאָרְצִי צָרִיף לֵהִיּוֹת דִּי גְנוּבָהֶם שְׁלִשׁוֹן אַרְתַּפְּאָע הוּא לְשׁוֹן גּוּבָה שְׁלִשׁוֹן עֲלִיָּה הוּא צַעֲאָדָה
וְכֹן מְצֵאֵתִי בַּמְדְרָשׁ שְׁהַעֲבִים גְּבוּהִים מִן הָאָרְצִי שְׁלֵשׁ עֲשָׂרָה פְּרָסָאוֹת וְכַשְּׁמֻצָא' הַלְשׁוֹן
הִזָּה שְׁבִלְשׁוֹן עָרַב הָרְאִיתִי אוֹתוֹ לִפְנֵי מוֹרֵי וּרְבִי.

אָמַר לִי וְמִי יֹאמֵר שְׁאֲעֲתֵדָאֵל הוּא לְשׁוֹן הַשְּׁנִיָּה שְׁמוֹרֵי לֹא הִנֵּה בְּקִי בִּלְשׁוֹן עַרְבֵי הָרְאִיתִי
לוֹ פִּירוֹ' הַהֲלֵכָה שְׁאֲחַרֵי זֹאת רְבִי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר עַד שְׁלֵשׁ שְׁעוֹת פִּירוֹשׁ וְ"ל וְאֶעֱלֵם אֵן
גְּמִיעַ אֵל סַעֲעֵאת אֵל מְדֻכּוּרָה פִּי גְּמִיעַ אֵל מְשֻׁנָּה אֲנָמָא הִיא סַעֲעֵאת זְמַאנִיָּה וּמְעַנִּי
זְמַאנִיָּה הִיא אֵל סַעֲעֵאת אֶלְתִּי אֶתְנָא עֲשֹׂר מְנָהָא אֵל נְהָאָר וְכַדְאֵלְךָ אֵלִיל פְּקוּלָה עַד
שְׁלֵשׁ שְׁעוֹת כְּאֵנָה קָאֵל אֵלִי אֵן יְנַקְצִי רֹבַע אֵל נְהָאָר כְּאֵן אֵל נְהָאָר יוֹם תְּקוּפַת תַּמּוּז אוֹ
יוֹם תְּקוּפַת טְבֵת עכ"ל.

וְכַשְׁרָאָה מוֹרֵי זֶה שְׁמַח וְשֵׁשׁ הָרִי זֶה חֲדוּשׁ גְּדוּל שְׁעַל כָּל חֲכָם יַעֲבֹר הַדְּבָר הִזָּה וְאִין
מְשִׁים לֵב עוֹד אַחַר גְּרָסִי בִירוּשְׁלָמִי בְּרִישׁ בְּרִכּוֹת ד"ב ע"ג אָמַר רְבִי יוֹסִי בִּי רַב בּוֹן אִם
אַתָּה אוֹמֵר לִיתְנֵן עֲוֹבִיּוֹ שֶׁל רְקִיעַ לְלִילָה בֵּין בְּעַרְבִית בֵּין בְּשַׁחְרִית נְמַצָּאת אוֹמֵר שְׁאִין
הַיּוֹם וְהַלִּילָה שְׁוִין וְתַנִּי בְּאֶחָד בְּתַקּוּפַת נִיסָן וּבְאֶחָד בְּתַקּוּפַת תְּשַׁרִי הַיּוֹם וְהַלִּילָה שְׁוִין
ע"כ הַהֲלֵכָה הַזֹּאת קִשָּׁה לְהַוְלָמָה אִיף יִתְכּוֹן לוֹמֵר שְׁאִם יִתְנֵן עֲוֹבִיּוֹ שֶׁל רְקִיעַ לְלִילָה בֵּין
בְּעַרְבִית בֵּין בְּשַׁחְרִית נְמַצָּאת אוֹמֵר שְׁאִין הַיּוֹם וְהַלִּילָה שְׁוִין אֲדַרְבָּא לֹא יִתְכּוֹן לֵהִיּוֹת
הַיּוֹם וְהַלִּילָה שְׁוִין אֵלָא אִם כֵּן יִתְנֵן עֲוֹבִיּוֹ שֶׁל רְקִיעַ לְלִילָה דְּהָא כַּדּוֹר הָאָרְצִי חֲצִיּוֹ מְשֻׁנְקַע
בַּמֵּיּוֹם וְחֲצִיּוֹ לְמַעֲלָה מִן הַמֵּיּוֹם שְׁכֹן כְּתַב בַּעַל כְּתָר מַלְכוּת כַּדּוֹר הָאָרְצִי חֲצִיּוֹ יְבִשָּׁה וְחֲצִיּוֹ
מֵיּוֹם.

וְכַדּוֹר הָאָרְצִי הוּא מְרַכּוּז הַגְּלָגֶל שְׁנַמְצָא חֲצִי הַגְּלָגֶל לְמַעֲלָה מִהָאָרְצִי וְחֲצִיּוֹ לְמַטָּה מִהָאָרְצִי
שְׁנַמְצָא שְׁמַהֲלָף הַשְּׁמַשׁ מִהַנְּצָה מִתַּחַת אֹפֶק הָאָרְצִי בְּמַזְרַח עַד שְׁקִיעֻתָּהּ בַּמַּעֲרָב הוּא כְּמוֹ
שְׁיַעוֹר מִהֲלֵכָה תַּחַת הָאָרְצִי מִהַמַּעֲרָב לְמַזְרַח שְׁיַעוֹר אֶחָד לְהֵם וּלְפִי זֶה צָרִיף לְתַת עֲוֹבִיּוֹ
שֶׁל רְקִיעַ לְלִילָה בֵּין בְּעַרְבִית בֵּין בְּשַׁחְרִית בְּהַכְרַח כְּדִי שְׁיִהְיֶה הַיּוֹם וְהַלִּילָה שְׁוִין וּמִכַּחַ
קוֹשְׂיָא זֶה כְּתַב בַּעַל מְנַחַת כְּהֵן שְׁטַעוֹת סוֹפֵר הוּא וְהַגִּיָּה אִין אַתָּה אוֹמֵר לִיתְנֵן עֲוֹבִיּוֹ שֶׁל
רְקִיעַ לְלִילָה וְכו' עֵינִן עֲלִיו וְלַע"ד לֹא קִשָּׁה מִיָּדִי דְּכַשְׁט דְּבָרֵי ר"י שְׁאָמַר אִם אַתָּה אוֹמֵר
לִיתְנֵן עֲוֹבִיּוֹ שֶׁל רְקִיעַ וְכו' מְשַׁמַּע וְדַאִי דְּאֶזְגִּיל בְּשִׁיטַת חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל שְׁהַשְּׁמַשׁ בְּשַׁקִּיעֻתָּהּ
נִכְנָסַת בְּעֲוֹבִיּוֹ שֶׁל רְקִיעַ וְעוֹלָה ע"ג הַרְקִיעַ וּמִהֲלֵכַת כָּל הַלִּילָה ע"ג הַרְקִיעַ עַד שְׁמַגְעַת
לְמַזְרַח וְאֵז נִכְנָסַת בְּעֲוֹבִיּוֹ שֶׁל רְקִיעַ וְלֵאלְתֵּר עוֹלָה עַמּוּד הַשַּׁחַר וּמִהֲלֵכַת כָּל עוֹבֵי הַרְקִיעַ
עַד שְׁיּוֹצָאת מְעוֹבִיּוֹ וּמְנַצַּת עַל הָאָרְצִי וְכִיּוֹן שְׁכֹן הַדְּבָר בְּרוּר דְּלֹא קִשָּׁה מִיָּדִי דִּידוּעַ הוּא
שְׁגַבְנוּנִית הַגְּלָגֶל יוֹתֵר אֶרְנוּכָה מְשַׁטַּח הַגְּלָגֶל הַרְבֵּה מְאֹד דְּהָא עֲוֹבִיּוֹ א' מַעֲשֶׂר בִּיּוֹם וּבָזָה
אִי אֶפְשָׁר לֵהִיּוֹת שְׁשִׁיעוֹר מִהֲלָף הַשְּׁמַשׁ ע"ג גְּבַנוּנִית הַגְּלָגֶל כְּשִׁיעוֹר מִהֲלָכָה לְמַטָּה בְּשַׁטַּח
הַגְּלָגֶל שְׁרַב הַמְרַחֵק בֵּינֵיהֶם וְזֶה דְּבָר מוּחַשׁ וְעַל פִּי זֶה אָמַר רְבִי יוֹסִי אִם אַתָּה אוֹמֵר וְכו':
אָבֵל הַנְּרָאָה לַע"ד דְּהָאִי קוֹשְׂיָא שְׁיִיכָא לְסַבְרַת חֲכָמֵי א"ה שְׁהוֹדוּ לְהֵם חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל
שְׁמַזְלָל קְבוּעַ וְגִלְגַל חוּזֵר קִשָּׁה אִיף יִתְכּוֹן לוֹמֵר שְׁיִנְתְּנוּ עֲוֹבִיּוֹ שֶׁל רְקִיעַ פִּירוּשׁ קְדוּמָא

ונחשוכא ליום ויהיה היום והלילה שוין וכו' ככתוב לעיל ולתרוץ זאת הקושיא נ"ל דהא דאמרי רבנן שבתקו' ניסן ובתקופת תשרי היום והלילה שוין לא דברו על יום האמיתי של תורה שהוא מעלות השחר עד צאת הכוכבים אלא דברו על יום התכונה ומהלך המזלות שהגלגל חציו למעלה מהארץ וחציו למטה מהארץ וששה מזלות קבועי בחציו של מעלה מן הארץ וזו מזלות קבועין בחציו של מטה מהארץ והגלגל מגלגלן ממטה למעלה וממעלה למטה כדי שיהיו פולן משמשין בכ"ד שעות של יום ששה מזלות בי"ב שעות של יום וששה מזלות בי"ב שעות של לילה על זה היום הוא שאמרו בתקופת ניסן ובתקופת תשרי היום והלילה שוין: עוד יש לומר בענין אחר מצאתי להרמב"ן בפירושו התורה בפרשת בראשית ו"ל יקוו המים מתחת השמים הנה התהום שהוא מים ועפר כעין המים העכור וגזר על המים שיקוו במקום אחד מסובב מפל הפאות וגזר על העפר שיעלה עד שיראה על המים ותיבש ותהיה יבשה שטוחה ראויה לישוב וכן כתוב לרוקע הארץ על המים או שפא שתהיה פדורית מקצתה מגולה ורובה משוקעת אשר ידמו היונים מופתיהם הנראים או המופת' עכ"ל הרי כתב הרמב"ן סברא אחרונה שתהיה הארץ פדורית והיא סברת כל התוכנים וכתב עליה שפקצת הארץ מגולה על המים ורובה משוקעת במים כמו שידמו ועיינו והשיגו חכמי היונים במופתיהם השפא שזכינו שיש מדמים שהארץ רובה משוקעת במים ומקצת ממנה היא הנראה על המים נמצא לפי זה שאנפק הארץ הנראה אינו מחצית הגלגל שפדור הארץ בכללו הוא מרכז הגלגל נמצא שרוב הגלגל מתחת לארץ ומיעוטו למעלה מהארץ השפא י"ל דסבירא להו לרבתינו שאמ' בתקופת ניסן ובתקופת תשרי היום והלילה שוין וגם סבירא להו דחשוכא וקדומא ניתן ליום ס"ל כחכמי היונים שהגלגל רובו מתחת לארץ ובזה משקיעת החמה עד הנצה יותר הרבה מהנץ החמה עד שקיעתה וצריף לתת שיעור קדומא וחשוכא ליום כדי שיהיו היום והלילה שוין זהו מה שיכולתי לכתוב ולהשיב מפני כבוד מר שאני עדין חולה לא שלנתי ולא שקטתי ולא נחתי ממה שהייתי חולה בעת שפא אלי כתב מר הבהיר שהיה רפואה לי עד שקם עלי חולי אחר שיצא בגבי מורסות כמו (גדר) ולא הייתי יכול לישן מגודל כאב השרפה ואחר כמו חדש ימים עלתה מורסה גדולה על צלעותי שהיה כאבה גדול ביום ובלילה אין נחת אחר י"ב ימי' פקעה בערב שבת כ"ט ימים למנחם ושתי פתילות היה מניח הרופא בפיה ועד היום הרטיה עליה ומוציאה לחה והודאות לשם יתברך שהעלה לי רפואה ועדין אני חלש יתפלל מר עלי שהקב"ה יתן לי פח ובריאות לשאת המשא אשר עלי: סימן מח שאלה להרב כמהר"ר אברהם הלוי נר"ו אודיע למעכ"ת כי מידי עוברי ובואי עד קצה התלמוד במסכת נדה בפ' יוצא דופן בהוא עובדא דאמר ליה לרבא מהו לממהל ינוקא בשבתא וכו' נתתי אל לבי לבלש בדין זה וזה מה שפכתתי עליו אם יכשר בעיני מעכ"ת יעבור על הדברים וישיבני דבר כי באלה חפצתי להשתעשע בדברות קדשו וגם שמעתי שהקריה הומה עליו אמש בענין זה ושלומו יגדל מן העולם ועד העולם אמן ואמן: גרסינו בפרק יוצא דופן דף מ"ב ע"ב והוא דאמא קמיה דרבא אמר ליה מהו לממהל בשבתא אמר ליה שפיר דמי בתר דנפק אמר רבא ס"ד דהוא גברא לא ידע דשרי לממהל בשבתא אזל אבתריה אמר ליה אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוה אמר ליה שמעינו ולד דצונין אפנייא דמעלי שבתא ולא אתייליד עד שבתא אמר ליה האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא והוי מילה שלא בזמנה

וְכָל מִילָה שֶׁלֹּא בְּזִמְנָה אֵין מְחַלְלִין אֶת הַשָּׁבֶת ע"כ ופירש"י ו"ל ס"ד פְּלוּמֵר אִפְשׁ' שְׁאֵין זֶה הָאִישׁ יוֹדֵעַ שֶׁמִּילָה בְּשָׁבֶת מְתַרְתָּ אֶלָּא וְדַאי סָפֵק אֵינְרַע בּוֹ דְּצוּיִן שְׁמַעְתִּי אֶת הַנֶּלֶד צוֹעֵק בְּתוֹךְ הַמַּעֲמִים מִבְּעוֹד יוֹם שֶׁל עֶרֶב שָׁבֶת עכ"ל: וּלְפִי גִיְרָס' זֶו וּפְיִרוּשׁוֹ שֶׁל רַש"י מִשְׁמַע דְּצַעֲקַ הַנֶּלֶד מִבְּעוֹד יוֹם גְּדוֹל דְּאִפְתִּי לֹא נִכְנַס פְּלֵל לְסָפֵק בֵּין הַשְּׁמֻשׁוֹת דְּלִישְׁנָא דְּאִפְנִיָּא הוּא מְלֻשׁוֹן הַפְּתוּב פִּי פְּנֵה הַיּוֹם כִּי יִנְטוּ צְלָלִי עֶרֶב שְׁמַחְצוֹת הַיּוֹם וְלִהְלוֹ הַשְּׁמֻשׁ פּוֹנֵה לְצַד מַעְרֵב לְהַשְׁתַּקֵּעַ וְזֶהוּ פְיִרוּשׁ דְּאִפְנִיָּא דְּמַעְלֵי שְׁבֵתָא דְּרוּצָה לֹמֵר פְּשַׁמְתַּחִיל הַיּוֹם לְהַפְנוֹת לְצַד מַעְרֵב וְכֵן מוֹכַח מִתּוֹךְ הַתְּרַגּוּם שֶׁל אוֹנְקְלוֹס שְׁתַּרְגַּם בְּפָסוּק בְּנִימֵן זָאב יִטְרַף בְּאַחַסְנִתְיָה יִתְבְּנִי מִקְדָּשָׁא בְּצַפְרָא וּבְפִנְיָא יִהְנוּ מְקַרְבִּין פְּהֵינָא קוֹרְבָנָא וּבְעֵידוֹ רַמְשָׁא יִהְנוּ מְפֻלְגִין מוֹתֵר חוּלְקָהוֹן מְשָׁאֵר שְׁבֵטְיָא הֲרִי שְׁתַּרְגַּם בְּפִנְיָא עַל קֶרְבּוֹ תְּמִיד שֶׁל בֵּין הָעַרְבִים שְׁמַצְנוֹתוֹ מִפִּי יִנְטוּ צְלָלִי עֶרֶב עַד סוֹף הַשְּׁקִיעָה.

וְכֵן תַּרְגַּם ג"כ בְּפָסוּק וְהָיָה לְפָנוֹת עֶרֶב יִרְחֹץ בְּמַיִם דְּטְבִילַת בַּעַל קָרִי וְיִהִי לְמַפְנֵי רַמְשָׁא יִסְחִי בְּמַיָּא וְטְבִילַת בַּעַל קָרִי הָוּיָא בְּיוֹם בְּרוּר פְּדַאיְתָּא בְּהִידְיָא בִּפ"ב דְּמַגְלָה נְמַצְיָנוּ לְמַדִּין דְּמַאי דְּקָאֵמֵר שְׁצַעֲקַ הַנֶּלֶד אִפְנִיָּא דְּמַעְלֵי שְׁבֵתָא לֹא הָיָה בְּבִין הַשְּׁמֻשׁוֹת רַק בְּעוֹד הַיּוֹם גְּדוֹל לְגַמְרֵי וְהַשְׁוֹאֵל נִסְתַּפֵּק אִי חֲשִׁיבָא הַצְּעָקָה לְמוֹפֶת שְׁהוּצִיא הַנֶּלֶד אֶת רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוּזְדוֹר אוֹ לֹא דְדִילְמָא צַעֲקַ וְהוּא עֹדְנָה בְּתוֹךְ הַמַּעֲמִים וְחֲשַׁב לְפִי דַעְתּוֹ שְׂאֵם נַחְשׁוּב עַנְוֵן זֶה כִּי צִיאַת רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוּזְדוֹר דְּחֲשַׁבִּינוּ לִיהַ פְּלִיד לְגַמְרֵי לְעַנְוֵן הַתְּחֵלַת שְׁמַנַּת יְמֵי מִילָה וְלֹא מְשַׁגְיָחִין פְּלֵל אַעֲפ"י שְׁתַּהֲיָה הַלִּידָה לְאַחַר יוֹם אוֹ יוֹמִים.

וְהַשִּׁיב לוֹ רַבָּא דְּצַעֲקַת הַנֶּלֶד הָוּיָא מוֹפֶת עַל שְׁהוּצִיא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוּזְדוֹר אֲמַנְם לֹא מַפְנֵי זֶה יִהְיֶה תְּחֵלַת מְנַן הַשְּׁמַנָּה יְמִים מֵאוֹתָהּ שְׁעָה רַק לִידָה זֶו שְׁנַגְמָרָה בְּשָׁבֶת הָוּיָא לֵה פְּמִילָה שֶׁלֹּא בְּזִמְנָה שְׁאֵינָה דוֹחָה אֶת הַשָּׁבֶת וְנִקְטִינָן בַּהּ חֲבֵלָא בְּתַרֵּי רִישֵׁין וְכֵאֵן וְכֵאֵן לְהַחְמִיר שְׂאֵם חַל שְׁמִינֵי דְּגַמֵּר יְצִיאָה בְּתוֹךְ יְמֵי הַשְּׁבֻעָה מִשְׁהִינָן לְמִילָה עַד שִׁיְהִיָּה שְׁמִינֵי לְגַמֵּר יְצִיאָתוֹ וְאֵם חַל שְׁמִינֵי זֶה בְּשָׁבֶת גְּדוּחָה וְנֶאֱחָר אוֹתָהּ עַד לְאַחַר הַשָּׁבֶת וְאַע"ג דְּלִשְׁאֵר מִלֵּי חֲשַׁבִּינוּ לִיהַ פְּלִיד גְּמוֹר מִכִּי יְצָא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוּזְדוֹר שְׁנַשְׁתַּהִיָּת גַּמֵּר יְצִיאָתוֹ לְיְמִים מְרוּבִין אַח"כ פְּגוֹן לְטוֹמְאָת לִידָה שְׁמַתַּחִיל הַחֲשַׁבּוֹן מִכִּי יְצָא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוּז' וְכֵן לְעַנְוֵן טוֹמְאָת מַגַּע מֵת שְׂאֵם נִגְעָה הַמְּיֻלְדָּת בְּרֵאשׁ הַנֶּלֶד שְׁבִפְרוּזְדוֹר מִתְּטַמְּאָת וְלֹא אֲמַרִּינוּ דְּהוּיָא טוֹמְאָה בְּלוּעָה.

מ"מ לְעַנְוֵן מִילָה יֵשׁ לְהַצְרִיף שְׁמַנָּה יְמִים בְּרוּרִין מְגַמֵּר הַלִּידָה וְלְעַנְוֵן מִילָה בְּשָׁבֶת יֵשׁ לְהַקְפִּיד יוֹתֵר דְּלִיְהוּי פְּוִלָה לִידָה תְּחֵלְתָּהּ וּגְמָרָה בְּיוֹם שָׁבֶת בְּרוּר וְטַעְמָא יֵשׁ לֹמֵר בְּזֶה מְשׁוּם דְּנִתְּן לֵהּ הַפְּתוּב קָצָב שְׁמַנַּת יְמִים לְמַצְנָה מִן הַפּוֹבְחָר לֹא פְּחוֹת וְלֹא יוֹתֵר וְאִי אֲמַרְתָּ דְּנִיזִיל בְּתַר תְּחֵלַת לִידָה לְפַעֲמִים שְׁמַשְׁתַּהֵּא גַּמֵּר לִידָתוֹ יוֹתֵר מִשְׁמַנָּה יְמִים נְמַצָּא שְׁכַשְׁמְלִין אוֹתוֹ לֹא הָוּיָא מִילָה בְּזִמְנָה אֲמַנְם פְּשַׁחַל בְּחוּל מְנִינָן לְסוֹף לִידָה דְּמַקְנִימִינוּ מִיְהָא מְנַן דְּשְׁמַנָּה יְמִים לְגַמֵּר לִידָה וְאַע"פ שֶׁהֵם יוֹתֵר מִשְׁמַנָּה לְתְּחֵלַת לִידָה אֵין לְחוּשׁ פִּינוֹן שְׁמַתַּאֲחֵרַת וְעַבְרוּ עָלֶיהָ שְׁמַנָּה יְמִים מִיְקַרְיָא נְמִי כְּמַצְנוֹתָהּ וּמוּטָב לְעֲשׂוֹת כֵּן וְלֹא לְעֲשׂוֹת הַמִּילָה לְחֲשַׁבּוֹן שְׁמַנַּת הַיְמִים דְּהַתְּחֵלַת לִידָה מְשׁוּם דְּלִמְנָן גַּמֵּר הַלִּידָה הָוּיָא לֵה מִילָה גְּרוּעָה הַרְבֵּה דְּאִפְתִּי בְּצִיר לִיהַ שִׁיעוּרָא דְּשְׁמַנָּה יְמִים: וְהַשְׁתָּא מַה שְׁרָצָה הַתְּלַמוּד מִקְמֵי הַךָ לֹמֵר דְּלְעַנְוֵן חֲשַׁבּוֹן תְּחֵלַת יְמֵי לִידָה דְּמְנִינָן לֵהוּ מִתְּחֵלַת לִידָה וּמִיְיָתִי רֵאזָה מְדִין נְגִיעַת הַמְּיֻלְדָּת וּבְתַר הַכִּי מִיְיָתִי רֵאזָה מִהַךְ דְּרַבָּא אַע"פ שִׁישׁ בְּדִינוֹ שֶׁל רַבָּא שִׁינְוֵי

מדין טוןמאת לידה מ"מ הא מוכח שפיר מריש מלתיה דחשיב ליה פילוד מפיון שצעק ונשמע קולו שבעודו במעים פיו סתום וטבורו פתוח וא"כ הוצאת ראשו חוץ לפרוזדור חשיב שפיר פילוד ואמנם מה שנשתנה דין המילה בזה הא קאמר משום דהויא מילה שלא בזמנה דצריכין שתהיה כל הלידה גמורה ביום השבת כדי שיהיה גמול ביום השבת: וכל זה שפתבנו אתי שפיר לפי גרסתנו ופירושו של רש"י ו"ל אמנם גרסת ההלכות והרמב"ם ו"ל והרא"ש ו"ל מוכח שפסקו של השואל היה לפי שצעקת הולד היתה בשעת ספק שהיתה בין השמשות והשיב לו רבא דחשיב פילוד בבין השמשות ואם פן אין מילה זו דוחה שבת וכבר היה יודע השואל דהנולד בין השמשות דאינו דוחה את השבת אמנם ספיקו היה אי חשיבא הך צעקה פלידה או לא חשיבא ורבינו הגדול בספר פסח משנה פתב על דברי הרמב"ם לשון התלמוד דגרסתנו ופיר' לישנא דאפניא דגרסתנו דהיינו בין השמשות ולא שבת לבו לדקדק פירוש דאפניא היטב ולא השגיח בפירו' של רש"י ואין דבריו ו"ל נכונים בזה ואף גם זאת דהוכחנו דלגרסת הרי"ף הוצאת ראשו חוץ לפרוזדור דחשי' לידה מ"מ יש לנו לומר דלא אמרו פן אלא כדי לדחות המילה שלא לעשותה בשבת ולא לומר שיהיה התחלת מנין שמנה ימים מתחלת הלידה ושלא נחוש לגמר הלידה אימתי היתה והיינו משום טעמא דקאמינא דקפיד רחמנא למצונה מן המוכח שתהיה בשמיני ובהך גוונא אפשר שתהיה בתשיעי בהכרח והטור ושאר הפוסקים דסברי דמנינו שמנה ימי מילה מהתחלת הלידה אין בינו ראיה מכרחת לכה והרב ב"י בסוף סימן רס"ב פתב על דברי הטור דמדאמר רבא בגמרא דהוי מילה שלא בזמנה משמע בהידיא דמונין לו שמנה ימים מיום שהוציא ראשו או ששמעוהו בוכה עכ"ל: וכבר כתבנו לעיל דאין מדברי רבא ראיה לזה כלל: עוד פתב הרב ב"י שרבינו רנוחם והרמ"ה ו"ל סוברין פן ומוכחי למלתיהו משמעתיא דפרק הערל.

והך דפרק הערל איתא דף ע"א ע"א דבעי תלמו' למימר דיש פעמים דמילת בנו מעפכת עליו מלאכול בקרבן פסח אע"ג דשחיטתו היתה פראוי וכהלכתו ומוקי לה בגוונא טובא ולבתר מוקי לה רב שרבייא פגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ופרש"י וכבר עברו ז' ימים ומההיא שעתא הנה ליה ולד דקי"ל במסכת נדה יצא ראשו הרי הוא פילוד והשתא בין עשייה לאכילה יצא הגוף והנה ליה זמן מילה עכ"ל: איברא דפשטא דשמעתא משמע פדברייהן שמונין ח' ימי לידה מתחלת לידה ויש לדחות דבכי האי גוונא מילת בנו מעפכת ולית ליה תקנתא פלל שאין יכול למול עד יום שמיני בגמר לידה ומעפכת עליו לאכול מפיון דהויא ח' לתחלת לידה וזמן התחלת לידה יש בו קפידיא בנדון זה ויש פנים לומר פן דאילו הנה הך דר' שרבייא כפשטא ושיוכל למול בו ביום לגמר שמנה ימים דהתחלת לידה לא הוה שתקי מינה הרי"ף והרמב"ם והרא"ש ו"ל דקא עסקי בהך שמעתא דהתחלת לידה לענין ספיקא דבין השמשות ואעיקר מלתיה דר' שרבייא איפא למימר דאוקי ליה למלתיה דתנא דכיצד יתכן שתהיה מילת בנו מעפכת עליו האכילה ושנעשית השחיטה כמצותה בכי האי גוונא ולר' שרבייא לא ס"ל הכי ובעבור פן השמיטה בדין המילה ועוד השמיטה הרמב"ם ו"ל בדין קרבן פסח: פללא דמלתא אע"ג דישבנו גרסתנו ופי' רש"י בראיות וסברות מ"מ אין שם הכרח גדול לדחות דברי הטור ודעמיה דר'יהטא דשמעתא מוכחא פנותייהו ולכן הנכון שבפסקים בזה הוא שאם חל שמיני דהתחלת לידה בתוך ימי החול יש לנו לסמוך על דברי הטור ודעמיה לעשותה

לאותו מנין פיון דקי"ל שאם הקדים למול בתוך שמינה דהויא מילה מעלייתא ואין צריך להטיף עוד ממנו דם ברית בשמיני: אמנם אם יחול יום שמיני זה דתחלת לידה להיות בשבת צריך לחוש לגרסתנו ולפירושו של רש"י שדבריו בזה באו ברורין הרבה ולא לעשותה בשבת דקנגע בחילול שבת לדעת רש"י מה גם לפי הטעמים שכתבנו בזה ומוטב לדחות מילה זו מזמנה בשבת אליבא דהטור ודעמיה ולא לחלל שבת אליבא דרש"י ולכן מאחרין אותה עד לאחר השבת והנראה לע"ד פתבתי: וכשבאתי עד הלום נתתי אל לבי לדעת מנהג מוהליון שבעיר וחינוך דלית בהו דחש להסתפל בתחלת לידה ואינם מונין שמינת ימי מילה רק לגמרה של לידה ושאלתי להם למה לא יחוושו לדין פשוט שכתוב בש"ע ויהי הדבר הזה בעיניהם כתורה חדשה אף זקנים שבדור שחו לי שלא רצו הראשונים ליפנס בתגר זה לדקדק אחר יציאת ראש הנולד ומספיק להם לידע גמרה של לידה שהוא דבר ברור ואף שתהיה נעשית המילה ליותר משמנה אין לחוש וכשמעי עמדת מרעיד שמזה נמשכה להם קולא וחיילול שבת שפעמים שמוציא הנולד ראשו קודם לשבת וגמר הלידה הוא בשבת ומלין הנולד בשבת שלא במקום מצוה ומאז זרנותי אותם לכשיארע שינולד התינוק עם יציאת הפוכבים בליל שבת או מעט אחריו שיבדקו אם הוציא ראשו חוץ לפרוודור מקודם השבת ושם יארע פן שיידחו המילה לתשיעי שהוא יום ראשון בשבוע ונצטוו המילדות על כף אף פשינולד הנולד ביום שבת ברור או בחצי הלילה אין לחוש כל כף שהוציא ראשו חוץ לפרוודור קודם לשבת לפי שכשמשתאה הנולד כ"כ זמן בפרוודור הוא ואמו באין לידי סכנה גדולה ואף המדקדק ומזדרז בכי האי גוונא נמי לעמוד על תוכן הדברים תבא עליו ברכה אכ"ר והנראה לע"ד פתבתי: שפל אנשים והוא הצעיר אברהם הלוי סימן מט תשובה גרסינן ביבמות פרק הערל דף ע"א בעי רב חמא בר עוקבא קטן ערל מהו לסוכו שמן של תרומה ערלות שלא בזמנה מעפבא או לא מעפבא אמר רבי זירא תא שמע אין לי אלא מילת זכריו בשעת עשייה ומילת עבדיו בשעת אכילה מנין ליתן את האמור של זה בזה ושל זה בזה ת"ל אז אז לגזירה שוה בשלמא עבדיו משכחת לה דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשייה כגון דזבניהו ביני ביני אלא זכריו דאיתנהו בשעת אכילה וליתנהו בשעת עשייה היכי משכחת לה לאו דאתילוד בין עשייה לאכילה ושמע מינה ערלות שלא בזמנה הויא ערלות.

אמר רבא ותסברא המול לו כל זכר אמר רחמנא ואז יקרב לעשותו והאי לאו בר מהילא הוא אלא הכא במאי עסקינן כגון שחלצתו חמה דיהבינן ליה שבעה מעת לעת ושלמו ליה שבעה מעת לעת בין עשייה לאכילה רב פפא אמר כגון דכאיב ליה עיניה לניוקא ואתפח ביני וביני רבא אמר כגון שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסורין רב פהנא אמר כגון טומטום שנקרע ונמצא זכר ביני וביני רבי שרבייא אמר כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוודור ומי חיי והתניא פיון שיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח שאלמלא כן אינו יכול לחיות אפילו שעה אחת הכא במאי עסקינן כגון דזנתיה אישתא אישתא דמאן אלימא אישתא דידיה אי הכי כל שבעה בעי אלא דזנתיה אישתא דאימיה ואי בעית אימא הכא דלא מעווי אבל הכא דמעווי מחיאי חיי (נ"א הני מילי הכא דאינו מעורה וכו') ופרש"י ז"ל כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוודור וכבר עברו שבעה ימים ומההיא

שעתא ה"ל ולד דקי"ל במסכת נדה יצא ראשו הרי הוא פילוד והשתא בין עשייה לאכילה יצא הגוף וה"ל זמן מילה ע"כ.

הרי מדברי רש"י נראה ברור דרבי שרביא ס"ל פרבא דפרק יוצא דופן דכתב ומההיא שעתא הנה ליה ולד דקי"ל במסכת נדה יצא ראשו הרי הוא פילוד וכתב עוד והשתא בין עשייה לאכילה יצא הגוף ונהה ליה זמן מילה הרי ברור דבשעה שיצא הגוף תכף ומיד בר מילה הוא ומקלינן ליה ומשום הכי מילתו מעכבת את יולדיו מלאכול בקרבן פסח ולדברי מר שכתב דלגרסת רש"י בפרק יוצא דופן ופירושו שם ס"ל לרבא דולד שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ושהה הגוף לצאת יום או יותר דלא מנינן ליה שמנתימי המילה אלא משעה שיצא הגוף א"כ הא דרבי שרביא אתיא דלא פרבא דהא לרבי שרביא כששהה הגוף לצאת עד שעברו עליו שבעה ימים להוצאת ראשו חוץ לפרוזדור ויצא הגוף בערב פסח בין עשיית פסח לאכילתו חשיב ליה תכף ומיד בר מילה הוא ומילתו מעכבת מלאכול בפסח דהא מילת זכריו לא מעכבא אלא לבתר דמטא זמן מילה פדקאמר רבא ומוכח לה מדכתב רחמנא המול לו כל זכר וכו' ומשום הא דרבא דחינו למאי דהנה סלקא דעתייה דרבי זירא למימר דערלות שלא בזמנה מעכבא ואוקימנא לה לברייתא באוקמתות טובא דלכולהו אוקמתות בשעת עשייה לא הנה ראו לומר ולאחר עשייה נראה.

והכי נמי צריך לומר לאוקמת דיצא ראשו חוץ לפרוזדור ושהה הגוף לצאת עד יום שמיני שהוא ערב פסח ויצא בין עשייה לאכילה דכך הוא דרף התלמוד. הרי למדנו דלרבי שרביא מנינן ליה לציא ראשו חוץ לפרוזדור שמנת ימי המילה משעה שיצא ראשו ואע"פ ששהה הגוף לצאת עד יום שמיני ליציאת ראשו מקלינן ליה תכף ומיד בשעה שיצא הגוף ונה ברור בדברי הגמ' ועלה קאמר רש"י ז"ל דקי"ל במסכת נדה יצא ראשו הרי הוא פילוד והשתא בין עשייה לאכילה יצא הגוף ונהה ליה זמן מילה ע"כ שמע מנה ודאי דההיא דרבי שרביא ומהיא דמסכת נדה פוליהו חזא מלתא גינהו ולפי זה ברור הוא אפילו שהנה יצא ראשו חוץ לפרוזדור ביום השבת ונשתהה הגוף ולא יצא עד יום השבת האחרת מלינן ליה תכף ומיד ביום השבת דשפיר קרינן ביה וביום השמיני ימול וגו' וכי תימא דיש לחלק ולומר דאע"ג דלענין מילה יש להקל ולמנות שמנה ימים משיצא ראשו דיש לחוש שפא אינה מילה בזמנה דעדין מחוסר זמן הא ליתא דאם יש לחוש לענין שבת שפא אינה הוא הדין לענין מילה בעצמה יש לחוש שפא אינה מילה בזמנה ולא מקלינן ליה כי היכי דלא תהוי מילה שלא בזמנה דמילה קודם זמנה לאו מצוה היא פלל והוי כמסתד בשר בעלמא בידו או ברגלו ועליו נאמר מענות לא יוכל לתקון וכיון שפן פשיטא דיש לחוש לבטול מצות מילה החמורה דהא לענין חשש בטול מצוה אנו מוזהרין בו לענין מצוה קלה שבקלות כמו לענין חמורה שבחמורות כדאשכחן בכמה דוכתי בגמרא פדקא ס"ד לחלק בין איסור חמור לאיסור קל קאמר' מאי האי איסורא דאורייתא והאי איסורא דאורייתא פלומר וכי היכי דבחמור אזלינן בספיקיה לחומרא הכי נמי בקל אית לן למיזל בספיקיה לחומרא וכיון שפן האי ינוקא שיצא ראשו חוץ לפרוזדור ושהה הגוף לצאת יום או יותר דמנינן ליה שמנת ימי המילה משעה שהוציא ראשו זה מורה דלית לן שום חשש למילה קודם זמנה אלא הוי מילה בזמנה

כמאמר הכתוב וביום השמיני ימול בשר ערלתו וכיון שכן נמול אפילו בשבת ולית פאן שום חשש ושפיר קרינו ביה וביום השמיני אפילו בשבת ימול בשר ערלתו: והשתא איבעי לן לתרוצי דברי רש"י כי היכי דליתו פגענו הא דכתב רש"י ז"ל בפ"ק יוצא דופן שמתמי את הנולד צועק בתוך המעים מבעוד יום של ערב שבת לא בעי למימר מבעוד יום ממש אלא אומן בין השמשות והא דקרי ליה מבעוד יום הוא משום דאפתי לא הוי לילה הלא תראה בפסחים דף צ"ד תניא מעלות השחר ועד הגני הסמה ד' מילין ומשקיעת הסמה ועד צאת הכוכבים ד' מילין וקא קרי לאומן ד' מילין דמשקיעת הסמה ועד צאת הכוכבים יממא ולפום קושטא דמלתא תלתא ריבועי מהארבעה מילין הוי בין השמשות ואפילו הכי לא נמנעו מלקרותם יום וזה תירוץ נכון לדעתך אין בו שום דוחק ואם נראה למר שישי בו דוחק לית לן בה דקי"ל מוטב לדחוק הלשון ולכוננו עם הענין מלדחוק הענין ולכו' עם הלשון והנכון אצלי יותר לפרש הא דכתב רש"י ז"ל מבעוד יום פירו' מבעוד ממש וסבירא ליה לרש"י ז"ל דהאי שואל דאתא קמיה דרבא הנה בטר שעברו ח' מיום שיצ' ראשו וביום שבת שהוא יום תשיעי ליציאת ראשו והשואל הנה סבור דבטר לידה אולינו פדכתיב וילדה זכר וביום השמיני ימול ולפיכך המתין עד יום שבת האחרת שהוא יום שמיני ללידת הנולד אלא שנסתפק מחמת ששמע הנולד צועק ביום ששי מבעוד יום אי שרי למטהל ליה בשבת והשיב לו רבא דכיון שצעק הנולד ביום מבעוד יום הוי מופת שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ונשוב ילוד הוא מאותה שעה ומיום ששי מגינו ליה ח' ימי המילה והשתא בשעה שבא השואל הוי יום תשיעי והוי מילה שלא בזמנה ולא דחיא שבת ולשון רבא מורה דהכי הוא שהרי השיב בזה הלשון האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא והוי מילה שלא בזמנה וכל מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת משמע דמשום דהוי מילה שלא בזמנה נגע בה ולא קרי מילה שלא בזמנה אלא בשפ"ב עבר זמנה.

וכדאמרן דאתא ביום תשיעי להוצאת ראשו דאילו אתא לשאול בתוך ח' ימי המילה פדסבר מר ורבא השיב לו שלא תיעשה בשבת משום חשש ספק הכי הנה ליה למימר הוי ספק מילה שלא בזמנה וספק מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת אלא לאו שמע מנה פדאמרן וזה הפירוש נ"ל יותר נכון שבינה הענין והלשון א' ומעתה עלו דברי רש"י ורבינו בעל הטורים ודעמיה לענין הלכה שוין הם ועוד דכלל בידינו דכל פמה דייכילנא לתרוצי דברי רבתינו דליהווי שוין בלי מחלוקת עדיף טפי דגדול פח השלום ומאן דאמר פליגי עליו להביא ראיה וכדכת' הרי"ף ז"ל בפ"ק חבית בסוגיא דסוחט אדם אשכול של ענבים לתוך הקזרה ומה שלא הביא הרי"ף ז"ל הא דרבי שרבבייא הוא משום דהוי דבר דלא שכיח ועוד דכיון דפיר' שהיא עובדא דרבא בהוציא ראשו חוץ לפרוז' בין השמשות ומשום הכי נדחית המילה עד לאחר השבת ממילא משמע דאם הוציא ראשו חוץ לפרוזדור קודם בין השמשות בזמן דלית ביה ספק לילה פשיטא דמגיננו ליה ח' משעה שהוציא ראשו וכן י"ל להרב"מ ז"ל: פ"ל הדברים דאפילו דתימא דס"ל לרש"י דמעשה דרבא הנה מבעוד יום לא פליגי אההיא דפ"ק הערל וכמו שכתב רש"י בהידיא דההיא דהערל הנינו הך דמסקת נדה.

וכיון שכן אית לן לתרוצי אפילו בפ"י דחוק כ"ש דכבר תריצנא להו בפירוש מרווח בלי קושיא ובלי דוחק: ומה שרצה מר לתת טעם לדבריו וכתב ז"ל ואי אמת גיזיל בתר

תחלת לידה לפעמים שמשפחה גמר לידתו יותר משמנת ימים נמצא כשמלין אותו לא הויא מילה בזמנה ע"כ הא לא מלתא היא דאין אנו אחראין למקרי האונסין דכיון שהדין נותן שימול ביום ח' להוצאת ראשו לא איכפת לחששא לשמא יארע שיששה הגוף יותר משמנה ימים ותהיה מילה שלא בזמנה דזה הוי כפאר אונס שיארע כגון שיעלה הנולד ותעפב המילה: ומ"ש מר דאם הקדים המילה למול בתוך שמנה דהויא מילה מעלייתא ואין צריך להטיף ממנו דם ברית בשמיני הא ליתא אלא לא הוי מילה כלל אלא כמחתך בשך בעלמא בידו או ברגלו ואישתמיטתיה למר הא דגרסינן פ"ר אליעזר דמילה דף קל"ז תני רבי חייא אומר הנה רבי מאיר לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ערב שבת בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל של אחר השבת בשבת שרבי אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר השתא רבי יהושע סיפא דלא קעביד מצוה פוטר רישא דקעביד מצוה מחייב ע"כ הרי ברור בגמ' דמילה קודם זמנה לאו מילה היא ומילה אחר זמנה מצוה.

וגם מדברי רש"י בפירוש המשנה ברור דמילה קודם זמנה לאו מצוה היא שכתב ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא ועבד ליה חבורה שלא לצורך: ונראה דמה שהביאו לומר דאם הקדים למול בתוך שמנה הוי מילה מעלייתא הוא מה שכתב רבינו הגדול מהר"י קארו ז"ל י"ד סימן רס"ב ז"ל והיכא דעבר ומל בלילה מפשטא דמתנית' משמע דאינו כשר וא"כ צריך להטיף ממנו דם ברית וכ"כ הגהות מיימוני ואם הדבר כן יש לתמונה על הפוסקים שלא הזכירוהו ואפשר שהם סוברים שאינו צריך להטיף וכן נראה מדברי הרא"ש ז"ל בפרק רבי אליעזר דמילה דקטן שנמול בתוך שמנה אינו צריך לחזור ולהטיף וכן נראה מדברי תשובת הרשב"א שאכתוב בסימן רס"ד ולפי זה צריך לומר שמה ששנינו וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר דמשמע שאם עשו בלילה פסול לא קאי אמילה אלא אינך עכ"ל ודייק מר מדכתב דאין צריך להטיף ממנו דם ברית משמע דמילה מעלייתא היא וכן דייק לשון רבינו מהריק"א שכתב ולפי זה צ"ל שמה ששנינו וכולן שעשו משעלה עמוד השחר כשר דמשמע שאם עשו בלילה פסול לא קאי אמילה אלא אינך מהא משמע דמילה אם עשה בלילה כשרה: וכד דייקינן שפיר אשכחנא דאין הדברים כפשוטן דהא רבינו הגדול תלה הדבר כמו שכתב הרא"ש בפרקי רבי אליעזר דמילה וכדברי תשובת הרשב"א שהביא בסימן רס"ד ומדברי הרא"ש והרשב"א ברור דמילה קודם זמנה לאו מצוה היא וזה לשון תשובת הרשב"א שהביא רבינו הגדול בס' רס"ד קטן שהצריכוהו רופאים בקיאת למול תוך שמנה מפני הסכנה ויש שם מזהל ישראל וכן גוי מי ימול אותו ואם ימול אותו גוי מהו מילתו: תשובה כל מחמת הסכנה מותר שאין לה דבר עומד בפני פיקוח נפש ומיהו כל שמלו אותו קודם שמנה אין לו מילה אלא חתיכת בשר בעלמא ואין הפרש בזה בין גוי לישראל ואם לא גמרו את המילה כגון שנשארו עדין ציצין המעפבין או שלא פרעו יחזרו אחר שיתרפא ויטלו ציצין ויפרעו ע"י מזהל ישראל עד כאן לשונו: הרי כתב כל שמלו קודם שמנה אין זו מילה אלא חתיכת בשר בעלמא: וכתב עוד דכשהוצרכו למול בתוך שמנה אין הפרש בזה בין גוי דמילתו אינה מילה לישר' דלכתחלה יעשנה גוי אפילו במקום שיש ישראל והטעם מפני שאינה מילה: ומה שדייק רבינו

הגדול מדברי תשובה זו דהר"ש דהמל בתוך שמנה אין צריך להטיף ממנו דם ברית ביום שמיני ברור הוא מדכתב ואם לא גמרו את המילה פגון שנשארו עדין ציצין המעפבין או לא פרעו יחזרו אחר שיתרפא ויטלו ציצין ויפרעו משמע דכשלא גמרו המילה הוא דינסרו ויגמרו את המילה לאחר שיתרפא אבל אם גמרו המילה אין צריך להטיף דהוי מענות אינו יכול לתקון דלא מהני מידי מה דיטריף: הא למדנו מדברי תשובה זו דהרשב"א דהמל בתוך שמנה אע"ג דאין צריך להטיף ממנו דם ברית לא משום הכי היא מילה הויא מצנה דלא הא ביהא תליא: ודבר זה גם מדברי הרא"ש מתבאר באר היטב בפ' רבי אליעזר דמילה דף קע"ח סוף ע"ב פתב ז"ל ת"ר ערלתו ונדאי דוחה וכו' ערלתו ונדאי דוחה שבת ולא נולד פשהוא מהול דוחה שבת שפית שמאי אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית ובית הלל אומרים א"צ להטיף ממנו דם ברית אמר רבי אליעזר לא נחלקו ב"ש וב"ה על נולד פשהוא מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית לא נחלקו אלא על גר שנתגייר פשהוא מהול שב"ש אומרים צריך להטיף ממנו דם ברית וב"ה אומרים אין צריך דקדק ר"י דמשמע מהכא דיותר צריך הטפה לנולד פשהוא מהול מנתגייר פשהוא מהול דהא בנולד פשהוא מהול כ"ע לא פליגי ובגר איפא פלוגתא וא"כ לקמן דפסק רב הילכתא כת"ק ומסתמא פנותיה קיימינו דהילכתא פנותיה באיסורי ועוד מדקאמר רב אדא בר אבהו תיתי לי דעבדי אדרב וכינן דנולד פשהוא מהול א"צ להטיף ממנו דם ברית כ"ש גר שנתגייר פשהוא מהול שאין צריך להטיף ובה' גדולות לא פתב פן אלא כת' קטן אין צריך וגר צריך ויבטן נראה ונדאי דכדין פסק פדמוכח בשמעתין כדפריש' ובגר נמי דסמיך אהיה דיבמות פרק החולץ דתניא הרי שפא ואמר מלתי ולא טבילתי מטבילין אותו ומה בכך דברי רבי ר"י אומר אין מטבילין אותו וארז"ל דנתגייר פשהוא מהול אין צריך להטיף ממנו דם ברית אמאי אין מטבילין אותו לרבי יוסי הרי הוא מהול לפנינו ומאי נפקא מנה אפילו לא מלוהו ב"ד לא יהא אלא ערבי מהול וגבעוני מהול אלא ונדאי צריך להטפת דם ברית ולכך אין מטבילין אותו דאינו גר עד שימול ויטבול ועוד ראיה מהיה דפרק הערל דפליגי רבי אליעזר ורבי שמעון ורבנן בגר שנתגייר פשהוא מהול אם נמול ביום או בלילה אלמא כולהו מזוד דצריך הטפת דם ברית.

ונראה דהיינו טעמא דגר פנין שהיתה לו ערלה דין הוא שצריך הטפה יותר מקטן שלא היתה לו ערלה והקשה הרב שמשון ז"ל א"כ קטן שנימול תוך שמנה יהיה צריך הטפה פנין שהיתה לו ערלה ונימול שלא בזמנו ואינו פן מדאמרינן בשלהי פרקין דהיכא דקדמ ופל של שבת בערב שבת דלא ניתנה שבת לדחות ועוד דגר שנולד פשהוא מהול לא יהא צריך הטפה ולא פלוג ופירש הוא הטעם משום דמסתבר דבין גר ובין קטן צריכין הטפה וכן מוכח מדאיצטריך ערלתו למעוטי קטן ונדוקא בקטן דגלי גלי ובגר דלא גלי לא גלי ע"כ: הרי לה בהידיא לר"י שפסק פרב דס"ל הלכה כת"ק דאמר תינוק שנולד פשהוא מהול לבית הלל אינו צריך הטפה יליף מנה לגר שנתגייר שפול בגייתו דאינו צריך הטפה נאי אמרת דמילה בתוך זמנה דאין צריך הטפה הטעם הוא משום דהוי מילה מעליתא א"כ ליכא למילף מקטן שנולד פשהוא מהול לגר שפול בגייתו דשניא טובא דשאני קטן דהוא בר מילה אע"ג שנולד פשהוא מהול לא גרע מנמול בתוך שמנה ואפשר דעדיף מנמול בתוך שמנה דאיכא למימר מן שמיא מהלנה מה שאין פן בגוי דלאו בר

מילה ואין מילתו מילה כלל וגם מדברי ר"ש שהביא הרא"ש מוכח בהינדאי דלא תליא
מניעת הטפה משום דהוי מילה שהקשה על הטעם שכתב הרא"ש לדברי ה"ג דקטן
שנולד פשהוא מהול דאין צריף הטפה משום דלא היתה לו ערלה אבל גר שהיתה לו
ערלה צריף הטפה.

הקשה הר"ש דלפי הא דאמרת דתלי צריכותא דהטפה משום שהיתה לו ערלה ומשום
הכי בגר שנתגזיר פשהוא מהול צריף להטיף ממנו דם א"כ קטן שנמול בתוך שמונה יהא
צריף הטפה שהרי היתה לו ערלה ואינו פו דהא חזינו בגמרא דקאמר קטן שנמול בתוך
ח' אינו צריף הטפה דלא ניתנה שבת לדחות הרי השנה קטן שנמול בתוך ח' לגר שנמול
בגיותו וכי היכי דקטן שנמול בתוך שמונה אין צריף להטיף ממנו דם ברית הכי נמי בגר
שנמול בגיותו ואי איתא דקטן שנמול בתוך שמונה דלא צריף הטפה הטעם פדקאמר מר
דהוי מילה מעלייתא לא הנה מקשה מידי דשאני קטן דלא צריף הטפה דבר מילה ואיני
ביה מצנת מילה מה שאין פו בגר שנמול בגיותו דלא אקנים ביה מצנת מילה כלל: אלא
לאו שמע מנה דלא פדקאמר מר אלא פדאמרן.

דנמול בתוך שמונה דלא צריף הטפה הוא דהוי מענות שאינו יכול לתקון וכמו שלמדנו
מתשובת הרשב"א שהביא רבינו הגדול בסמ"ד ומדברי הרא"ש ז"ל בפר' רבי
אליעזר דמילה וכינון שפן על פרחין צריף לומר דמה שכתב רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל
ולפי זה צ"ל שמה ששנינו וכולן שעשו משעלה עמוד השחר פשר דמשמע שאם עשו
בלילה פסול לא קאי אמילה אלא אאינף לאו למימרא דמילה אפילו עשאה בלילה פשר
שהרי מרו לה דבריו שכתב ואפשר שהם סוכרים שאינו צריף להטי' פדברי הרשב"א
והרא"ש שהעפתקנו משמע דהם הם דבריו והם הם דברי הרא"ש והרשב"א ז"ל.

אלא הפוננה לומר דמילה אינה בכל מילי דכללא דמתניתין ביאור הדברים דפשוט הוא
דכל אינף דמיתנו במתניתין אם עשאן בלילה אינו פשרים וצריף לחזור ולעשות ביום
וכמו שכתב מרו מפשטא דמתניתין משמע שאינו פשר ואם פו ס"ד אמינא דכי היכי
דבכל אינף דמתניתין אם עשאן בלילה צריף לחזור ולעשות ביום הכי נמי מילה שעשאה
בלילה צריף לחזור ולהטיף ממנו דם ברית ביום דהא מילה אימניא בהדיהו על דא הוא
דאתא מוהריק"א ז"ל לאשמעין דהאי דדייקא מתניתין דאם עשו בלילה דצריף לחזור
ולעשות ביום לא קאי אמילה אלא אאינף דמילה לא שינף בה עשייה אחרת דכבר נעשית
פולה ולא מחסרא מידי ומענות לא יוכל לתקון הוא מה שאין פו בכל אינף דמה שעשה
בלילה יש בידו לחזור ולתקן ביום: ומה שכתב מר איברא דפשטא דשמעתא משמע
פדבריהן דמונין ח' ימי המילה מתחלת לידה ויש לדחות דככי האי גוונא מילת פנו
מעפכת ולית לה תקנתא כלל שאין יכול למול עד יום שמיני דגמר לידה ומעפכת עליו
לאכול מפיו דהוי ח' לתחלת לידה יש בו קפיצא בנדון זה אני אומר מאריה דאברהם
הא בעזרו לא ידענא מאי האי דקאמר מר דהאי דחזיקה לית בה מששא דכינו דאינו יכול
למול עד יום שמיני דגמר לידה אמאי מעפכת עליו מלאכול דאטו מי גרע אונס זה שאנס
אותו הדין שלא למול ביום ח' לתחלת לידה ממי שהיה חבוש בבית האסורין דהוא
אונס מצילו ממניעת עשיית הפסח נאכילתו ואע"ג שהוא יום שמיני ודאי וזמן מילה דהא
אוקמתא דרבא היא שהיו אביו ואמו חבושים בבית האסו' בשעת שחיטה וביני וביני

יצאו ומשום הכי חשבנו להו ליתנהו בשעת עשייה ונראין הדברים ק"ו השתא ומה אם הנה ערב פסח יום שמיני להידיא וזמן מילה ממש אפילו הכי פינו שהיו חבושים ואין ספק בידם למול לא קרינו ביה המול לו כל זכר ואין מילתו מעפבתו כ"ש וק"ו פשוטת הדין מעפבת עליו שלא למול ביום שמיני לתחלת לידה דהרי זה חשיב מחוסר זמן ואין זמן מילתו ביום זה מחמת ספיקא דדינא דפשיטא דאין סברא לומר דחשוב בר מילה ומילתו מעפבת: ומה שכתב מר דיש פנים לומר כן דאילו הנה הך דרב שרבייא פפושטה ושיוכל למול בו ביום לגמר שמנה דתחלת לידה לא הווי שתקי מנה הרי"ף והרמב"ם ז"ל והרא"ש דעסקי בהך שמעתא דתחלת לידה לענין ספיקא דבין השמשות ולמ"ד נראה אדרבא משם ראיה דכיון דלא מספקא להו אלא לענין הזמן שהוא בין השמש' שהוא ספק יום ספק לילה ומשום האי ספק הוא דדחינו להוציא ראשו חוץ לפרוזדור ואמרי' האי מילה שלא בזמנה היא ולא דחיא שבת הרי משמע בהידיא שאם בשעה שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור לא הנה ביה ספק יום ספק לילה לא הנה מספקא לן מידי: ומה שכתב דרבי שרבייא אוקי מתנית' אליבא דתנא ולנה לא סבירא ליה זה אי אפשר לאומרו דכיון דאמוראי משתדלין להעמיד הברייתא לא משבשפתא היא אלא הלכתא היא.

אלא אי אית לן למימר הכי אית לולמימר דהיא אוקמתא דרבי שרבייא לא ס"ל דהוי דבר דלא שכיח דייחיה הולד שבעת ימים וראשו חוץ לפרוזדור ומשום הכי השמיטה הרמב"ם בהלכות קרבן פסח אבל מה שהשמיטה בהלכות מילה לא הוי השמיטה וכדאמרן ולית לן לדחותה מהלכתא פינו דרבא הכי סבירא ליה וכמו שנתבאר בתחלת דברינו: ומה שכתב מר שפשיולד בערב שבת בשעת צאת הכוכבים שראוי לחוש לדעת אם יצא ראשו חוץ לפרוזדור קודם לזמן זה נדאי פל חרד לדבר ה' ראוי לו לחוש לנה ולא לנוולד בערב שבת בלבד אלא בכל ימי השבוע ראוי לברר ולדעת אם יצא ראשו מבעוד יום כי הכי דתיעשה המילה בזמנה ולהוי ידיע ליה למר שהרבה פעמים תהיתי בקנקני המילדות לראות אם בקיאות בפרוז' ומצאתי שאינו יודעות מאומה ולא ידעתי שם לפרוזדור בלשון ערבי או בלשון לעז להבינם או שאבין מהם אלא הערביות אומרות אם אלולד תנול ותנפתח ויכרוג אלצגיר וכן הם דברי הלועזות זהו מה שיודעות ואינו יודעות ד"א ולע"ד נראה כפי דברי הרמב"ם בפ"ה מהלכ' איסורי ביאה ומדבריו בפ' המושנה בפרק פל ה"ד על משנת משל משלו חכמים באשה וכו' כר' שמה שאומרות המילדות שהאם נפתחת ויצא הולד הוא פי צנאר הרחם דהיינו הפרוזדור ומפי יצא ראשו חוץ לאותו פתח הרי יצא ראשו חוץ לפרוזדור ומאותה שעה הוא חשוב פילוד ואין להאריף שנתראה דבר זה פשוט למעיני בדברי הרמב"ם ז"ל בשני המקומות הנזכרים ומבין שניהם יהנה הענין פשוט: ועכשיו אני שמח כעל פל הון שבדבר שפל ימי הייתי מצטער עליו שאין מבין עכשיו מצאתי דברי מר און לי לכן ישא ויתן מר בדבר עם בעלי ההוראה ויסקימו ויכתבו ויחתמו בסיעת' דשמאי אשתדל לתקן דבר זה במקומנו ולאפס פנאי לא העתקתי דברי בתיקון סדר פראוי כאשר עיני מר תחזינה מיישרים.

לכן בבקשה ממר יעתיק זה הקונטרס וישלחהו לי ואני פמזהיר אלא פמזכיר ואין לי להאריף כי אם בתפלה ובתחנון לפני הנותן לאדם דעת שיתן בנו דעה ובינה והשכל להבין ולהשפיל בדברי תורתו ויצילנו מפל מכשול ומפל עון מעתה ועד עולם אכי"ר: הצעיר יעקב פראגי מהמה סימן נ וזה מה שהשיב הרב כמה"ר אברהם הלוי נר"ו הפתב

מכתב אלהים הוא שכתב מעכ"ת על דברינו בההיא דפרק יוצא דופן בההיא דמהו לממהל ינוקא בשבתא ויהיו דבריו אלה למשיב נפש ולעת עתה אבא בדרה קצרה פנוקף זית לתרין פירכי אלימי אשר אבניה ברזל ואינישב ג"כ קצת דקדוקים ולא אשים פני לתרין כל דקדוק ודקדוק כפאשר שערי תשובתם פתוחות פשער ההיכל תנוקף דברי מעכ"ת שקרא אחרי מלא הוא שהוכיח מההיא דפרק הערל ומדברי רש"י ו"ל שמיד שהוציא ראשו הולד חוץ לפרוודור דחשיב פילוד ומיד בר מילה הוא ומשום הכי מילתו מעפבת את יולדי מלאכול בפסח.

וכתב עוד מעכ"ת שאין לחלק ולומר דלענן מילה היקלו למול בשמנה משיצא ראשו חוץ לפרוודור ולענן שבת יש להחמיר שאם יש לחוש לענן שבת פן יש לחוש לענן מילה שאין לחלק ולהקל בין איסור חמור לאיסור קל ע"כ תנוקף דברי מעכ"ת בקיצור ולרנוקא דשמעתא נוגמור גמרין דפרק יש נוחלין ריש דף קכ"ז על טומטום שנקרע ונמצא זכר רב שיזבי אמר אף אינו נמול לח' דאמר קרא אשה פי תזריע וילדה זכר וביום השמיני מול עד שיהא זכר משעת לידה רבי שרבייא אמר אף אין אמו טמאה לידה ופירשב"ם שאינו נמול לשמנה לדחות שבת כדדרשינן ביום השמיני ביום אפילו בשבת ובגמרא מותי' על רבי שרבייא ממתניתין דהמפלת טומטום ואנדרווגינוס תשב לזכר ולנקבה ואילו רבי שרבייא לא חשיב לה כלל יולדת לא לטומאה ולא לטהרה וסליק בתויבתא ובתר הכי מותי' נמי על רבי שיזבי דאיהו נמי דריש לענן מילה עד שיהיה זכר משעת לידה ומשני תנא ספוקי מספקא ליה ולחומרא ופירש רשב"ם תנא דמסכת נדה ספוקי מספקא ליה אי האי וילדה זכר להכי בעינו דלהוי זכר משעת לידה בין לגבי טומאה בין לגבי מילה ואזיל לחומרא ורבי שיזבי נמי לחומרא קאמר דלא דחיא מילתו שבת דדילמא דרשינן וילדה זכר עד שיהא זכר משעת לידה וכו' עכ"ל: נקוט מהא דהא דאין מילת טומטום דוחה שבת אינו מדין פשוט אלא בשביל ספק.

ובפרק הערל כד בעי לאוקומי דפעמים מילת בנו מעפבת לאכול בפסח אע"פ שנשחט בפסח פראוי ומוקי לה בגוונני טובא וחד אוקמתא מנייהו מוקי לה רב פהגא בריה דרבי נחמיה כגון טומטום שנקרע ונמצא זכר ביני ביני פ"י שהיה לו שמנה ימים שנולד וקודם שנשחט הפסח עדין לא נקרע ונשחט הפסח פראוי ואחר השחיטה נקרע ונמצא זכר שנמצא מילת בנו מעפבת עליו אע"פ"י שנשחט הפסח פראוי: והנה אם יארע ערב פסח להיות בשבת הרי למדנו שאין מלין אותו בשבת משום חומרת חילול שבת והוא מעונכב לאכול בפסח דדילמא שפיר הוה מצינא למימהליה בשבתא ואין לו תקנה אע"ג דלא מקיים שפיר קרא דהמול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו וא"כ דכנותה אית לן נמי למימר גבי יציאה דחוץ לפרוודור דאף אם תמצא לומר דבחול מלין אותו לשמנה דהוצאת ראש חוץ לפרוודור דלא בעי שמנה ימים ברורים לענן מילה בשבת צריף להחמיר שתהיה כולה לידה בשבת: ועוד י"ל דספוקי מספקא לן לענן מילה אי בעינו כולה לידה גם בחול דדילמא בעינו שיהיה ראוי ליצעות מילה מבן יומו וכי לא נפיק כולה גופא הרי שאין יכול ליצעות לו מילה ולכן אם חל הדין שמיני בחול מקלינן ומהלינן ליה אף אם חל בשבת ראו להחמיר וכבר אשכחנא דוגמא לזו בדין דמאי דקי"ל דעמי הארץ לא נחשדו על התרומה גדולה אי משום דאית בה עונש מיתה אי משום דמתקן בכל שהוא דחטה אחת פוטר את הכרי אמנם על מעשר ראשון ומעשר שני נחשדו אע"פ שיש בהן

איסור תורה דאינהו נמי טבלי ויש באכילה לאו מן התורה כדכתב הרמב"ם סוף פ"י מה' מ"א וכשתקנו חז"ל לתקן פירות הנקחים מעם הארץ לא חייבו להוציא מהם רק תרומת מעשר בלבד משו' שיש בה עונש מית' ולא חייבו להוציא מהן מעשרות משום דאיסורין לא הוי אלא בלאו בלבד ועיין בתו' י"ט ריש מסכת דמאי הרי שיש לחלק בין איסור קל לאיסור חמור ומצינו בריש מסכת יבמות ריש דף ה' דאפילו בלאונן מחלק ביניהם שפיקל התלמוד בלאו דהקפה משום שאינו שנה בנשים ונשים ליתנהו בהקפה ולקמן בדף ח' תופש התלמוד במושלם ואמר כמה פעמים דאע"ג דקי"ל דעשה דוחה לא תעשה היינו דוקא לא תעשה שאינו חמור אבל ל"ת שיש בו פרת לא דחי ולעיל מהך בעי תלמודא אשפחן דאתי עשה ודחי לא תעשה גרידא ל"ת שיש בו פרת היכא אשפחן ולבתר הכי לקמן ריש דף ז' מוקי תלמודא אליבא דקס"ד ואמר דעשה דוחה לא תעשה גם שיש פרת ויהיב טעמא ואמר דכיון דעשה דוחה לא תעשה והלאו הוא חמור מן העשה שיהי לוקין על איסור לאו ואין לוקין על בטול עשה אם כן מה לי חומרא זוטא מה לי חומרא רבא.

ונראה דאין מפאן ראיה שלא לחלק בין האיסורין לפי דהאי אוקמתא הוי דקא ס"ד ולא קס"ד קאי ולא אוקמתיה קיימא ושיטת התלמוד דלקמן מוכחת כן שתופס במושלם דאין עשה דוחה ל"ת שיש בו פרת איברא דבס' פרייתות סימן קס"ג מסיק בכללו דעשה דוחה לא תעשה אף שיש בו פרת ומייתי לה מהך דהקא וצ"ע תו אשפחן בכללים דכשתעשה הוא חמור מאד הוא דוחה יותר מדאי משום חומרתו גם דין הק"ו יוכיח ואם אתה אומר מה לי איסור קל מה לי איסור חמור א"כ בטלת כל קלין וחמורין שבתורה ומ"מ בין כף ובין כף הרי בקשנו חב"ד ומצאנו לו דין הדמאי: ומ"ש מעכ"ת ביישוב לשון רש"י שאמר שצ"ע הולך מבע"י של ערב שבת דמשמע שפיר דהנה ביום ברור לתירוץ מעכ"ת דאין הכי נמי ואוקי דביאת השואל היתה ביום שבת שהיה תשיעי ללידתו ואילו הנה תוף השבוע הנה אומר לו שימול ביום ששי בשבת לע"ד אין מתישב תירוץ זה דרקיטא דלישנא משמע שלא בא השואל ביום שבת שאילו כף הנה המעשה הנה ראוי לשואל לומר מהו למימהליה האידנא פיון דביום השבת גופיה קאי וללשון מתוקן כף הנה ראוי לומר שהוא דאתא קמיה דרבא בשבתא אמר ליה מהו למימהל האידנא: ומ"ש מעכ"ת לאוקמת' דידן הו"ל לרבא לומר דהוי ספק מילה שלא בזמנה וכל מילה שלא בזמנה אין מחללין עליה את השבת ולא הו"ל לומר דהוי מילה שלא בזמנה ולע"ד שפיר דייק מימריה דרבא דכשתעשה המילה ביום השבת פדקא סבר השואל הרי באותה שעה הוי מילה שלא בזמנה: ומ"ש מעכ"ת בענין מילה שנעשית בתוף ח' דלאו מצנה היא פלל והאריף להוכיח כן לעד"נ דכיון דמ"מ לא בעי הטפת דם ברית הא מיהא אית בה צד מעליותא ותו דהך תוף ח' דידן עדיפא טובא מתוף ח' ימים דעלמא דהנהו תוף ח' הרי אין שם קיום מילה בשמיני אבל בנ"ד הרי אית בה צד מעליותא דהו"ח ימים להוצאת הראש חוץ לפרוודור דבשאר דינא חשיב שפיר פילוד לגמרי: ובר מן דין ומן דין לדין לא קשה מידי דיש לנו עמודי גולה לסמוך עליהם דסברי דמלין לשמיני שהוציא ראשו חוץ לפרוודור ושהיא מצנה כהלכתה לכן אני אומר דבחול מיהא שאין צד פקפוק דאיסור ראוי לנו לפסוק פנותיהו וכשיארע ענין זה ביום שבת שנדחהו למחרת מפני חומרו של שבת וזה פעין פשרה ותמהתי ממכת"ר שנתאמץ לדחות פשרה זו ונהלא אין שם פשרה

הגוונה מזו דר"י והטור ודעמיה לא קטלי קני באגמא אינון: ומה שחזר מעכ"ת וערער עלינו והפליג בדבר ואמר דכיון דאין יכול למול עד יום ח' לגמר לידה אמאי מעפכת עליו מילה זו מלאכול בפסח דאטו מי גרע אננס זה שאנס אותו הדין שלא למול ביום ח' לתחלת לידה ממי שהיה חבוש בבית האסורים וכו' לע"ד נראה לחלק באונסין דאונס דבית האסורים הוא אונס גדול דבין שיחול ערב פסח בחול בין שיחול בשבת זה האונס פחו גדול שמעפכו למול את בנו אמנם אונס זה פחו בלבד פשיחול שמניי זה ביום שבת שלחומר השבת דוחין את המילה מפניו אבל פשיארע בתוך ימי השבוע סר פחו וקלה והיה פלא היה דמהלינו ליה מפי הוציא ראשו חוץ לפרוודור וכיון שאונס זה אינו אונס גדול שאינו נוהג לעולם לכן פשיארע ע"פ להיות בשבת המילה מעפכת עליו דלא חשביו ליה פאנוס ואפילו לסברתיה דמעכ"ת אפתי דינא דידן לא מפריד שכבר תירצנו דדילמא הוי ספיקא דדינא אי בעינו ח' ימים מגמר לידה או אם יספיק ח' ימים דיציאת ראש חוץ לפרוודור ולכן בחול מהלינו ואזלינו לקולא אף ביום שבת שאיסורו חמור דחינו לה למילה למחירתו וכבר כתבנו לעיל דאי הוי ספיקא דדינא אם יחול ערב פסח להיות בשבת מילת בנו מעפכתו מלאכול בפסח אע"ג דאין לו תקנה כלל למול אותו ולא מקיים ביה קרא המול לו כל זכר וגו' וגם מעכ"ת נ' פבר הודיה לי בזה עד הנה מה שראיתי להתלמד בדברי מעכ"ת ושלם האדון ושלם תורתו יגדל מן העולם ועד העולם כל הימים עד עמוד פהן לאורים ותומים אכי"ר: הצעיר אברהם הלוי סימן נא וזאת היא תשובתי על מה שכתב.

ראיתי דברי מר פראות פני אלהים ואשתעשע בהם כעל כל הון. וזה יצא ראשונה מדבר קדשו הביא שמעתא דפרק יש נוחלין דטומטום שנקרע אינו נימול בשבת דמספקא להו בהא דאמר קרא וילדה זכר וביום השמיני ימול אי דרשינו ליה עד שיהיה זכר משעת לידה ומספיקא לא דחי שבת וכתב מר דלפי זה מאי דאוקי בפרק הערל דטומטום שנקרע ערב פסח בין עשייה לאכילה דמילתו מעפכתו מלאכול בפסח הוא אפי' שהיה ערב פסח בשבת דמעונב הוא מספק ואפילו הכי מילתו מעפכת יולדיו.

למד להוציא ראשו חוץ לפרוודור דאע"ג דבחול נימול לשמנה לענין מילה בשבת יש להתמיר שתהיה פולה לידה בשבת ואני בעניי לא ידענא מאי דנוחקה דמר לאוקומי שהיא דפרק הערל.

דטומטום שנקרע בערב פסח אחר שחיטה היא אליבא דרב שזבי דפרק יש נוחלין דמספקא ליה ומאי דנוחקה לאוקומיה לה אפילו בערב פסח שחל להיות בשבת דמעונב הוא מחמת ספיקא דרב שזבי ואפילו הכי מילתו מעפכתו מלאכול בפסח וגם מה ראיה אשכח למלתא דהוציא ראשו חוץ לפרוודור דאיכא לספוקי בה מה שנסתפק מר: דעד השתא לא חזינא ליה למר דמייתי שום ראיה דאיכא לספוקי בהוציא ראשו חוץ לפרוודור אי בעי פולה לידה ביום א'.

אלא דחזינא למר דכל מאי דקאמר מסברא דנפשיה הוא דקאמר ולית ליה שום ראיה לכל מה דקאמר ואי סברתיה דמר דחקתהו אין מסברתו שום הכרח: ועוד אפי' אם היה שהתלמוד קאמר טומטום שנקרע בע"פ שחל להיות בשבת שאע"ג שמעונב הוא מלימול מחמת ספק חילול שבת אפילו הכי מילתו מעפכת את יולדיו מלאכול בפסח.

עָדִין לֹא יָצָא מֵרַגְלֵי חֹבְתוֹ לְהֵבִיא לִיהִי רְאִיָּה לְהוֹצִיא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפָרוּז' שְׂיִישׁ לְהַסְתַּפֵּק
בוֹ אִי בְּעֵי כְּוֵלָה לִידָה בְּיוֹם אֶחָד לְעֵנִין מִיָּלָה דְּבִשְׁלֵמָא גַבִּי טְוִמָּטוּם שְׁנֹקְרַע דְּמִסְפָּקָא לֹן
הוּא מְשׁוּם דְּכְתִיב וְיִלְדָה זָכָר וְאִיפָּא לְמִקְדָּרִשׁ שְׂיִהִיָּה זָכָר וְדָאִי מְשַׁעֵת לִידָה וְעֵלָה קָאִי
מָאִי דְּכְתִיב וּבִיּוֹם הַשְּׁמִינִי יְמוֹל אֶפְּיֵלוּ בְּשַׁבַּת אָבֵל לְגַבִּי לִידָה דְּאִיפָּא לְסַפּוּקִי בְּהָ דְּצָרִידָה
שְׂתִתְּהִיָּה כְּוֵלָה לִידָה בְּיוֹם א' מְהִיכָא תִּיתִי לֹן דְּאִיפָּא לְסַפּוּקִי בְּהָ פֶּל שְׁפֹן דְּעָרְבָה עָרְבָא
צָרִידָה דְּלָמ"ד גְּרָאָה פְּשׁוּט דְּטְוִמָּטוּם שְׁנֹקְרַע בְּעָרְבִי פְּסַח שְׁחַל לְהִיּוֹת בְּשַׁבַּת לְרַב שְׁזָבִי
דְּמִסְפָּקָא לִיהִי וּמִסְפִּיקָא לֹא דְּחִי שַׁבַּת מִיָּלְתוּ לֹא מְעַכְבָּא אֶת יוֹלְדָיו מִלְּאֶכּוֹל בְּפֶסַח הוֹאִיל
וְאִין בְּיַד אָבִיו לְמוּלוֹ: וּמ"ש מֵרַגְלֵי חֹבְתוֹ לְחַלֵּק בֵּין אֲוָנָס דְּבֵית הָאֲסוּרִין לְאֲוָנָס שְׁאַנְסוֹ אִיסוּר
שַׁבַּת מְחִילָה מִמַּעַכ"ת לֹא קָאָמֵר מִיָּדִי אֲדַרְבָּא דְּכִשְׁמַעְנֹפֵב מְחַמַּת אִיסוּרָא יְנוּקָא לֹא חֲזִי
וְהִנֵּה לִיהִי מִיָּלָה שְׂלֵא בְּזַמְנָה וְאִי אֶפְּשָׁר לְמוּלוֹ בְּשׁוּם אֲוָפֹן אָבֵל מְעַנְפֵב מְחַמַּת שְׂהִיו
יוֹלְדָיו חֲבוּשִׁין בְּבֵית הָאֲסוּרִין יְנוּקָא חֲזִי וְאִי אָבִיו לֹא הִנֵּה יְכוּל לְמוּלוֹ בְּעַצְמוֹ הֵא אֶפְּשָׁר
לְמוּלוֹ ע"י שְׂלִיחַ וְעוֹד אֶפְּשָׁר לוֹמֵר כֹּל הֲרָאוּי לְבִיָּלָה אִין בִּיָּלָה מְעַכְבָּת בּוֹ מַה שְׂאִין כּוֹן
בְּמַעְנָפֵב מְחַמַּת אִיסוּר דְּלֹא הוּא וְלֹא אַחַר יְכוּלִין לְמוּלוֹ וְאִין לוֹמֵר בּוֹ רְאוּי: וּמ"ש מֵרַגְלֵי
וְלָכֵן אִם חַל בַּחוּל מְקַלִּינֵן וּמְהַלִּינֵן: כְּבָר כְּתִיבִי לְמַר מַה שְׁנֹרְאָה לִי וְהוּא דְּאִי אִיתָא
דְּמִסְפָּקָא לֹן דְּהִנֵּה מִיָּלָה קוֹדֵם זְמַנָּה לְעֵנִין שַׁבַּת הוּא הַדִּין נָמִי לְעֵנִין מִיָּלָה עַצְמָה אַף בַּחוּל
דְּמִיָּלָה קוֹדֵם זְמַנָּה לֹא מְצָוָה הִיא כְּלָל וּמְלַבֵּד שְׂהַדְבָר בְּעַצְמוֹ פְּשׁוּט מְצַד עַצְמוֹ הוֹכַחְנוּ
אוֹתוֹ וְאָפִי' הֵכִי לֹא אֶהְיֵי לִיהִי לְמַר: וְהַשְׂתָּא מְיִיתִינֵן לִיהִי מְשַׁנָּה שְׂלֵמָה שְׁנִינֵנו יָצָא כְּדָרְכּוֹ
עַד שְׂיִצָּא רֹב רֵאשׁוֹ מְשַׁתְּצָא פְּדַחְתוֹ ע"כ וּפְסָקוֹ כֹּל הַפּוֹסֵק' בְּמִתְנִיתִין מְשַׁתְּצָא פְּדַחְתוֹ
מְנִינֵן לִיהִי יְמֵי טְוִמָּאָה וְיְמֵי טוֹהַר וְזֶה לְשׁוֹן רִבִּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים יו"ד סוּף סִימָן קצ"ד
וּמֵאִימְתִי מוֹנִין לְוִלְדָה יְמֵי טְוִמָּאָה וְטוֹהַר אִם יָצָא כְּדָרְכּוֹ דְּרָה רֵאשׁוֹ מְשַׁתְּצָא רֹב פְּדַחְתוֹ
חֲשׁוֹב כְּפִילוּד אֶפְּיֵלוּ לֹא יָצָא לְגַמְרֵי לְחוּץ אֶלָּא מְשַׁהוּצִיא רֹב רֵאשׁוֹ חוּץ לְפָרוּזָדוֹר חֲשׁוֹב
כְּפִילוּד ע"כ וְכַתֵּב רִבִּינוּ הַגְּדוֹל מוֹהֲר"י קָאָרוֹ ז"ל וּמ"ש וְאֶפְּיֵלוּ לֹא יָצָא לְגַמְרֵי לְחוּץ אֶלָּא
מְשַׁהוּצִיא רֹב רֵאשׁוֹ חוּץ לְפָרוּזָדוֹר כ"כ הַרְשֵׁב"א ז"ל מְדַגְרְסִינֵן בְּפִרְקָא יוֹצָא דּוֹפֵן
אֲעוּבָדָא דְּהִיָּהוּא דְּאַתָּא לְקַמִּיָּה דְּרָבָא א"ל מַהוּ לְמִיָּמְהַל בְּשַׁבַּתָּא א"ל אִימָא לִי אִיזִי גּוֹפָא
דְּעוּבָדָא הִיכִי הִנֵּה א"ל שְׂמַעְתִּיָּה דְּצִיִּיָּן אֶפְּנִיָּא דְּמַעְלֵי שַׁבַּתָּא פִּירו' שְׂמַעְתִּיו שְׂבָכָה בְּעָרְבִי
שַׁבַּת וְלֹא אִיתִילִיד עַד יוֹמָא דְּשַׁבַּתָּא אָמַר לִיהִי הָאִי הוֹצִיא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפָרוּזָדוֹר הִנֵּה וְהִנֵּה
מִיָּלָה שְׂלֵא בְּזַמְנָה וְלֹא דְּחִיָּא שַׁבַּת מְפָאן רְאִיָּה בְּרוּרָה שְׂאִין עֲלֵיהִי תְּשׁוּבָה דְּלֹא מִסְפָּקָא
לֹן מִיָּדִי לְיָצָא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפָרוּזָדוֹר וְשָׁהָה כְּפָה יְמִים לְצָאָת דְּמְנִינֵן לִיהִי לְטוֹמָאָה וְלִימִי
טוֹהַר מְשַׁעֵה שְׂיִצָּא רֵאשׁוֹ כְּאִילוּ יָצָא כְּוֵלוֹ וְאִם אִיתָא דְּמִסְפִּיקָא לֹן אִי חֲשׁוֹב כְּפִילוּד לְגַמְרֵי
אוֹ לֹא הִנֵּה לֹן לְמִיָּחַשׁ לְעֵנִין טְוִמָּאָת יוֹלְדַת הַחֲמוּרָה שְׂהִיא בְּכַרְת וְלֹא יְהִינֵן לָהּ יְמֵי טוֹהַר
אֶלָּא מְסוּף לִידָה: וּמ"ש מֵרַגְלֵי חֹבְתוֹ אֶשְׂכַח דְּוָגְמָא לְזֶה בְּדִין דְּמָאִי וְכו' לֹא יְדַעְתִּי מַה עֵנִין
דְּמָאִי לְנִדּוֹן זֶה דְּדְּמָאִי מְדִין חֲשׁוֹד עַל הַדְבָר נִגְעוּ בּוֹ וְאִם הִקְוִיָּה בְּלָאוּ שְׂבוֹ הַרְבֵּה טְעָמִים
יֵשׁ בְּדַבָּר חֲדָא דְּרֹב עַמִּי הָאֲרִץ מְעַשְׂרִין הֵם בֵּין לְאַבְיָי בֵּין לְרָבָא לְמַעֲנִין הֵיטֵב בְּהִנְיִיּוֹת
דְּאַבְיָי וְרָבָא דְּנַמְצָא מְדִין הַתּוֹרָה מוֹתֵר דְּבָכָל הַתּוֹרָה כְּוֵלָה אֲזַלִּינֵן בְּתַר רַבָּא וְאִם הִקְוִיָּה
בּוֹ מְשַׁלָּה נְתַנּוּ לָהּ: עוֹד כְּתִב הַרְבֵּב"ם בְּפִי' הַמְשַׁנָּה בְּרִישׁ מְסַכְת דְּמָאִי וּבְפ"י מְהִלְכוֹת
מְעַשָּׂר דְּמַעְשָׂר רֵאשׁוֹן וּמְעַשָּׂר עֲנִי מַה שְׂאִין מְפָרִישִׁין אוֹתוֹ מְשׁוּם דְּהִנֵּה מָמוֹן הַמְּנוּטֵל
בְּסָפֵק וְיֵשׁ לוֹמֵר לְלוֹי וְלְעֵנִי הֵבֵא רְאִיָּה שְׂהוּא טָבֵל וְטוּל דְּוִמָּיָא דְּסָפֵק בְּכוֹר שְׂמִנִּיחוּ
שְׂרַעָה עַד שְׂיִפּוּל בּוֹ מוֹם לְהַפְקַע מִמְּנוּ אִיסוּרוֹ וְיִאֲכַל בְּמוֹמוֹ לְבַעְלִים הֵכִי נָמִי הִכָּא קוּרָא

שם למעשר ראשון ומעשר עני להפקיע ממנו איסורא דלאו ויאכל לבעלים ובסוף מסכת מעשר כתב דמה שלא תיקנו להפריש מעשר ראשון ומעשר עני משום גזרה שאין הצבור יכולין לעמוד בה.

וכ"כ בפ"ט מהלכו' מעשר אבל בנ"ד וכיוצא בו לפי דברי מר דמספקא ליה אי מנינן ח' ימי המילה משעה שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור או משעה שגמרה יציאת שאר הגוף כיון דיש ספק ביטול מצוה לא שני לן בין ספיקא דמצוה חמורה שבחמורות למצוה קלה שבקלות בכולהו אולינו בספיקייהו לחומרא.

ואני תמהתי טובא ממה שכתב מר שמצינו בתלמוד שמחלק בין איסור קל לאיסור חמור דהיכן מצינו שמחלק בין איסור חמור לקל לענין ספיקא וכתב מר עוד ואם אתה אומר מה לי איסור קל מה לי איסור חמור א"כ בטלת כל קלין וחמורין שבתורה הרבה פעמים תפסתי על מר שאינו מעיין בדברי היטב שהרואה דברי מר לה יספור סברא גמורה בלי ספק שאני כתבתי דכו' לי איסור חמור פאיסור קל לענין הלימוד שאנו למדין דבר מדבר.

והנה הרואה דברי רואה שאני לא דברתי בזה ולא בדכויו' ולא בדדמי לה שהרי כתבי ברור מלל נ"ל שכתבתי למר ובנדאי דיש לחוש לבטול מצות מילה החמורה דהא לענין בטול מצוה אנו מונהרין אפילו לענין מצוה קלה שבקלות כמו לענין חמורה שבחמורות כדאשפחן בכמה דוכתי בגמרא פד ס"ד לחלק בין איסור קל לחמור אמרי' בגמרא מאי האי האי איסורא דאורייתא והאי איסורא דאורייתא פלומר וכי היכי דבבבחמור אולינו בספיקיה לחומ' הכי נמי בקל אית לן למיזל בספיקיה לחומרא.

וכיון שכן האי יבוקא שיצא ראשו חוץ לפרוזדור ושהה הגוף לצאת יום או יותר דמנינן ליה ח' ימים משעה שהוציא ראשו ומהלינו ליה. זה מורה דלית לן שום חשש למילה קודם זמנה וכיון שכן נימול אפילו בשבת ולית פאן שום חשש ע"כ לשוני הרי ברור בלשוני שלא כתבתי בענין לימוד האיסורין זה מזה לא בק"ו ולא במדה אחרת שום רמז קלל אלא לענין קיום המצוה הוא שכתבתי שאנו מצווין לעשות המצוה כמצותה ושאנו מונהרין מלעשות המצוה שלא כהלכתה ולפיכך כל היכא דאיכא חשש בטול מצוה אולינו בספיקא לחומרא: ואפילו לפי דברי מר מי קלה בעינייה מצות מילה החמורה שדוחה שבת ושנכרתו עליה שלש עשרה בריתות ובשבילה נברא העולם ובה אנו ניצולין מדינה של גהינם ובה אנו נגאלין וסויבין עליה פרת ובה תלוי תלמוד תורה ואלמלא היא לא היינו ראויין לקבלת התורה ומ"ש מר אין מתנישב תירוץ זה דריהטא דלישא משמע שלא בא השואל ביום השבת שאילו כף הנה הנה ראוי לומר מהו למימהל האידנא כיון דביום השבת גופיה קאי אני אומר האי שואל שליח ערטלאי ורמי מסאני אם שואל זה לא ידע לדבר דברים בעלמא נבקש ממנו שיידקדק בדבריו ולע"ד דקדוקים אלו לא דייקינו אלא כשאנו מוציאים עצמנו דחוקים הרבה בענין פדי ליישב הענין אנו מדקדקים דקדוקים דכל דהו פדי ליישב הענין אבל בענין שהיא הלכה רוחת בלי קושיא ובלי דוסק מה לן לדקדק דקדוקין דלא צריכי: ומ"ש מר ולע"ד שפיר דייק מירייה דרבא דכשתיעשה המילה ביום השבת פדקא סבר השואל הרי באותה שעה המילה שלא בזמנה ע"כ מרי דאברהם? הא בעזרו מאי האי דקאמר מר דהא לא מדייק שפיר אלא לדין בתירוץ שני דאוקימנא לה שיצא ראשו בערב שבת מבעוד יום ממש והשואל אתא ביום

שַׁבַּת שֶׁהוּא יוֹם תְּשִׁיעֵי לְהוֹצֵאת רֵאשׁוֹ דְּכַשְׁתִּיעֶשֶׂה הַמִּילָה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁבֵא הַשּׁוֹאֵל לְשֵׂאוֹל כְּכֹר עֵבֶר זְמַנָּה וְהוּי מִילָה שְׂלֵא בְּזַמְנָה אֲבָל לְדַבְרֵי מֵר דְּאוֹקֵי שֶׁהוֹלֵד בְּעֶרְב שַׁבַּת מִבְּעוֹד יוֹם הוֹצִיא רֵאשׁוֹ וְאַתָּא הַשּׁוֹאֵל בְּתוֹף שְׂמַנְתָּ יְמֵי הַמִּילָה לְשֵׂאוֹל אִם תִּיעֶשֶׂה בְּשַׁבַּת הַתְּשׁוּבָה הַנְּכֹנֶה בְּזָה שֶׁהִיא כְּעֶכְזוֹ הָיָה לְרַבָּא לֹמַר הַאי יֵצֵא רֵאשׁוֹ מְעֶרְב שַׁבַּת נִימּוּל בְּעֶרְב שַׁבַּת דְּהִכִּי הִלְכָה כְּפִי הָעֲנָנָן גַּם לְדַבְרֵי מֵר הָאֲחֵרוֹנִים וּלְפִי מֵאֵי דְהָיָה סְלִיקָא דְעֵתִיָּה דְמֵר בְּתַחֲלָה הִכִּי הָיָה לְרַבָּא לֹמַר הַאי הוֹצִיא רֵאשׁוֹ מְעֶרְב שַׁבַּת וְהוּי סְפִק מִילָה בְּזַמְנָה: וּמ"ש מֵר בְּעֲנָנָן מִילָה שְׂנַעֲשִׂית בְּתוֹף שְׂמַנְתָּ דְכִינּוֹן דְּמ"מ לֹא בְּעֵי הַטְּפַת דָּם בְּרִית הָא מֵיָהּ אֵית בָּהּ צַד מְעַלְיוּתָא: וְאַנּוּן לֹא יִדְעֵנָּא מֵאֵי מְעַלְיוּתָא אִיכָּא בְּמָה שְׂאַמְרוּ רַבּוּתֵינוּ דְחָשִׁיב כְּמַחֲתוּף בְּשׁוּר בְּעֲלָמָא כְּמַחֲתוּף.

בְּיָדוֹ וּבְרַגְלוֹ וְאֵינָהּ מִצְנָה כְּלָל וְגוֹי דְלֹא כְּשׁוּר לְמִימְהֵל אִי אֵיזְטְרִיכְנָא מְלִתָּא לְמִימְהֵל בְּתוֹף ח' גוֹי עֵבִיד לָהּ לְכַתְחֻלָּה אִפִּי' יֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְלֹא חִיִּישִׁי' לְמִיָּדֵי כִינּוֹן שְׂאִין בָּהּ שׁוּם צַד מִצְנָה כְּלָל וּמָמָה שְׂאִינוּ צְרִיף הַטְּפַת דָּם בְּרִית לֹא אִינְרֵא דְהָא דְאֵינוּ צְרִיף הַטְּפַת דָּם בְּרִית לֹא מִשׁוּם דְאֵית בָּהּ צַד מְעַלְיוּתָא אֲלֵא מִשׁוּם גְּרִיעוּתָא הוּא דְהָיָה לְיָה מְעַנוֹת שְׂאִינוּ יְכוּל לְתַקּוֹן מִשׁוּם הִכִּי לֹא בְּעֵי הַטְּפָה דְבִשְׂלָמָא כָּל אֵינְרֵא דְמִתְנִי' כִּי עֵבִיד לְהוּי קוֹדֵם זְמַנָּם בְּיָדוֹ לְתַקּוֹן שְׂחִיזוֹר וְיַעֲשֶׂה בְּזַמְנָם וְעֵבִיד מִצְנָה כְּהִלְכָתָהּ אֲבָל מִילָה כְּשָׂמֵל וּפְרַע קוֹדֵם זְמַנָּה מֵאֵי אֵית לָיָה לְמַעְבַּד תּוֹ בְּזַמְנָה שֶׁהַמִּילָה כְּכֹר נַעֲשִׂית כְּנֹלָה וּמְעַנוֹת שְׂלֵא יְכוּל לְתַקּוֹן הוּא וְהַטְּפַת דָּם לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרְדָת הִכִּי הוּא אֲלֵיכָּא דְמֵאֵי דְאֵית לָיָה לֹא בְּעֵי הַטְּפָה: וּמ"ש וְתוֹ דְהָיָה תוֹף שְׂמַנְתָּ דִּינּוֹן עֲדִיכָּא טוֹבָא מִתוֹף שְׂמַנְתָּ יְמִים דְעֲלָמָא וְכוּ'.

דנ"ד אֵית בָּהּ צַד מְעַלְיוּתָא דְהוּי שְׂמַנְתָּ לְהוֹצֵאת הָרֵאשׁ: כְּכֹר כְּתַבְנוּ וְנִתְבָּאָר בְּדַבְרֵינוּ דְלָאוּ דְנֹקָא צַד מְעַלְיוּ' אֲלֵא כְּנֹלָה מְעַלְיוּתָא וְלֹא אֵית בָּהּ שׁוּם צַד חֲשַׁשׁ דְּגְרִיעוּתָא אֲלֵא בְּזַמְנָה הִיא כְּמַצְנוּתָה בְּסִינֵי וְכְהִלְכָתָהּ וְדוּחָה אֵת הַשַּׁבַּת וְלִית כְּפִין שׁוּם פְּקוּק: וְכְכֹר נִתְבָּאָר ג"כ דְלִסְבְּרַתִּיהָ דְמֵר דְמִסְפָּקָא לָיָה לִית לָיָה לְמִימֵר דְאֵית בָּהּ שׁוּם עֲדִיפוֹת דְכָל עוֹד דְמִסְפָּקָא לָיָה לְעֲנָנָן שַׁבַּת אִי הוּי יוֹם ח' לְהוֹצֵאת הָרֵאשׁ מִילָה בְּזַמְנָה הוּא הַדִּין לְעֲנָנָן מִילָה עֲצָמָה אֲלֵא א"כ יוֹדָה מֵר עַל כְּרַחוּ לְעֲנָנָן שַׁבַּת דְהוּי מִילָה בְּזַמְנָה: וְתַמִּיָּהּ לִי מֵמֵר דְמִסְפָּקָא לָיָה לְעֲנָנָן שַׁבַּת דְהָא כְּתַב מֵר דְבִשְׂאָר דִּינָא חֲשׁוּב כְּפִילוֹד לְגַמְרֵי וּמְנִינָן לָיָה מִשְׁעָה שֶׁהוֹצִיא רֵאשׁוֹ וְכִינּוֹן דְחֲשׁוּב כְּפִילוֹד לְכָל מִיָּלֵי וְאַפִּילוּ לְעֲנָנָן דְאֵית בִּיהָ עוֹנֶשׁ כְּרַת אֲכֹן מֵאֵי שְׂנָא שַׁבַּת דְחִיִּישִׁינוּ לָהּ דְהָא אִיסוּר כְּרַת חֲמוּר טוֹבָא כְּאִיסוּר שַׁבַּת דְהָא בְּעֲנָנָן חֲלוּקֵי כְּפָרָה הַנְּשׁוּוּ כְּרִיתוֹת וּמִיתוֹת בֵּית דִּין: וּמָה שְׂתַמָּה עָלֵי אִיף נְתַמְצָתִי לְדַחוֹת כְּפָרָה זוֹ דְכִשְׂאִירַע יוֹם ח' לְהוֹצֵאת רֵאשׁוֹ כְּחֹל שְׂאִין בּוֹ צַד פְּקוּק וּמְלִינָן לָיָה לַח' יְמִים וְכִשְׂאִירַע יוֹם ח' בְּשַׁבַּת שְׂנַדְחָהּ לְמַחֲרָת וְזָה לְשׁוֹן מֵר וְתַמְהָתִי מִמַּכְת"ר שְׂנַתְאֲמִץ לְדַחוֹת כְּפָרָה זוֹ וְהִלֵּא אִין שְׂם כְּפָרָה הַגּוֹנָה מְזוֹ דְר"י וְהַטּוֹר וְדַעֲמִיָּה לָאוּ קְטִלֵי קִנֵּי בְּאַגְמָא אֵינוֹן אֲלֵהֶם דְבְרֵי מֵר: וְאַנֵּי תַמְהָה מֵמֵר נְפִלְאֲתֵי מְאֹד אִיף הַכְרִיט תַמְהָתוֹ מְדַבְרֵי הַטּוֹר וְדַעֲמִיָּה.

וְהִלֵּא רַבִּינוּ בְּעַל הַטּוֹר' וְדַעֲמִיָּה סוֹבְרִים מְשִׁהוֹצִיא רֵאשׁוֹ חוּץ לְפְרוֹזְדוֹר הוּא כְּפִילוֹד לְגַמְרֵי לְכָל מִיָּלֵי וּמוֹנִין לוֹ מִשְׁעָה שְׂיֵצֵא רֵאשׁוֹ שְׂמַנְתָּ יְמִים וּמְלִין אוֹתוֹ אֲפִילוּ בְּשַׁבַּת וְהִכִּי הִיא סְבַרְתִּין וּמֵר הוּא דְפְלִיג עַלְיָהּ: וּמ"ש מֵר וְאַפִּילוּ לְסְבַרְתִּיהָ דְמַעַכ"ת דִּינָא דִּינּוֹן אֲלֵא מִיָּפְרִיף שְׂכַבְרֵנוּ דְדִילְמָא סְפִיקָא דְדִינָא אִי בְּעֵינָא שְׂמַנְתָּ יְמִים מְגַמֵר לִידָה אוֹ אִם

יספיק שמנה ימים דיציאת ראשו חוץ לפרונדור ולכן בחול מהלינו ואזלינו לקולא אף ביום שבת שאיסורו חמור דחינו למילה למתרתו וכבר פתבנו לעיל אי הוי ספיקא דדינא אם יחול ערב פסח להיות בשבת מילת בנו מעפבתו מלאכול בפסח אף על גב דאין לו תקנה פלל למול אותו ולא מקינים ביה קרא המול לו כל זכר ואז יקרב לעשותו.

וגם מעכ"ת נר"ו פבר הודה לי בזה עד פאן לשון מר: מ"ש דדילמא ספיקא דדינא וכו' פבר פתבנו דמר הוא דמעניל נפשיה לספוקי ולית ליה מקום לספיקיה: ומ"ש דהאי ספיקא בחול אזלינו לקולא פבר פתבנו דלדברי דמר דמספקא ליה אי איתא גם בחול אית לן לספוקי ולא מקילינו לעשות המילה החמורה והיקרה והחמודה בענין דלא מקיימינו מצותה אלא גם בחול הנה צריף להמתין עד זמן דמקינים בה מצות מילה ודאי בלי ספק: ומ"ש וכבר פתבנו אי הוי ספיקא דדינא אם יחול ע"פ בשבת וכו': מר קאמר להאי מלתא מסברא דנפשיה ולית ליה שום ראיה לדבריו אלא אדרבא איפכא הוי: ומ"ש וגם מעכ"ת פבר הודה לי בזה: אני לא ידעתי היכן מצא מר במה שפתבתי שהודיתי לו בזה ואין לי להאריף כי אם בתפלה ובתחנה לפני שוכן מעונה שיצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכי"ר: סימן נב שאלה לרודוס פדת מה לעשות בס"ת שנקרע קרעים שיש להם תיקון פדין התורה שלא נקרע אלא שלש שיטות או חורים שיש ביריעות ורצה לתקנם ליתן להם מטלית מבחוץ ותקנו אותם בזה האופן שנתנו גויל אשר אינו מעופד לשמו מבחוץ וכתבו מבפנים על החור ועל הקרע אם יש להכשיר זה הספר בחזקת פשרות במה שנדביק מטלית גויל דק מאד מבפנים במקום הפתיכה ולכתוב עליו ולעשותו לכתחלה בטענה דאנו אומרים המטלית שמבחוץ היא לחזק וכמאן דליתיה דמי או צריף שיהיה המטלית של מבחוץ דוקא גויל פשר וזה לדוסק שפבר נעשה על ידי אחרים זאת ועוד אם יש ליתן קלף פשר מבחוץ וליתן מבפנים גויל דק ולכתוב עליו: או ריעות אשר הנה פסולות לגמרי פי אין להם תקנה אם יש להם תקנה ליקח מיריעות ס"ת אחר כמדתו וליתן בס"ת זה: עוד זאת שאילתא ביריעה אשר נמצא פתוב ה"א אחרונה של שם ההנה חוץ לשיטה: ועוד יריעה אחרת חציה של ה"א אחרונה בשיטה וחציה חוץ לשיטה אם יש להם תיקון להוציא השם פולו בהקליפה דקה או נפסול היריעה: ואם זה דוקא פשה"א פולה חוץ לדף אבל פשה"ה חציה חוץ לדף וחציה בתוך הדף אם פשר אם לאו והפל יורנו רבינו וישלח לנו תשובה במהרה פי חוסר הספרים במדינה עושה רופם: עוד זאת שאילתא ביריעה אשר נמצא בה ה"א אחרונה של שם ההנה נמשכת עד סוף השיטה וכתובה בזה ה"א היא בחזקת ה"א גמורה וכשר או היא בחזקת דל"ת ויש לה תיקון על הפל יורנו רבינו וישכרו פפול מן השמים: תשובה אשיב על ראשון ראשון מה ששאלת על הקרעים פכת רבינו בעל הטורים ז"ל בי"ד סי' ר"ף ז"ל ס"ת שנקרעה היריעה למעלה או למטה בגליון ונכנס עד שני שיטין בתוך הפתב יכול לתפורה והוא שלא יעבור הקרע על האותיות בענין שישתנה צורת שום אות אבל אם עבר הקרע לא יתפור ע"כ וכ"כ הרא"ש ז"ל וכך הספימו פל הפוסקים וכן העלה רבינו הגדול על שלחנו הטור בסימן ר"ף וז"ל ובכל הקרעים יזהר שלא תחסר אות א' או תשתנה צורתה או תחלק עכ"ל.

וכתוב בהנה ואם נחלק שום אות ע"י הקריעה פסולה ולא מהני מה שמהדקו מאחריו ע"כ וזה פשוט הוא דכיון שפחלקה האות ע"י הקרע ונפסדה צורתה הלכה לה האות ולא

מהני חזרת צורת האות ע"י מה שמהדקו דהא ע"י ההידוק נעשית עתה אות ואנו בעינו וכתב: הא למדנו דלא הותר לתפור אלא פשהקרה נכנס בין תיבה לתיבה או בין אות לאות שלא נפסדה צורת שום אות: וכתב עוד רבינו בעל הטורים שם וז"ל נכנס הקרע בתוך שלש שיטין אם העור מעונבד בעפצים יתפור שאז התפירה אינה ניפרת כל פה ואם אינו מעונבד בעפצים לא יתפור אע"פ שאין הקרע עובר על הפתב ומרן רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל העלה פלשון הרמב"ם ז"ל ואין כאן מקום להאריך בזה: וכתב עוד רבינו בעל הטורים שם ז"ל ושאל א"א הרא"ש להרמ"מ אי שרי לטלות עליו מטלית מבחוץ ולדבוק בדבק ודעת א"א הרא"ש ז"ל הנה נוטה להתיר והרמ"מ אסר ע"כ וטעם הרמ"מ שאסר לדבק בדבק כתב מרן בשמו פינן דס"ת קורין בו זה מושף לכאן וזה מושף לכאן ותמיד גוללין אותו ומהדקין אותו יש לחוש פן יתפרד הדבק ויקרע יותר ע"כ: הא למדנו דדעת הרא"ש ז"ל אע"ג דקרע הבא בתוך שלש לא יתפור אפילו הכי יכול לדבק: ודע שפפי טעם דהרמ"מ שאסר לדבק דחייש לשמא יתפרד הדבק ויקרע יותר לע"ד נראה דלפי טעם זה לא מהניא התפירה אלא פשהיריעה חזקה דתוכל לסבול המשכה דזה מושף לכאן וזה מושף לכאן אבל פשהיריעה ישנה אינה יכולה לסבול שום משכה וזה נר' לחוש ונראה דמשום הכי אמרנו בגמרא הא דאמרי בשלש אל יתפור לא אמרו אלא בעתיקתא אבל חדתתא לית לו בה וזה נראה לחוש העין אבל פשטולה עליה מטלית אדרבא המטלית מחזקת את היריעה ומוסיפה בה פח לסבול המשכה יותר מהתפירה ואני כבר נסיתי בזה ומצאתי שהטלית מחזיק את היריעה אפילו היא ישנה.

ונראה שזו היא דעת הרא"ש ז"ל שבמקום שאמרו לא יתפור התיר לטלות עליו מטלית מבחוץ: ודע שהטלית יתירה על זה האופן קח גומא לבנה זכה ושרה אותה במים עד שתייבש ותהיה עבה יותר מעובי הדבש דכשתקח ממנה באצבע תהיה נמשכת פחות וקח עור דק אפילו של חול והדבק אותו באותה גומא מאחורי היריעה וזה דבר נאה ומתקבל וכדאי הוא הרא"ש לסמוך עליו בשעת הדחק: ודע דבתיקון הטלית אתה מרויח עוד ענין אחר והוא אפילו אם היה שהקרע עבר על האותיות ונפסדו צורתן יש תיקון בזה שאחר שתקריב שתי שפתי הקרע זה בצד זה על נכון ותטלה העור מאחורי היריעה ותדביקנו.

ולאחר שייבש הטלית יפה תגרו. האותיות שפחלקו אם אין שם שאינו נמחק ותחזור ותכתבם שאז האותיות נתקנו ונעשו על ידי פתיבה ואם תוכל לכונן לכתוב האותיות בענין שיבואו סופי האותיות על שפת הקרע הנה מה טוב הוא וזה ההיתר שאני מתיר לך הוא מדין המנהג שנהגו הסופרים לטלות עור מעונבד לשמו על הנקבים ולכתוב עליהן כדבעינו למימר קמן בס"ד: ומה ששאלת בענין הנקבים שטלו עליהם גויל מעונבד לשמו אע"פ שדבר זה אין דעתי נוחה הימנו כבר נהגו הסופרים לעשות להידיא ויש להם על מה שייסמוכו ולפי מנהג זה אם היה שטלו עור שאינו מעונבד לשמו מבחוץ וסתמו בו נקב צריך לטלות עוד חתיכת גויל שהוא מעונבד לשמו מבפנים וכותב עליו: וכמו שכתב רבינו הגדול בבדק הבית בשם הרשב"ץ ובב"י בשם מהריק"ו ז"ל: ומה ששאלת אם מותר ליקח ריעות מס"ת זה ולתקן בו ס"ת אחר אם הם כמדתו זה מותר אבל דע לך שהעיקר בזה הוא שיהיו שיטות של היריעות שתקח להשלים בהם מכוננות מלמעלה ומלמטה כנגד שיטות היריעות של הספר שאתה רוצה לתקן שאם היתה חסרה שיטה

אחת או יתירה יהיה כמו רינח פְּרָשָׁה בְּמָקוֹם שָׂאִין שֵׁם רִינֹחַ וּפְסוּלָה: אָבֵל אֶתָּה יָכוֹל לְתַקֵּן הַפְּסוּל הַזֶּה שְׂאֵם הִירִיעָה שְׂאֶתָּה לֹוֹקֵם לְתַקֵּן הַס"ת הַיְתָה חֲסָרָה שִׁטָּה אַחַת או שְׂפִיטָה אִם הַיְתָה חֲסָרָה שִׁטָּה אַחַת תְּשַׁרְטֵט בְּתַחֲלַת כָּל דְּפִיָּה בְּחֶלֶק שֶׁלְמַעְלָה שִׁטָּה אַחַת וְתַגְרוֹר הַפְּתָב שֶׁבְשִׁטָּה רֵאשׁוֹנָה וְתַכְתּוֹב אוֹתוֹ כְּתָב שְׂגָרְתָּ בְשָׂנֵי שִׁיטֵין ע"י שְׂתַאַרְיָה הָאוֹתִיּוֹת וְאִם יֵרָאֶה שְׂיֹוֹתֵר טוֹב לַעֲשׂוֹת זֶה הַתִּיקוֹן בְּסוֹף דְּפִי הִירִיעָה עֲשֵׂה שְׂתַשַׁרְטֵט בְּסוֹף כָּל דְּפִיָּה בְּחֶלֶק שִׁטָּה וְתַגְרוֹר הַפְּתָב שֶׁבְשִׁטָּה אוֹתוֹ כְּתָב שְׂגָרְתָּ בְשָׂנֵי שִׁיטֵין וְזֶה הַתִּיקוֹן צָרִיף שְׂיִהְיֶה בְּרֵאשׁ כָּל דְּפִי הִירִיעָה אוֹ בְּסוֹף כָּל דְּפִיָּה: וְעַל זֶה הַדְּרָף תַּעֲשֶׂה אִם הַיְתָה הִירִיעָה חֲסָרָה שְׂנֵי שִׁיטֵין תְּשַׁרְטֵט בְּרֵאשׁ כָּל דְּפִיָּה בְּחֶלֶק שֶׁלְמַעְלָה שְׂנֵי שִׁיטֵין אוֹ תְּשַׁרְטֵט בְּסוֹף כָּל דְּפִיָּה בְּחֶלֶק שֶׁלְמַטָּה ב' שִׁיטֵין וְתַגְרוֹר מִן הַפְּתָב שְׂנֵי שִׁיטֵין וְתַחֲזוֹר וְתַכְתּוֹב מַה שְׂגָרְתָּ בְּאַרְבַּע שִׁיטֵין וְאִם תִּרְצֶה כְּפִי שְׂתַרְאֶה שְׂיִבֵּא יוֹתֵר טוֹב תְּשַׁרְטֵט בְּחֶלֶק שֶׁלְמַעְלָה שִׁטָּה א' וְגַם תְּשַׁרְטֵט בְּחֶלֶק שֶׁלְמַטָּה שִׁטָּה אַחַת בְּכָל דְּפִיָּה וְתַגְרוֹר הַפְּתָב שֶׁבְשִׁטָּה שְׂפָרֵאשׁ הַדְּפִיִּים וְתַחֲזוֹר וְתַכְתּוֹב מַה שְׂגָרְתָּ בְשָׂנֵי שִׁיטֵין דְּהֵיִינוּ הַשִּׁטָּה שֶׁשַׁרְטֵטָה בְּחֶלֶק וּבְשִׁטָּה שְׂגָרְתָּ וְכֵן תַּגְרוֹר הַשִּׁטָּה שֶׁבְסוֹף הַדְּפִיִּים מְלַמְטָה וְתַשַׁרְטֵט עוֹד שִׁטָּה בְּחֶלֶק וְתַכְתּוֹב מַה שְׂגָרְתָּ בְשָׂנֵי הַשִּׁיטֵין וְהַחֲכָם עֵינָיו בְּרֵאשׁוֹ: זֶה שְׂכַתְבֵנוּ הוּא כְּשִׂאִין מְכַנְנוֹת הִירִיעוֹת בְּשִׁיטוֹת מַעְלָה וּמַטָּה שִׁיטוֹת כְּנֶגֶד שִׁיטוֹת צָרִיף לְתַקֵּן כְּמוֹ שְׂכַתְבֵנוּ אָבֵל אִם הִירִיעוֹת מְכַנְנוֹת לְמַעְלָה וּלְמַטָּה שִׁיטֵין כְּנֶגֶד שִׁיטֵין וְאִינָם מְכַנְנוֹת בְּמַגֵּן הַשִּׁיטֵין דְּרָף מְשַׁל הִירִיעוֹת שֶׁל הַס"ת מַגֵּן שִׁיטוֹת שֶׁבְּיִרִיעוֹת חֲמִשִּׁים שִׁיטוֹת וְהִירִיעוֹת שְׂאֶתָּה לֹוֹקֵם לְהַשְׁלִים בָּהֶם הַס"ת מַגֵּן הַשִּׁיטֵין שְׂכַתְבֵנוּ יוֹתֵר אוֹ פְּחוֹת לִית לָן בַּה עֲשֵׂה וְהַצְּלַח: וּמַמָּה שְׂכַתְבֵנוּ אֶתָּה לְמַד שְׂאֵם הִירִיעָה שְׂאֶתָּה רוֹצֶה לְהַשְׁלִים בַּה הַסְּפָר הַיְתָה יִתִּירָה שִׁטָּה אַחַת תַּגְרוֹר כְּמוֹ חֲמֵשׁ שִׁיטֵין הֵן פְּחוֹת הֵן יִתֵּר מְלַמְטָה בְּרֵאשׁ כָּל דְּפִיָּה אוֹ מְלַמְטָה בְּסוֹף כָּל דְּפִיָּה וְתַחֲסֵר אוֹתָהּ שִׁטָּה הַיְתָרָה וְתַכְתּוֹב הַחֲמֵשׁ שִׁיטֵין שְׂגָרְתָּ בְּאַרְבַּע שִׁיטֵין שְׂתַבְּלִיעַ כְּתָב הַשִּׁטָּה הַיְתָרָה שְׂחִיפְרָתָּ בְּאַרְבַּע שִׁיטֵין בְּכַתְבַּ קְצָר: עוֹד אִם אוֹתָהּ יִרִיעָה הַיְתָה יִתִּירָה פְּסוּק א' הֵן פְּחוֹת הֵן יִתֵּר תַּגְרוֹר שִׁטָּה אוֹ שִׁיטוֹת וְהִרְחִיב הַפְּתָב בְּאוֹתִיּוֹת אֲרוֹנוֹת עַד שְׂתַמְלֵא מְקוֹם הַפְּסוּק הַיְתֵר שְׂאֶתָּה צָרִיף לְחַסְרוֹ: וְכֵן אִם אוֹתָהּ יִרִיעָה חֲסָרָה פְּסוּק אַחַד תַּגְרוֹר שִׁיטֵין כְּפִי מַה שְׂיִרְאֶה לָךְ שְׂתוּכַל לְהוֹסִיף בָּהֶם אוֹתוֹ פְּסוּק הַחֲסֵר שְׂתַבְּלִיעַ הַפְּסוּק הַחֲסֵר בְּכַתְבַּ קְצָר.

וְכָל הַתִּיקוּנִים שְׂכַתְבֵתִי לָךְ אַע"פ שְׂאִין דַּעֲתִי נוֹחָה מֵהֶם וְאִין דְּרָכֵי לְהִתִּירֵם שְׂעַת הַדְּחַק שְׂאִנִּי וְכָל שְׂפֵן שְׂכַבֵּר נִהְיֶה הַסּוֹפְרִים לְהַיְדִיָּא אֶפְּלוֹ שְׂלֵא בְּשַׁעַת הַדְּחַק: וּמַה שְׂהַתִּירֵתִי לָךְ לְקַחַת יִרִיעוֹת מְסַפֵּר תוֹרָה יִשָּׁן לְהַשְׁלִים בּוֹ ס"ת אַחַר רְאִיָּה לְזֶה.

גְּרַסִּינּוּ בַּפ' הַקּוֹמֵץ דָּף ל"א ע"ב אָמַר רַבִּי חֵלְבּוֹ חֲזוּנָא לִיָּה לְרַב הוּנָא דְכַרְיָה לֵהּ מְאַחַד כְּלַפִּי שְׂמַע וְעוֹשָׂה פְּרָשִׁיּוֹתֶיהָ סְתוּמוֹת. מִתִּיבֵי א"ר שְׂמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר רַבִּי מְאִיר הֵיָּה כּוֹתְבָהּ עַל הַדּוּכּוּסוֹסוֹס וְכו' וְעוֹשָׂה פְּרָשִׁיּוֹתֶיהָ פְּתוּחוֹת אֲמַרְתִּי לוֹ רַבִּי מַה טַעַם אָמַר לִי הוֹאִיל וְאִין סְמוּכוֹת מִן הַתוֹרָה.

וְאָמַר רַב חֲנִנְאֵל אָמַר רַב הֶלְכָה כַּר' שְׂמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר מְאִי לָאו אֶפְתּוּחוֹת לֹא אֲרִיּוֹת אָמַר לִיָּה אֲבִי לְרַב יוֹסֵף וְאֶת לָא תִּסְבְּרָא דְכִי אָמַר רַב אֲרִיּוֹחַ וְהָא רַב אִית לִיָּה מְנַהֲגָא וְהֵאֲדִינָא נְהוּג עֲלֵמָא בְּסְתוּמוֹת רַב נִחְמָן בְּרַ יֶצְחָק אָמַר מְצוּה לַעֲשׂוֹתָן סְתוּמוֹת וְאִי עַבְדִּינְהוּ פְּתוּחוֹת שְׂפִיר דְּמִי וּמְאִי פְּתוּחוֹת דְּקָאֲמַר רַבִּי אֶלְעָזָר אֶף פְּתוּחוֹת לִימָא מְסִינֵיעַ

ליה פיוצא בו ס"ת שבלה ותפלין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורידין עושין אמאי הכא סתומות והכא פתוחות דילמא להשלים ע"כ.

הרי למדנו מהאי ברייתא דמה שאין עושין מס"ת ותפלין מזוזה טעמא הוי משום דאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה דס"ת ותפלין קדושתן חמירא מקדושת מזוזה וכיון שפן להשלים מס"ת זה לס"ת אחר שאין פאן הורדה פשוט הוא דיכול להשלים: ומה ששאלת שנמצא פתוב ה"א אחרונה של שם ההוי"ה חוץ לשיטה: זה נדאי פסולה שפך פתב רבינו בעל הטורים ז"ל י"ד סימן רע"ו ז"ל צריך שיהיו כל אותיות השם בתוך הדף ולא יצא מהם כלל חוץ לדף.

וכתב רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל שפן פתבו התוספות בפרק הקנמן והרא"ש בה' ס"ת בשם ר"ת וסמ"ג וירו ושפתב הר"י אספנדרי בטור א"ח שפן פתב הרמב"ם בתשוב' ע"כ. וכן העלה רבינו הגדול על שלחנו הטאהור פלשון רבינו בעל הטורים ומדבריהם משמע שאפילו מקצת האות שהיא חוץ לדף מעפב שפך פתבו צריך שיהיו כל אותיות השם בתוך הדף ולא יצא מהם כלל חוץ לדף.

אח"כ מצאתי לרבינו הגדול בבדק הבית שהביא תשובת הרמב"ם על זה וזה לשונה על ספר תורה שנמצא בו השם פתוב קצתו בתוך השיטה וקצתו חוץ לשיטה הראוי אצלי להחלי' היריעה ולגונזה ואחר חלופה יקראו בו בצבור לכתחלה עד פאן לשונו: הא למדנו דכתב מקצת השם חוץ לשיטה פסול: וכן נראה מתשובת הרשב"ץ שהביא רבי הגדול בבדק הבית ומפאן אנו למדין לדעת הרמב"ם ז"ל שאסור לקלוף או לקדור את השם ולגרור התיבה שלפניו או תיבה שלאחר השם בראש השיטה שלאחריו ולכתוב השם על הגרר ויתלה התיבה שגרר ביני שיטי דאם אית' שפותר לקלוף או לקדור את השם הנה לו להתיר זה: אבל הנראה לע"ד בגדון זה דשאלה שהוא שעת הדחק ובטול תורה דיש היתר לגרור בסוף כל שיטות הדף אות או אותיות או תיבה ותאריך האותיות שגררת שתוסף באורך השיטות בענין שיהיה השם בתוך השיטה ואם יש בקצת שיטין בסופן שם שאינו נמחק לית לן בה מאחר ששאר שיטי היריעה נארכו שפיר דמי: ואם תאמר ולטעמיה דאמרת דלמדנו דלהרמב"ם ז"ל לא מצי לקלוף או לקדור את השם מטעמא דאם איתא דס"ל דמצי לקלוף ולקדור הנה ליה להתיר וכו' אם פן הוא הדין הכא נימא דאם איתא דמותר לגרור אותיות שבסופי השיטות הנה לו להתיר לעשות תיקון זה ולא לגנוז את היריעה אלא לאו שמע מנה דליתיה לתיקון זה: דע אין הכי נמי דלהרמב"ם ולכל הפוסקים והוא תלמוד ערוך בפ' הקומץ ליתיה לתיקון זה שפך פתב בפ"ז מה' ס"ת נזמנה לו תיבה בת עשר אותיות או יותר או פחות ולא נשאר מהשיטה כדי לכתוב את כולה בתוך הדף אם יכול לכתוב חצייה בתוך חוץ לדף כותב ואם לאו מניח המקום פנוי ומתחיל מתחל' השיטה ע"כ ומסיים רבינו הגדול בשלחנו הטאהור ז"ל ולא ימשוך האותיות לעשותן גדולות מחברתן כדי למלאת עד סוף הדף ע"כ הא למדת שאסור להאריך שום אות כדי למלאת מקום פנוי בסוף השיטה ולפיכך לא התירו לגרור אות או אותיות בסוף השיטות ולהאריך: ומה שהתירתי לה לעשות זה הוא מפני המנהג שנהגו הסופרים להאריך ולקצר האותיות אפילו ללא צורך ולאין הכרח אלא

שְׁנֵרְאָה לָהֶם שְׁזָהוּ יוֹפֵי הַסֵּפֶר תּוֹרָה שִׁיָּהִי הַשִּׁיטוֹת שְׁוֹת הַנֶּה רֹאֶה שְׁאֵין ס"ת שְׁאֵין בּוֹ אוֹתִיּוֹת אֶרְכּוֹכוֹת וּקְצָרוֹת לֵאמֹר מְסָפֶר אֵפֶי בְּאוֹתִיּוֹת שְׁדִינָם לְהִיּוֹת מְרֻבְּעוֹת וְאֵם הָאֶרְכִּיב פְּסוּלוֹת מְאֶרֶכֶּינָן אוֹתָם הַרְבֵּה יוֹתֵר מְדַאֵי כְּדֵי שְׁלֹא יִהְיֶה מְקוֹם פְּנוּי בְּסוֹף הַשִּׁיטָה וְגַם מְקַצְרִין אוֹתִיּוֹת יוֹתֵר מְדַאֵי כְּדֵי שְׁלֹא יֵצֵא הַכְּתָב חוּץ לַשִּׁיטָה שְׁכָּף נֵר' לָהֶם שֶׁהוּא יוֹפֵי הַסֵּפֶר וְאֵינוֹ כֵּן דְּאֵין דְּעַת וּתְבוּנָה לָהֶם שְׁעֵינָקֵר הַיּוֹפֵי שִׁיָּהִי הָאוֹתִיּוֹת עַל שְׁיַעֲוֶרָם שְׁנֹאֲמֵר תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ וְאֵע"פ שְׁאֵין בְּזָה פְּסוּל מ"מ יוֹתֵר טוֹב לְהַנִּיחַ הַמְּקוֹם פְּנוּי מִלְּהֶאֱרִיף הָאוֹתִיּוֹת כְּדֵי לְמַלֵּאת הַשִּׁיטָה וְגַם יוֹתֵר טוֹב לְכַתּוֹב הָאוֹתִיּוֹת עַל מִתְכוּוְנָתָם וְיֵצֵא הַכְּתָב חוּץ לַשִּׁיטָה מִלְּקַצֵּר הָאוֹתִיּוֹת כְּדֵי שְׁלֹא יֵצֵא הַכְּתָב חוּץ לַשִּׁיטָה וְזֶה הַדְּבָר הֵיךָ בְּעוֹנָתֵינוּ שְׁאֵבְדָה חֻקֵּי הַסִּפְרוֹת וְנִשְׁאַרְהָ בְּיַד הַסּוֹפְרִים מְצַנֵּת אַנְשִׁים מְלַמְּדֵה מִשׁוּם הַכִּי הַתְּרַתִּי לָהּ לְגַרְוֵן בְּסוֹף הַשִּׁיטוֹת אוֹת אוֹתִיּוֹת וּתְחַזֵּר וּתְכַתְּבֵם וּמְאֶרֶיף בְּהֵם קְצַת כְּדֵי שִׁיָּהֵא הַשֵּׁם בְּתוֹךְ הַשִּׁיטָה מְאַחֵר שֶׁהַסּוֹפְרִים עוֹשִׂין זֶה לֵאלֹא צוֹרֵף וְהַסֵּפֶר מְלֵא מְזֵה בְּגִדוֹן זֶה שִׁישׁ פִּיסוּל וְאֵין סוֹפֵר שִׁיָּחַלִּיף הַיְרִיעָה וְיֵישׁ בְּיָטוּל תּוֹרָה הַתְּרַתִּי לְהַסִּיר הַפִּיסוּל בְּעֵנָן זֶה שְׁכָפִי הַשְּׁעָה תִּיקוֹן הוּא: וְמֵה שְׁשָׂאֲלָתָ עַל ה"א אַחֲרוֹנָה שֶׁל שֵׁם הַהֵנִיָּה שְׁחֻצְיָהּ בְּתוֹךְ הַשִּׁיטָה וְחֻצְיָהּ חוּץ לַשִּׁיטָה הֵיךָ נִרְאֶה לֵע"ד שְׁאֵם רַבָּה שֶׁל ה"א בְּתוֹךְ הַשִּׁיטָה כְּשֶׁרָה דְּקו"ל בְּכָל הַתּוֹרָה רַבּוֹ כְּכֹלּוֹ וְהוֹלְכִין אַחֵר הַרְבֵּה שְׁהֵרַב גּוֹרֵר הַמִּיעוּט אַחֲרָיו וְאֵם חֻצְיָהּ בְּתוֹךְ הַשִּׁיטָה וְחֻצְיָהּ חוּץ לַשִּׁיטָה הֵא קו"ל דְּבִיֵּי אָדָם אֵי אֲפֹשֵׁר לְצַמְצֵם וּפְסוּלָהּ.

וְאֵם יֵישׁ מְאֻחָרֵי הַה"א לְצַד הַנִּי"ו רִיבּוּחַ שֶׁתּוּכַל לְהוֹסִיף בְּה"א מְאֻחָרֵי הַיְהִיָּה רַבָּה בְּתוֹךְ הַשִּׁיטָה תּוֹסִיף וְתַהֲיֶה כְּשֶׁרָה זֶה הֵיךָ נִרְאֶה לֵע"ד: אַבְל כְּבָר כְּתַבְנוּ דְּמִלְשׁוֹן רַבֵּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים וּמִלְשׁוֹן רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל שְׁכַתְּבֵנוּ נִרְאֶה שְׁצָרֵיף שִׁיָּהִי כָּל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם בְּתוֹךְ הַדָּף וְלֹא יֵצֵא מֵהֶם כָּל חוּץ לַדָּף מִשְׁמַע מְלִשׁוֹנָם שְׁלֹא יֵצֵא אֲפִילוֹ מִקְצַת וּבְהִידְאֵי כְּתַב רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל בְּסִימָן רַע"ג דָּף שְׁכ"ב סוֹף ע"ד ו"ל כְּתַבוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּהַקּוֹמֵץ דְּהַשֵּׁם צָרֵיף שִׁיָּהִיָּה כְּלוֹל בְּתוֹךְ הַדָּף.

וּפְסָק כֵּן הָרֵא"ש וְכַתְּבוּ רַבֵּינוּ בְּסִימָן רַע"ו ע"כ הַרִי דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת קְאָמְרֵי בְּהִידְאֵי צָרֵיף שִׁיָּהִיָּה כָּל הַשֵּׁם בְּתוֹךְ הַדָּף מִשְׁמַע וְדַאֵי דְּאֲפִילוֹ מִקְצַת אוֹת מְעַכְבּ וְכַתְּבוּ רַבֵּינוּ שְׁכֵּן דְּעַת הָרֵא"ש וְרַבֵּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים הַרִי רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל מְפָרֵשׁ דְּבָרֵי רַבֵּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים כְּמוֹ שְׁפִירְשָׁנוּ: וּמְאַחֵר שְׁכֵּן דְּבָרֵי רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל בְּשַׁלְחָנוּ הַטְּהוֹר שְׁהֵם כְּדְּבָרֵי רַבֵּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים פִּירוּשָׁם כֵּן וְזֶה פִּירוּשׁ: אַבְל הַחֻזַּק בְּתַקוֹן שְׁכַתְּבַתִּי לָהּ וְאֵל תַּרְף דִּישׁ לָהּ לְגַרְוֵן בְּסוֹף שִׁיטוֹת הַיְרִיעָה אוֹתִיּוֹת אוֹ תִּיבָה וּתְחַזֵּר וּתְכַתּוֹב מֵה שְׁגַרְרָתָ וּמְאֶרֶיף קְצַת בְּאוֹתִיּוֹת בְּעֵנָן שִׁיָּאֲרִיכוּ שִׁיטוֹת הַדָּף עַד שִׁיָּהִיָּה הַשֵּׁם כְּלוֹל בְּתוֹךְ הַשִּׁיטָה: וְמֵה שְׁשָׂאֲלָתָ אֵם יְכוֹל לְהוֹצִיא הַשֵּׁם כְּלוֹל בְּקִלְיָהּ דְּקָה: דַּע שְׁתִּיקוֹן זֶה דְּהוֹצָאת הַקְּלִיפָה דְּקָה הוּא קְלִקוּל דְּעֵנָן זֶה קְרָה בְּיַדוֹתֵי כְּשֶׁהִיְתִי כְּכֵן שֶׁשׁ עֲשָׂרָה שְׁנָה נִמְצָא בַס"ת שֵׁם הַנֵּיָה יוֹתֵר וְאַמְרוּ לִי אֵם יֵישׁ סָפֵק בְּיַדֵי לְקִלוֹף הַשֵּׁם שְׁלֵם וְהִלְכְּתִי וְקַלְפָתִי אֵת הַשֵּׁם וְהוֹצֵאתִיו שְׁלֵם וְנִסְתַּפְּלִיתִי בְּמְקוֹם הַשֵּׁם וּמְצֵאתִי שְׁנִישָׂאָר רִישׁוֹמָן שֶׁל אוֹתִיּוֹת הַשֵּׁם בְּגוּיֵל וּכְשֶׁגְּדַלְתִּי וְעַמְדַתִּי עַל דְּעַתִּי יְדַעְתִּי שְׁדְּבָר רַע עֲשִׂיתִי הַשֵּׁם יְכַפֵּר בְּעֵדֵי וּכְשַׁכְּתַבְתִּי סֵפֶר תּוֹרָה לְעֻצְמִי רֵאִיתִי לְעַמְדוֹד עַל דְּעוֹת הַפּוֹסְקִים וּמְצֵאתִי לְמָרֵן רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל בְּבִדָּק הַבֵּית יו"ד סִימָן רַע"ו מִשְׁם הַרְשָׁב"ץ ו"ל שְׁאֵסֵר קְלִיפַת הַשֵּׁם מִטַּעַם שִׁישָׂאָר רִישׁוֹמוֹ בְּגוּיֵל וּמְטַעֲמִים אַחֲרָיו וְז"ל כְּתַב הַרְשָׁב"ץ שְׁנִישָׂאָל סוֹפֵר שִׁישׁ אִימוֹן וְזִרְיּוֹת לְקִלוֹף אֵת הַשֵּׁם כְּמוֹ דּוּכְסוּסְטוֹס וּלְגוֹנוֹזוֹ

והשיב נראה דלכתחלה אסור שפא לא תהיה הקליפה שלימה ויבא לידי מחיקה ואע"פ שהוא אמן וריזאין חכמה אין עצה וגו' ועוד שהדין נבלע בגויל ונשאר רשום וא"כ נפסק השם חציו בעליון וחציו בתחתון ועוד אותם שאינם זריזים מה יעשו וכמו שאמרו גבי סריקין המצונירין והאריה ובסוף פתב שלא מיקח בסופרים שלא לקלוף לפי"ב בס"ת הזכיר הקליפה ולא אסרה וכתב עוד על מקום האזכרות יותר טוב היה לקדור כל האזכר' ולדבק בנקב מעט גויל כמו שנוהגים קצת סופרים ויש להם על מה שייסמוכו בירוש' דמגלה דובקים בדבק או להניח המקום פנוי שאין הנקב פוסל בו כדאמרינן בהקומץ ניקב תוף ה"א פשר וזה יותר פשר מקליפה ע"כ.

וכבר כתבנו לעיל דמתשובת הרמב"ם ז"ל למדנו דאין לקלוף ולא לקדור את השם: וכתב רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל ב"ד סוף סימן רע"ו פתב הרא"ש בתשובה פלל ג' לקדור את האזכרות מן היריעה מוטב שישלך את היריעה ויכתוב אחרת במקומה וז"ל הר"י בנו בתשובה יריעה שהיו בה אזכרות שתיים והאחת מיותרת וקדוריה בענין שנשאר נקוב שם מוטב היה לסלקה מלקדור האזכרות וכ"כ א"א ז"ל ואולי אם נקדור לא היה מסלקה מ"מ כיון שנעשה בה עבירה טוב להחליפה עכ"ל ובידון דידן שאין ספר תורה פשר והוא שעת הדחק שאין נמצא שם סופר ואם נמצא סופר אין נמצא גויל להחליף ויש בטול תורה מותר לקדור את השם שבסוף השיטה ולהניח המקום נקוב ויגרור התיבה שבראש השיטה שלאחריו ויכתוב השם על הגרר ויתלה התיבה שגרר ביני שיטי שזהו הדרך המרנוח אליבא דכ"ע ואם אי אפשר לו לגרור תיבה מראש השיטה שלאחריו יתלה השם ביני שיטי בראש השיטה שפבר פסק רבינו בשלחנו הטאהור בסימן רע"ו סעיף ו' שתולה השם אפילו לכתחלה: ומה ששאלת על ה"א אחרונה של שם ההוי"ה שהיתה בצורה זו אם היא בחזקת ה"א וכשרה או היא בחזק' דל"ת ויש לה תיקון דעתי בזו אינה דל"ת בחזקת אלא היא בחזקת ה"א ופסולה שפבר פתב רבינו הגדול בב"י טור א"ח סימן ל"ו בצורת ה"א וז"ל והנודדה תהיה כנגד סוף הגג מפני שאם ידבק למעלה דומה לחי"ת כדאמ' בהבונה לא יעשה ההי"ן חיתי"ן אלמא שדומין קצת ואילו תהיה הנודדה באמצע לא ידמו פלל ע"כ: וקי"ל דבכל מקום שאמרו בגמרא צריף להיות כף הוא לעפובא ואם לא עשה פסל וכיון שאמרו בגמ' שה"א יזהר בה שלא תדבק רגלה ותהיה חי"ת אם כן צריף לעשותה על זה ואם לא עשה פסל וא"ת כיון דהיא בחזקת ה"א למה תפסל התשובה בזה דכיון שנפסדה צורתה ממה שצריף להיות פסולה הא למה זה דומה לשי"ן שנדבקו אפילו שנים מראשיה אפילו פחות השערה פסולה ואפילו שצורת שי"ן גמורה עליה ולא מועיל לה שיגרור הדבק דהוי חק תוכות אלא צריף לגרור מן השין כל מה שנעשה בפסול וגם בה"א אשפחן בכיוצא בזה פתב רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל בב"י יו"ד ס' רע"ו דף שכ"ה ע"ג משם הר"י אספנדרי ברם איכא למבעי היכא דחד ה"א מאותיות השם לא תלי פרעיה כדקא כגון דדביק בגגה פחות השערה וכולי עלמא קרו לה ה"א היכי לייעביד דאי גריר לההוא דבק ה"ל חק תוכות ואי מנח ליה הכי הא אמרינן בהקומץ מ"ט תליא פרעיה דה"א: תשובה ממה שכתב הרא"ש אם נגעו רגלי ה"א והקוף"ף בגגיהן פסולין ובתפילין אין להם תקנה מפני שצריף לכותבן על הסדר וכן ממה שאמרו בפרק הבונה כגון שנטלו לגגו דחי"ת ועשאו שני זיני"ן או כגון שנטלו לגגו של דל"ת ועשאו רי"ש למדנו שהמוחק מקצת האות עד שהוציאה מתמונתה

הראשונה ועשאה אות אחרת נקרא מגיה וכאילו מחק פל אות הראשונה וה"ה למוחק רגל הה"א פולה עד ששבה להיות דל"ת שנה נקרא מוחק אות א' מן השם וחיוב משעת מחיקה ומאחר שנתחייב מאי נפקא מנה במה שמתקן אח"כ ולא דמי לטיפת דיו שנופלה על השם או מקצתו דאמרינו לעיל שיש יכול למחוק ולתקן דהתם בטלה צורת האות ועל פן יכול לגררה אבל הכא פל העולם קורין אותה ה"א אלא שנופלה בנגיעתה לגגה וכו' ע"כ: הא למדנו אפי' פשהאות שמה עליה מפיו שנושמת צורתה נפסלה וכיון שפן אם אתה מוחק רגל הה"א ממקומה ומחזור ותכתבה בסוף הגג אי אפשר משום מוחק את השם ואפילו מקצת אות מהשם יש בו משום מוחק את השם כיון ששם ה"א עליה ואם תגרור היתר שבגג הה"א עד כנגד רגלה גם זה אי אפשר דהנה ליה חק תוכות דכל אות שאתה מתקן פוסלה על ידי גרירה הוי חק תוכות ואנו בעינן וכתב ולא וחקק.

וכן מצאתי למרן הרדבא"ז ז"ל בתשובה סימן פ"ב נדון כנדון זה ממש על תפלין שנמצא בו בחזק שני פעמים ונשאל אם יוכל לגרור בחזק האחרון ולהאריך גג הקוף עד שיגיע סמוך ליד פנה בחזק והשיב זה לשונו מה שכתבת להאריך גג הקוף כדי למלאת הגרר איני רואה את דבריך כלל מפמה טעמים.

נדא לפי שנושמת צורת האות לגמרי שהרי רגל הקוף צריך שתהיה תלויה בראש הגג שהוא סוף הגג ולא באמצעית הגג עכ"ל לענינינו: הרי למדנו מדברי הרדבא"ז ז"ל שרגל הקוף שצריך שתהיה כנגד סוף הגג אם האריך בגג ועשאו באמצע הגג קאמר שנושמת צורת הקוף ה"א כהוא הדין בה"א שעשאה על הדף הזה הוי שינוי בצורת הה"א ופסולה דהוא הדין והוא הטעם ולא שנא: סימן ג שאלה בא' השאלות אשר שאלתי בה"א שנמצאת פתובה פה ה והשיב האדון שאין למחוק הרגל ולעשותו אח"כ בסוף הגג אף היה דעתי הקצרה נוטה קודם בא אותותיו לעשות הרגל בסוף הגג ויהיה ה"א ואח"כ נסיר הרגל הפסולה כמו טיפת דיו שנפל בתוך ה"א שיש יכול להסירו: תשובה מה שעלה על דעתך לעשות רגל לה"א בסוף הגג ויהיה ה"א ואח"כ תמחוק הרגל הפסול זה לא יועיל ולא יציל דכבר כתבתי לך פלל דכל אות שאתה מסיר פסולה ע"י גרירה הוי חק תוכות וכו'.

וכשאתה עושה לה"א רגל אחר בסוף הגג הרי היא בעלת שלש רגלים ואין לה שינוי גדול מנה ופסולה וכשאח"כ תמחוק הרגל הראשונה ונתקנה צורת הה"א הרי אתה עושה הה"א ומתקנה על ידי גרירה והוי חק תוכות: ומה שכתבת כמו טיפת דיו שנופלה לתוך הה"א שיש יכול להסירו זה הדבר צריך לה ביאור דע בני לא כל הטיפות שיפלו בתוך האותיות שוות דדוקא טיפה שאינה משנה צורת האות יכול לגרור שאם נפלה טיפת דיו בתוך פ"ף או בתוך דל"ת או בתוך רי"ש שהפ"ף נראית כמו פ"א והדל"ת והרי"ש נראין כמו ה"א אינו מועיל מה שסיר הטיפה שבהסרת הטיפה נתקנת צורת האות ע"י גרירה והוי חק תוכות אלא צריך לגרור פל הפ"ף וכל הדל"ת והרי"ש ויחזור ויכתבם: סימן נד שאלה נלד שנולד מת וכלו לו חדשיו ויצא שלם בשעריו ובצפרניו אם מותר לקברו ביו"ט כשאר מתים: תשובה פל שנולד מת הרי זה נפל אע"פ שכלו לו חדשיו וגמרו שעריו וצפרניו דגרסינו בפרק החולץ בתחלתו אתמר החולץ למעונות והפילה רבי יוחנן אומר אינה צריכה חליצה מן האחין.

ר"ל אָמר צָרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאָחִין. רַבֵּי יוֹחָנָן אֵינָה צָרִיכָה חֲלִיצָה חֲלִיצַת מְעוֹנְבֶרֶת שְׁמָה חֲלִיצָה וּבִיאַת מְעוֹנְבֶרֶת שְׁמָה בִּיאָה.

וּר"ל אָמר צָרִיכָה חֲלִיצָה מִן הָאָחִין חֲלִיצַת מְעוֹנְבֶרֶת לֹא שְׁמָה חֲלִיצָה וּבִיאַת מְעוֹנְבֶרֶת לֹא שְׁמָה בִּיאָה בְּמֵאֵי קְמִיפְלִגֵּי אִיבְעִית אִימָא קְרָא אִיבְעִית אִימָא סְבָרָא רַבֵּי יוֹחָנָן סְבָר אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר דְּהָא דְּאִיעֲבָרָא מְפּוּלִי מְפָלָא מִי לֹא בֵּת חֲלִיצָה וַיְבּוּם הִיא הַשְׁתָּא נְמִי תִּיגְלִי מְקִלְתָּא לְמִפְרַע וּר"ל אָמר תִּיגְלִי מְקִלְתָּא לְמִפְרַע לֹא אָמְרִי ע"כ וְהָתָם בַּגְּמ' פְּשוּט דְּאִין הִנְלֵד פּוֹטֵר מִן חֲלִיצָה וַיְבּוּם עַד שְׂיָצָא חֵי לְאֹוִיר הָעוֹלָם נִמְצְיָנוּ לְמַדִּין דְּוֹלֵד שְׂיָצָא מֵת הָרִי הוּא נֶפֶל דְּהָא אָמְרִינָן אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר דְּהָא דְּאִיעֲבָרָא מְפּוּלִי מְפָלָא דְּהִינְנוּ שְׂלֵא יָצָא חֵי בֵּת חֲלִיצָה וַיְבּוּם הִיא מְפָלָא דְּכָל שְׂלֵא יָצָא חֵי נֶפֶל קְרִי לֵיהּ: גַּם רָאִיהּ כְּתַב רַבֵּינוּ בְּעַל הַטּוֹרִים א"ה סִימָן קנ"ו וְאִם הִפִּילָה נֶפֶל אַחַר מוֹתוֹ הָרִי זֹו מְתִיבְמָת.

וְכַתֵּב עָלָיו רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל מוֹהֲרִיק"א וַיִּזְלֵל וּמ"ש וְאִם הִפִּילָה נֶפֶל אַחַר מוֹתוֹ מְתִיבְמָת כֵּן כְּתַב רִיר"ו אִם לֹא יָצָא לְאֹוִיר הָעוֹלָם קִיָּים אוֹ חוֹלְצָת אוֹ מְתִיבְמָת וְכוּ מְבֹאָר בְּדַבְּרֵי הַרְמְב"ם פ"א מ"ה יְבוּם וּבְרִישׁ פֶּרֶק הַחוֹלֵץ אָמְרִינָן אִם יָבֵא אֲלֵיהּ וַיֹּאמֶר דְּהָא דְּאִיעֲבָרָא אִפּוּלִי מְפָלָא בֵּת חֲלִיצָה וַיְבּוּם הִיא וּבְבִדְק הַבֵּית מְסִיָּים בָּהּ.

וּבְהִידְיָא תֵּנּוּ בְּפֶרֶק הַחוֹלֵץ הַכּוּנָס אֶת יְבֻמָּתוֹ וְנִמְצְאָת מְעוֹנְבֶרֶת וַיִּלְדָּה אִם אִין הִנְלֵד שְׂל קִיָּימָא יְקִיָּים עכ"ל. וַיִּזְלֵל הַרְמְב"ם מִי שְׁמַת וְהִנִּיחַ אֲשֶׁתוֹ מְעוֹנְבֶרֶת אִם הִפִּילָה אַחַר מוֹתוֹ הָרִי זֹו תְּתִיבְמָת וְאִם יִלְדָּה וַיָּצָא הִנְלֵד חֵי לְאֹוִיר הָעוֹלָם אֲפִילוּ מֵת בְּשַׁעֲהָ שְׁנוּלֵד הָרִי אִמּוֹ פְּטוּרָה מִן חֲלִיצָה וּמִן הַיְבוּם אֲבָל מַד"ס עַד שְׂיָנִדַע בְּוֹדָאֵי שְׁפָלוּ לוֹ חֲדָשִׁיו וְנִוֹלֵד לְתַשְׁעָה חֲדָשִׁים גְּמוּרִים ע"כ הָרִי בְּרוּר בְּדַבְּרֵי הַרְמְב"ם שְׁפָל שְׂלֵא יָצָא חֵי לְאֹוִיר הָעוֹלָם נֶפֶל קְרִי לֵיהּ וְכַתֵּב עוֹד רַבֵּינוּ בַּעַה"ט שָׁם ו"ל וְהִרְבַּ פֶּרֶץ כְּתַב הִיכָא דְּאִיכָא לְאִיסְתְּפּוּקֵי שְׁמָא פָּלוּ חֲדָשִׁיו אוֹ אִפִּי יִלְדָתוֹ מֵת אָסוּר לְהַתִּיבְמָת וְחוֹלְצָת כְּדַמּוּכַח בְּנִזִיר גַּבֵּי אַהָא נִזִיר כְּשִׂיְהִיָּה לִי וְלֵד וְהִפִּילָה דְּהָוִי נִזִיר סְפַק לר"ש ע"כ.

וְכַתֵּב רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל מְהֵר"י קָארוֹ ו"ל וַיִּזְלֵל וּמ"ש בְּשֵׁם הַר"ף הִיכָא דְּאִיכָא לְאִיסְתְּפּוּקֵי שְׁמָא פָּלוּ חֲדָשִׁיו וְכוּ יֵשׁ לְתַמּוּנָה עָלָיו דְּמֵאֵי מִיָּיתִי מַר"ש דְּמִשְׁמַע דְּלֹא קִי"ל כַּר"ש דִּיחִידָאָה הוּא וִי"ל דַּע"כ לֹא פְּלִיגֵי אֲלָא בְּסַפֵּק נִזִירוֹת דְּרַבְּנָן סְבָרִי לְהַקֵּל וּר"ש סְבָר לְהַחֲמִיר אֲבָל גַּבֵּי סְפַק זִיקָא כ"ע לְהַחֲמִי וְאִין לֹאמֵר דְּמִשְׁמַע לֵיהּ ו"ל דְּהַלְכָה פֶּר"ש מְדַאֲמַר בְּגִמְרָא אֲמִיקְלָתָא דַּת"ק מֵאֵן תֵּנָא רַבֵּי יְהוּדָה מִשְׁמֵ דְּלֹא אֲתָא אֲלָא לְאַשְׁמַעִינָן דְּלֹא פְּלִיג אַר"ש אֲלָא יְחִידָאָה וּבְבִדְק הַבֵּית מְסִיָּים בָּהּ דְּאִין טַעֲנָה זֹו פְּלוּם דַּאע"ג דְּתִיָּהוּי מְתִיבְמָתִין פִּיחִידָאָה הָא קִי"ל הַלְכָה כְּסַתֵּם מְשֻׁנָּה.

וְכֵן הַלְכָה פְּרַבֵּי יְהוּדָה לְגַבֵּי ר"ש וּמ"מ אֵינִי יוֹדַע לְמָה הִנִּיחַ תַּלְמוּד עָרוּף שְׁבַר"פ הַחוֹלֵץ מְפֹרָשׁ בְּעִנְיָן יְבוּם וְחֲלִיצָה וְאֶהְדֵּר לְמִילָף מְנַזִיר עכ"ל: עוֹד גְּרַסִינָן בְּפֶרֶקֵי רַבֵּי אֲלִיעֶזֶר דְּמִילָה דָּף קל"ה סוּף ע"ב תֵּנָא רְשָׁב"ג אוֹמֵר כָּל שְׂשֻׁקָה שְׂלִשִׁים יוֹם בְּאָדָם אֵינּוּ נֶפֶל שְׂנָאֲמַר וּפְדוּיוֹ מִבְּן חֲדָשׁ תִּפְדָּה אֲבַעֲיָא לְהוּ מִיְפְּלִיגֵי רַבְּנָן עָלֵיהּ דְּרְשָׁב"ג אוֹ לֹא אִם ת"ל פְּלִיגֵי הַלְכָה כְּמוֹתוֹ אוֹ אִין הַל' כְּמוֹתוֹ ת"ש דְּאָמַר ר' יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל הַלְכָה כְּרְשָׁב"ג הַלְכָה מְפָלָא דְּפְלִיגֵי ש"מ אָמַר אֲבִי פִּיָּהָק וּמֵת דְּבָרֵי הַכָּל מֵת הוּא כִּי פְּלִיגֵי בְּנֶפֶל מִן הַגָּג אוֹ אֲכָלוּ אָרִי מֵר סְבָר מֵת הוּא וּמ"ס חֵי הוּא ע"כ וְכַתֵּב רַבֵּינוּ הַגְּדוֹל מוֹהֲרִיק"א ו"ל בַּא"ה סִימָן קנ"ו וּפְיָרֵשׁ הָר"ן כִּי פְּלִיגֵי בְּנֶפֶל מִן הַגָּג אוֹ אֲכָלוּ אָרִי פְּלוּמַר שְׁמַת מְחַמַּת

מיתה הפאה לו ממקום אחר מ"ס היינו רבנו חי הוא ומ"ס דהיינו רשב"ג מת הוא ופירש הרב יונה דלא דנקא פיהק אלא ה"ה חלה ומת מדקא מסיים אב"י למלתיה פי פליגי בנפל מהגג או אכלו ארי ולא קאמר פי פליגי בחלה ומת וכן נראה דעת הר"ף שהשמיט הא דאב"י ונראה שהיא דוחה אותה מהא דאמר רבא מת בתוך שלשים יום ועמדה ונתקדשה אם אשת פהו היא אינה חולצת וטעמא משום דסמכינן ארבנן דאמרי לאו נפל הוא אלמא אפילו כשלא אכלו ארי פליגי רבנן: אבל הרב יונה כתב דלא פליגי אב"י ורבא דהא דרבא מתוקמא בנפל מן הגג או אכלו ארי ונהר"ה פירש דאב"י בפיהק ומת דנקא הוא דקאמר דלא פליגי משום דאיכא ריעותא מוכחא מלתא דנפל הוא אבל חלה ומת הרי הוא כאכלו ארי דליכא ריעותא דאפי' ב"ק נמי חלה ומת ולפי זה הא דרבא מתוקמא בחלה ומת ונהי כאכלו ארי ולא פליגא אדאב"י כלל עכ"ל ורבינו סובר דהלכה כרב"ג ולפיכך פסק כת"ק דלא שניא מת מחמת חולי לא שניא נפל מן הגג או אכלו ארי ומת הוי ספק נפל וכן כתב הרמב"ם בפ"א מהלכות יבום וז"ל אם מת בתוך השלשים אפילו ביום השלשים בין שמת מחולי בין שנפל מן הגג או אכלו ארי הרי זה ספק נפל בן קיימא וצריכה חליצה מד"ס אבל לא תתיבם ע"כ עכ"ל רבינו מוהריק"א הרי למדנו דכל שלא יצא הולד חי לאויר העולם ליכא מאן דפליג דע"כ לא פליגי אלא ביצא חי ופיהק ומת דמר סבר נפל הוא ומר סבר ספק נפל ואפילו זה אינו מן ספקם דהרב יונה ונהר"ה מפרשי לה דפיהק ומת לא פליגי אב"י ורבא דכ"ע ס"ל נפל הוא ומאחר שלמדנו דהוי נפל פשוט הוא דלא מחלינין עליה יו"ט: וגם מרן מוהריק"א ז"ל העלה על שלחנו הטהור בה' יום טוב סימן תקכ"ו סעיף ט' ז"ל תינוק שמת בתוך שלשים אם גמרו שערו וצפרניו הוא בחזקת בן קיימא ודינו כמת גדול אע"פ שאין אנו יודעים אם פלו לו חדשיו דרוב נשים יולדות ולד קיימא עכ"ל הרי ברור דלא מחזיקים לולד בן קיימא אלא כשנולד חי ומפני שיש לדקדק על דברי מרן ולבררם באר היטב צריך אני להביא דברי רבינו בעל הטורים ומה שכתב עליהם מרן: כתב רבינו בעל הטורים א"ח סוף סימן תקכ"ו: מעשה שמת תינוק בן ל' ביו"ט השני ואמר הריב"ם פיון שלא הנה יודע נדאי שפלו לו חדשיו אין דינו כשאר מת לחלל עליו יו"ט והר"י בהר"י הלכן ואמר פיון דרוב נשים יולדות ולד של קיימא דינו כשאר מת עכ"ל: וכתב רבינו הגדול מוהריק"א על זה וז"ל מעשה שמת תינוק בן שלשים ביום טוב השני ואמר הריב"ם פיון שלא הנה יודע נדאי שפלו לו חדשיו וכו' משמע דע"כ לא פליגי אלא בשמת ביום שלשים דאילו עברו עליו שלשים הא קי"ל דכל ששהה שלשים יום באדם אינו נפל ואם מת בתוך שלשים יום הרי הוא כאבן ואין דוחין יו"ט לצורך קבורתו וכ"כ בהגהות מיימוני פ"א מהלכות מילה וז"ל גפלים שנהגו להסיר ערלתם בצרור אבן אסור אפילו ביו"ט שני של גליות דהא דאמרינן גבי יו"ט שני לגבי מת כחול שויה רבנן ה"מ מת שהוא בר קיימא שעובר המלינו בלא ויש בזיון בשחייתו אבל נפל דאין מצוה לקבורו כדמוכח בכמה מקומות בתלמוד שמטילין אותו לבור אין יו"ט נדחה על צרכי קבורתו.

ועוד דמה שנהגו להסיר ערלתו אין זה מנהג של תורה אף שמהגג להסירו משום תקנת הפושעים דאמר בב"ר שהקב"ה מעביר ערלה מן הקטנים שמתו ולא מלו ונותנה על פושעי ישראל עכ"ל וכ"כ בהגהות אחרונות דמרדכי בסוף שבת עכ"ל רבינו.

יש לדקדק בדברי מֶרֶן שְׁכַתב דע"כ לא פְּלִיגי אֵלָא בְּשִׁמַּת בְּיוֹם ל' דְּאִילוּ עֲבָרוּ ל' הָא קי"ל דְּכָל שְׁשָׁה ל' יוֹם בְּאָדָם אֵינוֹ נֶפֶל וְאִם מֵת בְּתוֹךְ ל' בְּהָא נְמִי ל"פ דְּהָרִי הוּא פְּאָבֵן וְאִין דוֹחִין יו"ט לְצוֹרֵךְ קְבוּרָתוֹ דְּבָרִי רַבִּי בְּרוּרִים דס"ל דְּלֹא פְּלִיגי אֵלָא בְּשִׁמַּת בְּיוֹם ל' דְּאִילוּ מֵת לְאַחַר ל' שְׁוִין הֵם דְּהָרִי הוּא ב"ק וְכִשְׁמַת בְּתוֹךְ ל' שְׁוִין הוּ דְּהָרִי נֶפֶל וְקִשְׁיָא לִי הָא דְּכַתְב בְּשִׁלְחָנוּ הִטְהוּר תִּינּוּק שְׁמַת בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים וְכוּ' הוּא בְּחֻזְקַת בְּוֹ קִיָּמָא וְדִינוֹ כְּמַת גְּדוֹל אַע"פ שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִים אִם פְּלוּ לוּ חֲדָשׁוּ וְכוּ' הָא פְּסָקָא דְּמֶרֶן קִשְׁיָא דְּלֹא כְּמַאן לֹא כְּרִיב"ם וְלֹא כְּרַבִּי יַעֲקֹב בְּוֹ רַבִּי יִצְחָק הֶלְבֵן דְּהָא אִיהוּ פִּירֵשׁ מִחֲלֻקְתָּם דְּלֹא פְּלִיגי אֵלָא בְּשִׁמַּת בְּיוֹם ל' אֲבָל מֵת בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים לֹא פְּלִיגי דְּשְׁוִין הֵם דְּהָרִי נֶפֶל וְאִין מִחֲלָלִין עֲלָיו יו"ט: עוֹד קִשְׁיָא לִי דְּלִפִּי פִּי' רַבִּינוּ שְׁפִי' דְּבְתוֹךְ שְׁלִשִׁים שְׁוִין הֵם דְּהָרִי נֶפֶל וְלֹא פְּלִיגי אֵלָא בְּשִׁמַּת בְּיוֹם שְׁלִשִׁים א"כ עַל פְּרָחִין לוֹמַר דְּתַלּוּי מִחֲלֻקְתָּם אִי יוֹם ל' כְּלַפְנָיו אוֹ כְּלַחֲרָיו וְא"כ מַה עֲנִין הִרְאָהָ שְׁהִבִּיא הַר"י בַּהַר"י הֶלְבֵן דְּרֹב גְּנִישִׁים יוֹלְדוֹת וְלָד ש"ק דְּאֵינוֹ עֲנִין כְּלָל כִּינּוּן דס"ל דְּבְתוֹךְ ל' הָרִי נֶפֶל: וְעוֹד קִשְׁיָא דְּלְכַאוּרָה נִרְאָה דְּלכ"ע יוֹם שְׁלִשִׁים הָרִי כְּיוֹם שְׁלִפְנָיו.

דְּתַנּוּ בְּפֶרֶק יֵשׁ בְּכוֹר דָּף מ"ט ע"א מֵת הֵבֵן בְּתוֹךְ שְׁלִשִׁים אַע"פ שְׁנִתְּנָן לַפְּהוּ יַחְזוֹר לְאַחַר שְׁלִשִׁים יוֹם אַע"ג שְׁלֹא נָתַן יִתְּנָן מֵת בְּיוֹם שְׁלִשִׁים כְּיוֹם שְׁלִפְנָיו רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמַר אִם נָתַן לֹא יִטוֹל וְאִם לֹא נָתַן לֹא יִתְּנָן ע"כ וּבְגִמְרָא מֵאִי טַעֲמִיָּהוּ דְּרַבְּנָן גְּמַרִי חֲדָשׁ חֲדָשׁ מִמְדַּבְּרָא מַה הָתָם וְנִמְעָלָה אָף ה"נ וְנִמְעָלָה וְרַע"ק מְסַפְקָא לִיהָ מְדַאֲצִטְרִיָּה לְמַכְתָּב וְנִמְעָלָה גְּבִי עֲרַכִּין וְלֹא גְּמַרִי מִמְדַּבְּרָא הוּוּ לְהוּ שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִין כְּאֶחָד וְכָל שְׁנֵי כְּתוּבִין הַבָּאִים כְּאֶחָד אִין מְלַמְּדִין אוֹ דִּילְמָא כִּי אִין מְלַמְּדִי לְעֵלְמָא אֲבָל לְגוֹפִיָּהוּ מְלַמְּדִין וּמִשׁוּם הִכִּי מְסַפְקִינוּ לִיהָ.

אָמַר רַב אֲסִי הַפֵּל מוֹדִים לְעַנְיָן אֲבָלוֹת יוֹם ל' כְּיוֹם שְׁלִפְנָיו וְאָמַר שְׁמוּאֵל הֶלְכָה כְּדָבְרִי הַמִּיקָל בְּאֲבָל הָרִי לְרַבְּנָן דְּהֶלְכָה כְּנוֹתִיָּהוּ יוֹם ל' כְּיוֹם שְׁלִפְנָיו: וְא"ת הָא דְּקִאֲמַרִי רַבְּנָן גְּבִי בְּכוֹר יוֹם שְׁלִשִׁים כְּלַפְּנֵי שְׁלִשִׁים הוּא דְּנוֹקָא גְּבִי בְּכוֹר מְגֻזְרַת הַכְּתוּב דִּילְפִי חֲדָשׁ חֲדָשׁ וְא"כ אַע"ג דְּבַעֲלָמָא בְּיוֹם ל' נֶפֶק מִתּוֹרַת נֶפֶל אִפִּי' הִכִּי בְּכוֹר לֹא חֲזִי לְפַדְיוֹן עַד לְאַחַר ל' מְגֻזְרַת הַכְּת' אֲבָל בְּעֵלְמָא י"ל יוֹם ל' כְּיוֹם שְׁלֹאֲחֲרִיו וְהָרִי הוּא ב"ק: הָא לִיתָא דְּרַש"י ז"ל פִּי' בְּמַתְּנִיתִין ז"ל וְיַחְזִיר דְּנֶפֶל הָנֹה וְלֹא מַחְזִיב בְּפַדְיוֹן עַד לְאַחַר שְׁלִשִׁים ע"כ הָרִי דְּטַעֲמִיָּהוּ דְּרַבְּנָן דְּאֲמַרִי יוֹם שְׁלִשִׁים כְּלַפְּנֵי שְׁלִשִׁים הוּא דְּסָבְרִי דְּטַעֲמָא דְּקִרָא דְּמַצְרִיָּה עַד שְׁיַעֲבְרוּ שְׁלִשִׁים הוּא כְּדִי שְׁיַצֵּא מִתּוֹרַת נֶפֶל: גַּם מַהִּיָּא דְּפֶרְקִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה דְּתַנְיָא רַשְׁבִּי"ג אוֹמַר כָּל שְׁשָׁה שְׁלִשִׁים יוֹם בְּאָדָם אֵינוֹ נֶפֶל שְׁנֹאֲמַר וּפְדוּיָו מִבְּן חֲדָשׁ תַּפְּדָה וְהָתָם לֹא לְגְּבִי בְּכוֹר בְּלַחוּד אִיתְּנָא אֵלָא לכ"ע וְאִיִּפְסִיקָא הֶלְכְּתָא הָתָם כְּרַשְׁבִּי"ג וּמְדַאֲמַר כָּל שְׁשָׁה שְׁלִשִׁים יוֹם בְּאָדָם מִשְׁמַע וְדָאִי שְׁיַעֲבְרוּ עֲלָיו ל' יוֹם וְאִזְ נֶפֶיק מִתּוֹרַת נֶפֶל וְיִלְיָף מְקִרָא הָרִי דְּטַעֲמ' דְּקִרָא דְּמַצְרִיָּה ל' יוֹם גְּבִי בְּכוֹר הוּא כְּדִי שְׁיַצֵּא מִתּוֹרַת נֶפֶל וְא"כ אִיָּה פְּלִיג רִיב"ם וְר"י בַּר"י הֶלְבֵן בְּיוֹם שְׁלִשִׁים אִי הָרִי כְּיוֹם שְׁלִפְנָיו אוֹ כְּיוֹם שְׁלֹאֲחֲרִיו: וְעוֹד מְדַאֲמַר רַב אֲסִי עֲלָה הִיָּא דְּפֶרֶק יֵשׁ בְּכוֹר הַפֵּל מוֹדִים לְעַנְיָן אֲבָלוֹת יוֹם שְׁלִשִׁים כְּיוֹם שְׁלִפְנָיו וְאָמַר שְׁמוּאֵל הֶלְכָה כְּדָבְרִי הַמִּיקָל בְּאֲבָל שְׁמַעֲיָן מְנָה דְּטַעֲמָא דְּבְכוֹר דְּיוֹם שְׁלִשִׁים כְּיוֹם שְׁלִפְנָיו הוּא דְּלֹא נֶפֶיק מִתּוֹרַת נֶפֶל עַד שְׁיַעֲבְרוּ עֲלָיו ל' יוֹם דְּפִשׁוּט הוּא דְּחִידוּשִׁיהָ דְּרַב אֲסִי דְּהַפֵּל מוֹדִים בְּאֲבָל הוּא כְּלַפִּי רַבִּי עֲקִיבָא דְּמְסַפְקָא לִיהָ גְּבִי בְּכוֹר אִי יוֹם שְׁלִשִׁים כְּיוֹם שְׁלִפְנָיו אֲשַׁמְעִינוּ רַב אֲסִי דְּמוֹדָה רַבִּי עֲקִיבָא בְּאֲבָל דְּיוֹם

שלש' כיום שלפניו כיון דקי"ל הלכה כדברי המיקל באבל דהוי ספיקא דפלוגתא ונקטינן בה לקולא הוא הדין בהאי ספיקא דרבי עקיבא דמודה בה ונקיט לה לקולא גבי אבל מדרב אסי נלמוד דטעמא דשלשים דבכור ושלשים יום דאבל תרנוניהו שייכי אהדדי דשניהם כדי שיצאו מתורת נפל דאי פדאמרת דטעמא דשלשים יום דבכור הוא גזרת הפתוב מה ענין שלשים יום דאבלות דתלי בב"ק לשלשים יום דבכור דתלו בגזרת הפתוב ומאי קאמר רב אסי הפל מודים באבל וכו': ונראה לע"ד לתרץ מה שפסק רבינו הגדול בשלחנו הטאה נראה דרבינו פסק הדין מטעמיה דר"י בר"י הלכן ודלא פנותיא דס"ל לרבינו דטעמו דר"י בר"י הלכן דאזיל בתר רוב נשים יולדות ולד של קניימא נכון הוא ומנהי לן האי טעמא לאחזוקי ליה בכן קניימא אפי' בתוך ל' ומחללינן עליה יו"ט כשאר מתים: וא"ת איך פסק מרן במת תוך שלשים דמחללינן עליה יו"ט והא מת בתוך שלשים הוי ספק נפל דגרסינן בפרקי ר"א דמילה תניא כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל שצאמר ופדויו מכן חדש תפדה.

ופרי' בגמ' הא לא שקה ספיקא הוי ממהל היכי מהלינן ליה אמר ר"א בר אהבה מולין ממ"נ אם חי הוא שפי' קא מהיל ואם לא מחתה בשר הוא אבעיא להו מי פליגי רבנן עליה דרשב"ג או לא את"ל פליגי הלכה פמותו או אין הלכה פמותו ת"ש דאמר רבי יהודה אמר שמואל הלכה כרשב"ג הלכה מפלל דפליגי ש"מ ע"כ: הרי ברור דכל ל' לרשב"ג הוא בספק נפל וא"כ היכי מחללינן עליה יו"ט דהא איפסיקא הלכ' כרשב"ג: וכי תימא דרשב"ג לא מייירי בסתם ולדות אלא מייירי כשנולד לשמנה הא ליתא דכל הסוגיא מוכחא דלא מייירי רשב"ג בכן שמנה אלא בסתם ולדות וכן נרא' מדברי רש"י שפיר' ממהל היכי מהלינן לשום קטן ביום הח' בשבת דילמא נפל הוא ועושה חבורה שלא לשם מצוה.

אם חי הוא כלומר אם פלו לו חדשיו שפיר קא מהיל עכ"ל: וכתבו התוספות ממהל היכי מהלינן ליה מפאן משמע דלא איירי רשב"ג בכן ח' דוקא אלא בסתם ולדות וכן משמע לקמן דאמר ת"ש עגל שנולד ביו"ט שוחטים אותו ביו"ט נדחי דכלו לו חדשיו ואם תמצוי לומר דלא איירי רשב"ג אלא בנדאי בן ח' הנה ליה לדחויי הכא במ"ע בסתם ולדות ועוד אמרינן לקמן נפל מן הגג ואכלו ארי ד"ה חי הוא ואי בנדאי בן שמנה איירי היכי תיסק אדעתיה לומר ד"ה חי הוא עיי' שם שהאריכו בראיות להוכיח דרשב"ג איירי בסתם ולדות: הרי למדנו דרשב"ג איירי בסתם ולדות ואפילו הכי כל שלא עברו עליו שלשים יום הוי ספק נפל ואיפסיקא הלכה כרשב"ג וא"כ היכי מחללינן עליה יו"ט: ונלע"ד לתרץ נהי דכל שלשים יום הוי בספק נפל מ"מ אית לן למיזל בהאי ספיקא לקולא דהא אית לן ספק אחר דקאי באפיה דהאי ספיקא דיו"ט איפכא והוא ספק אי ב"ק הוא ועובר עליו בלאו דלא תלין ובעשה דכי קבור תקברנו נמצא דאית לן תרי ספיקי חד לקבל אידהו חד מחייב לן למעבד איפכא ממה דמחייב אידהו חד באיסור יו"ט וחד באיסור דהלנת המת והדבר שקול אזלינן בהני ספיקי בתר רובא דהיא הכרע' דאורייתא אחר רבים להטות אזלינן בתר רוב נשים יולדות ולד קניימא: עוד אוסיף נוסף משלי גרסינן בפרק החולץ דף ל"ו סוף ע"ב אתמר מת בתוך ל' יום ועמד' ונתקדש' רבינא משמיה דרבא אמר אם אשת ישראל היא חולצת אם אשת פהן היא אינה חולצת רב משרשיא משמיה דרבא אמר אחר זו ואחד זו חולצת אמר ליה רבינא לר' משרשיא באורתא אמר

רָבָא הָכִי וּבְצַפְרָא הֵדֵר בֵּיהּ א"ל שְׂרָיְתוּם יְהֵא רַעוּה דְתַלְשָׁרוּ אַף תַּרְבָּא ע"כ וְאַסִּיקוּ פֶּל הַפּוֹסְקִים הֶלְכָה בְּאַשְׁתּוּ פֶּהוּן אֵינְהּ חוֹלְצָת וְכַתְּבוּ טַעְמָא דְכֵינּוּן דְּמַתְּקִילְקִילָא אַבְעֵלָה סְמְכִינוּ אַרְבָּנּוּ דְאָמַר לָאו נָפֵל הוּא דְרוּב נְשִׁים יוֹלְדוֹת וְלֹד שֶׁל קַיִימָא: הָא לְמַדְנוּ דְהָא דְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׂמוּאֵל הֶלְכָה פְּרִישָׁב"ג לָאו הֶלְכָה וְאִין לְזוּז מְמַנָּה אֵלָא פִּי אֵינְרַע מִלְתָּא דְאִית בֵּהּ קִלְקוּל מְצִינָא לְסַמוּךְ אַרְבָּנּוּ דְאָמְרִי לָאו נָפֵל הוּא דְרוּב נְשִׁים יוֹלְדוֹת וְלֹד שֶׁל קַיִימָא א"כ הוּא הַדִּין הֵכָא גְבִי תִינוּק שְׁמַת בְּתוּף שְׁלֵשִׁים דְאִית לֵן לְמִיחָשׁ שְׁמָא ב"ק וְעֵבֵר עֲלֵיהּ בַּעֲשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה שְׁפִיר סְמְכִינוּ אַרְבָּנּוּ דְסַבְרִי בַר קַיִימָא הוּא וּמְחַלְלִינוּ יו"ט עַל צָרְכֵי קְבוּרָתוֹ דְהָא הֵתֵם בְּאַשְׁתּוּ פֶּהוּן אֵפְילוּ דְאִיכָא אִיסוּר זִיקָא דְאוּרִימָא אֲמַרִינוּ אִם אֲשֵׁת פֶּהוּן דְנֶאֱסַרְתָּ עַל בַּעֲלָהּ אֲמַרִינוּ לֹא תַחֲלוּץ וְסְמְכִינוּ אַרְבָּנּוּ כ"ש הֵכָא בִּיּו"ט שְׁנֵי דְרַבָּנּוּ דְאִית לֵן לְמַסְמָה אַרְבָּנּוּ דְסַבְרִי דְהוּא בּוֹ קַיִימָא וְדַחֲשִׁינוּ יו"ט אֲצִנְרָכִי קְבוּרָתוֹ: הָרִי בִּירְרָנוּ פֶּסְקָא דְמַר זְכוּתִיהּ יְסִינְעוּ: אֲבָל עֲדִין קָשָׁה לִי פִירוּשֵׁי דְפִירֵשׁ מְחַלְקָתָם דְרִיב"ם וְר"י בְר"י הִלְכּוּ דְפִלְגִי בְּמַת בְּיוֹם שְׁלֵשִׁים דְנֹקָא דְמִי הִכְרִיחוּ לְפָרֵשׁ מְחַלְקָתָם בְּמַת בְּיוֹם שְׁלֵשִׁים דְאִי מְדַכְתֵּב רַבִּינוּ בַּעַל הַטּוֹרִים מַעֲשֶׂה תִינוּק שְׁמַת בְּיוֹם ל' מֵהָא לֹא אִירָא דְמַעֲשֶׂה שְׁהִנָּה כְּפֹה הִנָּה וְה"ה דָּאֵם הִנָּה בְּתוּף ל' פְּלִיגִי: אַחַר כֵּן מְצַאֲתִי לְמָרְן רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מוֹהֲרִיק"א ז"ל בְּבִדְקַת הַבֵּית בְּהִגָּה א"ח סִימָן תַּקכ"ו ז"ל וְיוֹתֵר נִרְאֶה לֹמַר דְתוּף שְׁלֵשִׁים בְּיוֹם שְׁלֵשִׁים וְהַמְתִיר בְּזָה מְתִיר בְּזָה וְנִרְאִין דְבָרֵי הַמְתִיר וְהוּא שְׁגָמְרוּ שְׁעָרוּ וְצַפְרָנְיוּ שְׁהִרִי עַל סַמָּה זֶה דְרוּב נְשִׁים יוֹלְדוֹת וְלֹד שֶׁל קַיִימָא אָנוּ מוֹהֲלִין בְּשֶׁבֶת לְכָל סַתֵּם וְלֹדוֹת שְׁאִין אָנוּ יוֹדְעִים וְדָאִי שְׁלֹא פִלוּ לְהֵם חֲדָשִׁיהֶם וְדְבָרֵי הַהִגָּה אֵינָם אֵלָא בְּנִפְלִים שְׁאָנוּ יוֹדְעִים וְדָאִי שְׁלֹא פִלוּ לְהֵם חֲדָשִׁיהֶם עכ"ל.

רִיף רַחֲמָנָא שְׁהֵאִיר עֵינֵינוּ לַעֲמֹד עַל הָאֲמַת וְיַצִּילֵנוּ מִכָּל שְׁגִיאוֹת וְיִרְאֵנוּ נִפְלְאוֹת: סִימָן נַה שְׁאֵלָה מַעֲשֶׂה אֵינְרַע בְּיוֹם א' דְחַג הַשְּׁבִעוֹת הִנָּה קוּרָא הַחֲזָן עִם הַפֶּהוּן בְּכַדְשׁ הַשְּׁלִישִׁי וְשְׁמַעוּ מִקְצַת חֲבָרִים שְׁאָמַר הַחֲזָן וְתַגֵּד אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְרַצּוּ לְהַחֲזִירוּ וּמִקְצַת אֲמָרוּ שְׁלֹא טַעָה שְׁקָרָא וְתַגֵּד לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְגַמַר קְרִיאַת הַפֶּהוּן וְקִרְאוּ לְלוֹי וְעֵלָה וְאוֹתוֹ לְלוֹי הִנָּה מִהַשְּׂוֹמְעִים שְׁקָרָא אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאַחַר שְׁבִירָה בְּרַפְתּוֹ הַתּוֹרָה נִזְכַּר מְטַעוֹת הַחֲזָן וְהַבֵּיט בַּס"ת לְרֵאוֹת אִם הַסְפֵּר מְנוּטָעָה וּמְצָא שְׁהַסְפֵּר תּוֹרָה פְּתוּב בּוֹ וְתַגֵּד אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מַהוּ עַל מַה שְׁקָרָא הַפֶּהוּן אִם צָרִיף לְחַזוֹר וְלִקְרוֹת שְׁנִית בַּס"ת כְּשֶׁר וְאֵת"ל שְׁאִין צָרִיף לְחַזוֹר מַהוּ עַל בְּרַפְתּוֹ הַלּוֹי שְׁבִירָה אִם צָרִיף לְחַזוֹר וּלְבָרָה: תְּשׁוּבָה פְּתַב רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מוֹהֲרִי קָאֵרוּ ז"ל בְּב"י בְּטוֹר א"ח סוֹף סִימָן ק"מ ז"ל כְּתַב הָרַב דּוֹד אַבּוּדְרָהֶם ז"ל בְּהִלְכוֹת בְּרַכּוֹת פְּתַב הָרַב גְּרִשׁוֹם ב"ר שְׁלֵמָה ז"ל עַל מַעֲשֶׂה שְׁאֵינְרַע בְּר"ח טַבַּת שְׂמוּצִיאִין שְׁנֵי סְפָרִים וְטַעָה ש"צ וּפְתַח שֶׁל חֲנוּכָה וּבִירָה הַקּוּרָא עֲלִיו וְהַזְכִּירוּהָ הַצְּבּוֹר שְׁטַעָה וּבְשֶׁל ר"ח יֵשׁ לוֹ לְקָרוֹת רֵאוּנָה וְהַפְסִיק וְגַלְל ס"ת עַד שְׁהִגִּיעַ לְפָרְשַׁת ר"ח וַיֵּשׁ מֵאַנְשֵׁי הַדּוֹר שְׂמוּכִיחִין שְׁצָרִיף לְחַזוֹר וּלְבָרָה שְׁנִית עַל פְּרִישַׁת ר"ח מְדַגְרִסִּינוּ בִּירוּשׁ' פ' פִּיצַד מְבָרְכִין הַדִּין דְנִסְיָב פּוֹגְלָא וּמְבָרָה עֲלֵיהּ וְהוּא לֹא אֵתָא לִידְוִיהַ צָרִיף לְבָרוּכִי עֲלֵיהּ זְמַן תַּנְיִינוּת ר"ל בֵּינוּ שְׁהַפְסִיק אַחַר בְּרַכְתּוֹ שְׁנִטְלוּ מִן הַקְּרָקַע חוּזַר וּמְבָרָה אַף ע"פ שְׁלֹא הַפְסִיק אֵלָא בְּשִׁתִּיקָה.

וּג"כ בְּכָאן בֵּינוּ שְׁהַפְסִי זְמַן גְּדוֹל בְּשִׁתִּיקָה בְּעַת שְׁגַלְל סְפָר תּוֹרָה ה"ל הַפְסִיקָה כְּגוֹן אִם הַפְסִיק בְּדַבּוּר וְעוֹד דְגָרְסִי תוּ בִירוּשׁ'ל רַבִּי זִירָא בְּעֵי הָאִי מָאן דְנִסִּי תַנְרַמוּס' וְנִפְל מִיְדֵיהּ מַהוּ לְבָרוּכִי עֲלֵיהּ זְמַן תַּנְיִינוּת פִּירוּשׁ הָיוּ תַנְרַמוּסִי לְפָנָיו וְנִטְל אַחַד מֵהֶם וְנִפְלָה מִיְדוֹ

ומבצע' ליה אם צריף לברך פעם שנית על האחרים וקשין ומה בינו לבין אמת המים ומתוך אמרי תמן לכה פגין דעתו מתחלה ברם הכא לא לכה פגין דעתו מתחלה.

והכא נמי פגין דלא נתפגון בברכתו על זאת הפרשה צריף לחזור ולברך ולפי דעתו טעו פי הטעם הראשון בטל שהרי הירוש' שהוא אינו עיקר דהלכה כרב' מברך ואחר כך בוצע דלא חשבינו שתיקה להפסקה לא שפא מרובה ולא שפא מועט' והטעם השני ג"כ בטל לדעת הראב"ד דפסק לקולא והביא ראיה לדבריו דכל דמנח קמיה חזילא ברכה עליה הכא נמי הא ס"ת קמיה ודעתיה עליה לכל הפרשיות הפתובות בו גם אם לא גלל אותו ס"ת עצמו שפירך עליו תחלה אלא פתח ס"ת אחר יש פנים להתיר פי אחר שהוציאו אותם שני ס"ת יחד לקרות אותן שתי פרשיות שהם ענין היום י"ל דמנחי קמיה הווי ודעתיה עליהו וכן יצאה הורא' בתביר' בעירנו עכ"ל והפוסקים פסקו בהיא דהדין דנסיב תורמוסא לחומרא וכמו שיתבאר בסימן ר"ו בס"ד.

ולפי דבריהם בהוא עובדא דס"ת צריף לחזור ולברך כמו שהורו אנשי הדור ההוא ודלא כה"ר גרשום ב"ר שלמה עכ"ל רבינו ז"ל בב"י ובשלחנו הטהור העלה בסימן הנז' סעיף ג' ז"ל העולה לקרות בתורה וקראו לו מקום שצריף לקרות וברך על התורה והתחיל לקרו' או לא התחיל והנפירוהו שפרשה אחרת צריף לקרות וגלל ס"ת למקום הצריף לקרות בו י"א שאינו צריף לחזור ולברך ויש אומרים שצריף עכ"ל הרי העלה רבינו הגדול הדין הזה במחלוק' ומיהו לא העלה על שלחנו אלא הדין הראשון דהמעשה שאירע שלא הוציאו אלא ס"ת אחד וכשהנפירוהו שבשל ר"ח צריף לקרות גלל הס"ת עד שהגיע לשל ר"ח אבל הדין השני שכתב גם אם לא גלל ס"ת עצמו שפירך עליו תחלה אלא פתח ס"ת אחר יש פנים להתיר וכו' דין זה השמיטו רבינו ומדהשמיטו פשוט הוא דס"ל לרבינו דאין לחוש לו וצריף לחזור ולברך דהא אפילו ר' גרשום בעצמו לא פשיטא ליה מלתא שכתב יש פנים להתיר וכו' משמע לא פסיקא ליה מלתא א"כ בנ"ד שנמצא הס"ת מוטעה והוציאו אחר פשוט הוא דהלוי צריף לחזור ולברך על הס"ת שהוציאו ונלא מבצע' לדעת רבי הגדול מוהר"י קארו ז"ל אלא אפילו לדעת רב גרשום בנ"ד לא מספקא ליה אלא פשיטא ליה דצריף לחזור ולברך דהא לפנים שיש להתיר נתן טעם פי אחר שהוציאו אותם שני ס"ת יחד לקרות אותם שתי פרשיות שהם ענין היום י"ל דמנחי קמיה הווי ודעתיה עלוניהו ע"כ.

משמע ודאי הא לא הוציאו שניהם יחד דליכא למימר דעתיה על השני צריף לחזור ולברך דתו ליכא שום פנים לפוטרו מהברכה: והואיל ואתא לידן דין זה שהעלה רבינו הגדול על שלחנו הטהור במחלוקת בלשון י"א שכתב י"א שאינו צריף לחזור ולברך וי"א שצריף לחזור ולברך אנו לדעת מה דעתיה דרבינו הגדול אי כ"א קמא דלא מצריכי' לחזור ולברך או כ"א בתרא דמצריכי' לחזור ולברך ונראה לע"ד דעתיה דרבי' הגדול מספקת לדעת י"א בתרא דמצריכי' לחזור ולברך: מדהעלה על שלחנו הטהור המחלוקת בלשון י"א וי"א משמע דס"ל כ"א בתרא דהכי חזינו ליה לרבינו הגדול בבית יוסף בהרבה מקומות פשמביא דברי פוסק שפמביא דין במחלוק' בלשון י"א ו"א מפרש רבינו דברי ההוא פוסק וכותב מדהביא סברא זו באחרונה משמע ס"ל דהיא עיקר וכיון שכן צריכי' אנו לדון ולפרש כן בדברי רבינו מדהעלה האי דינא במחלוק' בלשון י"א

וי"א משמע דס"ל דסברת י"א פתרא היא עיקר ויש הוכחה ברורה לזה מדברי רבינו בבית יוסף על דין זה דמעשה דמתלוקת ר' גרשון כשדחה הראיה שהביאו חכמי הדור מהיה דהדין תןרמוסא פתב מרן עליו זה לשונו והפוסקים פסקו בהיה דהדין דנסוב תןרמוסא לחומרא וכמו שיתבאר בס' ר"ו בס"ד.

ולפי דבריהם בהיה עובדא דס"ת צריף לתזור ולברך כמו שהורו אנשי הדור ההוא ודלא כה"ר גרשון ב"ש ע"כ. הרי רבינו הגדול הודיע לנו שאין סברת הפוסקים בהיה דנסוב תןרמוסא פרב גרשון פן שלמה ובשלחנו הטור בסימן ר"ו סעיף ו' העלה בהיה דנסוב תןרמוסא כפוסקים דפסקו בה לחומרא דצריף לתזור ולברך ודלא כה"ר גרשון ב"ש הרי למדנו דסברת רבינו הגדול פדעת יש אומרים דצריף לתזור ולברך וזה ברור: וא"ת כיון דפשיט ליה לרבינו הגדול הכי דהא בס"א ר"ו העלה על שלחנו דינא דתןרמוסא בלי מתלוקת למה בסימן ק"מ העלה דין דס"ת במתלוקת.

י"ל כיון דרב גרשון הוא מארי דשמעתא דהאי דינא דס"ת משום הכי העלה דבריו על ספר: סימן נו שאלה נמצאו מים בראש הבהמה בקדרת המוח בין הקדרה והמנוח והמנוח קיים מהו מי נאסרה הבהמה: תשובה פתב רבינו בעל הטורים ט"ו י"ד סימן ל"א ו"ל ואם חסר מן המוח מעט פגון שנקרב או נתמעה והקרום קיים כשרה אבל אם נמוח או נשפה פמים בתוף הקרום או שנתרפה עד שפיוצא בזה פחוט השדרה אם מעמידן אותו אינו עומד טרפה.

וכתב הרב אליעזר בר נתן שמעשה בא לידו שנמצא בתוף הקרום מים ונחסר המוח פשיעור מקום המים והיה המוח מקיף המים סביב שלא היו מגולין כלל והתירו וכ"כ בה"ג כיון שהמוח מקיף המים הדרא בריא אבל אם אין המוח מקיף סביב סביב טרפה עכ"ל: יש לדקדק בדברי רבינו בעל הטורים ו"ל דמדכתב ואם חסר מעט וכו' משמע דדוקא בחסר מן המוח מעט הוא דמכשיר ולפי זה מ"ש אבל אם נמוח או נשפה פמים וכו' טרפה הוא אפילו במעט מן המוח שנשפה טרפה דומה לכשרות שהתחיל בה ועלה פתב אבל אם נמוח משמע דבמציאות שהתחיל דהיינו שחסר מעט מן המוח כשרה באותו מציאות בעצמו דהיינו מעט מן המוח שנמוח טרפה: וגם יש לדקדק פן מדברי הרב אליעזר ב"נ שהביא שנמצאו מים במוח וכו' פשוט שבמעט מים שנמצאו במוח ואין המוח מקיף את המים טרפה: ומשמע ודאי דרבינו בעל הטורים ס"ל פהא דהר' אליעזר מדכתב וכתב הרב אליעזר וכו' משמע ודאי דלא פליג דאם איתא דפליג היה לו לכתוב אבל הרב אליעזר כתב וכו': ועל זה קשיא לי על רבינו הגדול מוהר"י קארו ו"ל איף לא שית לבו לדברי הרמב"ם ו"ל דמשמע מדבריו דלא מטרפא בנימוח המוח אלא א"כ נשפה כל המוח פמים נשפה פתב בפ"ו מהלכות שחיטה ו"ל המוח עצמו שנקרב או נתמעה והקרום קיים כשרה ואם נשפה פמים או פדונג טרפה עכ"ל: הרי משמע דבכל המוח שנשפה פמים הוא דטרפה.

וא"כ יש לתמוה על רבינו הגדול למה לא הביא דברי הרמב"ם דחלוק על רבינו בעהט"ו: וגם דברי הרי"ף ו"ל משמעם פדברי הרמב"ם ו"ל: לכן נראה לי להביא סוגיית הגמ' ובעזר הנותן לאדם דעת יתבררו ויתלבנו הדברים גרסינן בפירק אלו טרפות דף מ"ה ע"ב ת"ר חוט השדרה שנפסק ברובו דברי רב"י רבי יעקב אומר אפילו ניקב אמר רב

הוּנָא אִין הִלְכָה כְּרַבִּי יַעֲקֹב וְכַמְּה רַבּוּ רַב אָמַר רַבּוּ עוּרוּ וְאָמַרְי לֵה רַבּוּ מוּחוּ מֵאֵן דְּאָמַר רַבּוּ מוּחוּ כ"ש רַבּוּ עוּרוּ לְמ"ד רַבּוּ עוּרוּ רַבּוּ מוּחוּ מֵאֵי ת"ש דְּאָמַר גִּינְוִלִי אָמַר רַבּוּ הוּנָא רַבּוּ שְׁאָמְרוּ רַבּוּ עוּרוּ מוּחַ זֶה לֹא מַעְלָה וְלֹא מוּרִיד רַבּוּ נָתַן בַּר אֲבִין הִנֵּה יְתִיב קַמֵּיה דְּרַב בְּדִיק בְּרוּב עוּרוּ וְלֹא בְּדִיק בְּרוּב מוּחוּ א"ל אִם רַבּוּ עוּרוּ קִיָּים מוּחַ זֶה לֹא מַעְלָה וְלֹא מוּרִיד אָמַר רַבּוּ ב"ב חֲנָה אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לׁוֹי נִתְמַרְךָ פְּסוּל נִתְמַסְמַס פְּסוּל אִיזוּ הִיא הַמְרָכָה וְאִיזוּ הִיא הַמְסָסָה הַמְרָכָה כָּל שְׁנֵשְׁפָהּ כְּקִיתוֹן הַמְסָסָה כָּל שְׁאִינּוּ יָכוֹל לַעֲמֹד בֵּי רַב אָמְרִי נִתְמַסְמַס פְּסוּל נִתְמַזְמָז כְּשֶׁר מִתִּיבֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר בְּהֵמָה שְׁנִתְמַזְמָז מוּחָה טְרַפָּה הִיא נִתְמַסְמַס אִיתְמַר וּפִירַשׁ י"י הַמְרָכָה לְשׁוֹן מוּרְךָ שְׁנִתְרַכְּךָ וְנַעֲשֶׂה הַמוּחַ בְּתוֹךְ הַקְרוּם כְּמִים וְנִשְׁפָּה מְרֹאשׁוֹ לְסוּפּוֹ וּמְסוּפּוֹ לְרֹאשׁוֹ וְאִם הָיוּ נוֹקְבִין אוֹתוֹ הִנֵּה יוֹצֵא דְרָךְ הַנְּקָב וְאִיזוּ יָכוֹל לַעֲמֹד שְׁנַעֲשֶׂה צְלוּל אֲבָל לֹא כ"כ שְׂיֵהָא נִשְׁפָּה כְּקִיתוֹן שְׁל מִים אֲבָל כְּשִׁאוּחֻזִּין אוֹתוֹ בְּיָדוֹ וּמִנִּיחַ קִצְתוֹ לְמַעְלָה מִיָּדוֹ הוּא נִכְפָּף וְנוֹפֵל וְכָל הִנֵּי נִתְמַרְךָ נִתְמַסְמַס בְּכָלל נִפְסַק הַחוּט הֵן דְּקִים לֵהוּ לְרַבְּנָן שְׁמַתוּף לִיקוּי זֶה עֲתִיד לִינְקָב וְלִיפְסַק א"כ אִין פִּיטוּק גְּדוּל מְזָה אַע"ג דְּאָמְרִינָן מוּחַ זֶה לֹא מַעְלָה וְלֹא מוּרִיד הִנֵּי מִיָּלִי בְּהַפְרָדָּה אֲבָל בְּהַמְרָכָה לֹא: נִמְזַמְזָז נִתְרוֹקֵן מִהַמוּחַ מְקַצְתוֹ מֵאִילּוּ ע"כ וְנ"ל הִר"ן הַנְּמַרְךָ וְנִתְמַסְמַס אַחוּט הַשְּׁדָרָה קִיאֵי הַמְרָכָה לְשׁוֹן מוּרְךָ שְׁנִתְרַכְּךָ וְנַעֲשֶׂה הַמוּחַ בְּתוֹךְ הַקְרוּם כְּמִים וְנִשְׁפָּה מְרֹאשׁוֹ לְסוּפּוֹ וּמְסוּפּוֹ לְרֹאשׁוֹ וְאִם הָיוּ נוֹקְבִין אוֹתוֹ הִנֵּה יוֹצֵא דְרָךְ הַנְּקָב אֲבָל נִתְמַסְמַס שְׁנַעֲשֶׂה צְלוּל וְאִם כְּשִׁאוּחֻזִּין אוֹתוֹ וּמִנִּיחַ קִצְתוֹ לְמַעְלָה מִיָּד אִיזוּ יָכוֹל לַעֲמֹד מְפִנֵי שְׁהוּא צְלוּל אֲבָל לֹא כ"כ שְׂיֵהָא נִשְׁפָּה כְּמִים וְכָל הִנֵּי הַמְרָכָה וְהַמְסָסָה בְּכָלל נִפְסַק הַחוּט דְּקִים לֵהוּ לְרַבְּנָן שְׁמַתוּף לִיקוּי זֶה עֲתִיד לִינְקָב וְלִיפְסַק אִי נְמִי אִין פִּיטוּק גְּדוּל מְזָה וְאַע"ג דְּאָמְרוּן מוּחַ זֶה לֹא מַעְלָה וְלֹא מוּרִיד הִנֵּי מִיָּלִי בְּנִפְרָד אֲבָל בְּהַמְרָכָה וְהַמְסָסָה הַפְּסַק הוּא וְהִנֵּי פִיטוּלֵי דְהַמְרָכָה וְהַמְסָסָה הוּא הַדִּין נְמִי לְמוּחַ הָרֹאשׁ וְהָכִי מוּכַח בְּגַמְרָא עכ"ל וְנ"ל הִר"א ש"ז וְלִי מְדַמְקֶשָׁה מִמּוֹחַ הָרֹאשׁ אַחוּט הַשְּׁדָרָה אֶלְמָא הַמְרָכָה וְהַמְסָסָה פּוֹסְלַת בְּמוּחַ עכ"ל: יֵשׁ לְדַקְדָּק לְכַאוּרָה מְדַבְּרֵי רַש"י וְהִר"ן וְנ"ל שְׁכַתְּבוּ וְנִשְׁפָּה מְרֹאשׁוֹ לְסוּפּוֹ וּמְסוּפּוֹ לְרֹאשׁוֹ דְלֹא מְטַרְפָּא אֶלְא א"כ הַנְּמַרְךָ כָּל הַמוּחַ כְּלוּ מְרֹאשׁוֹ לְסוּפּוֹ וְזֶה בְּרֹר בְּדַבְּרֵיהֶם יוֹתֵר מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם וְהִר"ף וְנ"ל: וְגַם מְרָן הַרִיק"ש וְנ"ל תַּקַּע יָתֵד שְׁלֹא תִמוּט בְּדַבְּרֵי רַש"י וְהִר"ף וְהַרְמַב"ם וְנ"ל דַּס"ל דְלֹא מְטַרְפָּא אֶלְא א"כ הַנְּמַרְךָ כָּל הַמוּחַ כְּלוּ וְלִפִּי זֶה גְּדָלָה הַתְּמִיחָא עַל רַבִּינוּ הַגְּדוֹל מוּהַר"י קֶארוֹ וְנ"ל אִיף לֹא שָׁת לְבוּ בְּפַעַם הַזֹּאת לְדַבְּרֵי הַרִיק"ף וְהַרְמַב"ם וְרַש"י וְהִר"ן וְנ"ל דְלְכַאוּרָה נִרְאָה דְפְּלִיגֵי עַל רַבִּינוּ בַּעֲהַט"ו וְנ"ל לְהַנְפִירָם: לְכֹן נִרְאָה לַע"ד דְקוּשְׁטָא דְמִלְתָּא לֹא כְדַקְס"ד: נְקוּט יְסוּד מוּסַד בְּיָדָךְ הַחֻזַק בּוֹ אֵל תִּרְף דְהֵאֵי דִינָא דְהַנְמַרְךָ הַמוּחַ וְנִתְמַסְמַס.

אִיתְמַר בְּגַמְרָא בְּמוּחַ חוּט הַשְּׁדָרָה. אֶלְא מְדַמְוִתְבִּינָן מִמּוֹחַ הָרֹאשׁ אַחוּט הַשְּׁדָרָה שְׁמַעֲינָן דְמוּחַ חוּט הַשְּׁדָרָה וּמוּחַ הָרֹאשׁ כִּי הַדְּדִי נִיגְהוּ וּפִיטוּלֵי דְהַמְרָכָה וְהַמְסָסָה פְּסוּלֵי נְמִי בְּמוּחַ הָרֹאשׁ: נְמַצִּינוּ לְמַדִּין מַה שְׁפִירְשׁוּ רַש"י וְהִר"ן וְנ"ל הַנְּמַרְךָ שְׁנִשְׁפָּה כְּמִים מְרֹאשׁוֹ לְסוּפּוֹ וְכו' הוּא בְּמוּחַ חוּט הַשְּׁדָרָה וְאִם הַפְּרֵשׁ דְבַרְיָהֶם שְׁכַתְּבוּ וְנִשְׁפָּה מְרֹאשׁוֹ לְסוּפּוֹ וְכו' רּוּצָה לּוֹמֵר שְׁנִשְׁפָּה כָּל הַמוּחַ מְרֹאשׁוֹ לְסוּפּוֹ צְרִיף אִתָּה לּוֹמֵר שְׁנִשְׁפָּה כָּל מוּחַ חוּט הַשְּׁדָרָה מְרֹאשׁוֹ דְהִי מִהַפּוֹלִין עַד פִּי פְּרָשָׁה שְׁלִישִׁית וְזֶה אִי אֶפְשָׁר דְהֵא דִין דְפְּסוּל דְהַנְמַרְךָ הַמוּחַ אוֹ נִתְמַסְמַס הוּא מַדִּין דְנִפְסַק עוּר מוּחַ חוּט הַשְּׁדָרָה הוּא וְכִינּוּן דְבַנְפִּסַק עוּר חוּט הַשְּׁדָרָה בְּמַקּוּם אֶחָד פְּסוּל הוּא הַדִּין הַנְּמַרְךָ מוּחַ חוּט הַשְּׁדָרָה בְּמַקּוּם אֶחָד פְּסוּל

דעתיד העור שפנגדו ההמרכה ליפסק: עוד דייקנא בדברי רש"י שכתב נתמזמו נתרוקן מהמות מקצתו מאליו ואי אמרת מה שכתב רש"י ונשפה מראשו לסופו וכו' ר"ל כל המוח קשיא מאי הא דכתב נתמזמו נתרוקן מהמות מקצתו ונהלא במקצת המוח הא אמרת אפילו הנמרף ונשפה כמים פשרה דהא אמרת מה שכתב רש"י ו"ל ונשפה מראשו לסופו וכו' בכל המוח דלא מפסלא אלא בהנמרף כל המוח פולו דמנה משמע הא הנמרף מקצתו פשרה אלא לאו שמע מינה דמה שכתב רש"י ונשפה מראשו לסופו וכו' לא קאי אכל המוח אלא במקום שהנמרף שאותו מקום נשפה מראשו לסופו וכו': עוד דייקנא בדברי רש"י ונהר"ן ו"ל שכתבו וכל הגי נתמר' נתמסמס בכלל נפסק חוט הו דקים להו לרבנן שמתוה ליקוי זה עתיד לינקב וליפסק א"כ אין פיסוק גדול מנה אע"ג דאמרן מוח זה לא מעלה ולא מוריד הגי מילי בהפרדה אבל בהמרכה והמססה הפסק הוא עד כאן: דוק בדברי רש"י ונהר"ן דהנקשה להם מה נשתנה הנמרף המוח דפסול מנפסק דאמרינן ביה מוח זה לא מעלה ולא מוריד: ותירצו דהנמרף אין פיסוק גדול מנה דהא דאמרי' מוח זה לא מעלה ולא מוריד הוא בהפרד' אבל בהמרכה והמססה הפסק הוא: מלשונם זה משמע ודאי דמאי דאמרינן הנמרף חוט השדרה הוא לא הנמרף אלא במקום אחד דומיא דהפרדה שיהא במקום אחד דהא קרי להמרכה הפסק: עוד שאם תאמר בהנמרף צריף שיומרף כל המוח מראשו לסופו מה מקום להקשות מה נשתנה הנמרף המוח מנפסק דאמרינן ביה מוח זה לא מעלה ולא מוריד: ונהלא הדבר ברור לכל שאינו דומה נפסק שהוא בכחו ובמקום אחד להנמרף שגפסד ואבד ושהוא בכל המוח מהפולין ועד פי פרשה שלישית רב המרחק ביניהם הרבה מאד כרחוק מזרח ממערב אלא ודאי כדאמרן דמאי דאמרינן הנמרף פסול נתמסמס פסול הוא אפילו בהנמרף במקום אחד דהמרכה חשיבא הפסק דעתיד העור שפנגדו ליפסק: עוד פינן דאמר דהמרכה פוסקת העור אם אתה אומר צריף שיומרף כל המוח מראשו לסופו א"כ צריף אתה לומר שצריף שיפסק ויבלה עור השדרה פולו מראשו לסופו ואין הדבר כן אלא כשיפסק עור מוח השדרה בכל מקום שיהיה פסול והוא הדין כשינמרף המוח בכל מקום שיהיה פסול דהא ביהא תליא: הרי נתבאר דמה שכתבו רש"י ונהר"ן ו"ל ונשפה מראשו לסופו וכו' לא בכל המוח קאמרי אלא רוצה לומר אותו מקום שהנמרף ונעשה מים נשפה מראשו לסופו וכו': וכינן שפן הוא הדין למוח הראש שהנמרף מקצתו ונשפה כמים טרפה דהא שנה מוח הראש למוח חוט השדרה בדין זה: גם דייקנא בדברי הרמב"ם ואשכחנא דקושטא דמלתא כדכתיבנא שהרי הרמב"ם ו"ל כתב טרפות מוח הראש שהנמרף ונשפה כמים בהדי דינא דנקובה ומדינא דנקובת קרום מוח הראש מטריף כמו שמבואר בריש פ"ו מהלכות שחיטה וכן כתב רבינו הגדול ו"ל בקסוף פ"י וז"ל נמצאו כל הטרפיות וכו' הנה רבינו כתב בפ"ה שמיני הטרפיות הם שמנה והם סוגים כוללים ותחת כל סוג כתב המינים הראויים תחתיו תחת סוג נקובה פרט כ"ו טרפיות א' ניקב קרום של מוח ב' נתמסמס המוח עצמו וכו': הרי דין הנמרף מוח הראש ונתמסמס מדין נקובה שעתידי לניקב קרום של מוח מטריף לה ואי אמרת דס"ל להרמב"ם דהנמרף המוח לא מטריף אלא כשינמרף כל המוח וישפה פקיתו של מים קשיא טובא דהרי זו חסרת המוח ומה צריף לנקיבת הקרום תיפוק ליה דהרי היא חסרת המוח שהוא אבר דתלוי בו נפש כל חי וחשיבא מתה מצד המוח בעצמו ודאי גדול חסרון המוח מחסרון שאר אברים דמטרפא בהו וכינן שפן בהדי סוג דחסרה

הנה ליה לאוקומה אלא ודאי הא דכתב הרמב"ם המוח עצמו שנקרב וכו' ואם נשפף כמים וכו' טרפה הוא אפילו במקצת המוח שנשפף טרפה: וא"ת אין מכאן ראיה דהרי הרמב"ם ז"ל לא מנה תחת סוג חסרה אלא חסרון אבר שאפ' לינטל או ליחסר ותחיה הבהמה קצת זמן וכמו שכתב רבי הגדול ז"ל בכסף פ"י ואע"פ שדעת רבינו שפ"ל אבר שאם ניקב טרפה ה"ה אם ניטל או חסר או נמצא יתר מ"מ לא מנה בחסרי ונטולי ויתרי אלא אבר שאפשר לינטל או ליחסר ותחיה הבהמה קצת זמן אבל אברים שאם ינטלו אי אפשר לה להתקיים אפילו שעה אחת לא מנאם שזו לא תקרא טרפה אלא גבלה וכו' אבר שאי אפשר לה להבראות חסרה ממנו פגון מוח ולב ושט וקנה לא מנאם מפני שהם דברים שנמנע מציאותם עכ"ל א"כ נשפף כל מוח הראש כמים שאי אפשר לחיות אפילו שעה אחת לא ימנה בחסרה הא לאו מלתא היא שאם אתה אומר' כן אדרבא משם ראיה דמטונה אטינא עלך דכינון דהנמרה כל המוח אי אפשר למנותו בחסרה דאי אפשר לחיות אפילו שעה אחת א"כ בהדי טרפה אין למנותו דהנה ליה גבלה.

אלא מאי אית לך למימר על כרחך אית לך למימר דמדאסר לה משום טרפה מכאן ראיה דלא מיירי בהנמרה כל המוח אלא במקצתו דאפשר לה לחיות קצת זמן דהניא טרפה וזו ראיה לע"ד שאין עליה תשובה: עוד אם איתא דס"ל הרי"ף והרמב"ם ז"ל דצריף שינמרה כל המוח ולישפף כמים הנה להם לבאר ולכתוב ואם נשפף כל המוח וכו': גם דייקנא בדברי הרא"ש ז"ל ואשפחנא פדכתבנא וז"ל הרא"ש ז"ל ואם הנמרה או נתמסמס פסול הנמרה שנשפף פקיתון נתמסמס שנמס פדונג מפני האש וכשמעמידן אותו אינו יכול לעמוד פסול נתמזמו נתרוקן מעט פשרה ע"כ והוא לשון הרי"ף אלא שהרי"ף פירש נתמזמו נתנדנד הרי הרא"ש ז"ל הביא לשון הרי"ף פמנהגו ולא חלק עליהם משמע ודאי דס"ל כהרי"ף ז"ל.

ונה פשוט ליודעי מנהג הרא"ש ז"ל שמעתיק דברי הרי"ף ז"ל: ואחר כתב הרא"ש ז"ל וז"ל וכתב רבינו אליעזר הלוי שמעשה בא לידו שנמצא בתוך קרום של מוח מים ונתחסר המוח פשיעור מקום המים והנה המוח מקיף המים סביב סביב שלא היו מגולין כלל והכשירו וכן מצא אח"כ כה"ג שכתב פינן שהמוח מקיף את המים הדרא בריא אבל פשאין המוח מקיף את המים סביב סביב מפל רוח טרפה עכ"ל: מדברי הרא"ש ז"ל משמע דס"ל כהוראת רבינו אליעזר ז"ל דבנמרה קצת מהמוח והנה מים אם המים מגולין לקרום טרפה מדכתב וכתב הר' אליעזר וכו' דאי סברת הרב אליעזר פליגא על מה שכת' הנה לו לכתוב אבל הר' אליעזר כתב שמעש' וכו' ונה פשוט: הרי הרא"ש ז"ל ס"ל כהרי"ף ז"ל וכהוראת הרב אליעזר הלוי ז"ל.

ואי אמרת דהרי"ף ז"ל ס"ל דלא מיטרפא עד שינמרה כל המוח וישפף כמים אי אפשר לומר דרב אליעזר ס"ל כהרי"ף אלא על פרחין לומר דפליג דהא ברור לרב אליעזר פשהנמרה מעט מהמוח טרפה וא"כ קשיא איך הרא"ש מופה שטרא שכתב שתי סברות בלי מחלוקת אלא מאי אית לך למימר אלא ודאי על פרחין לומר מדהביא הרא"ש דברי הרי"ף ז"ל ודברי הרב אליעזר בלי מחלוקת סבירא ליה דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דמ"ש הרי"ף הנמרה שנשפף פקיתון לא בכל המוח אלא במקצת ש"מ: הרי נתבאר ממה שכתבנו דלדעת כל הפוסקים רש"י והרי"ף והרמב"ם והר"ן והרא"ש

ורבינו בעהט"ו ו"ל דבהנמרה קצת מהמוח ונשפה פמים טרפה: ובזה נסתלק מה שתמהנו על רבינו הגדול רבן של כל ישראל מוהריק"א ו"ל איך לא שת לבו לדברי רש"י והרמב"ם וכו' ע"כ לומר שכה היא דעת רבי הגדול ו"ל שרש"י והרי"ף והרמב"ם והר"ן ו"ל סבירא להו פדעת רבי בעל הטורים ו"ל והרא"ש ורבינו אליעזר הלוי ו"ל ומשום הכי לא חש להזכיר דעת רש"י והרמב"ם והר"ן ו"ל: ודברי רבינו הגדול ו"ל שהעלה על שלחנו הטור בס' יו"ד סי' ל"א פה מוכיחים בהינדא שכת' ו"ל המוח עצמו שנוקב מעט ממנו או נתמעה והקרום קיים פשרה ואם נשפה פמים או פדונג טרפה ואם נמצאו מים בתוך הקרום ונחסר מהמוח פשיעור המים אם המוח מקיף המים סביב שלא היו מגולין כלל אפילו לקרום פשרה והוא הדין אם היו המים מנוחים בתוך שלפוחית קטנה שאם היה המוח מקיפה שלא הייתה מגולה אפילו לקרום פשרה ואם לאו טרפה עכ"ל: הרי רבי הגדול כתב דברי הרמב"ם והרי"ף ודברי רבי אליעזר מעורבין יחד פאילו הם דברי אחד: שמעינן מנה דס"ל לרבינו דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי: וא"ת עדין מבעיא לן דמנא לן דהני רבנאותא רש"י והרמב"ם ודעמהון יסברו פרי' אליעזר דכשהמ' מקיף את המים סביב פשרה דבשלמא הרא"ש הא איכא הוכחה דסבר פרי' אליעזר אלא הרמב"ם ודעמיה מנלן דסברי פרי' אליעזר אלא אדרבא מדכתבו סתם ולא חילקו לכאורה משמע דבהנמרה המוח ונשפה פמים דבכל גוונא בין מקיף המוח את המים בין אינו מקיף טרפה: הא לא קשיא ולא מידי דידיע הוא דבהרבה מקומות מעתיקין דברי הגמרא פצורתם וקי"ל דהיא דמייתו דברי הגמרא פצורתם וחזינו לשאר רבנותא דמחדישי בההיא מימרא דגמ' שום חידוש אית לן לאוקמי ההוא חידוש נמי פדברי הרי"ף והרמב"ם דאמרינן הוא דברי הרי"ף והרמב"ם הן הם דברי הגמרא מאי דאיכא לפרושי דברי הגמרא הכי נמי איכא לפרושי דברי הרי"ף והרמב"ם ובית יוסף מלא מזה פוק דוק ותשפח טובא ובגדון זה לא כתבו הרי"ף והרמב"ם ו"ל אלא לשון הגמרא בלחוד וכיון שפן כל מה דאיכא לחידוש בדברי הגמרא הכי נמי אית לן לחידוש ההוא חידושא בדברי הרי"ף והר"ם במז"ל: וכיון דחידושא שחידוש רבינו אליעזר ו"ל וניהיב טעמ' דמסבר הוא הדין נמי אית לן לאוקמי האי חידושא דרי' אליעזר בדברי הרי"ף והרמב"ם ו"ל: דהא האי קושיא איתא נמי לרבי אליעזר מדברי הגמרא דמנא ליה דהכי פנונת הגמרא לחלק בין המוח מקיף את המים לאינו מקיף דהא גמ' סתמא אמרה הנמרה או נתמסמס פסול ולא חילקה בין מקיף לאינו מקיף לכאורה משמע דבכל גוונא בין מקיף בין אינו מקיף פסול: אלא דרבינו אליעזר ו"ל חידוש לה דכיון דטעמא דגמרא דפסול בהנמרה המוח משום דעתיד הקרום לינקב פינון שפן ונקא בהנמרה ולא מקיף המוח את המים שפגולין לקרום שאין מגין על הקרום מהמים הוא דפסול אבל פשהמוח מקיף את המים שאז המוח מפסיק בין המים לקרום ומגין עליו הדרא פריא וכשרה פינון שפן אית לן לפרושי בדברי הרי"ף והרמב"ם הכי: ומכלל מה שכתבנו למדנו שאין צריך לימרה כל המוח אלא אפילו לא הנמרה אלא מעט מהמוח ונשפה פמים ואין המוח מקיף את המים טרפה: גם למדנו בהנמרה המוח דלא מיטרפא אלא בהנמרה גופו של מוח עצמו ונשפה פמים וזה ברור מפשט הגמ' ומדברי כל הפוס' מחברי הלכות ו"ל: א"כ לפי זה אם נמצאו מים במוח והמוח קיים שלא חסר ממנו כלום פשרה: עוד למדנו מדברי רבינו הגדול שהעלה על שלחנו הטור שאם נמצאת שלפוחית קטנה במוח מלאה מים דינה פמים

שנמצאו בתוך המוח שאם המוח מקיף את השלפוחית סביב שאינה מגולה אפילו לקרן כשרה ואם לאו טרפה: נשאר עלינו לדעת הא דכתב רבינו הגדול בשלחנו הטהור סימן ל"א ו"ל והוא הדין אם המים מונחים בתוך שלפוחית קטנה שאם היה המוח מקיפה שלא היתה מגולה אפילו לקרן כשרה ואם לאו טרפה עכ"ל חידוש זה דהמים מונחים בשלפוחית מאין הביאו: דע שעל מה שכתב רבינו בעל הטורים ו"ל בסימן ל"א בשם הרב אליעזר ב"נ פתב רבינו הגדול מוהריק"א ו"ל ונ"ל ובהגה' אשירי פתוב ג"כ מעשה זה בשם ראב"ה וכתב עוד ושוב בא מעשה לידו שהיו המים מונחים בתוך שלפוחית קטנה והיתה השלפוחית מונחת במוח והיה המוח מקיפה ולא היתה מגולה כלל אצל הגולגולת ואצל הקרום של מוח והכשיר וכן ראה כה"גשהכשיר בענין זה אבל פשאי המוח מקיפו סביב שמגולה השלפוחית אצל הקרום והגולגולת אפילו מקצת או שהיתה מונחת בין הקרום והגולגולת טרפה עכ"ל: הרי למדנו דדין השלפוחית שכתב רבינו הגדול בשלחנו הטהור יצא לו מדברי ראב"ה ו"ל שהביאו הגה' אשירי: אבל לא העלה רבינו הגדול על שלחנו הטהור מדברי ראב"ה דהגהות אשירי אלא דין מים שנמצאו בשלפוחית קטנה והיתה השלפוחית מונחת במוח: אבל מה שכתוב בסוף דבריהם או שהיתה מונחת בין הקרום והגולגולת טרפה זה השמיט אותו ולא העלה אותו על שלחנו משמע נדאי דלא ס"ל.

וטעמו ברור דכיון שכתב רבינו הגדול המוח עצמו שנקרב וכו' הרי לא הטריף אלא כשגוף המוח עצמו הנמרד ונשפף פמים לא במים שפאו ממקום אחר וכיון שכן בשלמא במים שנמצאו בשלפוחית והיתה מונחת במוח אמרינו מקום השלפוחית היה מוח והנמרד ונעשה מים ועלתה שלפוחית על המים שנמצא גוף המוח עצמו הנמרד ונתקלקל אבל במים או שלפוחית שנמצאו חוץ לקרן המוח בין הקרום לגולגולת והמוח קיים כשרה דמהיכא תיתי לן למטרפה וזה ברור כפי מה שהעלו רש"י והרי"ף והרמב"ם והר"ן וכל הפוסקים: נמצא שסברת ראב"ה בהא שמטריף בשלפוחית שנמצאת בין הקרום לגולגולת ומוח קיים היא סברא יחידית לגבי כל הפוסקים ולכך לא חש לה רבינו הגדול והשמיט אותה ולא העלה אותה על שלחנו הטהור: וזה דלא כרבינו בעל המפה דחש לה והעלה אותה בסימן ל"א סעיף ב' וז"ל וכן אם השלפוחית מונחת בין הקרום והגולגולת (הגה' אשירי פא"ט) טרפה היה ספק אם היה מכוסה במוח או לא טרפה ע"כ: ואנו אין לנו אלא דברי רבינו הגדול מוהריק"א ו"ל דנימוקו עמו: זהו מה שהשיגה ידי ד פהה בעניי פתבתי והאמת: שזו היתה דעתי והיה הדבר פשוט לי שאין צריך להעלותו על ספר: ומה שעוררני עכשיו הוא שנזדמנו לי עתה תשובות מרן הריק"ש זלה"ה וראיתי שתקע יתד חזקה בדברי רש"י והרי"ף והרמב"ם ו"ל שלא הטריפו מוח הראש אלא כשהנמרד כל המוח ונשפף פמים כולו מראשו לסופו והרבה לחזק את דבריו וכשראיתי חוקר דבריו זחלתי ודחלתי ואירא מחנות דעי פי מה אני נחשב לפניו כבר בי רב דחד יומא חזרתי ואמרתי הנה מצוה עלינו בתורה ולא תענה על ריב לגנות אחרי רבים להטות ותרגם אנקלוס ולא תתמנע מלאלפא מה דבעינך על דינא בטר סגיאי שלם דינא מצות בוראי זו היא שהחזיקתני לכתוב מה שנראה בעיני עניי ודלותי ולא לחלוק על דבריו ח"ו אלא להראות פנים לסברת רבינו הגדול רבן של כל ישראל מרן הר"י קארו זלה"ה ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר: סימן נז וזה

לשון תשובת מרן הריק"ש ז"ל בסי' קי"ח שאלה בהמה שנבדקה הרואה ונמצאת פשרה וקנה פשרה ראובן הקצב למכור בליטרא למקוטעין וקנה הראש איש אחד מוכר בשר ראשי הבהמות וכשרצה לשבר הראש ולהוציא המוח הפה בקורדום ובצבצו מים מן המוח והוליקה אצל הבודק של הקהל והכריז שכל מי שקנה בשר מראובן הקצב בשר טרפה היא נאותו ראובן קנה בשר אותה בהמה גם בשר בהמה אחרת פשרה למדנו רבינו מה דינו של הפשר שקנו מראובן ושכמ"ה: תשובה גרסינו בפרק אלו טרפות גבי חוט השדרה אמר רבא ב"ב חנה אמר רבי יהושע בן לוי נתמרה פסול נתמסמס פסול איזו היא המרקה ואיזו היא מסמסה המרקה כל שנשפף פקיתון מסמסה כל שאינו יכול לעמוד וכו' בי רב אמרי נתמסמס פסול נתמזמז פשר מתיבי רבי שמעון בן אלעזר אומר בהמה שנמתמזמז מוחה טרפה ההיא נתמסמס איתמר ע"כ.

ופרש"י וז"ל המרקה לשון מורה שנתרככה ונעשית המוח בתוך הקרום פמים ונשפף מראשו לסופו ומסופו לראשו ואם היו נוקבין אותו היה יוצא דרוך הנקב אינו יכול לעמוד מפני שנעשה צלול אבל לא כל כף שיהא נשפף פקיתון של מים אבל כשאוחזין אותו ומניח קצתו למעלה מידו הוא נכפף ונופל נתמזמז נתרוקן מהמוח מקצתו מאיליו ע"כ ומדכתב רש"י נתרככה ונעשית המוח בתוך הקרום פמים וכו' משמע דוקא בהנמרה או נתמסמס המוח עצמו הוא דטרפה לא בנמצאו בו מים והמוח קיים תו משתמע מדברי רש"י דדוקא בנתמרה או נתמסמס המוח פלוו הוא דטרפה מדכתב ונשפף מראשו לסופו ומסופו לראשו וכו' הא הנמרה מקצתו אעפ"י שאותו מקצת צלול פמים פשרה וכו"ש נתמסמס מקצתו שאינו צלול כ"כ ודמי טפי למוח כמבואר בדבריו ומה גם עתה אם הנמרה או נתמסמס מיעוטו דכשרה מדמייתי בגמרא האי דינא גבי מלתיה דרב נתן דהנה בדיק בחוט השדרה אם נפסק רוב המוח: וכן דעת הר"י ז"ל בהנהגת תרי דיני דילפינו מדברי רש"י ז"ל שפן פתוב בהלכות ואם הנמרה או נתמסמס פסול פירוש הנמרה שנשפף פקיתון נתמסמס שנמס פדונג מפני האש וכשמעמידו אינו יכול לעמוד ע"כ.

מדקתני סתמא שנשפף פקיתון וכו' שנמס וכו' משתמע ודאי דמיירי במוח בעצמו לא בדבר חיצוני ותו דכולו דוקא דאי במקצתו מיירי לישמעלנו האי רבותא דבכל שהו מהמוח שנמס טרפה וכל שפן רובו או פלוו אלא ודאי כדכתבנא: וכן דעת הרמב"ם ז"ל בשני הדינין שכתב בפרק ו' מהלכות שחיטה וז"ל המוח עצמו שנקרב או נתמעף והקרום קיים פשרה ואם נשפף פמים או פדונג טרפה ע"כ הרי דבמוח עצמו מיירי לא בנמצאו בו מים והמוח קיים ובכולו דוקא קאמר דומה לכשרות דאיתחילביה דמיירי בנרקב או נתמעף כל המוח דפשיטא דלא אתא לאכשורי פשאירע כף לקצת המוח דהנה ליה למיהב שיעור להכשר זה ולהודיע שאם פשה הנגע בכולו טרפה אלא ודאי בכולו מיירי ופסק דכשרה וה"ה לטרפות מים ומסמס דבכל המוח מיירי: וכן במגן הטורפיות בפ"י פתב הרב בסי' ד' נתמסמס המוח עצמו ע"כ: וידוע הוא דאנמרו המוח סתם ר"ל פלוו דאם אין לו שיעור ובכל שהו ממנו שנתמסמס טרפה הנה ליה לאשמעלנו האי רבותא בהידיא וכן אמרו עצמו וכו' ר"ל ולא שנמצאו בו מים אחרים והמוח שלם וכדמשתמע מדברי הר"י ז"ל: הן אמת דתני נתמסמס וכו"ש הנמרה המוח עצמו דצליל טפי ואינה יכולה לחיות רגע ועל פי זה אין לשאול למה במוח לא הנפיר הנמרה ובחוט השדרה כתב בסמ"ן נ"ט הנמרה מוח חוט השדרה ונתמסמס ע"כ: דמוח שפראש משפן הנפש הוא ואם לא

גמרף פולו דהיגנו נשפף כמים ולא נשאר מוח כלל מתה ממש היא ולא טרפה והוא ז"ל לא מנה אלא אברים שאפשר לינטל או ליחסר ותחיה הבהמה קצת זמן אבל אברים שאם ינטלו אי אפשר לה להתקיים אפילו שעה אחת לא מנאם: וכמו שכתב מהריק"א ז"ל שם פ"י וכבר הזכיר הרמב"ם ז"ל טרפות זה דהגמרף בפ"ו שלא במנין: ובהידיא נראה מדברי מהרי"ק בספר ש"ע טור י"ד סימן ל"א דתרתני ניהו נשפף כמים ונמצאו בו מים אע"פ שהטריף גם בנמצאו בו מים אם היו מגולין פדעת המחמירין: וזכינו להבין דעת רש"י והרי"ף והרמב"ם ז"ל דלא אסרי מפני שנמצאו מעט מים במוח אפילו מגולין לעצם או לקרום: וכ"כ.

מרנא ורנא הרדבא ז" בתשובות סימן אלפים רס"ה לדעתם ז"ל: אמנם הרא"ש ז"ל כתב בפסקיו פרק אלו טרפות וז"ל וכתב רבינו אליעזר הלוי דמעשה בא לידו שנמצא בתוף קרום של מוח מים ונתחסר המוח פשיעור מקום המים והיה המוח מקיף המים סביב סביב שלא היו מגולין כלל והכשירו וכן מצא אח"כ בהג' שכתב פנין שהמוח מקיף את המים הדרא בריא אבל פשאין המוח מקיף סביב סביב מכל רוח טרפה עכ"ל.

וכ"כ בהגה' אשירי קודם ללשון זה דהרא"ש ז"ל וכ"כ טור יו"ד סי' ל"א אלא שבמקום ראב"ה כתו' ראב"ן יע"ש: ועלה בידינו שדין נמצאו מים במוח פלוגתא דרבנן וכתב רבינו הגדול רדבא ז"ל סימן אלפים רס"ה וז"ל וכיון שנתברר שהוא מחלוקת הפוסקים אם הביאו הראש אחר שפתיחו קרום של מוח אם אתה מסופק אם היה המוח מקיף את כל המים או לא יש להקל וכ"ש אם הוא ממון ישראל ע"כ: ועוד כתב שם בסמוך וז"ל למעשה פנין שיצא הדבר מפי קדושים ראוי לחוש לדבריהם להחמיר ואם הדבר ספק דעתי נוטה להקל אפילו למעשה אם הבהמה של ישראל שהקב"ה חס על ממונם של ישראל ע"כ: וכבר יש בידי להוסיף על דברי רבינו ז"ל עם מ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ה מהלכות שחיטה שכתב שמנה מיני טרפיות וז"ל אע"פ שפולן הלכה למשה מסיני הן הואיל ואין לה בפיר' בתורה אלא דרוסה החמירו בה וכל ספק שישתפק בדרוסה אסור ושאר מיני טרפות יש בהן ספיקין מותרין כמו שיתבאר ע"כ וא"כ בטרפות זה שנמצאו מים במוח היה אפשר להקל בספיקא דפלוגתא דרבנן ואתא במחלוקת שנה כ"ש בהיות רש"י והרי"ף ורמב"ם ז"ל המכשירין אלא שאני חושש להחמיר כמו שכתב הוא ז"ל ובהיות המים ספק מגולין כבר נתן לנו הרב רשות להקל: עוד נראה מדברי המחמירין דדוקא בנחסר מהמוח פשיעור מקום המים הוא דמטרפי אבל בהיות המוח שלם אפילו נמצאו תוף הקרום מים פשרה ואפילו מגולין לקרום שכן כתבו פולם ונחסר מהמוח וכו': ומעתה נבא לענין נ"ד ומצאנו ראינו דאיכא ג' ספיקי חוץ מספק פלוגתא דרבנן ואתא הא' דשמא המים שנמצאו היו מוקפין מוח ומגודל הכאת הקצב בקורדום לשבר העצם בצבצו המים ויצאו אל תוף הקרום או העצם הב' אם נחסר מהמוח פשיעור המים אם לא פי לא בידק זה הבודק כלל הג' בכל לוקח בשר מראובן אם לקח מבשר הפשרה או מאותה שנמצאו בה המים.

וכבר נתבאר מדברי רבינו ז"ל דכל שיש ספק א' זולת פלוגתא דרבנן ואתא אולינו ביה לקולא כ"ש שיש שתי ספיקות או שלש יחד זולת ספיקא דדינא שהבשר פשר אליבא דכ"ע להמטריפה לא יקרא מחמיר פי אם מחמר ומאבד ממונם של ישראל ובמקום ת"ח

הווי גם לבו בהוראה פיון שלא שאל על הדין וצור ישראל יצילנו משגיאות אכיל"ר עכ"ל
מֶרֶן הַרִיק"ש ז"ל: הנה ברור בדברי מֶרֶן הַרִיק"ש זלה"ה שרש"י וְהַרְי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל
פליגי על רבינו אליעזר הלוי שהביא הַרְא"ש ז"ל ועל רַאבְנִי"ה שהביאו דבריו הגהות
אשגרי וזה מפני דבריו שפך פתב וזכינו להבין דעת רש"י וְהַרְי"ף וְהַרְמַב"ם דלא
אסרי מפני שנמצא מעט מים במוח אפילו מגולין לעצם או לקרום ועוד פתב ועלה בידינו
שדין נמצאו מים במוח פלוגתא דרבנאמא ע"כ: הרי ברור ומפורש בדבריו דרש"י
וְהַרְי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל פליגי על דברי רבינו אליעזר וְרַאבְנִי"ה: והנה רואה אשה המעיין
שאי אפשר בשום אופן לומר שרבינו הגדול רבן של כל ישראל מֶרֶן הַרְי"ף קארו זלה"ה
יספור דפליגי רש"י וְהַרְי"ף וְהַרְמַב"ם וְהַרְי"ף ז"ל על רבינו אליעזר וְרַאבְנִי"ה ז"ל דאם
איתא דס"ל דפליגי מן הנמנע שלא יזכור מחלקתם: ולא עוד אלא לדבר רבינו הגדול
מֶרֶן הַרְי"ף קארו ז"ל וְהַרְי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל הם הם עמודי הוראה והם העמודים שביית
יוסף סמוך עליהם כמבוא' בהקדמתו וכ"ש דרש"י וְהַרְי"ף אזלי בשיטתם וכ"ש שהרא"ש
ז"ל למי שדעותיו מכוננות ימצא שהוא ג"כ אזיל בשיטת הַרְי"ף ז"ל שהרי העתיק דברי
הַרְי"ף ז"ל כמנהגו ולא חלק עליהם על פרחן לומר דלא פליגי אַהַרְי"ף ז"ל אלא ס"ל
פנותיה: א"כ לפי דבר מֶרֶן הַרְי"ף קארו זלה"ה אם איתא דהַרְי"ף וְהַרְי"ף ז"ל וְהַרְמַב"ם
וְהַרְא"ש על רבי אליעזר וְרַאבְנִי"ה הנה פוסק הדין כרש"י וְהַרְי"ף וְהַרְמַב"ם
וְהַרְא"ש ז"ל ודלא כַרַאבְנִי"ה וכרבי אליעזר אלא אם הנה חושש לסברתם אחר אשר
הנה פוסק הלכה פעמודים אשר בית יוסף נשען עליהם ואח"כ הנה מעלה סברתם בלשון
יש אומרים אלא נדאי סבירא ליה לרבינו הגדול מֶרֶן הַרְי"ף קארו זלה"ה דלא פליגי אלא
דברי הַרְמַב"ם ודעמיה סתומים בדברי הגמ' ורבינו אליעזר וְרַאבְנִי"ה ז"ל פירשו לנו
הסתום לקולא דלא אסרינו הנמרץ המנות ונשפך פמים אלא פשהמים מגולין לקרום
ולפיכך לא הוצרך רבינו הגדול להזכיר שום חילוק אלקיבא דשום רב: וגם להרא"ש ז"ל
צריך לומר דסברת רבינו אליעזר לא פליגי דאם איתא דס"ל דפליגי לא הנה נקיט לה
בהאי לישנא דכתב אלא הכי הנה ליה לכתוב אבל רבינו אליעזר פתב שמעשה בא לידו
וכו' וזה מוכרח אין בו שום ספק זהו מה שהשיגה ידי יד פהה לפי קוצר דעתו וצור
ישראל יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכיל"ר בריף רחמנא דסייען בזכותיה
דמֶרֶן לברר דעתו דעת עליונה פן ה' אלהינו יזכנו להבין ולהשפיל ללמוד וללמד לשמור
ולעשות את כל דברי תלמוד תורתו באהבה וביראה אכיל"ר: סימן נח להרב כמה"ר יוסף
הלוי אב ב"ד של מצרים.

שאלה פי כן בקשתי שם מ"ש בספר בְּדַק הַבַּיִת וְהַבַּיִת מוהריק"ש זלה"ה בח"מ סימן
ס"ט שכתב הַרְשֵׁב"ץ בתשובה פי הפתוב בפנקסו הווי פחייב מודה או כמת בנדוי שגובה
מן היורשים אפילו לאחר זמן ואני הוצרכתי לעמוד על תשובה זו הלכה למעשה פי כל
להקת הפוסקים ס"ל דהווי כמלוה ע"פ ואינה גובה מן היורשים וכמו שכתב מֶרֶן בש"ע
סימן ק"ז ולא נמצא מי שחולק בזה פי אם הווי תשובה דהַרְשֵׁב"ץ והמבי"ט ז"ל בח"א
סימן ע"ד הביא הווי דהַרְשֵׁב"ץ ופסק פנותיה וגם מהריק"ש ז"ל שם בסימן ס"ט ס"ה
אחר דברי הַרְשֵׁב"ץ כתב וז"ל וכן ראיתי שעשו מעשה לפני הדורות שלפנינו ועיין לקמן
סימן ר"ץ וסימן ק"ז והמע"ה עכ"ל: תשובה נראה לע"ד דלא פליגי הווי דבעל התרו'
שהביא הַרְשֵׁב"ץ ז"ל על מה שפסק מֶרֶן בסוף סימן ק"ז ובסוף סימן ר"ץ.

דְּזָה לְשׁוֹן בְּדָק הַבֵּית כְּתַב הַרְשָׁבָ"ץ בְּשֵׁם בַּעַל הַתְּרוּמָ' שָׂאֵם הָיָה חַיִּיב בְּכַתֵּב יָדוֹ וּמֵת
תּוֹךְ זְמַן אוֹ הוֹדָה בְּחִלּוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב עַדִּין אוֹ נִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ אוֹ נִדְוָהוּ
וּמֵת בְּנִדְוִיּוֹ וְלֹא נָתַן הוֹאֵיל וּמוֹדִים שֶׁהוּא כְּתַב יָד אֲבִיהֶם וְכוּ' גּוֹבִין מֵהֶם ע"כ נִרְאֶה שְׂכַת'
בְּפִנְקֶסוֹ הָיָה כְּחַיִּיב מוֹדָה אוֹ כְּמֵת בְּנִדְוִיּוֹ שֶׁגּוֹבִין מֵהַיּוֹרְשִׁים אֲפִילוֹ לְאַחַר זְמַנּוֹ מֵהַ שְׂאִינוֹ
כֵּן בְּכַתֵּב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ דְּדוֹקָא תּוֹךְ זְמַנּוֹ גּוֹבֶה וְנִרְאֶה דְּטַעַמָ' הָיָה דְּכִשְׁהוּא חַיִּיב בְּכַתֵּב
יָדוֹ שֶׁבִּיַד הַמְּלָנָה וּפְרַע לוֹ אֵין בְּיָדוֹ לְקַרְוַע אוֹ לְמַחֲוֹק כְּתַב יָדוֹ שֶׁבִּיַד הַמְּלָנָה וְאִינוֹ חוֹשֵׁשׁ
כֵּינֵן שֶׁנֶּאֱמַן לּוֹמֵר פְּרַעַתִּי אֲבָל בְּמֵהַ שֶׁכְּתוּב בְּיָדוֹ בְּפִנְקֶסוֹ אִם הָיָה אֲמַת שֶׁכָּבֵר פְּרַע הָיָה
מוֹחֵק אוֹ מַעֲבִיר עָלָיו קוֹלְמוֹס אוֹ פּוֹתֵב כְּנִגְדוֹ שֶׁפְּרַע וְכֵינֵן שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא עָשָׂה כֵּן מוֹכְחָא
מִלְתָּא שֶׁלֹּא פְּרַע וְגוֹבִין מִן הַיּוֹרְשִׁים אַע"פ שֶׁהוּא אַחַר זְמַנּוֹ עַכ"ל: הִנֵּה כְּנֹנֶת בַּעַל הַתְּרוּ'
ז"ל בְּרוּרָה שָׂאֵם הוֹצִיא עַל הַיּוֹרְשִׁים כְּתַב יָד אֲבוּהֶנּוּן שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ אִינוֹ גּוֹבֶה בּוֹ אֲלֵא
בֵּא' מֵאַרְבָּעָה דְּרָכִים הָאֶחָד שְׂמַת בְּתוֹךְ זְמַן.

הַשְּׁנַי שֶׁהוֹדָה הַלְּנָה בְּחִלּוֹ שֶׁעַדִּין חַיִּיב לוֹ הַשְּׁלִישִׁי שֶׁנִּמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ הַלְּנָה שֶׁהוּא
חַיִּיב לוֹ הַרְבִּיעִי שָׂאֵם נִדְוָהוּ וּמֵת בְּנִדְוִיּוֹ וְלֹא פְּרַע: שֶׁנִּמְצָא בְּרוּר בְּדִבְרָיו כְּתַב יָד הַלְּנָה
גְּרִידָא אוֹ נִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ גְּרִידָא וְאֵין שֵׁם דְּכָר אַחַר הַמוֹכִיחַ לֹא מַעֲלָה וְלֹא מוֹרִיד
אֲלֵא הָרִי זֶה כְּשֶׁאֵר מְלָנָה עַל פֶּה שְׂאִינָה גּוֹבֶה מִן הַיּוֹרְשִׁים אֲלֵא בְּאֶחָד מֵג' דְּרָכִים הַנּוֹ'
בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ ז"ל: וְהוֹסִיף בַּעַל הַתְּרוּמָ' וְחִידֵשׁ לָנוּ אַחֲרַת שָׂאֵם הָיָה חַיִּיב בְּכַתֵּב יָדוֹ
וְגַם נִמְצָא בְּפִנְקֶסוֹ פְּתוּב שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ מֵהַנִּי לַעֲזוֹר לְחֻזֵק הַחוּב לְגַבּוֹת מִן הַיּוֹרְשִׁים וְזֶה
מְוַכָּח בְּלִשׁוֹנוֹ לֹא יַחֲטִיא שְׁעָרָה: וְאֶתָּא הַרְשָׁבָ"ץ ז"ל וּפְרִישׁ לָן דְּמֵהַ שֶׁכְּתַב בַּעַל
הַתְּרוּמָה הָיָה חַיִּיב בְּכַתֵּב יָדוֹ וְנִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ שֶׁגּוֹבֶה מִן הַיּוֹרְשִׁים
חִידוּשִׁיהָ הוּא דְּהָיָה כְּחַיִּיב מוֹדָה אוֹ כְּמֵת בְּנִדְוִיּוֹ דְּאֲפִילוֹ הָיָה אַחַר זְמַנּוֹ גּוֹבֶה מֵהַיּוֹרְשִׁים
מֵהַ שְׂאִין כֵּן בְּכַתֵּב יָדוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ (פְּרִוּשׁ כְּתַב יָדוֹ גְּרִידָא) דָּאֵז דּוֹקָא אִם הוּא בְּתוֹךְ
זְמַנּוֹ וְהוּא הַדִּין לְנִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ גְּרִידָא דְּדוֹקָא אִם הוּא בְּתוֹךְ זְמַנּוֹ גּוֹבֶה דְּטַעַם א'
לְשִׁנְיָהֶם דְּחֻזְקָה אֵין אֲדָם פּוֹרַע תּוֹךְ זְמַנּוֹ וְאִם הָיָה אַחַר זְמַנּוֹ אִינוֹ גּוֹבֶה דְּדִינָם כְּמְלָנָה
ע"פ וְזֶה פְּשוּט בְּדִבְרֵי בַעַה"ת: וְנָתַן הַרְשָׁבָ"ץ ז"ל טַעַם לְדִבְרֵי דֵאֵע"ג דְּקוֹ"ל הוֹצִיא עַל
הַיּוֹרְשִׁים כְּתַב יָד אֲבִיהֶם אוֹ נִמְצָא בְּפִנְקֶסוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ לֹא גְּבִי מֵיּוֹרְשִׁים דְּטַעַנִּין לְהוּ
פְּרַע כְּמִבְּנֹאֵר בַּח"מ סִימָן ס"ט וּבְסִימָן ק"ז וּבְסִימָן ר"ץ הֵינּוּ בְּהוֹצִיא כְּתַב יָדוֹ גְּרִידָא אוֹ
בְּנִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ גְּרִידָא אֲבָל בְּתַרְתִּי שֶׁהוֹצִיא כְּתַב יָד אֲבִיהֶם שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ וְגַם
נִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ הוֹאֵיל וְנִפְקִי עָלַי תְּרַתִּי חַיּוּבֵי אִם אִית' דְּפְרַעַיָּה הָיָה
נוֹתֵן אֵל לְבוֹ וְהָיָה מוֹחֵק אוֹ מַעֲבִיר הַקּוֹלָמ' עַל חַיּוּבָא דְּתוּמֵי יָדִיהָ וּמִדְּלָא עֶבֶד הָכִי מוֹכָח'
מִלְתָּא דְּלֹא פְּרַע וְגוֹבֶה מִן הַיּוֹרְשִׁים דּוּק בְּדִבְרֵי הַרְשָׁבָ"ץ וְתִשְׁפַּח כֵּן: דְּלִיכָא לְמִימַר דְּמֵהַ
שֶׁכְּתַב הַרְשָׁבָ"ץ ז"ל וְנִרְאֶה דְּטַעַמָּא הָיָה דְּכִשְׁהוּא חַיּוּב בְּכַתֵּב יָדוֹ וְכוּ' אֵין בְּיָדוֹ לְמַחֲוֹק
כְּתַב יָדוֹ שֶׁבִּיַד הַמְּלָנָה וְכוּ' אֲבָל בְּמֵהַ שֶׁכְּתוּב בְּיָדוֹ בְּפִנְקֶסוֹ אִם הָיָה אֲמַת שֶׁכָּבֵר פְּרַע הָיָה
מוֹחֵק וְכוּ' הוּא דְּאֶתָּא לְחֻלְקָא בֵּין הוֹצִיא עָלֵיהֶם כְּתַב יָד אֲבִיהֶם גְּרִידָא לְנִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ
גְּרִידָא דְּבִכְתֵּב יָדוֹ שֶׁבִּיַד הַמְּלָנָה שְׂאִין בְּיָדוֹ לְמַחֲוֹק טַעַנִּין לְהוּ פְּרַע וְאֵין גּוֹבֶה מִן
הַיּוֹרְשִׁים אֲבָל בְּנִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ גְּרִידָא דְּבִיַדוֹ לְמַחֲוֹק וְלֹא מַחֵק מוֹכְחָא מִלְתָּא דְּלֹא
פְּרַע וְגוֹבֶה מִן הַיּוֹרְשִׁים דְּלִיתָא שְׁהָרִי עֵיקַר דִּינוֹ דְּבַעַל הַתְּרוּמָ' שֶׁהוּא אֲדָן עָלָיו הוּא בְּהוֹצִיא
כְּתַב יָד אֲבִיהֶם שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ וְגַם נִמְצָא פְּתוּב בְּפִנְקֶסוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב לוֹ כְּמִבְּנֹאֵר בְּדִבְרָיו:
וְגַם מְגַזְרַת הַדִּין שֶׁכְּתַב בַּעַל הַתְּרוּמָ' הוֹאֵיל וּמוֹדִים שֶׁהוּא כְּתַב יָד אֲבִיהֶם גּוֹבִין מֵהֶם הָרִי

המלנה וכתוב בפנקסו דהוי הודאת פיו אלים טפי טובא ממיקמר הנה אמר ולפיכך ס"ל דחייבים היתומים לפרוע דמוכחא מלתא ואית לי עוד להוסיף נופך משלי אשפחנא דבדינא דכתב ידו הרבה רבנותא ס"ל דלא מצי אבוהון לטעון פרעתי כמבואר בהריב"ש סימן תנ"ד ונ"ל שמעון הוציא על ראובן פתב ידו שהוא חייב לו מנה וראובן טוען פרעתי אם ישבע שמעון ויגבה פדין שטר בעדים דאומר שטרך בידי מאי בעי וכו' תשובה דבר זה הוא מחלוקת לראשונים ו"ל שקצת מן הגאונים וְהרי"ף ו"ל מפלגם סוברים דבכתב ידו נאמן הלנה לומר פרעתי דלא שנייה ביה למימר שטרך בידי מאי בעי שאין הלנה מקפיד להשהותו ביד המלנה אחר פרעון פנין שאינו גובה כי אם מבני חורין וכ"כ הר"מ מ"ל פי"א מה' מלנה ולנה וכן דעת הרמב"ן ו"ל: אבל הרב בעל המאור ור"מ הלוי והרשב"א והרא"ה ו"ל פולגם סוברים דאין נאמן לומר פרעתי דמצי מלנה למימר שטרך בידי מאי בעי והביאו ראיה מההיא דפרי' המוכר את הבית גבי שטר פיס היוצא על היתומים כמו שפיתוב שם לרשב"א ו"ל בחידושי ונאני לא אכניס את ראשי בין שני הרים גדולים להכריע ביניהם אבל הדיין ירבה לחקור הפעלי דיניו ואם יראה בעיניו שהאחד דבריו מכוננים מן האחד יטה הדין לזכותו ועל פיוצא בזה נאמר אין לדיין אלא מה שעניו רואות עכ"ל וְהרי"ן ו"ל בפ"ב דכתובות גבי הא דאמר אביי לכתוב אחספא וכו' פתב ומיהו דעת הרשב"א והראב"ד ו"ל דבכתב ידו אין נאמן לומר פרעתי עכ"ל ונמקי יוסף פרק המוכר את הבית פתב וז"ל פתב הריטב"א ו"ל פ' שבועת הדיינין גבי מאן דמפיק שטרא אחבריה וכו' מי שהוציא על חברו פתב ידו שהוא חייב לו וזה טוען שפרעו דעת הגאונים והרמב"ם ו"ל דמשתבע ומפטר פדין מלנה על פה דלא אמר שטרך בידי מאי בעי אלא בשטר בעדים וכו' אבל בתוספות פתבו והיא דעת רבותינו ו"ל דבכתב ידו נמי משתבע אידך וגבי מבני חרי מיהת פדין מלנה בשטר והביא הרשב"א ראיה משטר פקדון בעדים שאינו גובה מנכסים משועבדים ואפילו הכי אם טען החזרתי אינו נאמן אלא היכא דיכול לטעון נאנסו ומשום מגו וכדאמרינן פרק המוכר וכן נראה עיקר אלא שכתב פ"ש המנהג בזה פדברי הרמב"ם ו"ל בכל גלילותינו עכ"ל: הא קמן הר"ן והרמ"ה והרשב"א והרא"ה והתוספות והראב"ד והריטב"א ורבותיו ו"ל פולגם סבירא להו דאין הלנה יכול לטעון פנגד פתב ידו פרעתי אלא המלנה נשבע וגובה פדין שטר בעדים שאומר לו שטרך בידי מאי בעי והוא הדין פנגד היתומים דחד טעמא להם דהא בהא תליא ולמדנו מדברי הריב"ש ו"ל דבדינא דהוציא עליו פתב ידו כי איפא הוכחה לדברי המלנה דקושטא קאמר אזלינן בתר הוכחה ומטין את הדין לזכותו וכיון שפן נראה לו לבעה"ת להכריע כף דנהי דבעיקר הדין דכתב ידו קי"ל דנאמן לומר פרעתי וכן ליתומים טענינו להו פרע אבוהון דמאן מוכח דלא פרע ומספיקא לא מפקינן ממונא אבל כי מוכחא מלתא פי הכא דנפק על היתומים תרי חייבי פתב ידו ונמצא בפנקסו דמוכחא מלתא מדלא מחק מה שכתוב בפנקסו לא פרע יש לומר דהרי"ף והרמב"ם ודעמהון יסברו בהא מלתא דלא טענינו להו פרע אבוהון פנין דאית הוכחה דלא פרע אבוהון וכל שפן השתא דאשפחנא להריב"ש דאזיל בהאי דינא דכתב ידו בתר אומדנא ודאי הכי עבדינו עובדא וכן נראה דעת הרא"ש בכלל פ"ו דמקיים מה שפיתוב בפנקסו היכא דאיפא הוכחה ושם מבואר באר היטב וגם המבי"ט בח"א סימן ע"ד פל דבריו הולכים וסוברים על יסוד זה דכי איפא אומדנא דמוכח שמה שכתוב בפנקסו אמת עבדינו ע"פ פנקסו אבל

נמצא כתוב בפנקסו גרידא וליכא שום הוכחה דמוכח לן שמה שכתוב בפנקסו עדין קיים לא איכפת לן במה שכתוב בפנקס נכד הם דברי רבינו הגדול מהר"י קארו זלה"ה בש"ע שפסוק סימן ק"ז פתב ראובן שמת ונמצא כתוב בפנקסו בכתב ידו שהוא חייב לשמעון מנה היורשים פטורין דמלנה ע"פ אפילו בעדים אינה גובה מן היורשים אלא א"כ הנה תוף זמנה עכ"ל: ובסוף סימן ר"ץ פתב אפטרופ' שמת והוציא בנו פנקס אביו שכתוב בו שהוציא בפרנסת היתומים מנה אין מוציאין מהיתומים בכד דשמה נתפרע ולא נמחק עכ"ל הרי בשני מקומות אלו פסק להידיא דלא איכפת לן במה שנמצא כתוב בפנקס האדם לא לזכותו ולא לחובתו ובסימן צ"א ס"ה פתב יש לדון על פי פנקס של אדם שרגיל לכתוב בו ענייניו ואפילו להוציא מהיתומים הקטנים היכא דיש רגלים לדבר שמה שכתוב בפנקס הוא אמת עכ"ל הרי חזר וכתב דהיכא דיש רגלים לדבר דגין ע"פ פנקסו וגבי הוציא על היתומים פתב יד אביהם בסימן ס"ט ס"ה פתב ו"ל הוציא פתב יד הלנה על יורשיו אע"פ שמודים שהוא פתב יד אביהם אנו טוענים להם שהוא פרוע וכו' ע"כ ובסימן ק"א ס"ד פתב הוציא על היורש'י) שטר עסקא החצי יש לו דין מלנה בשטר ונשבע ונוטל והחצי אינו נוטל אפילו בשבועה וכו' ואם יש מהעסק בעין ויש עדים שהוא מאותו עסק או חליפיו נוטל המלנה בלא שבועה ע"כ ובכללי הרא"ש ו"ל פלל פ"ו האריף הרבה להביא ראיה מכמה אומדנות דאשפחנא בתלמוד ובסוף פתב ו"ל אלמא הא דאזלינן בטר אומדנא בדיני ממונות דינא הוא ואין חילוק לענין דינא בין יתומים לאחר: פלל העולה בדינו מפל מה שכתבנו שאם יצא על היתומים פתב יד אביהם שהוא חייב או נמצא כתוב בפנקסו שהוא חייב ואין שם דבר אחר דמוכח לן דהחוב עדין קיים לית לן בה ונהרי הם כשאר מלנה ע"פ בעלמא דאינה גובה מהיורשים: והואיל ונאמא לידן האי דינא דהוציא עליו פתב ידו דנאמן הלנה לומר פרעתי נימא ביה מלתא להוי דיע ליה למר כד אתו קמאי בני אדם מהמסתערבין ומוציא האחד על חברו פתב ידו שהוא חייב לו וחברו טוען פרעתי אני דן אותם כפי פסקא דמרו דנאמן לומר פרעתי ונשבע היסת ונפטר אבל כשכא לפני דין זה על אחד מהלועזים אני דוחה אותם לסותרים הלועזים שידונו אותם ואם אי אפשר לדחותם אני דן אותם שאין הלנה נאמן לומר פרעתי דאומר לו שטרך בידי מאי בעי והטעם שאני רואה בלועזים שמקפידין הרבה בזה שאינם רוצים לפרוע חוב שיש עליו פתב ידם ומפצירים הרבה ומתעצמין בדין הרבה שאינם מתרצים אפילו שיכתוב לו שובר שאומר שמה יאבד שוברי ואתה תמצא פתב ידי ומחזור אתה או יורשיך לתבוע אותי.

אמינא פל כי הני ודאי הכי ראוי לדונם דטעמא מאי אמור רבנן דנאמן הלנה לומר פרעתי הוא משום שאינו מקפיד להניח פתב ידו ביז המלנה א"כ הני דחזינא להו דזרפם להקפיד על זה ודאי אינו נאמן לומר פרעתי דאם איתא דפרעיה לא הוה מנח פתב ידיה בידיה.

ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אמן כן יהי רצון: סימן נט שאלה אם יש לסמוך על מה שכתבו קצת רבנוא' דאין לנו בזמן הזה לענין שפת רשות הרבים דבעינן ששים רבוא בוקעין בו בכל יום: תשובה ענין זה צריך ביאור כי יש ארצות שתנאי זה דששים רבוא בוקעין בו מהני להו ויש ארצות דלא מהני להו כמו שאבאר בס"ד: פתב רבינו בעל הטורים ו"ל א"ח סימן שמ"ה ו"ל ורשות הרבים הוא רחובות ושנוקים הרחבים שש עשרה אמה ומפולשין משער לשער וששים רבוא עוברין

בו ע"כ: וכתב רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל וז"ל ובריש עירובין גבי פיצד מערבין רשות הרבים פרש"י רשות הרבים שש עשרה אמה ועיר שמצניין בה ששים רבוא ואין בה חומה או שיהיה רשות הרבים שלא מכונן משער לשער שיהא מפולש דומה לדגלי מדבר והרא"ש בפ"ק דעירובין עלה רי"ד פתב דברי רש"י בלא מחלוקת משמע דהכי ס"ל וכן נראה ממה שכתב בפרק אין צדין ואין לחושש שמא הביאו הגוי דרוך רשות הרבים דלא שכיח האינדנא רשות הרבים דששים רבוא בוקעין בו וכן דעת סמ"ג וסמ"ק וספר התרום' וכ"כ הרוקח בסימן קע"ה וגם התוס' פתבו בריש שבת גבי הא דאמרין פאן בזמן שישאל שרויין במדבר דמשמע קצת דאינה רשות הרבים אלא א"כ מצניין שם ששים רבוא כמו במדבר וכן פתבו ג"כ בפ' במה אשה גבי הא דאמר רב כל שאסרו לצאתבו לרשות הרבים אסור לצאת בו לחצר ואין פן דעת הרמב"ם שלא הזכיר תנאי זה בכי"ד וכתב הר' המ' שפן דעת הרמב"ן והרשב"א וגם הוא הסכים על ידם וכתב שאין לזה רמז בגמרא ואינו עיקר וכ"כ הגהות מרדכי שבסוף שבת וגם הר"ן פתב בריש פרק במה אשה דלא מחנוורא האי סברא שלא מצינו שהזכירו חכמים ברשות הרבים דבעינן שיהיו עוברים שם ששים רבוא בכל יום ואע"פ שרש"י ז"ל מפרש פן בהרבה מקומות אי איתא אי אפשר דלא משתמיט תלמודא לאדפורי הכי בחד דנכתא וכן הסכים הריב"ש בתשובה עכ"ל רבינו מוהר"י קארו ז"ל וזה לשון הגהו' מרדכי שבסוף שבת דף קפ"ב ע"ד מדפוס המאורות ואגב רבינו נימא ביה מלתא מכאן ראיה דלא בעינן ששים רבוא דהא צידן לא הוו ששים רבוא בוקעים בה כדמוכח בגמרא דלא הוו שכיחי רבנן גבייהו ליפא למימר דגזרו אטו ששים רבוא דהא רבא שרא זילתא במחוזא ולא גזר ומה שפיר' הקונט' בפ"ק דעירובין גבי ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות חייבים עליה משום רשות הרבים ופי' משום דירושלים הוו רחובות שלא י"ו אמה ומפולשות משער לשער וששים רבוא בוקעין בו פבר הקשה עליו ר"ת א"כ פהנים לויים וישאל ותיגר דעיקר הדבר תלוי בי"ו אמה ופ"ק דמפרש איזוהי רשות הרבים לא הזכיר רק י"ו אמה ופילוש ואין לדחות הראיה שהבאנו מהמוכר פירות ולחלק בין דרוך הרבים ובין רשות הרבים דאמרי' בפ' המקבל רב נתן בר אושעיא קנה שית סרי אמרתא ברוחב פנה י"ו אמה האילנות שעל שפת הנהר כדי למשוך הספינות בחבלים אתו עליה בני מרושא דפנות הוא סבר מידי דהנה אבני רשות הרבים פרש"י שיתסר אמרתא ברוחב רשות הרבים דתנן בב"ב דרוך רה"ר י"ו אמה עכ"ל א"כ משמע שדעתו פי דרוך הרבים ורשות הרבים הכל אחד והכל תלוי בי"ו אמה ופילוש ומה שהזכיר בעירובין ושבת ששים רבוא לרבנות דירושלים, פי' פן דאפילו הכי דירושלים ששים רבוא בוקעין בה דומה לדגלי מדבר ממש אפילו הכי מותרת בנעילת דלתות אליעזר עכ"ל: פתבו התוס' בפ"ק דעירובין דפ"ו וז"ל פיצד מערבין דרוך רשות הרבים פיר' הקונט' רשות הרבים רחב שש עשרה אמה ומפולש משני צדין משער לשער ומצניין בה ס' רבוא וכן יש בה"ג דבעינן דריסת ששים רבוא וקשה לר"ת דבשבת פ' הזורק אמרי' הו תחתיהו וביניהם רשות הרבים ותחתיהו לא היו ששים רבוא ואמ' ר"י דמ"מ דרפן הנה לצאת ולבא באותו דרוך ועוד הקשה ר"ת דבדגלי מדבר היו טף ונשים לאין מספר וגם קשה מערב רב וי"ל דלא גמרינן ממשפן אלא מלתא דכתיבא במספרם עכ"ל: וקשיא לי על רבינו מוהריק"א ז"ל שלא הביא מדברי התוס' אלא מה שכתבו בפ"ק דשבת דף ו' וז"ל פאן בזמן שישאל שרויין במדבר

משמע קצת דאינה רשות הרבים אלא א"כ מצויין שם ס' רבוא פמו במדבר עכ"ל
דמדבריהם אלו משמע דלא ברירא להו מלתא דרשות הרבים בעי שיהיו מצויין שם
ששים רבוא דהא פתבו משמע קצת ולא להידיא וא"כ אדרבא הנה ליה למרן להביא
דברי התו דפ"ק דעירובין דמתרצי מה שהקשה ר"ת על דברי רש"י ו"ל דמשמע
מדמתרצי מה שהקשו על רש"י סבירא להו פנותיה: ונראה לע"ד דמהא דמתרצי מה
שהקשו ארש"י ס"ל למרן לא איריא דס"ל פנותיה די"ל שינויא בעלמא קא משנו לדחות
הקושיא ומשום הכי לא הביא מרן דבריהם שבפ"ק דעירובין: וכן נראה מדברי הגהות
מרדכי שכתבו שהקשה עוד ר"ת דאי אמרת דבעינן פמו שהיו ישראל במדבר אם כן
נבעי פהנים לויים נמי פלומר דלא חשיב רשות הרבים עד שיהיו שם פהנים ולויים
וישראל.

הרי פתבו ההגהות מה דמקשה ר"ת על רש"י ולא כתב מה שתרו התוספות. נראה
לע"ד ברור דהאי קושיא דר"ת דמקשה ר"ת מפהנים ולויים וישראל שהביאו הגהות
מרדכי עומדת פנגד תירוצ התוספות בתירוצא בתרא דתירצו דלא גמרי' ממשפן אלא
מלתא דכתיבא במספרם דנהי דקושיא קמיימא דערב רב מתרצא בהכי אבל קושיא
דכהנים ולויים וישראל עדין במקומה קיימא דהא פהנים ולויים הוו נמי במספרם
ואדרבא מספר פהנים ולויים הוו על משפן העדות: וגם מה שכתבו ההגהות שתיירצו ר"ת
דעיקר הדבר תלוי בי"ו אמה ופ"ק דמפרש איזהו רשות הרבי' לא הזכיר רק י"ו אמה
ופילווש ע"כ: זהו קושיא לדברי ג"כ לדברי רש"י וכדברי הר"ן והריב"ש ו"ל בסימן
ת"ה ע"ש: לכן נראה לע"ד דמשום הכי נמי שראה מרן מה שכתב' הגה' מר' דהקש' ר"ת
מפהנים ולויים וישראל דלא מתרצא במה שכתבו התוספות משום הכי לא הביא דבריהם
דפ"ק דעירובין: הא למדנו דהתוספות לא ברירא להו מלתא אי בעינן בתנאי רשות
הרבים לענין שבת ששים רבוא בוקעין בו: ולמדנו דהאי דינא דרשות הרבים לענין
שבת אי בעינן ששים רבוא בוקעין בו פלוגמא דרבננותא הוא רש"י והרא"ש וסמ"ג
וסמ"ק וספר התרומה והרוקח זלה"ה ס"ל דרשות הרבים לענין שבת בעי ס' רבוא
בוקעין בו והרמב"ם והרשב"א והר"ם והר"ן והריב"ש זלה"ה ס"ל דלא בעי
ס' רבוא וצריך לומר דגם הרי"ף ו"ל ס"ל הכי דהא הביא הברייתא דפ"ק דשבת דמנה
הוכיחו רבנותא כן פצורתה ולא הצריך תנאי דששים רבוא גם בהלכות גדולות שבידינו
דף י"ו ע"א הביאו הברייתא פצורת' ולא הזכירו תנאי זה וז"ל ת"ר ארבע רשויות לשבת
רשות היחיד ורשות הרבים וכרמלית ומקום פטור איזהו רשות היחיד חריץ שהוא עמוק
עשרה ורחב ארבעה וכן התל והגדר שהוא גבוה עשרה ורחב ארבעה זו היא רשות
היחיד גמורה ואיזו היא רשו' הרבים סרטיא ופלטיא גדולה ומבואות המפולש' זו היא
רשות הרבים גמורה ע"כ: וכך היא דעת רבינו הגדול מהר"י קארו זלה"ה שהעל' על
שלחנו הטעור סימן שמ"ה סברת המחמירין בסתם וסברת המצריכין תנאי דס' רבוא
בלשון יש אומרים: ולענין פסק הלכה בדיני התורה פשוט כי איכא פלוגמא דרבננותא
מחלוקת שקולה אוליגולחומרא כ"ש הכא דלאו מחלוקת שקולה היא אלא רוב מגין ורוב
בגין ס"ל דלא בעינן ששים רבוא בוקעין בו אלא עיקר דין רשות הרבים לענין שבת
תלוי ברחב י"ו אמה ומפולש ורבנותא דסברי כן מביאים ראיה לסברתם מברייתא
דאשמעינן דין רשות הרבים ודחו סברת המצריכין תנאי דס' רבוא בוקעין בו ועל זה

נאמר אחרי רבים להטות והיא מצנת התורה: דע שזה הוא במקום שאין להם מארי דאתרא רב שנהגו לסמוך עליו בכל מה שפוסק בדיני התורה: אבל באתרא שיש להם רב מארי דאתרא ולמדם תורה שנהגו לסמוך עליו בדיני התורה בקוליה ובחוקריה דברי אותו הרב שקבלו עליהם הוקבעו עליהם בחובה פאילו דבריו הם הלכה למשה מסיני שאין בה מחלוקת ואפילו רבים חולקים עליו והזו מדבריו אפילו מקולא לחוקרא הרי הוא פאילו זו מדברי תורה ומזלזל בכבוד רבם שלמדם תורה: ראיה לזה בריש פרק רבי אליעזר דמילה ת"ר במקומו דרבי אליעזר היו כורתים עצים לעשות פחמים לעשות כלי ברזל בשבת וכו' אמר רבי יצחק עיר א' היתה בא"י שהיו עושין פרבי אליעזר והיו מתים בזמן ולא עוד אלא שפעם א' גזרה המלכות שמד על ישראל על המילה ועל אותה העיר לא גזרו ע"כ: גם בפרק מקום שנהגו דף נ"א פי סליק רבה בר בר חנה אכל דאייתרא ובגי ארץ ישראל אוכלין ולבגי בכל הני חלב גמור בכרת והענין הזה מבואר בתשובות הר"ן ז"ל סימן מ"ח דף נ"א ע"ב ובתשובות הרשב"א סימן רנ"ג מבואר באר היטב וזה לשונו ומה שאמרת הלכה למעשה בדברים שהם במחלוקת בין הפוס' שזה אוסר וזה מתיר נאמר פדאי הוא המיקל לסמוך עליו או נאמר פיון שהרב האלפסי והרמב"ם ז"ל שוין בכל לדעת אחת זולתי במקומות ישנו דין מן החיוב הוא שנסמוך עליהם בין בקוליהו בין בחוקריהו ולא נסמוך על פוסק אחר להקל.

תשובה תחלת כל דבר אומר שאין אומרים פדאי הוא פ' לסמוך עליו בזמן שיש גדול ממנו בחכמה ובמנין דהלכה פסוקה היא דהולכין אחר הגדול בחכמה ובמנין ואפילו בשעת הדחק אין סומכין על הקטן בחכמה ובמנין וכן במקום מחלוקת יחיד ורבים אלא א"כ שעת הדחק במקום שיש בו הפסד מרובה או פינצא בזה וכמו שאמרו פ"ק דנדה ועשה רבי פרבי אלעזר לאתר שזכר אמר פדאי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ואקשי' מאי לאתר שזכר אילימא לאתר שזכר דאין הלכה פרבי אלעזר אלא פרבנו בשעת הדחק היכי עביד כוונתיה אלא דלא אתמר לא הלכתא פמר ולא הלכתא פמר ומאי לאתר שזכר דלאו יחיד פליג עליה אלא רבים פליגי עליה אמר פדאי הוא רבי אלעזר לסמוך עליו בשעת הדחק ואמרינו התם מאי שעת הדחק איפא דאמרי שנת בצורת הווי איפא דאמרי אפיש עובדא וחשו רבנו לפסידא דטהרות ומ"מ עיקרי דברים אלו שאמרת יש בהן חילוקין שאין כל הפוסקים והחכמים שוין ולא כל המקומות שוין מן הדין כיצד שורת הדין אם שנים הפוסקים כאחד זה אוסר וזה מתיר אם נודע האחד גדול בחכמה ובמנין ויצא שמו כן הולכין אחריו בין להחמיר בין להקל היו שניהם שוין ולא נודע מי גדול משניהם בשל תורה הולכין אחר המחמיר דהנה ליה כספיקא דאורייתא ובשל סופרים הולכין אחר המיקל וכדאיתא בריש פ"ק דע"ז ומי שסומך על המיקל בשל תורה עובר וזה מאותן שנאמר עליהם ומקלו יגיד לו כמו שאמרת אבל אם היה רב אחר במקומם ולמדם הם הולכין אחר דבריו זהו חלוקת א"י ובכל בתרפא דאייתרא דאלו אוסרין ואלו מתירין ואוכלין ואוכל בחשאי אפילו בבבל אם דעתו לחזור ולהמנות עם אנשי מקומו ואע"פ שהוא חלב דאורייתא לדברי בני בבל והנה במקומו של רבי אליעזר כורתים עצים לעשות פחמים לעשות אומל ולא מוחו בידם חכמים לפי שהם עושין דברי רבם ובפרק כל הבשר אמרינו לוי איקלע לבי יוסף רישבא איתיו ליה רישא דטוסא בחלבא ולא אכל ולא אמר להו ולא מידי.

כי אתא קמיה דרב אמר ליה אמאי לא תשמתינהו אמר ליה אתרניה דרב יהודה בן בתירא
הוה ואמינא דילמא דרש להו פרבי יוסי הגלילי דאמר יצא בשר עוף שאין לו חלב וכן
רבינו ומן דרף זה כל שנהגו לעשות כל מעשיהם על פי הלכות הרב אלפסי ז"ל
ובמקומות שנהגו לעשות כל מעשיהם ע"פ חיבור הר"מ במז"ל ונהרי עשו אלו הגדולים
פרבם ומיהו אם יש שם אחד חכם וראוי להוראה ורואה ראיה לאסור מה שמתירין נוהג
בו איסור שאין אלו פרבם ממש ובמקום רבם אלו יעשו שלא פדבריו יקלו בכבוד רבם
במקומו תרבא דאיתירא דבארץ ישראל שפנלם נוהגין בו היתר פרבם שלמדם כל חלב
לרבות חלב שעל הקרב: ובמקום שיש שנים שונים שהולכין אחר המחמיר בשל תורה
דוקא פשהם אחד כנגד אחד אבל אם שנים הם כנגד האחד הולכין אחר הרוב: ואם יש
תלמיד חכם ראוי להוראה ורואה דברי המיקל בזה אפשר שיעשה פכולו מפני שהוא
מספים בהוראתו עם המיקל והם רבים כנגד היחיד זהו שנהרא לי בעניינים אלו עכ"ל:
ונה לשון הר"ן ז"ל בתשובה הנז' משום דרבי זירא הוא ס"ל דמגרומתא דרב ושמואל
שריא ואע"פ כן פשהיה בבבל היה נוהג איסור בדבר לפי שבני מקום אחד חייבין לנהוג
גלילותיהם ואפילו היכא דרבים חלוקים עליו פדאמרינו במקומו של רבי אליעזר היו
כורתים עצים לעשות פחמים לעשות ברזל וכ"ש פשגדיליהם מחמירים בדבר אחד שאין
לאחד מאנשי מקומם להקל בדבר ומשום הכי אע"ג דהנה ס"ל לרבי זירא דמגרומתא
דרב ושמואל שריא אפילו הכי פשהיה בבבל היה נוהג בה איסור אבל פשעלה לארץ
ישראל ולא היה בדעתו לחזור פינו דאיהו הנה ס"ל דהיה מגרומתא הרי היא לו בא"י
פתיתר גמור ע"כ: הנה רואה במחלוקת זה דרשות הרבים לענן שבת רש"י ונהרא"ש
וסמ"ג וסמ"ק וספר התרומה והרוקח פולחו ס"ל דלא הני רשות הרבים אלא א"כ ס'
רבוא בוקעין בו בכל יום: ונהרי"ף ונהרמב"ם ור"ת ונהרמב"ן ונהרשב"א והר' המ' ונהר"ן
והריב"ש והג"מ ור"ג שבדינו ז"ל פולהוסבירא להו דרשות הרבים לענן שבת לא
בעי תנאי דששים רבוא בוקעין בו אלא עיקר הדבר תלוי בי"ו אמה ופילוש משער
לשער: וכן היא דעת רבינו הגדול מרן הר"י קארו זלה"ה שהעלה על שלחנו הטפור
סברת המחמירין סתמיה וסברת המצריכין ששים רבוא העלה אותה בלשון יש אומרים
ונה לשונו בהלכ' שבת סימן שמ"ה סעיף ז' אינהו רשות הרבים רחובות ושנוקים
הרחבים ששה עשר אמה ואינם מקורים ואין להם חומה ואפילו יש להם חומה אם הם
מפולשין משער לשער הוו רשות הרבים ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים
בו בכל יום אינו רשות הרבים עכ"ל: הרי העלה לפסק הלכה סתם ולא הצריך תנאי דס'
רבוא בוקעין בו וסברת מאן דמצרכי תנאי דס' רבוא העלה אותה בלשון יש אומרים:
נדאי דמספים לסברת מאן דלא מצרכים תנאי דס' רבוא בוקעין בו: הא קמן רוב מנן
ורוב בגין הם הסוברים דלא בעינו תנאי דששים רבוא בוקעין בו: נמצא דפסק הלכה
הוא מה שכתוב בתורה אחרי רבים להטות: ולא עוד אלא אפילו היתה מחלוקת שקולה
הדין נותן בשל תורה אזלינן לחומרא וכמו שכתבו הרשב"א ונהר"ן והוא פסק הלכה
בריש פ"ק דע"ז תלמוד ערוף: ולא עוד אלא אפילו היו הסוברים בנדון זה דבעינו ששים
רבוא הם הרוב פינו דמאן דלא מצרכי תנאי דששים רבוא הם רבותי' הספרדים אשר
פל קהלות הספרדים סומכין עליהם וממיהם שותין וחיין הדין נותן דלא שבקינן סברתם
ולסמוך על אחרים: וכ"ש בנדון זה דאיכא הרי"ף ונהרמב"ם ז"ל בהדא סברא אשר בית

יוסף נשען עליהם פנגד כל הפוסקים פמבואר בהקדמתו לבית יוסף: ובפרט כל גלילות המסתערים שאנו מקנבלים מגאו מצרי ומחכמי המער' שכל הקהלו' שמסוף המער' וארץ מצרים וארם נהרים וארם צובה ופרס ותימן כולם קבלו עליהם להתנהג על פי חיבור הר"מ במז"ל ו"ל שונדאי שנדון בזה בשפת החמורה השקולה פנגד כל המצות שאין להקל בה במה שפסק הרמב"ם להחמיר: ובפרט מן הפרט בארץ מצרים שהוא מרי דאתרא רבם ולמדם תורה כמו שידוע ומפורסם שהרבה תקנות תיקן בארץ מצרים וכמו שידענו פה נא אמון שראינו בעינינו נוסח השטרות שהיו כותבין פה נא אמון בימי הרמב"ם ו"ל שנסקם בלשון ערבי ובגנוסח השטרות העשוין בערפאות הגוים וכך מתחילין חצרו בין דינא פ' ופ' בתגר סכנדריה מקום ישיבת נר ישראל ואורו מרנא ורבנא משה בן הרב הדיין רבי מימון ואשהד פ' עלי נפסהי וכ' שמזה נראה ברור שלמד תורה בארץ מצרים והיה רבם ממש ובא וראה גדולת מעשה הרמב"ם ו"ל שעיקר דירתו דהרמב"ם ו"ל היתה פה נא אמון בתחלת ביאתו לאר"מ ובזמנו היה קהל ישראל שבמצרים מעט מזער פנגד הקראים עד שפמעט רוב קהל מצרים היו נוטים אחר מעשה הקראים עד שפמעט בטלה מהם טבילת נדה במי מקנה וכשראה פך עקר דירתו מנא אמון והלך ונתישב במצרים והחזיר כל קהל מצרים לדרכו תורת משה ומה שקבלנו ממנו ותיקן שכל אשה תשבע בנקיטת חפץ שתטבול לנדתה במי מקנה שיש בו ארבעים סאה כפי דין התלמוד המקובל ממש וכותבים בכתובה וקבלה על עצמה בשבועה חמורה בנקיטת חפץ שתטבול וכו': גמצא דהרמב"ם זלה"ה רבם של ארץ מצרים שלמדם תורה ותייבם לילך אחר דבריו פמבואר בדברי הרשב"א והר"ן ו"ל: וכן בקהלות אשכנז וצרפת וכיוצא בהם שקבלו עליהם להתנהג ע"פ סברת רש"י והרא"ש ו"ל יש להם לסמוך על דבריהם בענין זה דרשות הרבים לענין שבת ואע"פ שרבו החולקים עליהם ואע"פ שהיא מחלוקת בענין שבת החמורה שהיא בכרת וסקילה מאחר שקבלום עליהם פרב וכמו שמוכיחין דברי הרשב"א והר"ן ו"ל: כלל העולה דבמקום שנהגו לעשות ע"פ רבי או יחיד יש להם להתנהג ע"פ מנהגם: ובמקום שאין להם מנהג יתנהגו ע"פ מצות התורה אחרי רבים להטות.

וכבר נתבאר דבענין זה דרשות הרבים לענין שבת רוב מנין ורוב בנין הם הסוברים דלא בעי תנאי דס' רבוא בוקעין בו וסכנדריה הגזירה אין לה חומה ומבואותיה רובם הם רחבים שש עשרה אמה: וא"ת סכנדריה הגזירה הרי היא מוקפת חומה דהא הים מקיף לה סביב משלש רוחותיה מזרח צפון מערב ודרומה חומת העיר הישנה: דע שהיום יותר מארבעים שנה דבדיק לן מורי ורבי זלה"ה בקושיא זו ואני דנתי לפניו ואמרתי היקף ים לא שמיה היקף והבאתי לו ראיה מהא דגרסינן בפ' עושין פסין דף כ"ב סוף ע"א א"ר יצחק ב"י א"ר יוחנן א"י אין סייבים עליה משום רשות הרבים יתיב רב דימי וקאמ' להא שמעתא אמר ליה אבני לרב דימי מ"ט אילימ' משום דמקיף לה סולמא דצור מהו גיסא ומחנתא דגדר מהו גיסא בכל גמי מקיף לה פרת מהו גיסא ודיגלת מהו גיסא דכולי עלמא גמי מקיף אוקיגוס דילמא מעלות ומורדות קאמרת א"ל קרקפא תזיתיה לרשף בי עמודי כי אמר רבי יוחנן להא שמעתא את' גמי כי אתא רבין אמר רבי יוחנן ואמרי לה אמר רבי אבהו א"ר יוחנן מעלות ומורדות שבארץ ישראל אין סייבין עליהם

משום רשות הרבים לפי שאינו פדגלי מדבר ע"כ: הרי למדנו מסוגיא זו דהיקף ים לא שמייה היקף.

וכד חזא מורי ורבי להא סוגיא אהני ליה והדי בה טובא ואני תפלתי לפני חונן דעת לאדם שיחננו מאתו חכמה ודעת ובינה והשכל לשמוע ולהבין ללמוד וללמד לשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורתו הלכה למעשה בלי שום פקפוק ויציילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכי"ר: סימן ס שאלה אם מותר ליקח בי"ט שני מן הגוים ביצים ששאלוהו ואמרו לו אם נולדו היום אסורות לנו והוא אמר שנולדו מקודם: תשובה כתב מרן בבית יוסף סימן תצ"ז וז"ל פתב הר"ן שהרא"ש דלונגיל התיר ספק מוכן ביום שני ואמרו שאין היתרו מכונן אבל אצלי יפה הורה משום דה"ל ספק ספיק' דא' לן למשרייה אפי' בדבר שיש לו מתירין דכיון דאנן לא עבדינן י"ט שני אלא משום מנהג אבהתין לא מחמירין ביה טפי מנזייהו וכי היכי דלדידהו ספק לדידן נמי דינו כספק דכיון דחומרא דרבנן הוא הבו דלא לוסקיף עלה והא נדאי תרי ספיקי נינהו שאי אפשר שיבא אליה ספק מוכן ביו"ט שני אלא בשני ספיקות וכן העלה מרן בשלחנו הטאהור בהלכות יו"ט סימן תצ"ז ס"ד וז"ל ספק מוכן מותר ביו"ט שני דהוי ספק ספיקא עכ"ל.

וכיון שפן ביצה ספק אם נולדה היום ביו"ט שני מותרת דהוי ספק ספיקא: ואם תאמר דהא דכתב הר"ן ספק מוכן מותר הוא דוקא במוכן דמוקצה דלית ליה עיקר בדאורייתא אבל בביצה דאית בה איסורא דאורייתא כדאמר ר' בריש ביצה דהכא במאי עסקי' שנולדה ביו"ט אחר השבת ומשום הכנה דרבה דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ונמצא שבת מכין ליו"ט וכתוב ויהיה ביום הששי והכינו חול מכין לשבת וליו"ט ואין שבת מכין ליו"ט ולא י"ט מכין לשבת וגזרו רבנן בכל ביצה שנולדה ביו"ט אטו יו"ט אחר השבת וגזרו בביצה שנולד' בשבת אטו שבת שאחר יו"ט נמצא דביצה דנולדה בי"ט אית לגזרת' לתא דאורייתא וכיון שפן יש להחמיר בספק הכנה יותר משאר מוקצה ובהידא תני' וספיקא אסור פלומר ספק נולדה בחול ספק ביו"ט אסורה הא לאו מלתא היא דהא עיקר מלתיה דהר"ן דספק מוכן מותר בי"ט שני אביצה אמרה וז"ל הר"ן וז"ל בריש פרק אין צדין אין הלכה כר"ג דאמר ספק מוכן מותר בטלטול אמר שמואל הלכה כרבי יהושע דספק מוכן אסור אפילו בטלטול וכתבו שהרב רבינו אשר דלונגיל ז"ל התיר ספק מוכן ביו"ט שני ואמרו שאין היתרו מכונן אבל אצלי יפה הורה משום דה"ל ספק ספיקא דאית לן למשרייה אפילו בדבר שיש לו מתירין דכיון דאנן לא עבדינן י"ט שני אלא משום מנהג אבהתין לא מחמירין ביה טפי מנזייהו וכי היכי דלדידהו ספק לדידן נמי בספק דמשום הכי מניח אדם עירובי תבשילין מיו"ט לתבירו ומתנה הילכך ספק מוכן ביו"ט שני פיון דמוקצה לא מיתסר אלא מדרבנן ה"ל ספק כי אמרה למלתיה הוא בספק ביצה שנולדה ביו"ט היא דעל מה דתנן' וספיקא אסורה ואם נתערבה באלף פולן אסורות מקשו בגמרא בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומרא אלא לרבי יוסף ולרבי יצחק דאמרי משום גזירה ספיקא דרבנן היא וכל ספיקא דרבנן לקולא אמר רב אשי לעולם ספק יו"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בדרבנן לא בטיל ע"כ הרי דרב אשי כי אמרה למלתיה בביצה שנולדה ספק ביו"ט ספק בחול וקאמר הר"ן דלא אסר רב אשי אלא בחד ספיקא דהיינו ספק נולדה ביו"ט ראשון ספק נולדה בחול דאילו ספק נולדה ביו"ט

שני הנה ליה תרי ספיקי ספק נולדה היום ספק נולדה מאתמול וביצה שנולדה ביו"ט ראשון תאכל בשני ואם תמצי לומר שנולדה היום ספק אם היום חול ומותרת ומפלל דברי הר"ן ו"ל גלמוד דדוקא שני הימים טובים שניהם באמצע השבוע שאם היה י"ט שני אחר השבת אסורה דהא עיקר איסור ביצה שנולדה ביו"ט דבר תורה הוא בביצה שנולדה ביו"ט שחל להיות אחר השבת ומשום הכנה דרבה דקסבר דכל ביצה דמתילדא האידנא מאתמול גמרה לה ונמצא דהאי ביצה הוכנה בשבת ואין שבת מכין ליו"ט ואין יו"ט מכין לשבת דבר תורה כדדריש מוה"ק ביום הששי והכינו חול מכין לשבת וחול מכין ליו"ט וכו' וגזרינו ביו"ט דעלמא אטו י"ט שלאחר השבת וגזרינו בשבת דעלמא אטו שבת שלאחר יו"ט והוא הדין בשני ימים טובים דראש השנה דתרוניהו פיומא אריכא הווי וספיקא אסור בשני ימים דר"ה דלית כאן אלא חד ספיקא ואלהי הצבאו יצילנו משגיאות וינאנו מתורתו נפלאות אכי"ר: סימן סא שאלה להרב כמה"ר יוסף אב ב"ד של מצרים שאלה יעקב נפטר לב"ע חלי"ש וראובן בנו דבר על לב האלמנה אשת יעקב אביו הנז' שתוציא כל עזבון אביו שתחת ידה ותתנם בידו והוא יזון אותה כל ימי חייה או שתקח כתובה שהיא כ"ה אלף מא"י והוא יקח שאר עזבון אביו ונתפשו האלמנה וראובן הנז' בזה האופן שהאלמנה תקח מסכי כתובתה עשרת אלפים מא"י לעשות בהם פרצונה ושאר העזבון של יעקב הנז' יהיה במקום בטוח להתעסק בהם כדי שתזון האלמנה מן הפירות כל ימי חייה ויהיה הקרן קיים לראובן הנז' שאחרי מות האלמנה יקח אותם לו לעצמו כי בזה מחלה האלמנה שאר כתובתה שהוא ט"ו אלף מא"י ואין לאלמנה אלא אכילת פירות כל ימי חייה ואין רשות לראובן הנז' ולא לבאי פחו לשלוט בנכסים הללו כל ימי חייה כי אם לאחר מותה הוא שליט בסוף הנז' בקרן ופירות ואין ליורשיה שום תביעה וטענה עליו ובכן קיימו וקבלו וכתבו וחתמו.

אחר זמן נפטר ראובן הנז' חלי"ש והניח אחריו אלמנה ובנים ועליו בעלי חובות ועתה הבעלי חובות רוצים לעכב המעות ביד מי שהם להחזיק בנכסים ולתופסם אחרי מות הזקנה הנז' לכן לשאול בני ראובן הנז' אם יד בעלי חובות שולטת בנכסים הללו פיון שבתים אביהם היו משועבדים למזונות האלמנה ולא היה לו רשות לשלוט בהם מיקרי ראוי וכינון שכן אין בעל חוב יכול לגבותם דאין ב"ח נוטל בראוי ואם תמצי לומר דלא הוי ראוי ויכול בעל חוב לגבות חובו מהם פיון שיש עליו כתובת אשה כתובה קודמת לבעל חוב ואין יכול לעכב הנכסים או שמה יש לחלק בין כתובה לב"ח דלענין כתובה הוי ראוי ולגבי ב"ח לא הוי ראוי ולכן יורנו המורה לצדקה שורת הדין מה היא ושכמ"ה: תשובה לענין אי הוי ראוי אלו הנכסים הנה שמענוה מדברי מהר"מ שהבי' המרדכי פ"ד דכתן' וז"ל פסק הר"מ על אלמנה שמת חמיה קודם בעלה דאין לה לגבות כתובתה מנכסי חמיה מחלק ירושת הבעל וכינון דחמיה הניח האלמנה וקי"ל הלכה כאנשי גליל הנה להו כל הנכסים של חמיה ראוי לגבי בעלה ואינה נוטלת בראוי ואפילו יש במחוזק יותר על כתובת חמותה עכ"ל: פסק זה דמהר"מ ז"ל זה ימים רבים שעמדנו עליו ולא אסיקנא מניה אלא כדמסיק תעלא מבי כרבא דבתחלת העיון היה נראה לומר דאי איתא להא דמהר"מ ז"ל ליתא אלא בדתפסה חמותה הנכסים דכינון דתפסה ס"ל קמו הנכסים בחזקתה מטעמא דקי"ל אפי' תפסה כבר זהב אין מוציאין מידה ואע"פ שיש לדון אפילו בדתפסה מ"מ להעמיד דברי הר"מ אין להם מקום אלא בדתפסה: דאי לא תפסה גלע"ד

דלית דינא ולית דינא דיימר דהנכסים בחזקת האלמנה מחמת שעבוד מזונות' דאטו מי שנתחייב לזון בת אשתו לזמן ומת דנכסיו ערבי' ליה ומתנא מנכסיו כל ימי חייובו.

מי נימא הנכסים בחזקת הבת וראויין הם לגבי יורשין עד דכלה זמן חייוב מורישם הא ודאי ליתא: דא"כ כ"ש חוב בשטר וכתובת אשה דאלים טפי ממזונות האשה יהו מוחזקים בנכסים וראויין לגבי יורשין וכינן שפן מאי אולמיה דשעבוד מזונות האלמנה דמפקע חזקת היורשים מנכסי מורישם: אדרבא מסתברא דשעבוד מזונות גריע משאר שעבוד דטריף מעשעבדי ואין מוציאין למזון האשה והבנות אלא מבני חרי: ולא עוד אלא שאם קדמו היורשים ומכרו נכסי אביהן אפילו מקרקעי מה שמכרו מכרו ואין האלמנה והבנות נזונות מהדמים כדבעינן למימר קמן להרא"ש: וכ"ש אם מכרו מטלטלי אפילו האינדא בתר דתקינו הגאונים דנזונות ממטלט' דאין נזונות מהדמי' אליבא דכ"ע כדבעינן למימר קמן בס"ד: אלא אי איתא להא דהר"מ ו"ל ליתא אלא בדתפסה: וכד דייקנא בדברי מהר"מ ו"ל אשפחנא דליתא להאי אוקמתא דהא טעמיה דמהר"מ קאמר דכינן דחמיה הניח אלמ' וקי"ל הלכ' פאנשי גליל הוו להו כל הנכסים של חמיה ראוי לגבי בעלה ואינה נוטלת בראוי ואפילו יש בחזקת יומת על כתובת חמותה: הרי תלה הדבר בהלכה פאנשי גליל ולא בתפיסה: ועוד הוסיף וכתב ואפי' יש בחזקת יומת על כתובת חמותה הא דכתב ואפילו יש בחזקת' וכ' קשה מאין בא מוחז' והלא כבר כתב כל הנכסים ראוי לגבי בעלה לא ש"יר שום מוחזק: ועוד מאחר דיש מוחזק למה לא תגבה אלמנת הבן כתובתה ממנו: ועוד יש לדקדק פתח במזונות וסיים בכתובה: אלא צריך לומר דס"ל דבין שעבוד כתובה ובין שעבוד מזונות מוקמי הנכסים בחזקתה אלא דלגבי כתובה שיש לה קצבה לא אתחזק לה מהנכסים אלא כדי שיעור כתובת' והיות' על כתוב' הוי בחזקת יורשי' אבל לגבי מזונות שאין להם קצבה כל הנכסים אתחזקו לה וראויים הם לגבי יורשים והיינו מה שכת' ואפילו יש בחזקת' יותר על כתובת חמותה פלומר דאפי' יש מוחזק לגבי הכתובה דהיינו היות' על הכתובה אפי' הכי מחמת המזונות הוי כל הנכסים מוחזקים לה וראויים לגבי בעלה: הרי דתלה הדבר בהלכה ולא בתפיסה ולע"ד קשה מאד שאין אחד מהפוסקים מסכים לזה: כתב רבינו בע"ה בא"ה סימן צ"ג דף קי"ו ע"ב וז"ל מדינא דגמ' אין אלמנה נזונת אלא ממקרקעי בני חורין לא מקבעיא אם מכר או נתן הפעל בחייו שאין מוציאין למזון האשה והבנות מנכסים משועבדין אלא אפילו מכרו או נתנו או משכנו היורשין לאחר מיתת אביהם אין מוציאין למזון האשה והבנות ומיהו אם תפסה מטלטלין אפי' אחר מיתה לא מפקינן מנה ולדע' הגאון שכתובה נגבית ממטלטלי' ה"ה נמי מזונות ואפי' לא תפסה נזונת ממטלטלי' ולענין דמי הקרקע שמכרו שבידם לר' האי שפכת קדמו הבנים ומכרו בנכסי מועט' שהבנות נזונות מהדמים שבידם הכא נמי נזונות מהדמים ולדעת א"א הרא"ש ו"ל אינה נזונת מהם עכ"ל: וכתב מרן שם על זה וז"ל ומ"ש רבינו ולענין דמי הקרקע שמכרו שבידם לרב האי שפכת קדמו הבנים ומכרו בנכסים מועטין שהבנות נזונות מהדמים שבידם הכא נמי נזונות מהדמים ולדעת א"א הרא"ש ו"ל אינה נזונת מהם מחלוקת רב האי והרא"ש פתבו רבינו בסימן קי"ב ונדבר פשוט הוא שיש ללמוד משם לדיון זה עכ"ל: ויש לדקדק בדברי רבינו בעה"ט במה שפכת ולענין דמי הקרקע שמכרו וכו' אם הוא בדקדוק דיוק' במכרו קרקע הוא דפליגי רב האי והרא"ש אי נזונת מדמיו אבל מכרו מטלטלין שוין הם דאינה נזונת מהדמים ונפקא מינה

לכתר דתקיננו הגאונים דנזונת מהמטלטלים דאם מכרו המטלטל' דשבק אבונהון דאינה נזונת מהדמי' או נימא לא בדיקדוק פתב ולענן דמי הקרקע וכ' והוא הדין לענן דמי המטלטלים נמי פליגי: ומסתברא דמה שפתב ולענן דמי הקרקע וכ' בדיקדוק פתבו דלא פליגי אלא בדמי הקרקע הוא דסבר רב האי דנזונת מהדמים אבל מכרו מטלטל' אינה נזונת מהדמים.

דאי לא תימא הכי למהנקט דמי קרקע הכי הנה ליה למימר ולענן דמי מה שמכרו לרב האי וכו' ולהרא"ש וכו' וטעמא יתבאר לקמן בס"ד: ואביא פלוגתא דרב האי והרא"ש ממקורם ובהכי יתבררו הדברים בריש פרק מי שמת פתב הרא"ש ו"ל וז"ל ורב האי פתב בפתשוב' אהיהא דיתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו והאי דנא כיון דתקיננו מזוני לבנות ממטלט' מה לי קרקע כדנהנה מה לי שקלי דמים דיליה אי שקלי דמים יקבי לבנות מזונות.

וכ"כ הרמב"ן ו"ל דרב האי לית ליה מ"ש רב אלפס דנכסים מועטין לא שייך במטלט' ולי נראה דלא פליג עליה דנדאי אם ירשו מטלטלי מאביהם אית ליה שפיר דלא תקיננו רבנן בתראי שידחו הבנות את הבנים דמלתא דמסתברא הוא דלא אלימא תקנתיהו כולי האי דדי לנו במה שתקנו שזונו יחד אבל אם הניח אביהם מקרקעי נכסים מועטים ומכרום לפי התקנה חזרו דמיה' לדין מקרקעי אע"פ שנעשו עתה מטלטלי ע"כ: פתב עוד פשיטא מרובין ונתמעטו וכו' בהן היורשין וזונו יחדיו עד שיכלו הנכסים מועטין ונתברו מאי יפרישו חלק הבנים פדין מועטין או יזונו יחדיו: ת"ש דאמר רב אסי אמר רבי יוחנן יתומים שקדמו ומכרו בנכסים מועטין מה שמכרו מכרו ואין חייבין לזון את הבנות מן הדמים ואין לתמונה מה לי דמים מה לי נכסים משום דמזון האשה והבנות דוקא ממקרקעי ולא ממטלטלי וכשמכרו הקרקעות נעשו הדמים מטלטלין מידי דהנה איתומים שמכרו נכסי אביהן דאין חייבים לפרוע חוב אביהם מהדמים וכן משמע מתוך דברי רב האי שכת' דבתר דתקיננו רבנן מזוני ממטלט' חייבין ליתן מן הדמים משמע הא קודם לכן לא וגם דברי רב האי תמוהין דהני זוזי לא אשתעבדא לבנות אלא שעבודייהו אנכסי אבונהון וכיון שמכרו ואינן יכולין לטרוף הפסידו למה הדבר דומה למלנה ע"פ שיצאה על היתומים ומכרו נכסי' שאין בעל חוב גובה מהדמים שפיגדם דלאו הני זוזי שבק אבונהון ותדע שאין הבנות נזונות מדמי נכסים מועטים שקדמו ומכרו הבנים דאת"ל דנזונות מהם היכי מוכח מהקא מדבר יוסי שיש זכות ליתומים בנכסין מועטי' מהא דאמר שאם קדמו ומכרו מה שמכרו מכרו ונהלא צריכין לפרנס הבנות מן הדמים ועוד דאמרו בסוטה פרק הנה נוטל איזהו רשע ערום זה המשאי למפור בנכסים מועטין ואם היו חייבין לפרנס הבנות מן הדמים למה הוא רשע ערום מאי קעביד ומאי אהנו מעשיו אלא ודאי הדמים שלהם ע"כ: גם הרשב"א בחדושויו הביא האי תשוב' דרב האי ו"ל וכתב עליו תמהתי על הגאון דהני זוזי לא משתעב' להו לבנות כלל אלא שעבודייהו אנכסי דאבונהון וכיון שמכרו ואינן יכולות לטרוף הפסידו הא למה זה דומה למלנה ע"פ שיצאה על היתומים ומכרו נכסים שאינן מן הדמים שפיגדם דלאו הני זוזי שבק אבונהון עכ"ל: למדנו מדברי הרא"ש ו"ל דלא ייפו הגאונים פח תקנתם במטלט' כמו דינא דגמ': גם למד דר' האי ס"ל פי קאמ' ר' יוחנן יתומי' שקדמו ומכרו הנכסי' מה שמכרו מכרו הוא והפסידו הבנו' מזונו: וכי קאמר רב האי יתומים שמכרו שהבנות נזונות מן הדמים הוא

במכרו קרקע דהא קאי אההיא דיתומים שקדמו ומכרו דמיירי במקרקעי וגם לשון רב
האי מוכיח בהידיא שפתיב מה לי קרקע פדהנה מה לי, שקלי דמים דיליה: גם למדנו דמה
שכת' דנזונות מדמי קרקע הוא בטר דתקינו רבנו דנזונות ממטלט' כמו שפתיב בהידיא
והאידיא פיו דתקינו מזוני לבנות ממטלט' מה לי קרקע פדהנה מה לי שקלי דמים משמע
דס"ל דתקנת הגאונים הועילה דחזרו דמי הקרקע להיות פקרקע: אבל מכרו מטלטלין
בטר דתקינו רבנו בתראי דנזונו ממטלט' לא קאמר רב האי דנזונות מן הדמים:
ומסתברא דכיון דרב האי מודה דלא ייפו רבנו כח תקנתם במטלט' כמו דינא דגמרא על
פרחין אית לן למימר דכל שפן דלא ייפו אותה טפי מדינא דגמרא ולא תהא תקנה גדולה
מן הדין אלא אית לן למימר בנדון זה דמאי דתקון רבנו פעין דינא דגמ' תקון דכי היכי
דלדינא דגמ' דנזונות ממקרקעי שאם קדמו היורשים ומכרו מה שמכרו מכרו ואין נזונות
מהדמים הכי נמי לתקנה דבתראי דנזונות ממטלטלין אם קדמו היורשים ומכרו
המטלטלין מה שמכרו מכרו ואין נזונות מהדמים: גם מדברי הרמב"ם ז"ל נראה פן
שפתיב בפ"ח מהל' אישות ז"ל ואם הניח בעלה מטלטל' ולא תפסה אותם היורשים
נוטלין אותם והם מעלין לה מזונות ואינ' יכולה לעפב עליהם ולומר יהיו המטלטל' מנזחים
בב"ד עד שאזון מהם שמה שאבדו ולא יהיו לי מזונות ואפילו התנה עליו בפירו' שתזון
מן המטלטל' אינה מעפבת וכן דנין תמיד בכל בתי דינין אבל אם הניח קרקע יכולה לעפב
עליהם שלא ימכרו ואם מכרו אינה מוציאה מיד הלקוחות שאין האשה והבנות נזונות
אלא מנכסים בני חורין עכ"ל: וכתב הר' המ' ז"ל לתקנת הגאונים שתהיה האשה נזונה
מן המטלטל' פתובה היא בהלכות ובדברי הגאונים ז"ל ומ"ש רבי' שאינה יכולה לעפב על
היתומי' שלא ימכרו שלא ייפו הגאונים כל כף את תקנתם דבר ברור הוא שלא ליפות
כחם במטלטל' כ"כ שהרי אפילו בקרקע שבדין הגמרא היא נזונה ממנו אם מכרו אינה
מוציאה מיד הלקוחות כמו שיכתבאר בסמוך ואם פן במטלטל' אינו נראה שלא יוכלו למכור
אפילו לכתחלה וכבר העיד רבינו שפן דנין תמיד בכל בתי דינין וכן מבואר בעטור
שבתשו' הגאונים פתוב פן אבל אם הניח קרקע יכולה וכו' זה מבואר בתשוב' הנז' שאין
להם למכור בקרקע' ומ"ש שאם מכרו אינה מוציאה מיד הלקוחות משנה היא בפרק
הנז' עכ"ל: הרי למדנו דהרמב"ם ז"ל דתקנת הגאונים שהאשה והבנות יהיו נזונות מן
המטלטל' לא ייפו אותה פדינא דגמ' במקרקעי שאין היורשים יכולין למכור לכתח' אלא
במטלטל' מוכרין לכתחלה: אבל צריכין אנו לדעת מאי דעתיה דהרמב"ם במקרו קרקעות
או מטלטלין אי האשה והבנות נזונות מהדמים ונראה לע"ד פשוט דהרמב"ם ז"ל אם
עברו ומכרו בין קרקע בין מטלטל' דאינו נזונות מהדמים דהא כל הפוסקים שווין בההיא
דאמר רבי יוחנן מה שמכרו פירוש והפסידו מזונות דלאו הני זוזי שבק אבנהו וכוון
שפן אית לן למימר דגם הרמב"ם הכי ס"ל דלי' לן לאפוישי פלוגתא ביני רבנא' פיו
דלית הוכחה בדבריו דפליג: ועוד דדברי הרמב"ם מוכחין דהכי ס"ל שפתיב ואם מכרו
אינה מוציאה מיד הלקוחות ואם איתא דס"ל דאם מכרו נזונות מן הדמים אפול
לאשמעין הא הנה ליה לבאר והכי הנה ליה לכתוב אינה מוציאה מן הלקוחות ונזונה מן
הדמי' אלא ודאי משמע דלא ס"ל הכי וכשיטת כל הפוסקים וכו"ש דהאי מלתא דנזונות
מן הדמים לא קאמר לה רב האי מדינא דגמ' אלא חידוש הוא שחידש מפח תקנה דבתראי
שתקנו מזונות מן המטלטל' דאם איתא לא הנה שתיק מנה הרמב"ם ומדל' פירש וסתם

וכתב כלשון הגמ' משמע ודאי דלית ליה בזה שום חידוש וכיון שפן כ"ש דס"ל להרמב"ם
 ז"ל דאם מכרו מטלטלין דהפסידו מזונות דלא תהא תקנת הגאונים גדולה מדינא דגמ'
 דהגאונים בעצמם פתבו דלא ייפו פת תקנתם כמו דינא דגמ' וכמו שכתב הרב המ' ז"ל
 וגם הרמב"ם הכי ס"ל: גם מדברי הרב המגיד שפתב וא"כ במטלט' אינו נר' שלא יוכלו
 למפור אפילו לכתחלה שדבריו אלה חוזרין על מה שכתב הרמב"ם ואינה יכולה לעכב
 לומר יהיו המטלטלי' מונחים בב"ד עד שאזון מהם שפא יאבדו ולא יהיו לי מזונות אנו
 למדין דהא דכתב הרמב"ם שפא יאבדו ולא יהיו לי מזונות האי יאבדו לאו אבדה דממילא
 היא אלא אבדה דמכירה היא שיקרו אות' היורשים ועל ידי זה הם אבודים שאינה נזונת
 מהם ונראה לע"ד עוד דמינה נשמע דמה שפעפכת עליהם מלמכור הקרקע הוא מפיח
 זה שאם ימכרו לא יהיו לה מזונות מפלל שאם מכרו אינה נזונת מן הדמים דאי תימא
 דנזונת מדמי הקרקע שיקרו מה פחדה ומה איכפת לה דמה קעבדי פיון דסוף סוף הרי
 הם חייבים לזונה מן הדמים וכמו שכתב הרא"ש ז"ל אלא ודאי ש"מ פדאמרן זה נלע"ד
 פשוט אלא דקשיא לי דאם איתא פדאמרן הרי הרא"ש ונהרשב"א ס"ל דאפילו מכרו
 קרקע הפסידה מזונות ונהו ליה רב האי יחיד לגבייהו ולמה מרן העלה הדין על שלחנו
 הטהור במחלוקת וצריף לי עיון: ומ"מ נלע"ד פשוט דלגבי מכרו מטלט' אפי' האידנא
 דתקי רבנו בתראי דנזונ' מן המטלט' אם קדמו ומכרו היורשים את המטלט' דאינו נזונות
 מהדמים אליבא דכ"ע: פתב נ"י בריש פרק מי שמת ז"ל וכתבו האחרונים ז"ל דאע"פ
 דהשתא נזונת מן המטלט' מתקנת רבנו בתראי מ"מ אם קדמו ומכרו מה שיקרו מכרו
 ולא נימא מה לי המטלט' מה לי המעות דדוקא מטלט' דשבק אבנהון אמרינו דנזונות
 אבל המעות לאו הני זוזי שבק אבנהון למה זה דומה למלוה ע"פ שהיא גובה מן היורשים
 ומכרו נכסים אין גובה מן הדמים דלאו הני זוזי שבק אבנהון ע"כ: ונראה לע"ד שפד
 היא סברת רבינו הגדול מוהר"י קארו ז"ל שבא"ה העלה על שלחנו הטהור בסימן צ"ג
 סעיף כ"א ז"ל הניח מטלט' ולא תפסה אותם היורשים נוטלין אותם והם מעלין לה
 מזונות ואינה יכול' לעכב עליהם ולומר יהיו המטלטלין מונחים בב"ד שאזון מהם שפא
 יאבדו ולא יהיו לי מזונות ואפי' התנה עליו בפירוש שתזון מהמטלט' אינה מעפכת אבל
 אם הניח קרקע יכולה היא לעכב עליהם שלא ימכרו ואם מכרו אינה מוציאה מיד
 הלקוחות והיא נזונת מדמי הקרקע שבידם ויש מי שחולק ואומר שאינה נזונת מאותן
 דמים עכ"ל: הרי כאן העלה דין דמי הקרקע במחלוקת משמע דוקא קרקע ולא מטלטלין
 ובסימן קי"ב סעיף ז' כתב ז"ל עכשיו שפתובה נגבית מהמטלט' גם הבנות נזונות מהם
 ואינו נזונ' אלא מבני חרי אבל לא ממשעבדי פגון אם מכר האב או נתן האב במתנ'
 בריא או אם הבנים אחר מיתת אביהם מכרו או משכנו או נתנו אינו נזונות מהם עכ"ל:
 הרי בענין מכרו מטלטלי' שהעלה הדין בלי מחלוק' משמע ודאי דלענין מכרו מטלט'
 ס"ל דהלכה פסוקה דלא קמו דמי המטלטלין במקומן ואין לחלק בין מזונות דאלמנה
 ובין מזונ' דבנות שפכר פתב מרן ודבר פשוט הוא שיש ללמוד משם לדין זה משמע
 דשוין הם: אחר שפתבתי כל זה מציאתי און לי בדברי רבינו בעל הטורים בח"מ סימן
 ק"ז שמסכים לזה ז"ל ואם אין בעל חוב יכול לטרון מהלקוחות פגון שפכרם לגוי או
 מלוה ע"פ או מלוה בשטר ולא שעבד לו מטלטלי' אגב מקרקעי לדברי רב האי גאון
 שפיר' בההיא דיתומ' שקדמו ומכרו בנכסים מועטי' מה שיקרו מכרו דבתר דתיקינו מזוני

ממטלטלי דיתמי חייבין לזונם מן הדמים הקא נמי פיון דב"ח גבי ממטלטלי דיתמי גבי נמי מן הדמים וא"א הרא"ש ז"ל תמה עליו וכתב פיון דהני זויזי לא אשתעבדו אבנות אלא שעבודייהו אנכסי אפוקהו וכיון שמכרו ואין יכולין לטרון הפסידו מזונותיהם למה הדבר דומה למלנה ע"פ שיצאה על היתומים ומכרו הנכסים שאין ב"ח גובה מהמעות שבידם דלאו הני זויזי שבק אפוקהו ע"כ נמצא לפי דבריו אין ב"ח גובה מהמעות שבידם ונ"ל שאם מכרו קרקע שחייבים לשלם ולא מטעם חוב אביהם אלא מטעם מזיק שעבודו של חברו דקי"ל שהוא חייב ואין לה מזיק גדול מזה שהכניסו למקום שאין יכול לגבותו ואם ימכרו מטלטלין אינן חייבין לשלם שאין שעבוד ב"ח על המטלטלין אף ע"פ שתקנו הגאונים לגבות ממטלטלין דיתמי היינו דוקא בעוד שהם בידם אבל אם מכרו נוקמיה אדאורייתא ואין חייבין לשלם ומיהו א"א הרא"ש ז"ל פתב בתשו' שאף אם מכרו קרקע אין חייבין לשלם שאפי' מזיק שעבודו של חברו ליכא פי לא קלקלו גוף הקרקע פלום אע"פ שגראה לחלק כמו שפתבתי איני משיב על דבריו עכ"ל הרי רבינו בעה"ט פסק בהידיא במכרו מטלטלין אע"ג דמתק' הגאונים לגבות ממטלטלין דיתמי היינו דוקא בדאיתנהו בעינייהו אבל אם מכרו נוקמי אדאורייתא ואין חייבין לשלם ואגב אורחין למדנו מדבריו שאף במכרו קרקע שאולוי מטעם מזיק שעבודו של חברו לא היו חייבין לשלם א"כ הקא במזון האשה והבנות דליכא שעבוד ס"ל אין היורשים חייבין לזונם: גם רבינו הגדול מהריק"א בח"ה סימן ק"ז לא העלה מחלוקת זה דרב האי והרא"ש אלא בקרק' ונ"ל יורש שמכר כל נכסי אביו ואין ב"ח יכול לטרון מהלקוחו פגון שמכרם לגוי וכיוצא בזה יש מי שאומ' שגובה מהדמי' שביד היתומים וי"א שאינו גובה עכ"ל הרי לא העלה מחלוקת זה אלא בנכסים משועבדים ולא עוד אלא סברת רב האי העלה אותה בלשון יחיד וסברת הרא"ש בלשון רבים משמע דנוטה לסברת הרא"ש: ויש לדקדק למה רבינו בעל הטורים ז"ל בח"ה הראה פנים לחייב היורשים כשמכרו קרקע ובא"ה פתב מחלוקת רב האי והרא"ש בסתמא ולא הראה פנים לחייב היורשים לזון האשה והבנות מדמי הקרקע שמכרו שבידם דלכאורה נראה דהאי טעמא דמזיק שעבודו של חברו שייך נמי גבי קרקע המשועבד למזון האשה והבנות ונראה לע"ד דשניא טובא דהתם בבעל חוב שעבודו דאורייתא ומשום הכי ס"ל לרבי' פיון שנקסים אלו משועבדים לב"ח מדאורייתא אלים שעבודו והני מזיק וחיב המזיק אבל מזונות חייובם מדרבנן בעלמא הוא לא חשיב מזיק פיון דלית פאן שעבודא דאורייתא שפן מצינו בהרבה דברים ויתרו רבנן תקנתם לגבי יתמי ואוקמוה אדאורייתא כמו שמבואר בח"ה סימן קצ"ט בדברי רבינו בע"ה ז"ל ואף בדברים שהשוו היתומים לשאר כל אדם הוא לטובת היתומים כמו שמבואר שם: גם פן הקא גבי מזונות האשה והבנות שהוא מדרבנן ויתרו להם חז"ל ליתומים שאם עברו ומכרו דנוקמוה אדאורייתא ואין חייבים לזונם מן הדמים הרי נתפררה ההלכה בירור שלם דהנכסים בחזקת היורשים ואין פאן ראוי: ואפילו בדתפסה יש לדון ולומר לא מפני תפיסתה פקעה חזקת היורשים מנכסיהם דהא לא זכתה בנכסים שיהיו שלה במחלט אלא יהיו בידה עד שלא יהיה לה מזונות והנשארו יחזור ליתורשים דנמצא דכל זמן שהם בידה הוי כמו אריא רביע עלייהו ומפני זה היורשים אינם יכולין לקחתם ומסתברא דלא פקע חזקת היורשים מפני זה דהא אם תהיה ליתורשים שעת הפושר יבואו הנכסים בידם יכולין למכרם ולהפקיע מזונותיה.

דְּהָא בְּהַגְבוּם ב"ד נְכָסִים לְמִזְוֹנֹת הַעֲלָה רַבִּי בְּעַל הַטּוֹרִים ו"ל הַדְּבָר בְּמַחְלֻקְתָּ טוֹר
א"ה סוֹף סִימָן קי"ב דָּף קל"ד ו"ל וְכַתְּבֵי רַב הַאי פִּינּוּ דְהָאִידְנָא תַקְנּוּ הַגְּאוּנִים שְׂזוּנוּ
מִמַּטְלִטְלִי גִזְוֹנוֹת מִהַדְּמִים שְׁקַבְלוּ מִהַקְרָק' וּל"ג לְהָרָא"ש ו"ל שְׁהָרִי אִין שְׁעֵבוֹדָן אֶלְא
עַל נְכָסֵי אָבִיהֶן וְכִינּוּ שְׁמָכְרוּם וְאִינּוּ יְכוּלִין לְטָרוּף מִהַלְקוּחוֹת גַּם בְּמַעוֹת אִין לְהֶם פְּלוּם
וְהֶם שֶׁל הַבְּנִים וּפְרִשׁ"י דְּוָקָא שְׁמָכְרוּם קוּדָם שְׁהַחְזִיקוּ ב"ד הַבְּנוֹת בְּנְכָסִים אֶבְל מְכָרוּם
אַח"כ אִינוּ מְכוּר וְיֵשׁ אוּמְרִים אֶפְּלוּ אִם מְכָרוּם אַחַר שְׁהַחְזִיקוּ ב"ד בְּנְכָסִים שְׁמָכְרוּם
מְכָר וּא"א הָרָא"ש ו"ל הַסְּכִים לְדַעַת רִשׁ"י עַכ"ל וְכַתְּבֵי נ"י בְּרִישׁ פְּרָק מִי שְׁמַת יְתוּמִים
שְׁקַדְמוּ וּמְכָרוּ וְכו' דְּוָקָא קוּדָם שְׁהוּצִיאוּ לְהֶם ב"ד מִזְוֹנוֹת לְבְנוֹת אֶבְל לְאַחַר שְׁבָאוּ
הַנְּכָסִים לְיָדָם אוּ לִיד הָאֶפּוֹטְרוֹפּוֹס שְׁלֵהֶן לֹא דְכִינּוּ שְׁזָכוּ בְּהֶם בְּרִשׁוֹת ב"ד שׁוּב אִין
מוּצִיִּין מִיָּדָם דְּאִין אַחַר מַעֲשֵׂה ב"ד פְּלוּם וְכֵן פִּירִשׁ הַר"ש וְכֵן פְּרִשׁ"י ו"ל פְּרִי הַנוֹשֵׂא
וְכֵן הַסְּכִימוּ הָאֶחָדוּנִים עַכ"ל: הָרִי דְאַפִּילוּ הַגְּבוּם ב"ד וּבָאוּ הַנְּכָסִים בְּיָדָם פְּלִיגִי דְאִיפָּא
מ"ד דְּאִם בָּאוּ אַח"כ לִיד הֵיתוּמִים וּמְכָרוּ מְכִירְתָּם מְכָר וּלְמָאן דְּאָמַר דְּאִין מְכָרָם מְכָר
טַעְמוֹ מַשּׁוּם דְּכִינּוּ דְבְרִשׁוֹת ב"ד זָכוּ בְּנְכָסִים אִין אַחַר מַעֲשֵׂה ב"ד פְּלוּם מִשְׁמַע וְדָאי דְּאִם
תַּפְּסוּ מַעֲצָמָם הַנְּכָסִים וְאִין יָד ב"ד בְּאַמְצָע וְאַח"כ בָּאוּ הַנְּכָסִים לִיד יוֹרְשִׁים וּמְכָרוּם מֵה
שְׁמָכְרוּ מְכָרוּ וְהַפְּסִידוּ מִזְוֹנוֹת.

וּמִכָּאֵן רְאִיָּה בְּרוּרָה דְאַפִּילוּ תַפְסָה הָאֶלְמָנָה הַנְּכָסִים וּבִידָה קְיָיְמִי אֶפְּלוּ הֵכִי בְּחֻזְקָתָ
יְתוּמִים קְיָיְמִי דְהָא כַּד מִבְּעִיָּא לָן בְּגִמְרָא מוּעָטִין וְנִתְרַבּוּ מְאִי וּפְשָׁטִין לָהּ מְהָא דְאָמַר
רַבִּי יוֹחָנָן יוֹרְשִׁין שְׁקַדְמוּ וּמְכָרוּ בְּנְכָסִין מוּעָטִין מֵה שְׁמָכְרוּ מְכָרוּ וּפִירִשׁ רִשְׁב"ם שְׁמַע
מִיָּדָה פִּינּוּ שְׁאִם מְכָרוּ מְכִירְתָּן מְכִירָה יֵשׁ לְהֶם תַּפְּסִית יָד בְּנְכָסִים וְאִם גִּתְרַבּוּ יֵשׁ לְהֶם
חֵלְק בְּהֶם וְזָכוּתָם בְּהֶם עוֹמְדָת ע"כ: הָרִי לְמַדְנּוּ מְדַמְכְרוּ מְכִירְתָּם מְכִירָה וְשְׁמַע דְּהַנְּכָסִים
בְּחֻזְקָתָ יְתָמִי קְיָיְמִי וְאֵע"פ שְׁאִין הַנְּכָסִין בְּיָדָם.

וְכִינּוּ שְׁפָן זֹו שְׁלֹא הִתְפִּיסוּהָ ב"ד אֶלְא הִיא מַעֲצָמָה תַפְסָה וְאִם יֶאֱרַע שְׁיָבוֹאוּ הַנְּכָסִים לִיד
הֵיתוּמִים יְכוּלִין לְמוֹכְרָם וּמְכִירְתָּן מְכִירָה וְדָאי לֹא פָקַע זָכוּת הֵיתוּמִים מִן הַנְּכָסִים מִחֻזְקָתָ
תַּפְּסִיתָה אֶלְא כְּאַרְיָא הוּא דְרַבִּיעַ עַל הַנְּכָסִים.

וְרַבִּינוּ הַגְּדוּל מוֹהֲרִיק"א זֹלָה"ה הַעֲלָה דִין זֶה עַל שְׁלַחְנוּ הַטָּהוֹר סָתָם בְּלֹא מַחְלֻקְתָּ א"ה
סִימָן קי"ב סְעִיף י"ד ו"ל הָיוּ מוּעָטִין בְּשַׁעַת מֵיתָה וְנִתְרַבּוּ אַח"כ הַבְּנִים יוֹרְשִׁים אוּתָם
פְּדִין מְרוֹבִין וְאַפִּילוּ לֹא גִתְרַבּוּ אִם קָדְמוּ הַבְּנִים וּמְכָרוּ נְכָסִין מוּעָטִין מְכָרָן קְיָיְמִים עַכ"ל
מְדַסְתָּם וְלֹא פִירִשׁ בְּהַ מַחְלֻקְתָּ מִשְׁמַע דְּנָקִיט לָהּ דְבְּכָל עֲגִין בֵּין הַגְּבוּם ב"ד בֵּין לֹא
הַגְּבוּם מְכָרָן קְיָיְמִים וְכֵן נִרְאֶה מְדַבְּרִי הַר"מ"א ו"ל בְּעַל הַמַּפָּה שְׁפָף הַבֵּין דְבְּרִי רַבִּינוּ הַגְּדוּל
שְׁפִינִים בְּהַ וְנִדְחוּ הַבְּנוֹת אֶפְּלוּ מִמְּעוֹ שְׁקַבְלוּ מִהַמְּקַח ט' בְּשֵׁם הָרָא"ש וּי"א דְּוָקָא קוּדָם
שְׁהַחְזִיקוּ הַב"ד הַבְּנוֹת בְּנְכָסִים טו' בְּשֵׁם רִשׁ"י וְהָרָא"ש עַכ"ל כָּל מֵה שְׁכַתְּבִיתִי עַד כְּאֵן
הוּא לְהַבִּין פְּסַק דְּמַהֲר"מ ו"ל: אֶבְל גְּדוֹן דְּשְׁאֵלָה לַע"ד אִינוּ עֲגִין לְזֶה דְאַפִּילוּ אִם תַּמְצִי
לוֹמַר הֲלָכָה כְּמוֹ שְׁכַתְּבִי מַהֲר"מ גְּדוֹן זֶה דְּשְׁאֵלָה שְׁנַיָּא טוּבָא דְכָבֵר יֶצְאוּ הַנְּכָסִים מִיד
הָאִשָּׁה וּמִשְׁיָצְאוּ כְּבָר פָּקַע כֹּחַ תַּפְּסִיתָה מִן הַנְּכָסִים וְזֶה בְּרוּר בְּכַתּוּבִים וְקָמוּ לְהוּ בְּחֻזְקָתָ
יוֹרֵשׁ וּבִתְנָאִים הֲלָלוּ שְׁעָשׂוּ שְׁיָהִיו הַנְּכָסִים בְּמַקּוֹם בְּטוּחַ שְׁתָּזוּן מִפִּירוּמֵיהֶם כָּל יְמֵי חַיֵּיהֶן
הַגְּרַע כְּחַז וְנִסְתַּלַּק שְׁעֵבוֹדָה בֵּין דְּכַתְּבָהּ בֵּין דְּמִזְוֹנוֹת מְנָכְסִים הֲלָלוּ מִשְׁאָר אֶלְמָנוֹת
דְּהָא בְּשָׂאָר אֶלְמָנוֹת גּוֹף הַנְּכָסִים מְשׁוּעָבָד לְהֶם לְמַפּוֹר גּוֹף הַנְּכָסִים לְמִזְוֹנוֹת וְלְמַפּוֹר מְהֶם

לגבות פתובה: אבל הכא כבר גבתה פתובה בשלימות דהיינו עשרת אלפים מא"י כסף לקחה בידה וניתרה חמשה עשר אלף מא"י ולא נשאר לה שום שעבוד מצד פתובה שפבר גבתה כולה ואיני מכניס עצמי עתה לדון בדין גבתה פתובה אין לה מזונות: וגם מצד המזונות לא נשאר לה בגוף הנכסים שום שעבוד שהרי קיימו וקבלו וכתבו והטילו שעבוד המזונות ענ הפירות וכי החי גוונא ודחי קמו פהו גוף הנכסים ברשו' יורש ואין שעבוד הפירות גריר הגוף בתריה דהא קיימא לן קנן פירות לאו קנן הגוף דמי ואע"פ שפתבה עליו שלא ישלחט בנכסים כל ימי חייה אפילו הכי גוף הנכסים ברשות יורש קימי דכיון דייחדו לה הפירות למזונותיה מה שייחדו ייחדו והשאר שהוא הגוף הנברר וקם ליה ברשות יורש ומה שכתבו דאין רשות לראובן לשלחט בנכסים כל ימי חייה כהו הוא דינא דכיון דניתנו לעשות פירות צריה לברר שלא ישלח בהם יד שאם ישלח בהם ידו הרי הנכסים אבודין ולא יהיו פירות ולא יהיה לה נחתונות ולע"ד דין זה נלמד ממשנ' וגמרא בסוף פ"ק יש נוטלין דף קל"ו ע"א שנינו הפותב נכסיו לבנו לאחר מותו האב אינו יכול למפור מפני שהם פתובים לבן והבן אינו יכול למפור מפני שהם ברשות אב מכר האב מכורין עד שימות מכר הבן אין ללוקח בהם פלום עד שימות האב ובגמרא אתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב אמר רבי יוחנן לא קנה לוקח קנן פירות פקנן הגוף דמי ורש לקיש אמר קנה לוקח קנן פירות לא פקנן הגוף דמי ע"כ ובפ' החובל דף פ"ח ע"ב מפרשי לפלוגתיהו דאתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח ור"ל אמר קנה לוקח רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח אמר לך פי קתני מתנ' מכר הבן לא קנה לוקח עד שימות האב וכי מית האב אית ליה ללוקח דלא מת הבן בחיי האב דאתו לידי הבן אבל מת הבן בחיי האב דלא אתו לידי הבן פי מת אב נמי לית ליה ללוקח אלמא קסבר קנן פירות פקנן הגוף דמי וכי זבין לאו דידיה זבין ר"ש ב"ל אמר לא קנה לקח פי קתני מתנ' מכר הבן אין ללוקח עד שימות האב פי מ"ת אב מיהת אית ליה ללוקח לא שניא לא מת הבן בחיי האב דלא אתו לידי הבן אלמא קסבר קנן פירות לאו פקנן הגוף דמי וכי קזבין דידיה קזבין וברי' פ"ק החולץ אמר רבא הלכתא פנותי' דר"ל בהני תלת חדא הא דאמרן אידי' דתנן המחלק נכסיו על פיו וכו' ואידך הפותב כל.

נכסיו לבנו לאחר מותו וכי ואתמר מכר הבן בחיי האב ומת הבן בחיי האב רבי יוחנן אמר לא קנה לוקח קנן פירה פקנן הגוף דמי ור"ל אמר קנה לוקח קנן פירות לאו פקנן הגוף דמי ע"כ וכן פסקו כל תפוסקים: לע"ד הוברר ברור גמור מהגמ' ומהפוסקים דהנכס' המשועבדים למזון האשה והבנות הם בחזקת יורשים ולא פקע חזקתם בתפיסתה שתפסה היא אליבא דכיע ובהתפוסים ב"ד מחלוקת ומספיקא לא מפקינן נכסי מחזקת ק הוברר מדין קנן פירות לאו פקנן הגוף דמי וגם אפילו אליבא דמהר"מ ז"ל שלל אשל מי'ד הא ענה בחזקת ראובן קיימי ולא הוו ראוי: ולענין מה שביא בשאלה מי קודם לגבות ב"ח או האשה דין זה הנה הוא מפורש בפתובים והדבר נראה דרחוק מאד שיהיה להם לבעלי חובות עקום לגבות מהנכסים הללו עם האלענה דהא בכל הפתוב פותבים ששעבד לה כל נכסיו מקרקעי ואגבן.

משלטלי שקנה ושיקנה שבנה הנכה רונחת שהאנמנה קודמת לגבות פתובה ואין פוצה פה: וגם נ"ל זכות ליתומים פשוט שאני כשביא לפני אפי' חוב בשטר ורואה אני שעברה

שנת השמיטה אין אני מקק לאותו דין מאחר שפרן העלה דין זה דהשמיטה נוהגת בזמן הזה והרי"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל וכמעט כל הפוסקים ס"ל הכי ודאי דנקטינן הכי: וראיתי למר במה שכתב שהזכיר דין דקי"ל נראה דמר דין דין קים ליה ותמהתי שכל ימי הייתי סבור שמצרים אינן דנין בקים ליה אא ע"פ התור' שפאמר אחרי רבים להטות או על פי רב במקום שזהו דין התורה שניתנה מהר סיני שהיום כמו ארבעים שנה שהיה מעשה פה נא אמון שראובן הלנה לשמעון עשרה גרושו' על משכון לשון זהב ששנה עשרים גרוש ונגב המשכון ועל זה עמדו לפני ב"ד ומורי רבי חייב את המלנה בדמי כל המשכון כמו שהעלה רבינו הגדול בשלחי הטור ח"מ סימן ע"ב והרב כמה"ר רפואה שלם ז"ל פטר את המלנה מהיתרון ששנה המשכון יותר על המלנה מפני שכתב רבינו בעל המפה וי"א דמלנה על המשכון לא הוי אלא שיח לעמן זה שאם דני המשכון יתרים על החוב אין המלנה נותן היתרון אלא אכד מעותיו ולא יותר שאומר המלנה קים לי כי"א ומורי רבי תמה שמעולם פה נא אמון לא נשמע דין זה דקים לי לפני רבותיו הרב הגדול רבינו אהרן בן חיים בעל קרבן אהרן זלה"ה והרב הגדול אביגדור קסטלאס זלה"ה אלא מעולם אנו הולכים בשיטת רבינו הגדול רבן של כל ישראל קארו ז"ל ועל זה שלחנו לחכמי מצרים והספימו כל רבני מצרים לדעת מורי רבי זלה"ה ושלחו פסק משם חתומ' בו הרב הר' משה סרגוסי והרב הר' יהודה פהן והרב הר' מנחם פהן והרב הרי ישראל רומאנו והרב הרי נתן גוטא זלה"ה מספימים שאין לדון בקים לי אלא ע"פ התורה ובאותן הימים נתברר לנו מפי מגיד אמת שבשנים קדמוניות שבעיר צפת תוב"ב הספימו כל הרבנים שהיו בתוכה והחרימו חרם חמור שלא ידון שום דין ע"פ ק"ל אלא הדין יפסק ע"פ התורה אחרי רבים או ע"פ מרי דאתרא ועתה מקרוב כמו ארבע או חמש שנים עבר עלינו חכם מא"י תוב"ב והייתי מדבר עמו ונתגלגלו הדברים ונזכר ענין דקים לי אמר לי החכם הזה אני ראיתי בצפת הסכמה פתובה מימי רבינו יוסף קארו זלה"ה בהסכמת כל הרבנים שהיו שם וכולם חתומים בה שאין שום דין ידון בקים לי והחרימו על זה חרם חמור אלא הדין יפסוק הדין ע"פ מרי דאתרא ובמקום שאין להם רב יפסוק הדין ע"פ גזרת התורה אחרי רבים להטות: ולע"ד נראה שהדין שהולך אחרי קים לי לא די לו שבטל גזרת התורה אלא דרכו אינה בטוחה מהסכמה אלא כל ימיו הולך בדרך מסוכן ושבח לאל ית' והודאה לשמו הגדול אנו אית לן רב שנסמוך עליו ונרפנו בטוחה מפל סכנה וסלולה ומסוקלת מכל אבן מכשול הלא הוא רבינו הגדול רבן של כל ישראל מוהר"י קארו זלה"ה.

ומקובלני מזקני גאוני מצרים שהרמב"ם קבלוהו כל גלילות המערב לרב וארץ מצרים וא"י וארם נהרים וארם צובא ופרס עד סוף תימן והנה מר רואהבהרבה מקומות בב"י בח"מ שכתב מרן וכבר נהגו לפסוק הלכה פהרמב"ם נמצא דאין לנו אלא דברי מרן והם המה דברי הרמב"ם שהוא מסכים לדבריו וכ"ש עתה שכל גלילות ישראל כבר קבלו עליהם דברי מרן אין לזוז מהם וזה לשון הרשב"א בתשובה סימן רנ"ג ומ"מ עיקר דברים אלו שאמרת יש בהן חילוקין שאין כל הפוסקים והחכמים שוין ולא כל המקומות שוין מן הדין כיצד שורת הדין אם שנים הפוסקים פאחד זה אוסר וזה מתיר אם נודע האחד גדול בתחמה ובמנין ויצא שמו פן הולכים אחריו בין להחמיר בין להקל היו שניהם שוין ולא נודע מי גדול משניהם בשל תורה הולכין אחר המחמיר דה"ל בספימא

דאורייטא ובשׁל סופרים הולכים אחר המיקל וכדאיתא בריש פ"ק דע"ז ומי שפומה על המיקל בשׁל תורה עובר וזה מאותן שנאמר עליהם ומקלו יגיד לו כמו שאמרת אבל אם היה רב א' במקומם ולמדם הם הולכי' אחר דברי' זהו חלוקת א"י ובבב' בתרב' דאיתרא דאלו אוסרים ואלו מתירים ואוכלים ואוכל בחשאי אפילו בבבב' אם דעתו לחזור ולהמנות עם אנשי מקומו ואע"פ שהוא חלב דאורייטא לדברי בני בבב' והנה במקומו של רבי אליעזר פורתים עצים לעשות פחמים לעשות אומל ולא מיחו בידם חכמים לפי שהם עושים כדברי רבם.

ובפרק פל הבשר אמרינו לוי איקלע לבי יוסף רישב"א איתייז ליה רישא דטוסא בבבב' ולא אכל ולא אמר להו ולא מידי כי אתא קמיה דרב אמר ליה אמאי לא תשמתינהו אמר ליה אתריה דרב יהודה בן בתירא הנה ואמינא דילמא דרש להו כר"י הגלילי דאמר יצא בשׁר עוף שאין לו חלב וכן רבי' ומן דרף זה כל שנהגו לעשו' כל מעשיהם ע"פ הלכות הרב אלפסי ובמקומות שנהגו לעשות כל מעשיהם ע"פ חיבור הר"מ במז"ל והרי עשו אלו הגדולים פרבם ומיהו אם יש שם אחד חכם וראוי להוראה ורואה ראיה לאסור מה שהם מתירים נוהג בו אסור שאין אלו פרבם ממש דבמקום רבם אילו יעשו שלא כדבריו יקלו בכבוד רבם במקומו תרבא דאיתרא דבא"י כולם נוהגים בו היתר פרבם שלמדם כל חלב לרבות חלב, שעל הקרב ובמקום שיש שנים שוין שהולכים אחר המחמיר בשׁל תורה דוקא פשהם א' כנגד אחד אבל אם שנים כנגד האחד הולכים אחר הרוב ואם יש תלמיד חכם ראוי להוראה ורואה דברי המיקל בזה אפשר שיעשה כקולו מפני שהוא מסכים בהוראתו עם המיקל והם רבים כנגד היחיד זהו שנ"ל בעניינים אלו עכ"ל: וזה לשון הר"ן בתשו' סימן מ"ח דף נ"א ודקאמרת שלא יהא חכם ר"ג חמור מאיסור תורה והבאת ראיה ממגרומת' דרב ושמואל גם זו אינה ענין לנדון שלפנינו כלל משום דרבי זירא הנהו ס"ל דמגרומת' דרב ושמואל שריא ואף על פי כן פשהיה בבבב' היה נוהג איסור בדבר לפי שבני מקום אחד חייבין לנהוג פרב גלילותיהם ואפילו היכא דרבים חלוקים עליו פדאמרן במקומו של רבי אליעזר היו פורתים עצים לעשות פחמים לעשות ברזל וכ"ש כשגדוליהם מחמירין בדבר אחד שאין לא' מאנשי מקומם להקל בדבר ומשום הכי אע"ג דהנהו ס"ל לרבי זירא דמגרומת' דרב ושמואל שריא אפילו הכי פשהיה בבבב' היה נוהג בה איסור אבל כשעלה לא"י ולא היה בדעתו לחזור פינון דאיהו הנהו ס"ל דהיה מגרומת' שריא הרי היא לו בא"י בהיתר גמור ע"כ הרי למדנו מדברי אלו הגאונים שחייבין לילף אחר דעת רבם שלמדם והנה ידוע ומפורסם שהרמב"ם הוא רבם של ארץ מצרים ולמדם שעקר דירתו מכאן נא אמון והלף למצרים להפריש קהל היהודים ממעשה הקראים שהיו נטמעין אחר מעשיהם עד שתיקן שיכתבו בכתובות וקבלה עליה לטבול במי מקוה שיש בו ארבעים סאה פדת משה וישראל ומאחר שיש לנו רב לסמוך הנה דרבנו סלולה ומסוקלת מפל מכשול וכל שכן שעתה מוהריק"א קבלו דעתו כל גלילות ישראל: סימן סב שאלה ראובן נתן גט לאשתו בפני ב"ד וכו' אמר לה הרי זה גיטך והתקבלי גיטך זה ובו תהיי מגורשת ממני מעכשיו ומותרת לכל אדם וקבלתו בשתי ידיה כפנהג וכנסתו לחיקה וב"ד והעדים רואים ותכף ומיד החזיר פניו מכפנהגה ופנה לנגד ב"ד ואמר לשמעון אינה מותרת יורנו מורה צדק אם יש ממש במה שאמר אחר קבלתה לשמעון אינה מותרת ושכמ"ה: תשובה גרסינו בריש פרק המגרש

בְּעֵי אַבְיֵי אָמַר לֵה הָרִי אֶת מְוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְחִזְרִי וְאָמַר לֵה לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן מֵהוּ מִי אֶמְרִינֵן מֵאֵי דְאָסֵר שְׂרָא אוּ דִילְמָא מֵאֵי דְשְׂרָא אָסֵר וּמֵאֵי דְאָסֵר שְׂרָא אִם ת"ל מֵאֵי דְאָסֵר שְׂרָא לְרְאוּבֵן מֵהוּ לְרְאוּבֵן וְהוּא הִדִּין לְשִׁמְעוֹן וְהֵאֵי דְקָאָמַר לְרְאוּבֵן מִשּׁוּם דְּפִתַח בְּיָהּ וְכוּ' ע"כ: וּפְרַש"י מֵאֵי דְאָסֵר שְׂרָא דְהֵאֵי לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן דְּהִזְדַּר אָמַר לֵה קוֹדֵם מְסִירָה אַף לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן קָאָמַר וְאִינוּ שְׂיִוֵר אוּ דִילְמָא הֵאֵי לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן דְּהִזְדַּר קָאָמַר חֲזָרָה הִיא שְׁחִזְרָה וְהִפָּךְ תְּנָאוּ לֹמַר לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן אֲנִי מִתִּירָה לְבַד וְלְאַסְוֹר עַל הַפֶּל ע"כ": לְנִרְאָה לַע"ד דְּהָא דְכָתַב רַש"י ו"ל דְּהִזְדַּר אָמַר לֵה קוֹדֵם מְסִירָה אֲשִׁמְעִינֵן דְּדוֹקָא דְּהִזְדַּר אָמַר לֵה קוֹדֵם מְסִירָה הוּא דְמַהֲנֵי תְּנָאֵיהּ אֲבָל לְאַחַר שְׁמִסֵּר לֵה הֲגַט וּבָא לִידָה אִינוּ יָכוֹל לְחִזְרוּר בּוּ וְלְאַסְוֹר מֵאֵי דְשְׂרָא דְבַעֲיִין בְּתַרְתֵּי דְהָא בְּעֵי אוּ דִילְמָא מֵאֵי דְאָסֵר שְׂרָא וּמֵאֵי דְשְׂרָא אָסֵר וּבְמֵאֵי דְשְׂרָא לִיפָא לְמַבְעֵי אֵי מֵאֵי דְשְׂרָא אָסֵר דְכִינּוּן דְבָא הֲגַט לִידָה וְזַכְתָּה לְעֶצְמָהּ וְהִתְרָה לָאו כָּל כְּמִינָיָהּ לְחִזְרוּר בּוּ וְלְאַסְוֹרָה בְּמַה שְׁהִתְרָה וְאֶפְיִלוּ בְּתוֹף כְּדֵי דְבוּר אִינוּ יָכוֹל לְחִזְרוּר בּוּ כְּדָאָמְרִינֵן בְּנִדְרִים דָּף פ"ז ע"א וְהִלְכְתָא תוֹף כְּדֵי דְבוּר כְּדָבוּ דְמֵי חוּץ מִמְגַדָּף וְעוֹבֵד ע"ז וּמְקַדָּשׁ וּמְגַרְשׁ וְכוּן פְּסָקוּ כָּל הַפּוֹסְקִים כְּמִבְּנָאָר בְּטוֹר א"ה סִימֵן מ"ט וְסִימֵן קמ"א דָּף קפ"ד וּמְסַתְּיָעָא הָא מְלִתָּא מִמַּה שְׁפַתְבָּ הֵרָא"ש ו"ל בְּכָלֵל ל"ה סִימֵן ח' ו"ל בְּעֵי אַבְיֵי אָמַר לֵה הָרִי אֶת מְוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְחִזְרִי וְאָמַר לֵה לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן מֵהוּ מִי אֶמְרִינֵן מֵאֵי דְשְׂרָא אָסֵר אוּ דִילְמָא מֵאֵי דְשְׂרָא אָסֵר וּמֵאֵי דְאָסֵר שְׂרָא אֲלֵמָא אֶפְיִלוּ בְּחוּץ דְהֵי שְׂיִוֵרָא יָכוֹל לְבַטֵּל מַה שְׁשִׁירִי וְלִשְׁנוֹת תְּנָאוּ וְלִהוֹסִיף אוּ לְגָרוּעַ כ"ש בְּתְנָאִים וְאֵע"ג דְּהִתְם מְיִירֵי דְחִזְרוּ וְאָמַר קוֹדֵם מְסִירָת הֲגַט לִידָה דְאֵי אַחַר מְסִירָת הֲגַט מֵאֵי קָאָמַר אוּ דִילְמָא מֵאֵי דְשְׂרָא אָסֵר פִּינּוּ דְכָבֵר בָּא הֲגַט לִידָה לָאו כָּל כְּמִינָיָהּ לְאַסְוֹרָה לְמִי שְׁהִתִּירָה כְּבָר ע"כ: הָרִי בְּרוּר בְּדַבְרֵי הֵרָא"ש ו"ל דְלֵאחַר מְסִירָת הֲגַט לִידָה אֵין בְּיָדוֹ לְהוֹסִיף שׁוּם דְבָר: וְאֵע"ג דְּהִרְבַּ הַמַּגִּיד בַּפ"ח מֵהִלְכוֹת גִּירוּשָׁיִן פִּירְשָׁה בְּעִנְיָן אַחַר שְׁעַל מ"ש הֶרְמֵב"ם אָמַר לֵה הָרִי אֶת מְוֹתֶרֶת לְכָל אָדָם חוּץ מִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְחִזְרִי וְאָמַר לֵה הָרִי אֶת מְוֹתֶרֶת לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן הָרִי זֹה מְגוֹרְשֵׁת ע"כ כְּתַב הָרַב הַמַּגִּיד אָמַר לֵה הָרִי אֶת מְוֹתֶרֶת וְכוּ' בְּעֵיָא בְּגַמְרָא בְּאִם ת"ל וּפְסָק רַבִּי כְּדָרְבוּ בְּכָל הַגַּמ' וּפִיב'ר' פְּגוֹן שְׁחִזְרוּ וּנְטָלוּ הִימְיָנָהּ וּנְתָנוּ לֵה וְאָמַר לֵה הָרִי אֶת מְוֹתֶרֶת לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן וְכוּ' יִתְבָּאָר לְמַטָּה כָּל שְׁהִתְנָה עָלֶיהָ בְּשַׁעַת נְתִיבָה צְרִיף לְחִזְרוּר וְלִיטָלוּ הִימְיָנָהּ ע"כ"ל הָרִי פִּירְשָׁה דְמִיִּירֵי דְמַה שְׁחִזְרוּ וְאָמַר לֵה לְרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן הוּא אַחַר מְסִירָת הֲגַט לִידָה מ"מ לֹא פְּלִיג אֲדַבְרֵי הֵרָא"ש: שְׁהִירֵי כְּתַב לְקַמּוּן בְּפָרְק זֶה עַל מַה שְׁפַתְבָּ הֶרְמֵב"ם בְּהִלְכָה סִימֵן י"ח ו"ל הָרַב הַמַּגִּיד וּמְדַבְרֵי רַבִּינוּ נִרְאָה בְּבִיאוֹר שְׁדַבְרֵי הֵם כְּשִׁמְסֵר לֵה הֲגַט בְּשַׁעַת תְּנָאֵי הֵרָאשׁוֹן וְאַח"כּ הִתְנָה עָלֶיהָ הַתְּנָאֵי הַשְּׁנִי וְא"כּ בְּהִכְרַח דְבָרֵי ו"ל הֵם בְּאֶחָד מִשְׁנֵי פָּנִים אוּ שְׁהִתְנָאֵי בְּאִם וְלֹא בַע"מ וְלֹא בְּמַעֲכָשׁוּ שְׁבַתְנָאֵי כְּזֶה יָכוֹל לְבַטֵּל וְלִהוֹסִיף עַל תְּנָאוּ כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר בְּרֵאשׁ הַפָּרְק אוּ אִם הוּא בְּתַנָּאֵי שְׁבַע"מ אוּ בְּמַעֲכָשׁוּ הוּא כְּשִׁתְּנָאֵי הַשְּׁנִי הוּא מְדַעֲתָהּ אוּ מְרַצוֹנָהּ וְעַל דְּרָף זֹה פִּירְשָׁה הֶרְמֵב"ם ו"ל שְׁכִינּוּן שְׁהִיא מְתַרְצָה בְּתַנָּאֵי הַשְּׁנִי קוֹדֵם שְׁנִתְקַיִּים הַתְּנָאֵי הֵרָאשׁוֹן שׁוּב אִינָהּ יָכוֹלָה לְחִזְרוּר בְּהָ אֲבָל אֵי אֶפְשָׁר שְׁהִיּוּ דְבָרֵי רַבִּינוּ בְּתַנָּאֵי שְׁבַע"ל מְנָת וְשִׁתְּנָה עָלֶיהָ תְּנָאֵי אַחַר אַחַר נְתִיבַת הֲגַט לִידָה שְׁלֹא מְדַעֲתָהּ שְׁכָבֵר בְּיָאָר רַבִּינוּ בַּפ"ז זֶה שְׁאִינוּ יָכוֹל לְבַטֵּל הֲגַט וְלֹא לְהוֹסִיף עַל תְּנָאוּ בְּתַנָּאֵי שְׁבַע"מ פִּינּוּן שְׁהִגִּיעַ הֲגַט לִידָה וְזֶה בְּרוּר ע"כ וְז"ל בְּרִישׁ פ"ח וְשֵׁם נִתְבָּאָר שְׁאִם אָמַר לֵה הָרִי אֶת מְגוֹרְשֵׁת מַעֲכָשׁוּ אוּ מֵהִיוֹם ע"ת כָּף וְכָף אוּ שְׁאָמַר

לה הרי את מגורשת ע"ע כף וכף פשיטקיים התנאי תהיה מגורשת משעת נתינת הגט לידה לפיכך אינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על תנאו משהגיע הגט לידה לפיכך אינו יכול לבטל הגט ולא להוסיף על תנאו משהגיע הגט לידה ע"כ: הרי ברור בדברי הרמב"ם שכל שהיא מגורשת משעת נתינת הגט לידה אינו יכול להוסיף או לגרוע שפבר זכותה ואפילו בתוך פדי דבור וזהו בדברי הרא"ש: סימן סג שאלה מסקנא דהלכה ס"ת אין פחות ממ"ב שיטין וכו' עתה נמצא ס"ת בב"ה שהוא עשוי כולו ל"ד שיטין יורנו מורה צדק אם זה פשר לקרות בצבור או לאו ותשובתו הרממה מהרה תצמח ושכמ"ה ומכופל: תשובה פתב הרמב"ם ז"ל בפ"ז מהלכו"ס ס"ת ז"ל יש דברים אחרים שלא נאמרו בתלמוד ונהגו בהם הסופרים וקבלה היא בידם איש מפי איש והם שיהיו מנין השיטין שפכל דף ודף לא פחות משמונה וארבעים ולא יותר על ששים ושיהיה הריוח וכו' וכל הדברים האלו למצוה מן המוכחזר ואם שנה לא פסל עכ"ל הרי למדנו דמנין השיטין פמה יהיה בכל דף ודף לא הונפר בתלמוד מדלא הונפר שאין להם קצבה מן הדין אלא למצוה מן המוכחזר נקטו להם האחרונים כל אחד כפי מה שנראה לו סימן יפה בעיניו ששים שיטין כנגד ששים רבוא שקבלו את התורה ויש דנקט לו שבעים שיטין כנגד שבעים סנהדרין ויש דנקטו להם שנים וארבעים שיטין ונתנו להם סימן ה' ב"ם סיני בקדש: סימן סד מעשה שה"ר יצחק פרידא נפטר לב"ע נ"ע בזמן המגפה והניח אלמנה ועמה יתומים שני בנים ושתי בנות קטנים והניח בין גדול נשוי אשה והיה מוסגר מפחד המגפה אין יוצא ושלח לי לומר אם הדין נותן שאתפוס ממון אדוני אבי שלא תקדים אשתו ותתפסהו ותחביא ותעלים וגזל הנאכל קשה להשיב.

וכששמעתי כף אמרתי אנו ב"ד אביהם של יתומים עלינו מוטל הדבר הזה לפקח על גכסי היתומים ומיד קמתי ונזדרזתי ושלחתי שני בעלי תורה ושלחתי ב"ד ואדם אחר שהוא בן בית של הנפטר וצויתי אותם שיפנו כל הנכסי' החשובים ויניחום בבית אחד או בשני בתים ויסגרו עליהם ויניחו מדור אחד לאלמנה ויתומיה והלכו לבית הנפטר ועשו כאשר צויתי אותם למחרת שמעתי שיש מרנגים אחרי על הדבר הזה שעשיתי שלא פדין על כן באתי בקיצור להודיע שמה שעשיתי הוא דין התורה והמשפט משפט אמת וצדק אין בו נפתל ועקש ואוי לו לדור ששופטים את שופטיהם דעו וראו ושמעו ושימו לב למה שאני כותב הדין הזה פשוט ביתה יוסף טור א"ה סימן צ"ג דף קי"ז סוף ע"א ז"ל כתב הריב"ש בתשובה סימן שס"ד דבר ברור הוא פי הנכסים שהם בבית הבעל אע"פ שפשמט נשאר הנכסים בידי האשה ואנהלים כאשר המה שאין זו תפיסה של פלום שכל תפיסה צריף תפיסה גמורה שיקנה הדבר באחת מהקניות כמו שאמרו בפרק הכותב אבל בכאן הבית והתיבות והמטלטלין הפל ברשות היורש ואינה נקראת תפיסה בשביל תפיסת המפתחות שאין מסירת המפתחות קונה וכ"ש תפיסתן ואם קדמו היורשים ותפסום פדי שלא תשלח בהם יד ותפסום הטיבו לעשות ואע"פ שמה שתפסו היה דרוף גנבה אין היזק בזה אבל הוא יפוי פחם דהניא תפיסה שלא בעדים דלפעמים מהניא שלא בעדים ובעדים לא מהניא ובסימן ק"ז פתב עוד פניצא בזה וכתב עוד שם וכן אם פקח הדיין ונריז ראוי לו לילף בפתע פתאום לבית המוריש ואם לא עשתה בנכסים תפיסה המועלת לקנות יחזיק בהם היורשים והמקבלי מתנה בעד זכותם עכ"ל רבינו הגדול מרן.

הרי ברור ומבואר שהדין העושה זאת שיקדים ויחזיק את היורשים בנכסי מורישם וימנע את האלמנה מלתפוס אותם הרי הדין הזה זריז ומשופח וזהו אפילו שאין שם יתומים קטנים כל שכן הכא בגדון דידן שיש ארבעה יתומים קטנים שחייב הדין שהוא אביהם של יתומים להזדרז ולהשתדל בכל עזו להוציא דין היתומים לאורה והטעם ברור ליודעי דעת ואין להאריך פאן גם בתשובות מרן הר"י קארו זלה"ה פתב זה לשונו נשאלתי על אלמנה שתובעים ממנה היורשים או האפוטרופא שתניח אותם ליקח נכסי המת והיא טוענת שתפסה ושאינם יכולין להוציא מידה הדין עם מי.

תשובה עם היות דמרגלא בפומיהו דאינשי ונשי דתפיסה בכי האי גוונא מהניא ופשיט' להו האי מלת' פביעא בכותחא צריף לברר הדברים דלא פדסבירא להו דכל תפיסה מהניא בכל גוונא אלא איכא גוונא דמהניא ואיכא גוונא דלא מהניא מכמה אנפי חדא דתפיסה זו אם היא לכתובה צריכה לתפוס מחיים ואם תפסה למזונות אפילו תפסה לאחר מיתה מהניא לפי פסק הרי"ף והרמב"ם ז"ל תרי תפיסה זו אם היא בשטר חובות אינה יכולה לגבות בהם כמבואר בדברי הרי"ף והרא"ש בפרק הכותב גבי ההיא איתתא דאפקידו גבי מלוגא דשטרי: תלת אפילו תפיסה בנכסים אם היתה על ידי שליח לאו כלום היא דהנה ליה תופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים דאפילו עשאו שליח לא מהני וכדמשמע בפרק הכותב גבי עובדא דיימר בר חשו וכן הסכימו התוספות והר"ן ז"ל.

ארבע אפילו תפיסה על ידי עצמה לא מהני אלא א"כ קנתה באחת מדרךי הקניות וכדאיתא בפרק הכותב גבי ההוא עובדא דיימר בר חשו אבל נכסים שהם בבית הבעל אע"פ שקשמת הבעל נשארו הנכסים בידה ואוהלים כאשר המה אין זו תפיסה של כלום שהבית והתיבות והמטלטלין הכל ברשות היורשים ואינה נקראת תופסת מפני תפיסת המפתחות שאין מסירת המפתח קונה וכל שכן תפיסתו וכמו שכתב הריב"ש ז"ל בשני מקומות חמש שכתב רב ירוחם על תשובת הרי"ף ז"ל על אלמנה שתפסה מטלטלין למזונות דאין מוציאין מידה נראה דאין מוציאין מידה לתת ביד היורשים אלא נותנין אותם ביד נאמן שית דתפיסה לא מהניא אלא פשהו הנכסים מונחים ברשות הרבים או בסימטא אבל ברשות בעל לא מהניא וכמו שכתב המרדכי בפרק אלמנה נזונת מדאמרינן בפרק הכותב דאפילו לרבי טרפון דמהני תפיסה לאחר מיתה היינו דוקא במונחים ברשות הרבים או בסימטא ואל תשיבני ממה שכתבתי דברי רבינו ירוחם בזה לפסוק פמותו ותאמר דיחידאה הוא ולא מציינו לו חבר שהרי דין זה שאפילו תפסה כבר זהב אין מוציאין דבר זר ורחוק מאד וכבר נדחק מפני זה ר"י הבחור לחלק חילוקין בדבר פכתוב על ספר המרדכי בפרק אלמנה נזונת גם הריב"ש נתחבט בזה וכתב דמסתבר ליה שלא אמרו מה שתפסה תפסה אלא לפי דין התלמוד שאין מזונות האלמנה נגבין ממטלטלין דיתמי אבל בתר דתקינו הגאונים דתיזון מהמטלטלין אע"פ שלא תפסה מה לה לתפוס ולמנוע היתומים מלפקח ולישא וליתן בשלהם הילכף אם תפסה מוציאין מידה זולת מה שצריכה למזון ששה חדשים עכ"ל ואע"פ שלא רצה לסמוך על זה במעשה לפי שלא מצא לפוסקים שכתבו פן אדרבא נראה מדברי הרמב"ם ז"ל דאף לאחר תקנת הגאונים מה שתפסה תפסה מ"מ פיון שהדבר קשה זר בעיניו לדברי רבינו ירוחם המיישב הדבר בטוב טעם ודעת שומעין כי בזה אין מדת הדין לוקה והוי דרכיה דרכי נועם פי בהיות הנכסים ביד שליח יוכלו היתומים לפקח בשלהם וליתן בהם

על ידי השליש וזה דין אמת ומשפט צדק ואין ספק דאי הנה שמיע להריב"ש הא דרבינו
ירושם הנה ממטי ליה אפרין עכ"ל רבינו הגדול מוהריק"א ז"ל הרי ברור שדעת מרן
ז"ל פדעת הריב"ש ז"ל דכל טעמי דכיולנא למעבד עבידנא להחזיק היורש בנכסי
מורישו: וטעם הדבר ברור הוא שהיורש קם תחת מורישו בנכסיו ואחר מיתת המוריש
כל נכסיו נכנסו בחזקת היורש ובכרשותו בכל מקום שהם.

והאשה אין לה בנכסי בעלה אלא שעבוד בעלמא פשאר בעל חוב דעלמא כמבואר
בשולחן ערוך א"ה ריש סימן צ"ג ומנסכם הוא מפל הפוסקים ומאחר שפן הדין נותן שיש
להחזיק היורש בשלו וזה ברור לכל יודע דעת אין בו שום ספק ולא פקפוק אלא אם כן
תפסה תפיסה מעלייא כמו בעל חוב דעלמא ואלהי הצבאות יראנו מתורתו נפלאות
ויצילנו משגיאות ומשנאות הבריות: סימן סה שאלה מי שלא התפלל מנחה ביום שלפני
יום שמתחילין לשאול מטר שבתפלת ערבית צריך להתפלל שתיים ראשונה לחובת
שעתיה ושניה לתשלומי אם ישאל מטר בשתי התפלות או די שישאל בראשונה מידי
דהנה כמי ששכח להתפלל מנחה בשבת שמתפלל במוצאי שבת שתיים מבדיל בראשונה
ואינו מבדיל בשניה: תשובה נראה לע"ד דמי ששכח ולא התפלל מנחה ביום שלפני יום
שמתחילין לשאול מטר ערבית מתפלל שתיים ולכתחלה חייב לשאול מטר בשתיים ולא
דמי למי ששכח להתפלל מנחה בשבת שיתפלל במוצאי שבת שתיים מבדיל בראשונה
ואינו מבדיל בשניה כמבואר בטור א"ח סימן ק"ח ולא דמי למי ששכח להתפלל מנחה
בערב ר"ח דמתפלל ערבית מזכיר יעלה ויבא בראשונה ואינו מזכיר בשניה כמבואר
בבית יוסף א"ח סימן תכ"ב דהתם בהבדלה ויעלה ויבא אינם מעיק' התפלה של שמנה
עשרה של כל הימים אלא שמזכירין מעין מאורע היום ולפיכך די לו שיזכיר בתפלה
שהיא לחובת היום: אבל שאלת המטר היא מטבע וחובת עיקר התפלה של כל הימים.

דהא עיקר מצות התפלה הוא לשאול צרכיו שהוא צריך וכמו שכתב הרמב"ם ז"ל בריש
פ"א מהלכ' תפלה ז"ל מצות עשה שיתפלל אדם בכל יום שנאמר ועבדתם את ה' אלהיכם
מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפלה שנאמר ולעבדו בכל לבבכם אמרו חכמים ז"ל
איזו עבודה שבלב זו תפלה ואין מנין התפלות מן התורה וכו' אלא חייב מצוה זו כף הוא
שיהא אדם מתפלל ומתחנן בכל יום ומגיד שבחו של הקב"ה ואח"כ שואל צרכיו שהוא
צריך להם בבקשה ובתחנון ואח"כ נותן שבח והודיה לה' על הטובה שהשפיע לו כל
אחד לפי פחו אם היה רגיל מרבה בתחנון ובקשה ואם היה ערל שפתיים מדבר כפי יכלתו
ובכל עת שירצה וכו' וכן היה הדבר תמיד ממש רבינו ע"ה ועד עזרא כיון שגלו ישראל
בימי גבוכדנצר הרשע ונתערבו בפרס וינן ושאר האומות ונולדו להם בנים בארצות
הגוים ואותן הבנים נתבלבלה שפתם והיתה שפת כל א' וא' מעורבת מלשונות הרבה
וכיון שהיה מדבר אינו יכול לדבר כל צורךו בלשון אחד אלא בשיבוש שנאמר ובניהם
חצי מדבר אשדודית ואינם מפירים לדבר יהודית וכלשון עם נעם ומפני זה כשהיה א'
מהם מתפלל תקצר לשונו לשאול חפציו או להגיד שבח הקב"ה בלה"ק עד שיערבו עמה
לשונות אחרות וכיון שראה עזרא ובית דינו כף עמדו ותיקנו להם שמנה עשרה ברכות
על הסדר שלש ראשונות שבח לה' ושלש אחרונות הודיה ואמצעיות יש בהן שאלת כל
הדברים שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הציבור כולם כפי שיהיו ערוכות
כפי הפל וילמדו אותן ותהיה תפלת אלו העלגים תפלה שלימה כתפלת בעל הלשון הצחה

ע"כ: הרי למדנו שעיקר מצות תפלה הוא שישאל אדם צרכיו שהוא צריך בכל יום מלפני הקב"ה.

וכן נלמד זה שהתפלה היא בקשת צרכיו ממעשה דדניאל פשוטעצה עליו שרי פרס ומדי היתה עצתם כמו שכתוב כי כל דיבועא בעו מן כל אלה ואנש עד יומין תלתין להו מנה מלפא וכו' וכת' ודניאל פדי ידע די רשים כתבא על לביתיה וגו' וזמנין תלתא ביומא בריה על ברכוהי ומצלא ומודא קדם אלהה וכשהלשינוה למלה אמרו לו די דניאל די מן בני גלותא די יהוד לא שם עלה מלפא טעם וג' וזמנין תלתא ביומא בעא בעותה: הרי למדנו שמצות התפלה היא שיקש צרכיו מלפני השם בכל יום בתפלה ובתחנה ולמדנו שעזרא ובית דינו תקנו להם לישראל תפלת שמנה עשרה שהן כמו אבות לכל חפצי איש ואיש ולצרכי הצבור כולם: וכיון שכן מאחר שתקנו להתפלל על הפרנסה שהיא ברפת השנים כל שכן דחייב להתפלל על המטר שהיא עיקר המחיה והפרנסה ובו תלויה פרנסת כל השנה דאי אפשר לפרנסה לבא אלא על ידי המטר שנמצא שנוסח ברפת השנים באותו זמן שצרכיו למטר הוא כן ותן טל ומטר וכו' והרי זה דומה למתפלל תפלת תשלומין בליל שבת שמתפלל לתשלומין נוסח תפלת שבת: ומ"מ נראה לע"ד שאם עבר ולא שאל מטר בתפלת התשלומין יצא בדיעבד שהרי התפלה שחסר כבר אמרה: סימן סו כתב מרן רבינו הגדול בשלחן ערוך א"ה סימן קי"א מתנאי הפתובה שיהיו בנים הזכרים יורשין כתובת אמן ונדונייתה שהכניסה בתורת נכסי צאן ברזל וי"א שאף התוספת בכלל ואח"כ חולקים השאר עם אחיהם בשנה ע"כ: מה שכתב מתנאי הפתובה שיהיו בנים הזכרים יורשין כתובת אמם ונדונייתה שהכניסה בתורת נכסי צאן ברזל הוא פלשון הרמב"ם ז"ל בפ"ט מהלכות אישות תיבה בתובה.

ומ"ש וי"א שאף התוספת בכלל הוא לשון רבינו בעה"ט ז"ל שכתב ז"ל ריש סימן קי"א תנאי פתובה שיהיו בנים זכרים יורשין כתובת אמן ונדונייתה שהכניסה בתורת נכסי צאן ברזל ותוספת שהוסיף לה בעלה ע"כ.

ומלשון זה שהעלה מרן רבינו הגדול על שלחנו הטאה נראה דפליגי הרמב"ם ז"ל ורבי בעה"ט ז"ל להרמב"ם אין התוס' בכלל כתובת בגין דכרין ולרבינו בעל הטורים התוספת בכלל כתובת בגין דכרין והעלה מרן על שלחנו הטאה סברת הרמב"ם עיקר וסברת רבינו בעל הטורים בי"ש אומרים: ואני בעניי תמיהא לי טובא שהמעניין בדברי הרמב"ם ימצא דהרמב"ם ורבינו בעה"ט שוין הם שכתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות אישות ז"ל הנכסים המכנסת האשה לבעלה וכו' אע"פ שהן נכתבין בשטר הפתובה אין נקראין פתובה אלא נדוניא שם ואין נקראין פתובה אלא עיקר פתובה שהוא מאה או מאתיים עם התוספת בלבד ע"כ: הרי הרמב"ם ז"ל הודיע לנו שבכל מקום שאומר פתובה סתם הוא על העיקר והתוספת וכיון שכן שכתב הרמב"ם בנים הזכרים יורשין פתובת אמם ונדוניית' מן הסת' האי פתוב' אמם הוא על העיקר והתוס' שניהם ובה לא פליגי הרמב"ם ורבינו בעל הטורים ושוין הם ומוכרח זה על כל פנים שהוא תלמוד ערוך בריש פרק אף על פי שנינו אף על פי שאמרו בתולה גובה מאתיים ואלמנה מנה אם רצה להוסיף אפילו מאה מנה יוסיף ובגמרא רצה לכתוב לא קתני אלא רצה להוסיף מסייעא ליה לרבי איבו אמר רב ינאי דא"ר איבו דא"ר ינאי תנאי פתובה פכתובה דמי נפקא מינה

למוכרת ולמוחלת למוכרת ולפוגמת לתובעת ולעוברת על דת לשבח ולשבועה ולשביעית ולכותב כל נכסיו לבניו לגבות מן הקרקע ומן הזיבורית וכל זמן שהיא בבית אביה ולכתובת בניו דכרין ע"כ.

ופרש"י ז"ל רצה לכתוב לא קתני אי תנא לכתוב לא הוה שמעינן מינה שיהיה התוספת קרוי פתובה אלא במתנה מדעתו ואין שם פתובה עליו השתא דתנו להוסיף משמע נוסף על הפתובה שתיקנו חכמים ושם פתובה עליו גם הוא מסייע ליה וכ' פתובת בניו דכרין פשם שנוטלין גדונות אבי אמה ומנה מאתים פה נוטלין תוספת: וגם בסוף פרק נערה שנתפתתה פשוט בתלמוד.

והביאו מרן רבינו הגדול ביתה יוסף ריש סימן זה וז"ל תנאי פתובה שיהיו בניה הזכרים יורשים פתובת אמה וכ' ואפילו לא נכתב בכתובה וכו' וזהו שנקרא פתובת בניו דכרין בסוף פרק נערה שנתפתתה תנו לא פתב לה בניו דכרין דיהו ליכי מנאי אינון יירתון פספ פתובתיה יתר על חולקהון דעם אחוהון חייב שהיא ב"ד ובגמרא א"ר יוחנן משום רשב"י מפני מה התקינו פתובת בניו דכרין כדי שיקפון אדם ויתן לבתו כבנו ואימא דאב לירות דבעל לא לירות ופרש"י גדונות דיהב אב לבתו לירתון בניו דילה אבל שאר פתובות נכסי הבעל פגון מנה מאתים ותוספת דבעל לא לירתון א"כ אב נמי ממנע נמי ולא כתב אימא היכא דכתב אב גדונות לבתו לכתוב בעל תנאי פתובת בניו דכרין היכא דלא כתב אב גדונות לבתו לא לכתוב בעל תנאי פתובת בניו דכרין לא פלוג רבנן ע"כ לשון מרן: הרי פשוט בשני מקומות בתלמוד שבניו דכרין יורשין פתובת אמה מנה מאתים וגדונות ותוספת והתוספת נקרא פתובה.

ומרן פבר כת' סוגי' הגמ' דסוף פרק נערה הרי לא נעלם ממרן הדין פשוט ואם איתא שהבין בדברי הרמב"ם שכתובה דקאמר הוא על מנה ומאתים בלחוד לא הוה ממנע מלתמוה על דברי הרמב"ם ולא עוד אלא שהעלה דבריו לפסק הלכה בעיקר: לכן אני אומר הא דכתב ר"א שאף התוספת בכלל לאו איהו פתבו אלא איזה תלמיד פתבו וזה פשוט לע"ד ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר וזכותיה דמרן וסייעו: סימן סז שאלה השערייה שקורין בלעז פידיוס של גוים שמחממין מים בכליהם ולשין בהם העיסה אם יש חשש איסור במים שמחממין בכליהם: תשובה אם לא היה בדבר זה אלא חשש המים שהוחמו בכליהם אין לחוש דקימא לן סתם פליהם אינו בני יומן והוי נ"ט לפגם ומותר: אבל יש חשש איסור ממקום אחר שהרבה יהודים העידו שהלכו נשותיהם לעשות פידיוס בבתי הגויות האומניות וראו הגויות נותנות מים בקדירה להחם כדי ללויש העיסה של הפידיוס והקדירה היתה טוחה בשומן קרוש על דפנותיה מבפנים והיה שומן הרבה ונמנעו מלעשות פידיוס במים שמחממת הגויה בקדירה והיו מוליכות עמהן קדירה מבתייהם כדי לחמם המים בה ויש נשים שהעידו שראו שהגויה הביאה קדירה מלאה מתבשיל של בשר והריקה התבשיל מהקדר' לתוך פלי אחר ונתנה מים בקדירה בלא שטיפה להחם אותם ללויש בהם עיסת השערייה: הרי יש חשש איסור בעין מעורב בשערייה והוי נ"ט לשבח שידוע הוא שהשומן והשמן שמתערבין בעיסה נותנים בה טעם לשבח ואסור: עוד יש טעם אחר לאסור שאע"פ שידוע שהגוים האלה נקיים פליהם אין להתיר הפידיוס שגילו' במים שהוחמו בכליהם

מטעמא דסתם פליהם אינו בני יומן וקוי נ"ט לפגם ממה שפכת מן הריק"ה ז"ל בב"י י"ד סימן צ"ה דף פ"ו סוף ע"ב ז"ל פתב ה"ר דלא שרינו נ"ט בר נ"ט וכו' אע"ג דסתם פלים של גוים אינו בני יומן מ"מ אסור ללוש בבתינו מן המים שחממו בהם דאין להתיר נ"ט לפגם לכתחלה אבל לאכול מפת של גוים דמוטר היינו דיעבד עכ"ל וכתבו בהגהות דאין להתיר נ"ט לכתחלה שעדין לא התחיל הנאתן שהרי לא הוחמו לשתייה אלא לאפיה ולענין זה הוי לכתחלה עכ"ל: הרי למדנו דאין להתיר נ"ט לפגם אלא בדבר שנגמר בשולו ומיד מתחיל הנאתו וא"כ השערייה דצריף עוד לבשלה ולערבה עד שמתחיל הנאתה הוי מבטל נ"ט לפגם לכתחלה ואסור: עוד טעם אחר לאסור באו היהודים שמתקנים הפלים שעושין בהם הפידיוס ואמרו שהגוים מביאים להם הפלים שעושין בהם השערייה המתקלקלים כדי לתקנם ומוציאים אותם טוחין בחלב ועושין זה כדי שיהא הגלגל נוח לגלגל ולא יתעכב וזה הענין קשה מכולם דהוי איסור חלב דאורייתא שהוא בכרת מעורב בשערייה טוח עליה ע"כ נמצא: סימן סח שאלה הטיחה שטחין פלי הנחשת בבדיל שמלבני הפלי על אש פחם ושפין הבדיל בפלי והוא על האש והבדיל ניתף ומוליכין הבדיל בצמר גפן על פני כל הפלי אם הליבון הזה שהפלי מתלבן על האש באופן שיתוף הבדיל בו מועיל במקום לבון ששורף קש דקי"ל פלי שצריף הגעלה בכלי ראשון אם לבנו בענין שאם ישימו עליו קש ישורף עלתה לו הגעלה והסברא נותנת שהלבון שמתהוה הבדיל הוא יותר חזק יותר מהליבון ששורף קש: תשובה כף הנה דעתי בימי בחורוטי כשהיו שואלין אותי על זה הייתי אומר שפשוט הוא שהליבון שמלבני הפלי על האש לטוח אותו בבדיל הוא חזק יותר מהליבון ששורף קש ועלתה לו הגעלה עד שפעם אחד היינו בליה ביישיבה של חכמים ונשאלה שאלה זו והשיבו החכמים ואני בכללם שפשוט הוא שהליבון הזה הוא יותר חזק מהליבון ששורף קש ועלתה לו הגעלה והנה שם מי שאמר שהר"ר אליהו מזרחי פסק בן ענה אחד מגדולי העיר שהנה שם ואמר אני איני מוליף פלי הנחשת שלי לאומנים אלא אני מביא אופן לביתי בשעה שאני צריף לטוח הפלים שלי בבדיל ונסייתי פעמים הרבה ונת' קש דק של תבן על הפלי בשעה שמלבנו להתיר בו הבדיל ולא הנה בו פח לשורף הקש והבדיל הנה ניתף.

ושאלתי מאי טעם אין הקש נשרף והבדיל ניתף ואמרו מה שהבדיל ניתף לא מפח האש בלבד אלא מפח עפרות הנשאדר שמפזרין על הפלי בעת ששף הבדיל הוא שניתף הבדיל וכששמעתי זה אמרתי מזקנים אתבונן מיד באותו יום הלכתי לחניות האומנים ונסייתי ושמתתי קש על הפלי בעת שמחממו להתיר בו הבדיל הבדיל ניתף והקש לא נשרף והלכתי לחניות האחרים ונסייתי בהרבה פלים בקש דק ולא נשרף לכן נראה לע"ד פשוט שלא עלתה לכלים הגעלה ע"י ליבון זה שאין להרהר אחר הנסיון.

וכיון שכן יצא לנו מזה שמה שנוהגים שעושין הגעלה לכלים אחר שטחין אותם בבדיל אותה הגעלה לא מהניא דהא קי"ל שצריף להעביר החלודה והטינפות מעל הפלי ואח"כ מגעילו שהחלודה והטינפות מפסקת בין הפלי לדיקוולא דמיא כמו שפכת הרא"ש בהדיא בכל"ל י"ד וכיון שכן הבדיל שטוח על הפלי הוא מפסיק בין הפלי לדיקוולא ומעכבת הפלי מלפלנט מה שבתוכו דהאי טיחה שרירא וקנימת יותר מהחלודה ומעכבת הפלי לפלנט מה שגופו ובענין כבולעו כף פולטו וא"ת דמטעם זה היא מותר להשתמש בכלי זה

בפסח ולא חיישינו לפליטת חמץ בפסח דכיון דהאי טיחא מעכבת הפלי מלפלגט החמץ בשעת הגעלה הוא הדין נמי שמעפבתו מלפלגט בשעה שמשתמש בו בפסח הא לאו מלתא היא דכבר תירץ זה המרדכי שהביא מרן בב"י בהלכ' פסח סימן תנ"א זה לשונו ומ"ש ואבן העזר פתב שראה בבית אביו שהיא מצוה להגעיל הפלי וכו' עד דכבולעו עם הטלאי פה פולטו כ"כ שם המרדכי וכתב עוד ואפילו בלא הגעלה קודם דיבוקו הנה נראה להתי' מטעם זה אלא דאיכא למיחש שמה ערב פסח נדבק בחזקה ושוב בפסח רפה הדיבוק ומוציא מה שתחתיו ופולט ע"כ הרי למדנו דחיישינו לרפיון הטלאי הוא הדין הקא וכ"ש דחיישינו לחסרון הטיחה שע"י שרוחצים הפלים ומשפשפין אותם בחול לנקות מהם זונהמת התבשיל יחסר מהטיחה ופולט ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות וינאנו מתורתו נפלאות אכ"ר: סימן סט שאלה מי שפבר בירך במוציא שבת ברפת מאורי האש אם יכול לחזור ולברך להוציא אחרים פגון בניו ובני ביתו ומי שאינו יודע לברך: תשובה מי שפבר בירך ברפת מאורי האש יכול לחזור ולברך להוציא אחרים לא מפעיא לפסק מרן שהעלה על שלחנו הטהור במי שאינו מריח דיכול לברך להוציא בניו ובני ביתו ומי שאינו יודע לברך דנדאי הוא הדין בבורא מאורי האש אלא אפילו לרבינו אפרים דס"ל במי שאינו מריח דאינו יכול לברך להוציא לאחרים הקא שאני דעד כאן לא קאמר התם דלא יברך לאחרים אלא משום טעמא דיהיב דלא דמי לברפת הינו דקידושא ולהמוציא דמצת מצוה דמצוה גינהו אבל בבשמים לאו מצוה היא אלא מנהג ע"כ משמע נדאי דבברכת הברך דהיא מצוה מודה רבינו אפרים דיברך להוציא אחרים: סימן ע שאלה בני ארץ ישראל הבאים לחוצה לארץ או בני חוצה לארץ שהולכים לארץ ישראל ונמצאים שם בחג השבועות שחל להיות בששי בשבת שבא"י קורין בתורה בשבת שלמחרת י"ט בפרשת נשא ובחוצה לארץ אין קורין אותה אלא בשבת הבאה היכולו בני א"י לקרות בתורה עם בני ח"ל ובני ח"ל היכולו לעלות ולקרא בתורה עם בני ארץ ישראל או לא פינן שאינו סדר של חובת מקומם: תשובה נדאי ספיקי שאלתהו בתרתי פינן שאין הסדר הזה חובת מקומם הנה ליה פמי שאינו מחוייב בדבר דלא מפיק אחרים והקא נמי פינן שקריאת העולים לאו לדידהו בלחוד אלא לכולהו צבורא הנה להו אינם מחוייבין בדבר ולא מפיקי עוד מצד הברכה פינן שאינם מחוייבין לא מצו לברך דהנה ליה ברכה לבטלה.

אלו הם ספיקו' השאלה: ולע"ד נראה לפשוט מדמנ' בפרק הקור' עומ' ת"ר הפל עולין למנן שבעה ואפילו אשה ואפילו קטן אבל אמרו חכמים אשה לא תקרא בתורה מפני כבוד הצבור הרי למדנו דאע"ג דאשה לאו בת חיובא היא אפילו הכי קוראה בתורה וכיון שפן בנ"ד הוא הדין דלא שפא וכי תימא הא דאשה מפקא לאחריני הוא לעיקר דין המשנה שהפומח מברך לפניה וזהו חובתם מברך לאחריה שהברכות כבר אמרם בר חיובא אבל לדין שפל העולים מברכין לפניה ולאחריה אשה לא תקרא מדינא דלא יכלה לברך וא"כ ה"נ בנ"ד לא לא יכלי לברך פינן דלא הוי חיוביהו הא ליתא דהכי פתב רבינו בעה"ט בא"ח סימן רפ"ב הפל עולין למנן שבעה ואפילו אשה וקטן אבל אמרו חז"ל אשה לא תקרא בצבור מפני כבוד הצבור ע"כ משמע דאפ"י לדין דינא נמי הכי דאי איתא דהיינו דוקא לדידהו דלא מברכא אבל לדין דצריכא לברך דאף מדינא לא תקרא משום הברכה עדיף מנה הו"ל לאשמענו הא דטעמא דברייתא לדין לא מעלה ולא

מוריד אלא לאו ש"מ אפילו לדין מדינא אשה עולה ומברכת וכ"כ הר"ן בפירו' ו"ל הפל עולין למגן שבועה ואפילו אשה ואפילו קטן פירוש עולים להשלים קאמר ולא שיהו פולם קטנים או נשים דכיון דלאו בני חיובא נינהו לא מפקי לגמרי ולפום עיקר דינא נמי שאינו מברך אלא הפותח והחותם אשה וקטן אין קורין ראשון ולא אחרון משום ברכה לפי שאי אפשר לקורין האחר' שיצאו בברכתם ומיהו השתא דתקון שיברכו פולם אשה וקטן קורין אפילו ראשון ואחרון וכיון דקורין נדאי מברכין מדי דהנה אקטן דמפטיר בנביא ומברך ברפת ההפטר' עכ"ל: ועוד על פרחין לומר דכל העולין אפילו הקטן לאו לדידהו בלחוד מפקי אלא לכוליה צבורא מפקי וקטן לאו בר חיוב' הוא ואפי' הכי מצי לברך ולקרו' ולהוציא והתם נדאי דקריאת הקטן מצנת קריאה בעלמא דלאו חיובא היא ואפילו הכי מברך ומוציא וא"כ בנדאי לא גרע קריאת בני ארץ ישראל בחוצה לארץ דאע"ג דלא הוי חובתם מ"מ מצנת חובת קריאה איכא ועדיף ממצנת קריאת הקטן ופשוט דיכול לעלות ולקרות דזיל בתר טעם תקנת הקריאה בצבור פתב הרמב"ם ו"ל בפ"ב מהלכו' תפלה משה רבינו תקן להם לישראל שיהיו קורין בתורה בשבת ובשני ובחמישי כדי שלא ישהו שלשה ימים בלישמיעת תורה ועזרא תקן שיהו קור' בו במנחה בכל שבת משום יושבי קרנות וגם הוא תקן שיהיו קורין בשני ובחמישי ג' בני אדם ולא יקראו פחות מעשרה פסוקים עכ"ל נמצינו למדין שבני א"י הנמצאים בחוצה לארץ או בני חוצה לארץ הנמצאים בא"י חייבים לשמוע קריאת התורה בצבור בימים הנז' וכיון דאי אפשר להו לשמוע קריאת התורה אלא מה שקורין באותו מקום שנמצאים שם היינו חייביהו ובהכי נפקי די חובתם דמידי טעמא הוי אלא כדי שלא ישהו בלי שמיעת תורה ג' ימים וא"כ פשיטא דיכולין לעלות ולקרות בתורה מה שנראה לע"ד פתבתי ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות וינאנו מתורתו נפלאות אכ"ר: סימן עא שאלה מי שברך על עץ בושם בורא עשבי בשמים אם יצא מידי דהנה אבירך על פרי העץ בורא פרי האדמה דיצא: תשובה לא דמי עץ הבושם לפרי העץ דפרי העץ שייך שפיר לומר עליו בורא פרי האדמה דהא האדמה מוציא' אותו וכתב וברך פרי אדמתך ומקראות פנה רבים אבל העץ לא הוי עשב דעץ לחוד ועשב לחוד וכיון שכן לא יצדק עץ הבושם בורא עשבי בשמים והדבר מובן מעצמו ולא צריך ראיה ואעפ"כ יש ראיה פתב הרמב"ם ו"ל בפ"ח מהלכות ברכות בירך על פירות האילן בורא פרי האדמה יצא ועל פירות האדמה בורא פרי העץ לא יצא ועל פולם אם בירך שהפל יצא ואפילו על הפת ועל היין עכ"ל ובפ"ט פתב וכיצד מברכין על ריח טוב אם הנה זה שיש לו ריח עץ או מין עץ מברך בורא עצי בשמים ואם הנה עשב או מין עשב מברך בורא עשבי בשמים ואם לא הנה מן העץ ולא מן האדמה פגון המור וכו' מברך בורא מיני בשמים ואם הנה פרי וכו' מברך הנותן ריח טוב בפירות ועל הפל אם אמר בורא מיני בשמים יצא הרי משמע דלא שייך לבשמים ברכה פללית אלא בורא מיני בשמים לא פמו הפירות דיש ברכה פללית בורא פרי האדמה שפוללת ג"כ פרי העץ: סימן עב מעשה שהביאו לפני פבד של תרנגולת שלא הנה בה מרה ואמרתי שיטעמו אותה אם יש בה מרירות וטעמו אותה ולא הנה בה מרירות אמרתי שיצלו אותה וטעמוה אם יש בה טעם מרירות כשרה השיבה נות ביתי ואמרה יראו הקרקבן והדקין אולי ניתקה המרה מהפבד ונשארה עם

הדקין שְהַרְבֵּה פְעָמִים כְּשָׂאָנוּ מִפְרִידֵי הַכֶּבֶד מִבְּנֵי הַמְּעִים תִּנְתַּק הַמְּרָה עִם הַמְּעִים וְתִשָּׂאֵר הַכֶּבֶד בְּלִי מְרָה וְשִׁלְחָתִי בְּעַד הַדְּקִין וְנִמְצְאָת הַמְּרָה בָּהֶם.

נִמְצִינוּ לְמִדֵּין מַעֲדוּתָהּ דְנִנּוּת בֵּיתִי וּמִהַמְעֵשָׂה הִזָּה שְׂאָם יֵאָרַע שְׁהַפְרִידוּ הַכֶּבֶד מִהַבְּנֵי מְעִים וְלֹא שְׂמוּ לֵב אִם הָיָה שָׁם מְרָה עַד שְׁהַשְׁלִיכוּ הַבְּנֵי מְעִים וְאַח"כּ רְאוּ שְׁלֹא הָיָה מְרָה בַּכֶּבֶד תְּלִינוּ שְׁנַעְקָרָה הַמְּרָה מִהַכֶּבֶד וְנִשְׂאָרָה עִם הַבְּנֵי מְעִים וְכִשְׂרָה פִּי הַיְכִי דְתִלְינוּ בְּזָאָב וּבְמִשְׁמוּשָׂא דִידָא דְטַבְחָא: סִימָן עַג שְׂאֵלָה רְאוּבֵן שִׁידָךְ בְּתוֹ עִם בֶּן שְׁמֵעוֹן וְכָתְבוּ בִּינֵיהֶם שְׁטֵר זְמַנּוֹ שְׁלִישׁ שְׁנֵי לְמִרְחֻשָּׁן וְהַתְּנוּ זְמַן פְּנִיסְתָּם לְחֻפָּה לְזְמַן שְׁנָה וּבְהִגִּיעַ הַזְּמַן תִּבַּע רְאוּבֵן אֶת הַחֲתָן שְׁיַעֲשֶׂה הַחֻפָּה וְעָמְדוּ מִתְּנוּכֵי הַשְּׁלוֹם בִּינֵיהֶם וְהֶאָרִיכוּ הַזְּמַן לְאֶדְרַר הִגִּיעַ אֶדְרַר וְלֹא הָיָה יְכוֹלֵת בֵּיד הַחֲתָן לַעֲשׂוֹת הַחֻפָּה וְעָמְדוּ עוֹד מִתְּנוּכֵי הַשְּׁלוֹם וּפְיָשְׂרוּ בִּינֵיהֶם וְהֶאָרִיכוּ הַזְּמַן לְחַג הַשְּׁבֻעוֹת הִגִּיעַ חַג הַשְּׁבֻעוֹת וְלֹא פָּנָס וְעַל זֶה עָמְדוּ לְדִין רְאוּבֵן אָבִי הִבֵּת טוֹעֵן מִכִּיּוֹן שְׁהָעֵבִיר הַמוֹעֵד פְּעָמִים אִינִי חַיִּיב עוֹד בְּתַנְאִים וְשְׁמַעוֹן אָבִי הַחֲתָן טוֹעֵן הֶאָרְכְּנוּ עוֹד הַזְּמַן לְשִׁבְתָּ נַחְמוּ וְהִבִּיא מִתְּנוּךְ הַש"ם לוֹהַעִיד שְׁכַפְּשֶׁהֲגִיעַ חַג הַשְּׁבֻעוֹת פְּיָסְתִּי אֶת רְאוּבֵן וְנִתְפָּיִיס לְהַמְתִּין לְשִׁבְתָּ נַחְמוּ וְרְאוּבֵן הַשִּׁיב לֹא נִתְפָּיִיסְתִּי אֲלֵא כִּף הִיָּתָה תְּשׁוּבָתִי לָךְ חַתָּא נְנַצֹּר כְּלָאִי נְקוּל לָךְ וְאַשְׁבַּע עַל זֶה שְׁבֻעַת הַתּוֹרָה וְעוֹד אִינִי יוֹדַע אֲלֵא שְׁטָרִי שְׁעָבֵר זְמַנּוֹ יוֹרְנֵנוּ מוֹרָה צָדֵק שׁוֹרֵת דִּין זֶה: תְּשׁוּבָה לְעוֹלָם רְאוּבֵן לְרַבּוּתִי זֶה"ה שְׁדַנִּין בְּעַנְיָן שִׁידוּכִי הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה שְׁהַמְעֵבִיר הַמוֹעֵד שְׁקָבְעוּ לְנִישׁוּאִין הוּא חַיִּיב בְּקִנְסָה וְהָכָא בְּגִדוֹן דְּשְׂאֵלָה שְׁמַעוֹן וּבְנֵי הֶם הָעֵבִירוּ הַמוֹעֵד וְזֶה בְּרִיר בִּיד סִימָן רַל"ו כְּתַב מְרָן ז"ל כְּתַב רִיר"ו בְּשֵׁם הַמְּפָרְשִׁים שְׁנַיִם שְׁנַשְׁבְּעוּ לַעֲשׂוֹת דְּבָר אֶחָד וְעָבֵר אֶחָד מֵהֶם עַל הַשְּׁבֻעָה הַשְּׁנֵי פְטוּר וְאִין צְרִיף הִיתָר עַל הַשְּׁבֻעָה וְהִבִּיא רְאוּבֵן לְדָבָר מִפ"ק דְּסוּטָה ** (וּנ"ל שְׁהַרְאָה שְׁהִבִּיא מְסוּטָה הִיא מִמָּה דְאָמְרִי בִּפ"ק דְּף מ' סוּף ע"ב וְהוּא יַחַל לְהוֹשִׁיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל אָמַר רַבִּי חֲמָא בְּרַבִּי חֲנִינְא הוֹחֵל שְׁבֻעָתוֹ שֶׁל אָבִימֶלֶךְ דְּכַת' אִם תִּשְׁקוֹר לִי וּלְנֶכְדֵי ע"כ וּפְרַש"י הוֹחֵל שְׁבֻעָתוֹ שֶׁל אָבִימֶלֶךְ בְּטֹלָה לְשׁוֹן לֹא יַחַל דְּבָרוֹ לְפִי שְׁהֶם עָבְרוּ עַל הַשְּׁבֻעָה תַּחֲלָה עַכ"ל: **) וְאַחַר כִּף הִבִּיא תְּשׁוּבַת ר"ש מְשַׁנֵּץ שְׁהִיָּה מְקוּבָל כֵּן בְּעַנְיָן שִׁידוּכִי אִישׁ וְאִשָּׁה שְׁקָבְלוּ עֲלֵיהֶם חֲרָם תַּקְּנַת הַקְּהָלוֹת לִינְשָׂא לְאַחַר זְמַן דְּמִי שְׁעָיְכַב וְהָעֵבִיר הַמוֹעֵד אֲסוּר לִינְשָׂא לְאַחַר וְהִלָּה מוֹת' וְאִין צְרִיף הִיתָר חֲכָם וְגַם הַמְּעַכַּב עֲצָמוֹ מוֹת' בְּלֹא הַתְּרָה לְאַחַר שְׁנִשְׂא שְׁכַנְגָדוֹ עַד שְׂבָא זְמַן אֶחָד וְאָמַר לִיָּה פִּי שְׁנִיָּהֶם אֲסוּרִים וְלֹא הִרְוִיחַ מִי שְׁלֹא עָיְכַב אֲלֵא תְּשׁוּמַת יָד וְכוּ' וְדָבָרִי רִיר"ו בְּשֵׁם הַמְּפָרְשִׁים וְדָבָרִי קְבַלְתָּ ר"ש נְכוּנִים בְּטַעְמָם ע"כ וְכֵן הָעֵלָה מְרָן ז"ל עַל שְׁלַחְנוּ הַטְּהוֹר: הָרִי לְמִדְּנוּ שְׁשַׁמְעוֹן וּבְנֵי שְׁהָעֵבִירוּ הַמוֹעֵד הֶם עָבְרוּ עַל הַתְּנָאִים וְהֶם חַיִּיבִים בְּקִנְסָה: וְא"ת מְאַחַר שְׁפִיִּיסוּ אֶת רְאוּבֵן וְנִתְפָּיִיס וְהֶאָרִיף לָהֶם וְקָבְעוּ זְמַן אַחַר עֲדִין תְּנַאִי שְׁטֵר הַשִּׁידוֹ בְּמִקוּמָן עוֹמְדִין: הָא לִיתָא דְהִלְכָה רוּנְחַת שְׁטֵר שְׁנַמְחֵל שְׁעָבּוּדוֹ בְּטַל וְהָרִי הוּא כְּחֶרֶס שְׂאִין בּוֹ מִמֶּשׁ וְהָכָא כִּיּוֹן שְׁהָעֵבִי' הַמוֹעֵד הָרִי בְּטַל הַתְּנָאִים וּבְטַל הַשְּׁטֵר: וְא"ת שְׂאִנִּי נְדוֹן זֶה מִשְׁטֵר שְׁנַמְחֵל שְׁעָבּוּד דְּבִשְׁלָמָא שְׁטֵר שְׁנַמְחֵל שְׁעָבּוּדוֹ כִּיּוֹן שְׁנַתְּפָרַע כְּבָר חֲלַף הֶלֶף לוֹ אוֹתוֹ מַעֲשֶׂה שְׁנַכְתַּב עָלָיו הַשְּׁטֵר מָה שְׂאִין כֵּן הָכָא דְזְמַן הֶרְאִישׁוֹן הַפְּתוּב בְּשְׁטֵר וְזְמַן שְׁנֵי שְׁהָאָרִיכוּ שְׁנִיָּהֶם עַל עַנְיָן אֶחָד וְא"כ כִּיּוֹן שְׁקָבְעוּ זְמַן שְׁנֵי הָרִי הוּא עַל אוֹתוֹ עַנְיָן בְּעַצְמוֹ וְעַדִּין הַשְּׁטֵר קָיָם: הָא לִיתָא מְדָכְתַּב מְרָן בִּיד סִי' רַכ"ח דְּף עַר"ה ע"ד ז"ל כְּתַב הַרְשָׁב"א בְּתִישׁוֹ הַנְּשַׁבֵּעַ לְחַבְרֵי לְפָרוּעַ לוֹ מְמוֹן לְזְמַן יְכוֹל לְהַתִּיר נְדָרוֹ שְׁלֹא ע"י חֲכָם שְׂיֵאמַר הָרִינִי כְּאִילוֹ הַתְּקַבְּלָתִי אֲבָל לְהָאָרִיכוּ וְשִׁיעֲמוּד בְּחִיּוּבוֹ לֹא כָּל

פְּמִינְיָהּ אֵלֶּא א"כ הִתְנוּ פָּה בְּשַׁעַת הַשְּׂבוּעָה עַכ"ל: הָרִי לְמַדְנוּ שִׁיאָרֶיךָ הַזְּמַן וְע"י זֶה
 הַשְּׂבוּעָה בְּמִקוּמָה עוֹמֶדֶת וְלֹא עֹבֵר עָלֶיהָ זֶה אֵינּוּ אֵלֶּא מִשְׁעֵבֶר הַזְּמַן שֶׁנֶּשְׁבַּע עָלָיו עֹבֵר
 עַל הַשְּׂבוּעָה וְלֹא מִהֲנִי לִיִּה הָאֲרַכְתָּ הַזְּמַן וְהוּא הַדִּין הֵכָא מִפִּינֵן שֶׁעֵבֶר הַזְּמַן שֶׁקְנוּ עָלָיו
 נִתְבַטַּל הַקְנָיִן וְנִתְבַטְּלוּ כָּל הַתְּנָאִים שֶׁקְנוּ עָלֵיהֶם: וְכִינֵן שֶׁפֶן הָיָה צָרִיכִין בְּשַׁעַת הָאֲרַכְתָּ
 הַזְּמַן לְחַדֵּשׁ וְלַקְנוֹת קְנִינֵינִי אַחֲרֵים עַל זְמַן שְׁנֵי דְבָדְבוּר בְּעֵלְמָא אֵין פָּאן חֲיִיב וּמְדַבְּרִי
 הִלְלוּ אֶתְּהָ לְמַד אָף אִם רְאוּבֵן חָזַר בְּתוֹךְ יְמֵי הָאֲרַכָּה וְאֵינּוּ רוֹצֵה לְהַמְתִּין עַד הַזְּמַן
 שֶׁהָאֲרִיכּוֹ יָכוֹל לְחַזֵּר בּוֹ פִּינֵן שֶׁלֹּא קְנוּ מִיָּדוֹ דְּבָדְבְּרִי בְּעֵלְמָא לֹא מִתְחַיֵּיב: אָבֵל הוֹעִיל
 הַפִּיּוּס בְּהָאֲרַכְתָּ הַזְּמַן לְפִטוֹר אֶת הַחֲתָן מִהַקְנָס שֶׁהָרִי הַקְנָיִן הִרְאִישׁוֹן כְּבָר גִּמְחַל חֲלָף
 הִלָּף לוֹ וְעַל הַזְּמַן הַשְּׁנֵי לֹא הִיָּה חֲיִיב בְּקִנְיָן וְעֵינֵן בְּסִפְרָא דְּרַכִּי נַעַם לְהִרְבּוֹ רַבִּינוּ מְרָדְכִי
 הִלְוִי זֶלֶה"ה בְּסִי' ה' וְתִמְצָא הַרְבֵּה יוֹתֵר מִמָּה שֶׁפִּתְבְּנו וְאֵלֶּהִי הַצָּבָאוֹת יִצְיָלוּ מִשְׁגִּיאֹו'
 וְיִרְאָנוּ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת אַכִּי"ר: סִימָן עַד שֶׁאֵלֶּה מַעֲשֵׂה בְּסַעֲוֹדָת ס"ת הִבִּיאוּ בְּכָלֵל הַמִּינִים
 שֶׁבְּסַעֲוֹדָה מִינֵי מִתִּיקָה שֶׁבִּרְכָתָן שֶׁהִפְלִ וְנִתְנוּ בְּתַחֲלָה עֲרָקִי לְמִסְבִּין כַּמְנַהֵג וּבְרַכּוּ עָלָיו
 שֶׁהִפְלִ וְהִיָּה שָׁם בַּע"ת שֶׁאָמַר שֶׁאֵין בְּרַכְתָּ הָעֲרָקִי פּוֹטְרֵת אֶת מִינֵי הַמִּתִּיקָה מִבְּרַכְתָּ שֶׁהִפְלִ
 מִפְּנֵי שֶׁאֵין אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה מִצְטָרְפוּ כְּמוֹ שֶׁפִּתְבוּ בַּה"ל יוֹם הַכַּפּוּרִים: תְּשׁוּבָה צִירוּף אֲכִילָה
 וְשִׁתִּיָּה אֵינּוּ עִנְיָן לְפִטוֹר הַבְּרַכָּה רֵאשׁוּנָה אֵלֶּא הָעִנְיָן הוּא שֶׁאִם אָכַל חֲצִי שִׁיעוֹר אֲכִילָה
 וְשִׁתָּה חֲצִי שִׁיעוֹר שִׁתִּיָּה לְעִנְיָן אִיסוּרִין אִיתְּמַר אֵינּוּ מִצְטָרְפוֹת שֶׁלֹּא נִחְשָׁב כְּאֵילוֹ אָכַל
 שִׁיעוֹר שָׁלֵם וְנִתְחַיֵּיב עָלָיו מִלְּקוֹת וְלִטְעַם הַמּוֹרָה לֹא יִצְדַּק דִּין זֶה דְּאֵין אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה
 מִצְטָרְפִין לְעִנְיָן בְּרַכָּה אֵלֶּא בְּבִרְכָה אַחְרוֹנָה שֶׁאִם אָכַל כַּחֲצִי זֵית מִמִּינֵי מִתִּיקָה וְשִׁתָּה
 חֲצִי רְבִיעִית אֵין אִומְרִים כְּבָר שִׁתָּה וְאָכַל וּבִין שְׁנֵיהֶם יֵשׁ כְּשִׁיעוֹר שֶׁכִּינֵן שֶׁלֹּא שׁוּוּ
 בְּשִׁיעוֹרֵיהֶן אֵינּוּ מִצְטָרְפִין וּמִדְּאֵינּוּ מִצְטָרְפִין הָרִי לֹא אָכַל וְלֹא שִׁתָּה שִׁיעוֹר הַמְחַיֵּיבּוּ
 בְּרַכָּה אַחְרוֹנָה אָבֵל לְגַבִּי בְּרַכָּה רֵאשׁוּנָה מַה עִנְיָן צִירוּף לְשִׁיעוֹר דְּהָא בְּרַכָּה רֵאשׁוּנָה אֵין
 לָהּ שִׁיעוֹר שֶׁאֵפִילוֹ לֹא אָכַל אֵלֶּא כָּל שֶׁהוּא וְלֹא שִׁתָּה אֵלֶּא כָּל שֶׁהוּא זָקוּק הוּא לְבָרַךְ בְּרַכָּה
 רֵאשׁוּנָה וְאִם אֵיתָא לְדַעַת הַמּוֹרָה כַּד אֲשַׁמְעִינּוּ מִרְּו"ל בְּסִי' ר"ו סְעִיף ה' ז"ל מִי שֶׁבִּירָךְ
 עַל פִּירוֹת שֶׁלְפָנָיו וְאַח"כּ הִבִּיאוּ לוֹ יוֹתֵר מֵאוֹתוֹ הַמִּין אוֹ מִמִּין אַחַר שֶׁבִּירְכָתוֹ כְּבִרְכַת
 הִרְאִישׁוֹן אֵינּוּ צָרִיךְ לְבָרַךְ עַכ"ל וְאִם אֵיתָא לְהָאִי סְבָרָא דְּהַמּוֹרָה הִנֵּה לִיִּה לְמָרוֹ
 לְאֲשַׁמְעִינּוּ הָא וְלִכְתּוֹב וְדוֹקָא שָׁמָּה שֶׁהִבִּיאוּ לְפָנָיו מִין אֲכִילָה אָבֵל אִם מַה שֶׁהִבִּיאוּ לְפָנָיו
 מִינֵי שִׁתִּיָּה אֵינּוּ נִפְטָרִין בְּבִרְכָה רֵאשׁוּנָה אַע"פ שֶׁבִּירְכּוֹתֵי שְׁוֹת וּבְאִיזָה מְצִיאוֹת
 אֲשַׁכְּחָנָא דְּאֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה בְּרַכָּה א' זֶה פְּשוֹט בְּסִי' ר"ה סְעִיף ב' עַל הַמִּים שֶׁבִּשְׁלוּ בִּהֵן
 יְרַקוֹת מְבָרַךְ הַבְּרַכָּה עֲצֻמָּה שֶׁמְבָרַךְ עַל הַיְרַקוֹת עֲצֻמָּן וְכו' ע"כ אֵלֶּא ש"מ דְּלִיתָא לְהָאִי
 סְבָרָא דְּהַמּוֹרָה וּמִסְתַּיְיָעָא סְבָרְתִין מִמָּה שֶׁפִּתְבּוּ מִרְּו"ב בְּסִימָן ר"ב סְעִיף י"א מִי שֶׁרִינִית
 צִימּוּקִים וְתֵאנִי וְכו' וְלִכֵּן יִרָא שְׁמִים לֹא יִשְׁתַּם אֵלֶּא בְּתוֹךְ הַסַּעֲוֹדָה אוֹ יֵאָכַל פְּרִי ז' מִינִים
 וְגַם יִשְׁתָּה מִים כְּדִי שִׁיאָרֶיךָ לְבָרַךְ בְּרַכָּה א' מַע"ג וּבּוֹרָא נְפִשׁוֹת ע"כ הָרִי לָהּ בְּהִדְיָא
 שֶׁמְבָרַךְ בְּרַכָּה א' עַל אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה וְיוֹצֵא בָּהּ י"ח שְׁנֵיהֶם בֵּין י"ח בְּרַכָּה רֵאשׁוּנָה בֵּין
 דִּי חוֹבֵת בְּרַכָּה שְׁנֵינִיָּה וְאֵלֶּהִי הַצָּבָאוֹת יִצְיָלוּ מִשְׁגִּיאֹוֹת וְיִרְאָנוּ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת אַכִּי"ר:
 סִימָן עַה פְּתַב רַבִּינוּ הַגָּדוֹל מוהר"י קָארוֹ ב"י א"ה סִי' קמ"ד דְּקצ"ב רִישׁ ע"ב הַנּוֹתֵן גֹּט
 לְשִׁלִּיחַ לִיתְנוּ לְאִשְׁתּוֹ ע"מ שֶׁאִם לֹא יָבֵא מֵאוֹתוֹ יוֹם עַד שִׁתִּי שְׁנַיִם יֵהָא גֹט וְאִם יָבֵא תוֹךְ
 שִׁתִּי שְׁנַיִם לֹא יֵהָא גֹט וְהָאִשָּׁה לֹא רְצָתָהּ לְקַבְּלוֹ עַד שֶׁעֵבְרוּ יוֹתֵר מִשְׁשָׁה חֲדָשִׁים אַחַר
 הַשִּׁתִּי שְׁנַיִם עֲשֵׂה מַעֲשֵׂה בְּזָה ה' יְהוּדָה בֶּן בְּלָטָא ז"ל וְצִוָּה לִיתְנוּ וְהַתִּירָה מִיָּד וְכָתַב עַל

זה פסק וגם על ידינו הנה מעשה פה צפת תוב"ב והתנו בכנופיא עכ"ל: ומצאתי להרב המבי"ט ז"ל בחלק שני לא"ה שאלה קל"א דף סע"ד על זה וז"ל ביום ה' ר"ח אדר תשב"ט נמצאתי בבית הנועד עם הרבנים הרב דוד ו' אבי זמרה והרב יוסף קארו יצ"ו על גט אחד שנכתב בהורמוז ונעשה איש א' שליח להביאו פה צפת וליתנו ליד אשתו ואמר לו שתאמר לה בשעת נתינה הרי זה גיטיך ששלח לך בעליך פלוני וכו' ע"מ אם לא אבוא מהיום עד סוף שתי שנים פה בצפת תהיה מותרת ואם לא אבוא לא יתנה וכו' ובא השליח ונתעכב הגט בידו עד קרוב לשלש שנים שלא היתה האשה רוצה לקבלו ועכשיו שרצתה בא אצלי השליח והאשה ואמרתי להם כי הנה נראה לי שלא הנה מקום לזה הגט עתה שעברו כבר השתי שנים לתתו סתם אי אפשר שהוא הטיל בו תנאי לתתו בתנאי כבר עבר זמן התנאי ועל זה הלכו לחכמים הנז' ושניהם היו מסכימין לתתו אלא שהרב דוד נר"ו הנה אומר שיתנהו לה מהיום אם יבא תוך שתי שנים כי גם שאמר מהיום שנתראה יום נתינת הגט ליד השליח גם נרא' שיאמר לה מהיום מיום נתינת הגט השליח ליד האשה.

והרב יוסף קארו נר"ו אמר שהנהנראה לו ליתנו בלי תנאי אלא בסתם פיון שפבר עבר הזמן אמרו לי מה נר' לך אמרתי להם כבר גיליתי דעתי זה כמה שנים ושפון נמצא בתשוב' הרב אליהו מזרחי זלה"ה אמרו לי שנינו מסכימין שיתן אמרתי גם ביניכם יש הפרש בענין הנתינה ואם ינתן בתנאי לדעת אחד מכם אינו גט ואם בסתם לדעת האחר אינו גט אמרו לי איך נעשה כי זאת האשה היא עגונה כי האיש הלך בדרך מרחוק אמרתי להם לדידי אינו ראוי ליתנו אבל לדידכו יתנהו לה השליח על תנאי שתי שנים כמו שנתראה הר' דוד ויחזור ויקחנו ויתנהו לה בסתם כמו שנתראה הר' יוסף נר"ו וכן עשו עכ"ל ועיין במהרשד"ם א"ה סי' ס' על גזון כזה אבל הנה גט ארוסה: משקלא וטראי שהיתה בין רבינו מוהריק"א שהיה אומר שיתנהו בסת' בלי תנאי נרא' שטעמ' הוא פיון שדברי בעל המגן' שאמ' לשליח שיתנהו לה מהיום אם יבא תוך ב' שנים הפוננה הוא מהיום שהוא יום מסירת הגט ליד השליח א"כ איך אפשר להאריך השליח זמן מדעתו וזה לא יתכן ורבי' מהרדבא"ז ס"ל פיון שאמירת הבעל לשליח שיתנהו לה מהיום אם יבא תוך שתי שנים יספול נמי פ' דמה שאמר מהיום הוא על יום מסירת הגט ליד האשה יתנהו לה על תנאי זה וקשיא לי על טעם מרן הרדבא"ז ז"ל השתא דאמינא להכי א"כ בכל גט שיבא על ידי שליח בתנאי כזה שמגרש על זמן חייבים אנו לחוש ואם באנו לחוש לזה מחששא אין ליתן גט זה שאם הפוננה מהיום על יום מסירת הגט לאשה אם יתנהו במהיום על יום נתינת השליח לאשה שפיר דמי אבל אם יתנהו במהיום שהוא יום מסירת הבעל הגט לשליח אינו גט ואם הפוננה מהיום הוא על יום מסירת הבעל הגט לשליח צריך שיתנהו השליח לאשה במהיום שהוא יום המסירה שמסר הבעל לשליח ואם באנו להסתפק בזה א"כ כל גט שיבא ע"י שליח צריך לתתו לה שני פעמים פעם אחת יתנהו לה בתנאי מיום מסירת הבעל לשליח פעם שנית יתנהו בתנאי מיום מסירת השליח הגט לידה וזה הדבר לא נשמע מעולם ונראה דמטעם קושיא זו לא רצה רבינו מוהר"י קארו זלה"ה להעלות על ספרו ביתה יוסף שיתנהו לה שני פעמים אלא כתב שהנה מעשה שני פעמים ונתנהו לה והתירוה מיד: סימן עו כתוב בשלחן ערוך א"ח סי' ר"ב סעיף ו' צלף על העלין ועל התמרות ועל הקפריסי' בפה"א על האבינות שהם עיקר

הפרי בפה"ע עכ"ל: דין זה צריך לי עיון דחוינו דבזמן הזה דעיקר פרי הצלה הם הקפריסין יותר מהאביונות דהא פשמלקטין אותה מלקטי' הקפריסי' ומעט מזער מן האביו' עם הקפריסי' ושולחים מהם לתורכיה ולארץ אדום חביות הרבה וגם מוליכים מהם מנא אמן לכל ערי ארץ מצרים ומימינו לא ראינו אלא הקפריסין הם עיקר הפרי ואם יש מהאביונות מעורבין עם הקפריסין הם מעט מעט מהמעט שאינם נחשבים לפני ריבוי אקפריסין שהם רבים הרבה מאד מאד ולפי מנהג העולם צריך לברך על הקפריסין בפה"ע: גם צ"ע שהעלין והתמרות בזמן הזה אין מי שיאכל אותם ולא ראינו מי שיקנה אותם כמו שקונים הקפריסין וא"כ לא נטעי את הצלה להכי אדעתא דעלין או תמרות וצריך לברך עליהם שהכל מידי דהנה אקורא שהוא ראש הדקל כשהוא רך דמטעם זה דלא נטעו אותן להכי מברך עליו שהכל: ואיברא דבפ' כיצד מברכין פשוט דקרי להו לקפרי' שומר לפרי וכן הוא נראה לעינים שהקפרי' כשהם קטנים סגורים והאביונות בתוכם אינן נראות וכשהקפריסין גדלים נפתחים ונעשים פרחים גדולים ובתוך הפרח נראה גיד ובראש אותו הגיד הנראין בתוך הפרחים האביונות וגדילים אותן הגידין ובראשם האביונ' גדלים והולכים עד שגדלים כמו זית וכשמלקטי' הקפריסי' מלקטין אותם ומה שמוצאים שנעשו אביונות ובוררים הקפריסים הקטנים מן הגדולים שכל מה שהם קטנים הם החשובים וקורין אותן קפאר סלטאני ומוכרים.

אותן ביוקר על א' שנים מן הגדולים הרי דבזמן הזה אין עיקר הפרי אלא הקפריסין ושני להם האביונות והעלים והתמרות אין אוכל אותם בכל ארץ מצרים ולא בכל המקומות שידענו המב"ה יאיר עינינו בעבודתו: סימן עז שאלה היש לסמוך על מה שכתוב בספר שגי' פנסת הגדולה א"ח סימן רפ"ב בהגה' ב"י סעיף ה' וז"ל אמר המאסף במהדור' ראשונה פתבתי דאם נמצא טעות בס"ת בקריאת השביעי אחר שקרא שלשה פסוקים בהכשר דאין להוציא ס"ת אחר ושפך עשיתי מעשה בקוסטנטינא יע"א לפני רבני הדור ולא היה פוצה פה ומצפצף: תשובה לע"ד נראה דאין לסמוך עליו בזה שלא ראיתי טעם לדבר אלא הרבה בדברים בלא ראיה וראיתי להעתיק קיצור דבריו כדי שיתברר האמת כת' ז"ל ולפי שראיתי מפקפקים בהוראתי גם בלא דעת דברי הפוסקים אלא מסברת הכרס ראיתי להאריך בזה ולישב מכל המקום שלכאורה נראה שיש סתירה לזה ולחזק הוראתי בראיות נכוחות מ"ש בספר מגדל עוז דאם נמצא טעות אפילו בסוף הפרשה מוציא ס"ת אחר ** (הנה רואה שדחה דברי המ"ע בלא טעם בלשון אפשר וזה אין בו ממש דמסתמא פי קאמר המגדל עוז אם נמצא הטעות אפילו בסוף הפרשה מוציא ס"ת אחר הוא למנהג העולם היום שקוראין בכל שבת סדר א' ואי אמרת דלא אמרה אלא כשלא קרא שלשה פסוקים או בפרש' יו"ט וכו' לא הנה שתיק מנה) ** אפשר לדחות דכשלא קרא שלשה פסוקים בהכשר קאמר או בפרשת יו"ט וחול המועד וארבע פרשיות שצריך לקרות כל הסדר א"נ בעל מ"ע לטעמי' אזיל שקריאת ראשונים לא עלתה לו וכו' אבל לפי מנהגנו פהוראת הר' בשם רבו מהר"י בירבשקראו בפסול עלתה בדיעבד ומוצי' ס"ת אחר לקרא מכאן ולהבא בספ' הפשר וכו' לפי מנהג זה פל שקראו העולין שבעה פל א' ג' פסוקי' שהם כ"א פסוקים לשבעה בני אדם פדאיתא במס' סופ' אפילו נמצא הטעות בפסוק הכ"ב יגמור הפרשה בפסול ולא יברך אחריה וכו', והיא דספר הפלבו הביאו רבינו המחבר בטו' זה סי' קל"ז וכו' דהתם תקנת חכמים לקרא עד

תטמא עד הערב אבל בשבת שקריאת הסדר אינו מתקנת חכמים אלא מנהג וכבר כתב הרמב"ם בפ"ג מה' תפלה שיש מקומו' שאין גומרין את הפרשה אלא לשלש שנים והוא מדברי התלמוד פ"ק בני העיר וכו' וכיון שאינו אלא מנהג בעלמא פל שקרא פשיעור אין להוציא ספר תורה אחר להשלים הסדר' ** (מ"ש מלבד דמההיא דהפלו בפרש' פר' וכו' עד משום פגמו של ראשון לא ידעתי מאי קאמ' ומ"ש והיינו דמס' סופרים הא לימא וז"ל ההגהות שהביא מרן בסימן קל"ז כתוב בהגה' מי"ב פי"ב מה"ת אם דילג פסוק אחד ולא קראו אם הוא במנחה בשבת או בשני וחמישי וקר' עשרה פסוקים בלא פסוק המדולג אינו חוזר ואם לאו חוזר אבל בשבת אפילו דילג פסוק אחד חוזר וקורא אפי' אחר שהחזיר את התורה ואמר קדיש חוזר וקורא הוא ושנים עמו ואפילו הפטי' והתפלל מוסף מפסיק מיד וקורא עכ"ל הרי ההגה' לא הזכירו ס"ת פסול ואם זה הרב רוצה ללמוד מדלג פסוק א' לנמצא ס"ת פסול זו אינה תורה) ** מלבד דמההיא דהפלו בפרש' פר' אין ראיה הפך למה שפיתתי דהתם לא הוציא ס"ת אחר אלא הס"ת בעצמו שקראו וכיון שאין פאן פגמו של ראשון למה לא נקרא כל הסדר אבל בנדון זה אין להוציא ס"ת אחר משו' פגמו של ראשון ומיהו צריך לקרא כל הסדר בס"ת הפסול והיינו דמס' סופרים שהביאו ההגה' שהביא רבי המחב' בסי' קל"ז ע"כ ראיתי להעתיק מדברי השנייני ולא נר' לי להעתיק מדבריו כי האריך הרבה בדברים פכולים ומכופלים ללא צורך: ** (כי היכי שלא לטעות ומ"ש דלפי מנהג הורא' מהר"י ב"ר וכו' גם זה אין בו ממש דאדרב' דאם איתא דלפי מנהג זה נתחדש דין זה דבקראו שבועה עולים כ"א פסוקים אין צריך להוציא ס"ת אחר לא הווי שתקי מינה פדי שלא יבואו לטעות.

עוד דפרשו' המועדים כב' העלה מרן על שלחנו הטהור בסי' קל"ז סעי' ג' שדינם כמו מנחה בשבת ושני וחמישי שאם דילג פסוק אין צריך לחזור ומ"ש ויגמור הפרשה ולא יברך אחריה תמוה מאוד והלא ברכ' שלבסוף העולים היא עיקר התקנה והיא משנ' בריש פ"ק הקורא עומד תנו הפותח והחותר בתורה מברך לפניו ולאחריה ובגמרא תנא הפותח מברך לפניו והחותר מברך לאחריה והאי דנא דכולהו מברכי לפניו ולאחריה היינו טעמא דתקינו רבנן גזרה משו' הנכנס' ומשום היוצאים ע"כ הרי למד' ב' דברים הא' שהברכ' שלבסוף היא עיק' התקנ' שחשש הנכנס' הוא גדול שהוצרכו לתקן ולהוסי' ברכות בשבילו וכפי סברא זו דבעל השנייני יש שתים דעות הא' שמבטל הברכ' דלבסוף שהי' עיקר התקנה שנית דאיכא חשש דהנכנסים שיאמרו דאין מברכין לבסוף מלבד שהמעש' זר ותמוה הרבה מאד שלא נראה ולא נשמע כמותו בכל גלילות ישראל שיקראו בתורה ברבים בלא ברכה ומה שכתב שאין להוציא ס"ת אחר משום פגמו של ראשון תמוה מאוד לא ידענא היכי קאמר דמה שייך פאן פגמו של ראשון שהרי הוא פגום ועומד שנמצא פסול: **) והנה רואה דעיקר הוראתו מההיא דמסכת סופרים פי"א הלכה ד' וז"ל הדין שהווי קורא בתורה בשבת פחות משבועה קריות ושכח פסוק שקראו שבועה יחזור ויעלה שבועה קריות ויפטר שמיני ובלבד שיהיה בסד' עשרים ואחד פסוקי' ליתן לכל קורא וקורא שלשה ואם פחות יוסיף על סדר הזה מפרשה אחרת ע"כ.

וס"ל להר' ז"ל דזו דמס' סופרים היא עיקר אף בזמן הזה שנהגו לקרא סדר אחד בכל שבת ולע"ד אני אומר אחר המחילה מכבודו לא דק מאחר שנהגו לקרא בכל שבת סדר אחד מסדרי התורה להשלים התורה בכל שנה הנקבע עליהם בחובה גמורה מן התורה

דג'רסיןן בפ"ק דנדרים דף ח' אָמר רב גְדַל אָמר רב הָאוּמַר אֲשֶׁפִים וְאֲשֶׁנָּה פָּרַק זֶה אֲשֶׁנָּה מְסַכְתָּא זוּ נֶדֶר גְּדוֹל נֶדֶר לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְהֵלֵא מְוֹשְׁבֵעַ וְעוֹמֵד הוּא וְאִין שְׁבוּעָה חֲלָה עַל שְׁבוּעָה מֵאֵי קמ"ל דְּאָפִי' זְרוּזֵי בְּעֵלְמָא הֵיְנוּ דְּרַב גְּדַל קִמְיִתָּא הָא קמ"ל דְּאֵי בְּעֵי פֶטֶר נְפִשְׁיָהּ בַּק"ש שְׁחֲרִית וְעַרְבִית מְשׁוּם הֵכִי חֲזִינָא שְׁבוּעָה עֲלֵיהּ.

וְכַתֵּב הֶר"ן מְסַתְּבָרָא לִי דְלֹא דוֹקָא דְבַהֲכִי מְפֹטֶר שְׁהָרִי חֲזִיב כֹּל אָדָם לְלַמּוּד תּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה כְּפִי פָחוּ וְאָמְרִינּוּ בַּפ"ק דְּקִידוּשֵׁין ת"ר וְשִׁנְנַתְּם שְׁיִהְיוּ ד"ת מְחַוְּדִין בְּפִיָּה שְׂאָם יִשְׁאַלְהֶּ אָדָם דְּבָר שְׁלֵא תִגְמַגֵּם וְכו' וְק"ש שְׁחֲרִית וְעַרְבִית לֹא סָגִי לְהֵכִי אֵלֵא מִכָּאן נ"ל רְאֵיהּ לָמָּה שְׁפַתְבַּתִּי בַּפ' שְׁבוּעוֹת שְׁתִּים בַּתֵּר' דְּכָל מִיָּדִי דְאַתִּי מְדַרְשָׁא אַע"פ שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה כִּינּוּן דְּלִיתָּהּ מִכּוֹרֶשׁ בְּקִרְאָ בְּהִיָּדְאָ שְׁבוּעָה חֲלָה עֲלֵיהּ וְהֵכִא הֵכִי קָאָמַר כִּינּוּן דְּאֵי בְּעֵי פֶטֶר נְפִשְׁיָהּ מִמֵּאֵי דְכְתִיב בְּקִרְאָ בְּהִיָּדְאָ בְּשִׁכְבָּהּ וּבְקוּמָהּ בַּק"ש שְׁחֲרִית וְעַרְבִית מְשׁוּם הֵכִי חֲלָה שְׁבוּעָה עֲלֵיהּ לְגַמְרֵי וְאָפִי' לְקַרְבּוֹ וְהֵיְנוּ דְקָאָמַר נֶדֶר גְּדוֹל נֶדֶר כְּלוּמַר לְכֹל דֵּינֵינוּ כְּדָבָר הַרְשׁוֹת וְקמ"ל דְּבַקְבָּלָה בְּעֵלְמָא לְדָבָר מְצֻנָּה מְהֻנָּיָא דְמֵאֵי דְאַמְר' הֵכִא לֹא הִזְכִּיר לֹא נֶדֶר וְלֹא שְׁבוּעָה וְאָפִילוּ הֵכִי בְּדַבּוּרָא בְּעֵלְמָא סָגִי דְוֹמְיָא דְמֵאֵי דְאַמְרִינּוּ דְבַקְבָּלָה בְּלַחֲוֹד מְהֻנָּיָא לְצַדִּיקָה כְּדְכְתִיב בְּפִיָּהּ זֶה צַדִּיקָה וְהוּא הַדִּין לְכֹל דְּבָר מְצֻנָּה עַכ"ל וְכַתֵּב הֶרָא"ש ז"ל נֶדֶר גְּדוֹל נֶדֶר לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹא הֵיְנוּ נֶדֶר מְשֵׁשׁ דְלֹא אִיקָר' נֶדֶר אֵלֵא שְׁמַתְפִּיס בְּדָבָר הַנְּדוּר אֵלֵא חֲשִׁבִינּוּ לִיהּ כְּאִילוּ נֶדֶר צַדִּיקָה כְּדְאַמְרִינּוּ דַר"ה בְּפִיָּהּ זֶה צַדִּיקָה עַכ"ל וְז"ל הֶרַמְבַּ"ם ז"ל בְּסוּף פ"א מְהַלְכ' נְדָרִים הָאוּמַר לְחַבְרֵי וְנִשְׁפִים וְנִשְׁנָה פָּרַק עֲלֵיו לְהִשְׁפִים וְלִקְרוֹת וְאַע"פ שְׁלֵא הוֹצִיאֻ בְּלִשׁוֹן נֶדֶר וְז"ל רַבֵּינוּ בַעַה"ט י"ד סִימָן רִי"ג הָאוּמַר אֲשֶׁנָּה פָּרַק זֶה הָוֵי נֶדֶר גָּמוּר עַכ"ל וְכֵן הֵעֲלָה מֶרֶן עַל שְׁלַחְנוּ הַטְּהוֹר יו"ד סִימָן רִי"ג סְעִיף ב': וּמ"ש הֶר"ן חֲזִיב כֹּל אָדָם לְלַמּוּד תּוֹרָה יוֹמָם וְלַיְלָה כְּפִי פָחוּ כֵּן פְּתוּבוּ הֶרַמְבַּ"ם בְּפ"א מְהַל' ת"ת וְרַבֵּי בַעַה"ט י"ד ס' רמ"ו וְכֵן הֵעֵל' מֶרֶן בַּס' הַנּו' סְעִי' א' וְז"ל כֹּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל חֲזִיב בַּת"ת בֵּין עֲנִי בֵּין עֲשִׂיר בֵּין שְׁלֹם בְּגוּפוֹ בֵּין בַּעַל יְסוּרִין בֵּין בַּחֲוֹר בֵּין זָמָן גְּדוֹל אֲפִילוּ עֲנִי הַמְּחַזֵּר עַל הַפְּתוּחִים אֲפִילוּ בַּעַל אִשָּׁה וּבָנִים חֲזִיב לְקַבּוּעַ זְמָן לַת"ת שְׁנֵאָמַר וְהִגִּיתָּ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה.

ג' כְּתָב ז"ל עַד אֵימְתִי חֲזִיב כֹּל אִישׁ מִיִּשְׂרָאֵל לְלַמּוּד עַד יוֹם מוֹתוֹ שְׁנֵאָמַר וּפְּנֵי יְסוּרוֹ מְלַבְבָּהּ כֹּל יְמֵי חֲזִיָּה עַכ"ל: הָרִי לְמַדְנוּ דְּבַדְבוּר בְּעֵלְמָא שְׂאוּמַר אֲשֶׁנָּה פָּרַק זֶה קָם עֲלֵיו בְּנֶדֶר גָּמוּר וְחֲזִיב לְקִיּוּמוֹ: כֹּל שֶׁפֶן מִי שְׁקַבֵּל עֲלָיו לְקָרוֹת וְנִהְגַּ קַבְּלָתוֹ שְׂאִינּוּ יְכוּל לְפִטוּר עֲצָמוֹ: וְכָל שֶׁפֶן קָהַל שְׁנֵהְגוּ שְׁחָלָה קַבְּלָתָם עֲלֵיהֶם וְעַל זְרַעַם וְאָפִילוּ הִיָּה הַדְּבָר שְׁקַבְּלוּ עֲלֵיהֶם אֵינּוּ גוּף הַתּוֹרָה אֵלֵא לְסִיגָּ בְּעֵלְמָא כְּמוֹ שְׁכַתֵּב מֶרֶן בְּבֵית יוֹסֵף י"ד סוּף סִימָן רִי"ד ז"ל כְּתָב הָרִיב"ש בְּחֻלְקָא א' ס' מ' בְּשֵׁם הֶרַמְבַּ"ן בְּמִשְׁפֵּט הַחֲרָם שְׁכָל קַבְּלַת הָרַבֵּי חֲלָה עֲלֵיהֶם וְעַל זְרַעַם וְאָפִילוּ בְּדְבָרִים שְׁלֵא קַבְּלוּ עֲלֵיהֶם בְּהַסְכָּמָה אֵלֵא שְׁנֵהְגוּ כֵּן מַעֲצָמָם לְעִשׂוֹת גְּדָר וְסִיגָּ לַתּוֹרָה אֶף הַבָּנִים חֲזִיבִים בְּאוֹתוֹ גְּדָר כְּדָמוּכַח עוֹבְדָא דְבָנֵי בְּיָשׁוּן וְכֵן הַבָּאִים מְחוּזָּ לְעִיר לְדוּר שֵׁם הָרִי הֵם כְּאֲנָשֵׁי הָעִיר וְחֲזִיבִין לְעִשׂוֹת כְּתַקְנָתָם וְכו' ע"כ וְכֵן הֵעֲלָה מֶרֶן עַל שְׁלַחְנוּ הַטְּהוֹר סוּף ס' הַנּו': וְכָל שֶׁפֶן דְּבָר שֶׁהוּא גוּף הַתּוֹרָה וְהוּא חֲזִיב כְּגוֹן תְּלַמּוּד תּוֹרָה שְׁחֲזִיבִים לְעִסּוֹק בָּהּ יוֹמָם וְלַיְלָה שְׁפִשׁוּט הוּא שְׁכָל קָהַל שְׁקַצֵּב לוֹ קַצְפָּה בְּסֻדְרֵי הַתּוֹרָה חֲזִיב לְקִיּוּמָהּ: וְכָל שֶׁפֶן דְּבָר שְׁנֵהְפִשֵׁט בְּכָל גְּלִילוֹת יִשְׂרָאֵל שְׂאָפִילוּ בָּנֵי מַעְרָבָא דְאַמְרִינּוּ בְּפָרַק בְּנֵי הָעִיר שְׂאִינּוּ מְשֻׁלְמִין הַתּוֹרָה אֵלֵא לְשַׁלֵּשׁ שְׁנַיִם הָאֵיִדְנָא כֹּל בְּנֵי מַעְרָבָא נוֹהֲגִים לְסִימִים הַתּוֹרָה בְּכָל שְׁנָה שְׁפִשׁוּט הוּא שְׁחָלָה עַל כֹּל יִשְׂרָאֵל

ואינו יכולין ליפטר ממנה: צא ולמד גדולה מזו מתפלת ערבית דהיא רשות פתב הרי"ף ז"ל בפירוש תפלת השחר תפלת ערבית רג"א חובה רבי יהושע אומר רשות אביי אמר הלכה פדברי האומר חובה ורבא אמר הלכה פדברי האומר רשות וקי"ל דהלכה פרבא מיהו הני מילי היכא דלא צלי לה פלל אבל היכא דצלי ליה לתפלת ערבית פבר שוויא עליה חובה ואי טעי הדר לרישא פדאמר רבא טעה ולא הנפיר של ר"ח בערבית אין מחזירין אותו שאין מקדשין את החדש אלא ביום ושמעין מנה שאם טעה בשבת או בי"ט שמחזירין אותו ואמרי' נמי טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרי' ב' והא דברי הפל היא דהא ליכא מאן דפליג ואפילו למאן דאמר רשות חובה היא דלימא אבל מצנה אימא והאידין נהגו עלמא לשוויא פחובה עכ"ל וכך הם דברי הלכות גדולות וכך הם דברי הרא"ש בפירוש תפלת השחר הרי נתברר דדבר שהוא רשות וקבלו אפילו היחיד עליה חזר להיות חובה גמורה ומחזירין אותו כיון דאית ביה צד מצנה בעלמא הוקבע עליו פחובה גמורה: עוד ראיה פתבו הגהות מיי' בפ"ב מהלכות תפלה ז"ל במס' סו' בפ"א יש שאם טעה חזן וסבור שקראו ז ולא קראו אלא ששה חזן וקורא שביעי ושמיני מפטיר ואם קרא ודילג על פסוק אחד ולא קראו אם הוא במנחה בשבת או בשני או בחמישי וקרא עשרה פסוקים בלא פסוק המדולג אינו חוזר ואם לאו חוזר אבל בשבת דילג פסוק אחד חוזר וקורא אפילו אחר שהפטיר בנביא והתפלל מוסף מפסיק מיד וקורא שאין מעמידין תפלת המוספין פעם שניה ע"כ ובסו' מס' סופ' אפילו דילג פסוק אחד ולא קראו והחזיר את התורה ואמר קדיש חוזר ופותר ומברך וקורא הוא ושנים אחרים עכ"ל ההגהות: הרי ההגהות השמיטו מלשון דמסכת סופרים מה שכתוב שם ובלבד שיהיה בסדר כ"א פסוקים ליתן לכל קורא וקורא שלשה ואם פחות יוסיף מפרשה אחרת כל זה השמיטו ההגה' ובנדאי צריך לדעת למה: גם בשבלי הלקט הביא לשון זה דמסכת סופרים והשמיט הא דעשרים ואחד פסוקים הטעם פשוט דכלל גדול בידינו ומוספם מפל הפוסקים דכל מה שישמיט הפוסק אפילו מדברי הגמרא הוא משום שדוחה אותן הדברים מהלכה וכיון שפן פשוט הוא דכיון שהביאו דברי מסכת סופרים והשמיטו ממנו הדין הנה ולא הביאו' שמעין מנה דהדין הנה דהאידין לאו הלכתא היא דהואיל ונהגו העולם לקרות סדר אחד בכל שבת הרי הוקבעה הלכה כה ולא משפחת לה סדר שאין בו כ"א פסוקים וכן נראה שהוא דעת כל הפוסקים שלא הביאו הא דמסכת סופרים לבד התוספ' בפירוש הקורא עומד.

ולפי דרכנו למדנו מדסתמו וכתבו שאם דילג פסוק אחד חוזר וקורא הוא ושנים אחרים הוא אפילו הנה שדילג פסוק מקריאת השביעי אפילו אחר שקרא הרבה פסוקים ואפילו הנה שדילג פסוק אחרון דאי לא תימא הכי הנה להם לבאר דהא דברייהם הוא פפי המנהג של עכשיו לקרות סדר אחד בכל שבת: דלפי דברי השני' דס"ל דגם האידין אין חובה בקריאת התורה אלא עשרים ואחד פסוקים לשבעה עולים שלשה פסוקים לכל אחד ומה שקורין סדר אחד בכל שבת הוא משום מנהג בעלמא לפי זה כשקרא עם השביעי הרבה פסוקים ודילג בסוף הקריאה אפילו הרבה פסוקים והחזירו התורה למקומה ואמר קדיש למה מוציאין הס"ת פעם אחרת ומטרחין ליה בכדי דכיון דיצא ידי חובתם יש תיקון דלשבת הבאה יתחילו מהפסוקים המדולגים להשלים אותם ויקראו משם ואילך על הסדר ולא יטריחו הס"ת אלא ודאי מדמצרכין להוציא הס"ת פעם אחרת ולקרות הוא

שִׁישָׁבֵר בַּה שָׁבֵר רֶגֶל או שָׁבֵר יָד או יַעֲשֶׂה בַּה מוּם הַלֵּף הַשּׁוֹאֵל וְלִמְחֹר חֹזֵר וּבָא אֵלַי וְאָמַר לִי עֲשִׂיתִי כַּאֲשֶׁר צִוִּיתָנִי וּשְׁבֵרָה הַגּוֹי בְּיָדוֹ וְעַתָּה בָּאתִי לְשֹׂאֵל אִם מִן־תֵּר לְמִפְנֵי אוֹתָהּ לְעַרְל אַחַר אֲמַרְתִּי לוֹ אִם הִיא בְּאִפְסָן שִׁיכּוֹל לְתַקְנָה וּלְעַנּוּבָדָה או לֹא הוֹצִיאָהה וְהִרְאָה אוֹתָהּ לִי נִסְתַּפְלְתִי בַּה וְרָאִיתִי שֶׁלֹּא עָשָׂה בְּאֵלֶּיךָ כְּלוּם אֲלֵא שָׁבֵר בַּטְּבֵלָה שָׁבֵר קָטָן אֲמַרְתִּי לוֹ בְּנֵי מָה עֲשִׂיתָ הַשָּׁבֵר הַזֶּה לֹא כְּלוּם הוּא שֶׁלֹּא עָשָׂה בְּאֵלֶּיךָ כְּלוּם וְעַכְשָׁיו שְׁלַקְחָתָ אוֹתוֹ בְּלִי בִּיטוּל ה"ל ע"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְאִין מוֹעִיל לָהּ בְּטוּל עוֹלָמִית וּבְאֲמַת שְׁעִגְמָה נִפְשִׁי לְשׁוֹאֵל הַקּוֹנָה שִׁיַּדְעֵתִי שֶׁהִיא חֲרָד שֶׁרְצוֹנָהּ הִיא לְקַנּוּתָהּ בְּהִתֵּר אֲלֵא קָרָה שְׁשִׁגּ וַיִּשְׁבַּתִּי מִתְבוֹדָד מַה לְעֲשׂוֹת לוֹ אִם נִסְמָךְ עַל סִבְרַת הַמַּתִּירִין שֶׁפְתַב רַבֵּינוּ הַגָּדוֹל בַּש"ע י"ד ס' קמ"ו סְעִיף ח' שֶׁכְּתַב שֶׁאִם מְכָרָה לְצוּרָף יִשְׂרָאֵל יֵשׁ מִתִּירִים וַיְדוּעַ הוּא שֶׁהַשְּׁלַחְנִים שֶׁבְעִיר הַזֹּאת הֵם כְּמוֹ צוּרְפִים שְׁלֹוֹקְחִים זֶהָב וְכֶסֶף וּמְעַרְבִין טוֹב בְּרַע וְרַע בְּטוֹב וּמַתִּיכִים וְאֵע"פ שֶׁלְפָעַמִּים אֵינָם מַתִּיכִים אֲלֵא מוֹכְרִין הַדְּבָר כְּמוֹ שְׁלַקְחוּהָ הִיא לֹא אִירָא שֶׁהַצּוּרָף נְמִי לֹא כָּל כֶּסֶף וְזֶהָב שְׁלֹוֹקַח מְצָרָף אֲלֵא כְּפִי אֲשֶׁר יִרְאֶה שֶׁהַהֲנָאָה קְרוּבָה יוֹתֵר עוֹשֶׂה אִם רוֹאֶה שִׁיּוֹתֵר נִשְׁכָּר בְּצִירוּף מְצָרָף וְא"כ רוֹאֶה שִׁיּוֹתֵר נִשְׁכָּר בְּמִכָּר הַדְּבָר כְּמוֹת שֶׁהוּא מוֹכֵר וְאִם הֵינּוּ שְׁלַחְנֵי הֵינּוּ צוּרָף אָבֵל לֹא מְלֹאֲנֵי לְבִי לְהִתֵּר מֵאַחַר שֶׁהוּא אִיסוּר תוֹרָה דְּהָא הֲר"ן ז"ל אֵע"פ שֶׁנִּרְאוּ לוֹ דְּבָרֵי הַרְמְב"ם שֶׁמַּתִּיר אֲפִילוּ הֵכִי כְּתַב דְּאֲזַלִּינוּ בַּה לְחוּמְרָא מִשּׁוּם דְּהַנְיָא סְפִיקָא דְּאוּרְיָתָא עָנָה הַשּׁוֹאֵל וְאָמַר אַחְזִירָנָהּ לוֹ אֲמַרְתִּי לוֹ וְגַם חֲזָרָה אֵינָה יְכוֹל לְהַחְזִירָה דְּכִינּוּן שְׁקִנְיַת אוֹתָהּ זְכִיתָ בַּה וְה"ל ע"ז שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּכְשֶׁמַּחְזִירָנָהּ הוּי מְכָר שְׁאֵתָה מוֹכְרָה לוֹ עַכְשָׁיו וְאִסוּר אֲמַרְתִּי לוֹ אִם עֲדִין לֹא פָּרַעַת הַמְעוֹת הֵייתָ יְכוֹל לְהַחְזִירָה אָמַר לִי פָּרַעַתִּי מִקְצַת וְעֲדִין בְּיָדִי מִקְצַת נִסְתַּפְל" בְּצוּרָה וְרָאִיתִי שֶׁהַטְּבֵלָה חֲתִיכָה בְּפָנֵי עֲצָמָה וְהַצּוּרָה בְּפָנֵי עֲצָמָה אָבֵל הִיוּ מְחוּבָּשִׁים אֲמַרְתִּי לוֹ עַכְשָׁיו יֵשׁ לָהּ תִּיקוּן שְׁתֵּאמַר לְגוֹי אֲנִי לֹא אֶקַּח מִמָּךְ בְּמַעוֹת שְׁנַתִּיתִי לָהּ אֲלֵא הַטְּבֵלָה וְהַחֲזוּר לוֹ הַצּוּרָה וְאִסוּר שֶׁיִּבְטְלָנָהּ קַחְנָהּ מִמֶּנּוּ וְכֵן עָשָׂה הַפְּרִיד הַטְּבֵלָה וְלִקַּח אוֹתָהּ בְּדָמִים שְׁנַתָּן לוֹ וְהַחְזִיר לוֹ הַצּוּרָה וְאִסוּר"כ שָׁבֵר הַצּוּרָה וּבְטָלָה וְנָתַן לוֹ בַּה שְׁאָר הַדָּמִים כָּל זֶה הַשְּׁתַּדְלָתִי לְעֲשׂוֹת כְּדִי שִׁיְהֵא הַהִתֵּר פְּשוֹט אֲלִיבָא דכ"ע: וּמ"מ נִלְע"ד שְׁאָף אִם הִיא שְׁקָנָה וּמִשָּׁף וְנָתַן כָּל הַמְעוֹת יֵשׁ לְסָמָךְ עַל דְּבָרֵי הַמַּתִּירִין בְּמִכָּר לְצוּרָף יִשְׂרָאֵל וְז"ל הֲר"ן ז"ל בַּפ' רַבִּי יִשְׁמַעֵאל עַל מַה דְּתַנּוּ מְכָרָה אוּ מִשְׁפָּנָה רַבִּי אוֹמֵר בְּטָלָה וְחֻקִּים אוֹמְרִים לֹא בְּטַל וּבְגִמְרָא זְעִירִי אָמַר רַבִּי חֲנִינְא וְרַבִּי יְרֵמְיָה בַּר אַבָּא אָמַר רַב חַד אָמַר מַחְלֹקַת בְּצוּרָף גוֹי אָבֵל בְּצוּרָף יִשְׂרָאֵל ד"ה בְּטַל מִשּׁוּם דְּמִידַע יַדַּע דִּישְׂרָאֵל תְּבַר לָהּ וְחַד אָמַר אֲפִילוּ בְּצוּרָף יִשְׂרָאֵל מַחְלֹקַת וְכַתְּבַר הֲר"ן וּלְעַנּוּן הַלְכָה מְסַתְּבָרָא דְּכִינּוּן דְּפִלְגֻמָּא דְּאִמּוֹרָאֵי וְכוּ' נְקֻטִינוּ לְחוּמְרָא פְּרַבְּנָן דְּאָמְרֵי לֹא בְּטַל דְּרַבִּי נִינְהוּ וְאֲלִיבָא דַּמ"ד דְּאֲפִילוּ בְּצוּרָף יִשְׂרָאֵל מַחְלֹקַת דְּסְפִיקָא דְּאוּרְיָתָא לְחוּמְרָ' וְכֵן נִרְאֶה דַּעַת הֲרִי"ף שֶׁהִבִּיא מִשְׁנַתִּינוּ בְּצוּרָת' וְהַשְּׁמִיט הָף שְׁקֵלָא וְטְרִיא דְּצוּרָף גוֹי וְצוּרָף יִשְׂרָאֵל דְּאֲלֵמָא ס"ל דְּלַרְבָּנָן בְּכָל עַנּוּן לֹא בְּטַל.

אָבֵל רָאִיתִי לְרַמְב"ם ז"ל שֶׁכְּתַב בַּפ"ח מַה' ע"ז או שֶׁמְכָר לְצוּרָף יִשְׂרָאֵל הֲרִי זֹו בְּטָלָה אָבֵל אִם מִשְׁפָּנָה לְגוֹי או לְיִשְׂרָאֵל שְׁאִינוּ צוּרָף הֲרִי זֹו אֵינָה בְּטַלָה. וְנ"ל שֶׁהַרְב סָמָךְ בַּהּ דְּאָמַר' בְּגִמְרָא ת"ר לָוֶה עֲלֵיהָ או שְׁנִפְלָה עֲלֵיהָ מְפוֹלֵת אֵינָה בְּטַלָה וְאִמְרִינוּ עֲלֵהּ וְצָרִיכָא דְּאִי תְּנָא לָוֶה מְדָלָא זַבְּנָה זְבוּנֵי לֹא בְּטַלָה וּבְנוֹדָאֵי מִשְׁמַע דְּסְתָמָא דְּשְׁקֵלָא וְטְרִיא בְּגִמְרָא סְלָקָא דְּלֹא פְּרַבְּנָן וְכִינּוּן שְׁפָן סוּגִינּוּן כְּמֵאן דְּאָמַר בְּצוּרָף יִשְׂרָאֵל ד"ה בְּטַל וְהֵכִי קָאֵמַר אִי

תָּנָא לָנֹה עָלֶיהָ הֵנָּה אָמִינָא הֵתָם הוּא דְאַפִּילוּ לָנֹה עָלֶיהָ מִצּוּרָא יִשְׂרָאֵל לֹא בְטִיל דְכִינּוּ
דְלָא זַבְנָה זְבוּנֵי לֹא בְטִלָּה מְפִלָּל דָּאי זַבְנָה בְטִלָּה אַבְל לְמַ"ד דְאַפִּי בְצוּרָא יִשְׂרָאֵל
מִחְלֹקְתָּהּ הֵיכִי אָמְרִי סְתָמָא מְדָלָא זַבְנָה זְבוּנֵי לֹא בְטִלָּה וְהָא לְרַבְנֵי אָפִילוּ זַבְנָה לֹא בְטִלָּה
אַלְא פְּדָאמְרוּן וְנִרְאָה שְׁלֵזָה פִּינּוּ רִש"י ז"ל שְׁפִתָּב לָנֹה עָלֶיהָ גּוֹי אִפִּי מִצּוּרָא יִשְׂרָאֵל
הֵילְכָּה פִּינּוּ דְפִלְגְתָּא דְאִמּוּרָאי הִיא אִי בְצוּרָא יִשְׂרָאֵל מִחְלֹקְתָּהּ אוּ לָאוּ סְנִינּוּ פִּמָּאן
דְאַמ' דְבְצוּרָא יִשְׂרָאֵל דְבָרֵי הַפֶּל בְּטַל נְקֻטִינּוּ פְּנוּתִיהָ וְכַדְבְּרֵי הֶרְמֵב"ם ז"ל וּמ"מ הָרִי
אַתָּה לְמַד מְדְבָרֵיו שְׁדַעְתּוּ ז"ל דְבְצוּרָא דְנוֹקָא וְלֹא פְּדְבָרֵי רִש"י ז"ל עַכ"ל: הָרִי הֶר"ן ז"ל
מֵעֵיקְרָא פְּתַב דְכִינּוּ דְפִלְגְתָּא דְאִמּוּרָאי וְלֹא יִדְעָנָא מָאן אָמַר הָא וּמָאן אָמַר הָא נְקֻטִינָא
לְחוּמְרָא וּלְבַסּוּף פְּשֵׁהֲבִיא דְבָרֵי הֶרְמֵב"ם וּמִצָּא לְהֵם רָאָה מֵהֶגְמָרָא פְּתַב הֵילְכָּה פִּינּוּ
דְפִלְגְתָּא דְאִמּוּרָאי הִיא אִי בְצוּרָא יִשְׂרָאֵל מִחְלֹקְתָּהּ אִי לָאוּ סְנִינּוּ כִּמ"ד דְבְצוּרָא יִשְׂרָאֵל
דְבָרֵי הַפֶּל בְּטַל נְקֻטִינּוּ פְּנוּתִיהָ וְכַדְבְּרֵי הֶרְמֵב"ם הָרִי הֶר"ן הִבִּיא רָאָה בְּרוּרָה מֵהֶגְמָרָא
לְדְבָרֵי הֶרְמֵב"ם וְהִסְפִּי לְדְבָרֵיו וְלְמַדְנּוּ עוּד מְדְבָרֵיו דְגַם רִש"י ז"ל הֵיכִי ס"ל הָרִי לְמַדְנּוּ
דְלִרִש"י וְהֶרְמֵב"ם וְהֶר"ן ז"ל ס"ל דְבִמְכָר לְצוּרָא יִשְׂרָאֵל בִּיטֵל וְכִינּוּ שְׁהֶרְמֵב"ם הוּא
מְרִי דְאַתְרָא בְּאַרְצָא מְצָרֵי הֵיכִי נְקֻטִינּוּ פִּמְבְּנָאָר בְּתַשׁוּבָא הֶרְשֵׁב"א ז"ל סִי רַנ"ג וּבְתַשׁוּבָא
הֶר"ן ז"ל סִי מ"ח דָּף נ"א ע"ב וְאַלְהֵי הַצְּבָאוֹת יַצִּילֵנוּ מִשְׁגִּיאוֹת וַיִּרְאֵנוּ מִתּוֹרַתוֹ נִפְלְאוֹת
אֲכִי"ר: סִימָן עַט שְׂאֵלָה לְגַבְאֵי הֶר" סְעָדְיָה סְלֵאמָה קָנָה לְהַקְדֵּשׁ פְּלִי כֶּסֶף וְהֵם פְּלִי תַכְשִׁיט
שֶׁל נְשִׁים וּמַפְנֵי שֵׁשׁ בְּהֵן שְׁלִשְׁלָאוֹת שֶׁל כֶּסֶף וּמוֹעִילִים לְתַפּוּחֵי הַסֶּפֶרִי תוֹרָה שְׁצָרִיף
לְעִשׂוֹת לָהֶם שְׁלִשְׁלָאוֹת לְפַעֲמוּנִים וּמַפְנֵי כֶּף קְנָאָם פְּדֵי לְהַרְוִיחַ לְהַקְדֵּשׁ שְׂכָר הָאָפוֹן
שְׁעוּלָה הֶרְבֵּה וְכָא לְשֵׂאוֹל אִם מוֹתֵר לְתַת הַשְׁלִשְׁלָאוֹת הֵלְלוּ בְּתַפּוּחֵי הַס"ת: תְּשׁוּבָה פְּתַב
רַבִּינוּ הַגָּדוֹל ז"ל בְּטוֹר א"ח סִי קַנ"ג ז"ל מִצָּאֲתֵי בְּתַשׁוּבָא מְהַרִּי"ל אֵיתָא בְּאַגְוָדָה פֶּרֶק
הַקּוּמֵץ רַבָּה אֵין לְקַנּוֹת מְעִילִין שְׁנַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן הִדְיוּט לְתַשְׁמִישׁ קַדוּשָׁה וַיְלִיף מְדַדְרָשִׁינוּ
מֵה מְזַבֵּחַ שְׂלֵא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן הִדְיוּט אַף עַצִּים וְכו' וְאַע"ג דְנִהּוּג עֲלֵמָא לְעִשׂוֹת מַפּוֹת
וּפְרוּכָת מִבְּגָדִים יִשְׁנִים לָאוּ מִר בְּרִיָּה דְרַבִּינָא חַתִּים עֲלָהּ וּכְשִׁשְׂוֹאֲלִים אָמִינָא לְהוּ לְקַנּוֹת
חַדָּשִׁים וְכ"כ הֶרְשֵׁב"ץ בְּתַשׁוּבָא עַכ"ל וְכֵן הַעֲלָה עַל שְׁלַחְנּוּ הַטְּהוֹר בְּסִי הַנּוֹ: וּבְפֶרֶק
הַקּוּמֵץ רַבָּה דָּף כ"ב ע"א יְכוּל הָאוֹמֵר עָלֵי עוֹלָה יְבִיא עַצִּים מִתּוֹף בֵּיתוֹ פְּדָרָף שְׁמַבִּיא
נְסֻכִים מִתּוֹף בֵּיתוֹ ת"ל עַל הָעַצִּים אֲשֶׁר עַל הָאֵשׁ אֲשֶׁר עַל הַמְּזַבֵּחַ מֵה מְזַבֵּחַ מִשָּׁל צְבוּר
אַף עַצִּים נְאֻשׁ מִשָּׁל צְבוּר דְבָרֵי רַבִּי אֲלֵעָזָר ב"ר שְׁמַעוֹן רַבִּי אֲלֵעָזָר בְּר שְׁמוּעַ אֹמֵר מֵה
מְזַבֵּחַ שְׂלֵא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הִדְיוּט אַף עַצִּים נְאֻשׁ שְׂלֵא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵן הִדְיוּט מָאי בִּינְיָיְהוּ אִיכ'
בִּינְיָיְהוּ חַדְתִּי וְעַתִּיקִי לֹא וְהַכְּתִיב וַיֹּאמֶר אֶרְנָה אֵל דָּוִד יִקַּח וַיַּעַל אֶדְוָנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב
בְּעֵינָיו רָאָה הַבָּקָר לְעוֹלָה וְהַמּוֹרִיגִים וְכִלֵּי הַבָּקָר לְעַצִּים הֵכָא נָמִי בְּחַדְתִּי ע"ש: הָרִי סְתָם
תִּלְמוּד מוֹקִי לְהָא דְהַמּוֹרִיגִים וְכִלֵּי הַבָּקָר בְּחַדְתִּי שְׁמַע מִינָה דְבְעֵי חַדְתִּי: וּבְזַבְחִים פֶּרֶק
י"ד דָּף קי"ו ע"ב אֵיתָא אֵיפְרָא הוֹרְמִיז אֵימְיָה דְשַׁבּוּר מִלְּפָא שְׁדָרָא קוֹרְבָנָא לְרַבָּא שְׁלַח
לֵיה אֲסָקוּהָ נִיְהִלֵּי לְשֵׁם שְׁמִים אָמַר לְהוּ לְסַפְרָא וּלְרַב אַחָא בְּר הוּנָא זִילוּ וְדַבְרוּ תְרֵי
עוּלְמֵי גִילְדָאי וְחִזּוּ הֵיכָא דְמַסְקָא יִמָּא שְׁיִרְטוֹן וְשִׁקְלוּ צִיבֵי חַדְתִּי וְאַפִּיקוּ נְהוּרָא מִמַּגְנָא
חַדְתָּא וְאַסְקוּהָ נִיְהִלֵּיהָ לְשֵׁם שְׁמִים אָמַר לְהָא אֲבִי פִּמָּאן פְּרַבִּי אֲלֵעָזָר בְּר שְׁמַעֲיָה דְתַנְי'
רַבִּי אֲלֵעָזָר בְּר שְׁמַעֲיָה אֹמֵר מֵה מְזַבֵּחַ שְׂלֵא נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הִדְיוּט אַף עַצִּים שְׂלֵא יִשְׁתַּמֵּשׁ
בְּהֵן הִדְיוּט וְהָא מוֹדָה רַבִּי אֲלֵעָזָר בְּר שְׁמַעֲיָה בְּבָמָה דְתַנְיָא פְּתוּב א' אֹמֵר וַיְתֵן דָּוִד לְאַרְנֹן
וּגו' הָא פִּיצַד גּוֹבָה מְפִל שְׁבֵט וְשָׁבֵט חֲמִשִּׁים שְׁהֵם שֵׁשׁ מֵאוֹת רַבִּי אֹמֵר מִשׁוּם אַבָּא יוֹסִי

בן דוסתאי בקר ומקו' מנפח' וכל הבית פולו בשש מאות רבי אלעזר בר שמעיה אומר בקר ועצים ומקום מנפח חמשים וכל הבית פולו בשש מאות דכתיב ויאמר ארונה אל דוד קח אדוני המלה ויעל ראה הבקר לעולה והמוריגים לעצים ורבא אמר לה התם נמי בחדתי ופרש"י דמסקא נמא שירטון לימים ומתניבש ונעשה קרקע דבעינו שלא נשתמש בהן הדיוט במנפח ואיתו ציבי חדתי שלא נשתמש בהן אדם שלא יהא שיברי פלים הא מודה רבי אלעזר בבמה דקתני המוריגים לקח דוד לעצים בדבר ארונה ע"כ: הרי רבא מוקי לה להא דרבי אלעזר דהמוריגים בחדתי וידוע דהלכתא פרבא לגבי אביי ועוד דסתם תלמוד נמי בפרק הקומץ מוקי לה בחדתי ש"מ דהלכתא דלגבוה בעינו חדתי דלא נשתמש בהו אדם: הרי למדנו דכל דבר שנשתמש בו הדיוט אין עושין אותו לגבוה וכ"כ הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהלכות אסורי מנפח ז"ל ונעצי סתירה פסולין לעולם לא יביאו אלא חדשים והיא תוספתא בפ"ט דמנחות עכ"ל: ובפ"א מה' בית הבחירה פתב ז"ל אין עושין כל הפלים מתחלתם אלא לשם הקדש ואם נעשו מתחלתן להדיוט אין עושין אותו לגבוה עכ"ל.

וכתב רבינו הגדול בכסף שהיא תוספתא בפ"ב דמגלה וז"ל התוספתא וכלים שנעשו מתחלתם להדיוט אין עושין אותן לגבוה אבנים וקורות שחצבו אותן מתחלה להדיוט אין בונין אותן בהר הבית ע"כ: ואיברא דענין זה צ"ע הנה בהקומץ ובזבחים פשוט דדבר שנשתמש בו הדיוט פסול אבל אם הוא חדש שלא נשתמש בו הדיוט אע"ג שנעשה להדיוט לא נפסל לגבוה וראיה מהמוריגים ומפלי הבקר שנעשו להדיוט והוכשרו לגבוה פינן שהיו חדשים שלא נשתמש בהן הדיוט וכן פשוט בדברי הרמב"ם ז"ל בפ"ו מהל' אסורי מנפח שכתב ונעצי סתירה פסולין: וקשה לי מדברי הרמב"ם בפ"א מה' בית הבחירה פתב בהידיא פלים שנעשו מתחלתן להדיוט פסולין לגבוה וכן פשוט בתוספתא דפ"ב דמגלה: וי"ל דלא דמי עצים של הדיוט לכלים שנעשו מתחלת' דעצים שעומדים לשריפה מפי נשרפו מקלא קלו ונתבטל ההוא מעשה שנעשה בהם ואזלו להם מן העולם ולא נשאר מהם כלום אבל פלים שנעשו מתחלה להדיוט הרי הם בעינם עומדים וההוא מעשה שנעשה בהם הוא עומד וקיים ושם מעשה ההדיוט לא פסק מהם ולפיכך כל שנעשו מתחלתם להדיוט פסולין לגבוה והרי זה דומה למאי דאמר בפ"ק דביצה דף ד' ע"ב ה"מ היכא דאית' לאיסו' בעיניה תפא מקלא קלי איסורא ע"ש: והנכון בעיני הוא זה הא דאמרינן פלים שנעשה מתחלה להדיוט אין עושין לגבוה דמשמע אפילו הם חדשים הוא פשעושוין אותן לגבוה בעינם שלא נשתנו ותפי מוכח לשון הרמב"ם ז"ל שכתב ואם נעשו מתחלה להדיוט אין עושין אותן לגבוה אותן משמע הם בעינם.

והכי מוכח לשון התוספתא דקתני וכלים שנעשו מתחלה להדיוט אין עושין אותן לגבוה אבנים וקורות שחצבו מתחלה להדיוט אין בונין אותן בהר הבית ע"כ משמע שאבנים שחצבו להדיוט אותן אבנים בעצמן אין בונין אותן לגבוה אבל דבר שנעשה מתחלה להדיוט ולא נשתמש בו והוצרך לגבוה בעינו שצריך לבטל אותו מעשה שנעשה להדיוט פגון המוריגים וכלי הבקר שצריכי' שבירה להבעירם על גבי המנפח מותר והוא הדין לכל פיוצא בזה שצריך לבטל אותו מעשה שנעשה להדיוט ולעשות ממנו דבר אחר לגבוה פגון שעשה משראים מלבוש ולא נשתמש בו מותר לקורעו ולעשות ממנו מפות לספר תורה וכן כל פיוצא בזה מה שנראה לע"ד פתבתי ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות

וְיִרְאֵנוּ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת: סִימָן פּ שְׁאֵלָה הַמְטִיל צִיצִית לְטִלִית בְּשֶׁבֶת אִם יֵשׁ בּוֹ חַיִּיב מְלֹאכָה אוֹ דִּוְקָא אִיסּוּר שְׁבוּת: תְּשׁוּבָה תָּנַן ר"פ וְאֵלּוּ קוֹשְׁרִים וְשִׁחִיבִין עֲלֵיהֶן קוֹשֶׁר הַגְּמָלִין וְקוֹשֶׁר הַסַּפְּנִין וְכֹשֶׁם שֶׁהוּא חַיִּיב עַל קוֹשׁוֹרָן כִּי הוּא חַיִּיב עַל הִתְיַרְוֹן וּפְרִשׁ"י ז"ל אֵלּוּ קוֹשְׁרִים הַמְּנוּיִים בְּאֲבוֹת מְלֹאכוֹת דְּקַתְּנֵי הַקּוֹשֶׁר וְהַמְּתִיר קוֹשֶׁר שֶׁל קַיִמָּא שְׁאִינוּ מִתִּירוֹ לְעוֹלָם וְרַבֵּינוּ הַגְּדוֹל בּב"י א"ח ס' ש"ז הֵבִיא סְבָרוֹת חֲלוּקוֹת בְּדִין קוֹשֶׁר שֶׁל קַיִמָּא וְכַתֵּב שְׁהָרִי"ף וְהַרְמַב"ם ז"ל שׁוּיָן וְנ"ל הַרְמַב"ם בּפ' הַקּוֹשֶׁר קוֹשֶׁר שֶׁל קַיִמָּא וְהוּא מַעֲשֵׂה אֶנְשֵׁי אֶנְשֵׁי פְּגוּן קוֹשֶׁר הַגְּמָלִין וְקוֹשֶׁר הַסַּפְּנִין וְקוֹשְׁרֵי רְצוּעוֹת מְנַעֵל וְסוֹדֵל שְׁקוֹשְׁרֵין הַרְצָעָנִין בִּשְׁעֵת עֲשִׂיַתּוֹ וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּזֶה אֲבָל הַקּוֹשֶׁר קוֹשֶׁר שֶׁל קַיִמָּא וְאִינוּ מַעֲשֵׂה אֶנְשֵׁי פְּטוּר וְקוֹשֶׁר שְׁאִינוּ שֶׁל קַיִמָּא וְאִינוּ מַעֲשֵׂה אֶנְשֵׁי אֶנְשֵׁי מוֹתֵר לְקוֹשְׁרוֹ לְכַתְּחֵלָה כִּי צַד נִפְסָקָה לוֹ רְצוּעָה וְקוֹשְׁרָהּ נִפְסָק הַחֲבֵל וְקוֹשְׁרוֹ אוֹ שְׁקוֹשֶׁר חֲבֵל בְּדִלִי אוֹ שְׁקוֹשֶׁר רֶסֶן בְּהֵמָּה הָרִי זֶה פְּטוּר וְכֵן כָּל פְּיוּצָא בְּאֵלּוּ הַקּוֹשְׁרִים שֶׁהֵם מַעֲשֵׂה הַדְּיוּט וְכָל אֶדָם קוֹשֶׁר אוֹתָם לְקַיִמָּא עכ"ל וְכֵן הַעֲלָה מְרַן עַל שְׁלִחְנוֹ הַטְּהוֹר בַּהֲל' שֶׁבֶת ס' ש"ז הָרִי לְמַדְנּוּ דְּקוֹשֶׁר שְׁדָרְךָ לְקוֹשְׁרוֹ עַל דַּעַת שְׁיַעֲמוּד לְעוֹלָם וְהוּא מַעֲשֵׂה אֶנְשֵׁי אֶנְשֵׁי מִקְּרֵי קוֹשֶׁר שֶׁל קַיִמָּא וְכֵּהָ לֵיכָּא מֵאֵן דְּפָלִיג כְּמוֹ שֶׁתְּרָאָה מְבוֹאֵר בּב"י בְּס' הַנּוֹ: וְהַטְּלַת הַצִּיצִית בְּטִלִית הוּא קוֹשְׁרוֹ עַל דַּעַת שְׁיַעֲמֵן לְעוֹלָם וְהוּא מַעֲשֵׂה אֶנְשֵׁי אֶנְשֵׁי וְכֵּן הָרִי זֶה מְלֹאכֶת קוֹשֶׁר הַמְּנוּיָה בְּאֲבוֹת מְלֹאכוֹת וְחַיִּיב עֲלֶיהָ: וּבִפְר' רַבֵּי אֱלִיעֶזֶר דְּמִילָה דִּף קל"א סוּף ע"א תְּנִי וְשׁוּיָן שְׁאֵם שְׁיַיִץ טִלִיתוֹ וְעֲשֵׂה מְזוּזָה לְפִתְחוֹ שֶׁהוּא חַיִּיב ע"כ הָרִי לְמַדְנּוּ שֶׁהַמְטִיל צִיצִית לְטִלִית בְּשֶׁבֶת הִיא מְלֹאכָה וְחַיִּיב עֲלֶיהָ: סִימָן פּא שְׁאֵלָה כַּתֵּב רַבֵּינוּ בַּעַה"ט בּא"ח ס' ח' וְיִבְרַךְ לְהַתְעַטֵּף בְּצִיצִית וְנִקְרָאת צִיצִית ע"ש הַחוּטִין הַנִּפְרָדִין מִמֶּנָּה כְּדַכְתִּיב וְיִקְחֵנִי בְּצִיצִית רֵאשִׁי וְעַל כֵּן צָרִיךְ לְהַפְרִידָם זֶה מִזֶּה ע"כ מְבַעֲרָא לָן אִי מוֹתֵר לְהַפְרִידָם זֶה מִזֶּה בְּיוֹם שֶׁבֶת אִם יֵשׁ בּוֹ מְשׁוּם מְתִקֵּן מְנָא: תְּשׁוּבָה לָאוּ מְשׁוּם מְתִקֵּן מְנָא יֵשׁ אֲלָא הוּא עוֹשֶׂה תּוֹלְדָת מְלֹאכָה גְּמוּרָה כְּמוֹ שֶׁכַּתֵּב הַרְמַב"ם ז"ל בּפ"י מַהֲל' שֶׁבֶת הַפּוֹתֵל חֲבָלִים מִן הַהוֹצִיָן וּמִן הַחֲלָף אוֹ מִחוּטֵי צָמֵר אוֹ מִחוּטֵי פֶּשֶׁתָן אוֹ מִחוּטֵי שַׁעַר וְכִיּוּצָא בְּהֵן הָרִי זֶה תּוֹלְדָת קוֹשֶׁר וְחַיִּיב וְשִׁיעוּרוֹ כְּדִי שְׁיַעֲמוּד הַחֲבֵל בְּפִתְלָתוֹ בְּלֹא קוֹשֶׁר שֶׁנִּמְצָאת מְלֹאכְתוֹ מִתְקַיִמָת וְכֵן הַמְּפָרִיד אֶת הַפְּתִיל הָרִי זֶה תּוֹלְדָת מִתִּיר וְחַיִּיב וְהוּא שְׁלֵא יִתְפַּנֵּן לְקַלְקַל בְּלִבְד וְשִׁיעוּרוֹ כְּשִׁיעוּר הַפּוֹתֵל עכ"ל הָרִי לְמַדְנּוּ שֶׁהַמְּפָרִיד פְּתִיל הָרִי זֶה תּוֹלְדָת מִתִּיר וְחַיִּיב וְהַמְּפָרִיד חוּטֵי הַצִּיצִית הוּא מְתִקֵּן לָאוּ מְקַלְקַל וְהָרִי הוּא תּוֹלְדָת מִתִּיר וְחַיִּיב וְיָדוּעַ שֶׁכָּל מְקוֹם בַּהֲל' שֶׁבֶת שְׁאוּמֵר חַיִּיב אִם הִנֵּה שׁוֹגֵג חַיִּיב קָרְבָן חֲטָאת וְאִם הוּא מְזִיד בְּלֹא עֲדִים וְהַתְּרָאָה חַיִּיב כָּרַת וְאִם הִנֵּה שָׁם עֲדִים וְהַתְּרָאָה חַיִּיב סְקִילָה הַמְּב"ה יִצְלִינוּ מִכָּל מְכֻשָׁל וְעוֹן: סִימָן פּב שְׁאֵלָה בְּאֶסְפַּנְדְּרִיָּא שֶׁל מְצָרִים כּוֹתְבִים שָׁם הָעִיר בְּמִתָּא נָא אֶמּוֹן אִם צָרִיךְ לְכַתּוֹב נָא אֶמּוֹן בְּשִׁטָּה אַחַת כִּינּוּן שֶׁהוּא שָׁם הָעִיר: תְּשׁוּבָה הִלְכָה רוֹנַחַת שֶׁכָּל שָׁם הַפְּסוּק בְּשִׁמִּי תִּיבּוֹת צָרִיךְ לְכַתּוֹבוֹ בְּשִׁטָּה אַחַת דְּגַרְסֵי בְּפָרְק אֵלּוּ טְרִפּוֹת דִּף ס"ד ע"ב אִמֵר חֲזַקִּיָּה מַצִּינֵן לְבִיצָה טְמֵאָה שֶׁהִיא אִסּוּרָה מִן הַתּוֹרָה שְׁנֵאֲמַר וְאֵת בֵּית הַיַּעֲנָה וְכִי בֵּית יֵשׁ לַיַּעֲנָה אֲלָא אִיזוֹ זֶה בִּיצָה טְמֵאָה וְדִילְמָא הֵיִינוּ שְׁמִיָּהּ לָא ס"ד דְּכַתִּיב בֵּית עַמִּי לֹאכְזָר כִּיִּעָנִים בְּמִדְבָר וְלֹא וְהִיא כְּתִיב אַעֲשֵׂה מִסְפֵּד כַּתִּיבִין וְאֲבָל כְּבָנוֹת יַעֲנָה כִּיִּעָנָה זֶה שְׁמֵתֵאכְּלַת עַל בְּנֵיהֶן וְהַכְּתִיב וְשָׁכְנוּ שָׁם בְּנוֹת יַעֲנָה כִּיִּעָנָה זֶה שְׁשׁוֹכְנָת עַל בְּנֵיהֶן וְהַכְּתִיב תִּכְבְּדֵנִי חֵיַת הַשָּׂדֶה תִּנִּין וּבְנוֹת יַעֲנָה וְאִי ס"ד בִּיצָה בִּיצָה בֵּית מִימֵר שִׁירָה הִיא אֲלָא כְּתִיב הַיַּעֲנָה וְכַתִּיב בֵּית הַיַּעֲנָה וְשִׁמִּי הִיא דְּפָסֵק לְהוֹ סְפָרָא בְּתַרְמֵי תִּיבּוֹת

ש"מ תרי שמות ניהו אלא מעתה את פדרלעמר דפסק להו ספרא בתרי הכי נמי דתרי
שמי ניהו אמרי התם בשתי תיבות פס' להו בשני שיטין לא פסיק להואבל הכא אפילו
בשני שיטין פסיק להו ע"כ בגמרא: מכאן אנו למדין דכל שם שהוא פסוק בשתי תיבו'
צריף לכותבו בשיטה אחת א"כ צריכין אנו לדעת אם שם זה דנא אמון אע"פ שהוא שתי
תיבות הוא שם העיר ושם אחד הם וצריף לכותבם בשיטה אחת או דילמא דנא בלבד
הוא שם העיר ואמון פינוי תנאר לעיר כמו שנגא' מפירש"י בנחום שפינר' התיטבי מנא
אמון מנא אלסכנדריא של מצרים אמון לשון פדגוג: נא הגדולה שהיתה אומנת מלכי
מצרים דמרבי בה מלכי עכ"ל והוא מדברי רבותינו לפי פי' רש"י שם העיר אינו אלא
נא לחד ואמון הוא פינוי תנאר לעיר על מה שהיתה אומנת והראב"ע ו"ל פינרש נא אמון
שם עיר מערי מצרים הרי הראב"ע פינרש שהעיר שמה נא אמון והרי זה שם א' פסוק
בשתי תיבות ולפי זה צריף לכותבו בשיטה אחת: ולע"ד נראה להכריע שצריף לכתוב
נא אמון בגט בשיטה אחת מכמה טעמי והטעם הברור הוא זה מדחזינו דכ"ע קרו לה נא
אמון בכתובות ובשטרות ובאגרות משמע דנקטי לה כ"ע בפשיטות דכף הוא שם העיר
ומדכ"ע ס"ל דנא אמון הוא שם העיר הדין נותן שעל פרחין לתת לה שנא אמון הוא שם
העיר והוא שם פסוק בשתי תיבות וצריף לכותבם בשיטה אחת: דהא שם העיר ושם
האיש ושם האשה שוין לענין דצריף לכותבם בגט וכי היכי דאזלינן בשם האיש והאשה
בטר שם הידוע הכי נמי אזלינן בשם העיר בטר שם הידוע כמבואר בש"ע א"ה סי'
קכ"ח וכיון שפן פיון דכ"ע סברי דנא אמון הוא שם אחד והוא שם העיר הרי שם העיר
הידוע לעולם הוא נא אמון הכי נקטינן וצריף לכותבם בשיטה חדא וכ"ש דגם לפרש"י
שאע"פ שפי' אמון תאר קרוב הדבר מאד שפך העלו שמה מיום הנסדה כמו שקרא פרעה
שם יוסף צפנת פענח וכמו שקראו לפוטיפר פוטיפרע ג"כ הכא קראו אותה נא אמון על
שם שאומנת מלכי מצרים מה שנגאה לע"ד כתבתי המב"ה יאיר עינינו בתורתו אכ"ר:
סימן פג שלחן ערוף א"ח סי' קנ"ח סעיף ז' נטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה ואח"כ רצה
לאכול לחם יש מי שנגאה מדבריו שאין אותה נטילה עולה לו ואין צ"ל אם נטל ידיו
שלא לאכול ואח"כ גמלה ואכל עכ"ל: מרן רבינו הגדול בב"י הביא סברא זו בשם
התוספ' וז"ל מדברי התוס' בפרק ע"פ גבי הא דאמר רב חסדא נטל ידיו בטיבול ראשון
נטל ידיו בטיבול שני שאם נטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה ואח"כ רצה לאכול לחם
אין אותה נטילה עולה לו וצ"ע עכ"ל: ואני בעניי מה שאבא אחרי המלה אבל אדון
פתלמי שדן לפני רבו שלע"ד נראה שאין כאן צורך עיון וז"ל התוס' בפ' ע"פ דקט"ו
ע"ב אסוחי אסח דעתיה ונגע תקמה מה צריף להאי טעמא תיפוק לי דנטילה ראשונה לא
היתה לשם קדושה אלא שלא יטמא את המשקים וי"ל דס"ד פיון שנטל יועיל אפי'
לנהמא דחולין לא בעו פונונה לכו צריף להאי טעמא עכ"ל הרי פשוט בדברי התוספות
דנטילה שלא לשם קדושה אינה מועילה לפת וכדבעינו למימר עוד קמן: ולהבין הדבר
על פוריו צריף להביא עיקר דין דבר שטיבולו במשקה ומה דאתמר עלה.

כתב רבי בעל הטורים א"ח סי' קנ"ח וכשבא לאכול יטול ידיו קודם ואפילו לחולין ולא
דוקא פשאוכל פת אלא לכל דבר שטיבולו במשקה צריף נטילת ידים וכתב מרן ולא
דוקא פשאוכל פת אלא וכו' בפ' ע"פ א"ר אלעזר פל דבר שטיבולו במשקה צריף נ"י
ופרש"י צריף נ"י משום משקין שהידיים שניות וכל הפוסל את התרו' מטמא משקין

להיות תחלה וכתב מרן שפן דעת הר' יונה והרמב"ם והרא"ש והמרדכי ורבותיו והרשב"א.

ורשב"ם והרמ"מ ס"ל פתוספות ולפסק הלכה נקיט מרן שצריך נ"י לדבר שטיבו במשקה וכתב נכון שלא לברך על נט"י לדבר שטיבולו במשקה והתוס' בפ' ע"פ דף קט"ו ע"א בארו דברי רש"י ומחלוקתם באר היטב ונ"ל פיר' בקונט' אע"ג דקי"ל הנוטל ידיו לפירות הרי זה מגסי הרוח פינו דאיכא משקים וקי"ל כל הפוס' את התרום' מטמא משקי' להיות תחלה הוי להו הנה פירות כמו נהמא וצריך ליטול כמו בנהמא ואין נראה לפר' פן דא"כ כי פריך למה לי נ"י הא לא נגע ומנ"מ אפי' אי לא נגע פינו דסוף סו' אכיל משקה המטובל לא גרע מאוכל מחמת מאכיל דבעי נ"י ועוד וכי לא ידע המקשה דאיכא למיחש דילמא נגע פדאמר רב פפא.

ונראה לפר' דנטילה דהכ' לאו משום קדושה ונקיות כמו בנהמ' אלא משום שלא יטמא המשקין להיות תחלה ויהיה אסור לשותתו ולפסול את גופו פדתנו בפ"ב דחולין השוחט ולא יצא מהם דם וכו' הא יצא מהם דם אין נאכלין בידיים מסנאבו' ואמר נמי בס' ה'ספכה הביאו להם יין כל א' נוטל ידו א' פי' שלא יטמא את היין ויפסלו גופו והתם סגי בידי א' אבל במרור נוגע בשתי ידיו וקאמר היסבו מביאין להם מים אע"פ שפל א' פבר נטל א' חוזר ונוטל שתי ידיו אע"ג דאמר נוטל ידו בשטיפה א' טהורה צריך ליטול שתיהן לפי שנטילה ראשונה שלא לשם קדושה ולכך סברת המקשה דבהו נטילה ליכא למגזר שמא יגע ולפי זה נראה דאין לברך על אותה נטילה פינו דליכא הכא מצוה לשמוע דברי רבי אלעזר בן ערף וכ"ש אנו שאין אנו נזהרים מלטמאות עצמנו ומלאכול אוכלין טמאין ואין אנו צריכים לאותה נטילה והמברך ה"ז מברך ברכה לבטלה עכ"ל: למדנו מדברי התוס' דלרש"י ז"ל והנמשכים אחריו דנט"י לטיבולו במשקה היא משום קדושה דגורו רבנו משום סרף תרומה.

ולשיטת התוס' והנמשכין אינה משום קדושה ולא שייכא בגזרת סרף תרומה אלא שלא יטמא משקין ויהיה אסור לשותתו וזהו דוקא לדידהו שהיו נזהרין מלשותת משקין טמאין אבל אנו שאין אנו נזהרין בזה אין אנו צריכים לאותה נטילה ולא נפקא לן מינה מידי ולדידן הנוטל ידיו לטיבולו במשקה ובא לאכול פת אותה נטילה לא עלתה לו פינון שלא היתה משום קדושה זו היא שיטת התוס' ואני בעניי קשה לי מה שכתב מרן על התוס' וצ"ע מה עיון שייך פאן ודברי התוס' נראין ברורין בטעמן: ונראה לע"ד דמרן קשיא ליה בדברי התוס' דלפי טעמן שכתבו בדבור המתחיל אסוחי אסח דעתיה דחולין לא בעו פונוה א"כ נטילה לדבר שטיבולו במשקה למה לא תעלה לו לנהמא דהא נטילה לנהמא לא בעי פונוה וכינון שפן כל נטילה דעבד מהניא ליה ועל זה כתב מרן וצ"ע: נקטינו מיהא דלשי' רש"י ודעמיה הנוטל ידיו לדבר שטיבולו במשקה ובא לאכול לחם שאותה נטילה עלתה לו ללחם דהא לדידהו נטילה לטיבולו במשק' היא נמי משום קדושה ומשום סרף תרומה ופשיט' שעלת' לו לפת ואע"ג שאותה נטילה לא בירך עליה לית לן בה הא מיהא המצוה נעשית וברכות אינם מעכבות אבל קשה לי למה כתב בש"ע הדברים בסתם דמשמע דהאי סברא דנטילה לטיבולו במשקה אינה עולה לפת שייכא לכולהו בין לרש"י בין לתוס' וי"ל דסמוך מרן על המע' במקור הדין בב"י: ותמיהא לי מה נשמנה פסק זה

שְׁמֵרָן לֹא פָסַק בּוּ פְּדָרְכוּ דְהָא דְרָף מִרְן בְּמִקּוּם שְׁשֻׁנִים מַעֲמוּדֵי הַהוֹרָאָה שְׁהֵם הֵרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהָרָא"ש ז"ל מְסַפֵּימִין לְדַעַת א' נִקְיֵט הַלְכָה פְּנוּתִיָּהוּ וְהִכָּא הֵינָה הֵרִי"ף וְהַרְמַב"ם וְהָרָא"ש וְרִש"י וְהַר' יוֹנָה וְהַרְשֵׁב"א וְסַמ"ג עֲשִׂין מ"א וְהַגָּאוֹנִים כְּמוֹ שֶׁפָּתַב רַבִּינוּ בַּעַל הַטּוֹרִים בַּה' פָּסַח סִי תַע"ג וְהַמְרָדְכֵי בְּשֵׁם רַבּוּתוֹ פְּנֻלָם ס"ל דְּנִטִּיל לְטִיבּוּלוֹ בְּמִשְׁקָה הִיא מִשּׁוּם סָרַף תְּרוּמָה כְּמוֹ נְטִילָה לְפַת וּמְבַרַךְ עָלֶיהָ א"כ מֵאֵי שְׁנָא הִכָּא דְלֹא פָסַק לְכוּלָּהּ מִיְלָתָא פְּנוּתִיָּהוּ שְׁלַעֲנִין בְּרַכָּה פָּסַק שְׁלֵא יְבַרַךְ עַל הַנְּטִילָה.

וְנִרְאָה לְתַרְזַן חֲזִינָא לְרַבִּינוּ בַּעַה"ט בַּה' פָּסַח סִי תַע"ג ז"ל וְנוֹטָל יָדָיו לְצוּרָף טִיבּוּל רֵאשׁוֹן דְּכָל דְּבָר שְׁטִיבּוּלוֹ בְּמִשְׁ אַרְיָף נְטִילָה וּמְבַרַךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם וְהַרְמ"מ פָּתַב שְׁהָאִיד' אִין צָרִיף נְטִילָה לְדְבָר שְׁטִיבּוּלוֹ בְּמִשְׁקָה וְעַל פֵּן לֹא הִיָּה מְבַרַךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם עַל טִיבּוּל רֵאשׁוֹן וְכ"כ בַּעַל הָעֵיטוֹ וְלֹא נִהִירָא וְכ"כ הַגָּאוֹנִים שְׁצָרִיף לְבַרַךְ וְכ"כ הַר' שְׁמַעְיָה בַּש' רִש"י וְהַרוּצָה לְצָאֵת יָדֵי סָפֵק יְבִיא עֲצָמוֹ לַיָּדַי חַיִּיב נְטִילָה מִצַּד אַחַר פְּגוּן שְׁיָסָף רַגְלָיו וַיִּשְׁפֹּשֵׁף ע"כ וְכַתְּבִין מִרְן עַל זֶה וְיָמָה שֶׁפָּתַב רַבִּי עַל דְּבַרֵּי הַר"מ וּבַעַל הָעֵיטוֹר וְלֹא נִהִירָא אִין דְּבַרֵּי גְבוּרִים דְּכִינּוֹן דְּפְלוּגְתָּא הִיא אִם צָרִיף נְטִילָה טוֹב הוּא שְׁלֵא לְבַרַךְ עַכ"ל נִרְאָה מְדַבְּרֵי מִרְן דַּס"ל דְּאַפִּילוּ בְּפְלוּגְתָּא כִּי הָא דְרַנְבָּא דְרַבְּנוּאֲתָּא מְחַיִּיבֵי אַע"ג דְּלַעֲנִין הַמְצָנָה חַיִּיב בְּמַצְנָה מִן הַדִּין אֲפִילוּ הַכִּי נָכוֹן הַדְּבָר לְמַנְקֵט גְּבִי בְּרַכָּה שְׁלֵא לְבַרַךְ חֲדָא דְבְּרַכוּת אִינּוּן מְעַפְבוֹת דְּמִי שְׁעַשְׂהָ הַמְצָנָה וְלֹא בִּירַף עָלֶיהָ יְצָא יָדֵי חוֹבֵת הַמְצָנָה לְגַמְרֵי וְעוֹד דְּמִשּׁוּם חוּמְרָא דְלֹא תִּשָּׂא אֶת שֵׁם ה' לְשׁוּא.

א"נ רֵאָה מִרְן שֶׁהַר"מ וּבַעַל הָעֵיטוֹ חֲשָׁשׁוּ לְסָפֵק פְּלִגְתָּא וְלֹא הָיוּ מְבַרְכֵי וְגַם רַבִּי בַּעַל הַטּוֹ פָּתַב וְהַרוּצָה לְצָאֵת יָדֵי סָפֵק וְכו' גַּם מִרְן נְמַשֵּׁף אַחֲרֵיהֶם וּפָסַק שְׁיִטְוֹל יָדָיו וְלֹא יְבַרַךְ וְמ"מ לַעֲנִין מַצְנֹת נְטִילָה לְדְבָר שְׁטִיבּוּלוֹ פְּשׁוּט דְּנִקְטִינּוּ כְּכַל הַנֶּהָרָב רַבְּנוּאֲתָּא וְכִינּוֹן שְׁכּוֹן מִי שְׁנֻטָל לְדְבָר שְׁטִיבּוּלוֹ בְּמִשְׁקָה וּבָא לְאַכְנֹל פַּת פְּשׁוּט הוּא דָּאִין צָרִיף לְיִטְוֹל יָדָיו וְכַדָּאֲמַרְן: סִימָן פַּד שְׁאַלָּה אֲשֶׁת רַאוּבֵן הִיָּתָה רוּצָה לְהַכְנִיס בִּתְּהָ לְחֻפָּה עִם לִוִי וְלֹא מַצָּאָה צָמֵר לְקִנּוּת לַעֲשׂוֹ פְּרִים לְתַשְׁמִישֵׁי עָרֶשׁ לְבִתְהָ כְּמִנְהַג הַפְּלוּת וְאַמְרָה לְשִׁכְנַתָּה אֲשֶׁת שְׁמַעוֹן הַשְּׂאִילָנִי פְּרִי מִטְּתָךְ שְׂאִכְנִי בְּהֵם בִּתֵּי לְחֹפֶ' וְאֵח' הַחֹפֶ' אֶקְנֶה צָמֵר וְאַעֲשֶׂה לָּהּ פְּרִים וְאַחֲזִיר לָךְ פְּרִיךָ וְנִתְרַצִּית אֲשֶׁת שְׁמַעוֹן וְנִתְנָה לָּהּ פְּרִיָּה וְשְׁמַעוֹן לֹא הִיָּה בְּעִיר וְהַחֲתָן יָדַע בְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיַּעֲבְרוּ כְּמוֹ חֲדָשׁ יָמִים וְתִמָּת אֲשֶׁת רַאוּבֵן וְעַתָּה אֲשֶׁת שְׁמַעוֹן תּוֹבַע' פְּרִיָּה מֵהַחֲתָן וְהַחֲתָן אָוֵם' שְׁהַפְּרִים הִלְלוּ נִיתְּנוּ לִי בְּמִשְׁכּוֹן עַד שְׁיָבִיאֵי הַפְּרִים שָׁל גְּדוֹנִית אֲשֶׁתִּי יוֹרְנוּ מוֹרָה צָדֵק הַדִּין עִם מִי וּשְׁכָרוּ כַּכְּמ"ה: תְּשׁוּבָה לִית דִּין צָרִיף בְּשֵׁשׁ כִּינּוֹן שְׁהַחֲתָן יָדַע שְׁבַתֹּרֶת שְׁאַלָּה בָּאוּ לְיַד חַמּוֹתוֹ אֲפִילוּ הִיָּה כְּדְבַרֵּי שְׁחַמּוֹתוֹ מְשַׁכְּנֵה הַפְּרִים עִמּוֹ אִין בְּמַעֲשֶׂה מִמֶּשׁ שְׂאִיף תִּמְשַׁכְּן מְמוֹן אַחֲרֵים וְאִם תִּרְצָה לוֹמַר דְּחֻשְׁבִּינּוּ לָהּ כְּאִילוּ אֲשֶׁת רַאוּבֵן גְּנָבָה הַפְּרִים הִלְלוּ וּמִשְׁכְּנָה אוֹתָם בְּיַד חַתָּנָה וְהַרִי זֶה דוּמָה לְמָה שְׁהַעֲלָה מִרְן עַל שְׁלַחְנוּ הַטְּהוֹר ח"מ סִי שְׁנ"ו סְעִיף ז' ז"ל מְשַׁכְּן הַגְּנָבָה בֵּין שְׁמִשְׁכְּנָה יָתֵר עַל דְּמִיָּה אוּ בְּפַחוֹת מְדָמִיָּה הַבְּעָלִים נוֹתְנִים לְבַעַל הַמִּשְׁכּוֹן מְעוֹתָיו וְחוֹזְרִים וְעוֹשִׂים דִּין עִם הַגְּנָב אֶלָּא א"כ הִיָּה גְּנָב מְפוֹרָס' כְּמוֹ שְׁנִתְבָּאָר עַכ"ל: הָא לֹא מִלְתָּא הִיא דְּתִשׁוּבָתָהּ בְּצַדָּה שְׁהַרִי סִיָּים וְכַת' אֶלָּא א"כ הִיָּה גְּנָב מְפוֹרָס וְהִכָּא גְּרִיעַ מְגַנֵּב מְפוֹרָס שְׁהַרִי יָדַע שְׁהַפְּרִים גְּנוּבִים הֵם וּבָהָא אֲפִיל' לִר"י וְהָרָא"ש ז"ל דַּס"ל דְּאַף בְּגַנֵּב מְפוֹרָס עָשׂוּ בּוּ תַקְנַת הַשּׁוּק וְצָרִיף לְהַחֲזִיר לְלוֹקַח מְעוֹתָיו סִיָּים בַּה' הָרָא"ש ז"ל וְז"ל וּמִיָּהוּ הִכָּא שְׁיָדַע שְׁהִיָּה גְּנוּב לֹא עָשׂוּ בּוּ תַקְנַת הַשּׁוּק וְהִכָּא הֵרִי יָדַע שְׁהַדְּבָר הוּא גְּנוּב: עוֹד

נ"ל פשוט הא דמשפנה דנותנין לבעל המשפון מעותיו דעשו בו תקנת השוק הוא דלקח מעות ומשפן הגנבה בעד המעות דחסרו ממון אבל הקא אין פאן חיסור ממון וזה מבואר בח"מ סי' שנו"ו סעיף ו' ו"ל גנב ופרע בחובו גנב ופרע בהיקפו אין בזה תקנת השוק אלא הבעלים נוטלין הגנבה בלא דמים וישאר חוב אלו על הגנב כמו שהיה עכ"ל ולפי זה אפילו לא ידע לוי זה שהפרים היו שאולים אפי' הכי צריך להחזיר הפרים: ועוד גדולה מזו שאם אלו הפרים נגנבו היה חייב לוי זה בדמיהם שפך פתב בסי' שמ"ט סעיף ב' ו"ל אשת ראובן השאילה לאשת שמעון חפצים ויצא קול בעי' שנגנבו אם שמעון מודה שהחפצים באו לרשותו ואינו יודע מה נעשה בהם צריך לישבע שאינם ברשותו ושלא שלח בהם יד וגם האשה תשבע שאינם ברשותה ויכתבו עליה פסק דין שחייבת לשלם לה החפצי' לכשתתאלמן או תתגרש עכ"ל הרי שאע"ג שהאשה שאלה חפצים שאין הבעל צריך להם מפיון שיודע שבאו לרשותו ונגנבו נתחייב שבועה שלא שלח בהם יד ובהכי נפטר מפלל שאם שלח בהם יד נתחייב בגנבתם: ונדע שאפילו נאנסו החפצים הללו חייבת בהם אשת שמעון דהנה לה שואל ושואל חייב באונסין וגם בעלה חייב אם שלח בהם יד דהנה ליה שואל שלא מדעת בעלי' גזלן הוי וזה פשוט אלא שהמעשה שהיה כף היה שנגנבו ונדון דיין דלא דייגינן ליה בשואל שלא מדעת בעלי' דהא אשת שמעון השאילה הכרי' להשתמ' בהם החתן והפלה.

מ"מ החתן והפלה לא נפקי מדין שואל ושואל חייב באונסין: ואם יאמר לוי שהם שאולין לזמן דהיינו עד שתעשה אשת ראובן פרים לבתה אין בדבריו ממש פיון שאמר' אשת ראובן השאילני כרי' שאכניס בהם בתי לחופה הרי שאלה אותם לצורך החופה והיינו מה שנתבאר בח"מ סי' שמ"א השואל חלוק לעשות משתה שלו הרי זה שאול לשבעת ימי החופה ומה שאמרה אחר אקנה צמר ואעשה פרים וכו' לא תנאי הוא אלא דברים גהוגים בלשון בני אדם ואדרבא מדברים אלו משמע שמיד אחר החופה תקנה צמר ותעשה פרים ותחזיר הפרים לבעליהם דהכא אומדנא דמוכח שלא שאלה הפרים לזמן ארוך פיון שהם פלים הצריכה להשתמש בהם בכל יום ויום חזן חזן לה שהשאיל אותם לשבעת ימי החופה: עוד שאפי' היה שהשאילה אותם על תנאי לזמן ארוך לאו כל כמינה דכיון שלא היה בעלה בעיר הרי השאילה שלא מדעת בעלה וכל פי האי אין במעשיה ממש דאין לה רשות להשאיל שלא מדעת בעלה: מה שנתראה לע"ד פתבתי ואלהי הצבאות יצילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות: סימן פה פתב רבינו בעל המפה בא"ה סוף סי' קכ"ו וכ"ש אם חסר וי"ו שניה של וכדו וכתב וכד ב"י בשם הרשב"א דמאחר שאין הענין משתנה אין פסו' בחסרון ע"כ וכ"כ רבי' בעל הלבוש וכתב עוד ואם פתב יו"ד במקומה היה שינוי לשון ופסול ע"כ ואיברא דהכי פתב מרן בב"י סוף סי' זה וז"ל פתוב בתשו' הרשב"א ולענין מה שכתבת חסרון וי"ו דוכדו דלא פתוב אלא וכד אם נפסל בכף תשובה כל מקום שאינו מעיקר הגט אינו פוסל עכ"ל: ואני בעניי תמיהה לי דלשון וכדו הוא תרגום של ועתה שכן יונתן ב"ע והירושלמי מתרגמין בכל מקום ועתה וכדו וכף היא פננת לשון הגט ועתה פטרי' ושבתית ותרוכית יתיכי ליכי דיתהוין רשאה וכו' וכד הוא תרגום של אשר ותרגום של פי כשהוא משמש בלשון אשר.

פי החל האדם לרב תרגם אנקלוס ויונתן וירושל' פד שריאו וכן בכל מקום מתרגמי כאשר פד וכיון שכן פשפכת בגט במקום וכדו שפירושו ועתה פתב וכד פטרי' אין לה

שינוי משמעות גדול מזה שהרי וכדו פטרית וכו' משמעותו כה ועתה פטרית ושבקית ותרוכית יתיכי לעצמה שתהיי רשאה ושלטאה בעצמה לילך לינשא לכל אדם שתרכי שבלשון זה פוטר אותה עתה: אבל כשכתב וכד פטרית משמעותו וכאשר פטרית או יהיה משמעותו וכשפטרתי ועזבתי אותה לעצמה אינו לשון שמגרש אותה בו אלא כמי שמספר ומגיד מה שקדם או משמע דקאמר לה פשאפטור אותה תהיי רשאה ושלטאה וכו' שנמצא שאינו פוטר אותה עכשיו בלשון זה: ועל הלבוש תמיהה לי טובא שכתב ואם כתב יו"ד במקומה שכתב וכדי הוי שינוי לשון ופסול והלא לשון כד ולשון כדי שניהם לשון אחד אלא שבתרגום אונקלוס כד ובתרגום יונתן כדי ויהי כבוא אכרם מצרימה ת"א כד עאל וי"ת כדי עאל ויהי כאשר ראה יעקב את רחל ת"א כד חזא יעקב וי"ת כדי חזא ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף ת"א כד ילידת רחל וי"ת כדי ילידת רחל ויהי כדברה אל יוסף ת"א כד דמלילת וי"ת כדי דמליל ויהי כשמעו פי הרימתי קולי ת"א כד שמע וי"ת כדי שמע וי"ת כד שמע וי"ת כדי שמע הרי דלשון כד ולשון כדי שניהם לשון אחד וכיון שכן כשם שלשון כדי הוא שינוי ופסול הכי נמי לשון כד דמאי שגא: ולע"ד נראה דמטעם זה לא העלה מרן האי תשובה דהרשב"א על שלחנו הטוהור דס"ל האי תשובה לא חתי עלה מר בריה דרבנים ואע"ג דפירש"י וכדי משמע לשון כדי נסבא ורמב"ם פי' משמע לשון תנאי לא מפני זה נאמר וכד שפירושו כאשר אינו שינוי: ולע"ד דאם איתא הא דהרשב"א היא בחיבור וי"ו ראשונה דנכדו שכתב כדו פטרית וכו' שמשמעו עתה פטרתי וכו' שמשמעות הענין אינו משתנה אלא שהתורה חסרה וי"ו וקאמר פנין שמשמעות הענין אינו משתנה בחיבור לית לן בה והקרוב אצלי שט"ס בתשו' הרשב"א שכתבם שיהיה לו לסופר לכתוב דלא פתוב אלא כדו כתב וכד נאני תפלה לפני חונן לאדם דעת ובינה שיאיר עינינו בתורתו וישים בלבנו אהבתו ויראתו: סימן פו שאלה אשה שנמצא דם על עד שלה אחר תשמיש והאשה הזאת יש לה טחורים שיוצא מהם דם לפעמים אם תוכל לתלות שהדם בא מהטחורי וטהורה: תשובה תנן בפ' הרוואה פתם מעשה באשה א' שבאה לפני רבי עקיבא אמרה לו ראיתי פתם אמר לה שמה מפה היתה ביד אמרה לו הן וחזייתה אמר לה שמה יכולה להגלע ולהוציא דם אמרה לו הן וטהרה.

ובגמ' מעשה באשה והתנן לא אמרו חכמים את הדבר להקל אלא להחמיר אמר רבינא לא להקל על דברי תורה אלא להחמיר על דברי תורה וכתמים עצמן דרבנן ופרש"י לא להקל על ד"ת האי דגזור רבנן בכתמי להחמיר על ד"ת שלא להקל בנגדה גמורה ומיהו פתמים עצמן מדרבנן ואזלי בהם לקולא ותלינו בכל מידי ע"כ וכן פסקו כל הפוסקים כמבואר בהרמב"ם פ"ט מאיסור ביאה ובי"ד סימן ק"ץ בט' ודברי מרן בשלחנו הטוהור סימן ק"ץ: וא"ת הא אמרינו ברוואה מחמת תשמיש שאם יש לה מפה באותו מקום שתולה בדם מפתה שאם דם מפתה משונה מדם ראיתה אינה תולה בדם מפתה א"כ ה"א נמי גימא דם הנמצא בעד אם הוא משונה מדם היוצא מן הטחורים לא תלינו בטחורים וכיון שכן צריך לבדוק אם הדם הנמצא בעד הוא דומה לדם הטחורים תלינו: הא לא קשיא שתי תשובות יש בדבר מאן שמעת ליה דאמר דצריך לבדוק אם דם מפתה משונה מדם ראיתה הוא הרמב"ן ז"ל שכן כתב רבינו בעל הטורים י"ד סי' קפ"ז דף קפ"ט ע"ב ז"ל והרמב"ן כתב שהאידנא אין תולין בדם מפתה שצריכין אנו לבדוק אם

דם מפתה משונה מדם ראיתה ועכשיו אין אנו בקיאים במראות לידע אם הוא משונה אם לא ולא נהירא לא"א הרא"ש ז"ל אלא תולין מן הסתם לומר שאינו משונה עד שינדע לנו שהוא משונה ע"פ חכם שיראה שניהם וכו' ע"כ: ומרן רבינו הגדול הקשה על לשון רבינו בעה"ט שאינו מכונן פדברי הרא"ש והביא לשון הרא"ש ז"ל והא דקאמר שצריכין אנו לבדוק אם דם מפתה נשתנה מדם ראיתה ואין אנו בקיאים לידע גם זה אינו פלוגתא דלעולם עד שתתחזק באצבעות וכחות אנו תולין להקל ואם יש לה נסת תולין לעולם להקל בנוסח' ואינה צריכה בדיקה גם אם יש לה מפה תולין לעולם במפתה בסתם עד שינדע לנו ע"פ חכם שהראתה לו דם ראיתה קודם שאירע לה אונס זה ע"פ עצמה אבל מן הסתם קודם שנודע לנו ע"פ עצמה שדם זה משונה ממרא' דם שהיתה רגילה לראות או מדם שהיא רואה עדין שלא בשעת תשמיש או שתראה שניהם לחכם וזה יוכל האדם לידע אם הם דומים זה לזה אע"פ שאינו בקי בחילוקי מראות דמים וכו' וגם הרשב"א בס' ש"ד הביא דברי הרמב"ן וחלק עליהם והעלה פדברי הרא"ש ז"ל וכתב שפן פסק הרמב"ם ז"ל וכן נראה שהוא דעת הר"ן בפ"ב ממס' שבועות עכ"ל מרן וכן העלה על שלחנו הטאהור: הרי למדנו לסוגיין דאין אנו צריכים לחוש ולבדוק אם דם מפתה משונה מדם ראיתה אלא מן הסתם תולין: וה"ה הכא דתלינן מן הסתם שדם העד הוא מדם הטחורים.

עוד נראה לע"ד טעם אחר שיודע הוא שדם הטחורים אינו במראה אהד לעולם שלפעמים יצא עכור ולפעמים יצא צלול ולפעמים יצא אדום ביותר ולפעמים אדום קליש ולפעמים עב ולפעמים דק וכיון שכן נראה לע"ד פשוט דלפי זה אפילו נמצא שדם שבעד משונה מדם הטחורים אנו תולין שבפעם הנה נשתנה פיון שדרכו להשתנות ואפילו הרמב"ן שמצריך בדיקה הכא יספור שאפילו נמצא דם העד משונה מדם הטחורים תלינו בטחורים דהא בכל דם שתראה האשה שלא הרגישה בו שיצא מבשרה הוא טאהור דבר תורה ודין פתם יש לו ותולה בכל מה שיכולה לתלות וטהור זה שנראה לע"ד ואלהי הצבאות יצילו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות אכ"ר: סימן פז שאלה הקהל נזהרים בעשרת ימי תשובה שלא לאכול פת של גוים ואירע מת בעשרת ימי תשובה ונוהגים שהראש והמשנה של המשמרה שקוברים המת לאחר קבורה עושים הבראה לאבלים שם בבית הקברות ואי אפשר לעשותה אלא מפת של גוים שלוקחים פת מן השוק אם טוב הדבר שיעשו ההבראה בעשרת ימי תשובה מפת של גוים: תשובה העלה מרן בשלחנו הטאהור טור א"ח סי' קס"ח ז"ל אם בעל הבית נזהר מפת של גוים וישאל שאינו נזהר בכך מיסב עמו על השלחן פיון דמצנה מוטל' על בעל הבית לבצוע יבצע מן היפה של גוים וכיון שהותר לבצוע הותר לכל הסעודה עכ"ל ודין זה הביאו מרן בבית יוסף מהמרדכי בשם ראב"ה וגם הביאו בי"ד סי' קי"ב דף ק"ג ע"ד ומסיים בו דאין פבוד שמים ששוב יחדל משום אסו' והוא פבר בצע וכתב עוד שם משם רבינו שמריה ומשם תשובה אשפנזי' דלא חמירא גזרת פת מדמאי ותנן מאכילין את העניינים דמאי ואת האכסניא דמאי הרי למדנו דבכל שהוא צד דמצנה הותרה פת של גוים דהא הכא דמשום דמצנה מוטלת על בעל הבית לבצוע הותר לו פת של גוים וגם למדנו דמאכילין את העניינים ואת האכסניא פת של גוים א"כ כ"ש הכא דמצנה רבה להברות את האבל וכולהו איתנהו ביה אכסניא ועניות דאין לה עני כמו האבל בפעודה ראשונה

שְׁאֵסוּר לְאַכּוֹל מְשַׁלּוֹ וּכְדַתְנֹן גְּבִי בַעַל הַבַּיִת הָעוֹבֵד מִמְקוֹם לְמַקּוֹם עֲנִי הִיָּה בְּאוֹתָהּ שְׁעָה שְׁפֹשׁוּט שְׂיִכּוֹלִין לְהַבְרֹת בְּפֶת גּוֹיִם וְהוֹתֵר לְכָל הַיּוֹשְׁבִים בְּסְעוּדַת הַהִבְרָאָה הַיָּתֵר גְּמוּר כְּלֵי פַקְפּוּק דְכִיּוֹן דְבִאִין לְנַחְמוֹ בְּהַאי סְעוּדָה וְגַם מְצוּנָה לְכָל הַיּוֹשְׁבִים בְּסְעוּדָה לְאַכּוֹל וְאִם בָּאֵנוּ לְדִיּוּק בְּפֶת שֶׁל גּוֹיִם אֲשֶׁר פָּחַטָא דְמַאי דְנוֹהֲגִים שְׁלֵא לְאַכּוֹל פֶּת שֶׁל גּוֹיִם בְּעֵשֶׂרֶת יְמֵי תְשׁוּבָה לִית בָּהּ מִשׁוּם אִיסוּר גְּזֵרָה אֵלָּא מְצוּנַת פְּרוּשׁ בְּעֵלְמָא דִּהָא בְּכָל הַשָּׁנָה אֵין מִי שְׁנִזְזֶהָ מִפֶּת שֶׁל גּוֹיִם מִשְׁמַע וְדַאי דְמַקּוֹם זֶה לֹא פִשְׁטָהּ בּוּ גְזֵרָה שֶׁל פֶּת וּמוֹתֵר הַיָּתֵר גְּמוּר וּפִשׁוּט הוּא דְלֹא שְׁבִקִינֵן מְצוּנָה רַבָּה מִשׁוּם מְצוּנַת פְּרוּשׁ בְּעֵלְמָא: סִימָן פַּח שְׁאֵלָה גּוֹי יֵשׁ לוֹ בְּהֵמָה לְשַׁחֲטָה בִּי"ט לְאַכּוֹל בְּבֵיתוֹ וְרוֹצֶה לְשַׁחֲטָה ע"י יִשְׂרָאֵל כְּדֵי לְשַׁלַּח מַמְנָה חֲתִיכַת בְּשַׁר דּוֹרוֹן לְיִשְׂרָאֵל אֶהוּבּוּ אִם מוֹתֵר לְשַׁחֲטָה יִשְׂרָאֵל בִּי"ט מִי נִימָא כִּיּוֹן שְׂיִשְׂרָאֵל אוֹכֵל מַמְנָה הָרִי זֶה דוֹמֶה לְבְּהֵמָה שְׁחִטָּהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל וְחִטָּהּ שֶׁל נְכָרִי שְׁמוֹתֵר לְשַׁחֲטָה בִּי"ט מִשׁוּם חֶלְקוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל אוֹ נִימָא דִּהָכָא אֵין לְיִשְׂרָאֵל חֶלְקָא בְּגוּף הַבְּהֵמָה כְּלוּם וְאִיסוּר: תְּשׁוּבָה גְרָסִינֵן בַּפ"ב דְּבִיּוּצָה דָּף כ"א ע"א בְּעָא מַנְיָה רַב אֲוִיָּא סָבָא מַרְבּ הוֹנָא בְּהֵמָה חִטָּהּ שֶׁל נְכָרִי וְחִטָּהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מֵהוּ לְשַׁחֲטָה בִּי"ט אָמַר לִיהּ מוֹתֵר אָמַר לִיהּ וְכִי מָה בֵּין זֶה לְגִזְרִים וּנְדָבוֹת וְכו': וּמְסִיק בְּגַמְרָא בְּהֵמָה חִטָּהּ שֶׁל נְכָרִי וְחִטָּהּ שֶׁל יִשְׂרָאֵל מוֹתֵר לְשַׁחֲטָה בִּי"ט דַּאי אֲפֻשֶׁר לְכַזִּית בְּשַׁר בְּלֹא שְׁחִיטָה אֲבָל גְּזֵרִים וּנְדָבוֹת אִיסוּר לְשַׁחֲטֵן בִּי"ט וְכַהֲנִים כִּי קָא זָכוּ מְשַׁלַּחַן גְּבוּהָ קָא זָכוּ וּפְרַשׁ"י ז"ל מְשַׁלַּחַן גְּבוּהָ קָא זָכוּ בְּחֻזָּה וְשׁוֹק וְה"ה לְבַעֲלִים בְּשַׁאר הַבְּשַׁר כְּעֶבֶד הַנוּטֵל פָּרֶס מִבַּיִת רַבּוֹ נִמְצָא כֹּל הַשְּׁחִיטָה לְשֵׁם גְּבוּהָ ע"כ.

וְכַתְבוּ הַתּוֹסְפוֹת וְאֶפְיֵלוּ לִר"י דְקָאָמ' דְּקִדְשִׁים קִלִּים מְמוֹן בְּעֵלִים הֵם בַּב"ק דָּף וְאֶפְיֵלוּ לְאַחַר זַרְיָקָה קָאָמַר דְּמְמוֹן בְּעֵלִים הֵם רַק בְּמִתְנֻוֹת כְּהוֹנָה מ"מ אוֹתוֹ מְמוֹן זָכָה מְשַׁלַּחַן גְּבוּהָ דִּהָא עֵינְךָ הַקֶּרְבָּה בְּשִׁבִיל גְּבוּהָ וְהֵילֵכָה נְהִי דְהוּי מְמוֹנָה לְקַדֵּשׁ בּוֹ אֵת הָאֲשֶׁה מ"מ כֹּל הָעֵבּוּדוֹת לְצוּרָה גְבוּהָ הֵם עוֹשִׂין עַכ"ל וְכִיּוֹן שֶׁכֵּן הָכָא נְמִי בְּגוֹי כִּיּוֹן שְׁשׁוּחַט בְּהֵמָתוֹ לְצוּרָה בֵּיתוֹ הָרִי עֵינְךָ הַשְּׁחִיט' לְצוּרָה גּוֹי וּמְשַׁלַּחַן גּוֹי קָא זָכִי וּמְדַבְּרִי הַתּוֹסְפוֹ אֵתִיָּא בַּמ"ש דְּהַשְׁתָּא וְמָה דְבִקְדָשִׁים דְהוּי לְהוּ מְמוֹן בְּעֵלִים דְכִיּוֹן דְכָל הָעֵבּוּדוֹת לְצוּרָה גְבוּהָ אֲמַרִי דְמְשַׁלַּחַן גְבוּהָ קָא זָכוּ כֹּל שֶׁכֵּן הָכָא דֵּאִין לְיִשְׂרָאֵל בְּגוּף הַבְּהֵמָה כְּלוּם דְאַמְרִי מְשַׁלַּחַן גּוֹי קָא זָכִי וְאֵל תְּשִׁיבֵנִי מִמְעַשִׂים בְּכָל יוֹם שְׁקַצַּב גּוֹי שׁוּחַט הַבְּהֵמָה ע"י יִשְׂרָאֵל וּמוֹכֶרָה לְיִשְׂרָאֵל דְהֵתֶם עֵינְךָ הַשְּׁחִיטָה בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל מָה שְׂאִין כֵּן הָכָא דְעֵינְךָ הַשְּׁחִיטָה שְׁשׁוּחַט הַבְּהֵמָה הַגּוֹי לְצוּרָה בְּנֵי בֵּיתוֹ דְּדַאי מְשַׁלַּחַן גּוֹי קָא זָכִי יִשְׂרָאֵל וְאֵינִי רוֹאֶה הַיָּתֵר בְּזָה אֵלָּא א"כ יִתֵּן הַגּוֹי לְיִשְׂרָאֵל חֶלְקָא בְּבְהֵמָה זֶה מִחַיִּים וְיִקְנֶה הַיִּשְׂרָאֵל הַחֶלְקָא שְׁנַתֵּן לוֹ בְּאַחַד מִדְּרָכֵי הַהַקְנָאָה אִזְ הוּי בְּהֵמָה שְׂיִשְׂרָאֵל וְגוֹי שְׁוֹתֵפִים בָּהּ וְאִי אֲפֻשֶׁר לְאַכּוֹל מַמְנָה בְּלֹא שְׁחִיטָה: סִימָן פַּח שְׁאֵלָה אֲבָל מֵהוּ לְבָרָה בְּמוֹצָאי שְׁבַת עַל הַבְּשָׁמִים: תְּשׁוּבָה גְרָסִינֵן בְּפֶרֶק אֵלוּ מְגַלְחִין דָּף כ"ז ת"ר מְכַבְּדִין וּמְרַבִּיצִין בְּבֵית הָאָבֶל וּמְדִיחִין קַעְרוֹת וְכוּסוֹת וְצִלוּחִיוֹת וְקַתוֹנִיוֹת בְּבֵית הָאָבֶל וְאֵין מְבִיאִין אֵת מוֹגְמָר וְאֵת הַבְּשָׁמִים לְבֵית הָאָבֶל וּפְרִיֵשׁ נ"י שְׂאִין לְהַתְעַנֵּג בְּתַעֲנוּגִים.

וּמְקַשׁוּ בְּגַמְרָא אֵינִי וְהָא תְּנִי בְּרַ קַפְרָא אֵין מְבַרְכִין עַל הַמּוֹגְמָר וְלֹא עַל הַבְּשָׁמִים בְּבֵית הָאָבֶל בְּרוּכִי הוּא דְלֹא מְבַרְכִין הָא אֲתוּיִי מְזִיתִין ל"ק הָא בְּבֵית הָאָבֶל הָא בְּבֵית הַמְּנַחֲמִין ע"כ וְכַתֵּב נ"י יֵשׁ מִפְר' בְּבֵית הַמְּנַחֲמִין מְכַבְּדִין וּמְרַבִּיצִין לְכַבוֹד הַרְבִּים אֲבָל אֵין מְבִיאִין לֹא מוֹגְמָר וְכו' וּבְבֵית הָאָבֶל שְׁהוּא כֹּל זְמַן שְׁהַמַּת מוּטָל לְפָנָיו מְבִיאִין לְאֶעְפוּרֵי רֵיחוֹ

ומשום הכי אין מְבָרְכִין ובית המְנַחֵמִין נקרא אחר שְׁנֹקֵבֵר הַמֵּת לְפִי שְׁאִין מְנַחֵמִין אוֹתוֹ עד שְׁנֹקֵבֵר כֶּף פִּי ר"מ הלוי וְכֵן פִּירְשׁוּ בַתּוֹס' וְאַחֲרָיִם פִּירְשׁוּ שֶׁהִיָּה בֵּית לְמַנְחֵמִין וְאֵע"פ שֶׁהִיָּה הָאָבֶל יוֹשֵׁב עִמָּהֶם הֵיוּ מְבִיאִין כָּל שְׂבַעַה יָמִים מִן הָאָבֶל לְהַעֲבִיר הָאֲסֻנֵּיאוֹת אֲבָל בְּבֵית שְׁאִין שָׁם אֵלָּא הָאָבֶל לְבָדוֹ אֵין מְבִיאִין ע"כ"ל.

וְכַתֵּב רַבֵּינוּ בַּעֲה"ט יו"ד סי' ש"ע ח' תני' מְרַבֵּיצִין וּמְכַבְּדִין בְּבֵית הָאָבֶל וְאֵין מְבִיאִין שָׁם לֹא בְּשָׂמִים וְלֹא מִן הָאָבֶל מְבִיאִין אוֹתוֹ בְּבֵית שֶׁהַמֵּת שָׁם וְאֵין מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם ע"כ. וְכֵן הַעֲלָה רַבֵּינוּ הַגָּדוֹל עַל שֶׁלַחֲנוּ הַטְּהוֹר בְּסִימָן הַנּוֹ' כְּלִשׁוֹן הַטּוֹר נר' שָׁהֶם מְפָרְשִׁים כִּפִּי ר"מ הלוי שֶׁהִבִּיא הַנְּמָקִי הָאָ לְמַדָּתָ ל"ע אֲסוּר לְהִבִּיא לְאָבֶל בְּשָׂמִים דְּאֲסוּר לְהִתְעַנֵּג.

וְכִי תִימָא דְהַגִּי בְּשָׂמִים דְּהַבְּדִלָה שְׁאֵנִי שְׁהֶם בְּשָׂמִים דְּמִצְוָה הָאֵ לִית' דְּזִיל בְּתָר טַעְמָא דְּטַעְמָא מְאִי אָמוֹר רַבְּנָן מְבָרְכִין עַל הַבְּשָׂמִים בְּמ"ש הוּא לְעֲשׂוֹת נַחַת רוּחַ לְנַפְשׁוֹ שֶׁהִיא כּוֹאֶבֶת מִצִּיאַת נְפֶשׁ יִתְרָה דְּשַׁבַּת וּמֵאָחַר שָׁפָן בְּאָבֶל דְּחַיִּיב לְצַעַר עַצְמוֹ לֹא עֲבִיד נַחַת רוּחַ לְעַצְמוֹ וְלֹא מִבְּעִיָּא לְמֵאֵן דְּאָמַר דְּבְשָׂמִים דְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת הוּא מְנַהֵג בְּעֶלְמָא וְלִית בְּהוּ מִצְוָה אֵלָּא אִפִּי לְמ"ד דְּאִית בְּהוּ מִצְוָה כְּמִבְּרֹאֶר בְּטוֹר א"ח סי' רצ"ז לֹא הוֹתֵר לְאָבֶל לֹא תִהֵא מִצְוָה זוּ דְּבְשָׂמִים בְּמ"ש גְּדוּלָה מֵת"ת דְּאָבֶל אֲסוּר מִשּׁוּם פְּקוּדֵי ה' יִשְׁרִים מְשַׁמְחֵי ל.ב.

אח"כ מְצֵאתִי שֶׁפְּתַב רַבֵּינוּ הַגָּדוֹל ב"י יו"ד סי' רס"ה אָבֶל בְּיוֹם הַכַּפּוּרִי וְט"ב שְׁאִין הַיּוֹלָדֵת יְכוֹלָה לְשַׁתּוֹת אֵין מְבָרְכִין עַל הַכּוֹס וּבִתְשַׁעָה בָּאָב אָסֵא נְמִי לֹא מִיִּיתִי מִטַּעְמָא דְּאֵין מְבָרְכִין עַל הַבְּשָׂמִים בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת ע"כ.

הַרִי מְרֵן כְּתֹב בְּפִשְׁטוֹת דְּמִשּׁוּם אֲבָלוֹת דְּט"ב לֹא יִבְרַךְ עַל הַבְּשָׂמִים בְּמ"ש וְהָאֵ נְמִי דְּכּוֹנְתָה דְּלֹא גֵרַע: סִימָן פֶּט שְׂאֵלָה חֲתָן שְׁיַשׁ לוֹ שְׁוֹתָף בְּחַנוֹת מֵהוּ לְנַעֲוֹל הַחַנוֹת כָּל יְמֵי הַמַּשְׁתָּה מְפִנֵי שֶׁהַחֲתָן אֲסוּר בְּעֲשִׂיַת מְלֻאכָה מִיַּד דְּהֵיָה כְּאָבֶל: תְּשׁוּבָה לֹא הִיא וְלֹא דְּמִי כָּלֵל לְאָבֶל דְּבֵאָבֶל מֵה שְׂאֲסוּר בְּמְלֻאכָה הוּא מִשּׁוּם דְּאֲסוּר לוֹ לְהַתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי שְׂמִסִּית מְלִבּוֹ צַעַר הָאֲבָלוֹת אוֹ יָבֵא לוֹ מִמֶּנּוּ קוֹרַת רוּחַ וּלְפִיכֶךָ אֵין מְלֻאכָתוֹ נַעֲשִׂית אִפִּילוּ ע"י אַחֲרִים וּמִשּׁוּם הִכִּי שְׁנֵי שְׁוֹתְפִים שְׂאֵנֵרַע אֲבָל לֹא מֵהֶם נוֹעֲלִים חַנוּתָם שְׁלֵא יַעֲשֶׂה הַשְׁוֹתָף בְּפִרְהָסִיא אֲבָל הַחֲתָן שֶׁהַטַּעַם שְׂאֲסוּר בְּמְלֻאכָה הוּא מִשּׁוּם שֶׁהִיָּה שְׁמַח עִמָּה כָּל שְׂבַעַת יְמֵי הַחֲוּפָה א"כ כָּל שְׁיִוְשָׁב עִמָּה בְּבֵית וְלֹא יַתְעַסֵּק בְּדִבְרֵי שְׂמוֹנְעוֹ מְלֻשְׁמוֹחַ עִמָּה אִפִּילוּ מְלֻאכָתוֹ נַעֲשִׂית ע"י אַחֲרִים שְׁפִיר דְּמִי כָּל שְׂאֵינוֹ נִמְנַע מְלֻשְׁמוֹחַ עִם כִּלְתוֹ וְדַבָּר זֶה נִלְמַד מִמֵּאִי דְּאָמַר בְּגִמְרָא בְּעֵנִין אֵלְמָנָה נְשֵׂאת בְּחַמִּישֵׁי וּנְבַעֲלַת בְּשֵׁשִׁי הוּאִיל וְנֶאֱמַרְהָ בּוֹ בְּרַכָּה לְאָדָם וּפְרִיָּה וְתַבְעֵל בְּחַמִּישֵׁי הוּאִיל וְנֶאֱמַרְהָ בּוֹ בְּרַכָּה לְדָגִים וּמִשְׁנֵי בְּרַכָּה דְּאָדָם עַדִּיפָא לִיהָ וְא"נ מִשּׁוּם שְׁקִדּוֹ דְּתַנְיָא מְפִנֵי מֵה אִמְרוּ אֵלְמָנָה נְשֵׂאת בְּחַמִּישֵׁי וּנְבַעֲלַת בְּשֵׁשִׁי שְׂאֵם אַתָּה אוֹמֵר בְּה' לְמַחֵר מְשֻׁפִים לְאִנְפִּנּוֹתוֹ וְהוֹלֵף לוֹ שְׁקִדּוֹ חַכְמִים עַל תַּקְנַת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁהִיא שְׁמַח עִמָּה ג' יָמִים חַמִּישֵׁי בְּשַׁבַּת וְעַרְב שַׁבַּת וְשַׁבַּת מֵאִי אִיכָא בֵּין בְּרַכָּה לְשְׁקִדּוֹ אִיכָא בֵּינֵיהוּ אָדָם בְּטֵל א"נ י"ט שְׁחַל לְהִיוֹת עַרְב שַׁבַּת ע"כ וְכַתֵּב הָרֵא"ש ז"ל גִּרְאָה דְּטַעְמָא דְּשְׁקִדּוֹ עִיקְרֵהִילְכָף אֵם אָדָם בְּטֵל הוּא יְכוֹל לִישָׂא בְּכָל יוֹם וְאֵם בַּעַל מְלֻאכָה הוּא לֹא יִשָּׂא אֵלָּא בְּה' וְיַבְעוּל בְּשֵׁשִׁי ע"כ הַרִי לְמִדְנּוֹ דַּע"ג דְּתַקִּינוּ רַבְּנָן דְּלֹא יַבְעוּל אֵלָּא בְּשֵׁשִׁי דְּחַיִּישֵׁי שְׂאֵם יַבְעוּל בְּה' שְׂמָא יִשְׁפִים לְמְלֻאכָתוֹ אִפִּילוּ הִכִּי אֵם הוּא אָדָם שֶׁהוּא בְּטֵל דְּלֹא חַיִּישֵׁינָן לִיהָ לְהִכִּי שְׁפִיר דְּמִי שְׁיִשָּׂא אִשָּׁה בְּכָל יוֹם מִיָּמֵי הַשְּׁבוּעָה נִמְצָא דְּעִיקְר

הדבר דכיון דהוא מקינים תקנה דרבנן שישמח עמה כמו שחייבו' די בהכי: עוד נלמוד ממאי דילפינן איסור מלאכה בכתב הר"ן בריש פתובות וז"ל והכי איתא בפרקי רבי אליעזר בפ"ו ה'התן דומה למלה מה מלה אינו יוצא לשוק לבדו אף התן אינו יוצא לשוק לבדו מה מלה אינו עושה מלאכה אף התן אינו עושה מלאכה ובאגדה אמרו ה'התן דומה למלה מה מלה אינו עושה מלאכה אף התן אינו עושה מלאכה עכ"ל וכ"כ הרב המגיד על מה שכתב בפ"י מה' אישות וכן תקנו חכמים שפל הנושא בתולה יהיה שמח עמה שבעת ימים ואינו עוסק במלאכתו וכו' פתב הרב המגיד מפורש בתוס' ובפר' ר' אליעזר: הרי למדנו שהטעם שאסרו ה'התן במלאכתו הוא משום דדומה למלה וכיון שכן דיו לבא מן הדין להיות כדודן מה מלה מלאכתו נעשית ע"י אחרים כמבואר בס' שמואל במשפט המלה פדכתיב ויאמר זה יהיה משפט המלה אשר ימלך עליכם את בניכם יקח ושם לו וגו' ולחרוש חרישו ולקצור קצירו וגו' וכן מבואר בהרמב"ם ז"ל בפ"ד מה' מלכים א"כ פשוט הוא דכמו שהמלה מלאכתו נעשית ע"י אחרים הנה התן מלאכתו נעשית ע"י אחרים: סימן צ שאלה פתב ריבה"ט טור א"ה סי' פ"ה וכן הבעל שנתן מתנה לאשתו בין קרקע בין מטלטלין קנתה ואין הבעל אוכל פירות ומיהו אינה יכולה למכור מה שנתן לה ולא ליתנו לאחר אלא ישאר בידה ואם תמות יירשנה והפירות שיוצאין לה ממנו דינו כשאר נ"מ וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות עכ"ל וכתב מרן בב"י ומ"ש ומיהו אינה יכולה למכור מה שנתן לה וכו' שם פתב הרא"ש וקשה מהא דאמר פרק הזורק שהוא ש"מ דכתב גיט' לדביתהו אתא לקמיה דרבא אמר לקנייה לההוא דנכתא דמנח גיט' וכו' אלא בהא תליא דזכייה פיון דאם מכרה ונתנה בטל דהכי מסתבר דאע"ג שנתן לה בעין יפה שאפילו הפירות לא יאכל מ"מ אינו רוצה שיצא הקרקע מלפניו אלא נתן לה בעין יפה שתהנה מהפירות כל ימיה ואחר מותה יחזור לידו וכו' ע"כ וכך העלה מרן על שלחנו הטהור בסי' הנז' סעיף ז' וז"ל וכן הבעל שנתן מתנה לאשתו בין קרקע בין מטלטלין קנתה ואין הבעל אוכל פירות ומיהו אינה יכולה למכור מה שנתן לה ולא ליתנו לאחר אלא ישאר בידה ואם תמות יירשנה והפירות שיוצאיים לה ממנו דינם כנ"מ וילקח בהם קרקע והוא אוכל פירות במה דברים אמורים שאינו אוכל פירות המתנה כשנתן לה אחר שנישאת אבל אם נתן לה בעודה ארוסה ששנשאה זכה במתנה זו כשאר נכסי מלוג ואוכל פירותיה עכ"ל ובסי' קי"ח סעי' ט' פתב הפותב לאשתו בפשע נישואין שטר חוב בסכום ידוע ומתנ' שתוכל לגבותו בכל עת שתרצה אם תגבנו ילקח בו קרקע והוא אוכל פירות ואם יש עליה חוב שלותה אחר שנישאת אינו גובה ממנו אבל אם לותה קודם שנישאת גובה ממנו אם אינו עומד לגבות אלא לכשתתאלמן או תתגרש אינו יכול ב"ח לגבות ממנו וכו' ובסעי' פתב אם נתן לה הבעל מתנה אפילו ב"ח שהלנה לה אחר שנישאת גובה ממנו עכ"ל: קשה לי דכיון דהנותן מתנה לאשתו אע"פ שקנתה ואינו אוכל פירות אפילו הכי אינה יכולה למכור ולא ליתנה לאחר א"כ מה טע' ב"ח שלא גובה ממנה דכיון דלא נתן לה אלא אדעת' דתיקום קמיה מה לי מכר' ומה לי פרעה בחובה וראיתי בנחלת צבי שתיירץ בשם פו"ד דאע"ג דכתב בסי' פ"ה שאינה יכולה למכור מתנה שנתן לה הבעל אפי' הכי ב"ח גובה דאלים שעבודיה: עוד מ"ש בסי' קי"ח סעי' י' אם נתן לה הבעל מתנה אפילו ב"ח שהלנה לה אחר שנישאת גובה ממנו במאי איירי אי בנתן לה אחר שנישאת כבר פתב בסי' פ"ה דאינה יכולה למכור וכו' ואי בנתן

לה בעודה ארוסה כבר כתב פיון ששואה זכה בה כשאר נ"מ ואוכל פירות וא"כ פשיט' דאין ב"ח גובה ממנה: תשובה מ"ש בנחלת צבי דאלים שעבוד דב"ח הם דברים שאין בהם ממש דמלתא בלא טעמא קאמר לה והקנישא במקומה עומדת דמאי אולמיה שעבודיה דב"ח דהא שעבודיה דב"ח לא אתי אלא מפח הלנה שלנה ושעבד נכסיו למלנה והכי נמי שעבודו של לוקח הוא מפחו של מוכר שמכר נכסיו ללוקח ושעבדו לו ושניהם משועבדים מן התורה וכיון שפן פשוט דדבר שאינו יכול למכור אינו יכול לשעבדו לב"ח וכ"כ הרא"ש בהידי' בכלל ל"ח סי' ב' ו"ל יראה שראובן שהיה חובו מוקדם לגדונית האשה אינו יכול לגבות חובו מאותה משפנת' דאי חשבת להך קרקע שהיה ממנושפן לבעל עבור גדונית אשתו כאילו הכניסה אותו בגדוניתה לבעלה הרי לא חל עליו שעבוד כדרך שאינו יכול למכרו ע"כ וכן כתב בכלל הנז' סי' ו' ו"ל ושטר של לוי שנתחזק על ראובן ועל אשתו שעבדו לו נכסיה' הרי נשתעבדו לו גם נ"מ אחרי מיתה שלה והוי כמו איש ואשה שמכרו בנ"מ שאין הבעל מוציא מיד הלקוחות כדאיתא וכו' וכי היכי דיכולין למכור יכולין נמי לשעבד דמה לי מכרו מה לי שעבדו ע"כ הרי לה מבואר דשנה לן פח המכר ככח השעבוד דמי שאינו יכול למכור אינו יכול לשעבד: ואדרבא כד דייקנא שפיר אשפחנא דאלים טפי שעבודו של לוקח משעבודו דב"ח ופשוט הוא בפרק אלו גדרים דף פ"ה ובכתובו' פ' אע"פ בסוגי' דמסי' על הא דתנו קונם שאני עושה לפיה וכו' דאלמיה רבנו לשעבודי' דבעל.

פ' י"ג ובפ' החובל דף פ"ט אמרי' דאלמיה לשעבודיה דבעל ופינ' רש"י והרא"ש והר"ן ו"ל דאלמיה רבנו לשעבודיה דבעל דשנוייה פלוקח ולא פמלנה: הרי לה מבואר דשעבוד דלוקח אלים טפי משעבודו דמלנה והטעם מבואר דלוקח כבר בא לידו המקח מה שאין כן במלנה דמחוס' גובינא והכי נמי בבעל פיון דקי"ל יד אשה פיד בעלה א"כ פל נכסי האשה חשיב שבאו ליד בעלה כשאר לוקח דעלמא: ואדרבא חזינו דיד בעל בנ"מ עדיפא מידה בפ' החולץ דף ט"ל על הא דתנו שומרת יכם שנפלו לה נכסים וכו' מוקי מתני' רישא שנפלו וכו' קסבר אביי ידו פינדה ורבא אמר ידו עדיפא מידה גם בפ' הפותב אפליגו אביי ורבא אביי אמר נשואה ידו פינדה ורבא אמר ידו עדיפא מידה: הרי למדנו דבעל בנ"מ ידו עדיפא מידה ולמדנו דאלמיה לשעבודיה דבעל דשנוייה פלוקח ולא כמל' הרי לה בהידי' דאלים שעבודו של לוקח משעבודו של ב"ח וזה שלא כדברי נחלת צבי: אבל דע לה דברים פאמתתן הדין שבסי' פ"ה הוא גמ' בפ' חזקת דף נ"א ע"ב אמר רב המוכר שדה לאשתו קנתה והבעל אוכל פירות במתנה קנתה ואין הבעל אוכל פירות ע"כ ופקסו פל הפוסקים פן: ומ"ש ומיהו אינה יכולה למכור מה שנתן לה וכו' הוא פירוש הפוסקים שהכריחו פן מהכרח השמועות כמבואר בדברי הרא"ש ו"ל לשהביא מרן ביתה יוסף סי' פ"ה ונ"ל הריב"ש ו"ל בסי' ק"ה ובסי' תפ"ג אע"ג דקי"ל בפ' חזק' קנתה ואין הבעל אוכל פירות כבר הספיקו פל הגאונים ור"ת וכל האחרונים שאם מתה שיהבעל יורש אותה ואף אם מכרה בחייה או נתנה לאחר כשמתה הבעל מוציא מיד הלקוחות כמו שהוא דין הגמ' מתקנת אנושא עד כאן לשונו: הדין הזה כמו שאינה יכולה למכור ולתת אינה יכולה לשעבד לב"ח כמבואר בהידי' בדברי הרא"ש ו"ל: והשני דינין שבסי' קי"ח הם שתי תשובות דהרא"ש ו"ל על מעש' שהיו הדין דסעיה ט' הוא הדין שכתב ר"י

בעה"ט בס' קי"ח דף קל"ט ע"ג ו"ל יש נוהגים לכתוב שטר חוב לנשותיהן בעת נישואין
שמשחיבין עצמן בסכום ידוע וקורין אותו נדוניא ויכולה לגבותו בכל עת שתמצאה.

וכתב א"א הרא"ש ו"ל שיש לו דין נ"מ שמנחת החוב ביד בעלה כל זמן שהיא רוצה
וכשתמצאה תגבנו וילקח בהן קרקע והוא אוכל פירות דכל הנכסים הנמצאים ביד האשה
היא שפאו לידה בין בירושלם בין במתנה כולן זכה בהן הבעל בפירו' ולא דמי להא
דאמרי' הנותן מתנה לאשתו קנתה ואין הבעל אוכל פירות דהתם מיירי שנתן לה אחר
שנשא שבעין יפה נותנה לה ואינו משייר לעצמו פלוג אכל מתנה שפכת לה קודם
שישאנה היא כא' מג' שדות שהכניס לה שום משלו אלא שאותן נקראין שעבוד כותבה
ובחוב זה יש לה פח יותר שתוכל לגבות בכל עת שתמצאה וכשתגבנו יחזור נ"מ לפיכך
אם יש עליה חוב שלנותה קודם שנשא את גובה ממנו אבל אם שטר הנדוניא אינו עומד
לגבות בכל שעה שתמצאה אלא לכשתתאלמן או תתגרש אין ב"ח גובה ממנו ע"כ.

וכתב מרן שם לפיכך אם יש עליה חוב שלנותה קודם שנשא את גובה ממנו כ"כ בכלל ט"ל
סי' ז' ונתן טעם משום דכי היכי דמשועב' לה ה"נ משועב' לב"ח מדרב נתן עכ"ל: הרי
למדנו דלא זיכה הרא"ש ו"ל לבעל חובה שלנותה קודם שנשא את אלא מדרב נתן דכיון
דהוא אינו זוכה במתנה להיות נ"מ אלא אחר שתבא לידה ביד אשה ביד בעלה א"כ
השתא דעדין לא גבתה דמחוסרת גובינא הרי היא כשאר חוב דעלמא ומשועב' לב"ח
מדרב נתן: והרי זה דומה למה שכתב הרי"ף ו"ל בפ"ק הכותב דף תקי"ג ע"א מדפוס
המאורות על הא דתנן מי שמת והניח אשה וב"ח ויורשים והיה לו מלוג או פקדון ביד
אחרים רבי טרפון אומר ינתנו לכושל שבהם רבי עקיבא אומר אין מרחמין בדין אלא
ינתנו ליורשיו שפולן צריכין שבועה ואין היורשין צריכין שבועה כתב הרי"ף מאי פושל
ב"ח ואמאי קרי ליה כושל דלא גבי אלא בראיה ומאי שנא מלוג ופקדון משום דמטלטל'
לא משועב' לב"ח והגי כיון דלא אתו לרשות יורש משועבדי לב"ח מדרב נתן דמניא
מנין לנושה בחברו וחברו בחברו שמוציא מזה ונותנין לזה שנאמר ונתן לאשר אשם
לו עכ"ל: וכתב ה"ר"ן ו"ל ואע"ג דלא משועבדי מטלטלי דיתמי לא לב"ח ולא לכתובת
אשה הקא דלאו ברשותיה דיתמי מנחי ס"ל לרבי טרפון דמוציאין מיד הלוגה או מיד מי
שהפקדון אצלו ונותנין לב"ח או לכתוב' שנתחייב בה הפת מחיים וכתב עוד וכי תימא
תינח ב"ח דאיכא למימר דכל שלא זכו בהן היורשים לאו מטלטלי דיתמי נינהו
ומשועבדי לב"ח אבל לכתובה אמאי דהא קי"ל אפילו מניה דידיה אינה נגבית אלא מן
הקרקע ולא עדיפי מטלטלי ברשות אחרים מאותן שהם ברשות הבעל מחיים איכא
למימר דס"ל לרבי טרפון כרבי מאיר דאמר דמטלטלי משועבדי לכתובה עכ"ל וכתב
הרא"ש ו"ל ואע"ג דאפסיק' הלכת' כרבי עקיבא הוצרכנו לפרש דברי ר"ט לפי דכתב
תקנה דרבנו בתראי גבי מטלטלי ועבדינו כרבי טרפון עכ"ל ואין להאריך במוכן: והדין
השני שבס' קי"ח סעיף י' הוא פלשון רב"י בה"ט ו"ל ו"ל ואם נתן לה הבעל מתנה
אפי' ב"ח שהלוגה לה אחר שנשא את גובה ממנו וא"א הרא"ש ו"ל כתב ששאלתה ראונו
הלוגה מעות ללאה ושאל מב"ד שיגבוה משטר מתנה שכתב לה בעלה שזה נוסחו הווי
עלי עדים בקנין שלם מעכשיו וכתבו וחתמו עלי בכל לשון של זכות ותנו ללאה אשתי
כך וכך בתים כך וכך פרדסים ועוד נתתי לה אלה זהובים במתנה גמורה ע"כ ריבה"ט
קיצר בלשון שאלה זו וגם קיצר בלשון התשו' ובכלל ט"ל סי' ו' כתוב בשאלה שהתרו

בו העדים ואמרו לי הני יודע שכל נותן מתנה לאשתו כאילו נותן לעובר דרך שכל זמן שתראה תגבה אותה ותעשה חפצה ורצונה ואין לה רשות למחות בינה ולא לאכול מפירות וכו' ובתשו' פתוב עוד אלא שהעד' שהתרו בו והודיעוהו הדבר תחלה שהמתנה שנותן לאשתו כאילו נותן לאחר ואעפ"כ גמר ונתן לה הילכף אם השטר נכתב כהלכתו הרי שמעון גובה חובו מן השרקעות שנתן לה ע"כ: הרי לה בהידיא שלא זיפה הבעל חוב לגבות ממתנה זו אלא משום שהתרו בו העדים שנותן מתנה זו לאשתו כאילו נותן לעובר דרך ואעפ"כ גמר ונתן שתעשה בה כחפצה ורצונה: נמצינו למדין מה שכתב רבינו בעל הטורים וא"א הרא"ש פתב ששאלת ראובן הלנה מעות ללאה וכו' הוא חוזר על מה שכתב ואם נתן הבעל לה מתנה וכו' והוא תשלום הדין ונמצא דמייירי דין זה בנתן הבעל לה מתנה שתעש' בה כחפצה ואינו יכול למחות בינה וכל פי האי הוא פשוט דאין לבעל שום זכות בה ואינה כנ"מ וב"ח שהלנה לה אפילו אחר שנשאת גובה ממנה: וכן נראה דעת מרן בכוננת ריב"ה שכתב שם ומ"ש ואם נתן הבעל מתנה אפילו ב"ח שהלנה לה אחר שנשאת גובה ממנו הטעם מבואר דכיון דאין לבעל זכות באותן נכסים אפי' לפירות הרי היא חייבת לפרוע חובה מהם אפי' לותה אחר שנשאת וכן מתבאר מדברי רבינו שכתב בסמוך בשם הרא"ש עכ"ל: הרי תלה מרן ביאור מ"ש ואם הבעל נתן לה מתנה אפילו ב"ח שהלנה וכו' במ"ש בסמוך בשם הרא"ש והוא כמו שכתבנו: גם ריר"ו בח"ד מנתי' כ"ג פתב ז"ל והמפרשים פתבו פי הא דאמר קנתה ואם מקרה או נתנה הבעל מוציא מיד הלוקחות פדין נ"מ שסילק הבעל מהן אכילת פירותיו וזולתי אם נתן לה רשות למפנר וליתן בשעת נתינה עכ"ל: גם מרן בב"י סי' פ"ה דף ק"ה ריש ע"ג פתב בשם הרשב"א שאם פירש לה הבעל שתוכל למפנר וליתן לאחר מועיל לה ויכולה למפנר וליתן וכל פי האי פינון דיכולה למפנר וליתן לאחר פשוט הוא דב"ח גובה ממנה דכבר נתבאר דכל שיכול למפנר יכול לשעבד בריה רחמנא דסייען לאסוקי שמעתת' אליבא דהלכת' דבר דבור על אופניו: סימן צא שאלה פתב הרא"ש ז"ל בכלל נ' סי' ו' ראובן שמת והניח בנים ובנות ואלמנתו היתה נושאת ונותנת בנכסים ונתנה מהם מתנות אחרי מותו ומתה קודם שהשביעה על פתובתה מתנותיה קיימו' במטלט' אבל במקרקעי בחזקת יורשי' קיימי ואין בינה לתתם עד שיגבו אותם לה ב"ד בכתובתה עכ"ל הרי בתשוב' זו פתב דמתנ' האלמנה קיימת ובסי' ח' מכלל זה פתב ז"ל אלמנה שנתנה מנכסי בעלה לאחר קודם שנשבעה על פתובתה והגבוה ב"ד הראוי לה לגבו' אין מתנת' מתנה דאין לה בנכסי בעלה אלא שעבוד בעלמא ואי בעו יורשים מסלקי לה בזווי וראיה מהא דאמר' בפ' כל שע' ב"ח אמר אביי למפרע הוא גובה רבא אמר מפאן ולהבא הוא גובה ומסיק בהשדיש זבין מלנה אביי אמר למפרע הוא גובה פינון דמטא זימניה ולא פרעיה איגלאי מלתא למפרע דברשותי' הווי קיימי ושפיר זבין ורבא אמר מפאן ולהבא הוא גובה פינון דאי הנה מסלק ליה בזווי השתא הוא דקני.

הכא אין לאשה על נכסי בעלה אלא שעבוד פתובתה כשאר בעלי חוב ועוד גריעא טפי דאינה נפרעת אלא בשבועה ושמא לא תשבע הילכף אפילו נשבעה אח"כ לא חייילא המתנה למפרע עכ"ל.

הני תרי תשוב' קשו אהדדי שהא' אומר שמתנת האלמנה קיימת והא' אומרת שאלמנה שנתנה אין מתנתה מתנה: תשובה היא קושיא דקשו הני תשובות דהרא"ש ז"ל כפר עמד

עלה מֶרֶן הַרִיק"א ז"ל בֵּיתָה יוֹסֵף סִי צ"ו דָּף ק"כ ע"ג וְתִרְצַן בְּטוֹב טַעַם כְּפִי מֵה שְׁנוּגָע לְפָסֵק הַדִּין אֲבָל הַנֵּיחַ לֵן מֶרֶן מִקוֹ לְהַתְגַּדֵּר בּוֹ זְכוּתוֹ יַעֲזָרֵנוּ: נִרְאֶה לַע"ד דְּהַגִּי תְּרִי תְּשׁוּבוֹ דְּהָרָא"ש בְּשִׁיטַת רַבּוֹ הַר"מ אֲמָרָם כְּתַב הַמְּרַדְכֵי בַּפ' חֲזַקַת סִי תַקֻּמ"ז וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְנִשְׁאַל לַר"מ רְאוּבֵן שְׁנִישָׂא לָאָה וְהוֹלִיד מִמֶּנָּה חֲנוּפָה וְדִינָה וּמַת רְאוּבֵן וְלֹא נִשְׁבְּעָה עַל כְּתוּבָתָה וְהִלְכָה לָאָה וְנִשְׁאַת לְשִׁמְעוֹן וְהַכְּנִיסָה לוֹ חֲמִשִּׁים זְקוּקִים וְסִפְרִים שְׁהִיוּ שָׁל רְאוּבֵן בְּעֵלָה וְכוּ' וְאַחַר זֶמֶן מָתָה לָאָה וּבָא חֲנוּפָה בְּנָה וְעָרְעַר עַל שְׁמֵעוֹן לֵאמֹר כָּל מַה שְּׁהַכְּנִיסָה לָךְ אֲמִי שְׁלִי הוּא שְׁהָרִי לֹא נִשְׁבְּעָה עַל כְּתוּבָתָה.

וְהַשִּׁיב נ"ל אַע"ג דְּקִי"ל דָּאִין אָדָם מוֹרִישׁ שְׁבוּעָה לְבָנָיו וְכוּ' אַפ"ה לֹא מִפְּקִינָן מִשְׁמֵעוֹן מֵה שְּׁהַכְּנִיסָה לוֹ וְאֵע"ג דְּאֲמַר' בַּפ' חֲזַקַת א' מִן הָאֲחִין שְׁהִיָּה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּתוּף הַבֵּית וְהִיו אוֹנוֹת וְשִׁטְרוֹת יוֹצְאִין עַל שְׁמוֹ וְאֲמַר שְׁלִי הֵם שְׁנִפְלוּ לִי מִבֵּית אָבִי אֲמִי עָלָיו לְהִבִּיא רְאִיָּה וְכוּ' א"כ זֹאת הָאִשָּׁה לֹא הִיָּתָה נְאֻמָּנָת לומר בְּחִיָּה שְׁלִי הֵם שְׁנִפְלוּ לִי בִירוּשׁ' מִמוֹרִישִׁי וְכוּ' וְא"כ כָּל מַה שִּׁישׁ בְּיָדָהּ מִבְּעֵלָה רְאוּבֵן הִיָּה וְלֹא הִיָּתָה נְאֻמָּנָת לומר נִפְלוּ לִי בִירוּשׁ' מ"מ כִּינּוֹן דְּמָתָה עַל חֲנוּפָה בְּנָה לְהִבִּיא רְאִיָּה אִם רָצָה לְהוֹצִיא מִמּוֹן מִשְׁמֵעוֹן מֵה שְׁתַּפּוּס מִמָּה שְּׁהַכְּנִיסָה לוֹ דְּאֲמַר הָתָם וּמוֹדָה לִי אֲבָא שְׂאָם מַת עַל הָאֲחִין לְהִבִּיא רְאִיָּה (עֵינֵין ח"מ ס"ב) וְאֲפִילוּ לְרַב שְׁרִירָא גָּאוֹן וְרִשְׁבָּ"ם שְׁפָסְקוּ דְלִית הִלְכָתָא נְמִי כְּשִׁמוּאֵל בְּהָא אֲפִילוּ הִיכָא דְמִית כִּינּוֹן דְּמִסְקִי מִלְתָּא בְּקִשְׂיָא הָכָא מוֹדוּ דְעַל חֲנוּפָה לְהִבִּיא רְאִיָּה שְׁהִיָּה לֵאמֹר יוֹתֵר מִכְּתוּבָתָה וְשִׁגְבָת' כְּתוּבָתָה מִלְבַּד הַנְּכָסִים שְׁהַכְּנִיס' לְשִׁמְעוֹן דְּהַת' הָיוּ טַעֲמָא דְלֹא טַעֲנִינָן לִיתְמִי וְאֲחִי מֵאִי דְלֹא מְצִי לְמַטְעוֹן אֲבוּהוֹן דְּכִינּוֹן דְּאֲבוּהוֹן לֹא הִיָּה יְכוּל לְעַכֵּב בְּשְׁבוּעָה בְּלֹא עֵדִים אֲנִי לֹא טַעֲנִינָן לְהוּ אֲבָל בְּנִדּוֹן זֶה כִּינּוֹן דְּאִיָּה הִיָּתָה יְכוּלָה לְעַכֵּב בְּשְׁבוּעָה וְלִגְבוּתוֹ בְּכְתוּבָתָה אֲנִי נְמִי טַעֲנִי לִיתְמִי שְׁלָה וְלְכָל הַבָּאִים מִכְּחָה כְּגוֹן שְׁמֵעוֹן זֶה וְאֵע"ג דְּאִיָּה בְעִי שְׁבוּעָה לְכָל הַפְּחוֹת הַבָּאִים מִכְּחָה מְעַפְכִּים מֵה שְׁפִיָּדָם בְּלֹא שְׁבוּעָה וְכוּ' וְהַגִּי מִיָּלִי בְּמַטְלֵט' שְׁבָאִין מִכַּח' מִחֲזִיקִין בְּהוּ וְלֹא מִפְּקִי מְנִיָּהוּ אֲבָל מִשְׁרָק' דְּלֹא שְׁיָיָף בְּהוּ תְּפִיס' וְאֵלוּ בָּאִין לְהַחֲזִיר בְּהוּ מִסְּפַק מוֹקְמִינָן לְהוּ בְּחֲזַקַת יְתְּמִי דְּהֵינּוּ בְּחֲזַקַת מְרָא קַמָּא וְעַל הַבָּאִים מִכְּחָה לְהִבִּיא רְאִיָּה וְאִם מְכָרָה אוֹ נִתְּנָה מִשְׁרָק' בְּעֵלָה וְלֹא נִשְׁבְּעָה עַל כְּתוּבָתָה וְעַתָּה מֵה שְׁמְכָרָה וְנִתְּנָה בְּטַל מִסְּפִיקָא לֹא מִפְּקִי מְמוּנָא מִחֲזַקַת יוֹרְשִׁי כִּינּוֹן דְּהַבָּאִים מִכְּחָה אֵינָן מוֹחֲזָקִים כָּלָל ע"כ: הַרִי מְצִינּוּ לְמַהֲרָא מ"ז וְלִרְבּוֹ דְּהָרָא"ש ז"ל אַע"ג דְּס"ל הִלְכָה לְמַעֲשֵׂה כְּדַבְּרֵי הַגְּאוּנִים עֵינְקָר שְׁפָסְקוּ דְּאֵלְמָנָה שְׁמְכָרָה אוֹ נִתְּנָה מִנְּכָסֵי בְּעֵלָה שְׁמְכִירַת' וּמִתְּנָת' אֵינָן קִיָּמִין כְּמִבְּנוֹרָא בֵּית יוֹסֵף סִי ס"ו דָּף ק"כ ע"ג אֲפִי הָכִי ס"ל דְּהִיכָא דְּמְכָרָה אוֹ נִתְּנָה וּמְתִי זְכוּ הִלְקוּחוֹ בְּמָה שְׁמְכָרָה וְנִתְּנָה דְּטַעֲנִינָן לְקוּחוֹת: וְנִרְאֶה לַע"ד דְּהַגִּי תְּרִי תְּשׁוּבוֹ דְּהָרָא"ש ז"ל כָּל חֲדָא עֲנִין בְּאֲפִי נִפְשָׁה וּבְשִׁיט' רַבּוֹ הַר"מ ז"ל אֲמָרָם הַתְּשׁוּבָה דְּסִי ו' זֶה לְשׁוֹנָה רְאוּבֵן שְׁמַת וְהַנֵּיחַ בְּנִים וּבָנוֹת וְאֵלְמָנָתוֹ הִיָּתָה נוֹשֵׂא וְנוֹתֵנָת בְּנְכָסִים וְנִתְּנָ' מִהֶם מִתְּנוּ' אַחַר מוֹתוֹ וּמַת' קוֹדָם שְׁהַשְׁפִּיעוּהָ עַל כְּתוּבָת' מִתְּנוּתִיהָ קִיָּמִין בְּמַטְלֵט' אֲבָל בְּקִרְקָעוֹת בְּחֲזַקַת יוֹרְשִׁי קִיָּמִי וְאֵין בְּיָדָהּ לְתַתָּם עַד שְׁיִגְבוּ אוֹתָהּ לֵה ב"ד בְּכְתוּבָת' עַד כָּאֵן לְשׁוֹנוֹ: הַרִי תְּשׁוּבָה זֶה דְּבְרִיָּה בְּרוּר מְלִלוֹ דְּאֵיִרִי שְׁנִתְּנָה וּמַת' וְאַחַר מוֹתָה בָּאִין לְדוֹן עַל מַה שְּׁנִתְּנָה בְּחִיָּה בְּזוֹ הוּא שְׁכַתְּבָה מִתְּנוּתִיהָ קִיָּמִין וְהֵם דְּבְרֵי הַר"מ רַבּוֹ וְהַתְּשׁוּבָה הַשְּׁנִית שְׁבָסִי ח' ז"ל אֵלְמָנָה שְׁנִתְּנָה מִנְּכָסֵי בְּעֵלָה לְאַחֲרֵי קוֹדָם שְׁנִשְׁבְּעָה עַל כְּתוּבָתָה וְהַגְּבוּהָ ב"ד הַרְאוּי לֵה לְגַבּוּת אֵין מִתְּנָתָה מִתְּנָה דָּאִין לֵה בְּנְכָסֵי בְּעֵלָה כְּלוּם אֵלָא שְׁעַבּוּד בְּעֵלְמָא וְאִי בְּעוֹ יוֹרְשִׁי מְסֻלְקִי לֵה בְּזוּזִי וְרְאִיָּה מֵהָא

דאָמער ב'פ' פֿל שְׁעָה וכו' וְעוֹד גְּרִיעַ טְפֵי דְאִינָה נְפֻרְעַת אֶלְא בְּשַׁבּוּעָה וְשָׂמָא לֹא תִשְׁבַּע הַיְלָכָה אִפִּי נִשְׁבַּע אַח"כ לֹא תִיִּלָּא הַמַּתְנֶה לְמַפְרַע עכ"ל: הָרִי תְּשׁוּבָה זֶה נְמִי דְבָרֵיהּ בְּרוּר מְלָלוּ שְׁנֵתָנָה וְעֵדִין הִיא קְיָיִמַת וּבֵאִין לְדוֹן עַל מַה שְׁנֵתָנָה וּמִשׁוּם הֵכִי פֶסֶק דְּאִין מַתְנָתָה מַתְנָה וְהֵם הֵם דְּבָרֵי הַר"מ רַבּוּ בְּרִיף רַחֲמָנָא דְאַנְהָר עֵינִינִין: סִימָן צַב שְׂאֵלָה רְאוּבֵן נִשְׁבַּע שְׂלֵא יְדַבֵּר עִם שְׁמַעוֹן וְקָרָה מְקָרָה שְׂאָכְלוּ שְׁמַעוֹן וְרְאוּבֵן יַחַד עַל שְׁלַחַן אֶחָד בְּאַנְפֵן שְׂצָרִיכִין לְזַמֵּן וְרְאוּבֵן הוּא הַמְּבַרָה אִם יָכוֹל לֹאמַר גְּבַרְהָ שְׂאָכְלָנוּ מִשְׁלוֹ מִי גֵימָא פִּינֵן דְּהֵאִי גְּבַרְהָ הוּא זִימּוֹן שְׁמַזְמִין אֶת חַבְרֵינֵי לְבָרְכָה הָרִי מְדַבֵּר עִם שְׁנֵיֵהֶם וּכְבָר הוּא מְוַשְׁבַּע שְׂלֵא יְדַבֵּר עִם שְׁמַעוֹן: תְּשׁוּבָה מְסַתְּבְּרָא שְׂאָסוּר לוֹ לְרְאוּבֵן לְזַמֵּן שְׁהָרִי הוּא מְדַבֵּר עִם שְׁנֵיֵהֶם שְׂאֹמֵר לָהֶם שְׂיֵהוּ מְזוּנְמִינֵי לְבָרְכָה וְהִנֵּה הוּא מְוַשְׁבַּע שְׂלֵא יְדַבֵּר עִם שְׁמַעוֹן: סִימָן צַג ש"ע ח"מ ס' פ"ו סְעִיף כ"ח נִשְׁבַּע הִיסַת וְאַח"כ הוּדָה מַעְצָמוּ בְּמַקְצַת אִם דְּרָף תְּשׁוּבָה הוּדָה שְׁמַתְחַרַּט עַל מַה שְׁנִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר נְפֻטֵר מִהַשְׂאָר וְאִם הוּדָה שְׂלֵא עַל דְּרָף תְּשׁוּבָה אִינוּ נְפֻסֵל לְשַׁבּוּעָה ע"פ עֲצָמוּ עכ"ל: בְּטוּר ס' הַנּוּ' סְעִיף מ"ג כְּתַב דִּין זֶה בְּשֵׁם רַב שְׂרִירָא גָּאוֹן וְזֶה לְשׁוֹנוֹ וְרַב שְׂרִירָא גָּאוֹן כְּתַב פִּי אוֹדִי מְדַעַתִּיהָ אִם דְּרָף תְּשׁוּבָה הוּדָה שְׁמַתְחַרַּט עַל מַה שְׁנִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר נְפֻטֵר מִהַשְׂאָר וְאִם הוּדָה שְׂלֵא עַל דְּרָף תְּשׁוּבָה נִשְׁבַּע עַל הַשְׂאָר שְׂאִינוּ נְפֻסֵל לְשַׁבּוּעָה ע"פ עֲצָמוּ עכ"ל: וְכַתַּב מֶרְן הַר"י קֵאָרוּ ז"ל וְלִשׁוֹן וְנִשְׁבַּע עַל הַשְׂאָר אִינוּ נוֹחַ לִי וְצָרִיף לְדַחֲקוֹק וּלְפָרֵשׁ דְּהֵכִי קֵאָמ' וּמוֹעִיל לוֹ שְׁבּוּעָתוֹ שְׁנִשְׁבַּע קוֹדֵם לְכֵן עַל הַשְׂאָר עכ"ל: גְּרָאָה דְּמֶרְן תְּפֻס בְּעֵיקָר הַפִּירוּשׁ שְׁפִירֵשׁ דְּבָרֵי רַב שְׂרִירָא גָּאוֹן וּלְפִיכָף כְּשֶׁהֲעֵלָה דְּבָרֵי רַב שְׂרִירָא גָּאוֹן עַל שְׁלַחַנוֹ הַטְּהוּר הַשְּׂמִיט וְנִשְׁבַּע עַל הַשְׂאָר: וְאַנִּי בְּעֵנֵי קִשָּׁה לִי דְלִפִּי מַה שְׁפִירֵשׁ מֶרְן דְּבָרֵי הַגָּאוֹן אִין חִילּוֹק בֵּין הוּדָה דְּרָף תְּשׁוּבָה לְהוּדָה שְׂלֵא עַל דְּרָף תְּשׁוּבָה בְּשֵׁנֵיהֶם נְפֻטֵר מִהַשְׂאָר בְּשַׁבּוּעָה קַמִּיִּתָּא.

וְקִשָּׁה דְּלִשׁוֹן הַגָּאוֹן מִשְׁמַע בְּהִיִּדְיָא שְׁמַחֲלַק בֵּין הוּדָה עַל דְּרָף תְּשׁוּבָה לְהוּדָה שְׂלֵא עַל דְּרָף תְּשׁוּבָה וְצ"ע בְּדַעַת מֶרְן: גַּם סִפְר הַלְּבוּשׁ הַקִּשָּׁה זֶה עַל מֶרְן וְז"ל נִשְׁבַּע הִיס' וְאַח"כ הוּדָה מַעְצָמוּ בְּמַקְצַת אִם דְּרָף תְּשׁוּבָה הוּדָה שְׁמַתְחַרַּט עַל מַה שְׁנִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר מַה שְׁמוּדָה מְשַׁלֵּם וּמִהַשְׂאָר כְּבָר נְפֻטֵר בְּשַׁבּוּעָתוֹ הַרְאִישׁוֹנָה אַע"פ שֶׁהוּא בְּעֲצָמוּ מוּדָה שְׁנִשְׁבַּע שְׁבּוּעָה זֶה לְשַׁקֵּר פִּינֵן שְׁמוּדָה דְּרָף תְּשׁוּבָה הֵךְ מַקְצַת מַחֲזִיקִין לִיהָ שְׁעַל הַשְׂאָר בְּאַמַּת נִשְׁבַּע וְאִם הוּדָה שְׂלֵא עַל דְּרָף תְּשׁוּבָה פִּינֵן שְׁמַעְצָמוּ מוּדָה שְׁנִשְׁבַּע עַתָּה הִיִּתָּה לְשַׁקֵּר אִין בְּאוֹתָהּ וּכְאִילוּ לֹא נִשְׁבַּע דְּמִי לְפִיכָף מַה שְׁמוּדָה מְשַׁלֵּם וְנִשְׁבַּע פַּעַם שְׁנִית עַל הַשְׂאָר וְלֹא נְפֻסֵל ע"פ עֲצָמוּ לְדוֹנוֹ פְּחָשׁוּד עַל הַשַּׁבּוּעָה וִיהֵא שְׁכַנְגָּדוּ נִשְׁבַּע וְנוֹטֵל שְׂאִין אָדָם מְשִׁים עֲצָמוּ רְשָׁע כֵּן נ"ל לְפָרֵשׁ לִישְׁנָא דְּגָאוֹן וּמ"ש כָּאֵן הַב"י נ"ל דְּאִינוּ נְכוֹן שְׂאִם כְּדְבָרֵינוּ אִין חִילּוֹק בֵּין הוּדָה ע"ד תְּשׁוּבָה לְהוּדָה שְׂלֵא ע"ד תְּשׁוּבָה וּמַה הִנֵּה צָרִיף הַגָּאוֹן לְחַלֵּק בֵּינֵיהֶם לֹא הִנֵּה לוֹ לֹאמַר אֶלְא בֵּין הוּדָה ע"ד תְּשׁוּבָה בֵּין הוּדָה שְׂלֵא ע"ד תְּשׁוּבָה נְפֻטֵר מִהַשְׂאָר שְׂאִינוּ נְפֻסֵל מִהַשַּׁבּוּעָה ע"פ עֲצָמוּ וְכַתַּב מַה יוֹעִיל שְׁנִשְׁבַּע פַּעַם שְׁנִית אִם כְּבָר נִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר גַּם עֲכָשְׁיוּ יִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר י"ל שְׁפֻנוּנַת הַגָּאוֹן לֹאמַר שְׁמַאִיִּמִין עֲלֵיוּ בְּיוֹתֵר בְּפַעַם שְׁנִית דְּשָׂמָא מְשׁוּם שְׂלֵא אִיִּמוּ עֲלֵיוּ הַרְבֵּה בְּפַעַם רֵאשׁוֹן לֹא חָשׁ לִישְׁבַּע לְשַׁקֵּר וְעֲכָשְׁיוּ כְּשֶׁאִיִּמוּ עֲלֵיוּ הַרְבֵּה לֹא יִשְׁבַּע וַיִּשְׁלַם עכ"ל: וְנִרְאָה לַע"ד שְׁגַם מַה שְׁפִירָא הַלְּבוּשׁ בְּדְבָרֵי הַגָּאוֹן אִינוּ נְכוֹן כִּי מֵאַחַר שֶׁהוּא אִינוּ נֶאֱמָן עַל עֲצָמוּ שְׂאִין אָדָם מְשִׁים עֲצָמוּ לְמַה שְׁבּוּעָה רֵאשׁוֹנָה אִין בְּהָ מְשִׁם הָרִי לֹא מְהִימָנֵן לִיהָ בְּמֵאִי דְּקֵאָמֵר שְׁנִשְׁבַּע לְשַׁקֵּר אֶלְא דְּאִי אִית לָן לְמִימֵר הוּא זֶה דְּכִשְׁהוּדָה בְּמַקְצַת חֲזִיב עֲצָמוּ בְּמִמוֹן וּפְלִגִּינֵן דְּבוּרֵיהּ כַּדְקִי"ל אָמֵר

פְּלוּנֵי רָבְעוּ לְרִצּוֹנֵי דְפִלְגִינֵן דְּבוּרְיָה וְאַמְרִינֵן בְּמַאי דְקָאָמַר רָבְעוּ נְאֻמֵּן וּמְצֻטְר' עִם אַחַר
לְעוֹנָשׁ אֲבָל בְּמַאי דְקָאָמַר לְרִצּוֹנֵי לֹא מְהִימֵן דְאָדָם קְרוּב אֲצֵל עֲצָמוּ גַם כֵּן הֵכָא בְּמַה
שְׁהוּדָה בְּמִקְצַת חֲזִיב בְּאוֹתוֹ מִקְצַת שְׁהוּדָה דְלִגְבֵי מְמוֹן הוּדְאָת בְּעַל דִּין כְּמַאָה עֲדִים דְּמִי
וְחֲזִיב אֲבָל לִגְבֵי שְׁבוּעָה שְׁהוּדָה שְׁנִשְׁבַּע לְשִׁקְרָא לֹא מְהִימֵן דְאִין אָדָם מְשִׁים עֲצָמוּ רְשָׁע:
וְעַל פִּי זֶה הִיסוּד נִר' לַע"ד בְּפִירוּשׁ דְּבָרֵי רַב שְׁרִירָא גָאֹן הוּא זֶה דְכִשְׁהוּדָה דְרַב תְּשׁוּבָה
שְׁמַתְחַרְט עַל מַה שְׁנִשְׁבַּע לְשִׁקְרָא וּמְצֻטְעַר אֲמִרִינֵן אֲנִמְדַּנָּא דְמוּכַח דְהָא דְאוּדֵי הִשְׁתָּא
בְּמִקְצַת קוּשְׁטָא קָאָמַר אֲבָל כְּשְׁהוּדָה בְּמִקְצַת שְׁלֵא ע"ד תְּשׁוּבָה הִרִי הוּדָה בְּמִקְצַת חֲזִיב
עֲצָמוּ בְשְׁבוּעַת הַתּוֹרָה כְּדִין מוּדָה בְּמִקְצַת וְהַשְׁבוּעָה הִרְאֵשׁוּנָה שְׁהִימָה הִיסַת לֹא נִפְטַר
בְּהַ מְשְׁבוּעַת הַתּוֹרָה וּלְפִיכָּה נִשְׁבַּע עַל הַשְּׁאָר שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה כְּדִין מוּדָה בְּמִקְצַת
וְהִינּוּמַאי דְקָאָמַר הִגָּאֹן וְנִשְׁבַּע עַל הַשְּׁאָר רוּצָה לֹמַר שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה וְהִרִי זֶה דוּמָה
לְמַה שְׁכַתֵּב מֶרֶן בְּסִי' זֶה סְעִי' וּבְטו' סִי' זֶה סְעִיף כ"ג כִּפְר הַפֶּל וְנִשְׁבַּע הִיסַת בְּלֵא נְקִיט'
חֲפָץ וְאַח"כ חֲזַר וְהִבִּיא עַד א' חֲזַר וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעָה דְאוּרִיִּיתָא בְּנְקִיטַת חֲפָץ עַכ"ל וְהַדְּבָר
בְּרוּר דְשִׁנָּה לֵן הוּדְאָת פִּיּו בְּמִקְצַת לַעַד א' מְעִיד שְׁהוּא שְׁבִשְׁנִיָּהֶם חֲזִיב שְׁבוּעַת הַתּוֹרָה
בְּנְקִיטַת חֲפָץ וְכִינֵן שְׁכֵן כִּי הִיכִי דְכִפְר הַפֶּל וְנִשְׁבַּע הִיסַת וְאַח"כ בָּא עַד א' שְׁלֵא נִפְטַר
בְּשְׁבוּעַת הִיסַת שְׁכַבְרָא נִשְׁבַּע אֲלֵא חֲזַר וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעָה דְאוּרִיִּיתָא בְּנְקִיטַת חֲפָץ ה"ג
כְּשִׁפְכֵר בְּכָל וְנִשְׁבַּע הִיסַת וְאַח"כ הוּדָה מְעַצְמוּ בְּמִקְצַת חֲזַר וְנִשְׁבַּע שְׁבוּעָה דְאוּרִיִּיתָא
בְּנְקִיטַת חֲפָץ וְזֶה נִר' לַע"ד בְּרוּר וְאַלְהֵי הַצְּבָאוֹת יִצְיָלְנוּ מִשְׁגִּיאֹו' וְיִרְאֵנוּ מִתּוֹרָתוֹ נִפְלְאוֹת
אֲכִי"ר: סִימֵן צַד הִרִי"ף בְּפִרְקָא כָּל שְׁעָה גְרִיס כָּל כְּלִי חֲרָס שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם חֲמִץ בְּצוּנָן
מִןתַּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ מִצָּה בְּצוּנָן חוּץ מִבֵּית שְׁאוֹר הוּאִיל שְׁחִימוּצוֹ קָשָׁה וְכַתֵּב עָלָיו הִר"ן
ז"ל וְנ"ל תְּרִי תְּמִיָּהֵי אִיכָּא בְּמִלְתֵּי' נִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חֲמִץ בְּצוּנָן לְמַה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ מִצָּה
בְּחֲמִין וּבֵית שְׁאוֹר נְמִי אַע"פ שְׁמִפְנֵי שְׁחִימוּצוֹ קָשָׁה כְּחֲמִין דְּמִי לְמַה לֹא יִשְׁתַּמֵּשׁוּ בּוֹ מִצָּה
בְּצוּנָן אַע"ג דְּבָלַע לֹא פְּלִיט וְאִיכָּא לְמִימַר דְחֲמִץ כִּינֵן נִסְוֵ דְמִי דִתְרַנּוּיָּהוּ אִית לְהוּ חוּרְפָּא
וְאַפִּילוּ בְּצוּנָן בְּלַעֵי כְּלִים מְנִיָּהוּ וּמַאי דְאָמַר' חוּץ מִבֵּית שְׁאוֹר שְׁחִימוּצוֹ קָשָׁה דְמִשְׁמַע
דְּאַפִּי' בְּצוּנָן אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ מִצָּה הִינּוּ דוּקָא נְמִי בְּכָלִי חֲרָס שְׁכָל כְּלִי חֲרָס
שְׁנִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חֲמִץ בְּחֲמִין כִּינֵן שְׁאִין לוֹ תִקְנָה אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֲפִילוּ בְּצוּנָן דְחִיָּשִׁינֵן
שְׁאֵם יִשְׁהָה אוֹתָם לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ צוּנָן שְׁיָבֵא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ חֲמִין וְעוּד שְׁפִינֵן שְׁהוּא בּוֹלַע
הִרְבָּה וְאִינוּ יוֹצֵא מִיָּדֵי דוּפְנוּ הִרִי הוּא כְּגוּף הָאִיסוּ' הִילְכָּה כָּל הִית' שְׁנַגַּע בּוֹ צְרִיף הַדְּחָה
כְּאִילוּ נִגַּע בְּגוּף הָאִיסוּ' בְּעֲצָמוּ עַכ"ל: הַקָּשָׁה הַח' הַש' כְּמַה"ר מִשָּׁה חִינֵן נִר' מַאי שְׁנָא
דְּבְכָלִי חֲרָס גְּזֵרִי דְלֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ אֲפִילוּ בְּצוּנָן שְׁמָא יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ מִצָּה בְּחֲמִין וּבְכָלִי
מִתְּכוּת לֹא גְּזֵרִי דְהָא הַגְּזֵר' עֲצָמָה דְגְּזֵרִי' בְּכָלִי חֲרָס שְׁיִיכָא נְמִי בְּכָלִי מִתְּכוּת ע"כ: וְנִרְאָה
לַע"ד לְתַרְץ בְּמַה דְקִי"ל לֹא שְׁבִיק אִינִישׁ הִיתִירָא וְאֲכִיל אִיסוּר' וְכִינֵן שְׁכֵן בְּכָלִי מִתְּכוּ'
שְׁיִשׁ לְהֵם הַכָּשֵׁר מִסְתַּמָּא אֲמִרִי' שְׁאֵם יָבֵא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ בְּחֲמִי' יְכַשִּׁיר אוֹת' וְאַח"כ
יִשְׁתַּמֵּשׁ דְּכִינֵן שְׁיִשׁ בִּידוֹ לְתַמְנָן וְלֵאכּוֹל בְּהִית' לֹא שְׁבִיק הִיתִיר' וְלֵאכּוֹל אִיסוּר' אֲבָל בְּכָלִי
חֲרָס שְׁאִין לְהֵם תִּקְנָה בְּשׁוּם הַכָּשֵׁר חִיָּשִׁין שְׁמָא יָבֵא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ בְּחֲמִין דְאִין בִּידוֹ
לְתַמְנָן וְהִי דִיִּיק לִישְׁנָא דְהִר"ן שְׁכַתֵּב כִּינֵן שְׁאִין לוֹ תִקְנָה אֲסוּר לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ אֲפִילוּ צוּנָן
דְחִיָּשִׁי' שְׁאֵם יִשְׁהָה אוֹתָן לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ צוּנָן שְׁיָבֵא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ ע"כ גַּם הִרְבַּ הַמְּגִיד שְׁכַתֵּב
אֲבָל בְּשְׁאָר כְּלִים כִּינֵן שְׁאֵם נִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהוּ חֲמִין יִשׁ לְהֵם הַכָּשֵׁר אִף הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּצוּנָן
בְּלֵא הַכָּשֵׁר ע"כ מִשְׁמ' וְדַאי דְמַחְמַת שְׁאִין לְכָלִי חֲרָס הַכָּשֵׁר נִגְעוּ בְּגְזֵר' זוֹ וְמַה שְׁתִּירָץ

הָרָ"ן בְּתִירוֹן שְׁנֵי שָׁכִינִין שֶׁהוּא בּוֹלֵעַ הַרְבֵּה וְכוּ' הָרִי הוּא פְּגוּף הָאִסוּר וְצָרִיף הַדְּחָה הַאִי צָרִיף הַדְּחָה צָרִיךְ לִי תִלְמוּדָא דְהִיכֵן מְצִינוּ דְהִיתֵר שְׁנַגַע בְּכָלִי אִסוּר בְּיָבֵשׁ דְּצָרִיף הַדְּחָה: וְאַנִּי בְּעִנְיֵי נְקִיט תִּירוֹן זֶה דְהָרָ"ן וְלֹא מִטְעָמִין אֱלָא עַל דְרָף אַחֲרֵת דְכִינּוּ דְכָלִי חָרַס בּוֹלֵעַ הַרְבֵּה וְאִינוּ יוֹצֵא מִיַּדִּי דְנֹפְנוּ חֲשִׁיב פְּגוּף הַחֲמִץ שֶׁחָרְסוּ שֶׁל כְּלֵי חֲשִׁיב חֲמִץ כְּדָאמְ' לְעִנְיֵן קְרִיַת שְׁמַע וְתַפְלָה שְׁצָרִיף לְהַרְחִי' מִצּוּאָה אֲמַרִי' שְׁגָרְף שֶׁל רְעֵי חֲשִׁיב כְּצוּאָה עֲצֻמָּה וְלֹא מְהַנִּי לִיה רְחִיצָה גַם הֵכָא דְכִינּוּ דְחֲשָׁבִין לִיה פְּגוּף הַחֲמִץ א"כ כְּשִׁמְשִׁתְּמֵשׁ בּוֹ בְּפֶסַח חֲשִׁיב פְּאִילוּ מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּגוּף הַחֲמִץ וְהָרִי זֶה נִהְיֶה בְּפֶסַח מִן הַחֲמִץ וְחֲמִץ בְּפֶסַח אִסוּר בְּהִנָּאָה וְכָל דְבָר שֶׁאִסוּר בְּהִנָּאָה כָּל מִין הִנָּאָה אֲשֶׁר יִהְיֶה מִמֶּנּוּ אִסוּרָה וְנִרְאָה דְמַהֲאֵי טַעַם' אָמַר רַב קִדְרוֹת בְּפֶסַח יִשְׁבְּרוּ: סִימָן צֶה שְׁאֵלָה מַעֲשֶׂה בְּבֵית הַרְיִזִים שְׁטוּחָנִים חֲטִימִים לְפֶסַח נִכְשֵׁל הַסּוּס בְּקִנּוּפָה מְלֵאָה חֲטִימִים וְנִפְלוּ הַחֲטִימִים שֶׁבְּקִנּוּפָה לְאַרְץ עַל הַזָּבֵל וְקִבְצוּ הַחֲטִימִים מֵעַל הַזָּבֵל וְכִבְּרוּ אוֹתָם בְּכַבְרָה עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאַר בָּהֶם כָּלוּם מִן הַזָּבֵל מָה אִם יֵשׁ לְחוּשׁ שְׁמָא הִיָּה בְּזָבֵל חֲטִימִים וְנִתְעַרְבוּ בְּאֵלוּ הַחֲטִימִים תְּשׁוּבָה נִלְע"ד שְׁחֲטִימִים אֵלוּ אִין בָּהֶם חֲשֵׁשׁ אִסוּר דְהַרְבֵּה סְפִיקוֹת יֵשׁ בְּדָבָר חֲדָא סְפַק אִם הִיָּה בְּזָבֵל חֲטִימִים וְנִתְעַרְבוּ בְּחֲטִימִים שְׁנִפְלוּ וְאֵת"ל שֶׁהִיוּ בְּזָבֵל חֲטִימִים וְנִתְעַרְבוּ סְפַק אִם הֵם חֲמִץ וְכָל כִּי הָאִי אִפִּי' בְּאִסוּרֵי דְאִוְרֵי' מוֹת' דְהָיוּ סְפַק סְפִיקָא כָּל שְׁכָן הֵכָא דְלִית כָּאן אִסוּרָא דְאִוְרֵי'תָא לֹא צָרִיכִינוּ לִס"ס דְמִין בְּמִינוּ בְּטַל מְדְאִוְרֵי'תָא בְּרוּב וְאִסוּר הַחֲמִץ בְּמִשְׁהוּ בְּפֶסַח הוּא מְדַרְבְּנָן וְסְפַק דְרַבְּנָן לְקוּלָא רְאִיָּה לְזֶה בְּסו' פ' כָּל שְׁעָה דָּף מ' ת"ר אִין לוֹתְתִין שְׁעוּרֵי' בְּפֶסַח וְאִם לִתְּתִי נִתְבַּקְעוּ אִסוּרוֹ' לֹא נִתְבַּקְעוּ מִתְּרוֹת אָמַר רַב חֲסִדָא אָמַר מֶר עֲוֹקְבָא לֹא נִתְבַּקְעוּ מִמֵּשׁ אֱלָא כָּל שְׁאִילוּ מִנִּיחָן עַל פִּי הַבֵּיב וְהֵן מִתְבַּקְעוֹת מֵאִילֵיהֶן וְשִׁמּוּאֵל אָמַר נִתְבַּקְעוּ מִמֵּשׁ עֲבַד שְׁמּוּאֵל עוֹבְדָא בְּדוּרָא דְבָר חֲשׂוּ נִתְבַּקְעוּ מִמֵּשׁ ע"כ: וְכַתֵּב הָרִי"ף ו"ל וְאַנּוּ פִינּוּ דְלֹא אִיִּפְסִיק' בְּהָא מִלֵּת' הַלְכְתָ' בְּהִיָּדְנִיָּא לֹא כְּמַר עוֹקְבָא וְלֹא כְּשִׁמּוּאֵל עֲבַדִּינוּ עוֹבְדָא לְחוּמְרָא כְּמַר עוֹקְבָא דְהוּנָא לֶה סְפִיקָא דְאִוְרֵי'תָא וְסְפִיקָא דְאִוְרֵי'תָא לְחוּמְרָא וְהָיוּ מִיָּלִי לְעִנְיֵן מְפִלִינְהוּ לְהִנְהוּ שְׁעָרֵי בְּעִינֵיהוּ אֲבָל אִי מִשְׁתַּכְּחֵי בְּהִדֵּי בְּשׁוּלָא וְלֹא נִתְבַּקְעוּ פִינּוּ דְאִסוּר תְּעַרְוֶכֶת חֲמִץ בְּמִשׁ' דְרַבְּנָן הִיא לֹא אֲסַרִי' לִיה לְהִהוּא בְּשׁוּלָא דְמִשְׁתַּכְּחֵי בִּיה תְּרִי וְתִלְת שְׁעָרֵי אֵא"כ נִתְבַּקְעוּ כְּשִׁמּוּאֵל מִשׁו' דְהוּנָא לִיה סְפִיקָא דְרַבְּנָן וְסְפִיקָא דְרַבְּנָן לְקוּלָא וְכַתֵּב הָרָ"ן ו"ל פִינּוּ דְאִסוּר תְּעַרְוֶכֶת חֲמִץ דְרַבְּנָן הוּא דֵאֵע"ג דְעִיקָר אִסוּר' מְדְאִוְרֵי'תָא הוּא פִינּוּ דְשִׁיעוּרָא מְדַרְבְּנָן דְהָא מְדְאִוְרֵי'תָא לֹא אִס' בְּמִשׁ' תְּלִינּוּ לְקוּלָא ע"כ וְכֹן נְמִי לְעִנְיֵן שְׁאָר אִסוּרֵי' קו"ל נִתְעַרְב מִין בְּמִינוּ וְנִשְׁפָּף בְּעִנְיֵן שְׁאִין יְכוּלִין לְעַמּוֹד עָלָיו לְשַׁעַר וְאִם נוֹדַע שְׁהִיָּה רְוּבּוּ הִית' מוֹת' כְּמִבְּאָ' בִי"ד סִי' צ"ח ס"ב וְהַטַּעַם דְמִין בְּמ' מְדְאִוְרֵי'תָא בְּטַלְבְּרוּב וּמְדַרְבְּנָן הוּא דְצָרִיף ס' וְכְשִׁנְשִׁפָּף דְאִין יְכוּל לְעַמּוֹד עָלָיו לְשַׁעַר אִי אִית בִּיה ס' דְקֵאִי בְּסַפְק פִינּוּ שְׁנוּדַע שְׁהִיָּה רְוּבּוּ הִית' דְנִפְק לִיה מֵאִסוּרָא דְאִוְרֵי'תָא וְנִשְׁאַר הַסְּפַק בְּשִׁיעוּרָא דְרַבְּנָן אִי אִית בִּיה שִׁיעוּר אִי לֹא תְּלִינּוּ לְקוּלָא הוּא הַדִּין וְהוּא הַטַּעַם בְּגִדּוֹן זֶה דְהֵכָא לִית כָּאן וְדֵאִי תְּעַרְוֶכֶת חֲמִץ אֱלָא סְפַק הָיוּ לִיה סְפִיקָא דְרַבְּנָן וּלְקוּלָא סִימָן צו כְּתֵב הָרָ"ן ו"ל בְּפ' יו"ט שְׁחַל דָּף רַפ"ז מְדַפּוּס הַמְּאוּרוֹ' ע"א ו"ל מְנִיח אָדָם עִירוּבֵי תְּבִשְׁלִין מִי"ט לְחִבְרוּ וּמִתְּנָה כְּתֵב הַרְמַב"ם ו"ל בְּפ'וֹ מֵהִלְכוֹ' יו"ט דְאַנּוּ הַשְׁתָּא פִינּוּ דְבְקִיאִינוּ בְּקִבּוּעָא דִירְחָא לֹא מְצִינוּ לְאַתְנוּיִי וְאִין דְבְרֵינוּ מְחֻנּוּרִין דְרַבָּא דְאָמַר לֶה מְסַתְּבָרָא דְלַדִּידִיָּה הוּא דְקָאֵמַר וְאֵע"ג דְבְקִי בְּקִבּוּעָא דִירְחָא כֹּן בְּדִין דְכִינּוּ דְהַשְׁתָ' לֹא עֲבַדִּינוּ לְהוּ אֱלָא מִשׁוּם דְשִׁלְחוּ מִתָּם הִזְהָרוּ בְּמִנְהַג

אבותיכם בידכם לית לן לאחמורי טפי מנייהו וכיון דאינהו מצו מתנו אנו נמי מתנינו וכבר השיג עליו הראב"ד ו"ל עכ"ל: ואני בעניי תמיהה לי בדברי הראב"ד שדחה דברי הרמב"ם ו"ל מהא דגרי בפ"ב דביצה דף י"ז ע"א רב חייא בר אשי אמר רב מניח אדם עירובי תחומין מי"ט לחברו ומתנה אמר רבא מניח אדם עירובי תבשילין מי"ט לחברו ומתנה ע"כ וקאמר הר"ן דמסתברא פי קאמר רבא להאי מלתא דלדידה הוא דקאמר פלומר על זמנו קאמר לה וס"ל להר"ן ו"ל דבזמן רבא פבר פסק קידוש החדש ע"פ הראיה שהוא פזמן הזה דמקדשין על פי חשבון העיבור: וקשה לי דהא בפ"ק דר"ה דף כ"א פשוט דגם בימי האמוראים היו מקדשין ע"פ הראיה דאמרינן התם דרבא רגיל דהוה יתיב בתענית' תרי יומי זמנא חדא אשתכח פנותיה רב נחמן יתיב בתענית' פולין' יומא דכיפורי לאורתא אתא ההוא גברא א"ל למחר יומא רבא במערבא א"ל מהיכא את' א"ל מדמהרנא א"ל דם תהא אחריתו קרי עליה קלים היו רודפינו ע"כ הרי ברור דבזמן רבא ורב נחמן היו מקדשין ע"פ הראיה וכיון שכן אין מדברי רבא קושיא להרמב"ם ו"ל זכותיה וסייעון: סימן צו שאלה מהו להדיח בי"ט קרקע הבתים והתצרות המרוצפים באבנים שיש מי שהורה שמופת' ונתן טעם לדבר שאע"ג שהעלה מן בה' שבת סי' של"ז ס"ג אין סכין את הקרקע ואין מדיחין אותו אפ"ל מרוצף שזהו דוקא בשבת התמורה אבל בי"ט קל הוא ומופת' לסוף ולהדיח קרקע המרוצף: תשובה דברי המורה הזה שהתיר להדיח קרקע המרוצף בי"ט אין לסמוך עליהם דאין בהם ממש דקי"ל אין בין שבת לי"ט אלא אנוכל נפש בלבד וכל מה שאסור בשבת אסור בי"ט וכתב דאם אית' דבי"ט אסור להדיח קרקע המרוצף למה השמיטו מן ולא העלהו על שלחנו הטהור בה' יו"ט מדהשמיטו ש"מ דליתיה בי"ט הא לא מלתא היא דהא איסורי שבת רבו מלמנות ולא העלה מן מהם בהל' יו"ט אלא מעט והשתא דאית להכי וא"כ בכל איסורי שבת מי גימא מאחר שלא העלה אותם בה' יו"ט מותרים הא ודאי לא מלתא היא שהרמב"ם אמרה בהידא בפ' כ"א מהלכות שבת וז"ל אין סכין את הקרקע ואפ"ל הנה מרוצף באבנים ואין נופחין אותו ואין מדיחין אותו אפ"ל בי"ט כ"ש בשבת שלא יעשה פדרף שהוא עושה בחול ויבא להשוות גומות בזמן שהוא עושה פן במקום שאינו מרוצף עכ"ל וכתב הרב המגיד שהיא תוספתא הרי לה בהידא דגם בי"ט אסור להדיח קרקע אפ"ל מרוצף באבנים והוא גזרה מרוצף אטו שאינו מרוצף כ"ש הכא דשניכא הגזרה במרוצף בעצמו דדרף פשמדיחין הקרקע במים מביאין פלי ובו מים ומביאין מטלית ושורין המטלית במים שבפלי ואח"כ סוחטין המים שבמטלית לתוך אותו פלי ולוקחין המטלית פשהיא לחה ומקנחין הקרקע משירי המים באותה מטלית וכשתמל' המטלית ממי הקנינוח משימין אותה באותן מים שבפלי ומשפשפין המטל' במים היטב להסיר ממנה העפר שנדבק בה מחמת קנינוח הקרקע וחוזרין ומקנחין בה הקרקע ועושין פן כמה פעמים עד שיתנגב הקרקע היטב.

נמצא שהדחת קרקע הבתים והתצרות צריכה על כל פנים לשרירה ולסחיטה שהם מאבות מלאכות נמצינו למדין שהדחת קרקע התצרות והבתים שלנו יותר חמורה מהדחת קרקע הנז' בתלמוד: וזהו דוקא פשמדיחו ע"י ישראל אבל אם מדיחו ע"י גוי נראה לע"ד דשרי פגון שהנה קרקע התצור והבית מלוקלף ובפרט בלילי ימים טובים שמתקבצים עבדי ה' לעסוק בתורה ומפני כן מתלכלף הקרקע שרי ליה להביא גוי וידיח

הקרע דוקא במים ולא ינגבנו במטלית שבות דשבות ובמקום מצוה לא גזרו רבנן בשבות דשבות כמבואר בקרב"ם ז"ל בפ"ו מהל' שבת ובטו' בהל' שבת סי' ש"ז אבל לא ינגב הגוי הקרע במטלית משום דהוי מלאכה גמורה ולא הותר לישראל לעשות לו הגוי מלאכה בשבת או בי"ט דהוי שבות גמור וקעובר על שבות מפין אותו מפת מרדות כמבואר בקרב"ם בפ"ו מהלכות שבת סימן צח שאלה שליח צבור שטעה בתזרת תפלת שחרית ביום שבת של חול המועד וחתם מקדש השבת וישראל והזמנים אם צריך לחזור: תשובה מסתברא דאין צריך לחזור וטעמא דמפי אמר מקדש השבת הרי סיים הברכה ומה שהוסיף ואמר וישראל והזמנים הוא תוספת בעלמא והרי זה כמו שפסח אחר גמר הברכה בדברים שאע"ג שפסק בתפלתו מ"מ כבר יצא ידי חובת הברכה וההפסק שפסק אין מזיקו לחזור ומצאתי לדברי ראיה מדברי הרשב"א בחידושו בפ"ק דברכות דף י"א ע"א על סוגי' דהיכא דנקיט פסא דחמרא בידיה וכתב ז"ל ונראין דברי רש"י ז"ל שאילו אמר בורא פ"ה שהפל נהיה בדברו מאי קמ"ל בטר פתיח' אזלינן או בטר חתימ' אזלינן וכיון דמטבע קצר הוא פיון שאמר בורא פה"ג כבר סיים פל הברכה ומה שאמר לבסוף שהפל נהיה בדברו תוספת הוא לאחר הברכה ומה מעלה לברכה ומה מוריד והיא קורא אותה חתימה ע"כ ומעין זה כתב שם בע"ג על גירסת הגאונים עיין עליו הילכו נקטינן בנדון דשאלה אין צריך לחזור: סימן צט שאלה טעה בי"ט שחל בשבת בתפלת שחרית וחתם מקדש ישראל והזמנים ולא הזכיר שבת מהו לחזור: תשובה תנן בפ"ק דברכות מקום שאמרו לחתום אינו רשאי שלא לחתום ופרש"י לחתום בברוך ובפ"ב דביצה דף י"ז ע"א ת"ר י"ט שחל להיות בשבת בש"א מתפלל ח' של שבת בפני עצמה ושל י"ט בפני עצמה ובה"א מתפלל ז' מתחיל בשל שבת ומסיים בשל שבת ואומר קדושת היום באמצע רבי אומר אף חותם בה מקדש השבת וישראל והזמנים תני תנא קמיה דרבינא מקדש ישראל והשבת והזמנים אמר ליה אטו שבת ישראל מקדש ליה והא שבת מקדשא וקיימא אלא אימ' מקדש השבת וישראל והזמנים אמר רב יוסף הלכה כרבי וכדתרין רבינא ואיתא נמי בפ' שלשה שאכלו דף מ"ט אמרי' בגמ' דבי"ט שחל בשבת חתים מקדש השבת וישראל והזמנים הרי למדנו דבי"ט שחל בשבת צריך לחתום מקדש השבת וישראל והזמנים ואין לומר דהיינו דוקא לכתחלה אבל בדיעבד פשחתם מקדש ישראל והזמנים יצא דבהידיא תנן מקום שאמרו לחתום אינו רשאי שלא לחתום ומשמע.

נדאי דלעכובא קאמר. עוד דבסוף פ"ק דברכות על מה שכתבו התוס' בשם ר"י דבזכרנו ומי כמוה וכתוב לחיים ובספר חיים שמוסיף בעשרת ימי תשובה אם לא אמר מחזירין אותו פתב הרא"ש ז"ל וז"ל ותמהני למה מחזירין אותו מאחר שאינו מונכר בגמ' דבהמלה הקדוש ובהמלה המשפט איכא פלוגת' ופסיק בגמ' דלא יצא אבל בזכרנו ומי כמוה אם תקנ' הגאונים היא לאנמרו מנא לן דמחזי' אותו אין זה נקרא משנה מטבע ברכו' מאחר שלא הוזכר בגמ' עכ"ל משמע פשוט דדבר שהוזכר בגמרא המשנה מטבעו הרי זה משנה מטבע ברכות וחזור: וכתב הרמב"ם ז"ל בפ"א מהל' ברכו' ז"ל וננסח פל הברכות עזרא ובית דינו תקנום ואין ראוי לשנותם ולא להוסיף על א' מהם ולא לגרוע ממנה וכל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בברכות אינו אלא טועה ע"כ ובפ"ב מהל' תפלה כתב בשבתות ובמים טובים מתפלל שבע ברכות בכל תפלה ותפלה וכו' בשבתות

חותמין בברכה אמצעית מקדש השבת וברגלים חותם בה מקדש ישראל והזמנים ואם
היה שבת וי"ט חותמין בה מקדש השבת וישראל והזמנים ובראש השנה חותמין בה וכו'
ע"כ: הרי למדנו דגנוסח פל הברכות עזרא וב"ד תקנום ואין לשנות ולא להוסיף ולא
לגרוע על א' מפל הברכות וזה שלא הזכיר שבת בתמימה הרי גרע מגנוסח הברכה ולא
עוד אלא גרע עיקר הברכה של שבת והוי לא בירך כלל כדאמ' פל ברכה שאין בה שם
ומלכות אינה ברכה כ"ש הקא דהא ברכה אין בה הזכרת שם כלל אלא בתמימה והשתא
דלא אמר מקדש השבת הרי לא ביאר כלל ומה שאמר באתה בחרתנו וביעלה ויבא את
יום המנוח הנה הוא הזכרה בפעלמא ואינו עולה במקום ברכה: אבל אם אמר מקדש
ישראל והזמנים ובתוך כדי דבור נזכר וחסר ואמר מקדש השבת וישראל והזמנים יצא
ונה גלמד ממה שכתב מרן בא"ח סי' תפ"ז ו"ל וכתבו התוספ' בפ"ק דברכות שאם טעה
ואמר מקד' השבת וחסר בתוך כדי דבור יצא אחריו שהוא יודע שהוא י"ט עכ"ל והוא
הדין והוא הטעם פאן נענין טור וש"ע סימן ר"ט: ת"ו ש"ל ב"ע